ISSN 2985-0029 (Print)
ISSN 2985-0037 (Online)
DOI: 10.14456/phdssj

Doctor of Philosophy in Social Sciences Association
Ramkhamhaeng University

วารสาร
ดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์
Ph.D. in Social Sciences Journal

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2566

เจ้าของวารสาร
สมาคมปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Doctor of Philosophy in Social Sciences Association Ramkhamhaeng University
Website: https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phdssj Email: phd-ru@hotmail.com

Doctor of Philosophy in Social Sciences Association
Ramkhamhaeng University

นโยบายข้อมูลส่วนบุคคล

ชื่อและที่อยู่อีเมล หรือข้อมูลส่วนบุคคล ที่กรอกในเว็บไซต์วารสารนี้
จะใช้สำหรับวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในงานวารสารเท่านั้นและจะไม่เปิดเผย
เพื่อวัตถุประสงค์ในกิจกรรมอื่น ๆ หรือให้กับบุคคลหรือหน่วยงานอื่นใดทราบ

วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์
Ph.D. in Social Sciences Journal

วัตถุประสงค์

วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริม เผยแพร่ผลงานวิชาการ ผลงานวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือด้านสังคมศาสตร์

ชื่อวารสาร

ภาษาไทย : วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์
ภาษาอังกฤษ : Ph.D. in Social Sciences Journal
Website : https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phdssj

ขอบเขต

วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ จะตีพิมพ์บทความในสาขาวิชาการศึกษา นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ และสังคมศาสตร์ทั่วไป

กำหนด

1. ตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ ประกอบด้วย ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม)
2. การสมัครสมาชิก สามารถสมัครได้ที่ https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phdssj

เจ้าของ : สมาคมปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

หมายเหตุ

บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่ของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ความรับผิดชอบของสมาคมปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในกรณีการทำวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยต้องผ่านการอบรมจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และนำหลักฐานมาแสดง

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วุฒิศักดิ์ ลาภเจริญทรัพย์ รักษาราชการแทนอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ สุขสมัย สุทธิบดี ผู้อำนวยการโครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์
นาวาอากาศเอก ดร.อัมพร เพ็ชราช อดีตนายกสมาคมปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ดร.สมศักดิ์ โตรักษา อดีตนายกสมาคมปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยฤทธิ์ ทองรอด วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, ประเทศไทย

รองบรรณาธิการ

ดร.ดาราพร คงจา สมาคมศิษย์เก่าพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข, ประเทศไทย

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ลักษมี งามมีศรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ประเทศไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล รัตนไพจิตร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, ประเทศไทย
ดร.รุจิกาญจน์ สานนท์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ประเทศไทย
ดร.ฐานริณทร์ หาญเกียรติวงศ์ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, ประเทศไทย
ดร.กัญจนรัตน ศรีเพชรสุพรรณ สมาคมปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ประเทศไทย
ดร.ศฤงคาร คล้ายแขก สมาคมปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ประเทศไทย
นายปัญญา ศรีเพชรสุพรรณ สมาคมปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ประเทศไทย
นายวรวุธ ลีลานภาศักดิ์ สมาคมปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ประเทศไทย

สถานที่พิมพ์

สำนักพิมพ์ บัดดี้ ครีเอชั่น
40/315 หมู่ 11 ต.บางแม่นาง อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี 11140

บทบรรณาธิการ

วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ (Ph.D. in Social Sciences Journal) จัดทำโดยสมาคมปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้เผยแพร่ผลงานวิชาการ ผลงานวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือในสาขาวิชาการศึกษา นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ และสังคมศาสตร์ทั่วไป ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับนักศึกษา คณาจารย์ นักวิชาการ และผู้สนใจทั่วไป ได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างผลงานทางวิชาการอันนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ทั้งเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งทางวิชาการและเผยแพร่ผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศ

ภายหลังจากกองบรรณาธิการได้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงเลขมาตรฐานสากลประจำวารสาร (International Standard Serial Number--ISSN) เพื่อให้ชื่อวารสารภาษาอังกฤษ (Key-title) เป็นไปตามหลักสากลแล้วนั้น บัดนี้ ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre--TCI) ได้ปรับปรุงข้อมูลรายละเอียดของวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ บนเว็บไซต์ https://tci-thailand.org/detail_journal.php?id_journal=287 เรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการสืบค้นรายละเอียดของวารสารได้อย่างถูกต้อง

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ ประกอบด้วย บทความวิชาการและบทความวิจัย จำนวน 20 เรื่อง โดยในกรณีที่บทความใดได้รับทุนอุดหนุนจากแหล่งทุนต่างๆ ทางวารสารได้เพิ่มข้อมูลหน่วยงานที่ให้ทุนดังกล่าวแก่นักวิจัยซึ่งระบุไว้ในหน้าแรกของบทความนั้นๆ เพื่อแสดงถึงศักยภาพของผู้วิจัยและหน่วยงานผู้ให้ทุน ซึ่งทางวารสารหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านและเป็นแหล่งข้อมูลความรู้ที่หลากหลาย อันจะทำให้ผู้อ่านสามารถสร้างสรรค์พัฒนาตนเอง สังคม และประเทศได้อย่างยั่งยืนสืบไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยฤทธิ์ ทองรอด
บรรณาธิการวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

สารบัญ

บทความวิชาการ

การพัฒนาเชิงรุกเพื่อการบริหารจัดการสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้า.....283
กิตติพงษ์ โสภาพงษ์, ศุภวัฒน์ สุขะปรเมษฐ, ฐิติมา โห้ลำยอง, อธิธัช สิรวริศรา

ชุมชนจินตกรรมของมลายูมุสลิมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเทศไทย.....297
ครูทร หนูทอง, พัด ลวางกูร

การจัดตั้งศาลเลือกตั้งในประเทศไทย.....310
ปณิชา ชูเชิดปานรังษี, ประเทือง ธนิยผล

การนำหลักสมคบคิดกันกระทำความผิดมาใช้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561.....326
เทพนฤทธิ์ พี่พิมาย, สุขสมัย สุทธิบดี

การเตรียมความพร้อมการรองรับสังคมสูงวัยในระดับตำบลของประเทศไทย 341
นพวรรณ เลิศผสมสิทธิ์, เชาวฤทธิ์ เชาว์แสงรัตน์, อำนวย บุญรัตนไมตรี, ชัชวาล ทองแสงล้วน

Influencing Factors of Wage Increase Trend in Thailand (2022-2023) 353
Wanvicechanee Tanoamchard

บทความวิจัย

การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Wallet) ในกรุงเทพมหานคร.....369
ธีระชัย เจนเสถียร, ยุวรินธร ไชยโชติช่วง

พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช.....384
นฤมล รัตนไพจิตร, ตรีวนันท์ เนื่องอุทัย, ราตรี เขียวรอด

บทเรียนจากกระบวนการมีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) การพัฒนาพลังงานไฟฟ้าภาคใต้.....399
นลินี หะยีมะ, จำลอง โพธิ์บุญ

รูปแบบการประเมินสมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย 413
ยิ่งศักดิ์ จิตตะโคตร์, บุญมี พันธุ์ไทย, คณิต ไข่มุกด์, อุทัย สุดสุข

สารบัญ

การพัฒนาระบบการเงินบัญชีขององค์กรชุมชนบ้านมั่นคง.....427
ลักษมี งามมีศรี, ปราณี ตปนียวรวงศ์

ยาเสพติดกับเยาวชน: สภาพปัญหา ความเสี่ยง ทั้งนอกสถานศึกษา และในสถานศึกษาในพื้นที่ชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 441
วสันต์ ปวนปันวงศ์

มาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนสถานะของการประปาส่วนภูมิภาค ให้เป็น บริษัท มหาชน จำกัด.....455
พานิช มีเพียร, สุขสมัย สุทธิบดี, สุเมธ รอยกุลเจริญ

อิทธิพลการรับรู้ความเสี่ยง ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ทัศนคติที่มีต่อการซื้อสินค้าและบริการผ่านออนไลน์ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภค กลุ่มคนรุ่นวายในประเทศไทย.....470
ธวัฒชัย รามคงเมือง, ปิยะฉัตร จารุธีรศานต์, ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร

การปฏิรูปพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไทยภายใต้หลักพระธรรมวินัย.....486
เทอดศักดิ์ ปฏิภาณวัฒน์, สุขสมัย สุทธิบดี, อำนาจ บัวศิริ

รูปแบบเชิงอนาคตภาพการจัดการศึกษาภาษาจีนของโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษาในประเทศไทย 501
นงลักษณ์ เดชดำเกิงชัย, ธงชัย สมบูรณ์, จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์

การพัฒนากฎหมายประกันสังคมสำหรับแรงงานต่างด้าว ซึ่งเข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย 514
เรืองเดช นวสันติ, ณฐ สันตาสว่าง, ภูมิ โชคเหมาะ, ไพศิษฐ์ พิพัฒนกุล

แนวทางการพัฒนาองค์กรเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขัน ขององค์กรโลจิสติกส์ขนาดกลางในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก 529
ชานนท์ ทนงค์, นุจรี ภาคาสัตย์

ความตั้งใจซื้อและบุพปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค กลุ่ม Silver Generation ในเขตกรุงเทพมหานคร.....542
ประพันธ์ วงศ์บางโพ

การพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัย.....557
ชิษณุพงศ์ พรมมีเดช, สุขสมัย สุทธิบดี, อุทัย อาทิเวช

DOI: 10.14456/phdssj.2023.21

Received:	April	18, 2022
Revised:	August	20, 2023
Accepted:	August	25, 2023

การพัฒนาเชิงรุกเพื่อการบริหารจัดการสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้า

กิตติพงษ์ โสภาพงษ์[1] ศุภวัฒน์ สุขะปรเมษฐ[2]
ฐิติมา โห้ลำยอง[3] อธิธัช สิรวริศรา[4]

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การบริหารจัดการสถานีอัดประจุไฟฟ้าของยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย โดยนำแนวคิด ได้แก่ การปฏิบัติอุสาหกรรมครั้งที่ 4 ยานยนต์ไฟฟ้า พลังงาน และสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้า โดยนำแนวทางระบบภูมิสารสนเทศระบบไฟฟ้าของหน่วยงานภาครัฐที่ให้บริการพลังงานไฟฟ้าเพื่อให้เกิดการพัฒนาบริหารจัดการเชิงรุกของสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้า มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการบริหารจัดการสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้า ได้แก่ การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 เป็นผลของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ระบบอินเตอร์เน็ต และนวัตกรรมยานยนต์ไฟฟ้า การใช้พลังงานไฟฟ้าที่เป็นพลังงานสะอาดและมีราคาที่ถูกกว่าพลังงานฟอสซิลเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกัน การบริหารจัดการสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้าพบว่า เกิดปัญหา ข้อที่ (1) ปัญหาการขาดการจัดการระบบฐานข้อมูลสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้าอย่างมีประสิทธิภาพ (2) ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการสถานีอัดประจุไฟฟ้าเป็นการจัดการแบบเชิงรับ และ (3) ปัญหาการไม่สามารถใช้งานเครื่องอัดประจุไฟฟ้าแบบข้ามเครือข่าย (roaming)

คำสำคัญ: การพัฒนาเชิงรุก; การบริหารจัดการ; สถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้า
ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:
กิตติพงษ์ โสภาพงษ์, ศุภวัฒน์ สุขะปรเมษฐ, ฐิติมา โห้ลำยอง และอธิธัช สิรวริศรา. (2566). การพัฒนาเชิงรุกเพื่อการบริหารจัดการสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้า. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 13*(2), 283-296.

[1] หลักสูตรการจัดการดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
96 หมู่ 3 ถนนพุทธมณฑลสาย 5 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: kittipongyo27@gmail.com
[2,3,4]วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Proactive Development for Management of Electric Vehicle Charging Station

Kittipong Sopapong[1] Supawat Sukhaparamate[2]
Thitima Holumyong[3] Athithat Sirawaritsara[4]

Abstract

This academic article aims to analyze the management of electric vehicle charging stations, electricity in Thailand with concepts such as the 4th industrial practice, electric vehicles energy, and stations. Electric vehicle charger by the geographic system approaches the power system of government agencies serving. Electric power to develop proactive management of electric vehicle charging stations as a framework for analysis.

Findings are as follows: Important factors affecting the management of electric vehicle charging stations are the 4th industrial revolution is a result of technological advancement. Internet systems and innovative electric vehicles use electric energy as clean and cheaper fossil energy to reduce environmental impact. Meanwhile, the management of electric vehicle charging stations found that there were problems: (1) Lack of efficient management of electric vehicle charging stations database. (2) lack of involvement of those involved in the management of the charging station is passive management. (3) Not being able to charge across the network (roaming).

Keywords: Proactive Development; Management; Electric Vehicle Charging Station
Type of Article: Academic Article

Cite this article as:

Sopapong, K., Sukhaparamate, S., Holumyong, T., & Sirawaritsara, A. (2023). Proactive development for management of electric vehicle charging station. *Ph.D. in Social Sciences Journal, 13*(2), 283-296.

[1] Doctor of Management Program, Rajamangala University of Technology Rattanakosin
96 Moo 3 Phutthamonthon Sai 5 Road, Salaya, Phutthamonthon, Nakhon Pathom 73170, Thailand
Corresponding Author Email: kittipongyo27@gmail.com
[2,3,4] College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

บทนำ

ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้รับการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ส่งผลให้เกิดการแข่งขันทางการตลาดที่รุนแรงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงในยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 นำไปสู่เทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อรับใช้มนุษย์ อาทิ เทคโนโลยีดิจิทัล หุ่นยนต์ นาโนเทคโนโลยี การพิมพ์สามมิติ ไบโอเทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ และระบบเทคโนโลยียานยนต์ไร้คนขับ ยานยนต์ไฟฟ้า (Lee, Yun, Pyka, Won, Kodama, Schiuma, Park, Jeon, Park, Jung, Yan, Lee, & Zhao, 2018) โดยยึดหลักการอาศัยพลังงานทางเลือกที่เป็นพลังงานทดแทนและที่สำคัญพลังงานไฟฟ้ามีต้นทุนต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้เชื้อเพลิงประเภทอื่น อีกทั้งเกิดจากพลังงานทดแทนที่สามารถหาได้จากแหล่งผลิตหลายแห่ง อาทิ ระบบโซล่าเซลล์จากแสงแดด ก๊าซธรรมชาติในกระบวนการโรงไฟฟ้า เป็นต้น ประกอบกับมีการศึกษาค้นคว้า เพื่อใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีด้านวิศวกรรม สารสนเทศ และการสื่อสาร เพื่อให้ยานยนต์ไฟฟ้ามีชิ้นส่วนและอุปกรณ์ที่น้อยลงแต่มีคุณภาพและประสิทธิภาพที่เพิ่มสูงขึ้น และมีการจัดการระบบฐานข้อมูล ที่สามารถแบ่งปันกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดนวัตกรรมแนวคิดต่อยอดสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นที่ยอมรับของตลาดผลิตภัณฑ์ และกระบวนการใหม่ที่มีประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจทั่วโลก เกิดนวัตกรรมเชิงเศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นการนำแนวคิดใหม่โดยการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วทำให้เกิดรูปแบบใหม่เพื่อทำให้เกิดมูลค่าเชิงเศรษฐกิจ องค์การสหประชาชาติ กล่าวว่า การขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลกด้วยการให้ประชาชนสามารถเข้าถึงพลังงานในราคาที่ย่อมเยา มีการกระจายตัวทั่วถึงซึ่งจำเป็นต้องเพิ่มสัดส่วนการสนับสนุนปรับปรุงเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานทดแทนและสนับสนุนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานสะอาด เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ของโลกในอนาคต

จากรายงานของ International Energy Agency (IEA) ปี ค.ศ. 2022 มีจำนวนยานยนต์ไฟฟ้าทั่วโลกประมาณ 16 ล้านคัน โดยมีประเทศจีนมีสัดส่วนที่มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 53 หรือประมาณ จำนวน 3.4 ล้านคัน รองลงมาเป็นตลาดยุโรปคิดเป็นร้อยละ 33 และตลาดสหรัฐอเมริกาคิดเป็นร้อยละ 11 ตามลำดับ โดยมีสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้าประมาณ 1.93 ล้านสถานี ซึ่งมีสัดส่วนในประเทศจีนมากที่สุดเช่นเดียวกัน ทั่วโลกมีสัดส่วนจำนวนสถานีอัดประจุไฟฟ้าต่อจำนวนยานยนต์ไฟฟ้าคิดเป็น 1.2 สถานี : 10 คัน (Leingchan, 2020) ผนวกเข้ากับข้อมูลจาก Blue Map จะทำให้ทั่วโลกจะมีจำนวนของยานยนต์ไฟฟ้าในกลุ่มยานยนต์นั่งส่วนบุคคลต่อยานยนต์ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นในสัดส่วนคิดเป็น 34 เปอร์เซ็นต์ จากตลาดยานยนต์นั่งส่วนบุคคล (Laoonual, 2015) สำหรับประเทศไทย ข้อมูลจากกรมการขนส่งทางบกปี 2566 มียานยนต์ไฟฟ้าทั่วประเทศที่จดทะเบียน จำนวน 32,450 คัน มีจำนวนยานยนต์ไฟฟ้ามาจดทะเบียนเพิ่มขึ้นจากปี 2565 ในช่วงเวลาเดียวกันถึง 474.43 เปอร์เซ็นต์ แสดงให้เห็นถึงความสนใจที่ประชาชนหันมาใช้ยานยนต์ไฟฟ้าเพิ่มมากขึ้น (Department of Land Transport, 2023)

ในขณะเดียวกัน ความนิยมการใช้งานยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมากในครอบครัวที่มีความสนใจจะใช้งานยานยนต์เป็นคันที่สอง เพื่อเป็นการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายจากสภาวการณ์วิกฤติน้ำมันเชื้อเพลิงที่มีราคาสูงขึ้นในทั่วโลก (Sirasoontorn, 2022) จากกลุ่มสถิติการขนส่ง คาดการณ์ว่าในปี 2573 จะมีปริมาณการใช้งานยานยนต์ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 30 รัฐบาลจำเป็นต้องเร่งขับเคลื่อนนโยบายส่งเสริมสนับสนุนระบบการอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้าในรูปแบบสถานีเพื่อรองรับปริมาณความต้องการของผู้บริโภคยานยนต์ไฟฟ้าในทุกพื้นที่ทั่วประเทศจำนวน 1,200 สถานี

ภายใน พ.ศ. 2573 (Department of Land Transport, 2022)

ที่ผ่านมา การบริหารจัดการสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้าและสถานีให้บริการน้ำมันเชื้อเพลิงมีความแตกต่างกันอย่างมาก กล่าวคือ ในบริบทความเสี่ยงจากข้อจำกัดด้านเทคนิค ผู้บริโภคยานยนต์ไฟฟ้าจำเป็นต้องวางแผนล่วงหน้าและศึกษาข้อมูลตำแหน่งที่ตั้งความพร้อม ประเภทของเครื่องอัดประจุไฟฟ้าของสถานีที่จะให้บริการ เพื่อลดความเสี่ยงและปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างการเดินทางซึ่งนับว่าเป็นอุปสรรคอย่างมากจากข้อจำกัดด้านเทคนิค เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบและวิธีการใช้บริการเติมเชื้อเพลิงในสถานีบริการน้ำมันที่ทุกสถานีสามารถเติมน้ำมันเชื้อเพลิงให้ได้ทุกประเภท โดยไม่มีข้อจำกัดเงื่อนไขของเครื่องยนต์กับประเภทน้ำมันเชื้อเพลิง อีกทั้งสถานีมีการกระจายตัวอยู่ทั่วประเทศประมาณ 29,596 สถานี นอกจากนี้ในอนาคตคาดการณ์ว่าจำนวนสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้าจะมีเพิ่มมากขึ้นและมีความจำเป็นตามปริมาณยานยนต์ไฟฟ้า รวมถึงแนวทางการบริหารจัดการองค์ประกอบหลักของสถานีจะเป็นการบริหารจัดการอย่างชาญฉลาดโดยอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างความท้าทายและควรศึกษาจากแหล่งข้อมูลทั่วโลก เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ใช้งานยานยนต์ไฟฟ้าในปัจจุบันและในอนาคต อันจะให้เป็นการตอบสนองเจตนารมณ์ของรัฐบาลในอันที่เปลี่ยนผ่านระบบขนส่งภายในประเทศด้วยพลังงานสะอาดเพื่อลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกออกสู่ชั้นบรรยากาศโลกร้อยละ 20-25 ภายในปี พ.ศ. 2573 (Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, 2017)

สาระในบทความนี้ ผู้เขียนมุ่งเน้นการวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดจากการบริหารจัดการสถานีอัดประยานยนต์ไฟฟ้าแบบเชิงรับในปัจจุบัน กล่าวคือ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลา 5-6 ปีที่ผ่านมา ด้วยแนวทางการจัดการเชิงรุก กล่าวคือ เป็นการนำเสนอการจัดการที่นำปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน มีการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ หาสมมุติฐาน โดยอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัยในปัจจุบันขับเคลื่อนแนวทางที่ส่งผลกระทบกับสถานีอัดประจุไฟฟ้าในปัจจุบันและพยากรณ์ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นและส่งผลกระทบกับประเทศในอนาคตต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาเชิงลึก

Office of the National Economic and Social Development Board (2005) กล่าวว่า “การพัฒนาเชิงรุก” ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสูง เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิผลก้าวหน้า และการเปลี่ยนแปลง เพื่อรองรับการพัฒนาที่เป็นทั้งการป้องกันและรับมือกับปัญหาเฉพาะหน้าเร่งด่วน โดยเฉพาะผลกระทบจากโลกาภิวัตน์และที่มุ่งแก้ไขปัญหา ซึ่งสะสมและซับซ้อน ทั้งนี้การดำเนินงานจะควบคู่กันไปโดยใช้กลไกและภาคีการพัฒนาที่มีอยู่ประสานกัน

คำว่า “เชิงรุก” หมายถึง การควบคุมสถานการณ์โดยทำให้สิ่งต่างๆ เกิดขึ้น หรือโดยการเตรียมการสำหรับอนาคตที่เป็นไปได้ กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันปัญหาหรือกระทำการโดยคาดหมายถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ในขณะที่ “การบริหารงานเชิงรุก” เป็นรูปแบบความเป็นผู้นำที่ยืดหยุ่น ซึ่งเน้นการวางแผนเชิงกลยุทธ์เป็นการบริหารงานที่มีเป้าหมายสู่อนาคตโดยการวิเคราะห์สถานการณ์แนวโน้มของปัญหาและเหตุการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ตัดสินใจลงมือปฏิบัติก่อนที่ปัญหาจะเกิดขึ้นและเป็นการเล็งเห็นถึงปัญหาหรือโอกาส พร้อมทั้งลงมือจัดการกับปัญหานั้นๆ หรือใช้โอกาสที่เกิดขึ้นให้เกิดประโยชน์ต่องานด้วยวิธีที่สร้างสรรค์และแปลกใหม่ ซึ่งแตกต่างจาก “การบริหารงานเชิงรับ (reactive management)”

ที่เป็นการลงมือปฏิบัติเมื่อสถานการณ์บีบบังคับให้ตอบสนองหรือปัญหาได้เกิดขึ้นแล้ว นอกจากนี้ ลักษณะที่สำคัญของการบริหาร งานเชิงรุก คือ (1) มีการวิเคราะห์สถานการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้าได้ด้วยข้อมูลที่มีอยู่ (2) วางแผนล่วงหน้า (3) บริหารจัดการด้วยวิจารณญาณด้วยความรอบคอบ (4) สามารถคาดการณ์และตอบสนองความต้องการที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (5) เป็นการบริหารงานเชิงป้องกัน นอกจากนี้ เทคนิคบริหารงานเชิงรุก ได้แก่ (1) ต้องรู้วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของงานและองค์กร (2) ต้องรู้สภาพการณ์ในปัจจุบันรวมทั้งปัญหาต่างๆ (3) ต้องรู้เทคนิค วิธีปฏิบัติงานที่จะไปสู่เป้าหมายและการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง และ (4) ต้องรู้หลักการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Suwongwan, 2015)

ขณะที่ Meng (2020) ได้กล่าวถึงตัวบ่งชี้การบริหารงานเชิงรุก (proactive management indicator) ตัวบ่งชี้ 4 ประการ ได้แก่ กำหนดบทบาทที่ชัดเจนและเหมาะสม การวางแผนโครงการเชิงรุก การวัดประสิทธิภาพอย่างสม่ำเสมอ และ การแจ้งเตือนปัญหาล่วงหน้า ดังนี้

1. การกำหนดบทบาทที่ชัดเจนและเหมาะสม (clear and proper role definition) ของโครงสร้างพื้นฐานหรือโครงการขนาดใหญ่ จากจำนวนผู้เข้าร่วมหลักหรือผู้มีส่วนร่วมของหลายๆ ฝ่าย ต้องมีคำแนะนำที่ชัดเจนไม่คลุมเครือเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายควรเป็นอย่างไร กำหนดไว้ตั้งแต่เริ่มต้น

2. การวางแผนโครงการเชิงรุก (proactive project planning) ของการนิยามบทบาทของกันและกันที่ชัดเจนและเหมาะสม ความรับผิดชอบเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการ พัฒนาแผนให้ดีในช่วงเริ่มต้นของโครงการ การวางแผนโครงการเป็นพื้นฐาน วิธีการดำเนินโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการ ควรเข้าใจอย่างชัดเจนและเข้ากันได้ดีเมื่อจัดทำแผนโครงการ แผนการพัฒนาที่ดี รวมถึงขั้นตอนและมาตรการเชิงรุกที่เหมาะสม ช่วยให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถตรวจสอบและควบคุมการปฏิบัติงานของตนได้ โครงการต่างๆ มักจะซับซ้อนและมีพลวัต มีการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ควรมีความยืดหยุ่นในการเปลี่ยนแปลง การจัดการการเปลี่ยนแปลงเชิงรุกถูกเน้นเพราะคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปได้และเตรียมทางเลือกในการตอบสนองไว้ล่วงหน้า อนุญาตให้ผู้เข้าร่วมโครงการแก้ไขแผนเดิมตามความจำเป็นเพื่อปรับเปลี่ยน

3. การวัดประสิทธิภาพอย่างสม่ำเสมอ (regular performance measurement) การวัดผลการดำเนินงานเป็นแนวทางเชิงรุก ควรมีการวัดประสิทธิภาพอย่างสม่ำเสมอ เป็นพื้นฐานความคืบหน้า การประชุมทบทวนเป็นการให้โอกาสที่สำคัญ ถือเป็นเวทีกลางสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลการดำเนินโครงการระหว่างการประชุมทบทวน เปรียบเทียบความก้าวหน้าของงานกับวัตถุประสงค์ที่วางแผนไว้และเป้าหมายที่ตั้งไว้ล่วงหน้า

4. การแจ้งเตือนปัญหาล่วงหน้า (early warning of problems) การแจ้งเตือนปัญหาล่วงหน้าถึงปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ในการสร้างกลไกที่สำคัญของการจัดการเชิงรุก ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการบริหารโครงการ โดยใช้การมองการณ์ไกลเป็นการแจ้งเตือนปัญหาล่วงหน้า ที่ถูกระบุโดยเร็วที่สุด เป็นกลไกที่บังคับให้ฝ่ายโครงการเปิดเผยปัญหาก่อนที่จะกลายเป็นปัญหาใหญ่ ที่อาจส่งกระทบต่อโครงการ กลไกการแจ้งเตือนล่วงหน้าเกี่ยวข้องกับคุณภาพ ข้อบกพร่อง ความล่าช้า ค่าใช้จ่ายเกิน อุบัติเหตุ ด้านความปลอดภัย และอื่นๆ ปัญหาโดยทั่วไป ยิ่งสามารถแจ้งเตือนปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้เร็วเท่าไร ก็ยิ่งมีตัวเลือกในการจัดการกับปัญหาเหล่านั้นมากขึ้นเท่านั้น

แนวคิดการปฏิวัติอุตสาหกรรม ครั้งที่ 4 และบทบาทของยานยนต์ไฟฟ้า

การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 หรือที่เรียกว่า 4IR เป็นคำที่ใช้อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงที่ได้ดำเนินมาตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 21 จนถึงปัจจุบันของระบบอัตโนมัติ ปัญญาประดิษฐ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมดั้งเดิม เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและการทำงานของมนุษย์ (Lee et al, 2018) แนวคิดนี้พัฒนาต่อเนื่องจากรากฐานของการปฏิวัติอุตสาหกรรมสามครั้งก่อนหน้านี้ ซึ่งเป็นการใช้เครื่องจักร การผลิตจำนวนมาก และการใช้คอมพิวเตอร์ การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 จึงมีลักษณะเฉพาะด้วยการรวมระบบทางกายภาพ ดิจิทัล และชีวภาพ ตลอดจนการใช้การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (bigdata) ระบบคอมพิวเตอร์ในคลาวด์ (cloud computing) และอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (IoT) เพื่อสร้างโอกาสใหม่สำหรับนวัตกรรมและการเติบโตทางเศรษฐกิจ

ในขณะที่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ การปรับปรุงอุตสาหกรรมนั้นเกิดขึ้นได้ด้วยเทคโนโลยี ซึ่งก็รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมยานยนต์ไฟฟ้า รถจักรยานยนต์ ยานยนต์โดยสาร และอากาศยานไร้คนขับ ตลอดจนความก้าวหน้าของเทคโนโลยีแบตเตอรี่และโครงสร้างพื้นฐานการประจุฟ้า ได้เปิดโอกาสให้ยานยนต์ไฟฟ้าเปลี่ยนรูปแบบการขนส่ง ช่วยลดมลพิษทางอากาศ ส่งเสริมสุขภาพของประชาชน ประหยัดพลังงาน และสร้างงานในภาคการผลิต บริการและโครงสร้างพื้นฐาน เมื่อเข้าสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 จึงมีการคาดหมายว่ายานยนต์ไฟฟ้าจะมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในชีวิต สิ่งสำคัญที่จะเกิดขึ้น ได้แก่ การใช้พลังงานจากแหล่งพลังงานหมุนเวียน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์และพลังงานลม ซึ่งช่วยลดการพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิลและต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นอกจากนี้ ยานยนต์ไฟฟ้ายังสามารถเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต อำนวยความสะดวกในการสื่อสารกับยานพาหนะและโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ สิ่งนี้ทำให้ยานยนต์ไฟฟ้ามีประสิทธิภาพและปลอดภัยยิ่งขึ้นในการใช้งาน ช่วยให้สามารถขับเคลื่อนได้เองโดยไม่ต้องอาศัยการควบคุมโดยมนุษย์

ระบบภูมิสารสนเทศระบบไฟฟ้าของหน่วยงานภาครัฐที่ให้บริการพลังงานไฟฟ้า

หน่วยงานภาครัฐที่ให้บริการพลังงานของประเทศได้แก่ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคและการไฟฟ้านครหลวง ได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการข้อมูลที่รวมองค์ประกอบสำคัญทางระบบไฟฟ้า อาทิ เสาไฟฟ้า สายตัวนำไฟฟ้า อุปกรณ์ไฟฟ้า อุปกรณ์ควบคุมระบบไฟฟ้า เป็นต้น ผนวกรวมเข้ากับระบบปฏิบัติการโปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นฐานข้อมูลกลาง โดยกำหนดสัญลักษณ์และมาตราส่วนที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติงาน มีกระบวนการนำเข้าข้อมูล แก้ไขข้อมูล และนำออกข้อมูลอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. ระบบภูมิสารสนเทศเพื่อการบริการผู้ใช้ไฟฟ้า การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เป็นฐานข้อมูลระบบไฟฟ้าที่มีระดับความถูกต้องมาตราส่วน 1:4,000 ครอบคลุมข้อมูลระบบสายส่ง สถานีไฟฟ้า ระบบจำหน่ายแรงสูงและแรงต่ำ มิเตอร์ผู้ใช้ไฟฟ้าที่มีจำนวนมากกว่า จำนวน 16 ล้านครัวเรือน รวมถึงการจัดทำโปรแกรมประยุกต์เพื่อสนับสนุนภารกิจและกระบวนการทางธุรกิจต่างๆ ขององค์การ เพื่อประโยชน์ด้านการให้บริการประชาชน การวางแผน การตัดสินใจ การออกแบบ การก่อสร้างและการบำรุงรักษาระบบไฟฟ้า รวมถึงการจัดทำแผนที่และรายงานข้อมูลสำคัญประเภทต่างๆ สำหรับผู้บริหาร วิศวกร และผู้ใช้งานทั่วไป (Provincial Electricity Authority, 2018)

2. ระบบภูมิสารสนเทศระบบไฟฟ้าของการไฟฟ้านครหลวง เป็นฐานข้อมูลสาธารณูปโภคด้านไฟฟ้าโดยพัฒนาโปรแกรมประยุกต์ในระบบ GIS/AM/FM ที่มีระดับความถูกต้องมาตราส่วน 1:1,000 โดยอาศัย

ระบบปฏิบัติการ Windows และ Web Application มีการเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบ ERP (SAP) ช่วยให้ระบบต่างๆ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้ด้วยเครื่องมือและโปรแกรมประยุกต์ ทั้งยังสามารถปรับปรุงและเพิ่มเติมความสามารถได้ง่าย (Metropolitan Electricity Authority, 2023)

การติดตั้งและมาตรฐานสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้า

สถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้า เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญที่ต้องเกิดขึ้นควบคู่ไปกับยานยนต์ไฟฟ้าหรืออีวี (Electric Vehicle--EV) ซึ่งเป็นแนวโน้มของยานยนต์ในอนาคต “ยานยนต์ไฟฟ้า” หมายถึง ยานยนต์ไฟฟ้าพลังงานผสมแบบเสียบปลั๊กหรือปลั๊กอินไฮบริด (Plug-in Hybrid Electric Vehicle--PHEV) และยานยนต์ไฟฟ้าใช้แบตเตอรี่ (Battery Electric Vehicle--BEV) ปัจจุบันรูปแบบการใช้งานสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้าแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ การอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้าแบบใช้สาย สถานีสับเปลี่ยนแบตเตอรี่ และการอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้าแบบไร้สาย นอกจากนี้สำหรับรูปแบบสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้า สามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบคือ สถานีอัดประจุไฟฟ้าแบบส่วนบุคคลและสถานีอัดประจุไฟฟ้าแบบสาธารณะ (Office of Energy Policy and Planning, 2022) ซึ่งรูปแบบของสถานีอัดประจุไฟฟ้าเป็นการอัดประจุไฟฟ้าโดยตรงเข้ากับแบตเตอรี่ยานยนต์ไฟฟ้า เป็นการอัดประจุไฟฟ้าผ่านตัวนำ (conductive charging) มี 2 รูปแบบ ได้แก่ (1) แบบธรรมดา จะใช้เวลาอัดประจุประมาณ 4-6 ชั่วโมง มีความเหมาะสมสำหรับรูปแบบอัดประจุไฟฟ้าประเภทบ้านพักอาศัย ช่วงเวลาค่ำเป็นช่วงเวลาที่ใช้ในการอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้ามากที่สุด คิดเป็นกว่าร้อยละ 80 (2) แบบเร็ว สามารถอัดประจุไฟฟ้าใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที มีความเหมาะสมสำหรับรูปแบบการอัดประจุไฟฟ้าในที่สาธารณะ เช่น ลานจอดรถ ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น ความต้องการใช้กำลัง ไฟฟ้าเพื่อการใช้งานขึ้นอยู่กับระดับการอัดประจุไฟฟ้าของอุปกรณ์อัดประจุไฟฟ้าแต่ละเครื่อง/สถานี โดยอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของคณะกรรมาธิการผู้ประกอบการยานยนต์ไฟฟ้าแห่งชาติ (The National Electric Vehicle Infrastructure Working Council--IWC) ซึ่งกำหนดระดับแรงดันไฟฟ้า 3 ระดับ ดังนี้ ระดับที่ 1 (แบบช้า) เป็นการอัดประจุไฟฟ้าใช้งานกับระดับขนาดแรงดันไฟฟ้า 120 โวลต์ ใช้ปริมาณกระแสไฟฟ้าไม่เกิน 10 แอมแปร์ ระยะเวลาในการอัดประจุไฟฟ้าประมาณ 8-14 ชั่วโมงต่อหนึ่งครั้ง ใช้เต้ารับแบบสามทาง (three-prong receptacle) เหมาะสมสำหรับการใช้งานประเภทที่อยู่อาศัยและสำนักงาน ระดับที่ 2 (แบบธรรมดา) เป็นการอัดประจุไฟฟ้าใช้งานกับขนาดแรงดันไฟฟ้า 240 โวลต์ มีการติดตั้งอุปกรณ์เสริมพิเศษใช้ประมาณกระแสไฟฟ้าประมาณ 30-80 แอมแปร์ ระยะเวลาในการอัดประจุประมาณ 4-8 ชั่วโมง เหมาะสมสำหรับการใช้งานประเภทที่อยู่อาศัย การขนส่งมวลชนและพื้นที่สาธารณะ ระดับที่ 3 (แบบเร็ว) เป็นการอัดประจุไฟฟ้าโดยใช้ไฟฟ้ากระแสตรง ขนาดแรงดันไฟฟ้า 480 โวลต์ ระยะเวลาในการอัดประจุประมาณ 10-20 นาที มีการติดตั้งใช้งานในพื้นสาธารณะ อาทิ ลานจอดรถ ห้างสรรพสินค้า และสถานีให้บริการเชื้อเพลิง เป็นต้น (Provincial Electricity Authority, 2020)

ประเภทของยานยนต์ไฟฟ้า

องค์กรพลังงานระหว่างประเทศ (IEA) ให้นิยามยานยนต์ไฟฟ้าว่า เป็นยานพาหนะที่ใช้พลังงานขับเคลื่อนโดยมอเตอร์ไฟฟ้า โดยจำแนกความแตกต่างระหว่างยานยนต์ไฟฟ้ากับยานยนต์ เครื่องยนต์สันดาปภายใน โดยพิจารณาได้จากเทคโนโลยีการส่งกำลัง (powertrain) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มยานยนต์ใช้เครื่องยนต์สันดาปภายใน

1.1 แบบดั้งเดิม (Conventional Internal Combustion Engine--ICE) เป็นเครื่องยนต์ที่ไม่พึ่งพากำลังขับเคลื่อนด้วยไฟฟ้าใช้พลังงานและปลดปล่อยมลภาวะจำนวนมาก มีความทนทานต่อการใช้งาน

1.2 แบบผสม (Hybrid Electric Vehicle: HEV and Plug-in--HEV) เป็นเครื่องยนต์ผสมระหว่างการขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปภายในเป็นหลักร่วมกับการขับเคลื่อนด้วยมอเตอร์ไฟฟ้า มีระบบการใช้เทคโนโลยีปลั๊กอิน (plug-in) สำหรับการสำรองไฟฟ้าเข้าแบตเตอรี่ยานยนต์ โดยเครื่องยนต์สันดาปภายในมีขนาดเล็กจึงสามารถขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้าได้เพียงระดับหนึ่งด้วยระดับความเร็วต่ำในระยะทางไม่ไกลมากนัก มีความประหยัดพลังงานมากกว่าเครื่องยนต์สันดาปภายในแบบดั้งเดิมในระยะทางที่เท่ากัน

2. กลุ่มยานยนต์ใช้มอเตอร์ไฟฟ้าเป็นกำลังขับเคลื่อนหลัก

2.1 ยานยนต์แบบผสมขยายระยะ (Range Extended Electric Vehicle--REEV) เป็นเครื่องยนต์แบบผสมประเภทหนึ่งที่มีการขับเคลื่อนด้วยไฟฟ้าเป็นหลัก ใช้แบตเตอรี่ที่มีขนาดความจุต่ำกว่ายานยนต์ไฟฟ้าที่ขับเคลื่อนด้วยแบตเตอรี่ (BEV) และใช้เครื่องยนต์สันดาปภายในขนาดเล็กทำหน้าที่กำเนิดพลังงานไฟฟ้าเพื่อให้สามารถใช้งานได้ในระยะทางที่ไกลขึ้น

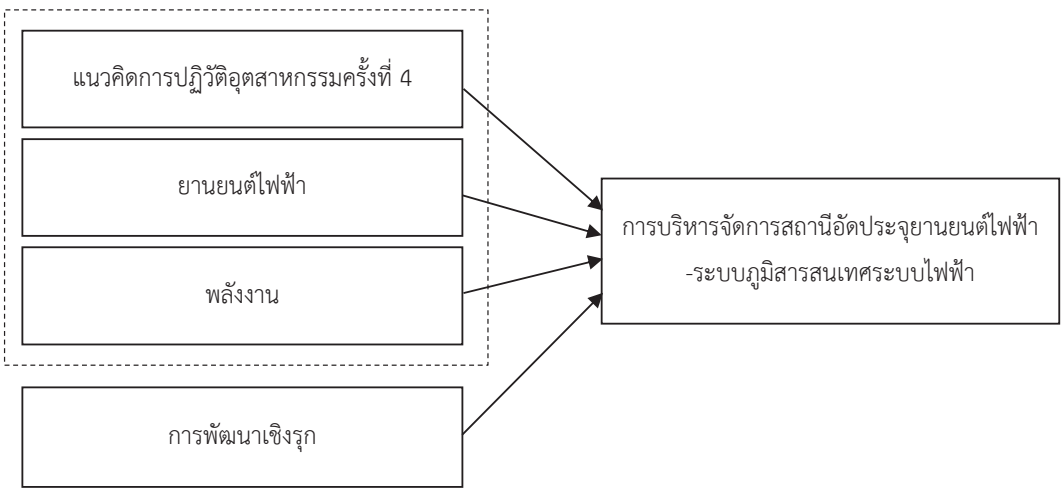
2.2 ยานยนต์ไฟฟ้าที่ขับเคลื่อนด้วยแบตเตอรี่ (Battery Electric Vehicle--BEV) เป็นการขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้า 100 เปอร์เซ็นต์ ใช้แบตเตอรี่ที่มีความจุระดับพลังงานสูง อาทิ ลิเที่ยม-ไอออน มีระยะทางการใช้งานระดับสั้นถึงปานกลาง โดยจำเป็นที่ต้องทำการอัดประจุไฟฟ้าที่สถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้าเท่านั้น

2.3 ยานยนต์ไฟฟ้าแบบเซลล์เชื้อเพลิง (Fuel Cell Electric Vehicle--FCEV) เป็นยานยนต์ไฟฟ้าที่ใช้ระบบพลังงานจากเซลล์เชื้อเพลิงและขับเคลื่อนด้วยไฟฟ้า มีการต่อเซลล์เชื้อเพลิงแบบอนุกรมเวลา (fuel cell stack) โดยใช้เทคโนโลยีเยื่อเมมเบรนแลกเปลี่ยนโปรตอน (Proton Exchange Membrane--PEM) โดยใช้ไฮโดรเจนเป็นเชื้อเพลิงในการขับเคลื่อนเพื่อได้ระยะทางการใช้งานระยะปานกลางถึงระยะยาว (National Science and Technology Development Agency, 2017, pp. 21-22)

ผู้เขียนได้พัฒนากรอบในการวิเคราะห์จากแนวคิดของ Fujimoto, Ishii, and Hayashi (2020) พบว่า (1) การบริหารจัดการพลังงานไฟฟ้าในพื้นที่ที่ให้บริการอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้าต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้บริโภคพลังงานไฟฟ้าในพื้นที่ในบริบทการควบคุมพลังงานไฟฟ้าให้สัมพันธ์กับช่วงเวลาการอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้าในสถานีในช่วงระยะเวลาที่มีปริมาณการใช้ไฟฟ้าสูงให้พยายามหลีกเลี่ยงช่วงเวลาดังกล่าว และ (2) ความร่วมมือระหว่างผู้บริโภค ผู้จัดการพลังงานไฟฟ้า และผู้ให้บริการอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้า ต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของแบตเตอรี่ที่สามารถเก็บประจุไฟฟ้าในระหว่างการเดินทาง ในขณะที่ Ofgem (2021) เป็นผลงานการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความต้องการและประสบการณ์ของผู้ใช้งานยานยนต์ไฟฟ้าที่จำเป็นต้องใช้บริการสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้าระหว่างการเดินทางจากประเทศสก๊อตแลนด์ถึงประเทศอังกฤษ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้งานยานยนต์ไฟฟ้าระหว่างการเดินทาง โดยศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับเหตุการณ์และประสบการณ์การใช้บริการอัดประจุที่สถานีอัดประจุไฟฟ้าที่น่าประทับใจและไม่น่าทับใจ สิ่งที่ผู้ให้บริการควรปรับปรุงแก้ไข ความสะดวกรวดเร็วและความยากง่ายของการใช้งานเครื่องอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้าและระบบการชำระเงินค่าบริการในระหว่างเส้นทางการเดินทาง เพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบรับทราบผลการดำเนินการจากผู้ใช้งาน

โดยตรงเพื่อเป็นข้อมูลการก่อสร้าง ปรับปรุง แก้ไข และวางแผนการให้บริการให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นในเส้นทางดังกล่าว บ่งบอกถึงการมีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อคิดเห็นและมุมมองจากทุกภาคส่วนในสังคม พบว่า (1) ระบบการชำระเงินค่าบริการของทั้ง 2 ประเทศ มีความแตกต่างกันในประเทศสก๊อตแลนด์มีผู้ประกอบการรายเดียวทำให้ผู้ใช้บริการมีความสะดวก ส่วนในประเทศอังกฤษมีผู้ประกอบการหลายราย ผู้ใช้บริการมีความลำบากและสับสนระหว่างการใช้งาน จำเป็นต้องใช้แอพพลิเคชั่นหลายบริษัท และ (2) ผู้ใช้บริการต้องการให้มีสถานีอัดประจุไฟฟ้าในตำแหน่งพื้นที่ที่กำลังไฟฟ้าของแบตเตอรี่รถยนต์ใกล้จะหมด ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญอย่างยิ่งเพราะจะทำให้เกิดความเสี่ยงระหว่างการเดินทางของผู้ใช้งานหลายคน นอกจากนี้ จากการศึกษาของ The National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine (2021) ซึ่งเป็นโครงการเพิ่มประสิทธิภาพทางหลวงแห่งชาติเส้นทางมลรัฐอิลินอย ประเทศสหรัฐอเมริกา มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนโครงการก่อสร้างสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้าและโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องพร้อมกับวางแผนการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นบนทางหลวงของประเทศ มีการปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโครงสร้างพื้นฐานบนทางหลวงแผ่นดินของรัฐและระหว่างรัฐ เป็นความร่วมมือด้านการลงทุนแบบ BOT และ Joint Venture ในขั้นตอนด้านงานวิจัยและพัฒนารัฐบาลกลางและหน่วยงานในเขตปริมณฑลใช้วิธีการระดมทุนมีการทดลองในรูปแบบโมเดลที่มีการติดตั้งองค์ประกอบต่างๆ ที่ใช้งานจริง โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและการตอบแทนของการลงทุน อาทิ การจัดการระบบการขนส่งขนาดใหญ่ การบูรณาการระบบขนส่งอัจฉริยะกับโครงข่ายระบบไฟฟ้าอัจฉริยะและพลังงานอื่นๆ ดังนั้น ผู้เขียนสรุปได้ดังนี้ Fujimoto et al. (2020) ได้แก่ การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับยานยนต์ไฟฟ้าและแบตเตอรี่ระหว่างการเดินทาง ขณะที่ Ofgem (2021) กล่าวถึง มีความแตกต่างกันในการจัดการ (roaming) และการมีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อคิดเห็นและมุมมองจากทุกภาคส่วนในสังคม นอกจากนี้ The National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine (2021) ได้จัดทำโมเดลโครงการก่อสร้างสถานีและโครงสร้างพื้นฐานเพื่อวางแผนการบริหารจัดการในเส้นทางหลวงของประเทศ

กรอบในการวิเคราะห์

ภาพ 1 กรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการบริหารจัดการสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้า ได้แก่ การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 เป็นผลของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ระบบอินเตอร์เน็ต และนวัตกรรม ที่ปรากฏขึ้นในทุกมิติ เกิดการสร้างเศรษฐกิจและการปรับตัวทางสังคมครั้งใหญ่ ส่งผลให้ยานยนต์ไฟฟ้าที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การใช้พลังงานไฟฟ้าที่เป็นพลังงานสะอาดและมีราคาที่ถูกกว่าพลังงานฟอสซิลเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ส่งผลต่อห่วงโซ่อุปทานอุตสาหกรรมยานยนต์โดยเฉพาะปริมาณยานยนต์สันดาปภายในที่มีแนวโน้มลดลง

นอกจากนี้ ยังพบอีกว่า ยานยนต์ไฟฟ้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ สอดคล้องกับ Youngpisanphob (2023) ศูนย์วิจัยกสิกรไทย คาดการณ์ภาพรวมตลาดยานยนต์ไฟฟ้า 100 เปอร์เซ็นต์ (BEV) ในปี 2566 ว่าจะมีโอกาสที่จะมีตัวเลขแตะระดับ จำนวน 50,000 คัน หรือเพิ่มขึ้น 270 เปอร์เซ็นต์ เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนที่อยู่ที่ จำนวน 13,454 คัน ขณะที่ส่วนแบ่งตลาดยานยนต์ไฟฟ้า BEV จะมีสัดส่วนอยู่ที่ 5.8 เปอร์เซ็นต์ ภาพรวมตลาดยานยนต์ที่คาดว่าจะอยู่ที่ จำนวน 8.65-8.95 แสนคัน ในขณะที่ Bloomberg NEF (2023) กล่าวถึงแนวโน้มการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า โดยภาพรวมจะยังคงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในปี ค.ศ. 2023 และได้คาดการณ์ว่ายอดขายยานยนต์แบบ plug-in จะพุ่งไปแตะ จำนวน 14 ล้านคัน ภายในปี 2023 ประกอบไปด้วยยานยนต์ที่ใช้ไฟฟ้าแบบ 100 เปอร์เซ็นต์ มากถึง 75 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นยานยนต์ประเภทส่วนบุคคล แต่ภาคส่วนยานยนต์เพื่อการพาณิชย์ ก็จะยังคงเติบโตต่อเนื่องอย่างรวดเร็วเช่นกัน ทาง Bloomberg NEF (2023) คาดการณ์อีกว่า ยอดขายจะพุ่งขึ้นกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ ในปี ค.ศ. 2023 ไปแตะ จำนวน 570,000 คัน โดยส่วนใหญ่ของยอดขายจะเป็นยานยนต์โดยสารและยานยนต์ขนของแต่ยอดขายของยานยนต์บรรทุกขนาดใหญ่ (heavy truck) ก็กำลังเติบโตด้วยเช่นกัน

แต่ในขณะเดียวกัน จากแนวโน้มดังกล่าวนั้น ภาครัฐในแต่ละประเทศมีนโยบายในการส่งเสริมการจัดการเชิงรุกสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้า เพื่อให้สอดคล้องกับสถาณะการณ์ดังกล่าว สำหรับประเทศไทยกำลังก้าวสู่การเป็นฐานการผลิตยานยนต์ไฟฟ้าและชิ้นส่วนที่สำคัญของโลก โดยคณะกรรมการนโยบายยานยนต์ไฟฟ้าแห่งชาติ ได้ออกแนวทางการส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้า (EV) ตามนโยบาย 30@30 คือ การตั้งเป้าผลิตยานยนต์ที่ปล่อยมลพิษเป็นศูนย์ (Zero Emission Vehicle--ZEV) ให้ได้อย่างน้อย 30 เปอร์เซ็นต์ ของการผลิตยานยนต์ทั้งหมดในปี ค.ศ. 2030 หรือ พ.ศ. 2573 และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับยานยนต์ไฟฟ้าทั้งการส่งเสริมสถานีอัดประจุไฟฟ้า การพัฒนากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการอัดประจุและการส่งเสริมเทคโนโลยีสมารท์กริด นอกจากนี้สหรัฐอเมริกา จะมุ่งเน้นไปที่การติดตั้งโครงสร้างพื้นฐานให้ครอบคลุมทั้งประเทศ ผ่านการสนับสนุนด้านการเงิน มีโครงการถนนเชื้อเพลิงทางเลือกที่สนับสนุนการใช้ยานยนต์พลังงานทางเลือกในการเดินทางระยะไกลมีการสนับสนุนการติดตั้งเครื่องอัดประจุไฟฟ้าที่ติดตั้งในบ้านสำนักงานหรือพื้นที่เชิงพาณิชย์ ประเทศจีนได้ให้การสนับสนุนการติดตั้งเครื่องอัดประจุไฟฟ้าในพื้นที่ต่างๆ และมีการเริ่มกำหนดเป้าหมายสนับสนุนการพัฒนาสถานีอัดประจุไฟฟ้าตั้งแต่ ปี ค.ศ. 2015 เพื่อรองรับการใช้งานยานยนต์ไฟฟ้าและได้มีการตั้งเป้าหมายในการขายยานยนต์ไฟฟ้าให้ได้ 25 เปอร์เซ็นต์ ภายในปี ค.ศ. 2025 ประเทศอินเดีย มีการจัดทำข้อเสนอเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการลงทุนในสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้า ปรับปรุงมาตรฐานการอัดประจุไฟฟ้า สนับสนุนการวิจัยและการพัฒนาอุปกรณ์อัดประจุมีการลดภาษีและอุดหนุนค่าอุปกรณ์อัดประจุและการ

สร้างสถานีอัดประจุไฟฟ้าในพื้นที่ต่างๆ ประเทศอังกฤษพยายามผลักดัน ในการพัฒนาจุดอัดประจุไฟฟ้าให้เป็นเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานการอัดประจุไฟฟ้าที่ดีที่สุดในโลก มีการออกกฎระเบียบสำหรับการสร้างบ้านและอาคารใหม่ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2022 จะต้องติดตั้งจุดอัดประจุไฟฟ้าโดยรัฐบาลคาดการณ์ว่านโยบายนี้จะทำให้เกิดสถานีอัดประจุแห่งใหม่จำนวนประมาณ 145,000 จุดในแต่ละปี (Office of Energy Policy and Planning, 2022)

จากนโยบายของภาครัฐ แนวโน้มการเพิ่มขึ้นของปริมาณยานยนต์ไฟฟ้าที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้าที่ต้องรองรับการใช้งานดังกล่าวข้างต้นนั้น สำหรับประเทศไทยย่อมก่อให้เกิดความต้องการด้านพลังงานไฟฟ้าที่เพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกัน เพื่อนำมาใช้สำหรับการอัดประจุแก่ยานยนต์ไฟฟ้า ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อระบบโครงข่ายไฟฟ้าได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Office of Energy Policy and Planning (2022) ที่กล่าวถึงผลกระทบดังนี้ ผลกระทบต่อข้อมูลการใช้ไฟฟ้า (impact on load profile) ผลกระทบต่ออุปกรณ์ในระบบ (impact on system components) ผลกระทบจากการสูญเสียในระบบ (impact on system losses) ผลกระทบจากความไม่สมดุลของเฟสและแรงดัน (phase and voltage unbalance) และผลกระทบจากฮาร์มอนิก (harmonic impact)

ในขณะเดียวกัน จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นนั้น ปัญหาการบริหารจัดการสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้าของประเทศไทย ผู้เขียนวิเคราะห์สาเหตุได้ ดังนี้

1. ปัญหาการขาดการจัดการระบบฐานข้อมูลสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้าอย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาตำแหน่งที่ตั้งและจำนวนเครื่องอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้าที่เหมาะสม ที่สอดคล้องกับ Electricity Generating Authority of Thailand, Metropolitan Electricity Authority, & Provincial Electricity Authority (2016, pp, 4-27) ที่กล่าวว่า ในแผนงานไม่ปรากฏข้อมูลแสดงตำแหน่งโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภค และการกำหนดแนวทางภาครัฐที่ในวิธีการจัดการที่ไม่สอดคล้องกัน ใช้ระบบฐานข้อมูลที่มีความแตกต่างกัน มีขั้นตอนวิธีการที่ไม่สัมพันธ์กันอาทิ ข้อมูลแผนที่สารสนเทศทางภูมิศาสตร์ไม่มีการลงข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคที่เกี่ยวข้องกับสถานีอัดประจุไฟฟ้า ไม่มีข้อมูลการพยากรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกด้านระบบไฟฟ้า ประปา สื่อสาร เป็นต้น

2. ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการสถานีอัดประจุไฟฟ้าเป็นการจัดการแบบเชิงรับ ที่สอดคล้องกับ Thananusak, Punnakitikashem, Tanthasith, and Kongar-chapatara (2020) ที่กล่าวว่า ปัจจุบันผู้ประกอบการที่มีความประสงค์ที่จะก่อสร้างเพื่อติดตั้งสถานีอัดประจุไฟฟ้าต้องศึกษาและสำรวจข้อมูลด้วยตนเอง ต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง อีกทั้งข้อมูลที่ได้มาส่วนมากเป็นข้อมูลระดับปฐมภูมิที่ไม่สามารถใช้วิเคราะห์ในการพิจารณาเพื่อบริหารจัดการความเสี่ยงได้ ส่วนผู้ใช้งานยานยนต์ไฟฟ้าไม่มีโอกาสและช่องทางการนำส่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในระหว่างการใช้งาน

3. ปัญหาการไม่สามารถใช้งานเครื่องอัดประจุไฟฟ้าแบบข้ามเครือข่าย (roaming) มีผู้ประกอบการสถานีบางรายไม่สามารถเข้าร่วมในเครือข่ายเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Thananusak et al. (2020) ที่กล่าวว่าเกิดจากการไม่มีข้อกำหนดแนวทางและมาตรการบังคับที่ชัดเจน จริงจัง และเป็นรูปธรรมจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อให้ผู้ประกอบการที่ให้บริการอัดประจุไฟฟ้าทุกราย ต้องดำเนินการแบ่งปันข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการเป็นฐานข้อมูลเดียวกัน ปัจจุบันเป็นรูปแบบการทดลองร่วมกันในโครงการนำร่องโดยผู้ประกอบการบางรายเท่านั้นโดยมีผู้ประกอบการที่

เป็นหน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการเอกชนบางรายเท่านั้น โดยยังไม่มีข้อสรุปผลความผลสำเร็จของการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้ปัญหาดังกล่าวยังคงเป็นภาระของผู้ใช้งานยานยนต์ไฟฟ้าที่ต้องจัดการเองเกิดความเสี่ยง ความสับสนและความไม่สะดวกในระหว่างการเดินทาง

บทสรุป

การจัดการสถานีประจุไฟฟ้าของประเทศไทยยังขาดระบบการจัดการฐานข้อมูลที่จำเป็นสำหรับสถานีประจุไฟฟ้ารถยนต์ไฟฟ้าต้องอาศัยเทคโนโลยีอินเตอร์เน็ตแบบบูรณาการ มีการวางแผนและพยากรณ์แนวโน้มการเติบโตของยานยนต์ไฟฟ้าในอนาคต ทำให้เกิดความท้าทายและเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการจัดการโครงสร้างพื้นฐานการประจุไฟฟ้าให้มีประสิทธิภาพ การจัดการเชิงรับของหน่วยงานภาครัฐส่งผลเสียต่อคุณภาพไฟฟ้าในระบบ ดังนั้น การขับเคลื่อนแนวทางการบริหารจัดการเชิงรุกเพื่อให้เกิดการพัฒนานั้น ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนงานต้องเข้าร่วมดำเนินการด้วยการจัดต้องหน่วยงานเฉพาะพิเศษและจัดสรรช่องทางการสื่อสารที่อำนวยประโยชน์กับทุกภาคส่วนเพื่อลดปัญหาอุปสรรคในระบบนิเวศยานยนต์ไฟฟ้า

ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนขอนำเสนอแนวทางเชิงรุกเพื่อการพัฒนาสถานีอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้า ดังนี้

1. ระบบจัดการฐานข้อมูล: พัฒนาและใช้งานระบบจัดการฐานข้อมูลแบบรวมศูนย์ที่รวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานีประจุไฟฟ้า รวมถึงตำแหน่ง ความพร้อมใช้งาน ความจุไฟฟ้า อัตราการประจุไฟฟ้า และการอัปเดตสถานะตามเวลาจริง ระบบนี้ควรเข้าถึงได้สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ใช้การบริหารจัดการพลังงานไฟฟ้าในพื้นที่ที่โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้บริโภคพลังงานไฟฟ้าในพื้นที่ในบริบทการควบคุมพลังงานไฟฟ้าให้สัมพันธ์กับช่วงเวลาการอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้าในสถานี มีความร่วมมือระหว่างผู้บริโภค ผู้จัดการพลังงานไฟฟ้า และผู้ให้บริการอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้า ต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของแบตเตอรี่ที่สามารถเก็บประจุไฟฟ้าในระหว่างการเดินทาง (Fujimoto et al., 2020)

2. การมีส่วนร่วมของรัฐบาลเชิงรุก: หน่วยงานภาครัฐควรจัดหน่วยงานพิเศษเฉพาะที่มีความเชี่ยวชาญทำหน้าที่บริหารจัดการปัจจุบันและการพยากรณ์โครงสร้างพื้นฐานและสถานีอัดประจุไฟฟ้าในเส้นทางคมนาคม เพื่อให้มั่นใจว่าทุกสถานีอัดประจุไฟฟ้ามีความพร้อมใช้งานสำหรับยานยนต์ไฟฟ้าทุกคัน มีการตรวจสอบและปรับปรุงให้ทันสมัยเป็นประจำ (Ofgem, 2021) การมีโปรแกรมการประกันคุณภาพ และความร่วมมือกับบริษัทสาธารณูปโภคด้านพลังงานสามารถช่วยระบุและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับพลังงานได้อย่างทันท่วงที

3. การบริหารจัดการระบบการใช้งานเครื่องอัดประจุไฟฟ้าข้ามเครือข่าย (roaming): กำหนดช่องทางการเชื่อมโยงเครือข่ายเฉพาะ (express roaming) เพียงฐานข้อมูลและมาตรฐานเดียวกัน สำหรับการนำเข้านำออกข้อมูล (data application, feature, E-payment, และอื่นๆ) สำหรับบริหารจัดการอัดประจุยานยนต์ไฟฟ้าของยานยนต์ไฟฟ้าทุกคันเพื่อให้สามารถสื่อสารความต้องการและชำระค่าบริการได้จากเครื่องอัดประจุไฟฟ้าทุกเครื่องทุกสถานี กำหนดแนวทางการเพิ่มถอนสิทธิ์ของผู้ที่มีความประสงค์ใช้งานเครื่องอัดประจุไฟฟ้าให้มีความง่าย สะดวก รวดเร็ว และถูกต้อง กำหนดข้อบังคับและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นมาตรฐานเดียวกัน การรับรองความโปร่งใส และจัดทำโมเดลโครงการก่อสร้างสถานีและโครงสร้างพื้นฐานเพื่อวางแผนการบริหารจัดการในเส้นทางหลวง

ของประเทศ (The National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, 2021) เพื่อให้การอัดประจุไฟฟ้าของทุกสถานีเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

References

Bloomberg NEF. (2023). *Electric vehicle outlook 2023*. Retrieved from https://about.bnef.com/electric-vehicle-outlook

Department of Land Transport. (2022). *5-year transportation statistics report (fiscal year 2018-2022)*. Author. [In Thai]

Department of Land Transport. (2023). *Department of Land Transport revealing electric vehicle registration statistics from January-May 2023, more than 30,000 units*. Retrieved from https://www.dlt.go.th/th/public-news/3371 [In Thai]

Electricity Generating Authority of Thailand, Metropolitan Electricity Authority, & Provincial Electricity Authority. (2016). *Electricity infrastructure development plan report to support electric vehicles in Thailand*. Ministry of Energy. [In Thai]

Fujimoto, Y., Ishii, H., & Hayashi, Y. (2020). Designing sustainable smart cities: Cooperative energy management systems and applications. *IEEJ Transactions on Electrical and Electronic Engineering, 15*(9), 1256-1270.

Laoonual, Y. (2015). *Assessment of electric vehicle technology development and its impact happened in Thailand* (2nd ed.). National Science and Technology development Agency. [In Thai]

Lee, M., Yun, J. J., Pyka, A., Won, D., Kodama, F., Schiuma, G., Park, H., Jeon, J., Park, K., Jung, K., Yan, M.-R., Lee, S., & Zhao, X. (2018). How to respond to the fourth industrial revolution, or the second information technology revolution? Dynamic new combinations between technology, market, and society through open innovation. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity, 4*(3), 1-24.

Leingchan, R. (2020). *Electric vehicles: The demand and opportunity*. Retrieved from https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/ev-survey-22 [In Thai]

Meng, X. (2020). Proactive management in the context of construction supply chains. *Production Planning & Control, 31*(7), 527-539.

Metropolitan Electricity Authority. (2023). *MEA is ready to provide business map data with high resolution GIS system, complete all functions*. Retrieved from https://www.mea.or.th/public-relations/press-media/infographics/tOnSIMOPU [In Thai]

National Science and Technology Development Agency. (2017). *Thailand electric vehicles industry*. Author. [In Thai]

Office of Energy Policy and Planning. (2022). *Development plan project manual: Battery charging stations for electric vehicles, to support the country's electric vehicle promotion goals*. Author. [In Thai]

Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2017). *Second biennial update report of Thailand*. Author. [In Thai]

Office of the National Economic and Social Development Board. (2005). *In-depth social development: A new dimension of development during Plan 10 (2007-2011)*. Retrieved from https://www.nesdc.go.th/images/content/7-4-48.pdf [In Thai]

Ofgem. (2021). *Qualitative research with electric vehicle drivers to understand their needs and experience of current user journey: Consumers' role in decarbonization*. Retrieved from https://www.ofgem.gov.uk/sites/default/files/2021-07/Phase%201%20EV%20publication%20v2.pdf

Provincial Electricity Authority. (2018). *Document scope of work (TOR) procurement and installation of computers, software, and related parts of the geo-informatics power system development plan, phase 3.* Retrieved from https://www.pea.co.th/Webapplications/tor/Attachments/e58363de-f152-4797-8015-f0407d2c7a11/TOR%20HW%20GIS3%20sign.pdf [In Thai]

Provincial Electricity Authority. (2020). *Provincial Electric Authority Regulations on charging station connection requirements electricity for electric vehicle B.E. 2020.* Retrieved from https://www.pea.co.th/Portals/0/Images/Banner/ev_code_2020.pdf [In Thai]

Sirasoontorn, P. (2022). *Solving the crisis brought it expensive through the view of economist*. Retrieved from https://tu.ac.th/thammasat-010765-solving-the-high-oil-crisis-economist [In Thai]

Suwongwan, T. (2015). *Proactive management.* Retrieved from https://www1.reg.cmu.ac.th/qa_new/uploads/km_f5504.pdf [In Thai]

Thananusak, T., Punnakitikashem, P., Tanthasith, S., & Kongarchapatara, B. (2020). The development of electric vehicle charging stations in Thailand: Policies, players, and key issues (2015-2020). *World Electric Vehicle Journal*, *12*(1), 1-30.

The National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. (2021). *Alternative fuel corridor readiness study for northeastern Illinois*. Retrieved from http://trid.trb.org/view/1925372

Youngpisanphob, W. (2023). *Business/industry trends 2023-2015: Automobile industry*. Retrieved from https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/hi-tech-industries/automobiles/io/io-automobile-2023-2025 [In Thai]

DOI: 10.14456/phdssj.2023.22

Received:	May	31, 2022
Revised:	August	20, 2023
Accepted:	August	25, 2023

ชุมชนจินตกรรมของมลายูมุสลิมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเทศไทย

ครูทร หนูทอง[1] พัด ลวางกูร[2]

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนจินตกรรมมลายูมุสลิมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประเทศไทย (จังหวัด ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส) โดยแนวคิดทฤษฎี ที่บูรณาการแบบองค์รวม ที่มีแนวคิดศาสนาอิสลาม เป็นแกนกลางหลักในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ พบว่าการก่อเกิดชุมชนจินตกรรม ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประเทศไทย มีปัจจัยด้านอัตลักษณ์ และอีกหลายองค์ประกอบ อาทิ ประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ ภาษา การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง โครงสร้างสังคมและกระแสโลกาภิวัตน์ ผนวกกระแสโลกมุสลิม และอิสลาม บริบทของปัจจัยเหล่านี้ ผลักดันให้ปัจเจกชนและชนชั้นนำ เกิดจินตนาการสร้างจินตกรรม ผ่านกระบวนการวาทกรรมเพื่อสร้างชุมชนอิสลาม หรือประชาชาติอิสลาม (อุมมะฮ์) ผ่านแนวคิดที่ เรียกว่า “ฟันดะเมนทัลลิสต์” (Fundamentalist) อันหมายถึงย้อนยุคกลับไปสู่สังคมชุมชนยุคศาสดามุฮัมมัด(ซ.ล.) ที่สังคมชุมชนมุสลิมมีความสงบสุข สันติ ยุติธรรม ตามวิถีอิสลาม ดังนั้นกระบวนการที่จะทำให้ก่อเกิดสังคมชุมชน เช่นว่านี้ จึงต้องการมีการใช้ “ขบวนการอิสลาม” (การทำกิจกรรมเผยแพร่ศาสนา) ที่มีอยู่ รูปแบบจากปรากฏการณ์ดังกล่าว ก่อให้เกิดชุมชนจินตกรรม มีทั้งด้านบวกและด้านลบ เพราะบางอย่างการตีความ วิถีความหมายการปฏิบัติอาจเกินเลยจากที่ควรจะเป็นก่อให้เกิดความขัดแย้งแต่หลายๆอย่าง ก่อให้เกิดการพัฒนาที่สร้างสรรค์ในสังคม แสดงให้เห็นถึงพลวัตที่แท้จริงของสังคมทุกสังคมที่เปลี่ยนไปตาม บริบท เวลา ปัจจัย เช่นเดียวกับการเกิดชุมชนจินตกรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประเทศไทย

คำสำคัญ: ชุมชนจินตกรรม; ชนชั้นนำ; ชุมชนอิสลามหรือประชาชาติอิสลาม (อุมมะฮ์); ขบวนการอิสลาม; ฟันดะเมนทัลลิสต์

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:

ครูทร หนูทอง และพัด ลวางกูร. (2566). ชุมชนจินตกรรมของมลายูมุสลิมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประเทศไทย. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 13*(2), 297-309.

[1] หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: torn965@hotmail.com
[2] คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

The Imagined Communities of Malay Muslims in the Three Southern Border Provinces of Thailand

Krutorn Nuthong[1] Pad Lawangkool[2]

Abstract

This academic article aims to establish a new body of knowledge based on an analysis of the imagined Malay Muslim communities in Thailand's three southern border provinces (Yala, Pattani, and Narathiwat) from the perspective of a concept theory in which holistic integration with Islamic concepts is at the core of the analysis.

Findings are as follows: The creation of an imagined community in the three southern border provinces of Thailand was a factor of identity along with numerous other factors, including history, ethnicity, language, education, religion, culture, politics, and governance, social structure, and globalization integration with the Muslim and Islamic world. The context of these appeared to be motivating individuals and elite's imagination to create imagined communities through discourse to build an Islamic community or Islamic nations (Ummah) through a concept known as "Fundamentalism," which means returning to the community society of the Prophet Muhammad's (PBUH) era, when the Muslim community was peaceful, peaceful, and just according to the Islamic way. Therefore, the process of establishing such a community society must utilize existing "Islamic movements" (propaganda activities). The pattern from such a phenomenon created an imagined community because varying interpretations, there were both benefits and drawbacks. Conflicts may result from some interpretations of semantic approaches that go beyond what is required. Nevertheless, a significant number of these practices contributed to positive social development, demonstrating the actual dynamics of all societies, which vary based on context, time, and other factors, as well as the emergence of imagined communities in Thailand's three southern border provinces.

Keywords: Imagined Communities; Elite; Islamic Community or Islamic Nation (Ummah); Islamic Movement; Fundamentalist

Type of Article: Academic Article

Cite this article as:

Nuthong, K., & Lawangkool, P. (2023). The imagined communities of Malay Muslims in the Three Southern Border provinces of Thailand. *Ph.D. in Social Sciences Journal, 13*(2), 297-309.

[1] Doctor of Philosophy Program in Social Sciences, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Haumark, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Corresponding Author Email: torn965@hotmail.com
[2] Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมใดๆ ใช่ว่าอยู่ๆ จะเปลี่ยนแปลง มีความซับซ้อน (complex) หลากหลาย ที่น่าสนใจ เป็นประเด็นที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง คำถามที่มีต่อประเด็นนี้ว่า อะไรเป็นปัจจัยสาเหตุที่สังคมชุมชนทุกที่ทั้งที่เหมือนและแตกต่างหรือคล้ายคลึงกันก็ตาม ก็เกิดปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนแปลง แล้วเราจะหาคำตอบด้วยทฤษฎี แนวคิด ตัวชี้วัดอะไร เพื่อยืนยันและสร้างองค์ความรู้ต่อประเด็นนี้ เพื่อเข้าถึงความจริงให้มากที่สุด โดยทั่วๆ ไป บริบท ระยะเวลา ความหลากหลาย ซับซ้อน และพลวัตรของการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความสัมพันธ์ของคน โครงสร้างทางสังคมของชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยมีลักษณะพิเศษมากกว่าท้องถิ่นอื่นๆ ทั้งในแง่ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ ภาษา การศึกษา ศาสนาวัฒนธรรม โดยคนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูนับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษามลายูถิ่น (ภาษายาวี) หรือภาษามลายูปตานี แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย มุ่งที่จะกล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม งานเขียนเชิงสังเคราะห์เอกสารวิชาการ เรื่อง ชุมชนจินตกรรมของมลายูมุสลิมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเทศไทย มีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ ประการแรก เพื่อนำเสนองานเขียนด้านวิชาการ การศึกษาสังเคราะห์แบบองค์รวม (hollistic) เชิงศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อยอดที่หลากหลายแก่ผู้สนใจศึกษาต่อไป ประการที่สอง เพื่อเสนอแนะภาครัฐนำแนวคิดและข้อเสนอแนะมาจัดทำกรอบนโยบายสาธารณะ เพื่อประโยชน์ต่อสาธารณะและประเทศชาติ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีสังคมวิทยาอิสลาม

1. โครงสร้างทางสังคม

โครงสร้างทางสังคม (social structure) หมายถึงองค์ประกอบที่มีส่วนต่างๆ สัมพันธ์กันอย่างมีระเบียบและดำรงอยู่ได้ถาวรตามสมควรหรือโครงสร้างของสังคมอัน ได้แก่ ระบบความสัมพันธ์ของสถาบันต่างๆ ของสังคมในขณะใดขณะหนึ่ง ในทรรศนะของนักวิชาการทั้งของไทยและต่างประเทศได้เสนอองค์ประกอบโครงสร้างทางสังคมให้เห็นถึงระบบความสัมพันธ์ทั้งในระดับเค้าโครง ตลอดจนถึงสมาชิกในสังคมที่ผูกพันกันเสมือนภาพจำลองขณะใดขณะหนึ่ง เนื่องจากกระบวนการทางสังคมที่มีลักษณะเคลื่อนไหวอยู่เสมอ โดยโครงสร้างทางสังคมมีอำนาจเหนือพฤติกรรมของคนในสังคมทั้งแง่ความคิดและพฤติกรรม วิถีชีวิต อุปนิสัย ค่านิยมของคนในสังคมถูกควบคุมโดยโครงสร้างสังคมทั้งในระดับกลุ่มและปัจเจก นี่คือความสำคัญและพันธะผูกมัดคนในสังคม อนึ่ง โครงสร้างทางสังคมทุกๆ สังคมมีลักษณะสำคัญ ทั้งระดับบุคคลและกลุ่มที่คล้ายกันของสังคมมนุษย์ ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ (1) คนหรือประชากร (population) (2) กลุ่มคน (group) (3) สถาบันทางสังคม (social institution) (4) สถานภาพและบทบาท (status and role) (Huntington, 1996)

ทฤษฎีสังคมวิทยาอิสลามกล่าวว่า ปัจเจกบุคคลและกลุ่มคนในสังคม มีความสำคัญที่เสริมสร้างสังคมทั้งในแง่ความร่วมมือความขัดแย้ง และพัฒนาการของสังคมร่วมกัน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ทฤษฎีสังคมวิทยาอิสลาม สรุปว่า พัฒนาการของสังคมมนุษย์มีฐานของความขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ และโครงสร้างของสังคมที่เป็นเอกภาพไม่มีส่วนของความขัดแย้งระหว่างโครงสร้างต่างๆ ของสังคม ส่วนมุมมองเรื่องความขัดแย้ง อิสลามมีมุมมองว่าสังคมมนุษย์พัฒนาขึ้นจากฐานความขัดแย้งสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก คือกลุ่มที่ได้

รับทางนำ (หิดายะห์) จากอัลลอฮ์ ได้กำหนดให้ลุกขึ้นมาสร้างสังคมบนโลกดุนยา (โลกปัจจุบัน) และพัฒนาสังคมให้เจริญรุ่งเรืองยุติธรรม มีความสงบสุข กลุ่มนี้จะได้รับความโปรดปราณจากอัลลอฮ์ตามที่กล่าวไว้ในอัลกุรอานว่า รัฐของสูเจ้าเป็นรัฐที่สมบูรณ์และผู้อภิบาลของเจ้าเป็นผู้ทรงอภัยยิ่ง ผู้คนกลุ่มนี้ ได้แก่ ศาสนทูต (รอซูล) และผู้ปฏิบัติตามรอซูลทุกยุคทุกสมัย กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มคนที่ต่อต้านและปฏิเสธรอซูลทุกยุคทุกสมัย ดังนั้นความขัดแย้งของคนสองกลุ่มนี้จะสิ้นสุดต่อเมื่อคนกลุ่มแรกได้รับชัยชนะ ได้สร้างสังคมตามการชี้นำของอัลลอฮ์ ดังนั้นเมื่อเวลาผ่านไปการปฏิบัติมีปัญหาหย่อนยานไม่เป็นไปตามแนวทาง อัลลอฮ์จึงส่งรอซูลท่านอื่นลงมา เพื่อนำสังคมให้พัฒนาไปในทางที่สมบูรณ์เหมาะสม ซึ่งเมื่อมีการนำระบบใหม่ โดยท่านรอซูลจะได้รับการต่อต้านและคัดค้านเสมอโดยเรื่องนี้ได้กล่าวไว้ในอัลกุรอานว่า เราได้กำหนดให้นบีทุกท่านมีศัตรูจากผู้ประพฤติชั่วกระทำบาปและเพียงพอแล้วสำหรับสูเจ้ามีองค์อภิบาลของเจ้าเป็นผู้นำและให้ความช่วยเหลือ ความขัดแย้งและการต่อสู้ลักษณะเช่นนี้ จะเป็นไปตลอดจนถึง ยุคสุดท้ายที่อัลลอฮ์ ได้ส่งรอซูลท่านสุดท้ายลงมา ได้แก่ ท่านมุฮัมมัด ในยุคนี้สังคมได้รับการพัฒนาใหม่อีกครั้ง การปรับรื้อสร้างสังคมจะสมบูรณ์และเป็นวาระสุดท้ายของโลกมนุษย์ ตามหลักอิสลามเรียกว่า “อัลอิสลาม” อันหมายถึงระบบแห่งอุดมการณ์เต็มเปี่ยมด้วยหลักการอิสลาม (Phongpaichit, 2002)

ความขัดแย้งทางสังคม ประเด็นความแตกต่างด้านอุดมการณ์และหลักในการดำรงชีวิต ในขณะที่ทฤษฎีความขัดแย้งสากลทั่วๆ ไปมองความขัดแย้งเกิดจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจของคน ส่วนในเรื่องเกี่ยวกับชนชั้นในสังคมอิสลามนั้นแบ่งคนออกเป็นสองกลุ่ม คือ ผู้ได้รับทางนำ จากอัลลอฮ์ และกลุ่มผู้ต่อต้านทางนำ ซึ่งมุมมองความขัดแย้งทางสังคมกระแสหลักตะวันตก หรือทฤษฎีสากลทฤษฎีความขัดแย้งมองเรื่องชนชั้นนำ คือนายทุนและชนชั้นกรรมกร ดังนั้นจะเห็นว่ามิติการมองคนในสังคมจึงแตกต่างกันมากเป็นการมองเชิงอุดมการณ์จิตวิญญาณและวัตถุ ซึ่งเป็นการมองแบบคู่ขนาน จึงเป็นสิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาในการศึกษาปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนในเชิงสังคมศาสตร์ ประเด็นต่อมามุมมองเกี่ยวกับความร่วมมือของคนในสังคมความเป็นเอกภาพภายใต้โครงสร้างของสังคมแต่ละสังคม ทฤษฎีสังคมวิทยาอิสลามมีมุมมองสังคมมนุษย์ มีความขัดแย้งหลากหลายมิติแต่ท่ามกลางความหลากหลายนี้มีมิติความร่วมมือด้วย โดยความร่วมมือถือว่าเป็นเอกภาพด้านโครงสร้างของสังคมและเชื่อมโยงไปถึงระบบจักรวาลอันหมายถึงความเป็นหนึ่งเดียวของระบบสังคมกับจักรวาลนั่นเองความเป็นหนึ่งเดียวนี่เอง อิสลามเชื่อว่าทำให้สังคมไม่แตกสลายและมีเอกภาพ ด้วยเหตุนี้ทฤษฎีสังคมวิทยาอิสลามจึงมองความเป็นเอกภาพของระบบสังคมทั้งระบบเป็นการสรุปให้เห็นว่าโครงสร้างทางสังคมทุกโครงสร้างจะต้องสอดคล้องกัน แต่ทั้งนี้อิสลามมองในสังคมมนุษย์มีความแตกต่างและความขัดแย้งหลากหลายทั้งระดับสากล และกลุ่มรวมถึงระดับสังคมโดยทั่วไป อิสลามจึงกำหนดแนวทางแก้ปัญหาทางออกไว้ด้วย หลักการที่ว่า “แนวทางแห่งการอิสลาห์” ซึ่งมีความหมายว่าการประนีประนอมปรองดองกัน รวมถึงมาตรการในการลงโทษซึ่งครอบคลุมในทุกๆ ด้าน (Roy, 2005)

การศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคมในทรรศนะของผู้เขียนควรมองทั้งระบบที่ประกอบด้วยระบบย่อยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับสังคมมนุษย์ ดังนั้น โครงสร้างสังคมจึงมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตพฤติกรรมมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อมเป็นกรอบชีวิตของมนุษย์ ถึงแม้จะมีความแตกต่างไปตามบริบทและองค์ประกอบอื่นๆ ของแต่ละสังคม แต่โดยภาพรวมแล้วระบบสังคมและโครงสร้างสังคมคือหัวใจของมนุษย์ทุกคนที่จะหลีกหนีไม่ได้ การศึกษาเรื่องสังคมชุมชนทุกๆ สังคมจึงต้องศึกษาโครงสร้างสังคม ดังนั้นผู้เขียน จะได้นำ

เสนอโครงสร้างสังคมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ดังนี้

2. โครงสร้างสังคมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย โดยนิยามความหมายกว้างๆ หมายถึงลักษณะบางประการที่เป็นองค์ประกอบทางสังคมของชุมชน ที่มีองค์ประกอบเฉพาะถิ่นสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย อันประกอบด้วยประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม อันมีองค์ประกอบดังนี้

2.1 ด้านประวัติศาสตร์สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ก็เหมือนประวัติศาสตร์อื่นๆ โดยทั่วๆ ไป จากปรากฏการณ์ร่องรอยกิจกรรม ให้ได้รับรู้ ส่งผ่าน เรื่องราวหลักฐานความเป็นมาที่เรียกว่าร่องรอยทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี เป็นหลักฐานที่สำคัญที่จะกล่าวถึง ได้แก่ ข้อสันนิษฐานบริเวณที่ชื่อว่า “เมืองปัตตานีหรือปาตานี” ปัจจุบันได้แก่เขตการปกครองจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส ดินแดนส่วนนี้เรียกว่า “ลังกาสุกะ (Langkasuka)” โดยมีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่ปาตานีดารุสลาม ตั้งอยู่บริเวณใกล้อ่าวปัตตานี (บริเวณบ้านบานา-กรือเซะในปัจจุบัน) เมืองปัตตานี หรือปาตานีมีกษัตริย์ครองราชย์ติดต่อกันมาหลายพระองค์ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคนั้นมีการติดต่อการทูต ค้าขายกับประเทศจีน ประเทศอินเดียและชาติอาหรับในตะวันออกกลาง เวลาต่อมาด้วยการเปลี่ยนแปลงในสังคมชุมชนระหว่างประเทศ มีการล่าอาณานิคมของตะวันตกและการแผ่ขยายอำนาจการปกครองของประเทศสยาม (ประเทศไทย) ทำให้อาณาจักรลังกาสุกะถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย (Pitsuwan, 1982) อนึ่งการศึกษาวิจัยและการสืบค้นทางวิชาการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสยาม (ประเทศไทย)กับลังกาสุกะหรือปาตานีในเชิงประวัติศาสตร์ความเป็นมา ซึ่งพบว่ามุสลิมได้เริ่มมีและเกิดขึ้นในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยสืบเชื้อสายมาจากชาวเปอร์เซียหรืออิหร่านที่มาจากปาตานี ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้ได้มามีอิทธิพลด้านภาษา วรรณกรรม และประเพณีอื่นในดินแดนสยาม รวมถึงการมีส่วนร่วมในการปกครองได้รับการแต่งตั้งเข้าไปดำรงตำแหน่ง ในโครงสร้างการปกครองและระบบราชการไทยตลอดมา ถ้าจะเรียกว่าการมีส่วนร่วมในการสร้างชาติไทยก็ว่าได้ ในประเด็นดังกล่าวนี้ จัดได้ว่าเป็นประเด็นสำคัญด้านอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ เป็นพื้นฐานจิตสำนึกในประวัติศาสตร์ซึ่งบ่งบอกถึงความแตกต่างกับชาวพุทธ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะคนมุสลิมในประเทศไทยทั้งสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และส่วนอื่นๆ ของประเทศไทย มีลักษณะเฉพาะและเชื่อว่านโยบายรัฐไทยหลายๆ ประการได้กดทับด้านอัตลักษณ์ของมุสลิม ผ่านโครงสร้างทางการเมืองการปกครอง เป็นความขัดแย้งทับซ้อนที่ละเอียดอ่อน โดยเฉพาะการดำเนินนโยบายผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Jory, 2007)

2.2 ด้านเชื้อชาติ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยเป็นการแสดงออกหรือพฤติกรรมการยอมรับเกี่ยวกับชาติพันธุ์ และสายเลือดของประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย โดยข้อเท็จจริงประเทศหนึ่งๆ ย่อมประกอบไปด้วยชาติพันธุ์หลายกลุ่ม อาศัยอยู่ในประเทศนั้นๆ และกลุ่มที่มีบทบาทอำนาจในการปกครองประเทศ มักเป็นชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ ดังนั้น ในการบริหารการปกครองย่อมสร้างความเท่าเทียมได้ยาก ก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำความไม่เท่าเทียม โดยเฉพาะชนกลุ่มน้อย ปัญหาชนกลุ่มน้อยมลายูมุสลิมหรือมาเลย์มุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เป็นปัญหากับประเทศไทยเสมอมา นับจากประเทศไทยได้ผนวกอาณาจักรปาตานี หรือปัตตานีมาเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย ปัญหาความรู้สึกไม่ยอมรับว่าตนเองเป็นคนไทยที่รัฐไทยพยายามผสมกลมกลืน (assimilation) และยัดเยียดว่าคนมลายูมุสลิมคือคนไทยมุสลิม ในแง่ความรู้สึกและการยอมรับ พวกเขาไม่ยอมรับและเป็น

ปัญหาเชิงความรู้สึกและการยอมรับการเป็นคนไทย เพราะอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์มลายูมุสลิม ทั้งเชื้อชาติ ภาษาละวัฒนธรรมรวมถึงศาสนาอิสลาม ซึ่งมีลักษณะเป็นวิถีชีวิต (way of life) มีลักษณะเป็นหนึ่งเดียวกับชาติพันธุ์มลายูที่ยากจะแยกออกจากกัน การที่บอกว่าเขาเป็นคนไทยมุสลิมเหมือนเป็นการแยกออก ตีจากความเป็นมลายูมุสลิม สิ่งนี้ละเอียดอ่อนมาก ผู้ไม่เป็นมลายูมุสลิมยากที่จะเข้าใจ มุมมองเรื่องเชื้อชาติหรือชาติพันธุ์ โดยใช้มิติสังคมวิทยาอิสลาม ได้มีข้อบัญญัติไว้อย่างน่าสนใจ เริ่มจากท่านอาดัม ผู้ก่อตั้งและขยายสังคมมนุษย์ต่างๆ ตามที่ปรากฏในอัลกุรอานบัญญัติว่า “มนุษยชาติทั้งหลายแท้จริงเราได้ทรงสร้างพวกเจ้าให้เป็นชายและหญิงและได้ทรงบันดาลให้พวกเจ้ากลายเป็นก๊กเป็นเหล่าเป็นเผ่าพันธุ์ต่างๆ เพื่อให้พวกเจ้าได้รู้จักซึ่งกันและกัน แท้จริงผู้ที่ประเสริฐที่สุดในหมู่พวกเจ้านั้น คือผู้ที่ยำเกรงต่ออัลลอฮ์มากที่สุด และอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงรู้ยิ่ง”

2.3 ด้านศาสนา มิติด้านศาสนาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย หมายถึง ภาพรวมของพฤติกรรมการแสดงออกและการปฏิบัติศาสนกิจตามความเชื่อความศรัทธาต่อศาสนาหรือลัทธิที่นับถือของประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ดังนั้น ศาสนาจึงเป็นแกนกลางของการพัฒนาการพื้นฐานด้านจิตวิญญาณของมนุษย์และอยู่คู่ติดตัวมนุษย์ไปจนกว่าจะละโลกนี้ไปหรือจะมีโลกหน้าอีก อันนี้ขึ้นอยู่กับคำสอนและความเชื่อของแต่ละศาสนา ในดินแดนอุษาอาคเนย์และหมู่เกาะทะเลใต้ อิทธิพลของอารยธรรมจากศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม ผสมกลมกลืนตามยุคตามสมัย งานการศึกษาที่น่าสนใจเกี่ยวกับอิทธิพล ของศาสนาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ที่กล่าวถึงประเด็นความขัดแย้งระหว่างคนสองกลุ่ม ได้แก่ ชาวไทยมุสลิมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐไทย และชาวไทยพุทธ ซึ่งปัญหาสาเหตุของความขัดแย้งเกิดจากความแตกต่างของอัตลักษณ์ ประวัติศาสตร์ ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้ง และตึงเครียดบางเวลาตามยุคสมัย และบริบท ณ เวลานั้นๆ ผนวกกับการใช้นโยบายของรัฐบาลแต่ละยุค เหมาะสมก่อให้เกิดความเป็นธรรม ของสังคมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย หรือไม่ (Suthasasna, 1976) ในขณะเดียวกันก็มีงานวิชาการชิ้นสำคัญ ที่เสนอเกี่ยวกับอิทธิพลของศาสนา และวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของประเทศไทย โดยเฉพาะชาวมลายูมุสลิมมีวิถีปฏิบัติประจำวันตามความเชื่อความศรัทธาจากบัญญัติและคำสอนแห่งอัลกุรอาน ดังนั้น อะไรก็ตามที่มากระทบต่อหลักการสูงสุดอันนี้ย่อมเกิดพลังขัดขืนต่อต้าน เพื่อปกป้องโดยเพราะมันคือพื้นฐานวิถีชีวิตของพวกเขา อีกประการหนึ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับศาสนา มีงานการศึกษาถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เกี่ยวกับผลการศึกษาออกมาเป็นที่น่าพอใจว่าทุกศาสนิกในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ศาสนาไม่ใช่ประเด็นแห่งปัญหาความขัดแย้งแห่งศาสนิก แต่ทุกศาสนามีจุดเกื้อกูลยอมรับความแตกต่างค่านิยม มีกัลยาณมิตรก่อให้เกิดการอุปถัมภ์ ความสัมพันธ์ ครู-ศิษย์ ลูกจ้าง-นายจ้าง ลูกน้อง-เจ้านาย ผู้บังคับบัญชา-ผู้ปกครอง เป็นโครงสร้างการเชื่อมโยงที่สวยงาม ขอเพียงเคารพอัตลักษณ์ซึ่งกันและกัน ที่สำคัญเน้นความเท่าเทียมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ งานวิจัยชิ้นนี้ได้ค้นพบพลังที่สำคัญของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่มีคุณูปการ และจะได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับประเทศชาติและสังคมต่อไป (Satha-Anand, 1987)

2.4 ภาษามลายู ย่อมหมายถึงภาษาและอัตลักษณ์ของกลุ่มคนมลายู ภาษามลายูเป็นภาษาที่มีผู้คนใช้พูดมากที่สุดในอาเซียน แต่บทบาทและพลังอำนาจของภาษามลายูในแต่ละรัฐชาติมีบทบาทขับเคลื่อนในสังคมแตกต่างกันออกไป ในบางประเทศ

ภาษามลายู มีสถานะเป็นภาษาแห่งการรวมชาติและสร้างชาติ หรือแสดงถึงพหุสังคมที่ยอมรับอย่างหลากหลาย แต่ในทางกลับกันในบางประเทศ ภาษามลายูกลับมีสถานะเป็นภาษาผู้ต่อต้านรัฐ เป็นภาษาแห่งการขับเคลื่อนพลังแห่งชาติพันธุ์ ให้ดำรงอยู่โดยมีภาษามลายูเป็นพลังเชื่อมโยงและประสานชุมชนมลายูให้เกาะเกี่ยวไปด้วยกันอย่างน่าพิศวง ทำไมประเทศบางประเทศที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านกับประเทศไทยอย่างประเทศมาเลเซีย จึงเขียนไว้ในรัฐธรรมนูญว่า “ภาษาประจำชาติคือภาษามลายู” จะด้วยเหตุผลประการใดก็ตาม เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า มาเลเซียย่อมเล็งเห็นถึงความสำคัญของภาษามลายู อาจจะเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ร่วมในทุกๆ ด้าน ทั้งประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และเป็นพื้นฐานของวิถีชีวิตร่วมกับปัจจัยอื่นของสังคม เป็นพลังร่วมแห่งสังคม อัตลักษณ์เกี่ยวกับชาติพันธุ์และภาษาของทุกชนชาติล้วนมีการพัฒนาการและความเป็นมาที่ทรงคุณค่าและมีการเคลื่อนไหวยึดโยงเป็นพลวัต มิได้หยุดนิ่ง ตามสภาพแวดล้อมแต่ละช่วงเวลา ความซับซ้อนและมิติแง่มุมของภาษาที่ควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาษามลายู ภาษายาวี ภาษารูมี ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ด้วยภาษามลายู มีสถานการณ์เรียกชื่อภาษาตามหนแห่ง ตำแหน่งที่ไม่เหมือนกัน อาทิ ที่ประเทศอินโดนีเซีย เรียกภาษาอินโดนีเซีย ประเทศมาเลเซีย เรียก ภาษามาเลเซีย แท้จริงในทั้งสองประเทศเป็นภาษามลายูมาตรฐาน หรือภาษามลายูกลาง แต่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย มีความแตกต่างกันบ้างแต่ไม่มากในเชิงเนื้อหาและองค์ประกอบของภาษา แต่เรียกว่าภาษามลายูปาตานี หรือภาษา ยาวี (Jawi) หรือภาษารูมี (Rumi) โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายที่มาไว้ดังนี้ ภาษามลายูที่เขียนด้วยอักษรอาหรับ เรียกว่ายาวีหรือภาษายาวี ส่วนภาษามลายูที่เขียนด้วยอักษรโรมันเรียกว่า รูมีหรือภาษารูมี ดังนั้น ยาวีหรือภาษายาวีคือชื่อเรียกตัวอักษรไม่ใช่ภาษาพูด (McCargo, 2008)

2.5 วัฒนธรรมและสังคม (culture and social) สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ วัฒนธรรม (culture) หมายถึง พฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้และมีลักษณะเป็นสัญญลักษณ์ที่แสดงถึงการตอบสนองของมนุษย์อย่างหนึ่งในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมเพื่อความอยู่รอด ลักษณะของวัฒนธรรมโดยทั่วไปเป็นการแสดงออกที่มีความหมาย และเป็นเครื่องมือ (instrumental) ลักษณะที่มีความหมายนั้นครอบคลุมประเด็น ความเข้าใจที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และผลกระทบของการตอบสนองที่มีต่อสิ่งนั้น ส่วนลักษณะที่เป็นเครื่องมือนั้นเชื่อมโยงกับวิธีการที่มนุษย์ ใช้วัฒนธรรมเพื่อควบคุมสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมมีลักษณะเคลื่อนไหว (dynamic) เป็นตัวทำให้สังคมอยู่ได้ อาทิ วัฒนธรรมมลายูซึ่งมีการเปลี่ยนแปลง โดยกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม และการผสมกลมกลืนเมื่อเกิดปฏิสัมพันธ์ กับวัฒนธรรมอื่น เช่น ฮินดู อิสลาม พุทธ และวัฒนธรรมอื่นๆ (Satha-Anand, 2005; Syukri, 1985)

แนวคิดโครงสร้างของสังคมและวัฒนธรรม

โครงสร้างของสังคมและวัฒนธรรมเป็นส่วนสำคัญของการเป็นมนุษย์ เป็นสองสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้ง สิ่งที่แยกสังคมหนึ่งว่าแตกต่างกับอีกสังคมหนึ่ง คือ วัฒนธรรม ในขณะเดียวกันวัฒนธรรมก็เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางจิตใจของมนุษย์ โดยมีวัฒนธรรมทำหน้าที่ เป็นตัวประสานผูกมัดคนไว้ในสังคมเดียวกัน ลักษณะเช่นนี้ทำให้โครงสร้างของสังคมคงอยู่ได้ เพราะเป็นการสร้างเสริมความผูกพันทางจิตใจของกลุ่มคนในสังคมไว้ด้วยกัน

การส่งผ่านสัญลักษณ์วัฒนธรรมแต่ละยุค จากอดีตถึงปัจจุบันที่เรียกว่า “ลัทธิชาตินิยม” ยุคใหม่

เป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์ยิ่งนัก ถ้าปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ทุกอย่างไม่ใช่เหตุบังเอิญแต่มาจากผลิตผลทางวัฒนธรรม ประเด็นที่จะกล่าวถึง คือ “ลัทธิชาตินิยม” ที่เป็นพฤติกรรมของมนุษย์เชิงความสัมพันธ์ที่มีวัฒนธรรมเป็นปัจจัยหลัก สิ่งที่ต้องค้นหาว่าวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมลัทธิชาตินิยมของคนอย่างไร บริบทที่ใกล้ตัวและเกี่ยวข้องกับมนุษย์มากที่สุดน่าจะ ได้แก่ ศาสนากับคน การอยู่รอดของแต่ละศาสนาเป็นพันๆ ปี ไม่ว่าศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลามหรือศาสนาอื่นๆ ซึ่งแต่ละศาสนามีแบบแผนสังคมที่แตกต่างและหลากหลายไม่เหมือนกัน เป็นการยืนยันให้เห็นชัดเจนถึงจินตกรรม แบบแผนสังคมที่มนุษย์สืบทอด สิ่งที่ต้องเผชิญ สุข-ทุกข์ อดีต-ปัจจุบัน-อนาคต การตอบแทน การลงโทษ หรือจะมีวิถีแบบใดล้วนมีศาสนาเป็นแนวทางให้คำตอบ และบทสรุปโชคชะตาเคราะห์กรรม ความสำเร็จ สวรรค์ ตามแบบวัฒนธรรมของผู้คนเหล่านั้น ทำให้ภาวะที่จะคิดว่า “ความบังเอิญ” นั้นมีความหมาย เป็นกฎเกณฑ์ที่มีเหตุผลมีความสัมพันธ์กับการกระทำมีที่มาที่ไปเชื่อมโยงได้ กลายเป็นรากเหง้าของผู้คน เป็นประวัติศาสตร์กลายเป็นที่มาพัฒนาการของ “รัฐ-ชาติ” ทั้งหลาย ทำให้เกิดมนต์ขลังของ “ลัทธิชาตินิยม” ผู้คนทุกชนเผ่าเกิดอารมณ์ที่เรียกว่า “ภาวะนิรันดร์” ขึ้นในจิต ไม่ว่าจะอยู่ในศาสนาใด วัฒนธรรมใด ซึ่งเป็นนิรันดร์อันก่อเกิดจากวิถีชีวิต ตามวัฒนธรรมนำไปสู่ลัทธิชาตินิยมของตน ซึ่งจากการสำรวจจากประวัติศาสตร์มีอยู่สองประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ ประเภทแรก ชุมชนศาสนา (religious community) ประเภทที่สอง อาณาจักรราชวงศ์ (dynastic community) ชาติและความเป็นชาติ ณ ปัจจุบันนี้เป็นที่ยอมรับและอ้างอิงเพื่อรองรับลัทธิชาตินิยมแห่งรัฐที่มีระบบวัฒนธรรมเป็นกรอบอ้างอิงจะยกปรากฏการณ์ชุมชนศาสนาของศาสนาอิสลามที่เรียกว่า อุมมะฮ์อิสลาม (ummah islam) จากเมกกะมาดีนะ ซาอุดิอาระเบียตะวันออกกลางสู่อินโดนีเซีย มาเลเซีย และสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย (จังหวัด ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส) การจินตนาการของศูนย์กลางแต่ละศาสนา ไม่ว่า พุทธ คริสต์ อิสลาม มีศูนย์กลางเป็นอดีตเมืองแม่โดยใช้ภาษาศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ ตัวหนังสือที่เขียนในคำสอนศาสนา ยกตัวอย่าง เช่น กรณีอิสลามชาวมลายูมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย พบปะกับชาวเบอร์เบอร์ในเมกกะ โดยไม่รู้ภาษาของกันและกัน สื่อสารพูดคุยกันไม่ได้ พวกเขาก็ยังเข้าใจตัวหนังสือแห่งศาสนาของกันและกันได้ และสามารถสนิทสนมได้ด้วยพิธีกรรมทางศาสนาอิสลามที่มีคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ ภาษาจากอัลกุรอานที่ใช้ร่วมกัน ทำให้เข้าถึงโลกศาสนา ซึ่งเป็นโลกแห่งความบริสุทธิ์ที่ทุกคนมีอัตลักษณ์ร่วมกัน ดังนั้นภาษาเงียบอันศักดิ์สิทธิ์ กับความเชื่อมโยงกับปัญหาใน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย (Askew, 2007)

“อุมมะฮ์อิสลาม” จากอัลกุรอานได้ถูกจินตนาการ สู่การจินตกรรม เป็นชุมชนอิสลามจารีตแห่งศาสนา สามารถใช้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต โดยเฉพาะในสังคมมุสลิมหรือสังคมพุทธ คริสต์ ก็ตาม ภาษาแห่งความเป็นจริงในทางภววิทยาหรือสภาวะเที่ยงแท้ของความเป็นจริงนั้นเข้าถึงได้ผ่านภาษาสัจธรรมเท่านั้น แม้ว่า ภาษาศักดิ์สิทธิ์จะทำให้เกิดจินตกรรมผ่านการจินตนาการแห่งภาษาศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะเมื่อลัทธิชาตินิยมในอดีตมาจบกับลัทธิชาตินิยมในปัจจุบัน นั่นคือ ประวัติศาสตร์ ปรากฏการณ์ดังกล่าวมาจากปัจจัยสี่ประการต่อไปนี้ ประการที่หนึ่ง ความรู้สึกอย่างแรงกล้าเกิดจากอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ศาสนาของกลุ่มคนเหล่านั้น ประการที่สอง การที่ผู้คนถูกกดขี่กีดกันโดยรัฐ และประชากรส่วนใหญ่ของรัฐนั้น ประการที่สาม ความสามารถที่จะปฏิบัติการไปสู่เป้าหมายตามสภาพการกล่อมเกลา และผลักดันจากอัตลักษณ์ จากบริบทในปัจจุบันและปัจจัยภายนอกที่มากระทบ ประการที่สี่ เงื่อนไขการเมืองที่เอื้ออำนวยแต่ละช่วงเวลาที่มากระทบต่อกลุ่มคนเหล่านั้น ผู้เขียนจะยก

ตัวอย่าง การวิเคราะห์ปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส เป็นกรณีศึกษา โดยนำแนวคิดหลักการอิสลามเกี่ยวกับเรื่องอุมมะฮ์อิสลามมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ เพราะประชากรส่วนใหญ่และประวัติความเป็นมาของประชาชนชาวไทยมุสลิมที่เป็นชาติพันธุ์มลายูมุสลิมมีประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับอิสลาม เป็นอัตลักษณ์ของสังคมชุมชนในดินแดนนี้ (Che Man, 1990)

กรอบในการวิเคราะห์

คำถามที่น่าสนใจว่าทำไมจึงเกิดความขัดแย้งขึ้นบริเวณพื้นที่ดังกล่าว นับจากรัฐไทยผนวกดินแดนอาณาจักรปาตานีมาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย “อะไรเป็นสาเหตุแห่งความขัดแย้งและจะจัดการความขัดแย้งให้หมดไปได้อย่างไร” จากการที่ผู้เขียนศึกษาเรื่อง “ผลกระทบของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประเทศไทย” มีข้อมูลและประเด็นที่น่าสนใจบางมิติที่น่าศึกษาให้ลึกลงไป เพราะมีความซับซ้อนและหลากหลายที่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางวิชาการที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมต่อไป นั่นคือ “การก่อเกิดชุมชนจินตกรรม” ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส อันเป็นเรื่องลัทธิชาตินิยมที่เกิดจากการใช้จินตนาการ (image) เพื่อสร้างอุมมะฮ์อิสลามของปัจเจก อันเกิดมาจากประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ ศาสนา ที่เหล่าชนชั้นนำปัจเจกที่คิดนอกกรอบต้องการที่จะย้อนกลับไปสู่อิสลามดั้งเดิมสมัย นะบีมุฮัมมัด ที่เรียกว่า Fundamentalist คือ มีการปฏิบัติศาสนกิจเช่นเดียวกับยุคศาสดามุฮัมมัด นี่คือ จะเริ่มใช้ภาษาอิสลาม (ภาษาในคัมภีร์อัลกุระอาน) มาทำกิจกรรมตามจินตนาการ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง การใช้ภาษาอิสลาม เพื่อสร้างจินตกรรมจากจินตนาการผ่านวาทกรรม (discross) ทางการเมืองในยุคปัจจุบันซึ่งมากกว่าในอดีต นับจากการแผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวางของโลกอิสลามจากชนบทสู่ในเมือง จากในเมืองสู่ชนบท จากท้องถิ่นสู่ระดับสากล จากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารที่รวดเร็วฉับไว จากมุมโลกหนึ่งสู่อีกมุมโลกหนึ่งง่ายดายยิ่งนัก ขบวนการอิสลามที่มีอิทธิพลต่ออุมมะฮ์อิสลามทั่วทุกมุมโลกได้เข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตมุสลิม ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับสากล สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน พลังอำนาจ ภาษาอิสลาม (ภาษาในคัมภีร์อัลกุรอาน) ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมชุมชนอิสลามที่เป็นหนึ่งเดียวกันทั้งโลกผ่านอุมมะฮ์อิสลามจารีตของท่านศาสดาและกฎหมายอิสลาม (ชะรีอะฮ์) กลายเป็นวิถีชีวิตของผู้คนที่รับอิสลาม (มุสลิม) วัฒนธรรม ภาษา การเมือง วิถีชีวิตของผู้คนเป็นสังคมชุมชนมุสลิมกลายเป็นลัทธิ “ชาตินิยม” ที่มีศาสนาอิสลามเป็นกรอบและที่สำคัญ เหล่ามุสลิมสมัยใหม่ (คนรุ่นใหม่) ที่เรียกว่า อิสลามโมเดิร์นนิส “Modernist Isalam” ได้ใช้วาทกรรมของภาษาอิสลามเป็นการเมืองมุสลิมมากยิ่งขึ้น อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สลับซับซ้อน ก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคมชุมชนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ที่เป็นสังคมชุมชนแบบพหุวัฒนธรรม ยากแก่การดำเนินนโยบายการปกครองที่ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อนละเอียดอ่อนอย่างยิ่ง นี่คือ ปัญหาที่รัฐไทยกำลังประสบอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประการที่สอง การสร้างจินตนาการเพื่อเป็นชุมชนจินตกรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ในรูปแบบต่างๆ ระหว่าง สังคมพุทธ มุสลิม หรือแม้แต่มุสลิมกับมุสลิม อาทิ คณะเก่าคณะใหม่ของอิสลามมาพร้อมลัทธิความเชื่อดั้งเดิมกับอิสลามแนวทางใหม่ (คณะใหม่) ก่อให้เกิดขบวนการ

มุสลิมและขบวนการอิสลามขึ้นมากมายที่ความขัดแย้งแห่งจินตนาการผ่านจินตกรรม ยิ่งรัฐไทยเข้าไปแก้ปัญหาโดยใช้กำลังควบคู่กับการพัฒนาแบบโลกวัตถุนิยมก็ยิ่งไปกันใหญ่ ทำให้สามจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย นับจากวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2547 ได้เกิดเหตุการณ์ที่มัสยิดกรือเซะ จังหวัดปัตตานี ที่มีการต่อสู้ระหว่างผู้มีความคิดเห็นต่างกับรัฐไทย ทำให้มีผู้เสียชีวิตถึง 113 คน และความขัดแย้งเชิงแนวความคิดของผู้เห็นต่างกับรัฐไทยยังดำเนินเรื่อยมาถึงปัจจุบัน แม้จะมีความพยายามเจรจาพูดคุยเพื่อยุติความขัดแย้งในปี พ.ศ. 2556 แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งสองฝ่ายทั้งเจ้าหน้าที่ ประชาชนในพื้นที่ มีผู้เสียชีวิตเจ็ดพันกว่าคน มีการก่อเหตุหลายหมื่นครั้ง และรัฐไทยใช้งบประมาณทั้งปราบปราม พัฒนา ป้องกัน ไปเป็นเงินสองแสนกว่าล้านบาท จนถึงปัจจุบันก็ไม่มีท่าทีว่าเหตุการณ์สามจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทยจะสงบลงได้

ประการที่สาม กลยุทธ์ เป้าหมายของขบวนการสร้างชุมชนจินตกรรมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ถ้าวิเคราะห์จากรากเหง้าประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม และบริบทสังคมปัจจุบันก็น่าจะตัดประเด็นการแบ่งแยกดินแดนหรือการก่อตั้งรัฐชาติใหม่ออกไปได้เลย เพราะไม่มีความจำเป็นและไม่มีปัจจัยสนับสนุนว่าคนส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะแบ่งแยกดินแดน แต่ก็มีประเด็นน่าสนใจว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นยาวนานนับจากอาณาจักปาตานีควบรวมกับรัฐไทย มีผู้คนบาดเจ็บล้มตายจำนวนมาก และผู้คิดต่างเห็นต่างที่เป็นมลายูมุสลิม ก็เรียกร้องเหตุผลเดิมๆ ทำไมเป็นเช่นนั้น เวลาเกือบร้อยปีแต่ปัญหาแก้ไม่ได้ เกิดปัญหารุนแรงยืดเยื้อ มีการก่อเหตุ กลยุทธ์ของการต่อสู้หลากหลายกว่าเดิมมากขึ้น เป้าหมายของกลุ่มขัดแย้งก็ไม่ต่างไปจากเดิม ซึ่งรัฐไทยก็ทุ่มเทงบประมาณกำลังอาวุธ การพัฒนาลงไปในพื้นที่มากมาย แต่ความไม่สงบก็ยังเกิดอยู่ เป็นคำถามที่ต้องหาคำตอบกันต่อไป (Anderson, 1991)

ผลการวิเคราะห์

จินตนาการสู่การสร้างชุมชนจินตกรรม ของมลายูมุสลิม ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย จากการสังเคราะห์ข้อมูลข้างต้นที่กล่าวมา ได้ข้อสรุปปรากฏการณ์แห่งชุมชนจินตกรรม ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ศาสนาอิสลามไม่ใช่สาเหตุของความขัดแย้งและความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย แต่กลุ่มลัทธิชาตินิยมมลายูมุสลิมที่คิดนอกกรอบพยายามสร้างจินตนาการเพื่อก่อจินตกรรมสร้างชุมชนอิสลามตามอัตลักษณ์ของตนและกลุ่ม ซึ่งในอิสลามนั้นการตัดสินผิดถูกบนโลกนี้ไม่มีใครตัดสินได้เป็นหน้าที่ของพระเจ้า เมื่อถึงโลกหน้าหลังความตายกลับไปสู่อัลลอฮ์ นี่คือแนวทางและหลักการของกลุ่มมลายูมุสลิมที่คิดนอกกรอบและกลุ่มคิดต่างที่สร้างจินตกรรม

ประการที่สอง จินตนาการสู่การจินตกรรมเกิดจากความไม่พอใจของมลายูมุสลิมต่อปฏิบัติการปกครองของรัฐไทยที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมอิสลามที่เป็นอัตลักษณ์พื้นฐานของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ ผนวกกับเศรษฐกิจ การศึกษา และความยุติธรรม ที่คนในพื้นที่ได้รับจากรัฐ

จินตนาการของมลายูมุสลิมที่สร้างชุมชนจินตกรรมขึ้นมาในสามจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย มาจากเหตุผลสองประการข้างต้นที่เป็นปัจจัยที่สำคัญก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้งที่รัฐไทยควรพิจารณา เพื่อความสงบสุขในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย (Bougas, 1994)

รากฐานจินตกรรมมูลฐานความสวยงามหรือความขัดแย้ง ข้อเขียนนี้ได้นำเสนอแล้วตั้งแต่ตอนต้นว่าปัจจัยเบื้องต้นทั้งชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) คนส่วนใหญ่เป็นพี่น้องประชาชนมลายูมุสลิมหรือคนไทยชาติพันธุ์มลายู นับถือศาสนาอิสลาม มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม

ที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเองในดินแดนอาณาจักรปาตานีใหญ่ ได้แก่ เมืองปัตตานี เมืองยะลา เมืองยะหริ่ง เมืองระแงะ เมืองสายบุรี และเมืองหนองจิก เป็นดินแดนที่ไทยผนวกเข้ามาเป็นรัฐไทย เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2437 (ก่อนนั้นอาณาจักรปาตานีใหญ่เป็นเพียงเมืองประเทศราชของไทย) เริ่มเป็นเมืองประเทศราชของไทยเมื่อปี พ.ศ. 2329 สมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ด้วยประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่มีลักษณะหลากหลายดังที่กล่าวมาข้างต้นจึงมีความอ่อนไหวละเอียดอ่อน โดยเฉพาะด้านสังคมจิตวิทยาสิ่งที่มากระทบโดยเฉพาะประเด็นด้านศาสนาที่ต้องยอมรับว่านโยบายรัฐไทย ระบบราชการไทย รวมถึงระดับเจ้าหน้าที่ๆ นำนโยบายมาปฏิบัติก่อให้เกิดปัญหาอยู่บ่อยครั้ง จะด้วยสาเหตุใดก็ตาม นับจากไทยได้ผนวกดินแดนอาณาจักรปาตานีใหญ่ มาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย ปัญหาความลงตัวเรื่องนโยบายผสมกลมกลืนด้านวัฒนธรรม (ต้องการให้ประชาชนผสมผสานวัฒนธรรมแบบพี่น้องวัฒนธรรมร่วมชาติพุทธ-อิสลามหรือทุกศาสนิก) ไม่ประสบความสำเร็จด้วยอัตลักษณ์มลายูมุสลิมในพื้นที่มีกลุ่มจินตนาการและขบวนการจินตกรรมด้านวิถีชีวิตแบบอิสลามที่เป็นมลายูมุสลิมอันเข้มแข็งเคลื่อนไหวแสดง อัตลักษณ์ยืนหยัดความเป็นผู้มีอัตลักษณ์แบบดั้งเดิม ในขณะเดียวกัน ก็มีกลุ่มจินตกรรมทับซ้อนสร้างความรุนแรงต่อต้านรัฐไทยและระบบบริหารในพื้นที่ ถึงกับมีบางข้อความคำพูดที่น่าสนใจกล่าวขึ้นมาเป็นวาทกรรมในพื้นที่ว่า “รัฐไทยควบคุมไม่ใช่ปกครอง” ทำไมมีวาทกรรมเช่นนี้ขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย อะไรที่จะเกิดขึ้นและเป็นวาทกรรมติดปากของประชาชน ใช่ว่าอยู่ๆ จะเกิดต้องมีสาเหตุ มูลฐาน เมื่อวิเคราะห์สืบค้นลงไป พบว่า ที่มาน่าจะมาจากการสะท้อนความไม่ลงตัวของนโยบายรัฐ และพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่สร้างความไม่พอใจให้กับประชาชนและคนส่วนใหญ่เห็นด้วย สังคมชุมชนโดยปัจเจกจึงสร้างวาทกรรมทางสังคมขึ้นมาเป็นการสื่อสะท้อนเชิงต่อต้านหรือไม่พอใจรัฐ เช่นมีกองกำลังติดอาวุธ ทั้งทหาร ตำรวจ อาสาสมัครทหารพรานและหน่วยอื่นๆ หลายหมื่นนาย ช่วงหนึ่งตัวเลขประมาณเจ็ดหมื่นห้าพันนาย มีการเคลื่อนไหวควบคุมพื้นที่เหมือนอยู่ในสมรภูมิสงคราม ทั้งอาวุธและพฤติกรรมของกองกำลังเหมือนไม่ไว้ใจใครทั้งนั้น ในพื้นที่เต็มไปด้วยการควบคุม ตรวจค้นแบบทุกคนเป็นผู้ต้องสงสัย จริงอยู่เป็นมาตรการป้องกันแต่เชิงจิตวิทยาของสังคมมีความรู้สึกน่าสะพรึงกลัว สิ่งที่ผู้เขียนนำเสนอเป็นการนำข้อมูลจากพื้นที่และความรู้สึกของประชาชนเพื่อให้ทุกฝ่ายได้เข้าใจเข้าถึงปรากฏการณ์พื้นที่ของการเกิดชุมชนจินตกรรมทั้งทางบวกและทางลบ เป็นข้อมูลที่สำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างวิธีการแก้ปัญหาของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ข้อมูลจินตกรรมจึงเป็นทั้งสิ่งที่สวยงาม สร้างสรรค์ เสริมสุข และในขณะเดียวกันก็ถ่วงดุล ป้องปราม การละเลย หรือ “เลยเถิด (อาการที่กระทำอะไรเกินพอดีหรือพอเหมาะ)” สร้างความสมดุลในสังคมซึ่งเป็นธรรมชาติและความเป็นจริงของสังคมทุกสังคม

บทสรุป

ความทับซ้อนของชุมชนจินตกรรมในอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ในชุมชนใดๆ ก็ตามความบริสุทธิ์ที่เป็นเนื้อเดียวกันนั้นหามีไม่ นี่คือ ความเป็นจริงทางสังคม ไม่ว่าสังคมใดๆ ก็ตาม ในอิสลามก็เช่นกัน การที่มุสลิมไม่ว่าจะเป็นชาติพันธุ์ใด ความหลากหลายแห่งบริบทของสังคมชาติพันธุ์ ประวัติสาสตร์ ศาสนา การเมืองการปกครอง พัฒนาการของชุมชนย่อมแตกต่างกันไป ในอิสลามมีหลายนิกายแต่ละนิกายมีการตีความสู่การปฏิบัติไม่เหมือนกัน ประเด็นที่จะยกเป็นกรณีตัวอย่างและกล่าวถึงว่าด้วยการทับซ้อนของชุมชนจินตกรรมอิสลามในสามจังหวัดชายแดน

ภาคใต้ของประเทศไทย สิ่งที่ผู้เขียนกำลังจะกล่าวถึงจากบทความนี้จะเน้นที่ “ชุมชนจินตกรรม” ในอิสลาม เป็นเรื่องที่ได้พูดไว้แล้วในตอนต้น แต่ประเด็นที่พูดตอนนี้ คือ เรื่อง “ความทับซ้อน” ของจินตกรรม เกิดจากการคิดสรุปปฏิบัติตามหลักศาสนา แล้วอะไรละที่มาทับซ้อน จากปรากฏการณ์จินตกรรมจากขบวนการอิสลามและการฟื้นฟูอิสลามที่เข้ามาในพื้นที่เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2500 ต้นๆ ขบวนการอิสลามที่สำคัญๆ อาทิ ขบวนการดาวะฮ์ ขบวนการริกอฮ์ (หนทางของพระเจ้าชั่วนิรันดร์) และขบวนการนักรบอิสลาม (รบด้านต่อสู้ปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลาม) ด้วยขบวนการเหล่านี้มุ่งปฏิบัติตามหลักคุณธรรมอิสลาม ทั้งปฏิบัติส่วนบุคคลและรวมกลุ่ม แต่มีบุคคลบางกลุ่มจะเข้าใจหรือไม่เข้าใจหลักอิสลามอย่างแท้จริงหรือไม่ ไม่ทราบได้ แต่มีเจตนาใช้กลยุทธ์ใช้วาทกรรมศาสนาที่ใช้ก่อให้คนหลงเชื่อตามเจตนาหรือเป้าหมายของตน ด้วยกลุ่มปัจเจกผู้คิดต่าง จะรวมกลุ่มเพื่อสร้างให้คนทั่วไปในสังคมที่คิดจะต่อสู้ปกป้องอิสลาม แต่โดยแท้จริงทำให้เกิดความวุ่นวายความเดือดร้อนให้ทั้งพี่น้องมุสลิมหรือศาสนิกอื่น รวมถึงผู้ไม่ทราบข้อเท็จจริงตำหนิว่ามุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยสร้างปัญหาให้กับรัฐไทย อนึ่งด้วยปรากฏการณ์หลายกรณีที่เกิดเหตุการณ์ ความอยุติธรรม ที่ข้าราชการส่วนน้อยปฏิบัติไม่ดีกับคนในชุมชนพื้นที่ เป็นสาเหตุหนึ่งให้พี่น้องมุสลิมบางส่วนเข้าใจข้าราชการและคนของรัฐผิดไปในทางเสียหาย ซึ่งปัจจุบันนี้ทั้งข้าราชการและกลุ่มประชาสังคมในพื้นที่โดยการบริหารที่เข้าถึงเข้าใจ พัฒนา ตามพระราชดำรัสที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้ประทานให้ข้าราชการและหน่วยงานของรัฐร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหา ทำให้ความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยมีความสงบร่มเย็นมาก และขบวนการทับซ้อนที่คิดในทางสร้างความเสียหายให้กับสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ดีขึ้นกว่าในอดีตมากทีเดียว

บทความนี้ได้พยายามเสนอข้อมูล วิเคราะห์ เสนอแนะตามหลักวิชาการเพื่อให้ผู้อ่าน และบุคคลทั่วไปได้รับทราบเพื่อใช้เป็นข้อมูลการมีส่วนร่วมพัฒนาสร้างความสุขความเจริญแก่สังคมและประเทศชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาที่เป็นสหวิทยาการแบบองค์รวมควรได้รับความสนใจและส่งเสริมให้มีการศึกษาเพิ่มมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบันนี้ เพราะงานวิชาการและงานวิจัยเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ เป็นเข็มทิศของสังคมที่จะพัฒนาไปอย่างมีพลังตามพลวัต โดยเฉพาะการสร้างบริบทของสังคมเชิงวิชาการ

2. รัฐควรมีนโยบายการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ๆ มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิรัฐศาสตร์เชิงพื้นที่ติดต่อกับชายแดน มีความเสี่ยงต่อการเกิดความขัดแย้งมิติต่างๆ ที่หลากหลาย อาทิ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประเทศไทย (จังหวัด ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส) นโยบายดังกล่าวน่าจะเป็นการสร้างความเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนาที่ก่อให้เกิดสันติสุขในสังคม

References

Anderson, B. R. O. (1991). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. Verso.

Askew, M. (2007). *Conspiracy, politics, and a disorderly border: The struggle to comprehend insurgency in Thailand's deep south*. Institute of Southeast Asian Studies.

Bougas, W. A. (1994). *The Kingdom of Patani: Between Thai and Malay Mandala*. Universiti Kebangsaan Malaysia, Institut Alam dan Tamadun Melayu.

Che Man, W. K. (1990). *Muslim separatism: The moros of southern Philippines and the Malays of southern Thailand*. Oxford University Press.

Huntington, S. P. (1996). *The clash of civilizations and the remaking of world order*. Simon & Schuster.

Jory, P. (2007). *Ghosts of the past in southern Thailand: Essays on the history and historiography of Patani*. National University of Singapore Press.

McCargo, D. (2008). *Tearing apart the land: Islam and legitimacy in southern Thailand*. National University of Singapore Press.

Phongpaichit, P. (2002). *Way of life, way of fighting: The contemporary people's movement*. Truswin (Silkworm Books). [In Thai]

Pitsuwan, S. (1982). *Islam and Malay nationalism: A case study of the Malay-Muslims of southern Thailand*. Doctoral Thesis of Political Science, Harvard University.

Roy, O. (2005). A clash of cultures or a debate on Europe's values?. *Isim Review, 15*(1), 6-7.

Satha-Anand, C. (1987). *Islam and violence: A case study of violent events in the four southern provinces, Thailand, 1976-1981.* University of South Florida, The Department of Religious Studies.

Satha-Anand, C. (2005). *The life of this world: Negotiated Muslim lives in Thai society*. Marshall Cavendish Academic.

Suthasasna, A. (1976). *The problem of the conflict in the four southern provinces*. Phitakpracha. [In Thai]

Syukri, Ibrahim. (1985). *History of the Malay Kingdom of Patani*. Ohio University, Center for International Studies.

DOI: 10.14456/phdssj.2023.23

Received:	February	22, 2022
Revised:	August	15, 2023
Accepted:	August	25, 2023

การจัดตั้งศาลเลือกตั้งในประเทศไทย

ปณิชา ชูเชิดปานรังษี[1] ประเทือง ธนิยผล[2]

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาหรืออุปสรรคของการวินิจฉัยคดีเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์ แผนกคดีเลือกตั้ง และศึกษาถึงความสำคัญและความจำเป็นในการจัดตั้งศาลเลือกตั้งในประเทศไทยเพื่อนำข้อค้นพบไปสู่การจัดตั้งศาลเลือกตั้งที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย โดยการศึกษาเรื่องนี้ใช้หลักแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งศาลเลือกตั้ง ได้แก่ หลักนิติรัฐ หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยองค์กรตุลาการ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2561 มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ประเทศไทยจำเป็นที่จะต้องจัดตั้งศาลเลือกตั้งขึ้นเพื่อให้ศาลเลือกตั้งทำหน้าที่วินิจฉัยความผิดที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง โดยกำหนดให้ศาลเลือกตั้งมีกระบวนพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับคดีเลือกตั้งเป็นกรณีพิเศษโดยเฉพาะแตกต่างจากคดีอาญาและคดีแพ่งทั่วไป ทั้งนี้ การใช้อำนาจวินิจฉัยความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งจะต้องรวดเร็ว หากล่าช้าอาจก่อให้เกิดผลกระทบกับการบริหารราชการแผ่นดินได้ การกำหนดให้มีศาลเลือกตั้งและวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้งเป็นพิเศษเฉพาะที่เป็นไปโดยเปิดเผย จะทำให้เกิดคำวินิจฉัยที่มีมาตรฐานที่ชัดเจนโปร่งใสเป็นธรรมและเกิดผลต่อสาธารณชน นอกจากนี้ การพิจารณาโดยผู้พิพากษาซึ่งมีความรู้และความสามารถในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้ง จะทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยรวดเร็วถูกต้อง มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเป็นหลักประกันแก่ประชาชนได้ดีกว่าระบบอื่น

คำสำคัญ: ศาลเลือกตั้ง; วิธีพิจารณาคดีเลือกตั้ง; การวินิจฉัยคดีเลือกตั้ง

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:

ปณิชา ชูเชิดปานรังษี และประเทือง ธนิยผล. (2566). การจัดตั้งศาลเลือกตั้งในประเทศไทย. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 13*(2), 310-325.

[1] หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: panicha.tik@gmail.com

[2] คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Establishment of an Election Courts in Thailand

Panicha Chuchirdpanrangsri[1] Prathuang Thaniyaphon[2]

Abstract

This academic article aims to analyze the condition, problems or obstacles of the Election Commission of the Election Commission, the Supreme Court and the Court of Appeal. Election Litigation Division and to study the importance and necessity of establishing an electoral court in Thailand in order to apply the findings to the establishment of an appropriate electoral court for Thailand. The study of this issue was based on concepts and theories related to the establishment of the Electoral Court, namely the legal state, the principle of separation of powers. Guarantees for the protection of rights and freedoms of the people by the judicial body, the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 and the Organic Act on the Election Commission B.E. 2561 as a framework for analysis.

Findings are as follows: Thailand needs to establish election courts to render decisions for offences related to elections. Election courts should be determined to have a procedure for cases related to the elections specifically different from general criminal and civil cases. The use of authority to render decisions for offences related to the elections must be speedy. If delayed, it may affect the administration of state affairs. The establishment of and procedure for election courts specifically in an open manner will result in standardized, clear, transparent, and just decisions which will affect the general public. The consideration of judges who have knowledge and ability in regard to the election law will ensure speedy, accurate, and efficient consideration of cases which is a guarantee to members of the general public better than other systems.

Keywords: Election Court; Election Trial Procedure; Election Judgment

Type of Article: Academic Article

Cite this article as:

Chuchirdpanrangsri, P., & Thaniyaphon, P. (2023). Establishment of an election courts in Thailand. *Ph.D. in Social Sciences Journal, 13*(2), 310-325.

[1] Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Haumark, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Corresponding Author Email: panicha.tik@gmail.com
[2] Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

บทนำ

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้องค์กรศาลเข้ามาตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยมีเจตนารมณ์ให้การวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ควรเป็นอำนาจเด็ดขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยปราศจากการตรวจสอบโดยองค์กรศาล โดยกำหนดให้ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นคณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถลงโทษผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ทุจริตการเลือกตั้งได้ 2 ช่วง คือ ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแจกใบแดงชั่วคราว ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า การเลือกตั้งหรือการเลือกนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้มีการเลือกตั้งหรือการเลือกใหม่ และถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งมีส่วนรู้เห็นในการทุจริตการเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้เป็นการชั่วคราวเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี ทั้งนี้ อำนาจสั่งการระงับสิทธิชั่วคราวให้เป็นที่สุด ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 224 (4) และมาตรา 225 แต่เมื่อภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งแล้วถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา มีการทุจริตการเลือกตั้งให้เป็นหน้าที่ของศาลฎีกา ถ้าเป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นหน้าที่ของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคในการพิจารณาวินิจฉัย เว้นแต่ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้มีการเลือกตั้งหรือการเลือกใหม่และมีการสั่งระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้เป็นการชั่วคราวหรือภายหลังการประกาศผลการเลือกตั้งแล้วมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดกระทำการทุจริตในการเลือกตั้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค เพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกผู้นั้นโดยศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค สามารถเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นเป็นเวลาสิบปี

อย่างไรก็ตาม การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้อำนาจในการยุติข้อพิพาท เรื่องร้องคัดค้านการเลือกตั้งเป็นอำนาจของ 2 องค์กร คือ คณะกรรมการการเลือกตั้งและศาลยุติธรรม ซึ่งได้แก่ ศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค นั้น มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการเพิ่มอำนาจใหม่ให้กับคณะกรรมการการเลือกตั้งในการควบคุมรัฐบาล อันได้แก่ อำนาจการแจก “ใบแดงชั่วคราว” ของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเป็นที่สุดในการสั่งให้เลือกตั้งใหม่และสามารถสั่งระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นไว้เป็นการชั่วคราวเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้นั้นกระทำการหรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่นที่มีลักษณะเป็นการทุจริต หรือทำให้การเลือกตั้งหรือการเลือกมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ทั้งนี้ อำนาจดังกล่าวมีข้อครหาว่าเป็นการให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งมากเกินไป เพราะการระงับสิทธิการสมัครรับเลือกตั้งควรเป็นเรื่องของกระบวนการยุติธรรมในชั้นศาลเป็นคนตัดสิน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดตั้งศาลเลือกตั้งในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาหรืออุปสรรคของการวินิจฉัยคดีเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์ แผนกคดีเลือกตั้ง และศึกษาถึงความสำคัญและความ

จำเป็นในการจัดตั้งศาลเลือกตั้งในประเทศไทยเพื่อนำข้อค้นพบไปสู่การจัดตั้งศาลเลือกตั้งที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

หลักนิติรัฐ

หลักนิติรัฐเป็นผลพวงของความปรารถนาพื้นฐานของมนุษย์ ในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลและสมาชิกในประชาคมมนุษย์ที่ใฝ่หาความยุติธรรมและความแน่นอนของกฎหมาย แต่โดยเหตุที่การบรรลุถึงซึ่งความปรารถนาดังกล่าว ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านแนวความคิด ความหวังและสถานการณ์ทางสังคม เราจึงไม่อาจกำหนดความหมายของหลักนิติรัฐเป็นการทั่วไปที่ใช้กับทุกสังคมขึ้นมาได้ ประเทศอังกฤษใช้คำว่า “Rule of Law” ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ใช้คำศัพท์เป็นภาษาไทยว่า “หลักนิติธรรม” แม้ว่าหลักนิติรัฐจะมีความหมายแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละประเทศแต่ก็สามารถกล่าวถึงหลักดังกล่าวเป็นการทั่วไปได้ว่า ประเทศที่มีการปกครองตามหลักนิติรัฐนั้นนอกจากมีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองด้วยกัน ยังมีบทบัญญัติกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองกับรัฐ และความสัมพันธ์ทั้งหลายภายในรัฐอีก (Meewongukos, 2013) จึงกล่าวได้ว่า หลักนิติรัฐเป็นหลักที่จำกัดการกระทำขององค์กรของรัฐ ฝ่ายบริหารจะต้องชอบด้วยกฎหมายที่ตราขึ้นโดยองค์กรของรัฐฝ่ายนิติบัญญัติ องค์กรของรัฐฝ่ายบริหารจะมีอำนาจสั่งการให้ราษฎรกระทำหรือละเว้นไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดได้ ก็ต่อเมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้อำนาจไว้อย่างชัดแจ้ง และจะต้องใช้อำนาจนั้นภายในกรอบที่กฎหมายกำหนดไว้ การควบคุมไม่ให้การกระทำขององค์กรของรัฐฝ่ายบริหารขัดต่อกฎหมายจะต้องเป็นอำนาจขององค์กรของรัฐฝ่ายตุลาการ

รัฐเสรีประชาธิปไตยยอมรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของราษฎรไว้ในรัฐธรรมนูญโดยอาจจำแนกสิทธิเสรีภาพเป็น 3 ประเภท คือ (Wisarutpitch, 1997)

(1) สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลโดยแท้ อันได้แก่ สิทธิเสรีภาพในชีวิต สิทธิเสรีภาพในเคหสถาน สิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันและกัน สิทธิเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ และสิทธิเสรีภาพในครอบครัว

(2) สิทธิเสรีภาพทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ สิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพ สิทธิเสรีภาพในการมีและใช้ทรัพย์สิน และสิทธิเสรีภาพในการทำสัญญา

(3) สิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง อันได้แก่ สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง สิทธิเสรีภาพในการรวมตัวเป็นสมาคมหรือพรรคการเมือง และเสรีภาพในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้ง

สรุปได้ว่า หลักนิติรัฐ หมายความว่า รัฐอยู่ภายใต้กฎหมาย การกระทำของรัฐต้องเคารพและเป็นไปตามกฎหมาย (ซึ่งผ่านความเห็นชอบของผู้แทนปวงชน) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำที่เป็นการกระทบสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนก็จะต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้และการกระทำนั้นต้องเป็นไปตามวิธีการ รูปแบบและวัตถุประสงค์ที่กฎหมายกำหนดไว้จึงเกิดหลักการที่เรียกว่า “ความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของรัฐ” ขึ้นและหากรัฐกระทำการใดโดยฝ่าฝืนหรือไม่เป็นไปตามกฎหมายแล้ว ก็จะต้องมีกลไกและกระบวนการที่จะให้องค์กรของรัฐเข้าไปควบคุมหรือตรวจสอบการกระทำนั้นได้ ที่เรียกว่า “การควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของรัฐ” ซึ่งในทุกระบบกฎหมายทั่วโลกก็มอบหน้าที่ในการควบคุมนี้ให้แก่องค์กรตุลาการหรือศาล ซึ่งอาจจะเป็นศาลยุติธรรมอย่างในอังกฤษ สหรัฐอเมริกา หรือศาลรัฐธรรมนูญกับศาลปกครองในฝรั่งเศส เยอรมันก็ได้ และกำหนดให้มีองค์กรควบคุมความชอบด้วยกฎหมายนี้เองที่ทำให้

หลักนิติรัฐมีประสิทธิผลบังคับได้จริง มิใช่หลักการบนกระดาษเท่านั้น

ด้วยหลักการดังกล่าวนี้เอง จึงอธิบายได้ว่า การกระทำขององค์กรของรัฐทุกองค์กรสามารถถูกควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายโดยองค์กรตุลาการได้ทั้งสิ้น

“ในประเทศที่เป็นนิติรัฐนั้น ขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ย่อมกำหนดไว้แน่นอน มีการแบ่งแยกการใช้อำนาจรัฐ (separation of power) ซึ่งไม่ให้หมายความว่าเป็นการเอาอำนาจอธิปไตยมาแบ่งเป็นส่วนๆ แต่เป็นการแบ่งหน้าที่ในการใช้อำนาจโดยหน้าที่อย่างหนึ่งองค์กรหนึ่งเป็นผู้ใช้ หัวใจสำคัญ คือ ห้ามมิให้องค์กรหนึ่งองค์กรเดียวเป็นผู้ใช้อำนาจทุกอย่าง” (Saeng-Uthai, 1995)

หลักการแบ่งแยกอำนาจ

หลักการแบ่งแยกอำนาจเป็นพื้นฐานที่สำคัญของหลักนิติรัฐภายใต้หลักการแบ่งแยกอำนาจ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ ต้องสามารถควบคุม ตรวจสอบและยับยั้งซึ่งกันและกันได้ ทั้งนี้เพราะอำนาจทั้งสามมิได้แบ่งแยกออกจากกันโดยเด็ดขาดหากแต่มีการถ่วงดุลกัน (check and balance) เพื่อให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครอง ด้วยเหตุนี้ จะต้องไม่มีอำนาจใดอำนาจหนึ่งมีอำนาจเหนืออีกอำนาจหนึ่งอย่างเด็ดขาด หรือจะต้องไม่มีอำนาจใดอำนาจหนึ่งที่รับภาระหน้าที่ของรัฐทั้งหมด และดำเนินการเพื่อให้บรรลุภารกิจดังกล่าวแต่เพียงฝ่ายเดียว ดังนั้นหลักการแบ่งแยกอำนาจจึงเป็นหลักที่แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของการแบ่งแยกอำนาจ การตรวจสอบอำนาจและการถ่วงดุลอำนาจ

Montesquieu นักปรัชญาคนสำคัญชาวฝรั่งเศสได้เรียบเรียงวรรณกรรมที่มีชื่อเสียงเล่มหนึ่งเรื่อง “เจตนารมณ์แห่งกฎหมาย” ซึ่งในหมวดที่ 6 ของบทที่ 11 ของวรรณกรรมเรื่องนี้ Montesquieu ได้อธิบายไว้เมื่อสองร้อยกว่าปีที่แล้วว่าในทุกรัฐจะมีอำนาจอยู่ 3 อย่าง (Krea-Ngam, 1987) คือ

1. อำนาจนิติบัญญัติ คืออำนาจเกี่ยวกับการวางระเบียบบังคับทั่วไปในรัฐ กล่าวคือ อำนาจในการตรากฎหมายนั่นเอง

2. อำนาจปฏิบัติการ ซึ่งขึ้นอยู่กับกฎหมายมหาชน คืออำนาจในการใช้หรือบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายซึ่งสมัยนี้เรียกว่า อำนาจบริหารนั่นเอง

3. อำนาจปฏิบัติการต่างๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับกฎหมายแพ่ง คืออำนาจในการวินิจฉัยอรรถคดี ซึ่งเรียกต่อมาว่าอำนาจตุลาการ

ความหมายของ Montesquieu ในการแยกอำนาจก็เพื่อจะคุ้มครองและให้หลักประกันแก่ราษฎรเพราะ Montesquieu เกรงว่าหากมีการก้าวก่ายกันแล้ว ก็จะนำไปสู่เผด็จการโดยง่าย แต่ถ้าแยกกันก็ยังจะพอคานกันหรือเสี่ยงต่อการถูกใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมน้อยลง ดังที่กล่าวไว้

“ถ้าอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารรวมอยู่ที่คนคนเดียว องค์กรเดียวหรือเจ้าหน้าที่เดียว เสรีภาพจะไม่อาจมีได้เลย เพราะกษัตริย์หรือรัฐสภาเดียวกันอาจสร้างกฎหมายขึ้นและใช้กฎหมายนั้นกดขี่ข่มเหงประชาชน ในทำนองเดียวกันเสรีภาพจะไม่หลงเหลืออยู่เช่นกัน ถ้าอำนาจตุลาการไม่แยกออกจากอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร ถ้าหากใช้อำนาจตุลาการอยู่กับอำนาจนิติบัญญัติชีวิตและเสรีภาพของคนในบังคับก็จะถูกควบคุมตามอำเภอใจ เพราะฝ่ายตุลาการเป็นผู้บัญญัติกฎหมายเอง และตัดสินคดีตามกฎหมายเอง ถ้าใช้อำนาจตุลาการรวมกับอำนาจบริหาร ฝ่ายตุลาการก็จะกดขี่บังคับพลเมืองได้อย่างเต็มที่

ทุกสิ่งทุกอย่างจะถึงซึ่งกาลอวสาน ถ้าหากคนหรือองค์กรเดียวกันไม่ว่าจะเป็นชนชั้นสูงหรือราษฎรสามัญใช้อำนาจทั้งสามนี้ กล่าวคือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจปฏิบัติตามกฎหมายและอำนาจตัดสินคดีที่เกิดขึ้นระหว่างเอกชน”

Montesquieu ได้ให้เหตุผลในการที่กว้างเช่นนี้ว่า (Kongmuang, 2007) “เป็นที่รู้อยู่ทั่วไปแล้วว่าคนเราทุกคนที่มีอำนาจย่อมหลงระเริงชอบใช้อำนาจเกินกว่าที่ควร ต่อเมื่อได้พบอุปสรรคขัดขวางเมื่อนั้นจึงจะหยุดยั้ง อย่าว่าแต่อะไรเลยแม้แต่คุณธรรมก็ยังต้องมีขอบเขตจำกัดเมื่อคนเราอาจใช้อำนาจจนเกินควรได้เช่นนี้ จึงจำต้องหาวิธีให้อำนาจคอยเหนี่ยวรั้งอำนาจไว้” อาจกล่าวได้ว่าเหตุผลพื้นฐานของหลักการแบ่งแยกอำนาจ ที่ได้กล่าวถึงและรับรู้กันมาโดยตลอดนั้นแท้จริงแล้วก็คือ การแบ่งแยกอำนาจหน้าที่และการแบ่งแยกองค์กรที่ใช้อำนาจหน้าที่นั่นเอง ความจริงแล้วแนวความคิดซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการแบ่งแยกอำนาจของ Montesquieu นั้นต้องการให้อำนาจทั้งสามมีองค์กรที่ใช้ต่างกัน (ส่วนจะแบ่งออกเป็นกี่องค์กรก็ขึ้นอยู่กับสภาพกิจการหรือรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ) ไม่ต้องการให้มีการรวมอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดที่อยู่ในองค์กรเดียวกันและให้องค์กรต่างๆ ถ่วงดุลซึ่งกันและกัน เพื่อไม่ให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งใช้อำนาจอย่างอิสระจนปราศจากการตรวจสอบและควบคุมได้ ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเพื่อมิให้องค์กรหนึ่งองค์กรใดหรือคณะบุคคลหนึ่งบุคคลใดมีอำนาจมากเกินไป การที่จะให้อำนาจต่างๆ สมดุลกันนั้นต้องให้อำนาจหนึ่งมีอำนาจถ่วงหรือยับยั้งอำนาจหนึ่งได้

หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยองค์กรตุลาการ

ในรัฐเสรีประชาธิปไตยยอมรับหลักความเป็นอิสระของปัจเจกบุคคล การแทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลโดยอำนาจรัฐจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายซึ่งผ่านความเห็นชอบของตัวแทนของประชาชนตามหลักความชอบธรรมในทางประชาธิปไตย เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลมีผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง จึงได้มีการนำหลักการแบ่งแยกอำนาจมาใช้เพื่อให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับความรับรองคุ้มครอง นอกเหนือจากหลักการแบ่งแยกอำนาจแล้วได้มีการบัญญัติหลักการต่างๆ อีกหลายประการ เช่น หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพมิได้ และหลักประกันที่สำคัญคือหลักประกันการใช้สิทธิในทางศาล ซึ่งถือว่าเป็นสาระสำคัญของการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่ปัจเจกบุคคล เพราะการคุ้มครองทั้งหลายจะปราศจากความหมายหากไม่ให้สิทธิแก่ปัจเจกบุคคลในการโต้แย้งการกระทำของรัฐ เพื่อให้องค์กรศาลซึ่งเป็นองค์กรที่มีความเป็นกลางเข้ามาควบคุมตรวจสอบการกระทำของรัฐที่ถูกโต้แย้งว่าละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล

การกระทำทั้งหลายของรัฐจึงต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับคุณค่าอันสูงสุดของรัฐธรรมนูญ สำหรับสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่รัฐรับรองและให้ความคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ได้แก่ สิทธิเสรีภาพในอันที่จะแสดงความคิดเห็นทางการเมือง สิทธิเสรีภาพในอันที่รวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นสมาคมหรือเป็นพรรคการเมืองเพื่อดำเนินการทางการเมืองให้เป็นไปตามความคิดเห็นทางการเมืองรวมถึงสิทธิเสรีภาพในอันที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชนโดยองค์กรตุลาการเป็นหลักที่สำคัญหลักหนึ่งที่ชี้ให้เห็นว่าองค์กรตุลาการต่างจากองค์กรทางการเมืองในการให้หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เห็นได้จากรัฐธรรมนูญไทยก่อนปีพุทธศักราช 2540 มีการจัดตั้ง “คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ” โดยกำหนดให้เป็นองค์กรมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมกฎหมายมิให้กฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้ทำการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจหน้าที่ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญพบว่ามีข้อบกพร่องในหลายประการไม่ว่าจะเป็นด้านโครงสร้าง

อำนาจหน้าที่ หรือวาระการดำรงตำแหน่ง ส่งผลให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเป็นอิสระ โดยหากพิจารณาจากโครงสร้างของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญแล้วโครงสร้างมีลักษณะเป็นองค์กรทางการเมืองมากกว่าเป็นองค์กรศาลที่มีหลักประกันความเป็นอิสระ การดำเนินการมีลักษณะเป็นคณะกรรมการอีกทั้งมีองค์ประกอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่มีลักษณะเป็นองค์กรทางการเมืองโดยเฉพาะ การมีผู้ซึ่งเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง เช่น ประธานรัฐสภาหรือประธานวุฒิสภา ส่วนตำแหน่งประธานศาลฎีกาและอัยการสูงสุดก็เป็นตำแหน่งประจำ ส่งผลให้บางกรณีการปฏิบัติหน้าที่หลายด้านของบุคคลเหล่านั้นขัดกัน (Thongthammachat & Traimas, 2002)

หลักนิติรัฐมีความเกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับสิทธิเสรีภาพของบุคคล และสิทธิในความเสมอภาค สิทธิทั้งสองประการดังกล่าวถือว่าเป็นพื้นฐานของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ในรัฐเสรีประชาธิปไตยทั้งหลายมีการยอมรับหลักความเป็นอิสระของปัจเจกบุคคล ในการที่จะพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองไปตามความประสงค์ของบุคคลนั้น ดังนั้น เพื่อเห็นแก่ความเป็นอิสระของปัจเจกบุคคลในการพัฒนาบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล รัฐจึงต้องให้ความเคารพต่อขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล การแทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลโดยอำนาจรัฐจะกระทำได้ต่อเมื่อมีกฎหมาย ซึ่งผ่านความเห็นชอบจากตัวแทนของประชาชนตามหลักความชอบธรรมในทางประชาธิปไตย ได้ให้ความเห็นชอบแล้วเท่านั้นจึงจะสามารถกระทำได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลให้มีผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

องค์กรวินิจฉัยชี้ขาดคดีเลือกตั้งของต่างประเทศ

1. สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ มีการจัดตั้งคณะกรรมาธิการควบคุมการเลือกตั้ง หรือ Comelec ขึ้นในปี ค.ศ. 1940 เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ จัดตั้งขึ้นเพื่อป้องกันการใช้อำนาจของคนคนเดียวในการเลือกตั้ง และมีอิทธิพลต่อการซื้อสิทธิขายเสียงสูง ในการพิจารณาฟ้องร้องเกี่ยวกับการเลือกตั้งซึ่งมีหลายระดับ Comelec มีแผนกกฎหมายเอง ทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาในเบื้องต้นในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังมีคณะกรรมการพิจารณาตัดสินกรณีเลือกตั้งของสภาล่างและสภาสูง แล้วแต่กรณี เป็นคณะตุลาการการเลือกตั้ง ซึ่ง Comelec จะส่งเรื่องมาให้ แต่อย่างไรก็ตามจะมีการตรวจสอบการเลือกตั้งโดยศาลเพราะผู้อุทธรณ์มีสิทธิยื่นฟ้องไปยังศาลฎีกาได้ เพราะเป็นสิทธิอันชอบธรรมของพลเมืองที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้

2. สาธารณรัฐอินเดีย คณะกรรมการการเลือกตั้งจะมีหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งทั้งหมด ในส่วนของการวินิจฉัยข้อพิพาทเกี่ยวกับการเลือกตั้งก่อนการประกาศผลการเลือกตั้งหากมีการร้องคัดค้านเกี่ยวกับการเลือกตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งจะเป็นผู้มีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยและยังเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำร้องต่อศาลสูงได้โดยจะต้องยื่นภายในสี่สิบห้าวันนับแต่ประกาศผลการเลือกตั้ง กรณีอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งภายหลังที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งไปแล้วคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่สามารถตรวจสอบการเลือกตั้ง ไม่สามารถวินิจฉัยคำร้องคัดค้านได้เองแต่จะต้องยื่นคำร้องต่อศาลสูงเมื่อเห็นว่ามีการทุจริตการเลือกตั้ง และหลังจากที่ศาลสูงได้มีคำวินิจฉัยแล้วผู้ร้องสามารถอุทธรณ์ไปยังศาลสูงสุดได้

3. สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ คณะกรรมการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่จัดการการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์เที่ยงธรรม จัดตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเลือกตั้ง และทำหน้าที่ติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยต่างๆ และให้ความร่วมมือกับพรรคการเมืองจัดทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับการออกกฎหมาย

เลือกตั้ง มีศาลเลือกตั้งทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการเลือกตั้ง นอกจากนี้ศาลเลือกตั้งยังมีอำนาจในการพิจารณาถอดถอนสมาชิกคณะกรรมการการเลือกตั้งออกจากตำแหน่ง หากประพฤติตนไม่ถูกต้องสมควร ทั้งยังมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดในกรณีที่มีการคัดค้านและร้องทุกข์เกี่ยวกับการละเมิดกฎหมายเลือกตั้ง

4. ญี่ปุ่น องค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการเลือกตั้ง คือคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้ง การประกาศผลการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของกรรมการสรุปผลการเลือกตั้ง ศาลเลือกตั้งมีหน้าที่พิจารณาคดี การร้องคัดค้านการเลือกตั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถฟ้องร้องความสมบูรณ์ของการเลือกตั้งและเกี่ยวกับการตัดสินตัวบุคคลผู้ได้รับการเลือกตั้งต่อศาลเลือกตั้งโดยตรง การพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งกระทำโดยเปิดเผยและคดีเลือกตั้งถือเป็นความผิดอาญายอมความไม่ได้ ผู้กระทำความผิดกฎหมายเลือกตั้งมีโทษจำคุกเพียงอย่างเดียวไม่มีการปรับ จะเห็นได้ว่าวิธีการที่สำคัญในการลงโทษผู้กระทำความผิดเลือกตั้งในประเทศญี่ปุ่นจะเด็ดขาดเพื่อให้เป็นตัวอย่างและเป็นการป้องปรามผู้กระทำความผิด

กรอบในการวิเคราะห์

จากการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาหรืออุปสรรคของการวินิจฉัยคดีเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์ แผนกคดีเลือกตั้ง และความสำคัญและความจำเป็นในการจัดตั้งศาลเลือกตั้งในประเทศไทย ผู้เขียนได้นำเอาแนวคิดทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักนิติรัฐ หลักการแบ่งแยกอำนาจ และหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยองค์กรตุลาการ

2. องค์กรวินิจฉัยชี้ขาดคดีเลือกตั้งของต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐอินเดีย สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ และญี่ปุ่น

3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

4. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560

5. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561

ผลการวิเคราะห์

ตามที่หลักนิติรัฐกำหนดให้รัฐอยู่ภายใต้กฎหมาย การกระทำของรัฐต้องเคารพและเป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งผ่านความเห็นชอบของผู้แทนปวงชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำที่เป็นการกระทบสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนก็จะต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้และการกระทำนั้นต้องเป็นไปตามวิธีการ รูปแบบ และวัตถุประสงค์ที่กฎหมายกำหนดไว้ และในทางทฤษฎีตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ กำหนดให้อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการจะต้องสามารถควบคุมและตรวจสอบและยับยั้งซึ่งกันและกันได้ จึงจะทำให้เกิดความสมดุลระหว่างอำนาจโดยไม่ทำให้อำนาจใดอำนาจหนึ่งมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาด และเพื่อให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับความรับรองคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง จึงต้องมีการบัญญัติหลักการเรื่องของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นไว้โดยจะต้องมีผลบังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง การกำหนดให้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพมิได้ และหลักประกันที่สำคัญคือหลักประกันการคุ้มครองสิทธิโดยองค์กร ตุลาการ ซึ่งถือว่าเป็นสาระสำคัญของการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่ปัจเจกบุคคล

เพื่อให้องค์กรศาลซึ่งเป็นองค์กรที่มีความเป็นกลางเข้ามาควบคุมตรวจสอบการกระทำของรัฐที่ถูกโต้แย้งว่าละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลได้

การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีฐานะเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญนั้น ไม่ได้หมายความว่าต้องมีอำนาจเด็ดขาดไม่อาจถูกตรวจสอบโดยองค์กรอื่นใดในเรื่องการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้น หากเปรียบเทียบกับการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในต่างประเทศ เช่น สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐอินเดีย สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ญี่ปุ่น จะพบว่าในแต่ละประเทศมีรูปแบบขององค์กรที่ทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดคดีเลือกตั้งแตกต่างกันไป แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นองค์กรต่างๆ ที่ทำหน้าที่ดังกล่าวก็ล้วนแต่ต้องการให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม สำหรับขอบเขตการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในประเทศต่างๆ แม้ว่าจะให้อำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีเลือกตั้งได้ก็ตาม แต่ก็มีระบบการตรวจสอบถ่วงดุลและอำนาจ โดยกำหนดให้องค์กรศาลทำหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจ ซึ่งเป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจที่ไม่ต้องการให้อำนาจมีการรวมอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดอยู่ในองค์กรเดียว แต่ต้องการให้องค์กรต่างๆ ถ่วงดุลซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมิให้องค์กรหนึ่งองค์กรใดหรือคณะบุคคลหนึ่งบุคคลใดมีอำนาจมากเกินไป ดังนั้น การมอบอำนาจทางตุลาการให้แก่คณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งโดยสภาพแล้วเป็นองค์กรทางการเมืองมีอำนาจในการวินิจฉัยความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งจึงส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและไม่อาจให้หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ ในต่างประเทศจึงมอบอำนาจให้ศาลมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการเลือกตั้งอีกชั้นหนึ่ง เนื่องจากองค์กรศาลมีโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ มีวิธีพิจารณา รวมถึงมีหลักประกันความเป็นอิสระและปลอดจากการแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองที่จะเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้

ปัจจุบันการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้อำนาจในการยุติข้อพิพาท เรื่องร้องคัดค้านการเลือกตั้งเป็นอำนาจของ 2 องค์กร คือคณะกรรมการการเลือกตั้งและศาลยุติธรรม ซึ่งได้แก่ ศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์ นั้น มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการเพิ่มอำนาจใหม่ให้กับคณะกรรมการการเลือกตั้งในการควบคุมรัฐบาล อันได้แก่ อำนาจการแจก “ใบแดงชั่วคราว” ของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเป็นที่สุดในการสั่งให้เลือกตั้งใหม่และสามารถสั่งไม่ให้นักการเมืองที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าทุจริตการเลือกตั้ง ไม่สามารถลงรับเลือกตั้งครั้งใหม่ได้ ทั้งนี้ อำนาจดังกล่าวมีข้อครหาว่าเป็นการให้อำนาจมากเกินไปกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพราะการระงับสิทธิการสมัครรับเลือกตั้งควรเป็นเรื่องของกระบวนการยุติธรรมในชั้นศาลเป็นคนตัดสิน ซึ่งปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 226 กำหนดให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการเลือกสมาชิกวุฒิสภา และให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ทั้งนี้วิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีให้เป็นไปตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด โดยต้องเป็นระบบไต่สวนและให้ดำเนินการโดยรวดเร็ว แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อค้นพบว่ามีสภาพปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการวินิจฉัยคดีเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์ แผนกคดีเลือกตั้งอีกหลายประการ ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการวินิจฉัยคดีของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

การพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดีเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งในปัจจุบันเป็นการพิจารณาที่ไม่เปิดเผยต่อหน้าคู่ความ โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งจะพิจารณาพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนการสืบสวนหรือไต่สวนที่คณะกรรมการสืบสวนและไต่สวนสอบสวนเสร็จแล้ว และมีความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง ปรากฏอยู่ในสำนวน แม้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจในการเรียกพยานมาสอบถาม แต่เนื่องจากมีปริมาณงานมากและมีข้อจำกัดหลายประการ การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่มีโอกาสได้ซักถามพยานหรือเห็นอากัปกิริยาของพยานในการให้ข้อเท็จจริงต่างๆ ที่ปรากฏในสำนวนการสืบสวนสอบสวน ทำให้ไม่ทราบว่าพยานบุคคลในสำนวนเป็นพยานที่รู้เห็นการกระทำผิดที่เกิดขึ้นจริงหรือเป็นพยานที่เกิดจากการเสกสรรปั้นแต่งของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นผู้ร้องหรือถูกร้องหรือไม่ อย่างไร ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจของคณะกรรมการการเลือกตั้งได้

นอกจากนี้การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 224 (4) และมาตรา 225 ให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนประกาศผลการเลือกตั้งหรือการเลือก ถ้ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการเลือกในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้มีการเลือกตั้งหรือการเลือกใหม่ในหน่วยเลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้งนั้นถ้าผู้กระทำการนั้นเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกแล้วแต่กรณีหรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่นที่มีลักษณะเป็นการทุจริต หรือทำให้การเลือกตั้งหรือการเลือกมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรมให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกไว้เป็นการชั่วคราวเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี การให้อำนาจดังกล่าวมีข้อครหาว่าเป็นการให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งมากเกินไป หากคณะกรรมการการเลือกตั้งใช้ดุลพินิจโดยไม่ได้ไตร่ตรองวินิจฉัยอย่างรอบคอบ รัดกุม หรือใช้ดุลพินิจโดยปราศจากเหตุผลสนับสนุนอันสมควร อาจทำให้เกิดความเสียหายและไม่เป็นธรรมแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ และการที่กฎหมายกำหนดให้คำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่สั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกไว้เป็นการชั่วคราว และสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ถือเป็นที่สุดไม่สามารถอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งผู้ออกคำสั่งหรืออุทธรณ์ต่อศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีเลือกตั้งตามที่กฎหมายกำหนดได้นั้น ย่อมส่งผลทำให้รัฐไม่มีกระบวนการเพื่อให้มีการพิจารณาทบทวนหรือยื่นพยานเอกสารใหม่จากการรับฟังการอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง อันจะส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ที่ต้องการให้การพิจารณาคดีเลือกตั้งเกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรม เป็นธรรม และเกิดความเท่าเทียมจากกระบวนการบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีทั้งในชั้นคณะกรรมการการเลือกตั้งและในชั้นศาล

2. ปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีเลือกตั้ง

ปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีเลือกตั้ง สืบเนื่องมาจากกรณีที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 226 กำหนดให้ ศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค แผนกคดีเลือกตั้งมีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกผู้ใดในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา และการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น กระทำการทุจริตในการเลือกตั้งหรือการเลือกหรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น โดยบัญญัติให้ศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีเฉพาะในกรณีที่ประกาศผลการเลือกตั้งแล้วเท่านั้น ส่วนกรณีที่ยังไม่ประกาศผลการเลือกตั้งให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หากพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะเห็นได้ว่า อำนาจในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา และการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นของศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค แบ่งเป็น 2 กรณี ได้แก่ อำนาจในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและอำนาจในการพิจารณาและวินิจฉัยเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง สำหรับอำนาจในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งนั้นไม่มีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดนิยามไว้ชัดเจนว่า “คดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง” ต้องเป็นคดีลักษณะใด และมีหลักเกณฑ์หรือวิธีการในการใช้สิทธิทางศาลอย่างไร ทำให้คดีเลือกตั้งมีหลายประเภท และอยู่ในเขตอำนาจของหลายศาลโดยเขตอำนาจศาลแต่ละศาลเกิดขึ้นในการเลือกตั้งครั้งเดียวกัน แต่อยู่ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน และเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องฟ้องผู้กระทำความผิดทางอาญาหรือทางแพ่งต่อศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจ ซึ่งศาลชั้นต้นในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาและคดีแพ่งต่างมิได้ใช้ระบบไต่สวนเหมือนกับคดีเลือกตั้งทำให้ระบบในการรับฟังพยานหลักฐานแตกต่างกันอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งในผลของคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ อย่างเช่นบางกรณีศาลฎีกาศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคมีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและให้เลือกตั้งใหม่ แต่เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งนำคดีไปฟ้องเป็นคดีอาญา และคดีแพ่ง กลับปรากฏว่า ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาให้ยกฟ้อง ทำให้ประชาชนเกิดความสับสนที่คำพิพากษาไม่สอดคล้องเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับคำวินิจฉัยในคดีเลือกตั้ง

นอกจากนี้ ภายใต้นิตินโยบายของรัฐในการกำหนดให้ประเทศไทยใช้ระบบศาลคู่ โดยแต่ละศาลมีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บัญญัติให้อำนาจไว้โดยนิตินโยบายของรัฐต้องการให้แยกประเภทคดีต่างๆ อย่างชัดเจน มีการแบ่งแยกเป็นคดีพิพาททางเอกชน และคดีพิพาททางมหาชนออกจากกัน และให้อยู่ในเขตอำนาจของแต่ละศาล โดยแต่ละศาลทำหน้าที่อย่างเป็นอิสระต่อกัน มีอำนาจเด็ดขาดเฉพาะของแต่ละศาล คดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งจึงอยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรมซึ่งคดีเลือกตั้งเป็นคดีพิพาททางมหาชน จึงมีความไม่เหมาะสมและไม่ถูกต้องตามหลักกฎหมายมหาชน นอกจากนี้ คดีเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการตรวจสอบคุณสมบัติความเป็นสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ และคดีพิพาทที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจการทางปกครองของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง เนื่องจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายบัญญัติให้คดีเลือกตั้งมีหลายประเภทและไม่มีบทบัญญัติใดให้ความชัดเจนว่าคดีเลือกตั้งควรอยู่ในเขตอำนาจของศาลใดซึ่งปัจจุบันพบว่ามีอยู่ด้วยกันทั้งหมด 3 ศาล ได้แก่ ศาลยุติธรรม ศาลรัฐธรรมนูญ และศาลปกครอง แต่ละศาลต่างมีนิติวิธีพิจารณาคดีที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดความสับสนในเรื่องเขตอำนาจศาล

3. ปัญหาเกี่ยวกับการวินิจฉัยและพิพากษาคดีของศาล

การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 226 บัญญัติให้อำนาจศาล

ฎีกา ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีเลือกตั้ง ต่างมีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเขตอำนาจของตน โดยวิธีพิจารณาให้ใช้ระบบไต่สวน เป็นเหตุให้การตีความและบังคับใช้กฎหมายมีความแตกต่างกัน ซึ่งในส่วนของศาลฎีกามักจะไม่มีปัญหาเรื่องการตีความและบังคับใช้กฎหมายเนื่องจากศาลฎีกาเป็นศาลเดียวที่จะพิจารณาพิพากษาคดี ส่วนศาลอุทธรณ์มีทั้งหมด 9 ภาค ทำให้การตีความและบังคับใช้กฎหมายมีความแตกต่างกันในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย กรณีอาจเนื่องมาจากแต่ละศาลมีการกำหนดเงื่อนไขและใช้มาตรฐานที่แตกต่างกันไม่อาจนำบรรทัดฐานตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกามาปรับใช้ได้ การพิจารณาและวินิจฉัยคดีเป็นอำนาจของแต่ละศาลไม่รวมอยู่ในศาลเดียว และคำสั่งศาลของแต่ละศาลต่างเป็นที่สุด ซึ่งแต่ละศาลก็ต่างพิจารณาวินิจฉัยคดีตามอัตวิสัยของผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะ ทำให้ผลของคำสั่งของแต่ละศาลแตกต่างกันไม่มีบรรทัดฐานในการวินิจฉัยคดีโดยรวม ฉะนั้น การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 226 ได้บัญญัติให้คำสั่งของศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค เป็นที่สุด โดยไม่เปิดโอกาสให้คู่ความสามารถโต้แย้งคำวินิจฉัยหรือคำสั่งต่อศาลในลำดับชั้นที่สูงกว่า เพื่อให้ศาลสูงได้ทบทวนคำวินิจฉัยหรือคำสั่งศาลล่างก่อนนั้น เป็นการขัดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน หากการพิจารณาและวินิจฉัยคดีของศาลเกิดความผิดพลาดหรือมีข้อบกพร่องผลของคำวินิจฉัยย่อมกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางศาล จึงถือเป็นการขัดต่อหลักการทบทวนคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล ซึ่งเป็นหลักในการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องที่อาจปรากฏในการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่างโดยศาลที่สูงกว่า

บทสรุป

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้เป็นไปตามหลักนิติรัฐ หลักการแบ่งแยกอำนาจ และเพื่อไม่ให้ขัดต่อหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยองค์กรตุลาการหรือหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยฝ่ายตุลาการ และเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับการวินิจฉัยคดีของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรยกเลิกอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการสั่งระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นในมาตรา 224 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจและหน้าที่เฉพาะในด้านการบริหารจัดการการเลือกตั้ง และควบคุมดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมเท่านั้น ส่วนอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยคดีเลือกตั้งให้เป็นอำนาจของศาลเลือกตั้งโดยเฉพาะ โดยประเทศไทยจำเป็นที่จะต้องกำหนดให้มีศาลเลือกตั้งขึ้นเป็นองค์กรทำหน้าที่ตรวจสอบการเลือกตั้งให้อยู่ภายในขอบเขตและให้มีประสิทธิภาพมีความเป็นกลางปราศจากการแทรกแซงและมีความเป็นอิสระไม่อิงอยู่กับกลุ่มผลประโยชน์หรือพรรคการเมือง เนื่องจากศาลหรือองค์กรศาลมีความเป็นอิสระและเป็นกลางไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของฝ่ายการเมือง ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม โดยศาลเลือกตั้งมีผู้พิพากษาที่มีคุณสมบัติและมีความเชี่ยวชาญทางกฎหมาย สามารถวินิจฉัยกฎหมายได้อย่างรวดเร็วถูกต้องมีประสิทธิภาพเป็นหลักประกันแก่ประชาชนได้ดีกว่าระบบอื่น มีวิธีพิจารณาเป็นพิเศษเฉพาะที่เป็นไปโดยเปิดเผย สอดคล้องกับรูปแบบการจัดองค์กรวินิจฉัยชี้ขาดคดีเลือกตั้งในต่างประเทศ ที่กำหนดให้ศาลมีบทบาทสำคัญทำหน้าที่ในการควบคุมตรวจสอบการวินิจฉัยความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งของคณะกรรมการ

การเลือกตั้ง โดยศาลมีโครงสร้าง คุณสมบัติของบุคลากร ลักษณะการใช้อำนาจหน้าที่ มีวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้งเป็นการเฉพาะ รวมทั้งมีหลักประกันความเป็นอิสระเป็นหลักประกันคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ส่งผลทำให้การเลือกตั้งมีประสิทธิภาพ มีความชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ ปลอดจากการแทรกแซงทางการเมือง ดังนั้นการจัดตั้งศาลเลือกตั้งจะต้องมีระบบการสมดุล และคานอำนาจกันอย่างสมดุลในองค์ประกอบต่างๆ โดยกำหนดวิธีพิจารณาและกำหนดอำนาจหน้าที่ของศาลเลือกตั้งเอาไว้อย่างสมดุล เพราะมิฉะนั้นแล้วถ้าไม่มีการดุลหรือค้านกัน ศาลเลือกตั้งก็จะกลายเป็นองค์กรอิสระที่จะทำอะไรก็ได้ตามอำเภอใจ มีลักษณะเป็นองค์กรที่มีอำนาจอยู่เหนือองค์กรอื่น

ฉะนั้น เพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับการวินิจฉัยคดีของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และแก้ปัญหาในเรื่องเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีเลือกตั้ง การให้ศาลเลือกตั้งทำหน้าที่วินิจฉัยความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งจะทำให้เกิดระบบการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักประกันความเป็นอิสระนี้ถือกันทั่วไปในต่างประเทศว่าเป็นหลักประกันความยุติธรรมในศาลอันเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน สามารถให้การคุ้มครองแก่ประชาชนได้ว่าศาลจะไม่ใช้อำนาจในทางกลั่นแกล้งบิดเบือนจากข้อเท็จจริง เพราะศาลมีความเป็นอิสระ เป็นกลาง มีมาตรฐานในการตรวจสอบ มีวิธีพิจารณาคดีที่ชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นไปโดยเปิดเผย โปร่งใส และศาลจะไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของฝ่ายการเมืองไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม จึงสมควรยกเลิกบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มีอยู่และจัดตั้ง “ศาลเลือกตั้ง” เป็นศาลชำนัญพิเศษ ทำหน้าที่วินิจฉัยความผิดที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบอำนาจรัฐเพิ่มมากขึ้น โดยกำหนดให้ศาลเลือกตั้งมีกระบวนพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับคดีเลือกตั้งเป็นกรณีพิเศษโดยเฉพาะแตกต่างจากคดีอาญาและคดีแพ่งทั่วไป ทั้งนี้ การใช้อำนาจวินิจฉัยความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งจะต้องรวดเร็ว หากล่าช้าอาจก่อให้เกิดผลกระทบกับการบริหารราชการแผ่นดินได้ การกำหนดให้มีศาลเลือกตั้งและวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้งจะทำให้เกิดคำวินิจฉัยที่มีมาตรฐานที่ชัดเจน โปร่งใสเป็นธรรมและเกิดผลต่อสาธารณะชนตลอดจนมีหลักประกันสิทธิเสรีภาพและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่แจ้งเหตุการณ์ทุจริตการเลือกตั้งหรือร้องคัดค้านการเลือกตั้ง สำหรับวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้งควรมีขั้นตอนกระบวนพิจารณาที่แตกต่างกันไปจากวิธีพิจารณาความในศาลยุติธรรม โดยศาลเลือกตั้งใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดีและต้องรวดเร็วต่อเนื่องและเป็นธรรม และเมื่อมีการจัดตั้งศาลเลือกตั้งเป็นศาลชำนัญพิเศษแล้ว จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและศาลยุติธรรมดังนี้

1. การให้ศาลเลือกตั้งทำหน้าที่วินิจฉัยความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งทำให้เกิดระบบการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักประกันความเป็นอิสระนี้ถือกันทั่วไปในต่างประเทศว่าเป็นหลักประกันความยุติธรรมในศาลอันเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน สามารถให้การคุ้มครองแก่ประชาชนได้ว่าศาลจะไม่ใช้อำนาจในทางกลั่นแกล้งบิดเบือนจากข้อเท็จจริง เพราะศาลมีความเป็นอิสระเป็นกลาง มีมาตรฐานในการตรวจสอบ มีวิธีพิจารณาคดีที่ชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นไปโดยเปิดเผย โปร่งใส และศาลจะไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของฝ่ายการเมืองไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม

2. เป็นการแก้ปัญหาในเรื่องระบบหลายศาลที่มีความหลากหลายของประเภทคดีและมีหลายเขตอำนาจศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยคดีเลือกตั้งได้ ซึ่งศาลเลือกตั้งจะเป็นองค์กรหนึ่งที่มีหลักประกันการทำงานที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการตีความในกฎหมาย มีลักษณะการทำงานที่มีเสรีภาพไม่ต้องขึ้นอยู่กับองค์กรใดและเป็นศูนย์รวมในการพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับคดี

เลือกตั้งทุกประเภทไว้ที่ศาลเลือกตั้งเพียงศาลเดียว ไม่ว่าความผิดนั้นจะเป็นความรับผิดทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางปกครอง เพื่อป้องกันความสับสนในเรื่องเขตอำนาจศาลว่าควรยื่นฟ้องต่อศาลใดเหมือนเช่นปัจจุบัน

3. การเปิดโอกาสให้คู่ความสามารถโต้แย้งคำวินิจฉัยหรือคำสั่งต่อศาลในลำดับชั้นที่สูงกว่าเพื่อให้ศาลสูงได้ทบทวนคำวินิจฉัยหรือคำสั่งศาลล่างได้เป็นไปตามหลักการทบทวนคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลสามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้และการตีความกฎหมายของศาล ซึ่งมีมาตรฐานที่แตกต่างกันได้เนื่องจากคดีถึงที่สุดที่ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งโดยศาลเลือกตั้งในแต่ละศาล จะได้มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งเป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเลือกตั้งให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

4. สร้างความเชี่ยวชาญให้แก่ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีเลือกตั้ง เนื่องจากมีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีทั้งการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา และการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น สามารถทำให้การพิจารณาวินิจฉัยคดีเลือกตั้งดำเนินการได้อย่างรวดเร็วเพราะผู้พิพากษาทำหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยเฉพาะคดีเลือกตั้ง

5. ประชาชนผู้มีอรรถคดีในคดีเลือกตั้งได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในชั้นศาลได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น เนื่องจากศาลเลือกตั้งมีที่ตั้งและเขตอำนาจกระจายอยู่ทั่วภูมิภาค ทั่วประเทศและเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนต่อความเชื่อถือศรัทธา กระบวนพิจารณาวินิจฉัยคดีเลือกตั้งของศาลยุติธรรมที่มีกระบวนการทบทวนคำวินิจฉัยโดยศาลฎีกา ซึ่งเป็นการถ่วงดุลภายในองค์กรเดียวกัน และเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคเท่าเทียมกันของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งของศาลในคดีเลือกตั้ง

ข้อเสนอแนะ

1. ปัญหาเกี่ยวกับการวินิจฉัยคดีของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ควรยกเลิกอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการสั่งระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นในมาตรา 224 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยให้อำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยคดีเลือกตั้งเป็นอำนาจของศาลเลือกตั้ง ส่วนคณะกรรมการการเลือกตั้งให้มีอำนาจและหน้าที่เฉพาะในด้านการบริหารจัดการการเลือกตั้ง และควบคุมดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม โดยยกเลิกบทบัญญัติมาตรา 224 (4) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 224 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(4) รวบรวมข้อเท็จจริง พยานหลักฐาน สืบสวน สอบสวน หรือไต่สวน กรณีที่มีการกระทำใดอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งและพรรคการเมือง หรือจะมีผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย แล้วเสนอให้ศาลเลือกตั้งเป็นผู้พิจารณาโดยการสืบสวน สอบสวน และการไต่สวน ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบสวน การไต่สวน และการวินิจฉัยคดีเลือกตั้ง”

2. ปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีเลือกตั้ง

(1) ควรจัดตั้งศาลเลือกตั้งเป็นศาลชำนัญพิเศษสังกัดศาลยุติธรรม โดยแบ่งออกเป็นศาลเลือกตั้งกลางและศาลเลือกตั้งภาค ให้ศาลเลือกตั้งกลางจัดตั้งขึ้นในกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดใกล้เคียงโดยยกฐานะ

จากแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ และให้ศาลเลือกตั้งภาค 1 ถึงภาค 9 จัดตั้งขึ้นในแต่ละเขตอำนาจศาล โดยยกฐานะจากแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค 1 ถึงภาค 9 ให้ศาลเลือกตั้งกลาง และศาลเลือกตั้งภาคมีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีเลือกตั้งทุกประเภทในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา และการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น โดยตราเป็นพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเลือกตั้งและวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้งดังนี้

“มาตรา . . . ให้จัดตั้งศาลเลือกตั้งกลาง โดยยกฐานะแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ขึ้นเป็นศาลเลือกตั้งกลาง และจะเปิดทำการเมื่อใดให้ประกาศโดยพระราชกฤษฎีกา

ให้ศาลเลือกตั้งกลางมีเขตตลอดกรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดปทุมธานี”

“มาตรา . . . ให้จัดตั้งศาลเลือกตั้งภาคโดยยกฐานะแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค 1 ถึงภาค 9 ขึ้นเป็นศาลเลือกตั้งภาค 1 ถึงภาค 9 และจะเปิดทำการเมื่อใดให้ประกาศโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งจะต้องระบุเขตอำนาจศาล และกำหนดที่ตั้งศาลในเขตศาลนั้นไว้ด้วย”

(2) ควรกำหนดคำนิยามคำว่า “คดีเลือกตั้ง” ไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเลือกตั้งและวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้งโดยให้คำนิยาม “คดีเลือกตั้ง” หมายความว่า คดีพิพาทเกี่ยวกับการเลือกตั้งทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น ไม่ว่าจะมีผลบังคับในทางอาญา ทางแพ่ง หรือทางปกครอง ตั้งแต่กระบวนการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งหรือการกระทำหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือกรณีที่มีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดก่อให้เกิดความเสียหายหรือขัดขวางการเลือกตั้ง ให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลเลือกตั้งทั้งหมด

3. ปัญหาเกี่ยวกับการวินิจฉัยและพิพากษาคดีของศาล

ควรแก้ไขกฎหมายให้คู่ความสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลเลือกตั้งได้ เฉพาะในกรณีที่พบพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญหรือเป็นข้อกฎหมายที่สำคัญในคดีไปยังศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ศาลเลือกตั้งมีคำพิพากษา ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง ซึ่งเป็นศาลสูงสุด ได้วินิจฉัยทบทวนคำพิพากษาของศาลเลือกตั้ง ในปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญอีกครั้งหนึ่ง และเพื่อให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลดังกล่าว ในส่วนความเห็นในปัญหาข้อกฎหมายมีความเป็นเอกภาพและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ไม่เกิดการตีความกฎหมายไปหลายแนวทาง จนเป็นการขัดแย้งกันเอง โดยตราไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเลือกตั้งและวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้งดังนี้

“มาตรา . . . ให้คู่ความสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลเลือกตั้งต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งได้เฉพาะในกรณีที่พบพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญหรือเป็นข้อกฎหมายที่สำคัญในคดีไปยังศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ศาลเลือกตั้งมีคำพิพากษา และให้ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งพิจารณาอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน”

References

Krea-Ngam, W. (1987). *Constitutional law* (3rd ed.). Niti Bannakarn. [In Thai]

Kongmuang, P. (2007). *Principles of public law.* Dhurakij Pundit University, Faculty of Law. [In Thai]

Meewongukos, B. (2013). *Constitutional law* (7th ed.). Thammasat University, Faculty of Law, Textbook Project and Teaching Documents. [In Thai]

Saeng-Uthai, Y. (1995). *General constitutional principles* (9th ed.). Winyuchon. [In Thai]

Thongthammachat, K., & Traimas, C. (2002). *The evolution of the Thai constitutional system from the past to the present: With the text of the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2540.* Bhannakij. [In Thai]

Wisarutpitch, W. (1997). *Concepts and basic principles in public law: A collection of some articles on administrative law and constitutional law.* Nititham. [In Thai]

Ph.D. in Social Sciences Journal Vol. 13 No. 2 (May - August 2023)

DOI: 10.14456/phdssj.2023.24

Received:	July	5, 2022
Revised:	August	20, 2023
Accepted:	August	25, 2023

การนำหลักสมคบคิดกันกระทำความผิดมาใช้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561

เทพนฤทธิ์ พี่พิมาย[1] สุขสมัย สุทธิบดี[2]

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การนำหลักสมคบคิดกันกระทำความผิดมาใช้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 โดยการนำแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสมคบคิด ซึ่งประกอบไปด้วย ความหมาย แนวคิดหลักสมคบคิดตามระบบกฎหมายจารีตประเพณีและระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร และหลักสมคบคิดตามกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ไม่ได้มีการนำหลักกฎหมายความผิดฐานสมคบมาใช้เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 มาตรา 3 (5) ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 โดยให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา 28 (1) (2) และ (4) ให้รวมถึงการดำเนินการกับบุคคลอื่น ซึ่งเป็น “ผู้สมคบ” ด้วย ไม่ว่าจะมีข้อหาหรือความผิดอื่นที่เกี่ยวข้องกันรวมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม

คำสำคัญ: พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561; หลักสมคบคิด; ผู้สมคบ

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:

เทพนฤทธิ์ พี่พิมาย และสุขสมัย สุทธิบดี. (2566). การนำหลักสมคบคิดกันกระทำความผิดมาใช้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 13*(2), 326-340.

[1] หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: thepnarit.pm@gmail.com
[2] คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

The Implementation of Conspiracy in the Organic Act on Anti-Corruption B.E. 2561

Thepnarit Phipimai[1] Suksamai Sutthibodee[2]

Abstract

This academic article aims to analyze the application of conspiracy in the Organic Act on Anti-Corruption B.E. 2561 by applying the concepts and theories about conspiracy. It includes the meaning, concepts of conspiracy principles in the common law system and the civil law system and the conspiracy principles under relevant Thai law. Including the Organic Act on Anti-Corruption B.E. 2561 as a framework for analysis.

Findings are as follows: The Organic Act on Anti-Corruption B.E. 2561 does not apply conspiracy in the same way as the Criminal Court for Corruption and Misconduct Act B.E. 2559, Section 3 (5). Organic Act on Anti-Corruption B.E. 2561 by requiring the NACC under Section 28 (1) (2) and (4) to include action against other persons who are “conspirators ” also, regardless of whether there are charges or other related offenses included or not.

Keywords: The Organic Act on Anti-Corruption B.E. 2561; Conspiracy; Conspirator

Type of Article: Academic Article

Cite this article as:

Phipimai, T., & Sutthibodee, S. (2023). The implementation of conspiracy in the Organic Act on Anti-Corruption B.E. 2561. *Ph.D. in Social Sciences Journal, 13*(2), 326-340.

[1] Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Haumark, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Corresponding Author Email: thepnarit.pm@gmail.com
[2] Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

บทนำ

นับตั้งแต่มีองค์กรอิสระ โดยเฉพาะคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการดำเนินการไต่สวนความผิดเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการทุจริตในหน้าที่ ปัญหาการทุจริตในวงราชการไม่ได้ลดน้อยถอยลงจากที่คาดหวังไว้ เพราะลักษณะของการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะข้าราชการระดับสูง ทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค หรือหน่วยงานของรัฐอื่นๆ เช่น รัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้แทนนิติบุคคล มีหน้าที่บริหารองค์การหรือหน่วยงานของรัฐมีอำนาจในการกระทำนิติกรรมกับหน่วยงานต่างๆ ในภาคเอกชน หรือในภาครัฐด้วยกันก็มี ที่มีเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวงเงินสูงๆ มักจะได้ยินข้อครหาว่ามีการให้ค่าคอมมิชชั่น (commission) ซึ่งเป็นค่าตอบแทนอันเป็นผลประโยชน์ที่ไม่ควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งการที่ผู้ประกอบการต้องกันเงินส่วนหนึ่งเป็นค่าคอมมิชชั่นแล้ว งบประมาณที่ใช้ไปก็ไม่ได้ใช้อย่างเต็มที่ งานที่ได้ก็ได้ประสิทธิผลน้อยกว่าที่ควรจะเป็น และต้องยอมรับกันว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นนักการเมืองที่มีหน้าที่ในการบริหารประเทศ ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่ารายได้ค่าตอบแทนจากการเป็นนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรี ไม่ได้ให้ค่าตอบแทนมากมายถึงกับร่ำรวย แต่ปรากฏว่านักการเมืองผู้นั้นหรือญาติหรือบุคคลแวดล้อมกับมีฐานะที่ดีขึ้น ซึ่งก็เป็นการเอื้อประโยชน์ให้แก่กันในผลประโยชน์จากงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งมีการทุจริตทั้งแบบทางตรงและทางอ้อม

การทุจริตในหน้าที่นั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องมักจะเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง หรือเป็นผู้ชี้แนวทาง โดยไม่ได้มาลงมือกระทำความผิดเอง ในฐานะเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน เพราะการทำเช่นนั้นมักจะมีพยานหลักฐานเชื่อมโยงไปถึงได้ แต่ในความเป็นจริงแล้วมีเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีตำแหน่งสูงกว่าอธิบดีในส่วนราชการส่วนกลาง ผู้ว่าราชการจังหวัดในส่วนภูมิภาค หรือสูงกว่าปลัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือสูงกว่าผู้บริหารองค์การส่วนท้องถิ่น อันเป็นนักการเมืองระดับจังหวัดหรือระดับประเทศ ที่เป็นเจ้าของคะแนนเสียงอยู่ก็มีอยู่ไม่น้อย ดังนั้น จึงมักจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับสูงกว่านั้น หรือนักการเมือง มักจะเป็นการกำหนดนโยบาย เพื่อให้ได้โครงการต่างๆ ที่ต้องทำตามนโยบายนั้น และเป็นผู้ที่รู้อยู่ว่าจะเสนอรัฐบาลทำอะไรก็มีการวางแผนล่วงหน้าสำหรับการจัดซื้อจัดจ้าง หรือที่เรียกว่า “ทุจริตเชิงนโยบาย” ซึ่งเราจะเห็นได้ว่ามีการวางแผนของนักการเมือง ซึ่งหลักความรับผิดทางอาญาที่ว่าต้องมีการลงมือกระทำความผิดจึงจะเป็นความผิด ซึ่งผู้กำหนดนโยบายหรือแผนการนั้นไม่ได้มามีส่วนเกี่ยวข้องเลย แต่ก็เป็นที่รู้กันอยู่ อย่างเช่นกรณีศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำสั่งยึดทรัพย์ของอดีตนายกรัฐมนตรีท่านหนึ่ง ที่มีพฤติกรรมส่อในการดำเนินนโยบายเรื่องสัญญาสัมปทานโทรศัพท์มือถือ การให้เงินกู้ต่อรัฐบาลพม่าเพื่อให้ซื้อสินค้าของบริษัทที่ตนเคยมีผลประโยชน์อยู่ด้วย แต่การทำการต่างๆ นั้นเป็นหน้าที่ของผู้บริหารหน่วยงานที่อาจจะต้องรับผิดทางอาญาเพราะเป็นผู้ลงมือหากมีการดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าว แต่ไม่อาจลงโทษอดีตนายกรัฐมนตรีท่านนั้นได้ เพราะว่าไม่ได้มีการลงมือกระทำความผิด ซึ่งก็ยังมีนักการเมืองอีกมากมายที่มีพฤติกรรมเช่นว่านั้น

จึงเห็นได้ว่า หลักความรับผิดทางอาญาที่ว่าจะมีความผิดต่อเมื่อลงมือกระทำความผิดถึงขั้นลงมือนั้นจึงไม่อาจเป็นความผิดได้ ปัญหาการทุจริตของประเทศไทยยังคงมีอยู่ ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงได้มีความสนใจที่จะนำหลักสมคบคิดกันกระทำความผิดมาใช้ในในการวิเคราะห์ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไรที่จะนำมาใช้บังคับกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 อันจะส่งผลให้การป้องกันและปราบปรามการทุจริตมีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการสมคบคิด

Bassano, Harrison, Hughes, Finan, Gallagher, and Naffky (1998) ได้อธิบายว่า Conspiracy หมายความถึง การคบคิดกันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อกระทำการอันมีวัตถุประสงค์ที่เป็นความผิดหรือที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายให้เกิดผลสำเร็จหรือเพื่อกระทำการอันมีวัตถุประสงค์ ซึ่งในตัวของมันเองไม่เป็นความผิดหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย หากแต่ใช้วิธีการที่เป็นความผิดหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยผลของการกระทำก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นขึ้น

แนวคิดหลักสมคบคิดตามระบบกฎหมายจารีตประเพณี และระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร

ความผิดฐานตกลงสมคบกันเพื่อกระทำความผิดมีวิวัฒนาการมาจากระบบกฎหมายจารีตประเพณี (common law system) โดยแนวคิดหลักกฎหมายสมคบในระบบกฎหมายจารีตประเพณี หมายความถึง การคบคิดกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเพื่อกระทำการอันมีวัตถุประสงค์ที่เป็นความผิดหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายให้เกิดผลสำเร็จหรือเพื่อกระทำการอันมีวัตถุประสงค์ ซึ่งในตัวของมันเองไม่เป็นความผิดหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่หากใช้วิธีการที่เป็นความผิดหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยผลของการกระทำก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นขึ้น ในสมัยเดิมได้นำหลักกฎหมายสมคบนี้ไปใช้ลงโทษในทางแพ่งด้วย

ส่วนในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (civil law system) การสมคบกันกระทำความผิดจะถูกบัญญัติขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองเป็นสำคัญ ประเทศในกลุ่มทวีปยุโรปนำหลักกฎหมายนี้ไปใช้กับการคบคิดกันในทางลับ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองหรือคณะบุคคลในรัฐบาล ต่อมาได้รับการยอมรับบังคับใช้กับการกระทำผิดที่เป็นรูปขององค์กรอาชญากรรม อันเป็นอันตรายต่อสังคมเป็นพิเศษ (Wagner, 1951)

ความผิดฐานสมคบ ในทางตำราของประเทศที่มีระบบกฎหมายแบบ Common Law กำหนดให้ความผิดเรื่องนี้เป็นความผิดที่ยังไม่เป็นความผิดสำเร็จ (inchoate offences) โดยความผิดฐานสมคบกันนี้เป็นการกระทำที่อยู่ในขั้นตอนของการคิดและตัดสินใจแต่เป็นการคิดและตัดสินใจโดยสมคบกันว่าจะไปกระทำความผิดโดยเจตนา โดยที่ยังไม่ได้มีการกระทำต่อไป ก็เป็นความผิดฐานสมคบกันแล้ว ซึ่งการที่รัฐต้องกำหนดให้คนที่สมคบกันไปกระทำความผิด เป็นเพราะรัฐต้องการที่จะสร้างอำนาจให้เจ้าหน้าที่ของรัฐได้เข้าไปแทรกแซงการกระทำอันเป็นการเริ่มต้นของการกระทำความผิด เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายขึ้นในอนาคต และเหตุผลอีกประการหนึ่งผู้กระทำความผิดฐานสมคบนั้นได้กระทำการที่แสดงถึงเจตนาร้ายโดยการสมคบกัน ซึ่งเลยขั้นตอนของการคิดว่ากระทำความผิดมาแล้ว (Saraki, 2022) ดังนั้น การนำหลักกฎหมายนี้มาใช้บังคับก็เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้บุคคลก่อให้เกิดผลร้าย โดยแทรกแซงตั้งแต่ขั้นตอนแรกที่คิดจะกระทำความผิด โดยเดิมทีเข้าใจกันว่าความผิดขั้นสมคบเป็นส่วนหนึ่งของการพยายามกระทำความผิด แต่ต่อมาได้มีพิจารณาอย่างลึกซึ้งมากขึ้น เห็นว่า ทั้งสองอย่างมีความแตกต่างกัน เพราะวัตถุประสงค์ที่ต้องการป้องกันการกระทำความผิด และต้องมีการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป และมีความผิดสำเร็จทันทีเมื่อมีการตกลงกันโดยการสมคบ เพราะเมื่อตกลงกันแล้วก็สร้างความเสี่ยงในการที่จะกระทำการอันที่ได้ตกลงกันไว้ อันเป็นอันตรายต่อเหยื่อ และเป็นอันตรายต่อสาธารณชนด้วย เมื่อเปรียบเทียบกับความผิดฐานพยายามนั้นเป็นขั้นตอนที่ใกล้ชิดต่อผล (proximity rule) ที่ถือว่าเป็นการกระทำที่เป็นความผิดฐานพยายามกระทำความผิด

ดังนั้น ในปัจจุบันความผิดฐานสมคบได้รับการยอมรับในระบบ Common Law ด้วยเหตุผล (1) ความผิดฐานสมคบลงโทษบุคคลที่ตกลงกันกระทำความผิด

การตกลงกัน (agreement) เป็นการกระทำที่แสดงออกซึ่งเจตนาของผู้สมคบ (conspirators) กรณีจึงถือว่าความผิดฐานสมคบมี “การกระทำ” ตามหลักความรับผิดทางอาญาแล้ว (2) ความผิดฐานสมคบมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกัน การตกลงกันถือว่าเป็นการตระเตรียมการเพียงพอที่กฎหมายจะเข้าไปแทรกแซงได้แล้ว เป็นการลดความเสี่ยงที่จะเกิดภยันตราย (3) มีการใช้กับความผิดสมคบกันในรูปขององค์กรอาชญากรรม รวมถึงองค์กรอาชญากรรมที่มีผลกับความปลอดภัยของระหว่างประเทศด้วย และ (4) การคบคิดของบุคคลจำนวนมากก่อให้เกิดอันตรายต่อสังคม

กรอบในการวิเคราะห์

ผู้เขียนนำแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสมคบคิด (conspiracy) ซึ่งประกอบไปด้วย ความหมาย แนวคิดหลักสมคบคิดตามระบบกฎหมายจารีตประเพณีและระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร และหลักสมคบคิดตามกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (2) ประมวลกฎหมายอาญา (3) ประมวลกฎหมายยาเสพติด (4) พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 (5) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติว่าด้วยการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 (6) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และ (7) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 รวมทั้งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์

ในปัจจุบันพบว่าประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 85 (1) ที่กำหนดให้การกระทำผิดวินัยในลักษณะปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยทุจริต เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ซึ่งการทุจริตต่อหน้าที่ราชการตามมาตรานี้โดยหลักแล้วจะต้องมีองค์ประกอบความผิด 4 ประการ คือ (1) มีหน้าที่ราชการที่จะต้องปฏิบัติ (2) ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่นั้นโดยมิชอบ (3) เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ที่มิควรได้ และ (4) มีเจตนาทุจริต (เถยจิต) ทั้งนี้ หากไม่ครบองค์ประกอบความผิดฐานทุจริต อาจผิดวินัยฐานอื่น เช่น ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง ซึ่งต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นเรื่องๆ ไป โดยหลักในการพิจารณาความผิดทางวินัย “ฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการ” คือ (1) ผู้นั้นมีเถยจิตหรือเจตนาทุจริตต่อหน้าที่ราชการ (2) โทษที่จะลงควรลงโทษ เป็นไล่ออกจากราชการ และ (3) การนำเงินที่ทุจริตไปแล้วมาคืนหรือมีเหตุควรลดหย่อนอื่นใด ทั้งนี้ ไม่อาจลดโทษเหลือเป็นปลดออกจากราชการได้และต้องมีพยานหลักฐานชัดเจนพอสมควร ดังนี้ (1) มีหน้าที่ราชการที่จะต้องปฏิบัติ (2) ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่นั้นโดยมิชอบ (3) เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ที่มิควรได้ และ (4) มีเจตนาทุจริต ส่วนระดับโทษ คือ ไล่ออกจากราชการสถานเดียว กล่าวคือ (1) ลงโทษน้อยกว่าไล่ออกไม่ได้ (2) อ้างเหตุลดหย่อนโทษไม่ได้ (3) ไม่ระบุจำนวนเงินว่ามากหรือน้อยเพียงใด และ (4) ให้ดูที่เจตนา คือพฤติกรรมส่อเจตนานั่นเอง

นอกจากพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 แล้ว ก็ยังมีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2561

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 และประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการและความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม เป็นต้น

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 พบว่า มาตรา 28 ได้กำหนดหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้ (1) ไต่สวนและมีความเห็นกรณีมีการกล่าวหาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่ หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง (2) ไต่สวนและวินิจฉัยว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม (3) กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และเจ้าหน้าที่ของรัฐยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ รวมทั้งตรวจสอบและเปิดเผยผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลดังกล่าว (4) ไต่สวนเพื่อดำเนินคดีในฐานความผิดอื่นที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนด หรือที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และ (5) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ หรือกฎหมายอื่น อีกทั้งในมาตรา 30 ยังกำหนดให้ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 28 (1) (2) และ (4) ให้รวมถึงการดำเนินการกับบุคคลอื่นซึ่งเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน รวมทั้งผู้ให้ ผู้ขอให้ หรือรับว่าจะให้หรือนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่บุคคลตามมาตรา 28 (1) (2) และ (4) เพื่อจูงใจให้กระทำการไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายด้วย ซึ่งความหมายของคำว่า “ตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน” นั้น หมายถึง ตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 86 ตามลำดับอีกด้วย

สำหรับคำว่า “ทุจริตต่อหน้าที่” ในมาตราดังกล่าวนั้น มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง “ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งที่ตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือกระทำการอันเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญาหรือตามกฎหมายอื่น” ดังนั้น คดีความผิดเกี่ยวกับการทุจริตต่อหน้าที่จึงอาจแยกได้ดังนี้

(1) ความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หมายถึง ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 147 ถึงมาตรา 156 อันเป็นการกระทำทุจริตหาผลประโยชน์ตามกฎหมายตามมาตรา 1 (1) แห่งประมวลกฎหมายอาญา มีอยู่รวม 11 ฐานความผิด และความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 ในกรณีเป็นการปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตด้วย

(2) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หมายถึง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 158 ถึงมาตรา 166 อันเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่ถึงกับต้องทุจริต มีอยู่รวม 13 ฐานความผิด และความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 ในกรณีเป็นเพียงการปฏิบัติ

หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด

(3) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หมายถึงความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 200 ถึงมาตรา 203 ที่ว่าด้วยความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ของตุลาการ ซึ่งหมายรวมถึงตุลาการศาลรัฐธรรมนูญด้วย

(4) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมายอื่น หมายถึง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมายอื่นที่มิใช่ประมวลกฎหมายอาญา ดังเช่น ความผิดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีบทบัญญัติมาตรา 13 ให้ถือว่าการกระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ของข้าราชการเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการมีผลประโยชน์ทับซ้อน กฎหมายว่าด้วยการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ หรือกฎหมายอื่นที่มีบทบัญญัติให้ถือว่าการกระทำตามกฎหมายดังกล่าวเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ (Inthuphuti, 2019)

จะเห็นว่า การทุจริตในความผิดดังกล่าวจะต้องเป็น “เจ้าพนักงานของรัฐ” เท่านั้น หากไม่ใช่เสียแล้วอย่างมากก็เป็นได้เพียง “ผู้สนับสนุน” (Boonnan & Panpan, 2019) เช่น ในคดีหมายเลขแดงที่ อม. 10/2552 (คดีหวยบนดิน 1) ที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสั่งลงโทษจำเลยที่ 42 เป็นเพียงพนักงานในองค์การของรัฐ ไม่ได้เป็นเจ้าพนักงาน จึงเป็นได้แต่เพียงผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157, 86 และถือว่าจำเลยที่ 42 เป็นพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502 มาตรา 11 อีกบทหนึ่งด้วย หรือตัวอย่างในคดีหมายเลขแดงที่ อม. 60/2559 (คดีทุจริตปุ๋ย) ที่ศาลตัดสินว่า เมื่อจำเลยที่ 2 ไม่ได้รับแต่งตั้งให้มีอำนาจหรือหน้าที่เกี่ยวกับการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ จึงไม่อาจถือว่าจำเลยที่ 2 เป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐผู้มีอำนาจหรือหน้าที่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 จำเลยที่ 2 ย่อมขาดคุณสมบัติในฐานะเป็นผู้ร่วมกระทำความผิด แต่เป็นความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86 นี่จึงสะท้อนให้เห็นว่าอาจจะเป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้ไม่สามารถเอาผู้ที่ร่วมกระทำความผิดจริงหรือผู้ที่อยู่เบื้องหลังของการกระทำผิด เหตุเพราะขาดคุณสมบัติในฐานะเป็นผู้ร่วมกระทำความผิด มาลงโทษได้

นอกจากจะสะท้อนให้เห็นปัญหาที่กล่าวมาแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นว่าในการดำเนินคดีอื่นๆ ของศาล กับผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นผู้ทรงอิทธิพลต่างๆ ที่ผ่านมาจะพบว่าการทุจริตที่เกิดขึ้นมักเกิดจากปัจจัยการมีส่วนร่วมของนักการเมือง ข้าราชการ และนักธุรกิจเอกชน ซึ่งสร้างความเสียหายให้แก่เศรษฐกิจ และสังคมในวงกว้าง อันส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ที่จะต้องสูญเสียงบประมาณไปกับการทุจริตแล้ว ยังทำให้เอกชนที่สามารถฟ้องร้องภาครัฐเรียกค่าเสียหายจากการสูญเสียโอกาสทางธุรกิจเมื่อโครงการถูกระงับอีกด้วย

แม้ว่าปัจจุบันจะมีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการมีผลประโยชน์ทับซ้อน กฎหมายว่าด้วยการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ หรือกฎหมายอื่นที่มีบทบัญญัติให้ถือว่าการกระทำตามกฎหมายดังกล่าวเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ แต่ก็ยังพบว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 แม้กำหนดโทษไว้หนักกว่าโดยโทษสูงสุดอาจจำคุกนานถึง 20 ปี (มีตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป) แต่ในความ

ผิดเดียวกันก็มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ที่การกำหนดโทษของผู้กระทำการทุจริตมีแต่โทษทางวินัยซึ่งนับว่าเบามาก เช่น ลดขั้นลดเงินเดือน ย้ายออกจากหน่วยงานที่มีปัญหา หากโทษหนักหน่อยก็อาจจะให้ออกจากราชการโดยไม่มีเงินบำนาญ ส่วนโทษจำคุกไม่มี ดังนั้น เมื่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้มีสองฉบับ โอกาสในการกำหนดโทษที่เบากว่าโดยอาศัยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 จึงมีสูงกว่าการไปใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ. พ.ศ. 2542 ด้วยเหตุนี้ นักธุรกิจเอกชนที่ทำความผิดมักจะไม่ได้รับโทษเนื่องจากปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย นักการเมืองแม้มีโทษจำคุกบ้างก็ปรากฏว่านักการเมืองส่วนใหญ่เอาเงินที่โกงบ้านเมืองมาได้นำไปเสวยสุขในกัมพูชาบ้าง ประเทศอื่นๆ บ้าง ไม่อาจนำมาลงโทษได้ตามกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม ตามสภาพการณ์ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่านิติบุคคลสามารถที่จะถูกลงโทษได้ แต่ส่วนของการกำหนดโทษหรือการบังคับใช้โทษทางอาญาต่อนิติบุคคลยังคงมีปัญหา เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง โดยเฉพาะความผิดอันเกิดจากการสมยอมในการเสนอราคา ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 ทั้งนี้ เนื่องจากโทษทางอาญาถือเป็นผลร้ายที่สำคัญของสภาพบังคับทางอาญา ซึ่งการลงโทษนิติบุคคลเมื่อพิจารณาถึงโทษที่บัญญัติไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 โดยกำหนดโทษสำหรับลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดไว้ ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับและริบทรัพย์สินโดยมีโทษปรับอย่างสูงไม่เกินสี่แสนบาท ซึ่งจะเห็นได้ว่า โทษที่บัญญัติไว้ดังกล่าวมุ่งหมายที่จะลงโทษตัวบุคคลธรรมดามากกว่าลงโทษนิติบุคคล

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลในประเทศไทยพบว่า นิติบุคคลไม่สามารถทำความผิดและรับโทษทางอาญาได้ เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนหรือโดยปริยายว่าให้นิติบุคคลรับผิดทางอาญาในความผิดนั้นๆ แต่เมื่อพิจารณาหลักการเรื่องความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลของประเทศไทย ยังขาดความชัดเจนในบทบัญญัติของกฎหมายโดยเฉพาะความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นตัวแทนของนิติบุคคลเข้ามาเสนอราคากับหน่วยงานของรัฐ โดยมิได้มีการกำหนดโทษที่จะลงแก่นิติบุคคลอันส่งผลถึงการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว นอกจากนี้ ความผิดอันเกิดจากการสมยอมในการเสนอราคาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 ผู้ที่ร่วมกระทำความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ หรือที่เรียกว่า “ฮั้ว” ประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายโยงใยร่วมกันกระทำความผิด แบ่งเป็นกลุ่มผลประโยชน์ โดยการฉ้อโกงรัฐ ทำให้รัฐได้รับความเสียหายทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างร้ายแรง ถือได้ว่าเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ที่เปรียบเสมือนการปล้นชาติ ซึ่งยากแก่การป้องกันและปราบปราม เพราะผู้ประกอบอาชญากรรมเป็นผู้มีอำนาจทางการเมือง มีตำแหน่งหน้าที่ มีความรู้ด้านการทุจริตดี มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ร่วมกันกระทำความผิดเป็นขบวนการหรือเป็นองค์กรเครือข่ายโดยอาศัยความไว้วางใจจากสังคม (Reform the Penalties for Corrupt People, 2014)

อย่างไรก็ดี แม้จะมีการตรากฎหมายดังกล่าวเพื่อแก้ไขปัญหาแล้ว และได้มีการจัดตั้งหน่วยงานอิสระขึ้นเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยก็ตาม แต่ปัญหาการทุจริตก็ยังไม่ลดลง จะเห็นได้ว่าเนื่องจากกระบวนการบังคับใช้กฎหมายและระบบการลงโทษผู้กระทำผิดไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และพยานหลักฐานส่วนใหญ่จะอยู่ในความครอบครองของผู้ทรงอิทธิพล ทำให้การเข้าถึงหลักฐานเหล่านั้นสามารถกระทำได้ยาก หรือการหวาดกลัวอิทธิพลของ

พยานบุคคล ให้ไม่กล้าที่จะมาให้การหรือเบิกความต่อศาล (Supmork, 2009) และการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำการทุจริตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ก็พบว่าเป็นการกระทำความผิดที่ศาลปรับเข้าเป็นความผิดแต่ละบทแต่ละมาตราของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งจะเห็นว่าการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเช่นนี้เป็นการลงโทษเฉพาะตัวบุคคล ไม่มีการพิสูจน์ความผิดที่โยงใยกันของกลุ่มขบวนการทุจริตซึ่งพิจารณาจากรูปแบบการดำเนินงานเป็นขั้นตอน มีเครือข่ายเชื่อมโยงกันที่ค่อนข้างชัดเจน อีกทั้งการเกิดช่องว่างของกฎหมายในเรื่องของการดำเนินคดีกับผู้ทำการทุจริต ที่มีบทลงโทษไม่เหมาะสมกับความผิดและความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวต่อบทลงโทษของกฎหมาย

ทั้งนี้ หลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย ที่ว่ากระบวนการกระทำความผิดมีอยู่ 4 ขั้นตอน คือขั้นตอนที่ 1 มีการคิดที่จะกระทำความผิด ขั้นตอนที่ 2 มีการตกลงที่จะกระทำความผิด ซึ่งตามหลักแล้วคิดว่าจะไปฆ่าเขานั้นยังไม่มีความผิด แม้ว่าจะตกลงแล้วก็ยังไม่มีความผิด เมื่อเข้าขั้นตอนที่ 3 คือ ตระเตรียมการ เช่น เตรียมปืนเพื่อฆ่าเช่นนี้ก็ยังไม่ผิด และเมื่อเข้าขั้นตอนที่ 4 คือ ขั้นลงมือกระทำ เคลื่อนไหวร่างกายหรืองดเว้นการเคลื่อนไหวร่างกายตามที่ตกลงใจ เช่น ยกปืนเล็งและนิ้วอยู่ในโกร่งไกพร้อมที่จะเหนี่ยวไกปืน เช่นนี้ถือว่าลงมือย่อมเป็นความผิดแล้ว อยู่ที่จะสำเร็จตามที่เจตนาหรือไม่ ซึ่งความผิดฐานอั้งยี่และซ่องโจรนั้นเป็นข้อยกเว้นเลย เพียงเข้าขั้นตอนที่ 2 คือ มีการตกลงที่เข้าเป็นสมาชิกอั้งยี่ก็เป็นความผิดแล้วตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 209 หรือสมคบกันตั้งแต่ 5 คน เพื่อเป็นซ่องโจรก็ผิดแล้วตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 210 หลักความรับผิดเรื่องนี้ทางทฤษฎีกฎหมายหรือหลักกฎหมายเรียกว่า “มีความรับผิดตามหลักสมคบคิด” หรือที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Conspiracy”

ความผิดฐานตกลงสมคบกันเพื่อกระทำความผิด พบว่า มีวิวัฒนาการมาจากระบบกฎหมายจารีตประเพณี (common law system) หลักการสำคัญของการตกลงสมคบกันกระทำความผิด คือการรู้เห็นเป็นใจหรือตกลงร่วมกัน (agreement) โดยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อกระทำการอันเป็นความผิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ไม่ว่าจะกระทำโดยวิธีการใดก็ตาม การบัญญัติให้การตกลงสมคบกันกระทำความผิดเป็นความผิดอาญา มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ซึ่งในกลุ่มประเทศในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (common law system) เห็นว่า การตกลงกันกระทำความผิดเป็นการกระทำที่เพียงพอของขั้นตอนการเตรียมการกระทำความผิดที่กฎหมายจะต้องเข้าไปแทรกแซงยับยั้งมิให้มีการกระทำผิดเกิดขึ้น ซึ่งเทียบเคียงได้กับการกระทำที่ใกล้ชิดต่อผล (proximate act) ที่ถือว่าเป็นการกระทำที่เป็นความผิดฐานพยายามกระทำความผิด

การบัญญัติให้มีความผิดฐานสมคบเป็นการห้ามมิให้มีการตกลงกันกระทำความผิด อันเป็นการป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นและเป็นการยับยั้งไม่ให้บุคคลใดกล้าเข้ามาร่วมตกลงสมคบกับบุคคลอื่นเพื่อกระทำความผิด ไม่ว่าจะมีการคบคิดกันหรือสมคบกันมาก่อนแล้วหรือไม่ เพราะการปล่อยให้บุคคลรวมตัวกันสมคบหรือคบคิดกันจนเพิ่มเป็นจำนวนมากขึ้น ย่อมจะกลายเป็นกลุ่มบุคคลที่ใหญ่ขึ้นและเป็นองค์กรอาชญากรรมอันเป็นอันตรายต่อสังคม การนำหลักการตกลงสมคบกัน (conspiracy) มาใช้กับกลุ่มอาชญากรรมหรือองค์กรอาชญากรรม ทำให้เกิดความสะดวกที่จะนำผู้กระทำผิดที่เป็นสมาชิกองค์กรอาชญากรรมเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อลงโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการพิสูจน์ความผิดมีเพียงแค่ได้มีการตกลงกันกระทำความผิด ซึ่งง่ายกว่าการพิสูจน์ความผิดหลังจากที่มีการลงมือกระทำผิดแล้วว่ามีผู้ใดเป็นผู้ลงมือกระทำผิดทฤษฎีหลักการ

ตกลงสมคบกันกระทำความผิด จึงสามารถพิสูจน์ความผิดและดำเนินคดีกับผู้สมคบได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าความผิดฐานอื่น ซึ่งโดยปกติจะต้องมีการลงมือกระทำผิดเสียก่อน มิฉะนั้นไม่สามารถจับกุมดำเนินคดีได้ แนวคิดทฤษฎีสมคบกันกระทำความผิดจึงยึดหลักการตกลงกันกระทำความผิดเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนั้น แม้มีเพียงแค่การตกลงกันโดยยังมิได้มีการลงมือกระทำความผิดก็ถือว่าความผิดสำเร็จเกิดขึ้นแล้ว ในขั้นตอนของการตกลงใจร่วมกัน (resolution) อันเป็นขั้นตอนก่อนขั้นการตระเตรียมการกระทำความผิด ความผิดฐานตกลงสมคบจึงเป็นความผิดอีกฐานหนึ่งต่างหากจากฐานความผิดที่ประสงค์ลงมือกระทำความผิด ประเทศในระบบกฎหมายจารีตประเพณี เช่น อังกฤษและสหรัฐอเมริกาได้กำหนดขอบเขตการใช้บังคับความผิดฐานตกลงสมคบอย่างกว้างขวาง เพราะลักษณะความผิดฐานตกลงสมคบเป็นความผิดอาญาทั่วไปทำนองเดียวกันกับการพยายามกระทำความผิด และความรับผิดของผู้ตกลงสมคบกันกระทำความผิดเป็นความผิดที่แยกต่างหากจากความผิดหลัก (substantive offense) (Charoonrojn & Brurana-jroenrak, 2019)

ส่วนการนำหลักกฎหมายความผิดฐานสมคบมาใช้ในประเทศไทยที่ผ่านมานั้น ปรากฏขึ้นชัดในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ซึ่งเป็นประมวลกฎหมายฉบับแรกของไทย ที่ได้นิยาม “สมคบ” ไว้ในมาตรา 6 (8) ว่า “ถ้าบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปสมรู้ด้วยกันเพื่อจะกระทำความผิด ท่านว่าคนเหล่านั้นสมคบกัน” ซึ่งถ้อยคำ “สมรู้ด้วยกัน” นี้ก็คือการตกลงกันระหว่างบุคคล อันเป็นลักษณะของสัญญาอย่างหนึ่งที่มีความประสงค์ผิดกฎหมาย โดยผู้ที่จะมาทำการสมคบกันนั้นต้องมีสองฝ่าย ฝ่ายละอย่างน้อยหนึ่งคน ซึ่งบุคคลนี้ได้ทำการตกลงเป็นพวกเดียวกัน โดยตั้งใจที่จะกระทำผิดร่วมกัน และจะเป็นเจ้าของการกระทำนั้นด้วยกันทุกคน (Lekavanich, 1925) ฉะนั้นการสมคบกันในกฎหมายลักษณะอาญาจึงต้องประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีการกระทำที่เป็นองค์ประกอบภายนอกคือการสมรู้ และองค์ประกอบภายในมีเจตนาหรือมูลเหตุจูงใจคือเพื่อกระทำความผิด อย่างไรก็ดี นิยามดังกล่าวก็มิได้มีลักษณะเป็นบทบัญญัติทั่วไปเกี่ยวกับความผิดอาญาของบุคคล มีเพียงการบัญญัติไว้ในเฉพาะบางฐานความผิดที่กฎหมายประสงค์จะลงโทษเท่านั้น ได้แก่ ความผิดฐานประทุษร้ายต่อพระบรมราชตระกูลตามมาตรา 97 วรรคสอง สมคบกันหรือสมรู้เป็นใจเพื่อประทุษร้ายต่อพระเจ้าอยู่หัวและมาตรา 102 สมคบกันคิดการเพื่อจะกบฏ ความผิดฐานกบฏภายนอกพระราชอาณาจักร ตามมาตรา 105 สมคบกับรัฐบาลประเทศอื่นเพื่อให้พระราชอาณาจักรไปอยู่ใต้อำนาจประเทศอื่นและมาตรา 111 สมคบกันเพื่อกระทำการประทุษร้ายต่อพระราชอาณาจักร และความผิดฐานสมคบกันเป็นซ่องโจรตามมาตรา 178 บุคคลตั้งแต่ห้าคนขึ้นไปสมคบกันเพื่อจะกระทำความผิดอย่างใดๆ ที่บัญญัติไว้ตั้งแต่ส่วนที่ 2 จนถึงส่วนที่ 9 ในภาคที่ 2 แห่งกฎหมายนี้

ต่อมาในปี พ.ศ. 2500 ได้มีการตราประมวลกฎหมายอาญาใช้บังคับแทนกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ก็ไม่มีนิยามเกี่ยวกับการสมคบ มีเพียงการบัญญัติความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ตามมาตรา 114 สบคบกันเพื่อเป็นกบฏ และความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ตามมาตรา 210 สมคบกันตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป เพื่อกระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่บัญญัติไว้ในภาค 2 นี้ และความผิดนั้นมีกำหนดโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นซ่องโจร จะเห็นได้ว่า มีการบัญญัติในทำนองเดียวกับกฎหมายลักษณะอาญา

เมื่อการกระทำผิดของอาชญากรรมได้ขยายในวงกว้าง และประมวลกฎหมายอาญาไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นเรื่องยากที่จะเอาผิดกับบุคคลที่เป็นหัวหน้าองค์กรหรือผู้อยู่เบื้องหลังการ

กระทำความผิด จึงได้มีการนำหลักกฎหมายความผิดฐานสมคบมาใช้ ดังที่ปรากฏในกฎหมายฉบับต่างๆ ดังนี้

1. ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 1 “ความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด” หมายความว่า ความผิดเกี่ยวกับการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติด เว้นแต่มีไว้ในครอบครองเพื่อเสพ และให้หมายความรวมถึงการสมคบ สนับสนุน ช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าวด้วย

มาตรา 127 ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้นั้นสมคบกันกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินห้าแสนบาท

ถ้าได้มีการกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดเพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกันตามวรรคหนึ่ง ผู้สมคบกันนั้นต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ในกรณีที่การกระทำตามวรรคหนึ่งมีลักษณะเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม ผู้กระทำ ความผิดต้องระวางโทษสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่ง

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ คำว่า “องค์กรอาชญากรรม” หมายความว่า คณะบุคคลตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปที่รวมตัวกันช่วงระยะเวลาหนึ่งและร่วมกันกระทำการใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดและเพื่อได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงินทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่น

2. พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 มาตรา 7 ผู้ใดสมคบกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดตามกฎหมายที่ระบุในมาตรา 5 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งคนหนึ่งคนใดได้ลงมือกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกันไปแล้ว ผู้ร่วมสมคบด้วยกันทุกคนต้องระวางโทษตามที่ได้บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นอีกกระทงหนึ่งด้วย

ในกรณีที่ความผิดได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิด แต่เนื่องจากการเข้าขัดขวางของผู้สมคบทำให้การกระทำนั้นกระทำไปไม่ตลอดหรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้สมคบที่กระทำการขัดขวางนั้น คงรับโทษตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งเท่านั้น

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกลับใจให้ความจริงแห่งการสมคบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ก่อนที่จะมีการกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกัน ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้หรือศาลจะไม่ลงโทษเลยก็ได้

3. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 9 ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงินต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าได้มีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินเพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกันตามวรรคหนึ่ง ผู้สมคบกันนั้นต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ในกรณีที่ความผิดได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิด แต่เนื่องจากการเข้าขัดขวางของผู้สมคบทำให้การกระทำนั้นกระทำไปไม่ตลอดหรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้สมคบที่กระทำการขัดขวางนั้น คงรับโทษตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งเท่านั้น

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกลับใจให้ความจริงแห่งการสมคบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนที่จะมีการกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกัน ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้

4. พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 มาตรา 4

ผู้ใดตกลงร่วมกันในการเสนอราคา เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะให้ประโยชน์แก่ผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐ โดยหลีกเลี่ยงการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม หรือโดยการกีดกันมิให้มีการเสนอสินค้าหรือบริการอื่นต่อหน่วยงานของรัฐ หรือโดยการเอาเปรียบแก่หน่วยงานของรัฐอันมิใช่เป็นไปในทางการประกอบธุรกิจปกติ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสามปี และปรับร้อยละห้าสิบของจำนวนเงินที่มีการเสนอราคาสูงสุดในระหว่างผู้ร่วมกระทำความผิดนั้น หรือของจำนวนเงินที่มีการทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐแล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่า

ผู้ใดเป็นธุระในการชักชวนให้ผู้อื่นร่วมตกลงกันในการกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง ผู้นั้นต้องระวางโทษตามวรรคหนึ่ง

5. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 4 “องค์กรอาชญากรรม” หมายความว่า คณะบุคคลซึ่งมีการจัดโครงสร้างโดยสมคบกันตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วระยะเวลาหนึ่ง และไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างที่ชัดเจน มีการกำหนดบทบาทของสมาชิกอย่างแน่นอน หรือมีความต่อเนื่องของสมาชิกภาพหรือไม่ ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งหรือหลายฐานที่มีอัตราโทษจำคุกขั้นสูงตั้งแต่สี่ปีขึ้นไป หรือกระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดอันมิชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

มาตรา 9 ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดตามมาตรา 6 ต้องระวางโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าผู้ที่สมคบกันกระทำความผิดคนหนึ่งคนใดได้ลงมือกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกัน ผู้ร่วมสมคบด้วยกันทุกคนต้องระวางโทษตามที่ได้บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นอีกกระทงหนึ่งด้วย

ในกรณีที่ความผิดได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิด แต่เนื่องจากการเข้าขัดขวางของผู้สมคบทำให้การกระทำนั้นกระทำไปไม่ตลอด หรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้สมคบที่กระทำการขัดขวางนั้นต้องรับโทษตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่ง

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกลับใจให้ความจริงแห่งการสมคบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนที่จะมีการกระทำความผิดตามที่ได้มีการสมคบกัน ศาลจะไม่ลงโทษหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

มาตรา 10 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 6 ได้กระทำโดยร่วมกันตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปหรือโดยสมาชิกขององค์กรอาชญากรรม ต้องระวางโทษหนักกว่าโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้กึ่งหนึ่ง

ในกรณีที่สมาชิกขององค์กรอาชญากรรมได้กระทำความผิดตามมาตรา 6 สมาชิกขององค์กรอาชญากรรมทุกคนที่เป็นสมาชิกอยู่ในขณะที่กระทำความผิดและรู้เห็นหรือยินยอมกับการกระทำความผิดดังกล่าว ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น แม้จะมิได้เป็นผู้กระทำความผิดนั้นเอง

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งได้กระทำเพื่อให้ผู้เสียหายที่ถูกพาเข้ามาหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักรตกอยู่ในอำนาจของผู้อื่นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการตกลงร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดในความผิดฐานสมคบ แม้ยังมิได้มีการลงมือกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกันไว้ก็ถือได้ว่าเป็นความผิดสำเร็จแล้ว ลักษณะพิเศษของความผิดฐานสมคบนี้แตกต่างจากความผิดฐานสนับสนุนซึ่งต้องมีการกระทำความผิดที่สนับสนุนด้วย มิฉะนั้นก็ไม่มีความผิดฐานสนับสนุน และจะเห็นว่า

กฎหมายดังกล่าวได้มีการนำหลักกฎหมายความผิดฐานสมคบมาใช้ ซึ่งคำว่า “สมคบ” เป็นการกระทำทำนองเดียวกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 210 แต่พระราชบัญญัติต่างๆ ดังกล่าว ได้มีการขยายความของการกระทำความผิดต้องมีการ “ตกลงกัน” เป็นองค์ประกอบความผิดด้วย เพราะความผิดฐานสมคบเป็นรูปแบบความผิดที่เป็นการเริ่มต้นที่กำหนดให้การตกลงกันจะไปกระทำความผิดอาญาระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเป็นความผิดอาญา ซึ่งนอกจากจะมีเหตุผลเบื้องหลังทั่วไปในการป้องกันความเสียหายในการป้องปรามไม่ให้อาชญากรสามารถดำเนินการกระทำความผิดที่มุ่งหมายไปโดยตลอดจนเกิดความเสียหายแล้ว ยังมีเหตุผลเบื้องหลังพิเศษมาจากสมมุติฐานของนักนิติศาสตร์ที่ว่า การดำเนินการกระทำความผิดอาญาของกลุ่มบุคคลนั้นย่อมมีอัตราเสี่ยงของอันตรายและส่งผลให้เกิดความเสียหายมากกว่ากรณีที่มีการดำเนินการโดยบุคคลเพียงคนเดียว เพราะเมื่อมีการร่วมกันดำเนินการหลายคนโอกาสที่การกระทำความผิดจะสำเร็จก็มีมากขึ้น รวมไปถึงการปิดบังการกระทำความผิดก็มีความง่ายดายยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นหากรัฐปล่อยกลุ่มบุคคลดังกล่าวดำเนินการล่วงเลยไปจนถึงขั้นตอนการ “ตระเตรียม” หรือ “ลงมือ” ที่มีความใกล้ชิดต่อผลความเสียหายยิ่งกว่าแล้ว ก็อาจไม่สามารถป้องกันความเสียหายจากอาชญากรรมได้ทันท่วงทีและเกิดความเสียหายแก่สังคมที่ร้ายแรงกว่าปกติ ด้วยเหตุนี้ การกำหนดความผิดอาญาในขั้นตอนของการ “ตกลง” ในการกระทำความผิดอาญาระหว่างบุคคลหลายคนซึ่งอยู่ในช่วงเริ่มต้นของกระบวนการกระทำความผิด จึงเป็นการลดความเสี่ยงที่จะมีการกระทำความผิดที่เป็นภยันตรายต่อสังคมเกิดขึ้นจริง

อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตว่า ในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 มาตรา 3 (5) ได้กำหนดให้คดีทุจริตและประพฤติมิชอบ หมายความว่า คดีอาญาที่ฟ้องขอให้ลงโทษบุคคลที่ร่วมกระทำความผิดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลตาม (1)-(4) ไม่ว่าในฐานะตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน หรือ “ผู้สมคบ” ไม่ว่าจะมีข้อหาหรือความผิดอื่นที่เกี่ยวข้องกันรวมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม ดังนั้น จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติให้มีการลงโทษบุคคลที่ร่วมกระทำความผิดในฐานะผู้สมคบด้วย ซึ่งจะแตกต่างจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ที่พบว่าไม่ได้มีการนำหลักกฎหมายความผิดฐานสมคบมาใช้เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 มาตรา 3 (5)

บทสรุป

ปัจจุบัน แม้ว่าจะมีการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตไว้หลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 และมีการจัดตั้งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ขึ้นเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาการทุจริตดังกล่าวด้วยก็ตาม แต่ปัญหาการทุจริตก็ยังไม่ลดลง เนื่องจากกระบวนการบังคับใช้กฎหมายและระบบการลงโทษผู้กระทำผิดไม่ค่อยมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับความผิดและความเสียหายที่เกิดขึ้น จึงทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวต่อบทลงโทษของกฎหมาย พยานหลักฐานส่วนใหญ่จะอยู่ในความครอบครองของผู้ทรงอิทธิพล ทำให้การเข้าถึงหลักฐานเหล่านั้นสามารถกระทำได้ยาก และการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำการทุจริตก็พบว่าเป็นการกระทำความผิดที่ศาลปรับเข้าเป็นความผิดแต่ละบทแต่ละมาตราของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ที่เป็นการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่เป็นการลงโทษเฉพาะตัวบุคคล ไม่มีการพิสูจน์ความผิดที่โยงใยกันของกลุ่มขบวนการทุจริตซึ่งพิจารณาจากรูปแบบการดำเนินงานเป็นขั้นตอน มีเครือข่ายเชื่อมโยงกันที่ค่อนข้าง

ชัดเจน จึงเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ยังคงทำให้ปัญหาการทุจริตยังไม่ลดลงนั่นเอง ดังนั้น การนำหลักสมคบคิดกันกระทำความผิดหรือที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Conspiracy” มาใช้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 จึงเป็นที่น่าเชื่อได้ว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้

ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 โดยให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา 28 (1) (2) และ (4) ให้รวมถึงการดำเนินการกับบุคคลอื่น ซึ่งเป็น “ผู้สมคบ” ด้วย ไม่ว่าจะมีข้อหาหรือความผิดอื่นที่เกี่ยวข้องกันรวมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม หรืออาจจะมีแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 โดยกำหนดในบทบัญญัติให้ชัดเจนในเรื่องดังนี้

(1) กำหนดให้ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป หรือโดยสมาชิกขององค์กรอาชญากรรมเพื่อกระทำความผิดตามมาตรา ตามมาตรา 28 (1) (2) และ (4) ต้องระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนด

(2) ถ้าผู้ที่สมคบกันกระทำความผิดคนหนึ่งคนใดได้ลงมือกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกัน ผู้ร่วมสมคบด้วยกันทุกคน ต้องระวางโทษตามที่ได้บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นอีกกระทงหนึ่งด้วย

(3) ในกรณีที่ความผิดได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิด แต่เนื่องจากการเข้าขัดขวางของผู้สมคบ ทำให้การกระทำนั้นกระทำไปไม่ตลอด หรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้สมคบที่กระทำการขัดขวางนั้นต้องรับโทษตามที่กำหนดไว้ตาม (1)

(4) ถ้าผู้กระทำความผิดดังกล่าวกลับใจให้ความจริงแห่งการสมคบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนที่จะมีการกระทำความผิดตามที่ได้มีการสมคบกัน ศาลจะไม่ลงโทษหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

References

Bassano, J. J., Harrison, D. B., Hughes, G. A., Finan, W. J., Gallagher, R. B., & Naffky, J. (1998). *American Jurisprudence* (2nd ed.). West Group.

Boonnan, A., & Panpan, S. (2019). *Handbook of the Constitutional Law B.E. 2560***.** Winyuchon. [In Thai]

Charoonrojn, S., & Bruranajroenrak, N. (2019). The conspiracy of natural persons and juristic persons to commit an offence relating to narcotics. *Ramkhamhaeng Law Journal, 8*(2), 19-36. [In Thai]

Inthuphuti, A. (2019). *Collection of lectures, Part one, 72nd session, academic year 2019, volume 14*. Thai Bar Association, Institute of Legal Education. [In Thai]

Lekavanich, Y. (1925). *Explanation of criminal law, Part 1*. Sophonphiphantthanakorn. [In Thai]

Reform the Penalties for Corrupt People. (2014). Retrieved from https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/105433 [In Thai]

Saraki, C. (2022). *Inchoate crimes*. Retrieved from https://www.lawsiam.com/?name=article&file=read&max=747 [In Thai]

Supmork, D. (2009). *Problems and obstrution in taking a legal steps against influencial figures in offces relating to submission of bids to state agencies*. Master's Thesis of Laws, Chulalongkorn University. [In Thai]

Wagner, W. J. (1951). Conspiracy in civil law countries. *Journal of Criminal Law and Criminology, 42*(2), 171-183.

DOI: 10.14456/phdssj.2023.25

Received:	October	19, 2022
Revised:	August	20, 2023
Accepted:	August	25, 2023

การเตรียมความพร้อมการรองรับสังคมสูงวัยในระดับตำบลของประเทศไทย

นพวรรณ เลิศผสมสิทธิ์[1] เชาวฤทธิ์ เชาว์แสงรัตน์[2]
อำนวย บุญรัตนไมตรี[3] ชัชวาล ทองแสงล้วน[4]

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการวิเคราะห์การเตรียมความพร้อมการรองรับสังคมสูงวัยในระดับตำบลของประเทศไทย ซึ่งเป็นภารกิจที่ต้องดำเนินการทั้งระดับชาติ ระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น รวมทั้งการเตรียมครอบครัวและบุคคล โดยมุ่งให้ทุกภาคส่วนทำงานในเชิงบูรณาการในการส่งเสริมให้ประชาชนมีความพร้อมก่อนเข้าสู่ช่วงสูงวัยในการขับเคลื่อนระบบรองรับสังคมสูงวัย แบ่งเป็น 5 มิติหลัก ได้แก่ มิติสังคม มิติสุขภาวะ เศรษฐกิจ มิติสภาพแวดล้อม มิติเทคโนโลยีการเรียนรู้ หรือ SHEET Model (Social, Health, Economy, Environment, Technology)

ผลการวิเคราะห์ พบว่า มิติสังคม ได้แก่ ปรับทัศนคติต่อสังคมสูงวัย ส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้สูงวัยเพื่อดูแลซึ่งกันและกันให้เป็นพลังของสังคม ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงวัย มิติสุขภาวะ ได้แก่ ส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมกับทุกกลุ่มวัย พัฒนาระบบสุขภาพและระบบบริการสุขภาพสำหรับผู้สูงวัย มิติเศรษฐกิจ ได้แก่ ส่งเสริมการวางแผนการเงิน ส่งเสริมการออมเมื่อยามสูงวัย สร้างอาชีพและรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพในทุกช่วงวัย มิติสภาพแวดล้อม ได้แก่ ช่างชุมชน ช่างจิตอาสา ปรับสภาพแวดล้อมในบ้าน ปรับพื้นที่สาธารณะให้สะดวก ปลอดภัย เหมาะกับการใช้ชีวิตของผู้สูงวัย มิติเทคโนโลยีการเรียนรู้ ได้แก่ การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ เช่น โรงเรียนเทคโนโลยีและภูมิปัญญาผู้สูงวัย ครูภูมิปัญญาผู้สูงวัย

คำสำคัญ: ความพร้อม; การรองรับสังคมสูงวัย; ระดับตำบล
ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:
นพวรรณ เลิศผสมสิทธิ์, เชาวฤทธิ์ เชาว์แสงรัตน์, อำนวย บุญรัตนไมตรี และชัชวาล ทองแสงล้วน. (2566). การเตรียมความพร้อมการรองรับสังคมสูงวัยในระดับตำบลของประเทศไทย. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 13*(2), 341-352.

[1] หลักสูตรการจัดการดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
96 หมู่ 3 ถนนพุทธมณฑลสาย 5 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: lerspasomsit@gmail.com
[2,3,4] วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Preparing for an Aging Society at the Sub-Districts in Thailand

Noppawan Lerspasomsit[1] Chaowarit Chaowsangrat[2]
Amnuay Boonratmaitree[3] Chatchawal Sangthongluan[4]

Abstract

This academic article aims to present an analysis of the preparation for aging society at the sub-district level in Thailand. Preparing for an aging society is a task that must be undertaken at all levels. both nationally provincial and local, including preparing families and individuals by focusing on all sectors to work in an integrated strategies to promote people's readiness before entering the aging society. The system's driving to support an aging society, it is divided into 5 main dimensions: Social dimension, health dimension, economic dimension, environment dimension. learning technology dimension or SHEET Model.

Findings are as follows: Social dimension: Adjusting attitude towards aging society, promote the gathering of the elderly to take care of each other as the power of society, and promote social welfare for the elderly. The health dimension includes promoting health behaviors that are suitable for all age groups. Developing a health system and a health service system for the elderly. The economic dimension is to promote financial planning. Saving's promotion in old age and creating a career and income that is sufficient for living at all ages. Environment dimension included community technicians, volunteer technicians, home environment's adjustment. Public area's adjustment to be convenient, safe, suitable for the lifestyle of the elderly. Learning technology dimensions included learning innovation, such as schools of technology and wisdom for the elderly, elderly wisdom teacher.

Keywords: Preparation; Supporting an Aging Society; Sub-District Level
Type of Article: Academic Article

Cite this article as:
Lerspasomsit, N., Chaowsangrat, C., Boonratmaitree, A., & Sangthongluan, C. (2023). Preparing for an aging society at the sub-districts in Thailand. *Ph.D. in Social Sciences Journal, 13*(2), 341-352.

[1] Doctor of Management Program, Rajamangala University of Technology Rattanakosin
96 Moo 3 Phutthamonthon Sai 5 Road, Salaya, Phutthamonthon, Nakhon Pathom 73170, Thailand
Corresponding Author Email: lerspasomsit@gmail.com
[2,3,4] College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

บทนำ

ประเทศไทยถือเป็นประเทศแรกในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและใช้เวลารวดเร็วที่สุดเพียงสามทศวรรษในการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2556 และปี พ.ศ. 2583 จะเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด เป็นลำดับสองของประชาคมอาเซียน รองลงมาจากประเทศสิงคโปร์ (United Nations, 2011) สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (completely aged society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เกินกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ หรือเป็นสังคมที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป เกินกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมด สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (super-aged society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เกินกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งประเทศ หรือเป็นสังคมที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป เกินกว่าร้อยละ 20 ส่วนสังคมสูงวัย (aged society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เกินกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ หรือเป็นสังคมที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป เกินกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งหมด (Office of the Civil Service Commission, 2018) กำลังเข้าสู่สังคมสูงวัย (aging society) หมายถึง สังคมนั้นมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวน ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งถือเป็นผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ปี พ.ศ. 2565 ประเทศไทยเป็นสังคมสูงอายุ อย่างสมบูรณ์แล้ว มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป 20 % 12.9 ของประชากรทั้งหมด ใน 20 ปีข้างหน้า คือ พ.ศ. 2585 ประชากร 1 ใน 3 ของประชากรไทย จะเป็น ผู้สูงอายุ โดยมีญี่ปุ่น เยอรมันนี อิตาลี ฟินแลนด์ กรีซ เป็นประเทศที่เข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดเป็นระดับแรกของโลก นับจากปี 2015 รองลงมา คือ โปรตุเกส โครเอเชีย มอลตา สโลวาเนีย และคาดว่าภายในปี 2040 จะเปลี่ยนเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (aged society) (Chiyasong, 2017)

สำหรับประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียน ร้อยละของประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปของแต่ละประเทศทั้ง 10 ประเทศ ในปีพุทธศักราช 2556 เปรียบเทียบกับพุทธศักราช 2583 (United Nations, 2011) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์ ประเทศไทย ประเทศเวียดนาม ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศบรูไน ประเทศเมียนมา ประเทศมาเลเซีย ประเทศกัมพูชา ประเทศลาว และประเทศฟิลิปปินส์ ดังตาราง 1

ตาราง 1

ร้อยละของประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป ของในกลุ่มประชาคมอาเซียน ในปีพุทธศักราช 2556 เปรียบเทียบกับพุทธศักราช 2583

ประเทศ	พ.ศ. 2556	พ.ศ. 2583	อันดับของประเทศที่ประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นในปี 2583
บรูไน	4.8	16.5	5
กัมพูชา	4.6	10.4	8
อินโดนีเซีย	6.6	17.2	4
ลาว	4.6	10.0	9
มาเลเซีย	5.9	14.7	7
เมียนมา	6.1	15.6	6

ตาราง 1

ร้อยละของประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป ของในกลุ่มประชาคมอาเซียน ในปีพุทธศักราช 2556 เปรียบเทียบกับพุทธศักราช 2583 (ต่อ)

ประเทศ	พ.ศ. 2556	พ.ศ. 2583	อันดับของประเทศที่ประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นในปี 2583
ฟิลิปปินส์	4.3	9.9	10
สิงคโปร์	12.3	35.1	1
ไทย	11.3	26.2	2
เวียดนาม	7.4	21.1	3
อาเซียน	6.8	17.7	

ที่มา: United Nations (2011)

เมื่อสถานการณ์โลกเปลี่ยนเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (aged society) ซึ่งถือเป็นแนวโน้มระดับมหภาค (mega trend) ที่ส่งผลกระทบต่อบริบททางเศรษฐกิจและสังคมโลกอย่างรุนแรง ซึ่งจากการศึกษาของหน่วยงานต่างๆ พบว่า เหตุผลหลักที่ทำให้โลกเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็วเนื่องจากอัตราการเกิดที่ต่ำและประชากรอายุยืนยาวขึ้น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าวส่งผลกระทบด้านลบต่อการขาดแคลนแรงงาน เพราะสัดส่วนประชากรวัยแรงงานลดลง ขณะที่อัตราการพึ่งพิงมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทำให้ผลิตภาพลดลง และทำให้งบประมาณของรัฐบาลก็จะเพิ่มสูงขึ้นด้วย โดยจะส่งผลกระทบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (GDP) ในที่สุด ดังนั้น ประเทศใดที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุอยู่ในระดับสูงจำเป็นต้องมีนโยบายและการวางแผนรองรับปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น จากการศึกษาประสบการณ์ของกลุ่มประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุก่อนไทย พบว่า จำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐ เอกชน และประชาชน จะต้องตระหนักถึงผลกระทบและให้ความร่วมมือในการเตรียมความพร้อมที่จะรับมือกับสังคมผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการดำรงชีวิต หลังการเกษียณเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ทั้งในด้านการทำงาน ความมั่นคงด้านรายได้และคุณภาพชีวิต ถือเป็นสิ่งสำคัญที่มีเป้าหมายร่วมกันของทุกภาคส่วน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผลกระทบจากสังคมสูงวัย

สังคมสูงวัย คือ สังคมที่มีสัดส่วนของผู้สูงอายุหรือประชากรที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ได้เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ขณะที่สัดส่วนของอัตราการเกิด และจำนวนประชากรในวัยทำงานลดน้อยลง สำหรับประเทศไทยกำลังเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยมีประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปร้อยละ 10 หรือมากกว่า 7 ล้านคน สัดส่วนของจำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นไปถึงร้อยละ 20-30 เปอร์เซ็นต์ แสดงว่าประชากรทุกๆ 100 คน จะพบจำนวนผู้สูงอายุ 30 คน ซึ่งน่าจะตามมาด้วยปัญหาสุขภาพและโรคเรื้อรังต่างๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม ความจริงแล้วคนส่วนใหญ่ในสังคมยังเข้าใจว่า การรับมือกับเรื่องนี้กลับเป็นเพียงการจัดการกับเรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุ ทำให้การแก้ปัญหาหลักมักจำกัดอยู่เพียงแต่กลุ่มๆ เช่น การจ่ายเบี้ยยังชีพคนชรา การจัดสวัสดิการต่างๆ แต่กลับไม่ได้เชื่อมโยงเข้ากับการเตรียมการตั้งแต่ยังอยู่ในวัยทำงาน ผลกระทบจากสังคมสูงวัย เช่น การที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่ม

ขึ้นทำให้ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานจะต้องทำงานมากขึ้นและต้องรับภาระดูแลผู้สูงอายุในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น บางครั้งอาจทำให้ผู้สูงอายุขาดความอบอุ่นหรืออาจถูกทอดทิ้งได้ ปัญหาทางด้านสภาพจิตใจ เมื่อไม่ได้ทำงานทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเหงา ไม่ภาคภูมิใจเหมือนเป็นภาระกับลูกหลาน อาจรู้สึกน้อยใจ ซึมเศร้า จึงจำเป็นต้องมีคนดูแลเอาใจใส่วัยเกษียณกันมากขึ้น และปัญหาสุขภาพร่างกาย ทำให้ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ที่ลำบาก หากไม่มีการวางแผนสะสมเงินออมเพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายในวัยชราจึงจำเป็น ต้องเตรียมสะสมเงินออมหรือวางแผนการลงทุนเพื่อจะได้มีรายได้หรือเงินสะสมไว้ใช้ในช่วงที่สูงอายุหรือสามารถนำเงินออมที่สะสมไว้มาใช้ในช่วงบั้นปลายชีวิตได้ (Department of Older Persons, 2021)

นโยบายและแนวคิดการดำเนินงานด้านผู้สูงวัย

การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุภายใต้กรอบสหประชาชาติ แผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริดว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ (The Madrid International Plan of Action on Ageing) ขององค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้กำหนดเป้าหมายหลักของพัฒนาผู้สูงอายุ 3 ประเด็น คือ (1) ผู้สูงอายุกับการพัฒนา (older persons and development) (2) สูงวัยอย่างสุขภาพดี และมีสุขภาวะ (advancing health and well-being into old age) และ (3) การสร้างความมั่นใจว่าจะมีสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนและเหมาะสม (ensuring enabling and supportive environment) ซึ่งเป็นพันธกรณีที่ประเทศภาคีองค์การสหประชาชาติจะต้องร่วมยึดถือเป็นเป้าหมายการดำเนินงานผู้สูงอายุและร่วมกำหนดทิศทางกลยุทธ์ของการพัฒนาเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายดังกล่าวร่วมกัน (Department of Older Persons, 2019a, p. 10)

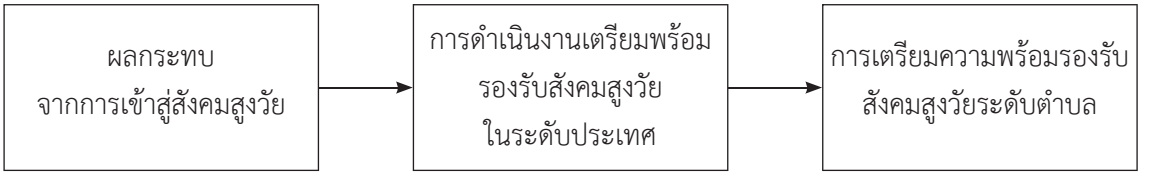
ประเด็นท้าทายในการดำาเนินงานด้านผู้สูงอายุมีดังนี้ (1) การสร้างหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ โดยการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงในวัยสูงอายุด้วยการส่งเสริมระบบการออมแห่งชาติให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในวัยทำงานและยังไม่มีหลักประกันด้านรายได้ใดๆ จากรัฐให้มีบำนาญเพื่อการใช้จ่ายในวัยสูงอายุ (2) การส่งเสริมและขยายโอกาสในการทำงานของผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริมให้นำความสามารถและประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาเป็นส่วนหนึ่งของภาคการผลิต ภาคการบริการ ภาควิชาการ การให้คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนงานอาสาสมัครและการถ่ายทอดภูมิปัญญา อีกทั้งยังเป็นแนวปฏิบัติที่สามารถลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานทั้งในปัจจุบันและในอนาคตของประเทศไทยได้ (3) การสร้างและพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว โดยสร้างและพัฒนาระบบเพื่อจัดบริการรองรับความต้องการการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ที่มุ่งเน้นสร้างและพัฒนากลไกลต่างๆ ที่มีอยู่ ทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ ทั้งในเขตเมืองและในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านบุคลากรและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ร่วมกันทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุทั้งบุคลากรวิชาชีพและอาสาสมัครด้วยการให้บริการแก่ผู้สูงอายุในชุมชน โดยเฉพาะบริการด้านการดูแลและการฟื้นฟูสุขภาพให้กับกลุ่มผู้สูงอายุติดเตียง และมีข้อจำกัดในเรื่องการเคลื่อนไหว นอกจากนี้ ยังมีการเร่งขยายการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อพัฒนาความรู้และพัฒนาทักษะเฉพาะด้านการดูแลผู้สูงอายุ (4) การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมและปลอดภัยในที่สาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ โดยมุ่งสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักแก่สาธารณชน และหน่วยงานทุกภาคส่วนในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย เพื่อคนทุกวัยให้สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน (Universal Design--UD) และ (5) การเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลด้านคุณภาพชีวิตอย่างครอบคลุมทุกด้าน จึงจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากรเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน โดยการสนับสนุนทรัพยากร การสนับ

สนุนความรู้ การนิเทศงาน หรือการฝึกอบรมเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ผู้สูงอายุ และองค์ความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรและผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุได้อย่างมืออาชีพ (Department of Older Persons, 2019a, pp. 10-11)

การเตรียมความพร้อมรองรับสังคมสูงวัย

ความสูงอายุเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่ออายุสูงขึ้นจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่สามารถเตรียมการ ล่วงหน้าได้ ซึ่งปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเกิดขึ้นจากตัวผู้สูงอายุเองและปัจจัยสภาพแวดล้อม การเตรียมความพร้อมรองรับสังคมสูงวัยให้เป็น “ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ” สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม มีความพึงพอใจ และเป็นไปตามความปรารถนาของตน ประกอบด้วย การมีอายุยืนยาวที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี รู้สึกในคุณค่าของการเป็นผู้สูงอายุ มีความสามารถทางสังคมและเศรษฐกิจ มีความพึงพอใจในชีวิต มีความอิสระในการใช้ชีวิต อยู่ในที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตร (Department of Older Persons, 2019b) การศึกษาครั้งนี้ได้นำการเตรียมพร้อมรองรับสังคมสูงวัยอย่างครอบคลุมมาวิเคราะห์ใน 3 ด้านหลัก คือ (1) การเตรียมความพร้อมในระดับบุคคล (2) การเตรียมความพร้อมด้านมาตรการเชิงระบบการ และ (3) เตรียมความพร้อมรองรับสังคมสูงวัยระดับตำบล

กรอบในการวิเคราะห์

ภาพ 1 กรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์

ผลกระทบจากการเข้าสู่สังคมสูงวัย

การเข้าสู่สังคมสูงวัยกระทบต่อการพัฒนาประเทศและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในระยะยาว ทั้งประเด็นงบประมาณ เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวม ด้านงบประมาณของภาครัฐ ปัจจุบันภาครัฐใช้งบประมาณดูแลผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก ทั้งงบประมาณสำหรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และงบประมาณด้านสุขภาพ โดยมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นทุกปี ตามสัดส่วนของผู้สูงอายุ การจัดสรรงบประมาณเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ตั้งแต่ พ.ศ. 2552 รัฐบาลจัดสรรงบประมาณสำหรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จำนวน 21,963,075,000 บาท จนถึงปัจจุบันใช้งบประมาณ 66,359,650,800 บาท งบประมาณด้านสุขภาพจากผลการศึกษาในโครงการการประมาณค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพจากผลของการสร้างเสริมสุขภาพ พบว่าค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของประเทศไทยในอดีตถึงปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว สัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพต่อค่าใช้จ่ายทั้งหมดของรัฐบาลมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ประมาณการค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของไทยในอีก 15 ปีข้างหน้าจะมีค่าใช้จ่ายประมาณ 4.8-6.3 แสนล้านบาท เมื่อผนวกกับปัจจัยสังคมสูงวัย ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายเพิ่ม

ขึ้นไปถึง 1.4-1.8 ล้านล้านบาท ซึ่งหากใน พ.ศ. 2575 รัฐบาลยังไม่ออกมาตรการควบคุมพฤติกรรมการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ คาดว่าจะทำให้ค่าใช้จ่ายสูงขึ้นไปถึง 2.2 ล้านล้านบาท (Department of Older Persons, 2019a, p. 7)

การดำเนินงานเตรียมพร้อมรองรับสังคมสูงวัยในระดับประเทศ

ในการขับเคลื่อนนโยบายประเทศไทย 4.0 หนึ่งในประเด็นที่รัฐบาลให้ความสำคัญ คือ การดำเนินการปรับโครงสร้างกำลังคนของประเทศ โดยในส่วนของผู้สูงอายุได้วางเป้าหมายที่จะสร้างความมั่นคงให้เป็น “สังคมผู้สูงอายุที่มีพลัง” (active aging society) การรับมือกับสังคมสูงวัยอย่างเต็มรูปแบบของประเทศไทยเป็นประเด็นท้าทายที่ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญและร่วมมือขับเคลื่อนไปพร้อมกันทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติการ รวมถึงการเตรียมความพร้อมในระดับบุคคลและการเตรียมความพร้อมเชิงระบบ โดยมีประเด็นที่ควรพิจารณาดังนี้ (Office of the Civil Service Commission, 2018)

1. การเตรียมความพร้อมในระดับบุคคล

1.1 การเตรียมความพร้อมในระดับบุคคลทุกวัย ทั้งทางด้านทัศนคติและพฤติกรรม ตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริม 4H ได้แก่ Heart (จิตใจ/ทัศนคติดี = คนดี) Head (สมองดี = คนเก่ง) Hand (ทำดีอย่างฉลาด ใช้ชีวิตสมดุล = ลงมือทำอย่างสมดุล) และHealth (สุขภาพกาย/ใจดี)

1.2 การส่งเสริมภาวะการเจริญพันธุ์การมีบุตรของคนไทย ตามปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคม เพื่อส่งเสริมให้มีประชากรวัยเด็กเพิ่มมากขึ้นซึ่งจะเป็นกำลังแรงงานสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ และจะส่งผลให้สัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากรรวมลดลงในระยะยาวด้วย

1.3 การส่งเสริมผู้สูงอายุปัจจุบันและอนาคตให้สามารถพึ่งพาตนเองอย่างอิสระ (independent living) ได้ยาวนานที่สุด ให้สามารถใช้ชีวิต “ลำพัง แต่สุขใจ” เรียนรู้การใช้เทคโนโลยี สามารถสื่อสารกับคนในครอบครัวได้อย่างใกล้ชิด ผ่านการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร (social media) และทำให้เป็นผู้สูงอายุในยุค Digital ได้อย่างกลมกลืนร่วมกับคนวัยอื่นๆ (digital ageing) มีทัศนคติเชิงบวกและมีพฤติกรรมสูงวัยเชิงสร้างสรรค์ เป็นผู้สูงวัยหัวใจวัยรุ่น (young @ heart) ด้วยการเปิดรับสิ่งใหม่ๆได้ตลอดเวลาและเป็นผู้สูงวัยที่เปี่ยมพลังหรือพฤฒพลัง (active aging) โดยดูแลสุขภาวะตัวเองทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและมีความกระฉับกระเฉงอยู่เสมอ

1.4 การส่งเสริมศักยภาพและพัฒนาผู้สูงอายุ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11 (3) ระบุว่าผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและสนับสนุนในด้านการประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยมุ่งให้ผู้สูงอายุได้คลายเหงา มีกิจกรรมผ่านการทำงาน แนวคิดการส่งเสริมและขยายโอกาสในการทำงานของผู้สูงอายุเป็นกระแสสากลทั่วโลกและกำลังได้รับความสนับสนุนในระดับนโยบายจากรัฐบาลและได้รับความร่วมมือและความสนับสนุนจากทุกภาคส่วนของสังคมโดยเฉพาะภาคธุรกิจและภาคบริการ เพื่อให้โอกาสกับผู้สูงอายุในการร่วมเป็นกำลังผลิตและร่วมขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

2. การเตรียมความพร้อมด้านมาตรการเชิงระบบ

2.1 ด้านสุขภาพอนามัย (1) พัฒนาระบบดูแลผู้สูงอายุระยะยาว โดยจัดบริการที่ครอบคลุมบริการด้านการดูแลระยะกลาง ระยะยาว และระยะสุดท้าย ภายใต้ระบบบริการสุขภาพทั้งในสถานพยาบาล เชื่อมต่อถึงการให้บริการที่บ้านและการให้บริการในชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานในการดูแล สนับสนุนให้มีการเพิ่มขีดความสามารถในการดูแลโดยครอบครัว (home health care) ทั้งในภาวะ

ปกติและภาวะฉุกเฉิน โดยให้ความสำคัญทั้งในเขตเมืองและชนบท (2) การพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ เพื่อรองรับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวทั้งบุคลากรสายอาชีพกึ่งอาชีพและอาสาสมัคร โดยกำหนดให้มีหลักสูตรมาตรฐานในการฝึกอบรมทั้งหลักสูตรพื้นฐาน และหลักสูตรความเป็นมืออาชีพ ส่งเสริมภาพลักษณ์และสร้างแรงจูงใจในการจ้างงานและประกอบอาชีพด้านผู้ดูแล การให้ทุนการศึกษาแก่คนในพื้นที่เพื่อให้กลับมาทำงานในชุมชนของตนเอง (3) การจัดทำและรับรองมาตรฐานสถานดูแลบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ควบคุมด้านราคา ค่าบริการ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดระบบและกลไกภาครัฐในการควบคุมคุณภาพและกำกับดูแลบริการของสถานดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้รับการยอมรับและสร้างความน่าเชื่อถือทั้งในระดับชาติและระดับสากล

2.2 การสร้างหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ ควรรณรงค์ให้มีการเตรียมความพร้อมเรื่องการออมตั้งแต่อยู่ในวัยทำงาน เพื่อให้เงินออมเป็นแหล่งรายได้ที่ยั่งยืนในวัยสูงอายุ โดยเฉพาะแรงงานที่อยู่นอกระบบ โดยเร่งระดมการเพิ่มจำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยทำงานให้กับ “กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.)” ทั้งนี้ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน ตลอดจนสถาบันการเงินและการลงทุนต่างๆ ควรมีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมความรู้เรื่องการออมและการลงทุนที่เหมาะสมตามช่วงอายุให้แก่ประชาชนทุกช่วงวัยด้วย

2.3 การขยายโอกาสการทำงานของผู้สูงอายุ สนับสนุนการจ้างงานผู้สูงอายุในสถานประกอบการ ผู้สูงอายุที่ทำงานวิชาการหรือเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีความชำนาญเฉพาะด้าน ควรได้รับการพิจารณาให้ระยะเวลาเกษียณอายุแล้วแต่กรณีตามความเหมาะสม เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ยังเป็นทรัพยากรที่สำคัญและยังสามารถสร้างประโยชน์ให้กับเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้

2.4 การจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุและคนทุกวัย ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11(5) กำหนดว่าผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การใช้ Universal Design หรือการออกแบบสำหรับทุกคนในสังคม มาเป็นมาตรฐานในการออกแบบสิ่งก่อสร้างและจัดสภาพแวดล้อมในสังคม โดยเฉพาะบริการสาธารณะ เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงได้อย่างสะดวกและปลอดภัย ทั้งเด็ก สตรีมีครรภ์ ผู้สูงอายุ คนพิการ

2.5 การใช้เศรษฐกิจกระตุ้น และสนับสนุนสังคมสูงวัย (silver Eeconomy) สนับสนุนให้ภาคธุรกิจและการบริการ ร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุ เช่น อุปกรณ์อำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน เฟอร์นิเจอร์ ที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ โซนสำหรับผู้สูงอายุในภาคธุรกิจบริการ บริการด้านศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ บริการทางการแพทย์สำหรับผู้สูงอายุ การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถรองรับได้ทั้งผู้สูงอายุคนไทยและต่างชาติ

2.6 การพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ ที่ครอบคลุมและมีความละเอียด เป็นการเฉพาะแยกแยะกลุ่มผู้สูงอายุ (Segmentation) ตามระดับอายุ หรือระดับการพึ่งพา (ติดสังคม ติดบ้าน ติดเตียง) การแบ่งผู้สูงอายุตามระดับกลุ่มอายุ เพศ สถานะ การศึกษา สุขภาพ สภาพครอบครัว บุคลากรผู้ดูแล ศักยภาพและความรู้ ความสนใจ ฯลฯ ในการกำหนดนโยบายและการวางแผน สำหรับเสนอโครงการที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง

2.7 การเพิ่มขีดความสามารถและบทบาทขององค์กรบริหารท้องถิ่นในการดูแลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยส่งเสริมความรู้ ทักษะในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุบนแนวคิด “ร่วมคิด ร่วมทำ” มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการดำเนินงานเพื่อรองรับสังคมสูงวัย ระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยการเชื่อมโยงจตุพลัง “ท้องถิ่นท้องที่ องค์กรชุมชน และหน่วยงานของรัฐในชุมชน” ให้ร่วมกันขับเคลื่อนงานเพื่อดูแลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

โดยสนับสนุนให้มีระเบียบปฏิบัติที่เอื้อต่อการดำเนินงานขององค์กรท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการและดูแลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

2.8 การสนับสนุนให้มีกฎหมายกตัญญูเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนค่านิยมในเรื่อง ความเอื้ออาทรและความกตัญญู ด้วยการมีระเบียบมติคณะรัฐมนตรี หรือ กฎหมายที่ช่วยกระตุ้นค่านิยม และสนับสนุนให้ลูกหลานได้มีวันลาเพื่อกลับมาเยี่ยมเยียนครอบครัวและผู้สูงอายุ โดยการสร้างความตระหนักและการสร้างแรงจูงใจ ด้วยการพัฒนาให้มีกฎหมายกตัญญูเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะ “หรือส่งเสริมให้มีมาตรการและสวัสดิการเพื่อให้ลูกหลานไปเยี่ยมครอบครัวหรือผู้สูงอายุ” เช่น มาตรการทางภาษี/ให้สิทธิวันลา/ให้ส่วนลดค่าเดินทาง แก่ลูกหลานที่กลับไปเยี่ยมครอบครัวหรือผู้สูงอายุ การส่งเสริมให้ภาคเอกชนและสื่อมวลชนจัดรายการพิเศษสำหรับลูกหลานที่พาผู้สูงอายุมาซื้อสินค้าหรือใช้บริการ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัยและความเอื้ออาทรของสมาชิกครอบครัวต่อผู้สูงอายุ (intergenerational solidarity)

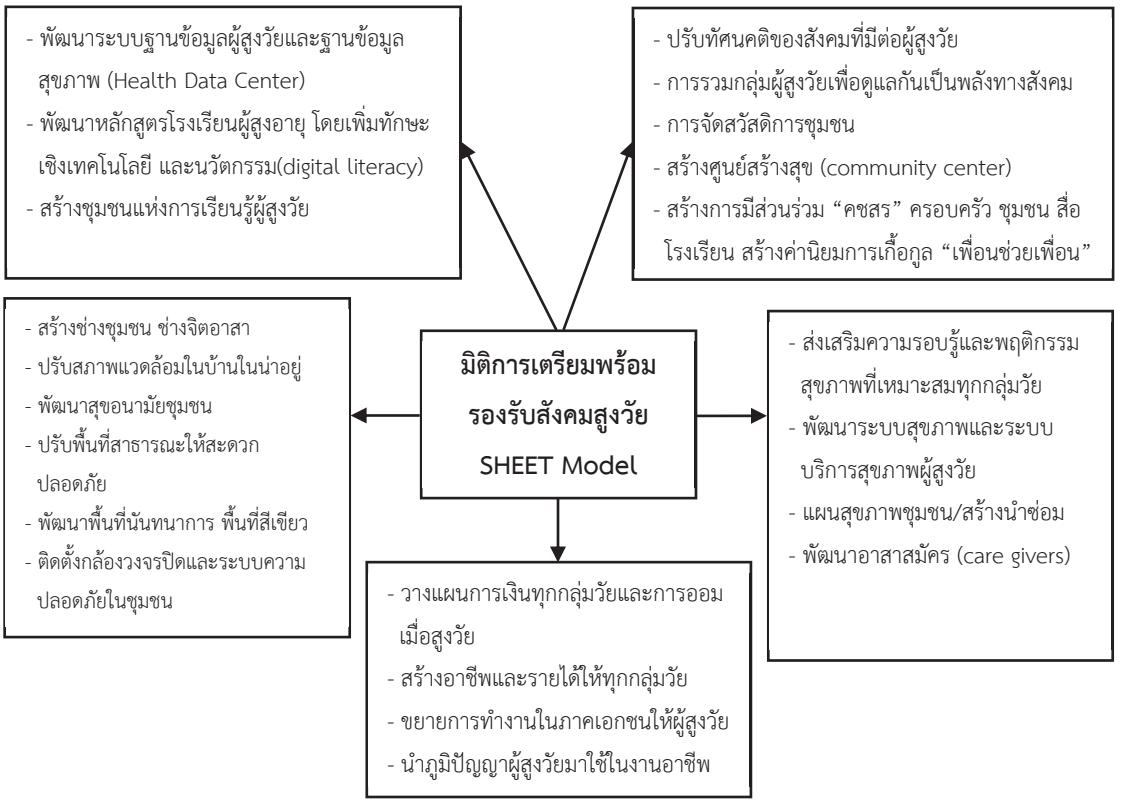
2.9 ส่งเสริมการวิจัยและการพัฒนาเพื่อรองรับสังคมสูงวัย โดยการส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการศึกษา วิจัย ค้นคว้า พัฒนาความรู้ และนวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ทั้งในเรื่องสุขภาพอนามัย ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม การดำรงชีวิตประจำวัน รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุทั้งภายในและภายนอกบ้าน อาทิ หุ่นยนต์ช่วยดูแลผู้สูงอายุ อุปกรณ์ป้องกันการหกล้มในผู้สูงอายุ อุปกรณ์เพื่อการใช้สอยในชีวิตประจำวัน อาทิ ยานพาหนะสำหรับผู้สูงอายุ และสุขภัณฑ์ อุปกรณ์ไฟฟ้าต่างๆ ตลอดจนผลิตภัณฑ์อาหารเครื่องดื่มที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น

การเตรียมความพร้อมรองรับสังคมสูงวัยระดับตำบล

จากประเด็นท้าทายการเตรียมความพร้อมในระดับบุคคลและการเตรียมความพร้อมด้านมาตรการเชิงระบบ กลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนตามแนวคิดร่วมคิดร่วมทำ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบล ภารกิจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (พ.ศ. 2542) ซึ่งอยู่ใกล้ชิดและรู้ความต้องการของผู้สูงวัย และผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งจะรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นได้ทั่วถึง และประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต (ผู้สูงวัย) การจัดระเบียบชุมชน/สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย การวางแผนส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว การบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น (แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ตามยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชาชนก่อนเข้าสู่ช่วงสูงวัย การส่งเสริม และพัฒนาผู้สูงวัย ระบบความคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงวัย การบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงวัย อย่างบูรณาการ การพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงวัย ตามเงื่อนไขและข้อจำกัดจากวิกฤติเศรษฐกิจ ความสามารถด้านการเงิน/การคลัง ความผันผวนทางการเมืองทั้งระดับชาติ/ท้องถิ่น วิกฤตเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และศักยภาพของแต่ละท้องถิ่น ทั้งนี้ ในช่วงปี พ.ศ. 2566-2580 ตามแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุแห่งชาติ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566-2580) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ “ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดี มีหลักประกันมั่นคง เป็นพลังพัฒนาสังคม” เพื่อให้มีกรอบและแนวทางปฏิบัติอย่างต่อเนื่องสอดรับกับยุทธศาสตร์และแผนแม่บทก่อให้เกิดการบูรณาการแผนในทุกระดับ และนำไปสู่การขับเคลื่อนอย่างบูรณาการเป็นการเพิ่มคุณค่า ศักดิ์ศรีและศักยภาพของผู้สูงอายุ

อย่างเต็มกำลังความสามารถให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ สภาพแวดล้อม การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างทั่วถึง เท่าเทียมและเป็นธรรม อันจะทำให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า พึ่งพาตนเองได้ มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมและมีหลักประกันที่มั่นคง และส่งเสริมให้ประชากรที่จะเป็นผู้สูงอายุในอนาคต ตระหนักและเตรียมพร้อมเพื่อให้มีชีวิตที่ดีในยามสูงอายุ (Ministry of Education, 2022)

จากการวิเคราะห์การเตรียมความพร้อมการรองรับสังคมสูงวัยในระดับตำบลของประเทศไทย สามารถสังเคราะห์แนวทางการเตรียมพร้อมรองรับสังคมสูงวัยระดับตำบลได้ ดังแสดงในภาพ 2

ภาพ 2 แนวทางการเตรียมพร้อมรองรับสังคมสูงวัยระดับตำบล

จากแนวทางการเตรียมพร้อมเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในระดับตำบลที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า มีความสอดคล้องกับแนวทางการให้ความคุ้มครองผู้สูงวัยภายใต้การดำเนินงานขององค์การสหประชาชาติและนานาอารยประเทศ ซึ่งประกอบด้วย (1) การดูแลด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต การให้บริการด้านการป้องกันและฟื้นฟูสุขภาพและการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้สูงวัยในการดูแลตนอย่างเหมาะสม และการดูแลผู้สูงวัยในระยะยาว เพื่อให้สามารถพึ่งพิงตนเองได้ (2) การดูแลด้านการมีส่วนร่วมในสังคมและการมีครอบครัวที่อบอุ่นเพื่อรองรับผู้สูงวัยให้อยู่ร่วมกิจกรรมในสังคมได้มากที่สุด สามารถทำประโยชน์หรือแบ่งปัน

ประสบการณ์ให้แก่สังคมและชุมชน ซึ่งจำเป็นต้องมีการอำนวยความสะดวกทั้งด้านการเดินทาง ความรู้ความสามารถที่ทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป และการให้ความสำคัญกับการที่ครอบครัวจะเป็นหลักในการดูแลผู้สูงวัย (3) การดูแลที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม (4) การดูแลความปลอดภัยทั้งด้านร่างกายและจิตใจของผู้สูงวัย เพื่อป้องกันมิให้ถูกคุกคาม และได้รับความเคารพจากสังคมและบุคคลทั่วไป (5) การสร้างความมั่นคงและหลักประกันทางรายได้และการจ้างงานให้สามารถมีส่วนร่วมในสังคมและใช้ชีวิตอย่างภาคภูมิใจ

บทสรุป

จากการศึกษาการเตรียมความพร้อมการรองรับสังคมสูงวัยในระดับตำบลของประเทศไทย พบปัจจัยสนับสนุนการขับเคลื่อนระบบรองรับสังคมสูงวัยระดับตำบล ตามรูปแบบ DT2CsPAR ดังนี้

1. ฐานข้อมูลของพื้นที่ตำบล (data system) จากการสำรวจ รวบรวม และวิเคราะห์

2. คณะทำงาน (team leader) ที่มีองค์ประกอบจากหลายภาคส่วน

3. การสื่อสาร (communication) สร้างความตระหนัก ทัศนคติ แรงบันดาลใจ ความเข้าใจต่อสังคมสูงวัย

4. ความร่วมมือ (cooperation) การสร้างความร่วมมือภายในและประสานความร่วมมือภายนอก

5. ผลักดันนโยบาย (policy) ผลักดันการรองรับสังคมสูงวัยเป็นนโยบาย หรือวาระของตำบล อำเภอ และจังหวัด

6. กิจกรรม (activities) ใช้กิจกรรมหรือทุนที่มีในชุมชนเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน

7. ใช้กระบวนการวิจัยขับเคลื่อน (research) การใช้งานวิจัยเป็นกระบวนการไปสู่การขับเคลื่อนเรื่องสังคมสูงวัย

ข้อเสนอแนะ

สังคมสูงวัยถือเป็นสงครามใหม่ของโลกที่ส่งผลกระทบต่อประชากรทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิภาค ประเทศ และทุกๆ ภูมิภาคของโลก ซึ่งต่างต้องร่วมวางนโยบาย ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และแผนปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชนและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ชัดเจน คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น การเตรียมความพร้อมรองรับสังคมสูงวัยระดับตำบลจึงมีความสำคัญเร่งด่วน ด้วยประเด็นการขับเคลื่อนหลัก คือ ด้านสังคม สุขภาพ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีและการเรียนรู้ นวัตกรรม ซึ่งจะต้องใช้ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และออกแบบผลลัพธ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบทพื้นที่

References

Department of Older Persons. (2019a). *Measures to drive the national agenda on the aging society: 6 sustainable 4 change (revised version)* (2nd ed.). Author. [In Thai]

Department of Older Persons. (2019b). *Prepare before aging.* Author. [In Thai]

Department of Older Persons. (2021). *Current aging society and economy in Thailand.* Retrieved from https://www.dop.go.th/th/know/15/926 [In Thai]

Ministry of Education. (2022). *Cabinet agreed on the aging action plan phase 3 (B.E. 2566-2580).* Retrieved from https://moe360.blog/2022/05/18/cabinet-resolution-17052565 [In Thai]

Office of the Civil Service Commission. (2018). *The government sector and preparation for entering an aging society.* Retrieved from https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/ocsc-2561-y60b04.pdf [In Thai]

Chiyasong, A. (2017). *Aging society perspectives and effects.* Retrieved from https://www.gsbresearch.or.th/published-works/economic-and-business-research/1399 [In Thai]

United Nations. (2011). *World population prospects: The 2010 revision, volume I, comprehensive tables.* Author.

DOI: 10.14456/phdssj.2023.26

Received:	May	8, 2023
Revised:	August	23, 2023
Accepted:	August	25, 2023

Influencing Factors of Wage Increase Trend in Thailand (2022-2023)

Wanvicechanee Tanoamchard[1]

Abstract

This academic article aims to discuss the factors that affect wage increases in Thailand, particularly in 2022-2023, and suggests improving the workforce's skills to match wage adjustments. It draws from Gerhart and Newman (2020) on organizational competitiveness and wage determination. The analysis also includes trends in Thailand's wage increases and factors influencing wage adjustments in Thailand, as analyzed by the World Bank (2023), Trading Economics (2023), United Nations Development Program (2020), and International Monetary Fund (2020), as well as relevant documents and research. The article proposes recommendations to increase the workforce's skills to manage with wage adjustments and adoptive competitiveness, based on the concepts of Milkovich, Newman, and Gerhart (2017), along with related research. The synthesis and presentation of conclusions align with the relevant concepts and theories in each topic, serving as a framework for analysis.

Findings are as follows: Wage adjustments are influenced by various factors, including economic growth, inflation rates, government policies, industry-specific factors, and internal factors, especially the bargaining of labor unions. Employers with the potential to increase wages during the years 2022-2023 should focus on upgrading the workforce's skills to adapt to wage adjustments and enhance organizational competitiveness.

Keywords: Influencing Factors; Wage Increases; Wage Growth

Type of Article: Academic Article

Cite this article as:

Tanoamchard, W. (2023). Influencing factors of wage increase trend in Thailand (2022-2023). *Ph.D. in Social Sciences Journal, 13*(2), 353-368.

[1] Human Resource Management Program, Burapha Business School, Burapha University
169 Long Hard-Bangsaen Road, Saensuk, Muang, Chonburi 20131, Thailand
Corresponding Author Email: wanvice@buu.ac.th

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับขึ้นค่าจ้างของประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2565-2566

วรรณวิชนี ถนอมชาติ[1]

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับขึ้นค่าจ้างในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2565-2566 และการเตรียมความพร้อมเพื่อยกระดับทักษะแรงงานที่สอดคล้องกับสถานการณ์การปรับขึ้นค่าจ้างในประเทศไทย โดยนำแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่าจ้างเพื่อความสามารถในการแข่งขันขององค์การในตลาดแรงงานของ Gerhart and Newman (2020) และผลการวิเคราะห์สถานการณ์แนวโน้มการปรับขึ้นค่าแรงของไทยและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับขึ้นค่าจ้างของประเทศไทยโดย World Bank (2023), Trading Economics (2023), United Nations Development Program (2020) และ International Monetary Fund (2020) ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้นำเสนอข้อเสนอแนะในการยกระดับทักษะแรงงานเพื่อรองรับกับสถานการณ์การปรับขึ้นค่าจ้างและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันตามแนวคิดของ Milkovich et al. (2017) และการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการสังเคราะห์และนำเสนอข้อสรุปสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทุกหัวข้อและนำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า การปรับขึ้นค่าจ้างได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัยที่หลากหลาย ได้แก่ การเติบโตทางเศรษฐกิจ อัตราเงินเฟ้อ นโยบายของรัฐบาล ปัจจัยเฉพาะของอุตสาหกรรม และปัจจัยภายในองค์การ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการต่อรองของสหภาพแรงงาน สถานประกอบการที่มีศักยภาพในการปรับเพิ่มค่าจ้างในช่วงปี พ.ศ. 2565-2566 ควรมีการยกระดับทักษะของแรงงานเพื่อสอดรับการปรับขึ้นค่าจ้างและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์การ

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีอิทธิพล; การปรับขึ้นค่าจ้าง; ค่าจ้างเพิ่มขึ้น
ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:
วรรณวิชนี ถนอมชาติ. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับขึ้นค่าจ้างของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2565-2566. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 13*(2), 353-368.

[1] สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา
169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20131, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: wanvice@buu.ac.th

Introduction

Factors that affect to wage increases in Thailand can vary annually with two significant factors economic growth and inflation. Economic growth creates more job opportunities and higher wages, while a decline in growth leads to job losses, reduced wages, and limited access to resources impact on workers' living standards. Inflation erodes the purchasing power of money, resulting in a lower standard of living for workers and their families (Medina, 2022). Government policies, such as minimum wage laws, also play a crucial role in wage increases, as seen in Thailand's recent efforts to address income inequality and promote social equity through minimum wage raises (Leckcivilize, 2015).

Thailand's wage growth is significantly influenced by industry-specific variables. In order to maintain competitiveness, industries that rely on skilled labor typically offer higher wages to attract and retain skilled employees. In contrast, domains characterized by low labor productivity and sluggish demand may struggle to offer competitive pay, resulting in stagnant or declining wages (Medina, 2022).

Internal organizational factors play a significant role in determining wage adjustments within a company. The financial performance of the organization is crucial, as growing and profitable companies are more likely to have the capacity to offer higher wages to their workers. On the other hand, financially troubled companies may face limitations in raising wages. Organizational goals also influence wage adjustments, as companies strive to maintain competitive in the labor market by allocating resources toward higher wages. The compensation and rewards philosophy of the organization also plays a part, with some companies prioritizing internal equity and performance-based pay, while others benchmark against industry standards and market rates. The presence of labor unions or employee groups is another influential factor. While the impact of unions on salary increases in Thailand is typically limited, they can play a more prominent role in wage negotiations, particularly in industries with strong union membership and effective negotiation processes. In such cases, unions may achieve better outcomes in terms of salaries and benefits (Napathorn & Chanprateep, 2011).

To ensure equitable and sustainable wage policies that foster economic growth and benefit workers, policymakers and businesses in Thailand must consider a range of factors. These include economic expansion rates, inflation rates, government policies, industry characteristics, and the influence of labor unions (Leckcivilize, 2015; Medina, 2022; Napathorn & Chanprateep, 2011). Collaboration between unions, businesses, and policymakers is essential to establish fair wage policies that meet the needs of all stakeholders.

This article stands out for its comprehensive analysis of factors influencing wage

increases in Thailand, its consideration of both economic and non-economic determinants, its tailored focus on the Thai context, and its practical recommendations for policymakers and businesses. Its multi-disciplinary approach and use of current sources contribute to its relevance and potential impact on wage policy discussions and decisions. The findings of this study provide valuable insights for policymakers, enabling them to make informed decisions regarding wage policies based on reliable information.

Related Concepts and Theories

Potential Factors Affecting Wage Increases in Thailand's Economy

There are numerous significant global factors that influence the wage structure. These factors include labor market dynamics and the implementation of a market-driven strategy by organizations, which are influenced by the rising demand for labor caused by economic growth. When economic growth occurs, competition emerges, and companies with high product demand are able to compete effectively in their respective market segments. Additionally, government policies have a direct impact on wage increases for businesses, particularly those paying the lowest wages, primarily in countries with a daily minimum wage. These policies can also have an effect on the competitiveness of labor costs and may lead to an increase in the prices of market-sold goods, thereby reducing consumer demand. Internal company factors can also have a significant impact on wage adjustments. The financial health and performance of a company play a significant role in determining its capacity to offer wage increases. If a business is experiencing robust financial growth and profitability, it is more likely to have the means to pay its employees higher wages. Moreover, an organization's objectives and strategies can impact its approach to wage adjustments. For example, if a company's competitive strategy focuses on attracting and retaining top talent, it may allocate more resources towards higher wages in order to maintain competitive in the labor market. The organization's compensation philosophy and employee rewards philosophy can also impact wage adjustments. Rather than adopting a market-driven approach that aligns salaries with industry benchmarks and market rates, some organizations prioritize internal equity and performance-based pay. Moreover, employee performance and productivity can influence wage adjustments. Frequently, organizations tie wage increases to individual or team performance, rewarding top performers with merit-based pay increases or performance bonuses. In unionized workplaces, wage adjustments are typically determined through collective bargaining agreements. The magnitude and frequency of wage adjustments can be affected by the strength and bargaining power of labor unions or labor groups within an organization. It is essential to note that these variables are industry- and organization-specific

(Gerhart & Newman, 2020).

From the foregoing, there are a number of potential economic factors that may influence wage growth in Thailand. An essential factor is economic expansion (World Bank, 2021). In 2023, the World Bank's Thailand Economic Monitor report said that Thailand had made a lot of social and economic progress over the past 40 years. It went from being a low-income country to an upper middle-income country in less than a generation. As a result, Thailand has been widely cited as a development success story, with sustained robust growth and an impressive reduction in poverty. Thailand's economy grew at an average annual rate of 7.5% during the peak years of 1960-1996, and at a rate of 5% after the Asian Financial Crisis, between 1999 and 2005. This expansion generated millions of jobs, which enabled millions of people escape poverty. Multiple facets of welfare have experienced impressive gains: more children are receiving more years of education, and virtually everyone now has health insurance, while other forms of social security have grown. As a result of a stagnation in productivity, the export-driven model that once drove so much of Thailand's economic development appears to have significantly diminished growth prospects. The average annual growth rate of total factor productivity (TFP) slowed from an all-time high of 3.6% per year in the early 2000s to 1.3 % between 2009 and 2017 (World Bank, 2023).

Private investment has decreased from more than 40 % of GDP in 1997 to 16.9 % of GDP in 2019, while foreign direct investment flows and participation in global value chains have stagnated. Moreover, the COVID-19 pandemic has harmed the economy, thereby exacerbating the structural issues. It is anticipated that the economy will contract by 6.1% in 2020. This is the second-worst full-year economic contraction in the past 25 years, trailing only 1998's 7.2% contraction. A rapid phone survey conducted by the World Bank between April and June 2021 estimated that more than 70 percent of households have experienced a decline in income since March 2020, with vulnerable groups being the hardest hit (World Bank, 2023).

The World Bank report also revealed that, according to the Thailand Economic Monitor, Thailand's economy will return to its pre-pandemic level in 2022, but growth will be slower than anticipated in 2023 due to global issues. The economy is projected to expand by 3.4% and 3.6% in 2022 and 2023, respectively. Compared to previous projections, growth for 2023 has been reduced by 0.7 percentage points. This is because global demand is declining more rapidly than anticipated. Tourism sector recovery and private spending will continue to be the primary growth drivers in 2023 (World Bank, 2023).

According to the information above, the economy of Thailand is expected to grow by 3.4% in 2022 and 3.6% in 2023. This growth may lead to a higher demand for workers,

which could cause wages to go up. This trend is especially clear in industries that are growing quickly and need skilled workers, like technology and e-commerce. Also, the government's focus on building up the country's digital economy has led to the growth of new industries and job opportunities. This could increase the demand for workers and help raise wages (Trading Economics, 2023; World Bank, 2023). However, rising inflation may also have an effect on wages. According to the International Monetary Fund (2020), Thailand experienced a rise in inflation in 2020, which may have prompted workers to demand higher wages. In addition, persistent poverty, particularly in rural areas, could create pressure for wage increases in order to reduce income inequality (United Nations Development Program, 2020). Government policies, such as minimum wage laws, are an additional potential factor. The Thai government has implemented minimum wage policies in an effort to reduce income inequality and enhance worker welfare (Samart & Kilenthong, 2021). Nevertheless, this policy's effectiveness in increasing wages and enhancing working conditions is debatable. There may also be a role for industry-specific factors in wage increases. For instance, the demand for skilled labor in specific industries can result in higher wages for workers with the necessary qualifications (Autor, 2019; Card & DiNardo, 2022). In addition, industry competition can result in wage increases to attract and retain skilled workers (Martocchio, 2015).

The Impact of Government Policies on Wage Increases in Thailand

Government policies, including minimum wage laws, play an important role in setting wage increases in Thailand. In recent years, the Thai government has taken several measures to increase wages, especially for low-income workers. One of the most notable measures is the Minimum Wage Act, which sets a minimum wage that employers must pay their workers. The government has gradually raised the minimum wage over the past decade. In 2011, the government announced a nationwide increase in the minimum wage from 159 baht per day to 300 baht per day, an increase of nearly 90 percent (Wang, 2011). This increase was intended to reduce income inequality and boost domestic consumption. In 2013, a research team led by Yongyuth Chalamwong and Other, supported by the National Research Council of Thailand (NRCT), highlighted that over the preceding decade, the adequacy of the minimum wage for Thai laborers had not kept pace with the rising cost of living. The research report underscored the presence of a workforce exceeding four million individuals who were earning less than the stipulated minimum wage. Moreover, the existing labor safeguards were deemed insufficient to ensure remuneration commensurate with the prevailing cost of living. These findings present a significant challenge to the Thai government in effectively implementing and enforcing the nationwide minimum wage policy of 300 baht across all

provinces (Thailand Development Research Institute, 2013). In 2017, the government introduced a new minimum wage structure in which provinces were divided into four groups based on their economic development and potential (Ministry of Labor, 2022). Minimum wage rates ranged from 308 baht per day in the least developed provinces to 425 baht per day in Bangkok and surrounding areas. In 2018, the government announced another nationwide increase in the minimum wage, with rates ranging from 308 to 330 baht per day depending on the province (Ministry of Labor, 2022). This increase was met with mixed reactions: Some businesses expressed concern about the impact on their competitiveness and ability to hire workers, while labor unions welcomed the increase as a step toward better working conditions and fair wages (The Nation, 2023).

According to the findings of an investigation that was carried out by Samart and Kilenthong (2021). Since 2012, the Thai government has raised the minimum wage on an annual basis, typically by an amount equivalent to 5 % of the previous year's wage. During the Covid-19 period, in the year 2020, the daily minimum wage was established at 313 baht for the majority of the provinces, with higher rates in the provinces that were more developed. According to the findings of the study, an increase in the minimum wage may result in higher costs for businesses; however, it may also result in increased productivity and a lower turnover rate among workers. In the majority of provinces in Thailand, the minimum wage will increase to 331 baht per day in 2021. The Thai government has recently implemented policies to raise workers' wages, particularly low- and middle-income workers. The 2013 Minimum Wage Act is crucial in this regard. Under this law, provincial committees determine Thailand's minimum wage based on cost of living, productivity, and economic conditions. Bangkok and surrounding provinces have the highest minimum wage, 400 baht per day. In addition to the minimum wage law, the Thai government has implemented tax breaks for low-wage earners, social security benefits, and training programs to boost worker productivity. The industrial sector, which employs most Thais, has been affected by these policies. The Minimum Wage Law has raised labor costs for businesses, especially in labor-intensive sectors like agriculture, textiles, and manufacturing. Government wage policies affect different industries differently. Wage increases have hit low-wage industries like tourism and services harder than others.

Competitive Pressures and Labor Productivity on Wage Increases

The wage growth in Thailand may be significantly influenced by industry-specific factors. Consideration must be given to the level of competition present in a given market sector. The pressure to maintain low prices and profitability can make it difficult for businesses in highly competitive industries to

increase employee wages. It is essential, when investigating the sector-specific factors that may influence wage increases in Thailand, to evaluate the level of competition and worker productivity. Numerous experts in human resource management, such as Gerhart and Newman (2020), Martocchio (2015), Mondy (2012) have observed that wages are higher in highly competitive industries due to the need to attract and retain skilled workers. Employers may be less likely to offer competitive compensation packages in less competitive fields, resulting in lower wages. The productivity of the workforce is an additional factor to consider when determining wages. As stated by Autor (2019) in the American Economic Association's report, a rise in productivity can increase profits and wages for all parties involved. However, if workers produce less, it may be difficult for businesses to pay higher wages.

Labor Unions and Internal Organizational Factors in Wage Increase Negotiations

Internal organizational factors affect wage adjustments within a company. Organizational financial performance is crucial. A company that is growing and profitable can pay its workers more. However, financially troubled companies may be unable to raise wages. Organizational goals also affect wage adjustments. To stay competitive in the labor market, an organization may allocate more resources to higher wages. The company's compensation and rewards philosophy also matter. Some companies prioritize internal equity and performance-based pay, while others follow industry benchmarks and market rates. Productivity and performance also affect wage adjustments. Many companies reward top performers with merit-based pay raises or bonuses. This approach motivates workers to improve and rewards those who make a difference. Labor unions or employee groups are also important. They are crucial in wage increase negotiations. Collective bargaining agreements determine wage adjustments in unionized workplaces. Union strength affects wage adjustments. Unions negotiate fair wages and working conditions for workers. They work to protect workers' interests during wage negotiations (Gerhart & Newman, 2020; Milkovich et al., 2017; Mondy, 2012). Labor bargaining is a mechanism for resolving conflicts between employers and employees. The Labor Relations Act of 1975 in Thailand has set a framework for labor negotiations to some extent. but still unable to create complete success in negotiations Due to some practices of both sides that create obstacles that lead to inconsistencies and cause labor disputes (Woodtikan, 2013). This article focuses on the power and bargaining role of employee unions, which present a significant challenge in today's labor society and cannot be controlled by organizations. In Thailand, unions, especially in the electrical and electronic manufacturing sectors, play a crucial role in wage negotiations and advocating for the best interests of their

members. According to a survey conducted by the International Labor Organization (2017), these sectors have been instrumental in supporting the Thai economy in terms of export revenue and employment over the past three decades. The same report highlights the respected position of labor unions in these sectors, emphasizing their power, bargaining influence, and generally constructive relationships with management. The ability of unions to negotiate wages and working conditions is influenced by various factors. These include their negotiating power, organizational strength, and the legal and institutional framework that governs their actions. In Thailand, the Labor Relations Act regulates the operations of labor unions, authorizing both strike actions and collective bargaining. However, the law imposes limitations on union activities, which can hinder their effectiveness in bargaining with employers. Research conducted by Napathorn and Chanprateep (2011) reveals that Thai workers join unions primarily for financial assistance, job security, and access to legal counsel. The success of unions in salary negotiations is also dependent on their bargaining power and organizational strength. Unions with larger membership bases and more resources are better positioned to negotiate for higher wages and improved working conditions. Additionally, according to Ivancevich (2010), labor organizations that are more centralized, with better communication and coordination among their members, tend to be more successful in wage negotiations. The primary function of unions in wage negotiations in Thailand is to represent the interests of their members and strive for higher wages and better working conditions. Despite the constraints imposed by the legal and institutional environment, unions have been effective in achieving wage increases for unionized workers in the industrial and construction sectors. The success of unions in pay negotiations relies on their bargaining power, organizational strength, and the legal and institutional framework that governs their operations. As in other countries, the outcome of wage negotiations in Thailand depends on various factors, including the bargaining power of unions, the strength of their organizations, and the institutional and legal framework governing union operations. These negotiations have resulted in both successes and failures for the unions (Milkovich et al., 2017; Mondy, 2012). Nonetheless, labor unions in Thailand continue to play a critical role in advocating for higher wages and improved working conditions for their members.

Strengthening Labor Skills to Align with Wage Growth and Goster Competitiveness

Today's fast-changing economy requires skilled workers. As technology and industries change, workers need new skills to meet market demands. Retaining skilled workers requires competitive wages and benefits. To address

these issues, governments, businesses, and schools worldwide are increasing labor skills and wages. This includes investing in education and training programs, offering incentives for skill upgrades, and creating a supportive work environment that promotes career growth. Employers should pay market rates and the government-mandated minimum wage. Skilled worker wages retain and recruit this group for customer satisfaction and competitiveness. Businesses should do this. Industries can raise wages in several ways. First, they can invest in training and retraining their employees to increase productivity and marketability and negotiate higher wages. Workers can earn more by retraining or upskilling. Employers can boost employee productivity and value, increasing salaries (Milkovich et al., 2017). Second, performance-based pay systems can boost worker productivity and income (Atigala, Maduwanthi, Gunathilake, Sathsarani, & Jayathilaka, 2022; Ivancevich, 2010; Lazear, 2000). Performance-based compensation systems encourage workers to improve (Lawler, 2012; Milkovich et al., 2017). Sales, production, and customer satisfaction determine employee pay. Performance-based pay systems can motivate employees to work harder and perform better, but they are risky and difficult to implement (Martocchio, 2015). Third, flexible wage policies that consider economic conditions and financial performance can balance employee and firm interests (Milkovich et al., 2017). Flexible wages benefit employers and employees. Economic wage changes can improve employee and employer satisfaction. Businesses may struggle to pay high wages during recessions. Financial performance-based wage reductions can prevent layoffs. Thus, it can survive economic downturns and retain employees (Milkovich et al., 2017; Rosenbloom & Milkovich, 1991).

Despite many institutions predicting economic growth in Thailand in the coming year, businesses must be cautious about wage increases. They must first ensure that wage increases are sustainable and do not cause financial instability or bankruptcy. Second, to avoid legal and reputational risks, they must follow labor laws like minimum wage laws. Finally, they must work with unions and employees to make sure their wage policies are fair and equitable to avoid labor disputes and strikes (Napathorn & Chanprateep, 2011; Samart & Kilenthong, 2021). According to the discussion, wage increases in Thailand should take into account the organization's goals, its financial ability to pay higher wages, and the need to attract skilled workers in a competitive labor market. Training and skills development for workers can boost productivity and business growth alongside wage increases.

Analysis framework

This article focuses on two main objectives: analyzing the factors influencing wage increases in Thailand in 2022 and 2023, and proposing recommendations to align the skills of the

labor force with wage adjustments. The analysis framework draws upon the perspectives of Gerhart and Newman (2020) to examine wage determination for organizational competitiveness. Various sources, including the International Monetary Fund (2020), Trading Economics (2023), United Nations Development Program (2020), World Bank (2023) and other relevant research, are utilized to explore trends and factors affecting wage adjustments in Thailand. Based on the concepts presented by Milkovich et al. (2017) and related studies, the article offers recommendations to enhance workers' capabilities in managing wage changes and promoting competitiveness. A comprehensive conceptual framework guides the synthesis and presentation of conclusions, incorporating relevant theories and concepts. The analysis reveals that wage adjustments in Thailand are influenced by economic growth, inflation, government policies, industry-specific considerations, and internal factor of organizations particularly, the role of labor unions. Employers capable of increasing wages should prioritize investing in the professional development of their workforce to successfully adapt to wage increases and improve overall competitiveness.

Results

This paper presents the following data analysis and synthesis findings.

1. Economic factors affect Thailand's wage growth. Over the past four decades, it has gone from low-income to upper middle-income (World Bank, 2021). The economy grew 7.5 % from 1960 to 1996 and 5% from 1999 to 2005. However, Thailand's export-driven model is challenged by stagnant productivity and declining private investment (World Bank, 2023). It's noteworty that economic growth has the potential to significantly impact both demand and wages, especially in technology and e-commerce sectors (Trading Economics, 2023; World Bank, 2023). Additionally, it's reasonable to expect that as inflation reates, workers might seek higher wages to maintain their purchasing power (International Monetary Fund, 2020). The interpretation of these trends reveals that the complex relationship between economic growth and aspirations for higher wages highlights the multifaceted nature of wage dynamics in Thailand. This intricate dance between macroeconomic forces and individual wage expectations demonstrates the delicate balance that policymakers and stakeholders must establish in order to achieve equitable compensation. Moreover, poverty reduction, especially in rural areas, can boost wages and reduce income inequality (United Nations Development Program, 2020). This highlights the potential benefits of addressing regional disparities and the interconnectedness of poverty alleviation efforts and wage dynamics. Although their efficacy is uncertain, minimum wage laws aim to improve working conditions and raise wages (Samart & Kilenthong, 2021). Industry-specific factors like skill requirements

and competition for skilled workers affect wage levels (Autor, 2019; Card & DiNardo, 2022). The ongoing discourse surrounding the effects of minimum wage legislation highlights the intricate nature of reconciling labor market regulations with the objectives of achieving economic parity. To navigate wage increases in 2022-2023, Thai policymakers, businesses, and workers must understand these factors (Autor, 2019; Card & DiNardo, 2022; Gerhart & Newman, 2020; International Monetary Fund, 2020; Samart & Kilenthong, 2021; United Nations Development Program, 2020; World Bank, 2021, 2023). Given the complexity of these factors, collaborative efforts between stakeholders are essential to the formulation of effective wage strategies that align with broader socioeconomic goals.

2. Government policy influences wage growth. Recent minimum wage increases in Thailand have reduced income inequality and increased domestic consumption. The minimum wage was raised 90% from 159 baht to 300 baht in 2011 to reduce income inequality and boost domestic spending (Wang, 2011). In 2017, a new minimum wage structure based on economic development and potential was implemented, ranging from 308 baht in the poorest provinces to 425 baht in Bangkok and surrounding areas (Ministry of Labor, 2022). This development could signify the study's inclination towards the potential positive effects of wage adjustments on regional economic dynamics. Samart and Kilenthong (2021) found that Thailand has raised the minimum wage by 5% annually since 2012. Most provinces had a daily minimum wage of 313 baht during the 2020 The 2013 Minimum Wage Act is one of several Thai government policies to raise wages for low- and middle-income workers. Social security, low-wage worker tax breaks, and productivity-boosting training are included. However, labor costs have risen significantly in labor-intensive industries due to these wage increases. These minimum wage hikes have also affected tourism and services.

3. Internal organizational factors play a significant role in wage adjustments within companies. These adjustments are influenced by organizational goals and strategies. To maintain competitive in the labor market, organizations may allocate more resources towards higher wages. The compensation and rewards philosophy of a company also matters, with some prioritizing internal equity and performance-based pay, while others consider market rates and industry benchmarks (Gerhart & Newman, 2020; Milkovich et al., 2017; Mondy, 2012). In the context of the article, this analysis underscores the multifaceted nature of wage determination within organizations, with decisions influenced by strategic considerations, compensation philosophies, and market considerations. In addition, performance and productivity are crucial factors in wage adjustments. Many companies provide merit-based pay raises or performance bonuses to

top performers, which serves as an incentive for employees to improve and acknowledges their contributions (Gerhart & Newman, 2020; Milkovich et al., 2017; Mondy, 2012). This observation aligns with the idea that performance-based incentives can enhance employee motivation and productivity, linking individual contributions to wage adjustments. Furthermore, labor unions have a significant impact on wage increases as well. In unionized companies, wages are determined through collective bargaining agreements. The strength of unions and their bargaining power can influence wage adjustments. Labor unions advocate for fair wages and better working conditions, representing the interests of employees during wage negotiations (Gerhart & Newman, 2020; Milkovich et al., 2017; Mondy, 2012). In Thailand, labor unions play a crucial role in wage negotiations, particularly in the electrical and electronic manufacturing sectors. According to the International Labour Organization (2017), labor unions in these industries are strong and have good labor relations, allowing them to negotiate higher wages. Effective communication and coordination within centralized labor organizations also contribute to successful wage negotiations (Ivancevich, 2010). This point underscores the importance of organizational structure and communication strategies in achieving successful wage negotiation outcomes.

4. Wage growth and competitiveness in today's rapidly changing economy are contingent on labor skills (Milkovich et al., 2017). To maintain competitive, workers require new skills (McMahon, 2019; Milkovich et al., 2017). Businesses have a role to play in enhancing labor skills and wages. This includes investing in education and training, promoting skill upgrades, and fostering career-supportive work environments. There are various methods for increasing wages in industries. Firstly, retraining workers can enhance productivity and marketability, enabling negotiations for higher wages (Milkovich et al., 2017). Aligning worker capabilities with evolving industry demands becomes crucial in this context, paving the way for wage increases and sustained competitiveness. Future, performance-based pay has been found to boost productivity and income (Atigala et al., 2022; Ivancevich, 2010; Lazear, 2000) and motivate workers (Lawler, 2012; Milkovich et al., 2017). This dynamic relationship between individual effort, reward, and overall performance creates a synergy that has the potential to positively influence wage structures. Additionally, flexible wage policies that consider economic conditions and firm performance can strike a balance between employee and firm interests (Martocchio, 2015; Milkovich et al., 2017). Through the strategic adaptation of wages in accordance with the prevailing contextual circumstances, organizations can effectively navigate obstacles and uphold a balanced state of equilibrium between the compensation of their employees and the overall prosperity of the organization.

Conclusions

1. Thailand's wage growth is shaped by various economic factors, as the country has made significant progress in transitioning from a low-income to an upper middle-income status in recent decades (World Bank, 2021). However, the nation faces challenges such as stagnant productivity and declining private investment, which present obstacles to its export-oriented model (World Bank, 2023). Wage increases and income inequality are influenced by factors such as economic growth, inflation rates, poverty reduction efforts, and minimum wage legislation (Autor, 2019; Card & DiNardo, 2022; International Monetary Fund, 2020; Samart & Kilenthong, 2021; Trading Economics, 2023; United Nations Development Programme, 2020).

2. Thai minimum wage laws have experienced significant increases in recent years to address income inequality and stimulate domestic consumption (Ministry of Labor, 2022; The Nation, 2023; Wang, 2011). Raising the minimum wage has implications for business costs, worker productivity, turnover, and industries such as agriculture, textiles, manufacturing, tourism, and services (Samart & Kilenthong, 2021).

3. Internal organizational factors have a significant impact on wage adjustments. The financial health and performance of an organization are crucial considerations in determining its ability to provide competitive wages. In Thailand, labor unions, especially in the electrical and electronic manufacturing sector, play a vital role in negotiating wages and improving working conditions (International Labour Organization, 2017; Ivancevich, 2010; Napathorn & Chanprateep, 2011). The outcomes of wage negotiations are influenced by various factors, including the bargaining power of unions, the strength of the organization, and the legal and institutional framework in place (Milkovich et al., 2017; Mondy, 2012).

4. To ensure wage growth and competitiveness, it is important to focus on improving labor skills. Investments in education, training, skill upgrades, and creating supportive work environments are crucial for countries, businesses, and schools (Milkovich et al., 2017). Compliance with minimum wage and market rate laws, along with strategies such as training, performance-based pay, and flexible wage policies, can contribute to boosting wages (Atigala et al., 2022; Lawler, 2012; Lazear, 2000; Martocchio, 2015; Rosenbloom & Milkovich, 1991). Collaboration between unions and employees is necessary to establish fair wage policies and avoid labor disputes (Napathorn & Chanprateep, 2011; Samart & Kilenthong, 2021).

Recommendations

It's advised that a multifaceted approach should be used to address wage increases in Thailand. The government should raise the minimum wage and enforce labor laws more strictly to address income inequality and social justice issues. Industry players should also

invest in employee training and development. Increased productivity and wages result from employee skill development. Companies must weigh the impact of automation on job security against training investments. Fairer and more sustainable wage policies require increased collaboration between labor unions, companies, and policymakers. This collaboration will facilitate dialogue and cooperation, taking into account all stakeholders' needs and perspectives. Moreover, stakeholders can address all parties' diverse needs and concerns. This collaboration will benefit employers and employees.

References

Atigala, P., Maduwanthi, T., Gunathilake, V., Sathsarani, S., & Jayathilaka, R. (2022). Driving the pulse of the economy or the dilution effect: Inflation impacting economic growth. *PLoS ONE*, *17*(8), 1-17.

Autor, D. H. (2019). Work of the past, work of the future. *AEA Papers and Proceedings, 109,* 1-32.

Card, D., & DiNardo, J. E. (2022). Skill-biased technological change and rising wage inequality: Some problems and puzzles. *Journal of Labor Economics*, *20*(4), 733-783.

Gerhart, B., & Newman, J. M. (2020). *Compensation* (13th ed). McGraw-Hill.

International Monetary Fund. (2020). *Five things to know about Thailand's Economy and COVID-19*. Retrieved from https://www.imf.org/en/News/Articles/2021/06/21/na062121-5-things-to-know-about-thailands-economy-and-covid-19

International Labour Organization. (2017). *Electrical and electronics manufacturing in Thailand: Exploring challenges and good practices in the workplace*. Retrieved from https://www.ilo.org/asia/publications/WCMS_575610/lang--en/index.htm

Ivancevich, J. M. (2010). *Human resource management* (11th ed). McGraw-Hill.

Lawler, E. E. (2012). *Effective human resource management: A global analysis*. Stanford Business Books.

Lazear, E. P. (2000). Performance pay and productivity. *American Economic Review*, *90*(5), 1346-1361.

Leckcivilize, A. (2015). Does the minimum wage reduce wage inequality? Evidence from Thailand. *IZA Journal of Labor & Development*, *4*(21), 2-23.

Martocchio, J. J. (2015). *Strategic compensation: A human resource management approach* (8th ed.). Pearson.

McMahon, D. (2019). *Upskilling and reskilling for the fourth industrial revolution*. Retrieved from https://www3.weforum.org/docs/WEF_EGW_White_Paper_Reskilling.pdf

Medina, A. F. (2022). *Thailand Increases daily minimum wage rates for 2022*. Retrieved from https://www.aseanbriefing.com/news/thailand-increases-daily-minimum-wage-rates-for-2022

Milkovich, G. T., Newman, J. M., & Gerhart, B. (2017). *Compensation* (12th ed.). McGraw-Hill.

Mondy, W. R. (2012). *Human resource management* (12th ed.). Pearson.

Ministry of Labor. (2022). *The minimum wage of Thailand.* Retrieved from https://shorturl.asia/wsGvJ [In Thai]

Napathorn, C., & Chanprateep, S. (2011). Reasons why Thai employees want to Join labor unions: Evidence in private companies and state enterprises. *International Journal of Business and Management*, *6*(12), 58-64.

Rosenbloom, J. L., & Milkovich, G. T. (1991). *Handbook of flexible benefits*. Irwin Professional.

Samart, W., & Kilenthong, W. (2021). *Effect of minimum wage on changes in the Thai labor market*. Retrieved from https://www.pier.or.th/files/dp/pier_dp_137.pdf [In Thai]

Thailand Development Research Institute. (2013). *TDRI analyzes pros and cons of 300 baht minimum wage policy*. Retrived from https://tdri.or.th/2013/01/labour300 [In Thai]

The Nation. (2023). *Labour unions remind govt of wage increase promise in May Day demand.* Retrieved from https://www.nationthailand.com/in-focus/40015059

Trading Economics. (2023). *Thailand minimum daily wage*. Retrieved from https://tradingeconomics.com/thailand/minimum-wages

United Nations Development Program. (2020). *Human development report 2020.* Retrieved from https://www.undp.org/thailand/publications/human-development-report-2020-overview-thai-english

Wang, J. (2011). *Wage policy in Thailand, International labor organization*. Retrieved from https://www.ilo.org/asia/info/public/WCMS_161480/lang--en/index.htm

Woodtikan, P. (2013). Collective bargaining as a mechanism toward good labor relations in Thailand. *Suthiparithat Journal*, *27*(82), 115-135. [In Thai]

World Bank. (2021). *Thailand overview: Development news, research, data*. Retrieved from https://www.worldbank.org/en/country/thailand/overview

World Bank. (2023). *The World Bank in Thailand: Thailand economic monitor*. Retrieved from https://documents1.worldbank.org/curated/en/099245012132249289/pdf/P1797380511f390920aab30472d7e1f8276.pdf

DOI: 10.14456/phdssj.2023.27

Received:	July	17, 2022
Revised:	August	20, 2023
Accepted:	August	25, 2023

การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Wallet) ในกรุงเทพมหานคร

ธีระชัย เจนเสถียร[1] ยุวรินธร ไชยโชติช่วง[2]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับของการรับรู้ถึงประโยชน์ การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ถึงความสะดวกสบาย ที่ส่งผลกับความไว้วางใจที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริโภคที่เคยใช้เทคโนโลยีการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Wallet) ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ราย ใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์อิทธิพล (path analysis)

ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ถึงประโยชน์มีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อความไว้วางใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.673 การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานมีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อความไว้วางใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.693 การรับรู้ถึงความสะดวกสบายมีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อความไว้วางใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.707 และความไว้วางใจมีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.742 โดยตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยี ได้ร้อยละ 54

คำสำคัญ: รับรู้ถึงประโยชน์; รับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน; การชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์; ความไว้วางใจ; ความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยี

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

ธีระชัย เจนเสถียร และยุวรินธร ไชยโชติช่วง. (2566). การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Wallet) ในกรุงเทพมหานคร. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 13*(2), 369-383.

[1] หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
85/1 หมู่ที่ 2 ถนนแจ้งวัฒนะ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: teerachai.jensathien@gmail.com
[2] คณะบริหารธุรกิจ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

An Analysis of Path Analysis Causal Relationship of Intention on Use Electronic Payment Technology (E-Wallet) in Bangkok

Teerachai Jensathien[1] Yuvarinthorn Chaichotchuang[2]

Abstract

This research article aims to study the level of perceived usefulness factor, perceived ease of use factor, and perceived convenience factor that affect the trust that influences the intention to use electronic payment technology. This research is quantitative research. The sample group was 400 consumers who had used electronic payment technology (E-Wallet) in Bangkok. The statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation. The statistics used Pearson's correlation coefficient, confirm factor analysis, and path analysis.

Findings are as follows: The perceived usefulness factor had a positive relation to the trust factor with a level of significance of .05, path coefficient of 0.673, and perceived ease of use factors had a positive influence on the trust factor with a level of significant of .05, path coefficient 0.693 and perceived convenience factor had positive influence on Trust factor with a level of significant of .05, path coefficient 0.707. The trust factor was the direct factor that influenced on intention to use electronic payment technology (E-Wallet) with a level of significance of .05, and a path coefficient of 0.742. As a result, the variables in the model can explain the variability in the intention to use electronic payment technology (E-Wallet) 54 percent.

Keywords: Perceived Usefulness; Perceived Ease of Use; Electronic Payment; Trust; Intention to Use

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Jensathien, T., & Chaichotchuang, Y. (2023). An analysis of path analysis causal relationship of intention on use electronic payment technology (E-Wallet) in Bangkok. *Ph.D. in Social Sciences Journal, 13*(2), 369-383.

[1] Master of Business Administration Program in Modern Trade Business Management, Panyapiwat Institute of Management
85/1 Moo 2, Chaengwattana Road, Pak Kret, Nonthaburi 11120, Thailand
Corresponding Author Email: teerachai.jensathien@gmail.com
[2] Faculty of Business Administration, Panyapiwat Institute of Management

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากแนวโน้มการเติบโตที่เพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต และการเติบโตของการชำระค่าสินค้าและบริการออนไลน์ของประชากรในประเทศไทยส่งผลให้หลายภาคส่วนในประเทศไทยทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งกระทรวงการคลังได้ร่วมกับธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ร่วมกันวางแผนพัฒนาระบบการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยโดยการจัดทำแผนกลยุทธ์เรื่องระบบการชำระเงินฉบับที่ 4 ซึ่งใช้ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2562-2564 ได้มีความตั้งใจจะพัฒนา Digital Payment ให้ประเทศไทยก้าวไปสู่ประเทศที่เป็นสังคมไร้เงินสด (cashless society) เพื่อรองรับการเติบโตในภาครัฐ SME ธุรกิจขนาดใหญ่และรายย่อย ซึ่งการใช้จ่ายเงินของคนไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมประกอบกับสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นปัจจัยที่สนับสนุนรูปแบบการใช้ชีวิตแบบวิถีใหม่ (new normal) คนไทยจึงใช้ E-Payments ในการชำระเงินมากขึ้น เช่น การทำธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบ Mobile Banking, QR Code หรือการใช้บริการระบบพร้อมเพย์ (prompt pay) เป็นต้น จึงเกิดความสำคัญในการเตรียมความพร้อมการเข้าสู่สังคมไร้เงินสด (cashless society) และการใช้เงินดิจิทัล ผ่านมาตรการของภาครัฐ อาทิ คนละครึ่ง เราชนะ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ในการนำเทคโนโลยีมาพัฒนาภาคการเงิน และเนื่องจากเป็นเทคโนโลยีที่ใหม่ ผู้ใช้บริการ E-wallet ยังไม่สามารถวางใจได้ในเรื่องของความปลอดภัยในด้านข้อมูลส่วนบุคคลที่บันทึกในระบบดิจิตอล และยังกังวลในเรื่องของความปลอดภัยในมูลค่าของเงินที่อยู่ในแอพพลิเคชั่นต่างๆ ว่าจะถูกโจรกรรมจากแฮกเกอร์ (hacker) หรือไม่ แต่จำนวนผู้ใช้บริการเพิ่มขึ้นต่อเนื่องและใช้บริการ E-wallet กับผู้ให้บริการที่มีชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือ (Electronic Transactions Development Agency, 2021)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Wallet) ในกรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปพัฒนา ต่อยอดในด้านการใช้งานของระบบให้สามารถรองรับความต้องการของผู้บริโภคในการใช้เทคโนโลยีให้ได้มากที่สุด อีกทั้งยังสร้างความเชื่อมั่นในด้านของความไว้ใจอันสืบเนื่องมาจาก ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน และปัจจัยด้านความสะดวกสบายของผู้บริโภคที่ใช้เทคโนโลยีการชำระเงินผ่าน E-Wallet App ซึ่งถ้าหากเราสามารถทำให้ผู้บริโภคมีความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีได้นั้นจะสามารถพัฒนาฐานลูกค้าให้เชื่อมั่นในแอพพลิเคชั่นมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับของการรับรู้ถึงประโยชน์ การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ถึงความสะดวกสบาย ที่ส่งผลกับความไว้วางใจที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้ศึกษาตัวแปรต่างๆ ดังนี้ (1) ตัวแปรต้น ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน และปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความสะดวกสบาย (2) ตัวแปรคั่นกลาง ประกอบด้วย ปัจจัยด้านความไว้วางใจ และ (3) ตัวแปรตาม ความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยี

2. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริโภคที่เคยใช้เทคโนโลยีการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Wallet) ที่ใช้ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ทำการศึกษาภายในพื้นที่

กรุงเทพมหานคร ครอบคลุมถึงกรุงเทพชั้นใน 21 เขต กรุงเทพชั้นกลาง 18 เขต และกรุงเทพชั้นนอก 11 เขต

4. ขอบเขตด้านเวลาที่ทำการศึกษา ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยทั้งหมด ตั้งแต่ เดือนมิถุนายน 2564-พฤษภาคม 2565 รวมเป็นระยะเวลา 12 เดือน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

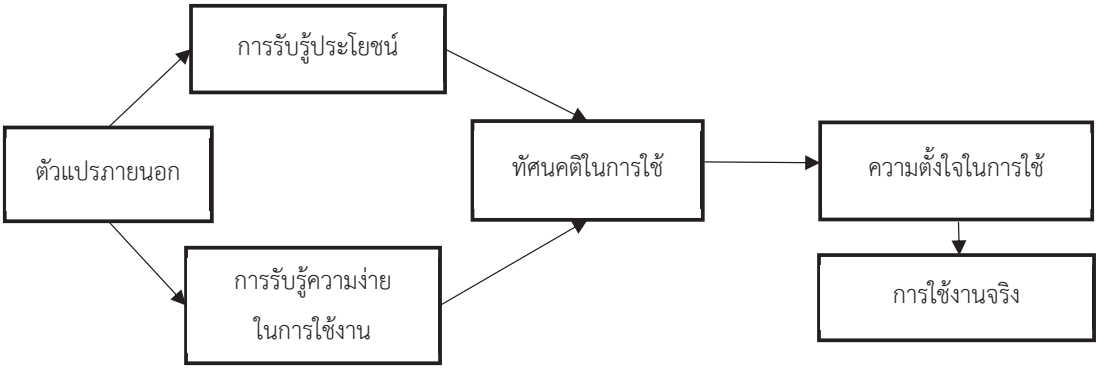
1. ผลการวิจัย การรับรู้ถึงประโยชน์ การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ถึงความสะดวกสบายที่ส่งผลกับความไว้วางใจที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์

2. เป็นแนวทางให้กับผู้ประกอบการในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์การชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Wallet) เพื่อเพิ่มจำนวนผู้ใช้งาน รวมถึงสามารถเข้าใจถึงความต้องการของผู้บริโภค และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ถึงประโยชน์ (perceived usefulness)

Dönmez-Turan and Kır (2019) ได้อธิบายทฤษฎี The Technology Acceptance Model (TAM) ของ Davis (1985) โดยในแบบจำลองของทฤษฎี TAM มีปัจจัยที่การรับรู้ถึงประโยชน์มีความเกี่ยวข้องกับทัศนคติของแต่ละบุคคลในการตั้งใจเชิงพฤติกรรมของการใช้เทคโนโลยี โดย Davis ได้ให้คำจำกัดความของการรับรู้ถึงประโยชน์ว่าเป็นนิสัยของผู้มีโอกาสเป็นลูกค้าหรือผู้ที่ต้องการใช้ระบบแอพพลิเคชั่น โดยปัจจัยนี้ได้รับอิทธิพลจากภายนอก คือ ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ภาษาและความสะดวก ปัจจัยทางวัฒนธรรม และปัจจัยทางการเมือง คือ ทัศนคติที่จะใช้โดยประเมินจากความพึงพอใจในการใช้แอพพลิเคชั่นและวัดจากความเป็นไปได้ที่เกิดจากตัวบุคคล โดยทฤษฎี TAM มีตัวแปรและความสัมพันธ์ของตัวแปร ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี พัฒนาจาก Davis (1985)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน (perceived ease of use)

Park (2010) ได้กล่าวถึง การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานเป็นการที่ผู้ใช้คาดหวังกับเทคโนโลยีว่าจะสามารถใช้งานได้อย่างง่ายดายโดยไม่ต้องใช้ความพยายาม และเทคโนโลยีจะต้องมีลักษณะที่ง่ายไม่มีความซับซ้อนในการใช้งาน ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับงานของ Teo, Lim, and Lai (1999) ที่ได้ให้ความหมายของการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานว่าหมายถึง ระดับที่ผู้ใช้งานเชื่อว่าเทคโนโลยีที่ใช้มีความง่ายในการใช้งาน ผู้ใช้สามารถใช้งานได้โดยไม่ต้องอาศัยความพยายามหากเทคโนโลยีสามารถใช้งานได้ง่ายและไม่ซับซ้อนจะ

ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีนั้นได้ง่ายขึ้น

จากทฤษฎี The Technology Acceptance Model (TAM) ของ Davis (1985) ได้กล่าวว่า การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน หมายถึง การที่บุคคลเชื่อมั่นว่าการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศจะต้องปราศจากซึ่งความพยายาม และแอพพลิเคชั่นที่ใช้งานต้องเกิดการรับรู้เกี่ยวกับการใช้งานว่ามีความง่าย ไม่ซับซ้อน จะส่งผลให้เกิดการยอมรับถึงความง่ายต่อการใช้งานแอพพลิเคชั่นและมักจะได้รับการยอมรับจากผู้ใช้งานมากยิ่งขึ้น การรับรู้ความง่ายในการใช้งานสามารถวัดจากคุณลักษณะได้ดังนี้ (1) สามารถเรียนรู้ได้ง่าย (easy to learn) (2) สามารถควบคุมได้ (controllable) (3) มีความชัดเจน (clear) (4) สามารถเข้าใจได้ (understandable) (5) มีความยืดหยุ่น (flexible) (6) มีความง่ายต่อการนำมาเป็นทักษะ (easy to become skillful) และ (7) สามารถใช้งานได้ง่าย (easy to use)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ด้านความสะดวกสบาย (perceived convenience)

Mpinganjira (2018) ได้นิยาม การรับรู้ด้านความสะดวกสบายมีอิทธิพลทางบวกต่อปัจจัยด้านความไว้เนื้อเชื่อใจ (trust) และการที่ผู้บริโภครับรู้ด้านความสะดวกสบายอย่างต่อเนื่องส่งผลให้เกิดความเชื่อถือที่มีต่อช่องทางออนไลน์

Wang, Yuan, Turel, and Tu (2015) ได้กล่าวถึง การรับรู้ด้านความสะดวกสบายเกี่ยวกับด้านสถานที่ หมายถึง ความสามารถในการนำเสนอสินค้าและบริการผ่านช่องทางที่สะดวกสบายแก่ผู้บริโภค ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานของ Yoon and Kim (2007) ที่ได้กล่าวว่า การรับรู้ด้านความสะดวกสบาย คือ การที่ผู้บริโภครับรู้ถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้สามารถลุล่วงในสิ่งที่ผู้บริโภคคาดหวังภายใต้กรอบด้านเวลา สถานที่ และกระบวนการหรือวิธีการที่สะดวกสบาย

Seiders, Berry, and Gresham (2000) ได้กล่าวว่า สำหรับผู้บริโภคความสะดวกสบายมี 2 ประเภท คือ สินค้าและบริการโดยการรับรู้ว่าสะดวกหรือไม่สะดวกขึ้นอยู่กับเวลา และความพยายาม ปัจจุบันผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านการรับรู้ความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะช่องทางอินเทอร์เน็ตที่มีส่วนช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้บริโภคในการซื้อสินค้าหรือบริการส่งผลทางบวกให้ผู้บริโภคเปิดรับทัศนคติที่ดีต่อการใช้บริการ และมีแนวโน้มที่จะซื้อสินค้าหรือบริการผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความไว้วางใจ (Trust)

ความไว้วางใจ หมายถึง ความตั้งใจที่จะกระทำต่อผู้อื่นบนพื้นฐานความคาดหวังเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคล ภายใต้เงื่อนไขของความเสี่ยงและการพึ่งพากัน (Davis, Schoorman, Mayer, & Tan, 2000) ซึ่งความไว้วางใจเป็นได้ทั้งความเชื่อ (belief) การตัดสินใจ (decision) และการกระทำ (action) (Dietz & Den Hartog, 2006)

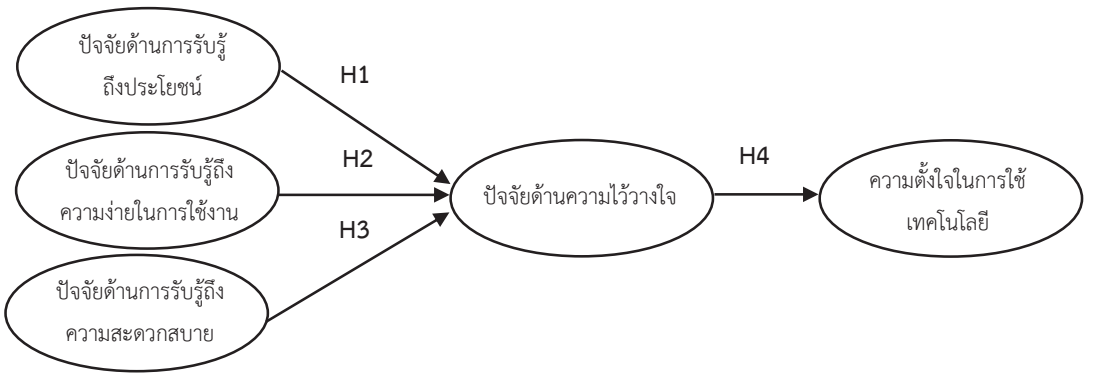
Morgan and Hunt (1994) ได้กล่าวว่า ความไว้วางใจคือสภาพความเป็นจริงเมื่อผู้คนจำนวนหนึ่งเกิดความเชื่อมั่นโดยมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความน่าเชื่อถือ (reliability) และความซื่อสัตย์จริงใจ (integrity) มีความสำคัญในการกำหนดลักษณะของเงื่อนไขที่ผูกมัดในด้านสัมพันธภาพระหว่างลูกค้ากับองค์กร

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยี (intention to use)

Ajzen and Fishbein (1980) ได้อธิบายถึงความหมายของความตั้งใจใช้งานไว้ว่า ความตั้งใจใช้งาน หมายถึง ความเป็นไปได้ของบุคคลที่จะแสดง

พฤติกรรมการกระทำการใช้งานออกมา โดยในด้านความตั้งใจเป็นตัวบ่งบอกว่าบุคคลนั้นๆ ได้วางแผนที่จะปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมหนึ่งออกมา และบ่งบอกว่าบุคคลนั้นๆ มีความมุ่งมั่น ความพยายาม และทุ่มเทที่จะแสดงพฤติกรรมที่ได้ตั้งเป้าหมายนั้นออกมามากหรือน้อยเท่าใด ในขณะที่ Zhou (2013) ได้ทำการทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการชำระเงินผ่าน Mobile Payment ซึ่งสามารถระบุได้ว่า ปัจจัยในด้านคุณภาพของระบบ ปัจจัยในด้านคุณภาพของข้อมูล และปัจจัยในด้านคุณภาพของการบริการมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้งานอย่างต่อเนื่องผ่านความเชื่อมั่น (trust) และความพึงพอใจ (satisfaction) และ Howard (1994) ได้กล่าวถึงปัจจัยด้านความตั้งใจว่าความตั้งใจเป็นกระบวนการทางสภาพจิตใจที่เกิดจากอิทธิพลส่งผลถึงการวางแผนของผู้บริโภคที่จะซื้อสินค้าหรือใช้บริการ ในช่วงระยะเวลาหนึ่งและทั้งนี้ความตั้งใจเกิดจากมุมมองทัศนคติที่ดีของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าและบริการอันเนื่องมาจากความมั่นใจในตัวสินค้าหรือบริการนั้นๆ

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 2 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมุติฐานของการวิจัย

สมมุติฐานที่ 1 (H1): ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์มีอิทธิพลต่อปัจจัยด้านความไว้วางใจ

สมมุติฐานที่ 2 (H2): ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานมีอิทธิพลต่อปัจจัยด้านความไว้วางใจ

สมมุติฐานที่ 3 (H3): ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความสะดวกสบายมีอิทธิพลต่อปัจจัยด้านความไว้วางใจ

สมมุติฐานที่ 4 (H4): ปัจจัยด้านความไว้วางใจมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยี

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Wallet) ในกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาในเชิงปริมาณ ใช้วิธีการสำรวจ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนาและใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงมีขั้นตอนและระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยทำการทดสอบความเที่ยงตรงด้วยวิธีการหาค่า IOC โดยค่าต้องไม่ต่ำกว่า 0.5 (Nunnally, 1978) และทดสอบความน่าเชื่อถือโดยพิจารณาจากค่า Cronbach's Alpha จากการทดสอบได้ 0.92 โดยประชากรที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครที่เคยใช้เทคโนโลยีการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Wallet) จำนวน 400 ชุด ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติของข้อมูล ซึ่งข้อตกลงเบื้องต้นเหล่านี้ ประกอบด้วย ลักษณะการแจกแจงแบบปกติของข้อมูล การตรวจสอบความเป็นเอกพันธ์ของการกระจาย และการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามก่อนนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมุติฐาน

ผู้วิจัยได้นำข้อมูล จำนวน 400 ชุดมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ การใช้สถิติการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดตัวแปรแฝงและการวิเคราะห์อิทธิพล (path analysis)

ผลการวิจัย

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลการตอบแบบสอบถามของผู้บริโภคที่เคยใช้เทคโนโลยีการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Wallet) ที่ใช้ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ราย สรุปได้ว่า

ผลการวิจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อายุระหว่าง 25-39 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 15,001-30,000 บาท และใช้ E-Wallet 2-5 ครั้งต่อสัปดาห์

ตาราง 1

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็น

ตัวแปร	$\overline{X}$	*SD*	แปลความหมาย
ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์	4.24	0.69	มากที่สุด
ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน	4.27	0.69	มากที่สุด
ปัจจัยด้านการรับรู้ความสะดวกสบาย	4.29	0.72	มากที่สุด
ปัจจัยด้านความไว้วางใจ	4.15	0.76	มาก
ปัจจัยความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยี	4.28	0.74	มากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ความสะดวกสบาย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.29, *SD* = 0.72) รองลงมา ปัจจัยด้านความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.28, *SD* = 0.74) ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.27, *SD* = 0.69) ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.24, *SD* = 0.69) และ ปัจจัยด้านความไว้วางใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.15, *SD* = 0.76) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง (ดูตาราง 2)

ตาราง 2

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรแฝง

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (r)		
	ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์	ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน	ปัจจัยด้านการรับรู้ความสะดวกสบาย
ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์	1		
ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน	0.762**	1	
ปัจจัยด้านการรับรู้ความสะดวกสบาย	0.771**	0.808**	1

หมายเหตุ: **นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 พบว่า ตัวแปรแฝงส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันทางบวกโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ไม่เกิน 0.90 และอยู่ในระหว่าง 0.766 ถึง 0.808 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าลักษณะความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ศึกษาเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis--CFA) พิจารณาจากเกณฑ์ดัชนีชี้วัดพบว่า ข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 512.222 ค่าองศาอิสระ df เท่ากับ 175 ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 2.927 ค่าความน่าจะเป็น (*p*-value) เท่ากับ .000 ค่าดัชนีค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.069 ค่าความสอดคล้องของดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.884 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (AGFI) เท่ากับ 0.860 ซึ่งค่าทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับว่าสอดคล้อง เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (standardized factor loading) พบว่า ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกค่า (Schumacker & Lomax, 2010)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดล ด้วยค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (ดูตาราง 3)

ตาราง 3

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ปัจจัยและตัวแปรสังเกตได้	จำนวนตัวชี้วัด	น้ำหนักองค์ประกอบ
ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์	**4**	
PU1	การใช้บริการ E-Wallet ท่านรู้สึกว่า ทำให้การทำธุรกรรมทางการเงินและซื้อสินค้าหรือบริการรวดเร็วและสะดวกสบาย มากกว่าการใช้เงินสด	0.84*

ตาราง 3

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (ต่อ)

ปัจจัยและตัวแปรสังเกตได้	จำนวนตัวชี้วัด	น้ำหนักองค์ประกอบ
PU2	การใช้บริการ E-Wallet ท่านรู้สึกว่า ทำให้บริหารจัดการเงินได้ง่ายขึ้น	0.69*
PU3	การใช้บริการ E-Wallet ท่านรู้สึกว่า มีประโยชน์ต่อการทำธุรกรรมทางการเงินและซื้อสินค้าหรือบริการสำหรับท่าน	0.84*
PU4	การใช้บริการ E-Wallet ท่านรู้สึกว่าเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	0.85*
ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน	**3**	
PE1	ท่านค้นพบว่าการใช้ E-Wallet สามารถใช้งานได้ง่าย	0.85*
PE2	ท่านค้นพบว่าการเรียนรู้การใช้งาน E-Wallet เป็นเรื่องง่าย	0.85*
PE3	ท่านค้นพบว่าการฝึกหัดเพื่อใช้งาน E-Wallet ให้เชี่ยวชาญเป็นเรื่องง่าย	0.82*
ปัจจัยด้านการรับรู้ความสะดวกสบาย	**4**	
PC1	ท่านสามารถใช้งาน E-Wallet ผ่านระบบออนไลน์ได้ตลอดเวลา	0.83*
PC2	ท่านสามารถใช้งาน E-Wallet ผ่านระบบออนไลน์ได้ทุกที่	0.84*
PC3	ตัวแปรสังเกตุได้ท่านรู้สึกว่าการใช้งาน E-Wallet โดยรวมเป็นเรื่องสะดวกสบาย	0.89*
PC4	ท่านค้นพบว่าการใช้ e-Wallet ช่วยประหยัดเวลา	0.81*
ปัจจัยด้านความไว้วางใจ	**4**	
TRU1	ผู้ให้บริการ E-Wallet ดำเนินธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริต	0.90*
TRU2	ท่านไว้วางใจต่อผู้ให้บริการ E-Wallet	0.90*
TRU3	ท่านรู้สึกว่าผู้ให้บริการ E-Wallet มีการดำเนินการอย่างถูกต้องตรงไปตรงมา	0.91*
TRU4	ตัวแปรสังเกตุได้ท่านให้ความเชื่อถือต่อคุณภาพของ E-Wallet	0.89*
ปัจจัยด้านความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยี	**5**	
ITU1	ท่านมีความตั้งใจในการใช้บริการซื้อสินค้าด้วยระบบ E-Wallet ผ่านอุปกรณ์ สมาร์ทโฟน ในการทำธุรกรรมต่าง ๆ	0.86*

ตาราง 3

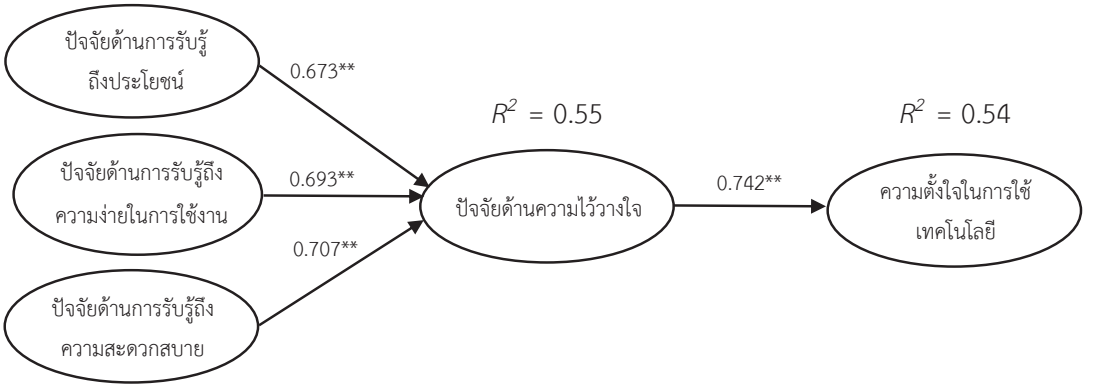
ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (ต่อ)

ปัจจัยและตัวแปรสังเกตได้	จำนวนตัวชี้วัด	น้ำหนักองค์ประกอบ
ITU2	ท่านตั้งใจจะใช้บริการซื้อสินค้าด้วยระบบ E-Wallet ผ่านอุปกรณ์ สมาร์ทโฟน เป็นหนึ่งช่องทางในการจ่ายเงินของท่าน	0.89*
ITU3	หากท่านมีระบบ E-Wallet ในการซื้อสินค้าหรือบริการท่านตั้งใจจะใช้แอพพลิเคชั่น ดังกล่าว	0.90*
ITU4	ท่านตั้งใจจะใช้บริการซื้อสินค้าด้วยระบบ E-Wallet อย่างต่อเนื่อง	0.90*
ITU5	ท่านมีความตั้งใจที่จะใช้ E-Wallet อีกในอนาคต	0.91*

หมายเหตุ: *นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดล พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบแต่ละค่าต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.69-0.85 ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบแต่ละค่าต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.82-0.85 ปัจจัยด้านการรับรู้ความสะดวกสบาย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบแต่ละค่าต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.81-0.89 ปัจจัยด้านความไว้วางใจ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบแต่ละค่าต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.89-0.91 และ ปัจจัยด้านความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยี มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบแต่ละค่าต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.86-0.91

การวิเคราะห์อิทธิพล (path analysis)

ภาพ 3 ผลการทดสอบสมมุติฐาน

จากภาพ 3 ผลการทดสอบสมมุติฐานการวิจัยแต่ละข้อตามลำดับ ดังต่อไปนี้

สมมุติฐานที่ 1 (H1): ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์มีอิทธิพลต่อปัจจัยด้านความไว้วางใจ พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์มีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อปัจจัยด้านความไว้วางใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.673 ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

สมมุติฐานที่ 2 (H2): ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานมีอิทธิพลต่อปัจจัยด้านความไว้วางใจ พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานมีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อปัจจัยด้านความไว้วางใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.693 ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

สมมุติฐานที่ 3 (H3): ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความสะดวกสบายมีอิทธิพลต่อปัจจัยด้านความไว้วางใจ พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความสะดวกสบายมีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อปัจจัยด้านความไว้วางใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.707 ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

สมมุติฐานที่ 4 (H4): ปัจจัยด้านความไว้วางใจมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยี พบว่า ปัจจัยด้านความไว้วางใจมีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.742 ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

โดยตัวแปรทุกตัว ได้แก่ ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน และ ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความสะดวกสบาย สามารถอธิบายความแปรปรวนของปัจจัยด้านความไว้วางใจได้ร้อยละ 55 และตัวแปรปัจจัยด้านความไว้วางใจร่วมกันสามารถอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีได้ร้อยละ 54

การอภิปรายผล

สมมุติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์มีอิทธิพลต่อปัจจัยด้านความไว้วางใจ พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์มีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อปัจจัยด้านความไว้วางใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริโภคเชื่อว่าการใช้บริการ E-Wallet ทำให้บริหารจัดการเงินได้ง่ายขึ้น โดยผลการวิจัยสอดคล้องกับงาน Mankijjakan (2017) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “Structural Equation Model of Factors Influencing Acceptance of Government Electronic Payment System Among Elderly in Bangkok” พบว่า แบบจำลองเชิงโครงสร้างมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการใช้งานจริง คือ คุณภาพสารสนเทศ คุณภาพระบบ คุณภาพการบริการ การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย กล่าวได้ว่า การรับรู้ถึงประโยชน์เป็นปัจจัยสำคัญต่อความไว้วางใจของผู้บริโภค และพบอีกว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Wallet) ในกรุงเทพมหานคร

สมมุติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานมีอิทธิพลต่อปัจจัยด้านความไว้วางใจ พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานมีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อปัจจัยด้านความไว้วางใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริโภคเชื่อว่าการใช้ E-Wallet สามารถใช้งานได้ง่าย และเชื่อว่าการเรียนรู้การใช้งาน E-Wallet นั้นเป็นเรื่องง่าย โดยผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของ Simakhajornboon and Silpapinun (2022) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้บริการชำระค่าสินค้าหรือบริการ ผ่านแอพพลิเคชั่น true money wallet

พบว่า ปัจจัยกระตุ้นส่งผลเชิงบวกต่อการรับรู้ถึงประโยชน์ และการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานส่งผลเชิงบวกต่อการรับรู้ถึงประโยชน์ และความตั้งใจใช้ การรับรู้ถึงประโยชน์ไม่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สามารถอธิบายความแปรปรวนของของความตั้งใจใช้ได้ร้อยละ 4.8 กล่าวได้ว่า การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานเป็นปัจจัยสำคัญต่อความไว้วางใจ ของผู้บริโภค และพบว่า การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Wallet) ในกรุงเทพมหานคร

สมมุติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความสะดวกสบายมีอิทธิพลต่อปัจจัยด้านความไว้วางใจ พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความสะดวกสบายมีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อปัจจัยด้านความไว้วางใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริโภคเชื่อว่าสามารถใช้งาน E-Wallet ผ่านระบบออนไลน์ได้ตลอดเวลา และ สามารถใช้งาน E-Wallet ผ่านระบบออนไลน์ได้ทุกที่โดยผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของ Boonsiritomachai, Sud-On, and Manosuthi (2021) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “Increasing Continual Intention to Use Mobile Payment Through a Half-Price Subsidy Campaign” ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจความเพลิดเพลินประโยชน์ต่อสุขภาพและการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานส่งผลต่อทัศนคติในการชำระเงินผ่านมือถือ นอกจากนี้ทัศนคติเชิงบวกยังมีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายความตั้งใจในการชำระเงินผ่านมือถืออย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ศึกษาปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความสะดวกสบาย และพบว่าปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความสะดวกสบาย (perceived convenience) ไม่มีอิทธิพลในเชิงบวก ในขณะที่ Upapong (2017) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “Determinants of Intention to Use Mobile Financial Services Systems in Thailand” ซึ่งมีผลการวิจัยหลายชิ้นจากการศึกษาก่อนหน้านี้มีข้อค้นพบใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะเฉพาะ ของกลุ่มตัวอย่าง (เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้และประสบการณ์และการใช้งานบริการทางการเงินผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่) ผลกระทบเชิงสาเหตุโดยตรงระหว่างตัวแปรการเคลื่อนที่ การรับรู้ประโยชน์ของค่าใช้จ่าย ความซับซ้อนความสามารถในการเข้าถึงความเข้ากันได้ การรับรู้ความเสี่ยงและความตั้งใจ ที่จะใช้บริการทางการเงินผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ซึ่งขัดกับผลการวิจัยที่รายงานในการศึกษาก่อนหน้านี้ และผลกระทบที่เห็นได้ชัดก็ต่อเมื่อมีการวิเคราะห์ผลกระทบทางอ้อมด้วยความสะดวกสบาย จึงสามารถกล่าวได้ว่าความสะดวกก็เป็นปัจจัยที่ผู้บริโภคมองว่าจำเป็นกับการใช้งานเทคโนโลยีใหม่ๆ และพบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความสะดวกสบายมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Wallet) ในกรุงเทพมหานครขึ้นอยู่กับบริบทและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

สมมุติฐานที่ 4 ปัจจัยด้านความไว้วางใจมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยี พบว่า ปัจจัยด้านความไว้วางใจมีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริโภคเชื่อว่าผู้ให้บริการ E-Wallet ดำเนินธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และให้ความเชื่อถือต่อคุณภาพของ E-Wallet โดยผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของ Yadav and Arora (2019) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง “A Study on Impact on Customer Satisfaction for E-Wallet Using Path Analysis Model” ผลการวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกของความพึงพอใจของลูกค้ากับวิธีแก้ปัญหาใน E-Wallets และมีความสัมพันธ์เชิงลบกับปัญหาในการใช้ E-Wallets และ งานวิจัยของ Bhatt, Ajmera, and Nayak (2021) ที่ทำการศึกษาเรื่อง “An Empirical Study on Analyzing a User’s Intention Towards Using

Mobile Wallets: Measuring The Mediating Effect Of Perceived Attitude And Perceived Trust" ผู้วิจัยต้องการผลักดันผลกระทบของปัจจัยต่างๆ เช่น การรับรู้ถึงประโยชน์ การรับรู้ถึงการใช้งาน การรับรู้ถึงความเสี่ยง การรับรู้ถึงความปลอดภัย ภาพลักษณ์ของบริษัท และอิทธิพลทางสังคมที่การรับรู้ถึงความไว้วางใจและทัศนคติการรับรู้ที่เป็นสื่อกลางในการพิจารณาตัวแปรที่กำหนดความตั้งใจของผู้ใช้ E-wallets ในที่นี้ ผลลัพธ์ระบุว่า ความไว้วางใจของพวกเขาในท้ายที่สุดจะนำไปสู่ความตั้งใจที่จะใช้ E-wallets กล่าวได้ว่า ปัจจัยทางด้านความไว้วางใจเป็นปัจจัยสำคัญต่อความไว้วางใจของผู้บริโภค และพบว่าปัจจัยทางด้านความไว้วางใจมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ในกรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะ

1. ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ผู้ประกอบการควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย เพิ่มการประชาสัมพันธ์เรื่องประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้งานเทคโนโลยีเทคโนโลยีการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Wallet) ให้ผู้บริโภคเข้าใจและสามารถเข้าถึงได้มากขึ้นซึ่งมีผลต่อความไว้วางใจของผู้บริโภคต่อกิจการ E-wallet นั้นๆ

2. ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน ผู้ประกอบการควรคำนึงถึงความง่ายในการเข้าถึงของผู้บริโภค ตั้งแต่ขั้นตอน การสมัคร การเปิดใช้บริการ การผูกบัตรเครดิต หรือขั้นตอนการสแกนจ่ายในแต่ละครั้งเพื่อให้ผู้บริโภคไว้วางใจต่อกิจการ E-wallet นั้น

3. ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความสะดวกสบาย ผู้ประกอบการควรเพิ่มจุดบริการให้มีความสะดวก สามารถใช้งานได้กับทุกร้านค้า สามารถใช้ได้ทุกที่ทุกเวลา และการบริการที่รวดเร็ว และเลือกใช้อย่างต่อเนื่อง สำหรับภาคธุรกิจ ความสะดวกถือเป็นสิ่งสำคัญทั้งด้านความพร้อมด้านเวลาการใช้งาน ก็จะทำให้ผู้บริโภครู้สึกสะดวกมากยิ่งขึ้นและส่งผลต่อความไว้วางใจของผู้บริโภคต่อกิจการ E-wallet นั้นๆ

4. ปัจจัยทางด้านความไว้วางใจผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับความไว้วางใจ เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความไว้เนื้อเชื่อใจ เนื่องจากการใช้บริการ E-Wallet จะต้องเข้าถึงข้อมูลของผู้บริโภคและคำนึงถึงการป้องกันเพื่อไม่ให้ข้อมูลผู้บริโภคหลุดออกไปจนเกิดความเสี่ยง หากผู้ประกอบการได้สร้างความไว้วางใจให้กับผู้บริโภคในการใช้ E-Wallet จะมีโอกาสที่ผู้บริโภคจะเกิดการบอกต่อคนรอบข้าง และสำหรับภาคธุรกิจ หากมีการดำเนินกิจการให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่น และไว้วางใจได้ก็สามารถทำให้ผู้บริโภคเกิดความตั้งใจในการใช้บริการ E-Wallet อย่างต่อเนื่อง

References

Ajzen, I., & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Prentice Hall.

Bhatt, V., Ajmera, H., & Nayak, K. (2021). An empirical study on analyzing a user's intention towards using mobile wallets: Measuring the mediating effect of perceived attitude and perceived trust. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education, 12*(10), 5332-5353.

Boonsiritomachai, W., Sud-On, P., & Manosuthi, N. (2021). Increasing continual intention to use mobile payment through a half-price subsidy campaign. *Modern Management Journal, 19*(2), 35-47. [In Thai]

Davis, F. D. (1985). *A technology acceptance model for empirically testing new end-user information systems: Theory and results*. Doctoral Thesis of Management, Massachusetts Institute of Technology.

Davis, J. H., Schoorman, F. D., Mayer, R. C., & Tan, H. H. (2000). The trusted general manager and business unit performance: Empirical evidence of a competitive advantage. *Strategic Management Journal, 21*(5), 563-576.

Dietz, G., & Den Hartog, D. N. (2006). Measuring trust inside organisations. *Personnel Review, 35*(5), 557-588.

Dönmez-Turan, A., & Kır, M. (2019). User anxiety as an external variable of technology acceptance model: A meta-analytic study. *Procedia Computer Science, 158,* 715-724.

Electronic Transactions Development Agency. (2021). *Thailand internet user behavior 2021*. Retrieved from https://www.etda.or.th/th/pr-news/ETDA-released-IUB-2021.aspx [In Thai]

Howard, J. A. (1994). *Buyer behavior in marketing strategy* (2nd ed.). Prentice Hall.

Mankijjakan, B. (2017). *Structural equation model of factors influencing acceptance of government electronic payment system among elderly in Bangkok*. Master's Thesis of Arts (Communication Arts and Innovation), National Institute of Development Administration. [In Thai]

Morgan, R. M., & Hunt, S. D. (1994). The commitment-trust theory of relationship marketing. *Journal of Marketing, 58*(3), 20-38.

Mpinganjira, M. (2018). Precursors of trust in virtual health communities: A hierarchical investigation. *Information & Management, 55*(6), 686-694.

Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory*. McGraw-Hill.

Park, C. L. (2010). Making sense of the meaning literature: An integrative review of meaning making and its effects on adjustment to stressful life events. *Psychological Bulletin, 136*(2), 257-301.

Schumacker, R. E., & Lomax, R. G., (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling* (3rd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.

Seiders, K., Berry, L. L., & Gresham, L. G. (2000). Attention, retailers! How convenient is your convenience strategy?. *MIT Sloan Management Review, 41*(3), 79-90.

Simakhajornboon, P., & Silpapinun, S. (2022). Factors affecting the intention to pay for goods or services though the true money wallet application. *Veridian E-Journal, Silpakorn University, 11*(3), 3104-3120. [In Thai]

Teo, T. S., Lim, V. K., & Lai, R. Y. (1999). Intrinsic and extrinsic motivation in Internet usage. *Omega, 27*(1), 25-37.

Upapong, P. (2017). Determinants of intention to use mobile financial services systems in Thailand. *Srinakharinwirot Research and Development (Journal of Humanities and Social Sciences), 9*(18), 96-119. [In Thai]

Wang, Y., Yuan, Y., Turel, O., & Tu, Z. (2015). Understanding the development and diffusion of mobile commerce technologies in China: A biographical study with an actor-network theory perspective. *International Journal of Electronic Commerce, 19*(4), 47-76.

Yadav, M. P., & Arora, M. (2019). A Study on impact on customer satisfaction for e-wallet using path analysis model. *International Journal of Information Systems & Management Science, 2*(1), 1-4.

Yoon, C., & Kim, S. (2007). Convenience and TAM in a ubiquitous computing environment: The case of wireless LAN. *Electronic Commerce Research and Applications, 6*(1), 102-112.

Zhou, T. (2013). An empirical examination of continuance intention of mobile payment services. *Decision Support Systems, 54*(2), 1085-1091.

DOI: 10.14456/phdssj.2023.28

Received:	September	18, 2022
Revised:	August	20, 2023
Accepted:	August	25, 2023

พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

นฤมล รัตนไพจิตร[1] ตรีวนันท์ เนื่องอุทัย[2] ราตรี เขียวรอด[3]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช (2) ศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช (3) เปรียบเทียบพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุระหว่างผู้ที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุกับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพศึกษาตามเกณฑ์ 3 อ. 2 ส. 1 ฟ. ของกรมอนามัย และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุใช้แบบวัดคุณภาพชีวิตของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำนวน 475 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบแบบที กรณีข้อมูลเป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า (1) ผู้สูงอายุมีการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การปฏิบัติด้าน “การดูแลฟัน” มีคะแนนการปฏิบัติสูงกว่าด้านอื่น ๆ โดยมีการปฏิบัติในระดับมาก ส่วนการปฏิบัติด้าน 3 อ. คือ “อาหาร” “การออกกำลังกาย” และ ด้าน “อารมณ์” มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง สำหรับการปฏิบัติด้านการสูบบุหรี่ และการดื่มสุรามีการปฏิบัติในระดับน้อย (2) ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนคุณภาพชีวิตด้าน “สิ่งแวดล้อม” และ ด้าน “สุขภาพโดยรวม” อยู่ในระดับดี (3) ผู้สูงอายุที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุกับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษามีการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มมีการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านอาหาร ด้านการสูบบุหรี่ ด้านการดื่มสุราไม่แตกต่างกัน สำหรับผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตพบว่า ผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มมีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ; คุณภาพชีวิต; ผู้สูงอายุ; จังหวัดนครศรีธรรมราช
ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:
นฤมล รัตนไพจิตร, ตรีวนันท์ เนื่องอุทัย และราตรี เขียวรอด. (2566). พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 13*(2), 384-398.

[1,2,3] สาขาศึกษาทั่วไป คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
109 หมู่ 2 ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80110
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: narumol-mon@hotmail.com
* ทุนวิจัยมหาวิทยาลัยราชมงคลศรีวิชัย งบประมาณเงินรายได้ 2564

Health Promoting Behaviors for Quality of Life of the Elderly in Chawang District, Nakhon Si Thammarat Province*

Narumol Rattanapaijit[1] Treewanan Nuang-Uthai[2] Ratree Keawrod[3]

Abstract

This research article aims to study (1) explore health promotion behaviors of the elderly (2) investigate the quality of life of elderly people and (3) compare health promotion behaviors and quality of life of senior citizens between those enrolling in the elderly school and those without attending it in Chawang district, Nakhon Si Thammarat province. Health promotion behaviors were examined in accordance with the criteria of 3E 2S 1D of the department of health, ministry of public health. A quantitative research design using a questionnaire was employed in the study to collect information from a sample of 475 elderly people. The data were analyzed and expressed as percentage, means, standard deviations, and independent t-test.

Findings are as follows: (1) The elderly had health promotion behavior practice in all aspects at a moderate level. Considering each aspect, the dental care practice had higher performance scores than other areas with a high level of practice. The 3e practice including eating, exercise, and emotion was found at a moderate level while the 2s practice (stop smoking and stop drinking) was observed at a low level (2) the elderly had a moderate quality of life as a whole. While the quality of life relating to the environment and overall health was found at a high level, and (3) senior citizens who attended the elderly school and those without enrollment had a statistically significant difference in overall health promotion behaviors at the 0.05 level. However, no difference was found between the elderly in both groups on health promotion behavior practice in relation to food, smoking, and drinking. In comparison with the quality of life, senior citizens in both groups had no difference in quality of life.

Keywords: Health Promoting Behaviors; Quality of Life; The Elderly; Nakhon Si Thammarat Province

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Rattanapaijit, N., Nuang-Uthai, T., & Keawrod, R. (2023). Health promoting behaviors for quality of life of the elderly in Chawang district, Nakhon Si Thammarat province. *Ph.D. in Social Sciences Journal, 13*(2), 384-398.

[1,2,3] Department of General Education, Faculty of Science and Technology, Rajamangala University of Technology Srivijaya
109 Moo 2, Tham Yai, Thung Song, Nakhon Si Thammarat 80110, Thailand
Corresponding Author Email: narumol-mon@hotmail.com

* Scholarship Support from Rajamangala University of Technology Srivijaya Research Fellowships Income Budget 2021

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว และจากการคาดประมาณประชากรของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2566 ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ในประเทศไทยจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 14.1 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 21 ของประชากรทั้งหมด เท่ากับว่าประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ และในปี 2576 ประเทศไทยจะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากถึง 18.7 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 29 (National Research Council of Thailand, 2016)

ดังนั้น การตระหนักถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญ ภาครัฐจึงมีการกำหนดมาตรการเตรียมการรองรับในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุเหล่านั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น โดยกำหนดแผนยุทธศาสตร์ “การเตรียมความพร้อม สังคมไทยสู่สังคมผู้สูงอายุ” ซึ่งในยุทธศาสตร์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ได้มีการจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) เพื่อกำหนดทิศทางนโยบายยุทธศาสตร์และมาตรการต่างๆ ที่ใช้ดำเนินการด้านผู้สูงอายุ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

การส่งเสริมสุขภาพของตนเองของผู้สูงอายุเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี สามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองโดยไม่เป็นภาระแก่ครอบครัวหรือสังคม โดย Pender, Murdaugh, and Parsons (2006) กล่าวว่า พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลกระทำโดยมีเป้าหมายสำคัญในการยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีและการบรรลุเป้าหมายในการมีสุขภาพที่ดีของบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม ในการควบคุมดูแลสุขภาพให้ได้ตามเป้าหมาย และปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ จนเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิต การที่บุคคลจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพนั้นเป็นสิ่งที่กระทำได้ยากและมีแนวโน้มที่บุคคลอาจจะไม่สามารถกระทำได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจัยสำคัญที่มีการจูงใจให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้น คือปัจจัยด้านความคิด ความรู้สึกที่เฉพาะเจาะจงต่อพฤติกรรม ประกอบด้วยการรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้ความสามารถของตน ความรู้สึกนึกคิดที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมที่ปฏิบัติ อิทธิพลระหว่างบุคคล และอิทธิพลด้านสถานการณ์ พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพตามแนวคิดของ Pender จึงประกอบด้วยพฤติกรรม 6 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อสุขภาพ กิจกรรมและการออกกำลังกาย โภชนาการ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล การเจริญทางจิตวิญญาณ และการจัดการกับความเครียด (Walker, Sechrist, & Pender, 1987)

การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงอายุทำให้ภารกิจของหน่วยงานภาครัฐในการดูแลด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุมีเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการกำหนดนโยบาย และกฎหมายสำหรับผู้สูงอายุทั้งระยะสั้นและระยะยาว เช่น พระราชบัญญัติการบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข ระยะสั้น เช่น แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2546 ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่วนโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นอีกหนึ่งรูปแบบของการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการพัฒนาทักษะ และการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็นโดยวิทยากรจิตอาสาหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุจะได้แสดงออกถึงศักยภาพโดยการถ่ายทอดภูมิความรู้ ประสบการณ์ที่สั่งสมแก่บุคคลอื่น เพื่อสืบสานภูมิปัญญาให้คงคุณค่าคู่กับชุมชน (Ministry of Social Development and Human Security, 2010)

อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีจำนวนผู้สูงอายุจากข้อมูลของกรมกิจการผู้สูงอายุเดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2564 มีจำนวน 10,494 คน และมีโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้เรียง อย่างไรก็ตามยังไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมที่มีอยู่ว่าตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุหรือไม่และผู้สูงอายุต้องการความช่วยเหลืออย่างไรอย่างเป็นรูปธรรม จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความแตกต่างของคุณภาพชีวิตและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุกับผู้สูงอายุที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวางแนวทางการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม ช่วยเหลือตัวเองได้ตามอัตภาพและไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุระหว่างผู้ที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุกับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปและเป็น ผู้ที่มีพักอาศัยอยู่ในเขตอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้ศึกษาโดยได้นำตัวชี้วัดขององค์การอนามัยโลกชุดภาษาไทย (WHO_BREF_THAI) ประกอบด้วยองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 4 ด้าน ดังนี้ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และการศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จะใช้แนวคิดในการดูแลสุขภาพ ตามหลัก 3 อ. 2 ส. 1 ฟ. ที่กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ทำการศึกษากลุ่มผู้สูงอายุในเขตเขตพื้นที่ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

4. ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาในการศึกษาเก็บข้อมูล 1 พฤษภาคม 2565 -30 มิถุนายน 2565

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผู้สูงอายุทราบระดับคุณภาพชีวิตและพฤติกรรมสุขภาพตนเอง และสามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

2. โรงเรียนผู้สูงอายุไม้เรียงสามารถนำผลการศึกษาที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน และใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนารูปแบบส่งเสริมสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุในโรงเรียนต่อไป

3. หน่วยงานสาธารณสุข และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนดำเนินการจัดกิจกรรม และจัดการศึกษาเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาให้ประชากรผู้สูงอายุมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ถูกต้องเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติพฤติกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพจะทำให้สามารถลดค่าใช้จ่ายด้านบริการรักษาพยาบาลของสถานบริการทางสุขภาพลงได้

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ

Walker et al. (1987) เสนอพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพไว้ 6 ด้าน ดังต่อไปนี้ (1) ความรับผิดชอบต่อสุขภาพ เป็นพฤติกรรมที่บุคคลสนใจเอาใจใส่ต่อสุขภาพของตนเอง โดยการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสุขภาพของตนเอง การพบผู้เชี่ยวชาญทางด้านสุขภาพ การปฏิบัติตามคำแนะนำที่ได้รับ และการค้นหาหรือสนใจในความผิดปกติของร่างกายตนที่อาจเกิดขึ้น (2) กิจกรรมทางกาย เป็นการเคลื่อนไหวของร่างกายโดยอาศัยการทำหน้าที่ของระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ มีการเผาผลาญพลังงานและใช้ออกซิเจนในร่างกายเพิ่มขึ้น และเป็นการเคลื่อนไหวที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับร่างกาย (3) โภชนาการ จะเกี่ยวข้องกับความรู้ในการเลือกและการบริโภคอาหารที่จำเป็นต่อการยังชีพและสุขภาพ ภาวะโภชนาการเป็นเครื่องบ่งชี้สภาพความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของบุคคล การมีภาวะโภชนาการที่ดีมีผลให้ร่างกายมีสุขภาพแข็งแรง มีความต้านทานโรค ช่วยลดอัตราเสี่ยงต่อการเป็นโรคที่เกิดจากแบบแผนชีวิตไม่ถูกต้อง (4) การมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล เป็นความรู้สึกนึกคิดที่ดีระหว่างบุคคล มีการยอมรับพฤติกรรมของบุคคลอื่น และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล และมีผลทำให้บุคคลเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ หรือเป็นการวางเงื่อนไขในการติดต่อสื่อสาร เพื่อส่งเสริมความรู้สึกของความผูกพันธ์อันลึกซึ้งและความใกล้ชิดมากกว่าการติดต่ออย่างเป็นทางการ การติดต่อสื่อสารจะรวมถึงการแบ่งปันความคิด ความรู้สึกทั้งที่เป็นคำ พูดและไม่เป็นคำพูด (5) การเจริญทางจิตวิญญาณ จะมุ่งไปที่การพัฒนาจิตของบุคคล โดยผ่านทางสิ่งที่อยู่นอกเหนือธรรมชาติ การติดต่อ และการพัฒนาสิ่งที่อยู่นอกเหนือธรรมชาติจะทำให้บุคคลรู้สึกถึงความสมดุลของตนเองในอันที่จะนำมาซึ่งความรู้สึกสงบสุขและเปิดกว้างในการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ การติดต่อเป็นความรู้สึกกลมกลืนไปกับทุกสิ่งในโลก และ (6) การจัดการกับความเครียด เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการจัดการกับความเครียดของบุคคล เช่น การแสดงออกที่เหมาะสม การพักผ่อน การนอนหลับ การผ่อนคลาย การทำกิจกรรมที่คลายเครียด หรือการทำกิจกรรมที่ป้องกันการอ่อนล้าของร่างกาย

แนวคิดเกี่ยวกับ 3 อ. 2 ส. 1 ฟ.

ปัญหาโรคไม่ติดต่อเรื้อรังหรือโรค NCDs (Non-communicable Diseases) เป็นปัญหาที่สำคัญในระดับโลก เนื่องด้วยกลุ่มโรคดังกล่าวคร่าชีวิตและบั่นทอน สุขภาพของผู้คน และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม โดยโรคเหล่านี้ล้วนมีสาเหตุ มาจากปัจจัยเสี่ยงที่สามารถป้องกันและแก้ไขได้ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ กรมอนามัย ในฐานะผู้อภิบาลระบบส่งเสริมสุขภาพของประเทศ ได้พยายามผลักดัน ให้เกิดคลินิกปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ (DPAC : Diet & Physical Activity Clinic) ในสถานบริการสาธารณสุขทุกระดับ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การทำให้ประชาชน มีสุขภาพที่ดี โดยผ่านกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3 อ. (อ. ออกกำลังกาย อ. อาหาร อ. อารมณ์) 2 ส. (ส. สูบบุหรี่ ส. สุรา) 1 ฟ. (ฟ. ดูแล สุขภาพฟัน) โดยเพิ่มการมีกิจกรรมทางกาย ลดการกินอาหาร หวานมัน เค็ม ลดการสูบบุหรี่ ดื่มสุรา รู้จักจัดการกับอารมณ์ และหมั่นดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน โดยได้พยายามผลักดันให้เกิดคลินิกปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ (DPAC : Diet & Physical Activity Clinic) ในสถานบริการสาธารณสุขในทุกระดับ ซึ่งหากมาตรการนี้ได้ผล จะส่งผลให้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพในกลุ่มป่วย กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มปกติได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถช่วยลดการใช้ยาในกลุ่มป่วย ลดอุบัติการณ์การเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มปกติลงได้ ซึ่งจะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของ

ประเทศได้อย่างมหาศาล (Department of Health, 2011)

Department of Health (2011) ได้แนะนำให้ผู้สูงวัยสังเกต 5 ระบบทางกาย พร้อมย้ำ ใช้หลัก 3 อ. 2 ส. 1 ฟ. สร้างสุขภาพดีมีอายุยืนยาว มีรายละเอียดดังนี้

3 อ. ได้แก่ (1) อ. อาหาร กินครบ 5 หมู่ เพิ่มอาหารที่มีแคลเซียมสูง โปรตีน และเน้นอาหารที่ย่อยง่าย เช่น ปลา ผักและผลไม้ (2) อ. อารมณ์ รู้จักผ่อนคลายอารมณ์เครียด หางานอดิเรกที่ชอบ พักผ่อนให้เพียงพอ และ (3) อ. ออกกำลังกาย โดยเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อในระดับปานกลาง อย่างน้อย 30 นาทีต่อวัน หรือสะสมวันละ 10 นาที เช่น เดิน ปั่นจักรยาน รำมวยจีน

2 ส. ได้แก่ (1) ไม่สูบบุหรี่ และ (2) ไม่ดื่มสุรา

1 ฟ. คือ การดูแลทำความสะอาดฟันทุกวัน และแนะนำให้ผู้สูงอายุทำความสะอาดซอกฟันโดยใช้ไหมขัดฟัน แปรงซอกฟัน เพื่อสุขภาพช่องปากที่ดีการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามแนวคิด 3 อ. 2 ส. 1 ฟ. ของกรมอนามัย ซึ่งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดี เหตุผลที่เลือกใช้ในงานวิจัยนี้ เพราะคลินิกหมอครอบครัว (PCC) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล รพ.สต. อสม. ของหมู่บ้าน และภาคีเครือข่าย/ชุมชนของอำเภอฉวาง ได้มีการรณรงค์ให้ประชาชนและผู้สูงอายุ ดูแลสุขภาพตนเองตามหลัก 3 อ. 2 ส. 1 ฟ. คือ อาหาร อารมณ์ ออกกำลังกาย ไม่ดื่มสุรา ไม่สูบบุหรี่ และดูแลทำความสะอาดฟัน

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

คุณภาพชีวิตเป็นความพึงพอใจและการรับรู้สถานะของบุคคลในการดำรงชีวิตในสังคมโดยจะสัมพันธ์กับเป้าหมาย และความคาดหวังของตนเองภายใต้บริบทของวัฒนธรรม ค่านิยม มาตรฐานของสังคมและสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ระบบบริการสวัสดิการต่างๆ ตลอดจนการเมืองและการปกครองของสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่ (The WHOQOL Group, 1995) ดังนั้น คุณภาพชีวิต จึงหมายถึง ระดับการมีชีวิตที่ดี มีความสุข และความพึงพอใจในชีวิตทั้งในด้านร่างกายจิตใจ สังคม อารมณ์ และการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลในสังคม เป็นการประสานการรับรู้ของบุคคล ในด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม สิ่งแวดล้อม ภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยม และเป้าหมายในชีวิตของแต่ละคน

ผู้สูงอายุในประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ได้กำหนดว่า บุคคลที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์เป็นผู้สูงอายุเกณฑ์นี้ต่างจากในประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งกำหนดเอาผู้มีอายุ 65 ปีขึ้นไป โดยแบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) ผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60-69 ปี) (2) ผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุ 70-79 ปี) และ (3) ผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป)

The WHOQOL Group (1995) ได้แบ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ 4 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านร่างกาย (physical health) คือ การรับรู้ทางด้านร่างกายของบุคคลซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน ได้แก่ การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงในร่างกาย การรับรู้ในความรู้สึกสุขสบายไม่มีความเจ็บป่วย การรับรู้ความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกาย การรักษาทางการแพทย์การรับรู้ถึงพละกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การพักผ่อนนอนหลับ การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การทำงาน การรับรู้เหล่านี้มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน (2) ด้านจิตใจ (psychological) คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง ได้แก่ การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ ความสามารถในการจัดการกับความเศร้า ความกังวล การรับรู้ถึงความเชื่อด้านจิตใจ ศาสนา

การให้ความหมายของชีวิตและความเชื่ออื่นๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการชนะอุปสรรค (3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (social relationship) คือ การรับรู้ด้านความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การได้รับรู้ว่าตนได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคม รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์ (4) ด้านสิ่งแวดล้อม (environment) คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าตนมีชีวิตอยู่อย่างอิสระไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการสุขภาพ การบริการทางสังคม การรับรู้ว่าตนมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสาร มีกิจกรรมสันทนาการและมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบชีวิตออกเป็น 4 ด้าน คือ ทางด้านร่างกาย ทางด้านจิตใจ ทางด้านด้านสัมพันธภาพทางสังคม และทางด้านสิ่งแวดล้อม ตามเครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI) ซึ่งโรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ ได้อนุญาตให้ใช้เครื่องมือดังกล่าวได้ตามหนังสือที่ สธ 0829.19/1111 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2564

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

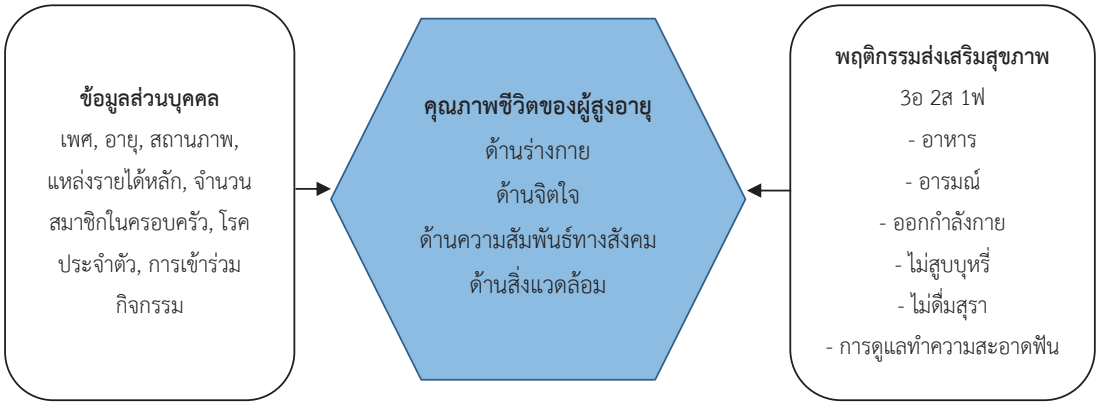
Teerakiatkamjorn (2011) ศึกษาเรื่อง “Quality of Life of Elders in Suthep Sub-District, Mueang District, Chiang Mai Province” พบว่า การที่ผู้สูงอายุจะมีคุณภาพชีวิตที่อยู่ในระดับดีได้นั้น องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพและด้านทัศนคติต้องอยู่ในเกณฑ์ที่ดีด้วย อีกทั้งปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต คือ การมีสถานภาพสมรส และคู่สมรสยังมีชีวิตอยู่ มีการศึกษาที่สูง มีอาชีพหลักมีรายได้ที่แน่นอน มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งคือการมีบุตรหลานคอยดูแลช่วยเหลือ มีสถาบันครอบครัวที่อบอุ่นและมีส่วนร่วมในสังคม เข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ สำหรับปัจจัยที่มีผลทางลบต่อคุณภาพชีวิต คือ การมีอายุที่มากขึ้น มีโรคประจำตัว ส่งผลทำให้คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุลดลง

Sangsaiyart (2012) ศึกษาเรื่อง “Factors Influencing Health Promoting Behavior the Elderly in Bangsakae Sub-District, Bangkhonthi District, Samut Songkhram Province” พบว่า พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และลักษณะที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยนำโดยรวม ปัจจัยเอื้อโดยรวม และปัจจัยเสริม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

Sarnsang (2018) ศึกษาเรื่อง “Quality of Life and Health–Promoting Behavior of the Elderly in Thungkhowpuang Sub-District, Chiang Dao District, Chiang Mai Province” พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมและไม่เข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและด้านสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value = 0.001, 0.002, ≥ 0.0001 และ 0.002 ตามลำดับ) เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า มีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ ด้านการออกกำลังกาย ด้านโภชนาการ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการพัฒนาจิตวิญญาณ และด้านการจัดการกับความเครียดแตกต่าง

กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value = ≥ 0.0001, 0.002, ≥ 0.0001, 0.001, ≥ 0.0001และ ≥0.0001 ตามลำดับ)

Tinkajee (2019) ศึกษาเรื่อง “Health Behaviors of the Elderly in Nonthaburi Municipality, Nonthaburi Province” พบว่า พฤติกรรมสุขภาพ (3 อ. 2 ส. 1 ฟ.) ที่ดีได้แก่การล้างมือก่อนรับประทานอาหารเป็นประจำ การใช้ช้อนกลางในการรับประทานอาหารร่วมกัน การรับประทานอาหารที่ปรุงสุกใหม่สะอาด ผู้สูงอายุเกือบทั้งหมดไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุรา และการแปรงฟันที่ถูกต้อง ส่วนพฤติกรรมสุขภาพที่มีค่าต่ำกว่า ร้อยละ 50 ได้แก่ การดื่มน้ำสะอาด การเลือกรับประทานผักและผลไม้ตามฤดูกาล การเลือกรับประทานอาหารที่ดีต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ การออกกำลังกาย การจัดการด้านอารมณ์ จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลนครนนทบุรี ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีพฤติกรรมของสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และระยะเวลาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านต่างกัน จะมีพฤติกรรมทางสุขภาพที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีทั้งหมด 10 ตำบล 84 หมู่บ้าน รวมจำนวนผู้สูงอายุในเขตอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวน 10,494 คน

1.2 การกำหนดขนาดตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

(1) ผู้สูงอายุเขตอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราชที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 10,341 คน ในการกำหนดขนาดตัวอย่างประชากรกลุ่มนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดตัวอย่างโดยการกำหนดขนาดตัวอย่างของ Yamane, (1973, pp. 727-728) ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 5% ช่วงของความเชื่อมั่น 95% จากการอ่านค่าจะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มผู้สูงอายุเขตอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราชที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน เท่ากับ 386 คน

(2) ผู้สูงอายุเขตอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราชที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 120 คน โดยในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัย

เจาะจงจำนวนประชากรในกลุ่มนี้ทั้งหมด 120 คน มาเป็นเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยเป็นผู้สูงอายุที่เรียนโรงเรียนผู้สูงอายุไม้เรียงที่เรียนในหลักสูตรที่ทางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้มาออกแบบหลักสูตร อย่างไรก็ตามเมื่อลงไปเก็บข้อมูลยังคงเหลือ ผู้สูงอายุที่ให้ข้อมูลได้เพียง 89 คน เท่านั้น เนื่องจากบางคนเป็นผู้ป่วยติดเตียง เสียชีวิต และบางท่านลงเรียน 2 ครั้ง

2. การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ได้มาจาก แบบวัดคุณภาพชีวิต ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องมือดังกล่าวได้ตามหนังสือที่ สธ 0829.19/1111 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2564 และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัยและการทบทวนวรรณกรรม เมื่อสร้างคำถามเสร็จเรียบร้อยแล้วนำไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน หลังจากนั้นได้ส่งมาขอจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ที่มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เลขที่เอกสารรับรอง WUEC-22-121-01 รับรอง ณ วันที่ 20 เมษายน 2565 เมื่อได้ใบรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ได้มีการนำไปทดลองใช้เพื่อหาความเชื่อมั่นอีกครั้ง ก่อนนำไปใช้จริง

ก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยในครั้งนี้ และจะชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่าการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ไม่ส่งผลกระทบใดๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้นเพราะการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้จะแสดงผลในภาพรวมดังนั้นผู้ตอบแบบสอบถามไม่ต้องระบุชื่อ หรือเลขที่

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

3.1 ข้อมูลพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนานำเสนอผลในรูปค่าค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*)

3.2 ข้อมูลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนานำเสนอผลในรูปค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*)

3.3 การเปรียบเทียบพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุระหว่างผู้ที่รับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุกับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้สถิติ Independent t-test

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ

ผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 323 คน คิดเป็นร้อยละ 68.0 และเพศชายมี 152 คน คิดเป็นร้อยละ 32.0

2. ระดับการศึกษา

ผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด จำนวน 340 คน คิดเป็นร้อยละ 71.6 รองลงมาเป็นกลุ่มที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 56 คน คิดเป็น ร้อยละ 11.8 และน้อยที่สุดคือระดับอนุปริญญา/ปวส. จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 2.9

3. ศาสนา

ผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีจำนวน 472 คน คิดเป็นร้อยละ 99.4 ที่นับถือศาสนาคริสต์มีเพียง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6 เท่านั้น และไม่มีผู้ที่นับถือศาสนาอื่นๆ

4. สถานภาพสมรส

ผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สมรสแล้วมีจำนวน 304 คน คิดเป็นร้อยละ 64.0 รองลงมาเป็นผู้ที่เป็นหม้ายจำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 27.6

5. อาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้

ผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีรายได้จากการประกอบ อาชีพเกษตรกรรม มีจำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 52.6 ส่วนผู้ที่ไม่มีอาชีพมีจำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 25.1

6. รายได้

ผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้สุทธิต่อเดือน 4,001-5,000 บาท มีจำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 28.8 รองลงมาเป็นผู้ที่มีรายได้ต่อเดือน 5,001 บาท ขึ้นไป มีจำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 27.4 เมื่อเปรียบเทียบรายได้กับรายจ่ายแล้วพบว่า ผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอกับการใช้จ่ายแต่ไม่มีเหลือเก็บ มีจำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 44.8 รองลงมาเป็นผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอและยังมีหนี้สิน มีจำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 23.2 โดยแหล่งรายได้ส่วนใหญ่เป็นเงินรายได้ของตนเอง มีจำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 63.2 รองลงมาเป็นผู้ที่มี รายได้จากเงินสวัสดิการของรัฐ มีจำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 33.7

7. โรคประจำตัว

ผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีโรคประจำตัว มีจำนวน 334 คน คิดเป็นร้อยละ 70.3 ผู้ที่มีโรคประจำตัวมีเพียงจำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 29.7 โดยส่วนใหญ่เป็นโรคความดันโลหิตสูง มีจำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 44.6 รองลงมาเป็นโรคเบาหวาน มีจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5 ส่วนใหญ่มีโรคประจำตัวเป็นระยะเวลาไม่เกิน 10 ปี มีจำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 50.1

8. การเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ มีจำนวน 294 คน คิดเป็นร้อยละ 61.9 ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุมีจำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 38.1 ผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมกับชมรมผู้สูงอายุและที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมมีจำนวนใกล้เคียงกันคือ ที่เข้าร่วมกิจกรรมมีจำนวน 249 คน คิดเป็นร้อยละ 52.4 ที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม 226 คน คิดเป็นร้อยละ 47.6

9. อายุ

ผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 71.1 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.7 ปี โดยผู้ที่มีอายุสูงสุด อายุ 93 ปี ต่ำสุดคือ 60 ปี

10. จำนวนสมาชิกในครอบครัว

ผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างอยู่ในครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 3.4 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.8 คน โดยจำนวนสมาชิกในครอบครัวสูงสุดคือ 12 คน และที่น้อยที่สุดคืออยู่คนเดียว

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ

ตาราง 1

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ

พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ	$\overline{X}$	*SD*	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านอาหาร	2.76	.29	ปานกลาง
2. ด้านการออกกำลังกาย	2.74	.74	ปานกลาง
3. ด้านอารมณ์	2.66	.47	ปานกลาง
4. บุหรี่	1.29	.74	น้อย
5. สุรา	1.17	.49	น้อย
6. ด้านการดูแลฟัน	3.03	.57	มาก
โดยรวม	2.58	.28	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ตามเกณฑ์ 3 อ. 2 ส. 1 ฟ. ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข โดยภาพรวม พบว่า ผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การปฏิบัติด้าน “การดูแลฟัน” มีคะแนนการปฏิบัติมากกว่าด้านอื่นๆ โดยมีการปฏิบัติในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.03) ส่วนการปฏิบัติด้าน 3อ. คือ “อาหาร” “การออกกำลังกาย” และด้าน “อารมณ์” มีการปฏิบัติในระดับปานกลางด้วยคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติที่ใกล้เคียงกัน ($\overline{X}$ = 2.76, $\overline{X}$ = 2.74 และ $\overline{X}$ = 2.66 ตามลำดับ) สำหรับการปฏิบัติด้านการสูบบุหรี่ และการดื่มสุรามีการปฏิบัติในระดับน้อย (การสูบบุหรี่ $\overline{X}$ = 1.29 และการดื่มสุรา $\overline{X}$ = 1.17)

ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ตาราง 2

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต	$\overline{X}$	*SD*	ระดับ
1. ด้านสุขภาพกาย	3.24	.49	ปานกลาง
2. ด้านจิตใจ	3.30	.56	ปานกลาง
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	3.01	.48	ปานกลาง
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	3.55	.56	ดี
5. ด้านสุขภาพโดยรม	3.52	.71	ดี
โดยรวม	3.33	.42	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยใช้แบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ชุดย่อภาษาไทย (WHOQOL_BREF_THAI) ฉบับแปลภาษาไทยโดยกรมสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข (Ministry of Public Health, 2002) โดยภาพรวม พบว่า ผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตใจ และความสัมพันธ์ทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.24 , $\overline{X}$ = 3.24 และ $\overline{X}$ = 3.24 ตามลำดับ) ส่วนคุณภาพชีวิตด้าน “สิ่งแวดล้อม” และ ด้าน “สุขภาพโดยรวม” อยู่ในระดับดีด้วยคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.55 และ $\overline{X}$ = 3.52 ตามลำดับ

ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุระหว่างผู้ที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุกับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุ

1. พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ผู้สูงอายุที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุกับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษามีการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการออกกำลังกาย ด้านอารมณ์ ด้านการดูแลฟัน ผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มมีการปฏิบัติแตกต่างกัน

1.1 ผู้สูงอายุผู้ที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุมีการออกกำลังกายมากกว่าผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการ

ศึกษา (ผู้ที่เข้ารับการศึกษา $\overline{X}$ = 2.882, ผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษา $\overline{X}$ = 2.550)

1.2 ผู้สูงอายุผู้ที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุมีการปฏิบัติด้านอารมณ์ดีกว่าผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษา (ผู้ที่เข้ารับการศึกษา $\overline{X}$ = 2.593, ผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษา $\overline{X}$ = 2.380)

1.3 ผู้สูงอายุผู้ที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุมีการปฏิบัติด้านการดูแลสุขภาพฟันดีกว่าผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษา (ผู้ที่เข้ารับการศึกษา $\overline{X}$ = 2.860, ผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษา $\overline{X}$ = 2.675)

อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุกับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุมีการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านอาหาร ด้านการสูบบุหรี่ ด้านการดื่มสุรา ไม่แตกต่างกัน

2. คุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุกับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตโดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็ไม่พบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านทั้งด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทาสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และสุขภาพโดยรวม

การอภิปรายผล

1. ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุมีการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพตามเกณฑ์ 3 อ. 2 ส. 1 ฟ. ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข โดยภาพรวม พบว่า มีการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sangsaiyart (2012) ที่ศึกษาพบว่า พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ ยังพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุในการศึกษาครั้งนี้เป็นกลุ่มที่มีปัจจัยส่วนบุคคลอยู่ในระดับที่ดี กล่าวคือ เป็นผู้สูงอายุที่มีอิสระทางการเงินมีแหล่งรายได้ของตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยรายได้จากลูกหลาน มีรายได้เพียงพอกับการใช้จ่ายแม้ว่าจะไม่มีเงินเหลือเก็บก็ตาม นอกจากนี้แล้วส่วนใหญ่ยังเป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีโรคประจำตัว ดังนั้นการที่ผู้สูงอายุในการศึกษาครั้งนี้มีปัจจัยส่วนบุคคลที่ดีจึงทำให้มีการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ดีด้วย

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านการดูแลฟัน อยู่ในระดับดี โดยภาพรวม พบว่า ผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง เป็นประจำ โดยในการแปรงฟันแต่ละครั้งใช้เวลาในการแปรงฟัน 3-5 นาที ใช้แปรงสีฟันที่มีขนแปรงที่นิ่ม ปลายมน แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ไหมขัดฟันทำความสะอาดซอกฟัน มีผู้สูงอายุที่ไม่ได้ใช้ไหมขัดฟัน ร้อยละ 60.2 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุมีความเข้าใจว่าการทำความสะอาดฟันด้วยการแปรงฟันก็เพียงพอแล้ว

3. ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านการสูบบุหรี่ในระดับน้อย กล่าวคือ เป็นผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ ร้อยละ 87.8 และเป็นผู้ที่ไม่สูบยาเส้น ร้อยละ 85.7 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Tinkajee (2019) ที่ศึกษาพบว่า พฤติกรรมสุขภาพ (3 อ. 2 ส. 1 ฟ.) ที่ดี ได้แก่ การล้างมือก่อนรับประทานอาหารเป็นประจำ การใช้ช้อนกลางในการรับประทานอาหารร่วมกัน การรับประทานอาหารที่ปรุงสุกใหม่สะอาด ผู้สูงอายุเกือบทั้งหมดไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุราและการแปรงฟันที่ถูกต้อง และทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสูบบุหรี่ /ยาเส้น เป็นพฤติกรรมที่คนในสังคมไม่ให้การยอมรับแล้ว การสูบบุหรี่/ยาเส้น เป็นพฤติกรรมที่สร้างความเดือดร้อนให้คนใกล้ชิดและคนอื่นๆ ดังนั้น ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จึงเลิกสูบบุหรี่/ยาเส้น

4. ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้าน “สิ่งแวดล้อม” และ ด้าน “สุขภาพโดยรวม” อยู่ในระดับดี สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Teerakiatkamjorn (2011) ที่ศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตด้าน“สิ่งแวดล้อม” และ ด้าน “สุขภาพโดยรวม” อยู่ในระดับดี นอกจากนี้ ยังพบว่า ปัจจัยที่มีผลในทางบวกต่อคุณภาพชีวิต คือ การมีสถานภาพสมรสที่คู่สมรสยังมีชีวิตอยู่ การมีรายได้ที่แน่นอน และมีส่วนร่วมในสังคม เข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ สำหรับปัจจัยที่มีผลทางลบต่อคุณภาพชีวิต คือ การมีโรคประจำตัวที่จะส่งผลทำให้คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุลดลง ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สูงอายุในการศึกษาครั้งนี้ กล่าวคือผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังอยู่กับคู่สมรส มีรายได้ที่แน่นอน มีอิสระทางการเงินมีรายได้เป็นของตนเอง มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในสังคม มีสุขภาพดี ดังนั้นจึงพบว่าผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้าน “สิ่งแวดล้อม” และ ด้าน “สุขภาพโดยรวม” อยู่ในระดับดี

5. ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิต “ด้านสิ่งแวดล้อม” อยู่ในระดับดี ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตด้านที่ผู้สูงอายุประเมินคะแนนสูงกว่าคุณภาพชีวิตในด้านอื่นๆ มีผู้สูงอายุที่พึงพอใจกับสิ่งแวดล้อมเรื่องบริการสาธารณสุขที่ได้รับในระดับมากถึงร้อยละ 49.1 ที่เป็นดังนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารจัดการด้านสาธารณสุขของอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพเป็นที่พึงพอใจของประชาชนที่รับบริการ

6. ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุกับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษา มีการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sarnsang (2018) เนื่องจากการเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุทำให้ผู้สูงอายุได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพที่เป็นประโยชน์ สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดีได้

7. ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุกับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษา มีคุณภาพชีวิตโดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทั้งผู้สูงอายุที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุกับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษายังคงอยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกันคือ อยู่ในตำบลไม้เรียง คุณภาพชีวิตของบุคคลจะขึ้นอยู่กับบริบทและสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัวของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุไม่สามารถบริหารจัดการหรือเปลี่ยนแปลงเองได้ ซึ่งจะแตกต่างจากเรื่องของพฤติกรรมสุขภาพที่เป็นเรื่องการปฏิบัติส่วนบุคคลที่ผู้สูงอายุสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำข้อมูลเกี่ยวกับผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพในส่วนที่ผู้สูงอายุยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนอยู่ เช่น การให้ความรู้ในเรื่องการใช้ไหมขัดฟันเพื่อทำความสะอาดซอกฟัน เพราะผู้สูงอายุเข้าใจว่าเพียงแค่การแปรงฟันอย่างถูกวิธีก็เพียงพอแล้ว หรือส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเพิ่มการออกกำลังกายที่มีรูปแบบของการออกกำลังกายที่แท้จริง เช่น การเดิน การปั่นจักรยาน เป็นต้น

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำข้อมูลเกี่ยวกับผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในด้านที่ยังมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางให้สามารถขยับขึ้นมาเป็นระดับดี เช่น พัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม หากต้องการปรับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้ขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุมี

โอกาสได้มารวมตัวเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน นำผู้สูงอายุไปสัมพันธ์กับชมรมผู้สูงอายุที่อื่นเพื่อแลกเปลี่ยนกิจกรรม หรือแม้แต่การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุก็เป็นแนวทางในการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคมอีกทางหนึ่งด้วย

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอฉวาง ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งมีโรงเรียนผู้สูงอายุครบทุกตำบลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งขณะนี้ในอำเภอฉวางมีโรงเรียนผู้สูงอายุเพียงแห่งเดียวคือที่ตำบลไม้เรียงที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพราะการมีโอกาสได้เข้าศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุจะทำให้ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ดีขึ้น ได้รับความรู้ด้านสุขภาพที่ถูกต้อง อีกทั้งยังสามารถนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้กับสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัวและเพื่อนฝูงอีกด้วย

References

Department of Health. (2011). *Elderly health promotion manual*. Author. [In Thai]

Ministry of Public Health. (2002). *World Health Organization Quality of Life Brief – Thai*. Retrieved from https://dmh.go.th/test/download/files/whoqol.pdf [In Thai]

Ministry of Social Development and Human Security. (2010). *National plan for the elderly, vol. 2 (B.E. 2545-2564), Revised Edition No. 1, B.E. 2552*. Author. [In Thai]

National Research Council of Thailand. (2016). *Research strategies on elderly issues and aging society (2013-2016)*. Retrieved from https://ora.kku.ac.th/Research_Inside.pdf [In Thai]

Pender, N. J., Murdaugh, C. L., & Parsons, M. A. (2006). *Health promotion in nursing practice* (5th ed.). Prentice Hall.

Sangsaiyart, M. (2012). *Factors influencing health promoting behavior the elderly in Bangsakae sub-district, Bangkhonthi district, Samut Songkhram province*. Master's Thesis of Science (Health Education), Kasetsart University. [In Thai]

Sarnsang, C. (2018). *Quality of life and health–promoting behavior of the elderly in Thungkhowpuang sub-district, Chiang Dao district, Chiang Mai province*. Master's Thesis of Public Health, Chiang Mai Rajabhat University. [In Thai]

Teerakiatkamjorn, A. (2011). *Quality of life of elders in Suthep sub-district, Mueang district, Chiang Mai province*. Master's Thesis of Economics, Chiang Mai University. [In Thai]

The WHOQOL Group. (1995). The World Health Organization Quality of Life Assessment (WHOQOL): Position paper from the World Health Organization. *Social Science & Medicine, 41*(10), 1403-1409.

Tinkajee, S. (2019). *Health behaviors of the elderly in Nonthaburi municipality, Nonthaburi province*. Rajapruk University, Faculty of Public Health. [In Thai]

Walker, S. N., Sechrist, K. R., & Pender, N. J. (1987) The Health-promoting lifestyle profile: Development and psychometric characteristics. *Nursing Research, 36*(2), 76-81.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.

DOI: 10.14456/phdssj.2023.29

Received:	August	6, 2022
Revised:	August	24, 2023
Accepted:	August	25, 2023

บทเรียนจากกระบวนการมีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) การพัฒนาพลังงานไฟฟ้าภาคใต้

นลินี หะยีมะ[1] จำลอง โพธิ์บุญ[2]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) การพัฒนาพลังงานไฟฟ้าภาคใต้ และเพื่อถอดบทเรียนจากกระบวนการมีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) การพัฒนาพลังงานไฟฟ้าภาคใต้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 40 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ร่วมกับการสังเกตการณ์ และการศึกษาเอกสาร โดยวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบการประเมิน CIPP-I Model

ผลการวิจัย พบว่า ผลการประเมิน (1) ปัจจัยภายนอก นโยบายด้านพลังงานไฟฟ้าตามแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย (PDP2015) ซึ่งมุ่งลดการพึ่งพาก๊าซธรรมชาติ เพิ่มสัดส่วนการผลิตไฟฟ้าจากถ่านหิน ก่อให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่โครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่และโรงไฟฟ้าถ่านหินเทพา ซึ่งเป็นที่มาของความขัดแย้งของประชาชนซึ่งมีทั้งสนับสนุนและคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน (2) ปัจจัยนำเข้า กลุ่มผู้มีส่วนร่วมในระยะแรกไม่มีความเข้าใจและไม่ไว้วางใจต่อกระบวนการ หลังจากดำเนินงานผู้มีส่วนร่วมมีความเข้าใจ ไว้วางใจ และให้ความร่วมมือ สำหรับบุคลากรในการดำเนินกระบวนการมีความเหมาะสมและเพียงพอ (3) กระบวนการ ประชาชนส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงข่าวสาร การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับการรับฟังข้อมูลจนถึงระดับร่วมตัดสินใจ ผู้ดำเนินโครงการมีความจริงใจและโปร่งใส กระบวนการมีรูปแบบที่เข้าถึงและมีความครอบคลุมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ (4) ผลผลิต ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ยอมรับกระบวนการมีส่วนร่วมและผลการศึกษา และ (5) ผลกระทบ ช่วยลดความขัดแย้งและมีสัมพันธภาพที่ดีขึ้นระหว่างกลุ่มต่างๆ

คำสำคัญ: การประเมิน; สิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์; พลังงานไฟฟ้า; การถอดบทเรียน; กระบวนการมีส่วนร่วม
ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:
นลินี หะยีมะ และจำลอง โพธิ์บุญ. (2566). บทเรียนจากกระบวนการมีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) การพัฒนาพลังงานไฟฟ้าภาคใต้. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 13*(2), 399-412.

[1] หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 148 ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: nalinee.tu@gmail.com
[2] คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Lessons Learned from Public Participation Process in Strategic Environmental Assessment of Electrical Power Development in Southern Thailand

Nalinee Hajima[1] Chamlong Poboon[2]

Abstract

This research article aims to study the people participation process in the Strategic Environmental Assessment (SEA) of electrical power development in southern Thailand and to learn lessons from the people participation process in this SEA. It is qualitative research. Data were collected from semi-structured interviews with 40 stakeholders by purposive sampling, observations, and document studies. The analysis of data employed content analysis within the CIPP-I framework.

Findings are as follows: Assessment results. (1) Context: The policy on electrical power development according to Thailand's Power Development Plan of 2015-2036 (PDP 2015) emphasized reducing the reliance upon natural gas by increasing the proportion of electrical power generated from coal. The construction of the Krabi and Thepha coal-fired power plants is therefore a source of conflict among people both supporting and opposing the construction. (2) Input: At the initial stages, people who participated in the participation process did not understand and distrust, after process operation there was a better understanding, trust and cooperation towards the process, while the organizers were qualified and sufficient. (3) Process: People were able to access the information through various channels. The participants were at level of information receiving to the level of decision-making. (4) Product: The informants accepted the outcome of the studies, and (5) impact: It can reduce the conflict and the relationship among different groups was better.

Keywords: Assessment; Strategic Environmental; Electrical Power Development; Lessons Learned; Participation

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Hajima, N., & Poboon, C. (2023). Lessons learned from public participation process in strategic environmental assessment of electrical power development in southern Thailand. *Ph.D. in Social Sciences Journal, 13*(2), 399-412.

[1] Doctor of Philosophy Program in Environment Management, National Institute of Development Administration
148 Serithai Road, Khlong Chan, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Corresponding Author Email: nalinee.tu@gmail.com
[2] Graduate School of Environment Development Administration, National Institute of Development Administration

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศเป็นแผนหลักในการจัดหาพลังงานไฟฟ้าของประเทศให้เพียงพอกับความต้องการใช้เพื่อรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศรวมถึงจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น กระทรวงพลังงานร่วมกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดทำแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. 2558-2579 (PDP2015) แผนดังกล่าวให้ความสำคัญกับการบริหารแหล่งเชื้อเพลิงที่มีรายละเอียดแยกตามภูมิภาค รวมถึงการกำหนดโรงไฟฟ้าเพื่อความมั่นคงในแต่ละพื้นที่ โดยการกระจายเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้าลดการพึ่งพาก๊าซธรรมชาติ เพิ่มสัดส่วนการผลิตไฟฟ้าจากเทคโนโลยีถ่านหินสะอาด ซึ่งพบว่าภาคใต้มีความเสี่ยงสูงที่จะมีไฟฟ้าไม่เพียงพอในด้านความมั่นคงระบบผลิตไฟฟ้าภาคใต้เนื่องจากความต้องการใช้ไฟภาคใต้สูง ขณะที่โรงไฟฟ้าหลักคือจะนะและขนอมผลิตไฟฟ้าได้จริง 2,024 เมกะวัตต์ จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาโรงไฟฟ้าเพิ่มเติมในช่วงปี พ.ศ. 2562-2567 ซึ่งอยู่ในแผนแม่บทในการพัฒนาพลังงานระยะยาวของประเทศ จึงได้กำหนดให้มีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าเชื้อเพลิงถ่านหินจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ โรงไฟฟ้ากระบี่และโรงไฟฟ้าเทพาจังหวัดสงขลา (Ministry of Energy, Energy Policy and Planning Office, 2015)

ถึงแม้ว่าจะมีการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่และโรงไฟฟ้าถ่านหินเทพาตามระเบียบและกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และเปิดให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการรับฟังความคิดเห็นแต่โครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินเทพาจังหวัดสงขลาและโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่ก็ไม่สามารถดำเนินการต่อได้ เนื่องจากมีกลุ่มผู้ที่คัดค้านโครงการดังกล่าวเห็นว่าการใช้เชื้อเพลิงถ่านหินในการผลิตไฟฟ้านั้นไม่เหมาะสม และจะส่งผลกระทบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ตั้งโครงการและพื้นที่ใกล้เคียงในวงกว้าง ทำให้เกิดความขัดแย้งที่รุนแรง รวมทั้งมีกลุ่มที่ไม่ยอมรับกระบวนการมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพดังกล่าว กระทรวงพลังงานจึงได้จัดให้มีโครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment--SEA) ที่จัดทำโดยนักวิชาการผู้ชำนาญการในเรื่องดังกล่าวที่เป็นกลางและด้วยวิธีการที่เป็นไปตามมาตรฐานสากลเพื่อนำเสนอทางเลือกและประเมินทางเลือกในการพัฒนาโรงไฟฟ้าในภาคใต้ต่อรัฐบาล (National Institute of Development Administration, NIDA Consulting Center, 2022)

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นเครื่องมือที่สำคัญเครื่องมือหนึ่งในการนำมาใช้สำหรับการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของนโยบาย แผนหรือแผนงาน รวมทั้งข้อเสนอทางเลือกโดยจัดทำเป็นรายงานเสนอผู้บริหารเพื่อประกอบการตัดสินใจ โดยเปิดโอกาสให้สาธารณชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Therivel & Partidario, 2004) การนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เข้ามาใช้ในการประเมินเพื่อประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาไฟฟ้าในภาคใต้จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าจะช่วยให้ได้คำตอบที่มีเหตุผลทางวิชาการ และเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ครอบคลุมทั้งกลุ่มผู้คัดค้านและผู้สนับสนุนและเป็นคำตอบทางเลือกที่น่าจะได้รับการยอมรับจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งโครงการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์นี้ได้เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการแสดงความคิดและแลกเปลี่ยนข้อมูลตั้งแต่ขั้นตอนแรกๆ ของการดำเนินงาน (National Institute of Development Administration, NIDA Consulting Center, 2022) จึงเป็นที่น่าสนใจว่ากระบวนการดังกล่าวมีแนวทางอย่างไร ประสบความ

สำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร รวมทั้งมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการดำเนินการและการมีส่วนร่วมของประชาชน จากคำถามดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้ศึกษาและถอดบทเรียนจากกระบวนการมีส่วนร่วมในการศึกษาโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ การพัฒนาพลังงานไฟฟ้าภาคใต้ ซึ่งผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินกระบวนการมีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ สำหรับการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาต่างๆ ของภาครัฐต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) การพัฒนาพลังงานไฟฟ้าภาคใต้

2. เพื่อถอดบทเรียนจากกระบวนการการมีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) การพัฒนาพลังงานไฟฟ้าภาคใต้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment--SEA) การพัฒนาพลังงานไฟฟ้าภาคใต้ โดยใช้ CIPP-I Model ประกอบด้วย 5 มิติ (1) การประเมินบริบท (context) (2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (input) (3) การประเมินกระบวนการ (process) (4) การประเมินผลผลิต (output) และ (5) การประเมินผลกระทบ (impact) รวมทั้งประเด็นปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วม ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อกระบวนการมีส่วนร่วม

2. ขอบเขตด้านประชากรและตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลหลักมี 4 กลุ่ม ดังนี้ (1) กลุ่มที่ 1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง จำนวน 10 คน (2) กลุ่มที่ 2 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับรอง จำนวน 10 คน (3) กลุ่มที่ 3 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับบุคคลที่สาม จำนวน 10 คน และ (4) คณะผู้ศึกษาโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไฟฟ้าภาคใต้ จำนวน 5 คน และคณะกรรมการกำกับการศึกษาโครงการ จำนวน 5 คน รวมตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 40 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ กำหนดพื้นที่ศึกษาทั้งหมด 15 จังหวัดภาคใต้ (รวมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) ประกอบด้วย ได้แก่ ชุมพร นครศรีธรรมราช ประจวบคีรีขันธ์ พังงา ภูเก็ต ระนอง สุราษฎร์ธานี กระบี่ ตรัง นราธิวาส ปัตตานี พัทลุง ยะลา สตูล และสงขลา

4. ขอบเขตด้านเวลา ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2562 ถึง เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2564

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. กระบวนการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องตรงกับความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเลือกการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์การพัฒนาพลังงานไฟฟ้าภาคใต้

2. การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์การพัฒนาพลังงานไฟฟ้าภาคใต้ ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการมีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) การพัฒนาพลังงานไฟฟ้าภาคใต้ โดยมีแนวคิด ทฤษฎี และงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

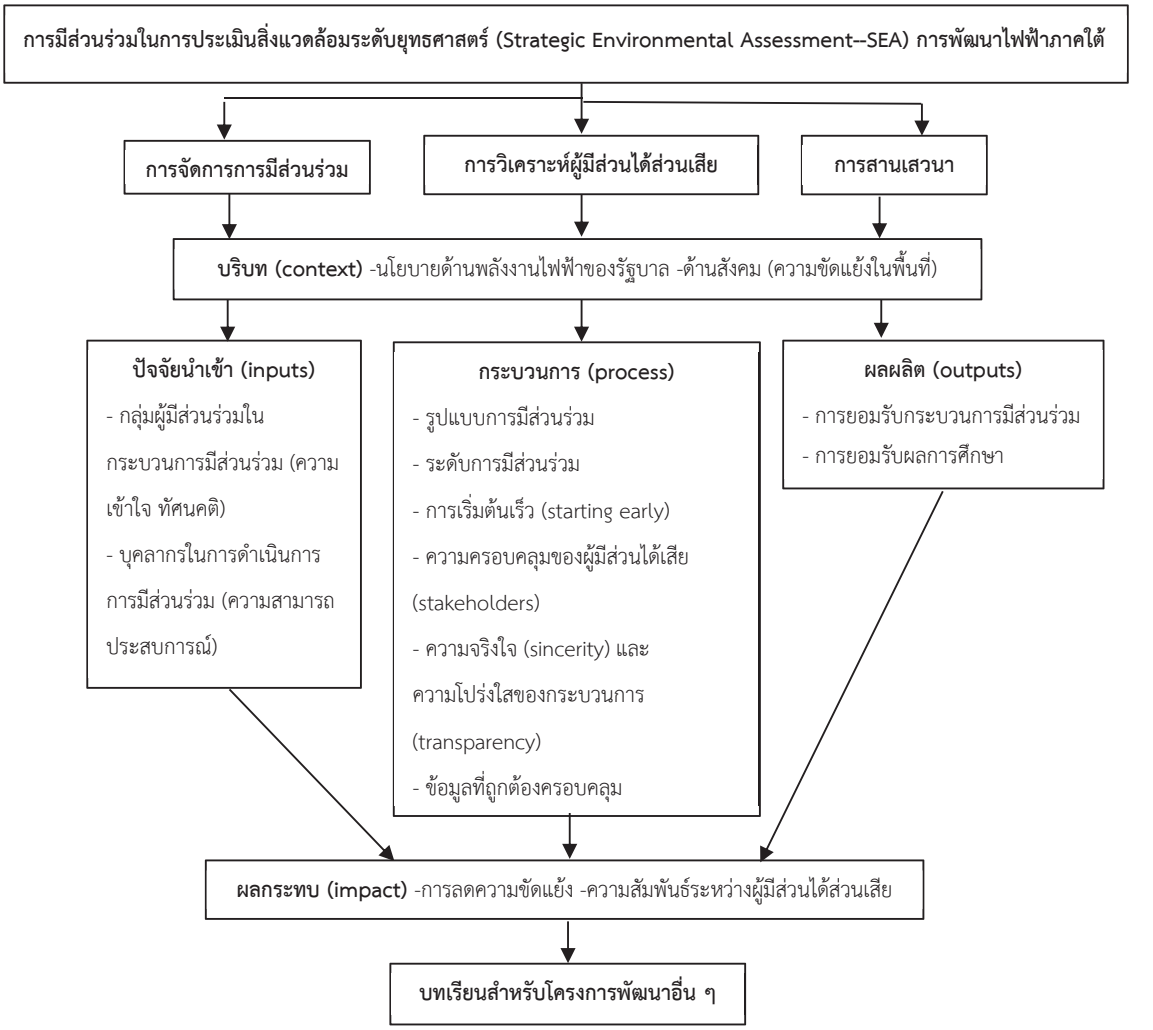
การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment--SEA) เป็นกระบวนการที่ช่วยในการตัดสินใจเชิงระบบที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำให้ความยั่งยืนในทางสิ่งแวดล้อมและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้มีการพิจารณาอย่างมีประสิทธิภาพ

ในการทำนโยบาย แผน และโปรแกรม ดังนั้น นอกจาก SEA ครอบคลุมในการประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมในระดับดังกล่าวแล้ว SEA จะต้องคำนึงถึงผลกระทบทางด้านเศรษฐศาสตร์และสังคมที่เกิดขึ้นด้วย เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจ SEA จึงถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เชื่อมโยงความเป็นไปได้ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ และนำไปสู่การตัดสินใจในระดับที่สูงขึ้น โดยหลักการ SEA ต้องถูกดำเนินการขึ้นก่อนการพัฒนา เพื่อชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของผลกระทบเชิงลบที่อาจจะเกิดขึ้นจากข้อเสนอดังกล่าว และเสนอแนวทางในการป้องกัน ลด บรรเทา หรือชดเชยผลกระทบ ในขณะเดียวกันก็ใช้ประโยชน์จากผลกระทบด้านบวก รายงาน SEA เป็นเพียงส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์ในกระบวนการ SEA สิ่งที่สำคัญ คือ การได้สื่อสารผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่มีศักยภาพจะเกิดขึ้นจากทางเลือกต่างๆ รวมทั้งการดำเนินการที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและชดเชยต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ (Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, 2008) ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนากระบวนการ SEA คือ ช่วยบูรณาการการวางแผนพัฒนา โดยบูรณาการครอบคลุมทั้ง 3 ด้านของการพัฒนา ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Poboon, 2017) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจะช่วยหลีกเลี่ยงผลเสียหายต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

สิ่งที่สำคัญที่สุดของการดำเนินโครงการพัฒนา คือ การมีส่วนร่วม (participation) ซึ่งการมีส่วนร่วมเป็นเรื่องหรือประเด็นที่บุคคลสนใจ จะแสดงออกหรือไม่ก็ตามและไม่จำเป็นที่จะต้องเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นโดยตรง แต่มีทัศนคติ ความคิดเห็น ความสนใจ ก็เรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมได้ โดยมีเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมหรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดการต่อรอง ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม (Fuangchoonuch & Chompunth, 2017) ในขณะที่ Uwanno and Bureekul (2005) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่า เป็นอำนาจการตัดสินใจที่ไม่ควรเป็นกลุ่มที่มีคนน้อย แต่ควรได้ประโยชน์ทุกคนที่เป็นกิจกรรมส่วนรวม นอกจากนั้น Kasemsuk (2014) อธิบายเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน (public participation) ว่าเป็นการร่วมในการริเริ่มคิด การพิจารณาตัดสินใจ การเปิดโอกาสให้ได้มีส่วนร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ซึ่งมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง ขับเคลื่อนโดยกลุ่มเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง Office of National Economic and Social Development Council (2021) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการจัดทำ SEA ที่ต้องสอดแทรกไว้ในทุกขั้นตอน เพื่อสร้างโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียได้เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต้องคำนึงถึงและดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนได้ร่างแผนที่บูรณาการกับ SEA

ในส่วนรูปแบบการประเมินแบบ CIPP-I Model เป็นเทคนิคที่มีการประยุกต์จาก CIPP Model ของ Daniel Stufflebeam ร่วมกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) เพื่อให้การประเมินมีความครอบคลุมมากขึ้น การประเมินผลโดยใช้เทคนิค CIPP-I Model ประกอบด้วย 5 มิติ คือ (1) การประเมินบริบทหรือสิ่งแวดล้อมของโครงการ (context) (2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (input) (3) การประเมินกระบวนการ (process) (4) การประเมินผลผลิต (output) และ (5) การประเมินผลกระทบ (impact) นำมาเป็นกรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย ดังแสดงในภาพ 1 (Chompunth, 2013; Poboon, 2017)

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interviews) และรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารวิชาการ หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการค้นคว้าสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประชากรและตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลหลักมี 4 กลุ่ม ดังนี้ (1) กลุ่มที่ 1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง จำนวน 10 คน (2) กลุ่มที่ 2 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับรอง จำนวน 10 คน (3) กลุ่มที่ 3 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับบุคคลที่สาม จำนวน 10 คน และ (4) คณะผู้ศึกษาโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไฟฟ้าภาคใต้ จำนวน 5 คน และคณะกรรมการกำกับการศึกษาโครงการ จำนวน 5 คน รวมตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 40 คน

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interviews) ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทุกกลุ่ม โดยมีคำถามตามประเด็นการวิจัยที่กำหนดไว้ รวมทั้งความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ประเด็นคำถาม ประกอบด้วย (1) ความคิดเห็นต่อนโยบายการมีส่วนร่วมในโครงการภาครัฐ (2) ความคิดเห็นต่อแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพลังงานไฟฟ้าภาคใต้ (3) ความคิดเห็นต่อกระบวนการในทุกขั้นตอนของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (4) ในกระบวนการมีส่วนร่วมมีกระบวนการส่วนใดเป็นข้อดีและมีส่วนใดที่มีปัญหา (5) การยอมรับกระบวนการการมีส่วนร่วม และ (6) ข้อเสนอแนะต่อกระบวนการการมีส่วนร่วม

2. แบบการสังเกตการณ์ใช้สำหรับการบันทึกผลการสังเกตการณ์ในระหว่างการสานเสวนาและการประชุมกลุ่มย่อย ประกอบด้วยประเด็นได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไป วันเวลาและสถานที่ (2) บรรยากาศในการประชุมและการสานเสวนา (3) พฤติกรรมของกลุ่มและพฤติกรรมส่วนบุคคลขณะร่วมกิจกรรม และ (4) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยเครื่องมือดังกล่าวนี้ผู้วิจัยร่างขึ้นตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA และด้านการมีส่วนร่วม จำนวน 5 ท่านพิจารณา และได้นำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้บันทึกข้อมูลระหว่างการประชุมกลุ่มย่อยและการสานเสวนาโดยบันทึกภาพนิ่ง/ภาพเคลื่อนไหว บันทึกเสียงอีกด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดยนำข้อมูลที่ได้จากเอกสารข้อเท็จจริง การสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ มาวิเคราะห์โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ดังนี้ (1) นำข้อมูลมาวิเคราะห์เป็นหมวดหมู่ (2) วิเคราะห์เนื้อหา แยกตามรายละเอียดเหตุการณ์ตามประเด็นวิจัย (3) สรุปประเด็นกระบวนการมีส่วนร่วม ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูล (Lofland & Lofland, 1995) และ (4) ทำการวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปผลการวิจัยตามกรอบของการประเมินแบบ CIPP-I Model

ผลการวิจัย

ได้สรุปเนื้อหาที่สำคัญของผลการวิจัยนำเสนอเป็น 8 ส่วน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การจัดการมีการส่วนร่วม พบว่า คณะผู้ศึกษาโครงการ SEA ได้กำหนดวิธีการมีส่วนร่วมไว้ 4 วิธี ประกอบด้วย การสานเสวนา การจัดประชุมกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์ และการตอบแบบสอบถาม โดยวิธีการมีส่วนร่วมหลัก คือ การสานเสวนา ซึ่งเป็นวิธีการที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างอิสระและเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการศึกษานี้ ซึ่งได้ดำเนินการทั้งหมด จำนวน 4 รอบ สำหรับวิธีการอื่น คือ การจัดประชุมกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์ และการตอบแบบสอบถาม คณะผู้ศึกษาได้นำมาใช้ร่วมกับวิธีการหลักและเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในบางประเด็นที่ต้องการข้อมูลข้อเท็จจริงในเชิงลึกและเป็นประเด็นที่มีความสำคัญที่ต้องมีการศึกษาและการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างใกล้ชิด ได้มีการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อปรึกษาและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 15 ครั้ง การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่ภาคใต้และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 21 ครั้ง และมีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้เกี่ยวกับประเด็นทางเลือกการพัฒนาพลังงานไฟฟ้าภาคใต้ และการก่อสร้างโรงไฟฟ้าฐานในพื้นที่ภาคใต้ จำนวน 2 ครั้ง

2. การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า คณะผู้ศึกษาได้ระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นกลุ่มตัวแทนที่มีความสำคัญและได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบที่เป็นไปตามกระบวนการศึกษา ผลลัพธ์ที่ต้องการและมีบริบทที่สอดคล้องกับโครงการอย่างแท้จริง

3. การสานเสวนา สรุปภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการสานเสวนาได้ดังนี้

3.1 การสานเสวนารอบ 1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในหลายภาคส่วนได้เสนอแนะและให้ข้อคิดเห็นและข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาพลังงานไฟฟ้าในภาคใต้ที่สอดคล้องกับบริบทของภาคใต้ ซึ่งคณะผู้ศึกษาได้นำมากำหนดวิสัยทัศน์ของการพัฒนาพลังงานไฟฟ้าภาคใต้ ประเด็นยุทธศาสตร์ และวัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืน รวมทั้งได้นำผลการสานเสวนามาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลทางวิชาการต่างๆ เพื่อกำหนดทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาพลังงานไฟฟ้าภาคใต้

3.2 การสานเสวนารอบ 2 จากการสานเสวนารอบ 2/1 และ 2/2 เน้นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข้อเท็จจริงระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและพิจารณาทบทวนทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาพลังงานไฟฟ้าภาคใต้ มิติ/ตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมิน และข้อมูลประกอบการประเมินทางเลือกที่พัฒนาจากข้อมูลและผลการสานเสวนารอบ 1 รวมทั้งมีการประเมินค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักสำหรับมิติ/เกณฑ์ตัวชี้วัดสำหรับการประเมินทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์

3.3 การสานเสวนารอบ 3 ให้ความสำคัญกับประเด็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการก่อสร้างโรงไฟฟ้าฐาน (โรงไฟฟ้าถ่านหินและโรงไฟฟ้าก๊าซธรรมชาติ) โดยวิเคราะห์จากความเหมาะสมในการก่อสร้าง (พิจารณาทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม) เงื่อนไขเพื่อให้เกิดการยอมรับโครงการจากชุมชนในพื้นที่และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการดำเนินการของภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้สามารถเกิดการก่อสร้างโครงการได้ หรือในกรณีที่ไม่มีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าฐานภาคใต้ควรมีทิศทางการพัฒนาพลังงานไฟฟ้าให้เหมาะสมอย่างไร รวมทั้งข้อเสนอแนะต่างๆ สำหรับนำไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลทางวิชาการเพื่อกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนตามขั้นตอนของกระบวนการศึกษา SEA ในลำดับต่อไป

3.4 การสานเสวนารอบ 4 หรือการจัดประชุมผู้มีส่วนได้เสียและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล/ความคิดเห็นและประเมินทางเลือก เพื่อหาข้อสรุปตามการประเมินทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาพลังงานไฟฟ้าภาคใต้

4. บริบทของกระบวนการมีส่วนร่วม (context) พบว่า ด้วยข้อกำหนดในทางกฎหมายของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และจากหลายๆ โครงการพัฒนาที่ผ่านมาไม่สามารถดำเนินการต่อได้หรือต้องชะลอโครงการออกไปก่อน เนื่องจากมีการคัดค้านหรือไม่เห็นด้วยจากประชาชนในพื้นที่ รัฐบาลจึงเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการนโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาไฟฟ้าภาคใต้ ที่มีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ อย่างรุนแรง ทำให้มีการตื่นตัวและมีความต้องการในการมีส่วนร่วมในโครงการประเมิน SEA นี้เป็นอย่างมาก

5. ปัจจัยนำเข้าของกระบวนการมีส่วนร่วม (inputs)

5.1 ความเข้าใจและทัศนคติต่อการศึกษา SEA พบว่า ก่อนการดำเนินการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจว่าการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) คืออะไรและกระบวนการที่จะดำเนินการเป็นไปในรูปแบบใด หลังจากได้ดำเนินงานผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมความเข้าใจใน SEA ของผู้เข้าร่วมยังเข้าใจไม่เท่ากัน โดยส่วนใหญ่ยังมีความสับสนระหว่างการศึกษา SEA กับ EIA/EHIA ทำให้การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นไปเน้นประเด็นเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้เน้นการศึกษาระดับยุทธศาสตร์โดยมีโจทย์ว่า การพัฒนาไฟฟ้าภาคใต้ควรมีทางเลือกใดบ้าง และแต่ละทางเลือกมีข้อดีข้อด้อยอย่างไร ซึ่งในช่วงแรกผู้มีส่วนร่วมมีความเข้าใจในการศึกษาไม่ตรงกัน ทำให้มีการระแวงและมีท่าทีต่อต้านการศึกษาครั้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกลุ่มที่ต่อต้านโรงไฟฟ้าถ่านหิน

5.2 ความเพียงพอและเหมาะสมของบุคลากรในการดำเนินงานการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในแต่ละครั้ง ผู้จัดโครงการได้จัดผู้เชี่ยวชาญที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขาโดยคำนึงถึงมิติที่ต้องพิจารณาในแต่ละประเด็นในการค้นหาข้อมูลหรือในการให้ข้อมูล หรือการบรรยายในแต่ละประเด็นตามกิจกรรมที่จัดในแต่ละเวทีสานเสวนา ผู้จัดมีบุคลากรที่เพียงพอตามสาขาที่เกี่ยวข้อง ในการสานเสวนาจัดผู้เชี่ยวชาญที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านเทคโนโลยี ด้านพลังงาน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสาธารณสุข มีผู้ดำเนินการสานเสวนามากด้วยประสบการณ์และเป็นคนในพื้นที่ และมีการเชิญวิทยากรพิเศษมาบรรยายให้คณะผู้ศึกษารับทราบข้อมูลที่จะต้องทำมาวิเคราะห์และเชื่อมโยงรายละเอียดงานก่อนการสานเสวนา

6. กระบวนการของการมีส่วนร่วม (process)

6.1 รูปแบบการมีส่วนร่วม จากการสังเกตการณ์ในเวทีสานเสวนาและการสัมภาษณ์ มีรูปแบบที่ให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าอย่างอิสระ เป็นการที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง และสามารถให้ข้อมูลโดยตรงกับคณะทำงานโดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ทุกเวลา คณะผู้ศึกษาได้พิจารณาประเด็นที่เกิดขึ้นโดยละเอียดในระหว่างการดำเนินงานเพื่อปรับรูปแบบการมีส่วนร่วมและระมัดระวังในส่วนเปราะบางของความรู้สึกและมีการปรับรูปแบบการมีส่วนร่วมให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในการดำเนินการ

6.2 ระดับการมีส่วนร่วม การแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งได้ 5 วิธี ได้แก่ (1) การรับรู้ข่าวสาร (2) การปรึกษาหารือ (3) การประชุมรับฟังความคิดเห็น (4) การประชาพิจารณ์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการประเมิน SEA ครั้งนี้ มีตั้งแต่ระดับการรับทราบข้อมูลไปจนถึงระดับการตัดสินใจ ในการจัดสานเสวนาได้มีการให้ข้อมูลเรื่องโครงการที่ศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และตอบคำถามในข้อคำถามเพื่อให้ได้รับทราบข้อมูลที่เหมือนกัน รวมถึงผู้เข้าร่วมสามารถติดต่อสื่อสารและให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อโครงการตลอดการดำเนินการศึกษา มีการร่วมให้คะแนนในการประเมินทางเลือกการพัฒนาพลังงานภาคใต้ และนำเสนอผลการศึกษาให้รัฐบาลพิจารณาต่อไป

6.3 การเริ่มต้นเร็ว กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมิน SAE มีการเริ่มต้นที่เร็ว ผู้ศึกษาได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการ

6.4 ความครอบคลุม มีการลงพื้นที่หาข้อมูล มีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีการจัดประชุมในกลุ่มเฉพาะทั้งกลุ่มสนับสนุนโรงไฟฟ้าและกลุ่มที่คัดค้าน

6.5 ความจริงใจและความโปร่งใส คณะผู้ศึกษาได้แสดงความบริสุทธิ์ใจ เปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา ด้วยข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจน ปราศจากอคติ และมีการสื่อสารสองทางอยู่ตลอดเวลา การทำงานไม่มีธงจากใครหรือจากเจ้าของงาน ทำด้วยหลักวิชาการ เป็นคำชี้แจงทุกครั้งในการจัดเวทีหรือการลงพื้นที่จากหัวหน้าโครงการและคณะผู้ศึกษาทุกครั้ง

6.6 ข้อมูล ข้อมูลที่ใช้ในการจัดทำโครงการนี้มีความครอบคลุมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการให้ข้อมูลที่มีอยู่และมีข้อคิดเห็น เสนอแนะในการจัดทำข้อมูลเพิ่มเติมให้มีความครบถ้วนและสมบูรณ์ภายใต้หลักการทางวิชาการที่ถูกต้อง

7. ผลผลิตของกระบวนการมีส่วนร่วม (outputs)

7.1 การยอมรับกระบวนการมีส่วนร่วม หลังจากการสานเสวนารอบ 1 รอบ 2 รอบ 3 และรอบ 4 ผ่านไป พบว่า บรรยากาศการมีส่วนร่วมมีพัฒนาการไปในทิศทางที่ดีขึ้นตามลำดับ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า

ระยะก่อนเริ่มต้นโครงการ จากการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีส่วนได้เสีย พบว่า ชุมชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบอย่างหนักจากความขัดแย้งเกี่ยวกับการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินที่กระบี่และเทพา ความขัดแย้งเรื่องโรงไฟฟ้าถ่านหิน จึงทำให้คนในชุมชนโดยเฉพาะในจังหวัดกระบี่และสงขลาซึ่งเป็นที่ตั้งโครงการตกอยู่ในความหวาดระแวง ไม่ไว้ใจซึ่งกันและกัน ซึ่งความรู้สึกนี้ส่งผลถึงการศึกษาที่กำลังเริ่มต้นดำเนินการ การสานเสวนาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในรอบ 1 ผู้มีส่วนได้เสียส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือแสดงความคิดเห็นจากจุดยืนและความเชื่อเดิมของตนเองอย่างเต็มที่ รวมทั้งมีท่าทีไม่ไว้วางใจในกระบวนการเพราะขาดความเข้าใจในโครงการ SEA คณะผู้ศึกษาได้นำข้อมูลและข้อเสนอแนะจากการสานเสวนากลับไปพิจารณา ในขณะที่คณะผู้ศึกษาด้านสังคมและการมีส่วนร่วมได้ลงพื้นที่ภาคสนามพบปะพูดคุยและประชุมกลุ่มย่อย (focus group) เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจข้อสงสัยต่างๆ แก่ผู้มีส่วนได้เสียโดยเฉพาะในจังหวัดสงขลาและกระบี่ การมีส่วนร่วมในการสานเสวนารอบต่อๆ มา เป็นการให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข้อเท็จจริงและนำไปสู่การมีมุมมองที่กว้างขึ้นโดยไม่ยึดติดกรอบอ้างอิงเดิมของแต่ละคน นอกจากนี้ผู้ที่อ้างว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมและเข้ามาร่วมในรอบแรกโดยไม่ได้รับเชิญ ไม่มาปรากฏตัว แสดงให้เห็นว่า การรับฟังความคิดเห็นด้วยกระบวนการสานเสวนาเป็นที่ยอมรับมากขึ้น

7.2 การยอมรับผลการศึกษา ผลการสานเสวนารอบ 4 ได้แสดงให้เห็นว่าทั้ง 2 ฝ่ายยอมรับเกี่ยวกับความจำเป็นของการมีโรงไฟฟ้าฐานที่ดำเนินการโดยหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ เช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เพื่อให้เกิดความมั่นคงด้านพลังงานไฟฟ้าภาคใต้ แต่ละฝ่ายมุ่งแสดงข้อมูลข้อเท็จจริง และแสดงความคิดเห็นอย่างมีวุฒิภาวะ ทำให้การสานเสวนามีบรรยากาศสร้างสรรค์ และทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องต้องกันในบางประเด็น ในภาพรวมสรุปได้ว่าผู้เข้าร่วมการสานเสวนา และผู้ให้สัมภาษณ์มีความเชื่อมั่นต่อโครงการ ว่าโครงการทำตามวัตถุประสงค์และคณะผู้ศึกษามีความเป็นกลาง เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมโดยการให้ความสำคัญกับทุกฝ่าย หลังจากดำเนินงานเสร็จผู้มีส่วนร่วมยอมรับผลการศึกษา และไม่มีการคัดค้านผลการศึกษาจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งกลุ่มสนับสนุนและคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้า

8. ผลกระทบจากกระบวนการมีส่วนร่วม (impact)

8.1 การลดความขัดแย้ง จากการสังเกตการณ์ตั้งแต่เริ่มการจัดสานเสวนารอบที่ 1 ถึงรอบที่ 4 บรรยากาศในเวทีจากครั้งแรกเป็นการปะทะกันเพื่อส่งสัญญานในอีกฝ่ายที่เป็นคู่กรณีกันให้ทราบว่า พร้อมในการใช้ข้อมูลและในการล้มเวที หลังจากรอบแรกคณะผู้ศึกษาจึงจัดเวทีแยกกลุ่มกันก่อนแล้วมารวมที่หลังทำให้บรรยากาศค่อยๆ ดีขึ้นจนสุดท้ายสามารถพูดคุยในเรื่องเดียวกันได้

8.2 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นไปในทางที่ดีขึ้น กระบวนการของคณะผู้จัดสร้างบรรยากาศและความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นในการร่วมเข้าประชุม บรรยากาศผ่อนคลายมากขึ้น แต่ละกลุ่มยอมรับกระบวนการ ในเวทีที่ 4 ซึ่งเป็นเวทีสุดท้ายบรรยากาศมีความสร้างสรรค์และมีการพูดคุยระหว่างกลุ่มจังหวัดและกลุ่มที่มีความคิดเห็นต่าง จบการจัดประชุมด้วยความสงบ

การอภิปรายผล

ประเด็นสำคัญซึ่งนำมาอภิปรายผลการศึกษามีดังนี้

1. บริบทของกระบวนการมีส่วนร่วม (context) พบว่า นโยบายด้านพลังงานไฟฟ้าตามแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. 2558-2579 (PDP2015) เน้นการเสริมความมั่นคงระบบไฟฟ้า ด้วย

การกระจายเชื้อเพลิงในผลิตไฟฟ้า ลดการพึ่งพาก๊าซธรรมชาติเพิ่มสัดส่วนการผลิตไฟฟ้าจากถ่านหิน ก่อให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่จากโครงการการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่ และโรงไฟฟ้าเทพา ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่ม NGOs กลุ่มอนุรักษ์ รวมถึงกลุ่มอาชีพที่ได้รับผลกระทบ และกลุ่มผู้นำชุมชนที่สนับสนุนการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน รวมถึงความไม่น่าเชื่อถือของนักการเมืองบางกลุ่มซึ่งแสวงหาผลประโยชน์ กล่าวคือ นโยบายต่างๆ ที่เป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานเป็นไปตามข้อกฎหมาย แต่การอนุมัติหรือการลงความเห็นว่าควรอนุมัติโครงการหรือเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดต่างๆ ที่ไม่เป็นไปตามแผนที่ตั้งไว้ สามารถเปลี่ยนได้ตามความเห็นของผู้บริหารในขณะนั้นที่มีอำนาจสูงสุดและสามารถเปลี่ยนได้ภายใต้ขอบเขตที่ข้อกฎหมายกำหนด โดยขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่ สอดคล้องกับการศึกษาของ Kumcharoen and Eua-Arporn (2012) ซึ่งพบว่า การวางแผนพัฒนาการผลิตไฟฟ้าประเทศไทยยังขาดการประชาสัมพันธ์ขั้นตอนการจัดทำแผนที่ชัดเจน และระดับการมีส่วนร่วมการรับรู้ข้อมูลและร่วมในการตัดสินใจมีจำกัด ดังนั้นการจัดทำแผนพัฒนาพลังงานในแต่ละพื้นที่ควรคำนึงถึงบริบทของพื้นที่และนโยบายของแต่ละจังหวัด สอดคล้องกับการศึกษาของ Phoochinda (2010) ซึ่งพบว่า ความสำเร็จของการจัดการพลังงานชุมชนขึ้นอยู่กับการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการพลังงาน ผลิตและใช้พลังงานอย่างพอเพียง ใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น และต้องทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำการประเมินด้านสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับการศึกษาของ Rattananikorncharoen (2018) ซึ่งพบว่า ด้านบริบทโครงการ EIA ในประเทศไทยต้องมีการปรับกฎหมายให้สามารถปฏิบัติได้จริง การมีส่วนร่วมในทางปฏิบัติควรมีส่วนร่วมจริง

2. ปัจจัยนำเข้าของกระบวนการมีส่วนร่วม (inputs) ในระยะแรกกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการมีส่วนร่วมบางส่วนที่มีอคติและไม่เข้าใจกระบวนการประเมิน SEA แต่เนื่องจากบุคลากรในการดำเนินการการมีส่วนร่วมแสดงความเป็นกลางให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสัมผัสได้ จึงเกิดการยอมรับในการให้ดำเนินการต่อไปจนสิ้นสุดงาน จากการศึกษาของ Santiso (2001) กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมว่าเป็นการดำรงความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม การมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือสำคัญของการบริหารจัดการที่ดี สร้างความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมคือความคิดเห็นและความรู้สึกของชุมชน

3. กระบวนการของกระบวนการมีส่วนร่วม (process) ประชาชนส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงข่าวสารได้หลายช่องทาง แต่ข้อมูลที่ประชาชนได้บางครั้งกระทันหัน ทำให้มีข้อมูลไม่เพียงพอต่อการการตัดสินใจ ดังนั้นการเริ่มต้นเร็วจึงเป็นสิ่งสำคัญ การเชิญผู้มีส่วนได้เสียมีความครอบคลุม ผู้ดำเนินโครงการมีความจริงใจและปรับวิธีการที่เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา มีความโปร่งใสของกระบวนการสามารถตรวจสอบและสอบถามได้ทุกขั้นตอนการดำเนินการ

4. ผลผลิตของกระบวนการมีส่วนร่วม (outputs) ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ยอมรับกระบวนการมีส่วนร่วมและยอมรับผลการศึกษา ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้กระบวนการมีส่วนร่วม บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์คือการเริ่มต้นที่ดี โดยการสร้างความมั่นใจหรือความไว้วางใจให้กับผู้เข้าร่วม ซึ่งจากการศึกษาของ Sattapornpan and Chompunth (2019) พบว่าความขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อมในกระบวนการการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่เกิดจากข้อมูลที่ประชาชนได้รับจากผู้พัฒนาโครงการยังไม่ชัดเจนและให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ทำให้ขาดความเชื่อถือและไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่เริ่มต้นการดำเนินการ ดังนั้น การเริ่มต้นให้ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่แรกจะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือมากขึ้น

5. ผลกระทบจากกระบวนการมีส่วนร่วม (impact) เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เข้าร่วมที่มีปัญหาขัดแย้งกัน และมีการสร้างเครือข่ายในกลุ่ม ลดความขัดแย้งมีบรรยากาศที่ดีขึ้น เพราะมีความเชื่อมั่นต่อโครงการมากขึ้น มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้เสียที่ดีขึ้น ดังนั้นนโยบายการพัฒนาต่างๆ จำเป็นต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับโครงสร้างและลักษณะพฤติกรรมของประชากร รวมถึงมาตรการการเยียวยาที่ชัดเจนและสร้างความมั่นใจให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบ

โดยสรุป ผลการวิจัย พบว่า (1) ปัจจัยภายนอก (context) นโยบายด้านพลังงานไฟฟ้าตามแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย (PDP2015) การผลิตไฟฟ้าจากถ่านหินก่อให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่ เป็นที่มาของความขัดแย้งของประชาชนซึ่งมีทั้งสนับสนุนและคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน (2) ปัจจัยนำเข้า (input) ในระยะแรกผู้เข้าร่วมไม่มีความเข้าใจและไม่ไว้วางใจต่อกระบวนการมีส่วนร่วม หลังจากดำเนินงานผู้มีส่วนร่วมมีความเข้าใจ ไว้วางใจ และให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน (3) กระบวนการ (process) ประชาชนส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงข่าวสาร การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับการรับฟังข้อมูลจนถึงระดับร่วมตัดสินใจ ผู้ดำเนินโครงการมีความจริงใจและโปร่งใส กระบวนการมีรูปแบบที่เข้าถึงและมีความครอบคลุมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ(4) ผลผลิต (product) ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ยอมรับกระบวนการมีส่วนร่วมและผลการศึกษา และ (5) ผลกระทบ (impact) ช่วยลดความขัดแย้งและมีสัมพันธภาพที่ดีขึ้นระหว่างกลุ่ม

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานภาครัฐควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ครอบคลุมในทุกขั้นตอนของกระบวนการตั้งแต่การให้ข้อมูล การร่วมวางแผน การแสดงความคิดเห็น การนำไปปฏิบัติและการติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อให้การกำหนดนโยบายหรือการกำหนดมาตรการเกิดการยอมรับ ควรให้ผู้นำชุมชนในแต่ละพื้นที่จัดการในการคัดเลือกตัวแทนของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมภายใต้การยอมรับของพื้นที่เอง และสามารถเข้าร่วมได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการ

2. การสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนในพื้นที่เป็นส่วนสำคัญที่สุดที่จะทำให้ลดความขัดแย้งในการดำเนินโครงการใดๆ ช่วยลดปัญหาข้อพิพาทที่ทำให้เกิดความไม่พอใจเนื่องจากยังไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์และยังไม่มีความชัดเจนในสิ่งที่ประชาชนในพื้นที่จะได้รับการดูแลจากผลกระทบของโครงการ

3. การสื่อสารทุกขั้นตอนในการดำเนินโครงการต้องเป็นรูปแบบที่ประชาชนเข้าใจง่าย และสามารถเข้าถึงได้ไม่ว่าจะใช้ภาษาในการสื่อสารเป็นภาษาทางราชการหรือภาษาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาและความหมายที่ต้องการให้มีความเข้าใจที่ตรงกัน

References

Chompunth, C. (2013). Good governance and public participation in decision-making process of development project. *Journal of Environmental Management, 9*(1), 85-106. [In Thai]

Fuangchoonuch, M., & Chompunth, C. (2017). A Public participation in environmental health impact assessment: A case study of Krabi power plant expansion project. *Journal of Community Development Research: Humanities and Social Sciences, 10*(2), 174-184. [In Thai]

Kasemsuk, C. (2014). *Community development public participation*. Chulalongkorn University Press. [In Thai]

Kumcharoen, L., & Eua-Arporn, B. (2012). Public participation in Thailand's power development plan. *Journal of Energy Research Institute, 9*(1), 3-4. [In Thai]

Lofland, J., & Lofland, L. H. (1995). *Analysis social settings. A guide to qualitative observation and analysis* (3rd ed.). Wadsworth.

Ministry of Energy, Energy Policy and Planning Office. (2015). *Thailand power development Plan 2015-2036: (PDP2015)*. Author. [In Thai]

National Institute of Development Administration, NIDA Consulting Center. (2022). *Strategic environmental assessment for coal-fired power plant construction sites in the southern region*. Author. [In Thai]

Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2008). *Spatial environmental potential assessment: Case studies in 5 southern coastal provinces (Surat Thani, Nakhon Si Thammarat, Krabi, Phang Nag, Phuket)*. Author. [In Thai]

Office of National Economic and Social Development Council. (2021) *Guideline for strategic environmental assessment strategy level (revised version)*. Author. [In Thai]

Phoochinda, W. (2010). Lesson learned from community energy management based on philosophy of sufficiency economy. *Journal of Environmental Management, 6*(2), 113-132. [In Thai]

Poboon, C. (2017). *Environmental assessment*. All in One Printing. [In Thai]

Rattananikorncharoen, K. (2018). *Evaluation of the environmental impact assessment system in Thailand: A case study of the gold line minor mass transit system*. Master's Thesis of science (Environmental Management), National Institute of Development Administration. [In Thai]

Santiso, C. (2001) Good governance and aid effectiveness: The world bank and conditionality. *The Georgetown Public Policy Review, 7*(1), 1-22.

Sattapornpan, S., & Chompunth, C. (2019). Environmental conflicts from mega development projects in Thailand: A case study of Krabi coal-fired power plant expansion project. *Ph.D. in Social Sciences Journal, 9*(3), 716-729. [In Thai]

Therivel, R., & Paridario, M. R. (2004). *The practice of strategic environmental assessment*. Earthscan.

Uwanno, B., & Bureekul, T. (2005). *Participatory democracy*. King Prajadhipok's Institute. [In Thai]

DOI: 10.14456/phdssj.2023.30

Received:	July	21, 2022
Revised:	August	20, 2023
Accepted:	August	25, 2023

รูปแบบการประเมินสมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย

ยิ่งศักดิ์ จิตตะโคตร์[1] บุญมี พันธุ์ไทย[2]
คณิต ไข่มุกด์[3] อุทัย สุดสุข[4]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย (2) สร้างรูปแบบการประเมินประกอบสมรรถนะที่จำเป็นที่ประกอบไปด้วย เครื่องมือวัด ตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมิน และคู่มือการใช้รูปแบบสมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย (3) เพื่อหาความสัมพันธ์สมรรถนะด้านความรู้ ทางด้านทักษะ และทางด้านคุณลักษณะ ระหว่างผลการประเมินตนเองกับหัวหน้าสาขาประเมินของแพทย์แผนไทย และ (4) เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมินตนเองกับหัวหน้าสาขาประเมินในแต่ละระดับคุณภาพทางด้านความรู้ ทักษะ และ คุณลักษณะ ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 18 คน ใช้สถิติค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และสร้างรูปแบบการประเมินประกอบสมรรถนะที่จำเป็น ประกอบด้วยเครื่องมือวัด ตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมิน และคู่มือการใช้รูปแบบสมรรถนะนำไปประเมินกลุ่มตัวอย่างอาจารย์สอนและหัวหน้าภาควิชา จำนวน 204 คน วิเคราะห์ด้วยสถิติ Pearson Correlation และ Friedman Test

ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะที่จำเป็น ได้แก่ สมรรถนะทางด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ สมรรถนะทางด้านความรู้ ได้แก่ การแพทย์แผนไทย 4 สาขา เวชกรรมไทย เภสัชกรรมไทย ผดุงครรภ์ไทย และนวดไทย หลักการเทคนิคการสอนและการถ่ายทอดความรู้ สมรรถนะทางด้านทักษะ ได้แก่ การแพทย์แผนไทย 4 สาขา การพิสูจน์เอกลักษณ์พืชและสมุนไพร และสมรรถนะทางด้านคุณลักษณะ ได้แก่ เจตคติที่ดี ปฏิบัติตาม “แพทยาลังการ”และรูปแบบการประเมินสมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย และคู่มือการใช้รูปแบบสมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ผลการประเมินตนเองกับผลการประเมินของหัวหน้าสาขาให้ผลไม่แตกต่างกัน $p > .05$

คำสำคัญ: รูปแบบการประเมิน; สมรรถนะ; อาจารย์สอนแพทย์แผนไทย
ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:
ยิ่งศักดิ์ จิตตะโคตร์, บุญมี พันธุ์ไทย, คณิต ไข่มุกด์ และอุทัย สุดสุข. (2566). รูปแบบการประเมินสมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 13*(2), 413-426.

[1] หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: jittakoat2016@gmail.com
[2,3] โครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
[4] มูลนิธิอุทัย สุดสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

A Thai Traditional Medicine Instructor Competency Assessment Model

Yingsak Jittakoat[1] Boonmee Punthai[2]
Kanit Khaimook[3] Uthai Sudsukh[4]

Abstract

This research article aims to (1) study the necessary competencies of Thai traditional medicine instructors and (2) built an assessment model for the necessary competency including measuring instruments, assessment criteria, and a manual for using the Thai traditional medicine instructor competency assessment model. (3) Find the relationship between competencies including knowledge, skills, and characteristics between the self-assessment results and the head of the assessment branch of Thai traditional medicine. (4) Compare the results of the self-assessment with the Head of the Assessment Branch at each quality level in terms of knowledge, skills, and characteristics. With eighteen experts to data collection. Create the required competency evaluation form. And a manual for using the competency model to assess a sample group of Thai traditional medicine instructors and a chief division total of 204 people. Statistics used were the Pearson product-moment correlation coefficient and the Friedman test.

Findings are as follows: Necessary competencies include competence in knowledge, skills, and characteristics. Knowledge competencies include four branches of traditional. Skills competency includes traditional medicine. Thai traditional medicine 4 branches and identity identification of plants and herbs, and competency in characteristics such as good attitude and compliance with "Patayalungkarn" and a model for assessing the competency of Thai traditional medicine instructors. And a manual for using the competency model of Thai traditional medicine instructors, the comparison results showed that the results of self-evaluation and the evaluation of chief division were not significantly different $p > .05$ level.

Keywords: Evaluation Model; Competency; Thai Traditional Medicine Indicators
Type of Article: Research Article

Cite this article as:
Jittakoat, Y., Punthai, B., Khaimook, K., & Sudsukh, U. (2023). A Thai traditional medicine instructor competency assessment model. *Ph.D. in Social Sciences Journal, 13*(2), 413-426.

[1] Doctor of Philosophy Program in Social Sciences, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Hau Mark, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Corresponding Author Email: jittakoat2016@gmail.com
[2,3] Doctor of Philosophy Program in Social Sciences, Ramkhamhaeng University
[4] Uthai Sudsuk Foundation, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษารูปแบบการประเมินสมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย เป็นการศึกษาสมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทยที่มีต่อบทบาทหน้าที่การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรการแพทย์แผนไทยหรือการแพทย์แผนไทยประยุกต์เป็นต้นทางสำคัญของการผลิตแพทย์แผนไทยที่มีคุณภาพประสิทธิภาพและมาตรฐาน ผู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดวิทยาการเทคนิคต่างๆ สาขาการแพทย์แผนไทย ทั้ง 4 สาขาหลัก เวชกรรมไทย เภสัชกรรมไทย ผดุงครรภ์ไทย และนวดไทย เป็นสาขาบังคับหลักสูตรการแพทย์แผนไทยหรือการแพทย์แผนไทยประยุกต์

จากการศึกษาพบปัญหาการวิจัย ดังนี้ (1) เป็นชุดข้อมูลการสัมภาษณ์อาจารย์ และนักศึกษาวิชาชีพการแพทย์แผนไทยหรือการแพทย์แผนไทยประยุกต์ พบว่า (1.1) ขาดการเสริมทักษะประสบการณ์ทางแพทย์แผนไทยส่งผลต่อแรงจูงใจในวิชาชีพ (1.2) ขาดการฟื้นฟูประสบการณ์บริการตรวจวินิจฉัยรักษาสั่งการรักษาของการฝึกทักษะปฏิบัติคลินิกในและนอกมหาวิทยาลัย (1.3) ขาดการเสริมทักษะและประสบการณ์วิจัยคลินิกทางการแพทย์แผนไทย (1.4) ขาดการเสริมทักษะประสบการณ์ประเมินความสามารถทักษะความรู้วิชาชีพเวชกรรมไทย เภสัชกรรมไทย ผดุงครรภ์ไทย และนวดไทย ส่งผลให้การเรียนการสอนไม่ครบองค์ประกอบวิชาชีพและผลกระทบต่อคุณภาพและมาตรฐาน (1.5) อาจารย์ขาดประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจการแพทย์ท้องถิ่น การแพทย์แผนอินเดีย การแพทย์แผนจีน การแพทย์แผนธิเบต เป็นต้น ทั้งในและต่างประเทศ (1.6) อาจารย์แพทย์แผนไทยบางส่วนมุ่งทำงานที่ไม่ใช่การเรียนการสอนแพทย์แผนไทย (1.7) อาจารย์ขาดการพัฒนาความรู้ทักษะภาษาถิ่นและภาษาอังกฤษ (1.8) ขาดแนวทางการประเมินอาจารย์ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติรูปแบบเดียว เช่น สาขาเวชกรรมไทย ต่างกัน 3 ชั่วโมง สาขานวดไทย ต่างกัน 2 ชั่วโมง ส่วนใหญ่จะเป็นภาคปฏิบัติ (1.9) มหาวิทยาลัยสาขาการแพทย์แผนไทยหรือการแพทย์แผนไทยประยุกต์ มุ่งรายงานผลงานให้ผ่านเกณฑ์ประกันคุณภาพส่งผลกระทบช่วงเวลาการพัฒนาส่งเสริมความสามารถทักษะในวิชาชีพของอาจารย์ (Thai traditional medicine teacher and student graduated from Thai traditional medicine or applied Thai traditional medicine program in Bangkok area, 2017) (2) นอกจากนี้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารวิชาการ พบว่า (2.1) สมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทยมีแนวทางการพัฒนาอาจารย์ในด้านความรู้และทักษะในการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล การพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์วิชาชีพและการส่งเสริมความรู้งานประกันคุณภาพการศึกษา (2.2) แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาอุปสรรคการจัดการเรียนการสอน (Thai Traditional Medical Council, 2014) และ (3) การประเมินสมรรถนะความรู้ ความสามารถ ทักษะบางประการไม่ตรงและสอดคล้องความเป็นจริงอาจารย์สอนแพทย์แผนไทยหรือแพทย์แผนไทยประยุกต์ (Ministry of Education, 2012; Thai Traditional Medical Council, 2014; Thai Traditional Medical Professions Act, B.E. 2556, 2013) (4) ในขณะที่การวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารวิชาการของมหาวิทยาลัย ในหัวข้อการประเมินสมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทยตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2558 จนถึงปัจจุบัน พบว่า (4.1) อาจารย์สอนแพทย์แผนไทยไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดตัวชี้วัด กำหนดสมรรถนะ และวิธีแนวทางการประเมิน (4.2) สมรรถนะแต่ละองค์ประกอบและระดับสมรรถนะของอาจารย์สอนแพทย์แผนไทยไม่สอดคล้องกับคุณลักษณะวิชาชีพ และ (4.3) ไม่มีสมรรถนะแต่ละองค์ประกอบและระดับสมรรถนะเป็นมาตรฐานกลางแต่พบเป็นของแต่ละมหาวิทยาลัย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจการศึกษากำหนดรูปแบบประเมิน การสร้างเครื่องมือ การสร้างเกณฑ์การประเมิน และการสร้างคู่มือการประเมินสมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทยที่มีความเหมาะสมให้เป็นแนว ทางในการพัฒนาสมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทยที่มีมาตรฐานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย

2. เพื่อสร้างรูปแบบการประเมินประกอบสมรรถนะที่จำเป็นที่ประกอบไปด้วย เครื่องมือวัด ตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมิน และคู่มือการใช้รูปแบบสมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย

3. เพื่อหาความสัมพันธ์สมรรถนะด้านความรู้ทางด้านทักษะ และทางด้านคุณลักษณะ ระหว่างผลการประเมินตนเองกับหัวหน้าสาขาประเมินของแพทย์แผนไทย

4. เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมินตนเองกับหัวหน้าสาขาประเมินในแต่ละระดับคุณภาพ ทางด้านความรู้ ทักษะ และ คุณลักษณะ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา จากการทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อสมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย ได้แก่ สมรรถนะทางด้านความรู้ สมรรถนะทางด้านทักษะ และสมรรถนะทางด้านคุณลักษณะ และแนวคิด Just Notification Difference (JND) (Kendra, 2020)

2. ขอบเขตด้านประชากร คือ อาจารย์สอนแพทย์แผนไทยทั้งประเทศ จำนวน 546 คน ได้แบ่งกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 18 คน กลุ่มที่ 2 อาจารย์สอนแพทย์แผนไทยดำเนินการประเมินตนเอง จำนวน 102 คน และกลุ่มที่ 3 หัวหน้าสาขาเป็นอาจารย์แพทย์แผนไทย จำนวน 102 คน สังกัดมหาวิทยาลัยเปิดสอนหลักสูตรการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนไทยประยุกต์ และต้องผ่านการรับรองสถาบันการศึกษาจากสภาการแพทย์แผนไทย จำนวน 23 แห่ง

3. ขอบเขตด้านสถานที่ คือ สถาบันที่จัดการศึกษาระดับปริญญาหรือประกาศนียบัตรเทียบเท่าปริญญาสาขาการแพทย์แผนไทยและสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ พ.ศ. 2557 มีคราวละ 5 ปี ตั้งแต่ 30 ธันวาคม 2557 ถึง 29 ธันวาคม 2562 จำนวน 23 แห่ง (Thai Traditional Medical Council, 2015)

4. ขอบเขตทางด้านเวลา ดำเนินการวิจัยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560-2564

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้เห็นภาพรวมของสมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย สำหรับนำไปพัฒนาและยกระดับอาจารย์สอนแพทย์แผนไทยสมรรถนะทางด้านความรู้ สมรรถนะทางด้านทักษะ และสมรรถนะทางด้านคุณลักษณะ และนำไปเป็นข้อมูลตั้งต้นการวางแผนพัฒนายกระดับอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย

2. นำรูปแบบการประเมินสมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทยไปประยุกต์ใช้ในบริบทกระบวนการการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยเปิดสอนหลักสูตรการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนไทยประยุกต์

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี มหาวิทยาลัยเปิดการเรียนการสอนหลักสูตรปริญญาตรีด้านการแพทย์แผนไทยหรือการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ตามรายชื่อสถาบันจัดการศึกษาระดับปริญญาหรือประกาศนียบัตรเทียบเท่าปริญญา สาขาการแพทย์แผนไทยหรือการแพทย์แผนไทยประยุกต์ สภาการแพทย์แผนไทยรับรองตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 ตามบทเฉพาะกาลในข้อบังคับสภาการแพทย์แผนไทยว่า

ด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการรับรองสถาบันที่จัดการศึกษาระดับปริญญาหรือประกาศนียบัตรเทียบเท่าปริญญาสาขาการแพทย์แผนไทยและสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ พ.ศ. 2557 มีคราวละ 5 ปี ตั้งแต่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2557 ถึง 29 ธันวาคม พ.ศ. 2562 จำนวน 23 แห่ง ที่มีรายชื่อดังนี้ (Thai Traditional Medical Council, 2015) ระดับปริญญาโท หลักสูตรการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนไทยประยุกต์ จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ (1) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2) มหาวิทยาลัยรังสิต (3) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (4) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (5) มหาวิทยาลัยมหิดล และ (6) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และระดับปริญญาเอก หลักสูตรการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนไทยประยุกต์ จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ (1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (3) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ (4) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ในขณะที่ สมรรถนะ (competency) การพัฒนาสมรรถนะถือเป็นการพัฒนาอาจารย์ในด้านความรู้และทักษะในการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลงานทะเบียนและประมวลผลงานกิจการนักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ความรู้พื้นฐานทางด้านการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล อาจารย์มีการพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ งานประกันคุณภาพการศึกษา แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหา และเสนอข้อเสนอปัญหาอุปสรรค (Arandorn, 2016)

จากแนวคิด Kendra (2020) อธิบายไว้ว่า Just Noticeable Difference (JND) ความแตกต่างที่เห็นได้ชัดเจน (JND) หรือที่เรียกว่าความแตกต่างที่สังเกตได้คือ ระดับการกระตุ้นขั้นต่ำที่บุคคลสามารถตรวจพบได้ ร้อยละ 50 ของเวลาตัวอย่างเช่น หากถูกขอให้ถือวัตถุสองชิ้นที่มีน้ำหนักต่างกัน ความแตกต่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ ความแตกต่างของน้ำหนักขั้นต่ำระหว่างสองชิ้นที่คุณสัมผัสได้เพียงครึ่งเดียว สิ่งสำคัญคือ ต้องไม่สับสนระหว่างความแตกต่างที่เห็นได้ชัดเจนและเกณฑ์ที่แน่นอน แม้ว่าเกณฑ์ความแตกต่างจะเกี่ยวข้องกับความสามารถในการตรวจจับความแตกต่างในระดับการกระตุ้น แต่เกณฑ์แบบสัมบูรณ์ หมายถึง ระดับการกระตุ้นที่เล็กที่สุดที่ตรวจพบได้ เกณฑ์ที่แน่นอนสำหรับเสียงเช่น จะเป็นระดับเสียงต่ำสุดที่บุคคลสามารถตรวจพบได้ ความแตกต่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ การเปลี่ยนแปลงระดับเสียงที่เล็กที่สุดที่บุคคลสามารถสัมผัสได้ ดังนั้นความแตกต่างที่เห็นได้ชัดเจนนี้ใช้กับประสาทสัมผัสที่หลากหลาย เช่น สัมผัส รส กลิ่น การได้ยิน และการมองเห็น สามารถใช้กับสิ่งต่างๆ เช่น ความสดใส ความหวาน น้ำหนัก ความกดดัน และความดัง เป็นต้น

นอกจากนี้ รูปแบบ หมายถึง รูปแบบทางการศึกษา และสังคมศาสตร์ที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ด้วยหลักการทางคณิตศาสตร์ให้เป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม รูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ รูปภาพ รูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ และรูปแบบที่นำเอาตัวแปรต่างๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น (Bardo & Hartman, 1982; Keeves, 1988; Vorathepputipong, 1997)

นอกจากนี้ การประเมินตนเองและผู้บังคับบัญชา (self & boss assessment) เป็นเทคนิคการประเมินสมรรถนะที่ได้รับความนิยมมากที่สุด เพราะเปิดโอกาสให้ทั้งผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้บังคับบัญชาร่วมกันประเมิน มีการพูดคุย ปรึกษาหารือและตกลงร่วมกัน วิธีนี้ทำได้ง่าย ประหยัด ค่าใช้จ่าย แต่ข้อจำกัด คือ บางครั้งผลการประเมินที่พนักงานประเมินกับผู้บังคับบัญชาอาจมีผลประเมินไม่ตรงกัน ทำให้ตกลงกันไม่ได้ ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งวิธีแก้ไข คือ พนักงานและ

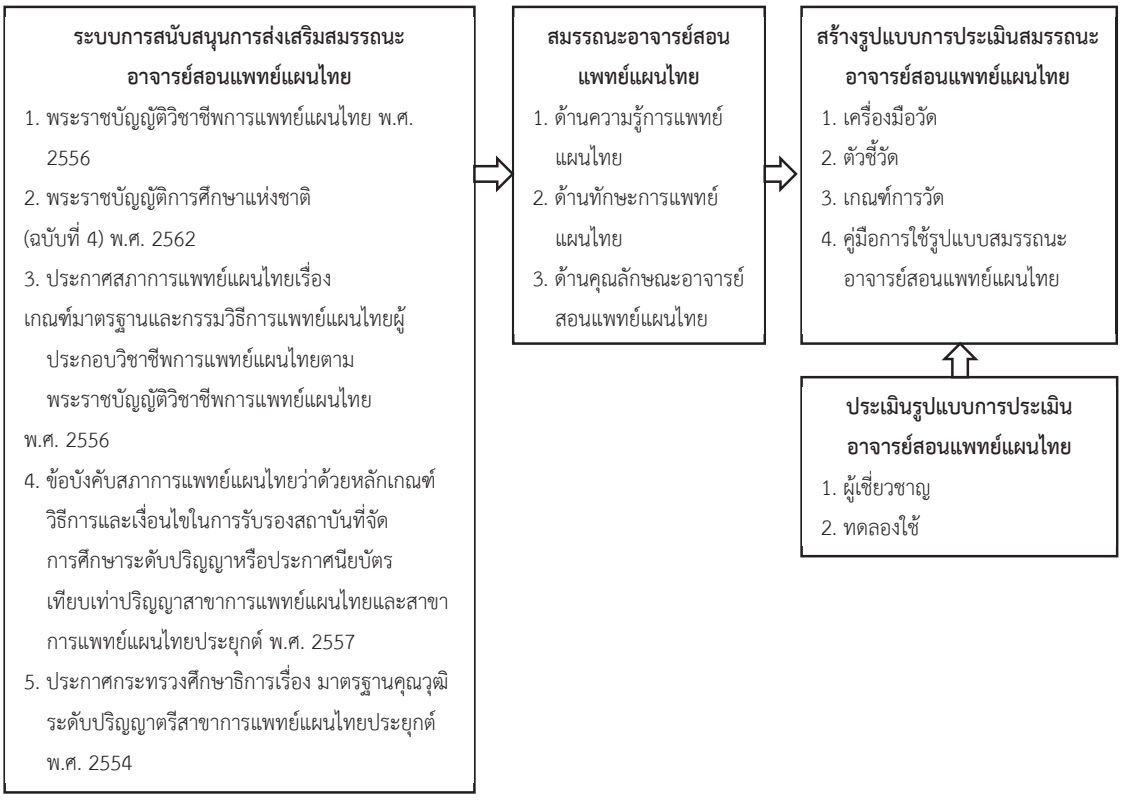
ผู้บังคับบัญชาต้องบันทึกพฤติกรรมระหว่างช่วงเวลาการประเมินไว้ให้ชัดเจนและนำมาใช้ประกอบในช่วงการสรุประดับสมรรถนะร่วมกัน การประเมินตนเองและผู้บังคับบัญชา (self & boss assessment) ได้แก่ (1) ตนเองประเมินสมรรถนะของตนเอง (2) ผู้บังคับบัญชาประเมินสมรรถนะของบุคลากรที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชา (3) ปรึกษาหารือและสรุป โดยความเห็นร่วมของผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา (4) คณะกรรมการบุคคลของแต่ละหน่วยงานองค์กร ให้ความเห็นชอบผลการประเมิน และ (5) ผู้บังคับบัญชาและฝ่ายทรัพยากรบุคคลของแต่ละหน่วยงาน/องค์กรให้การดูแลพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะตามความคาดหวังขององค์กร (Andrade, 2008; Klenowski, 1995; Ross, 2006; Srisaard, 2018; Stufflebeam, 2003; Thongpanit, 2018)

ในขณะที่การวัดแบบ Rating Scale มีข้อพิจารณาดังนี้ (1) การพิจารณาสัดส่วนพฤติกรรมที่แสดงออกต่อพฤติกรรมที่คาดหวัง (2) การพิจารณาจุดอ่อน-จุดแข็งเชิงพฤติกรรมของผู้รับการประเมิน (3) การพิจารณาการแสดงออกทางพฤติกรรมที่โดดเด่นถึงขั้นเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น และ (4) การเปรียบเทียบสมรรถนะของอาจารย์สอนแพทย์แผนไทยในตำแหน่งประเภทเดียวกัน ซึ่งวิธีการวัดแบบ rating scale โดยเปรียบเทียบการวัดที่มีเกณฑ์ระดับคะแนน เท่ากับ 1, 2, 3, 4, และ 5 รายบุคคลในกลุ่มอาจารย์สอนแพทย์แผนไทยอาจารย์ประเภทเดียวกัน (Office of the Civil Service Commission, 2010; Sekhahariddhi, 2016; Thailand Innovation Administration Consultancy Institute, 2020)

นอกจากนี้ ตัวชี้วัดเป็นตัวแปรหรือสิ่งที่สามารถบ่งบอกข้อมูลของสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างเจาะจงชัดเจน สะท้อนผลของสิ่งที่เกิดขึ้นแต่อาจสามารถเปลี่ยนแปลงค่าได้เมื่อบริบทของตัวแปรเปลี่ยนแปลงไป (Burstein, Oakes & Guiton, 1992; Chaiso, Sarnswang, Wongwanich Rumpagaporn, Meesuk, & Thanarachataphoom, 2018; Wiratchai, 2002)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า อาจารย์สอนแพทย์แผนไทยมีสมรรถนะทางด้านความรู้ ได้แก่ (1) ความรู้บทบาทหน้าที่อาจารย์ (2) ความรู้ด้านอนุรักษ์และพัฒนานวัตกรรมทางด้านแพทย์แผนไทย และ (3) ความรู้และทักษะตรวจวินิจฉัย การรักษา การฟื้นฟู และการส่งเสริมสุขภาพด้วยหลักการแพทย์แผนไทย สมรรถนะทางด้านทักษะ ได้แก่ (1) ทักษะการทำงานเป็นทีมของอาจารย์ (2) ทักษะการให้คำปรึกษาด้านการเรียนการสอนแพทย์แผนไทย และ (3) ทักษะบริการวิชาการด้านการแพทย์แผนไทย และสมรรถนะทาง ด้านคุณลักษณะ ได้แก่ (1) คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพอาจารย์ และ (2) คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมอาจารย์ (Cruthaka, 2012; Jindarak, 2017; Ketchararat, Buasuwan, & Wichitputchraporn, 2015; King Mongkut's University of Technology North Bangkok, 2015; Thongborisut, 2010)

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมุติฐานของการวิจัย

สมมุติฐานที่ 1 ผลการประเมินสมรรถนะตนเองของอาจารย์สอนแพทย์แผนไทยกับผลการประเมินสมรรถนะตนเองของหัวหน้าสาขาการแพทย์แผนไทยทางด้านความรู้ ทางด้านทักษะ และทางด้านคุณลักษณะมีความสัมพันธ์กัน

สมมุติฐานที่ 2 คะแนนการประเมินตนเองกับหัวหน้าประเมินสมรรถนะทางด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะให้ผลไม่แตกต่างกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development--R&D) และได้รับการรับรองจากคณะกรรมการการวิจัยในคนไปยังหน่วยจริยธรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล งานวิจัยนี้มีการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย เป็นการศึกษาเทคนิคเดลฟาย (Delphi technic) โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเป็นเอกพันธ์ (homogeneous group) จำนวน 18 คน การศึกษาจำนวน 3 รอบ รอบที่ 1 สอบถามสมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์สอนแพทย์แผนไทยทางด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะด้วยคำถามปลายเปิด แล้วนำผลวิเคราะห์ความเหมือนกันและความแตกต่างกันของความคิดเห็น รอบที่ 2 สอบถามความคิดเห็นสมรรถนะ

ที่จำเป็นของอาจารย์สอนแพทย์แผนไทยทางด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะด้วยคำถามปลายปิดแต่ละข้อคำถามในรูปแบบของในแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แล้วนำข้อมูลมาคำนวณค่ามัธยฐาน การวัดการกระจายจะใช้ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และรอบที่ 3 สอบถามยืนยันความคิดเห็นสมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์สอนแพทย์แผนไทยทางด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะด้วยค่ามัธยฐาน การวัดการกระจายจะใช้ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการประเมินประกอบสมรรถนะที่จำเป็น โดยผู้วิจัยการเลือกสมรรถนะที่จำเป็นที่มีค่ามัธยฐาน 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) ไม่เกิน 1.50 (1) สร้างเป็นเครื่องมือวัดสมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย ทั้ง 3 ด้าน ดังนี้ (1.1) สมรรถนะทางด้านความรู้ จำนวน 9 กลุ่ม (1.2) สมรรถนะทางด้านทักษะ จำนวน 8 กลุ่ม และสมรรถนะทางด้านคุณลักษณะ จำนวน 11 กลุ่ม แล้วนำไปสร้างการสร้างเกณฑ์การประเมิน (2) สร้างเกณฑ์การประเมินรายข้อมีมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ มากที่สุด เท่ากับ 5, 4, 3, 2 น้อยที่สุด เท่ากับ 1 ราย สมรรถนะทางด้านความรู้ ทางด้านทักษะและคุณลักษณะ มีคะแนนเต็ม 100 คะแนน (3) สร้างตัวชี้วัด รายข้อ รายกลุ่ม และรายสมรรถนะ โดยประยุกต์แนวคิด Just Noticeable Difference (JND) (Kendra, 2020) คือ ความแตกต่างที่เห็นได้ชัดเจนหรือที่เรียกว่าความแตกต่างที่สังเกตได้มาสร้างตัวชี้วัด (Wiratchai, 2002; Yodsongtrakul, 2019) (4) สร้างคู่มือการใช้รูปแบบสมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย โดยผู้วิจัยสร้างจากผลการสร้างเครื่องมือวัดเกณฑ์การวัดและตัวชี้วัด ประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ IOC > 0.60 ขึ้นไป (Kongsat & Thammawong, 2008) (5) การประเมินสมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ อาจารย์สอนแพทย์แผนไทยหรือการแพทย์แผนไทยประยุกต์ รวมทั้งสิ้น จำนวน 204 คน แบ่งขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวนเท่าๆ กัน จำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 อาจารย์สอนแพทย์แผนไทยดำเนินการประเมินตนเอง จำนวน 102 คน กลุ่มที่ 2 หัวหน้าสาขาเป็นอาจารย์แพทย์แผนไทย จำนวน 102 คน (6) เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ (6.1) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดสมรรถนะ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านเครื่องมือแบบสอบถาม ด้านสาขาการแพทย์แผนไทยหรือสาขาการแพทย์หรือสาธารณสุข ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเนื้อหาตัวชี้วัดสมรรถนะ ความหมายสมรรถนะ และตัวชี้วัดพฤติกรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือการประเมินความสอดคล้องของตัวชี้วัดสมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย โดยกำหนดค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ IOC > 0.6 ขึ้นไป (Kongsat & Thammawong, 2008) (6.2) ทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) นำไปทดสอบนำร่อง (try out) ในอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย จำนวน 36 คน พบว่า สมรรถนะทางด้านความรู้ α เท่ากับ 0.98, สมรรถนะทางด้านทักษะ α เท่ากับ 0.97, สมรรถนะทางด้านคุณลักษณะ α เท่ากับ 0.97 และ (7) วิเคราะห์ข้อมูลด้วย (7.1) สถิติ Pearson Product Moment Correlation Coefficient (rxy) ความสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมินตนเองกับหัวหน้าสาขาประเมิน (Vanichbuncha, 2012) และ (2) สถิติ The Friedman Test, Two-Way Analysis of Variance by Ranks (Tirakanant, 2010)

ผลการวิจัย

1. สมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย ได้ผลดังนี้ สมรรถนะทางด้านความรู้ จำนวน 101 ด้าน สมรรถนะทางด้านทักษะ จำนวน 69 ด้าน และสมรรถนะทางด้านคุณลักษณะ จำนวน 73 ด้าน

2. รูปแบบการประเมินสมรรถนะ (2.1) เครื่องมือมี 2 ส่วน ข้อมูลทั่วไปของหัวหน้าสาขาและของอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย และข้อมูลการประเมินของแบบประเมินสมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย สมรรถนะทางด้านความรู้ (knowledge) ค่า IOC เท่ากับ 0.71 ค่าอำนาจจำแนก เท่ากับ 0.64 ค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.96) สมรรถนะทางด้านทักษะ (skill) ค่า IOC เท่ากับ 0.92 ค่าอำนาจจำแนก เท่ากับ 0.61 ค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.90 สมรรถนะทางด้านคุณลักษณะ (attribute) ค่า IOC เท่ากับ 0.99 ค่าอำนาจจำแนก เท่ากับ 0.62 ค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.96 (2.2) ตัวชี้วัด กำหนดเป็น 5 ระดับ แสดงเป็น ระดับที่ 1 ถึง ระดับที่ 5 แล้วในแต่ละระดับมีความแตกต่างพฤติกรรมกำหนดการวัดตามตัวชี้วัด (2.3) เกณฑ์การประเมิน แต่ละด้านมีคะแนนเต็ม ร้อยละ 100 โดยภาพรวมแต่ละด้าน ผู้วิจัยนำแต่ละด้านไปจัดระดับตามเกณฑ์การประเมินการวัดพฤติกรรมอาจารย์สอนแพทย์แผนไทยที่อาจารย์แต่ละคนทำได้ และ (2.4) คู่มือการประเมิน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.64 ผลแสดงว่า คู่มือการประเมินสมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทยเป็นคู่มือมีคุณภาพ และสามารถนำไปใช้งานได้

3. การทดสอบความสัมพันธ์สมรรถนะด้านความรู้ ทางด้านทักษะ และทางด้านคุณลักษณะระหว่างผลการประเมินตนเองกับหัวหน้าสาขาประเมิน (ดูตาราง 1)

ตาราง 1

ความสัมพันธ์สมรรถนะด้านความรู้ ทางด้านทักษะ และทางด้านคุณลักษณะระหว่างผลการประเมินตนเองกับหัวหน้าสาขา (K1, S1, A1 เท่ากับ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ผลการประเมินสมรรถนะตนเองของอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย, K2, S2, A2 เท่ากับ ความรู้ ทักษะและ คุณลักษณะ ผลการประเมินสมรรถนะตนเองของหัวหน้าสาขาการแพทย์แผนไทย)

r_{xy}	ความรู้ (K1)	ทักษะ (S1)	คุณลักษณะ (A1)
ความรู้ (K2)	0.778*		
ทักษะ (S2)		0.749*	
คุณลักษณะ (A2)			0.917*

หมายเหตุ: * $P < .05$

ตาราง 1 พบว่า สมรรถนะทางด้านความรู้ ทางด้านทักษะมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับค่อนข้างสูง r เท่ากับ 0.778 และ 0.749 ค่า P เท่ากับ .000 ตามลำดับ และสมรรถนะทางด้านคุณลักษณะมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับสูง r เท่ากับ 0.917 ค่า P เท่ากับ .000 ทั้ง 2 กลุ่ม มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การทดสอบ The Friedman Test ต้องการทดสอบว่า การประเมินตนเองกับหัวหน้าประเมินสมรรถนะทางด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ให้ผลไม่แตกต่างกันหรือให้ผลแตกต่างกัน (ดูตาราง 2)

ตาราง 2

การเปรียบเทียบผลการประเมินตนเองกับหัวหน้าสาขาประเมินในแต่ละระดับคุณภาพทางด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ

ผลการประเมินตนเองกับหัวหน้าสาขาประเมิน	Mean Rank	N	F_r
1. คะแนนจากการประเมินทางด้านความรู้			
1.1 ประเมินตนเอง	1.42	102	
			2.783
1.2 หัวหน้าสาขาประเมิน	1.58	102	
2. คะแนนจากการประเมินทางด้านทักษะ			
2.1 ประเมินตนเอง	1.44	102	
			1.714
2.2 หัวหน้าสาขาประเมิน	1.56	102	
3. คะแนนจากการประเมินทางด้านคุณลักษณะ			
3.1 ประเมินตนเอง	1.45	102	
			3.270
3.2 หัวหน้าสาขาประเมิน	1.55	102	

ตาราง 2 พบว่า อาจารย์ที่สอนแพทย์ในแต่ละระดับคุณภาพ ด้านความรู้ที่ตัดสินโดยใช้คะแนนประเมินตนเองกับคะแนนหัวหน้าประเมิน Asymp. Sig เท่ากับ .095 ให้ผลไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านทักษะที่ตัดสินโดยใช้คะแนนประเมินตนเองกับคะแนนหัวหน้าประเมิน Asymp. Sig เท่ากับ .190 ให้ผลไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านคุณลักษณะที่ตัดสินโดยใช้คะแนนประเมินตนเองกับคะแนนหัวหน้าประเมิน Asymp. Sig เท่ากับ .071 ให้ผลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

1. การศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย ผู้วิจัยพิจารณาแล้ว พบว่า มีความคล้ายคลึงกับการศึกษาของ Cruthaka (2012) ทำการศึกษาเรื่อง “Desirable Research Competencies of University Lecturers” โดยทำการศึกษารอบที่ 1 ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบสอบถามปลายเปิด รอบที่ 2 สร้างสมรรถนะสากลของอาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นแบบสอบถามปลายปิด สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะสากลของอาจารย์มหาวิทยาลัย แล้วสรุปผลการศึกษา ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับผลที่ได้จากการศึกษาสมรรถนะสากลของอาจารย์มหาวิทยาลัย แล้วนำหลักสูตรที่สร้างไปรับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 8 คน ให้ประเมินความเหมาะสมความสอดคล้อง และประชุมเพื่อวิพากษ์แล้วนำไปพัฒนาตามคำแนะนำ แล้วขั้นตอนที่ 3 การฝึกอบรมสมรรถนะด้านต่างๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพความรู้ ความสามารถและทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ แล้วผู้วิจัยดำเนินการสอบถามความคิดเห็นสมรรถนะด้านต่างๆ

ที่เข้ารับการอบรมแล้วนำมาสรุปผลเรียงลำดับมากน้อย แปลผลสรุปผล แต่งานของผู้วิจัยมีจุดแข็งกว่างานของ Cruthaka (2012) พบว่า ได้รับการรับรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน และมีผลความคิดเห็นสมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์ฯ ในรูปแบบเดลฟายเทคนิค จำนวน 3 รอบ มีความคิดเห็นเกาะกันเป็นกลุ่มก้อน เป็นไปตามเกณฑ์ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และเป็นงานวิจัยการประเมินในลักษณะการประเมินตนเองกับหัวหน้าสาขาประเมินแล้วนำมาหาความสัมพันธ์หาทิศทางของแบบประเมินสมรรถนะ พบลักษณะที่เหมือนกัน คือ นำผลการวิจัยไปสร้างคู่มือการใช้รูปแบบสมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย ส่วนในงานวิจัยของ ชมสุภัค ครุฑกะ นำไปสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะพึงประสงค์ด้านการวิจัยของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย

2. การสร้างรูปแบบการประเมินประกอบสมรรถนะที่จำเป็นประกอบไปด้วยเครื่องมือวัด ตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมิน และคู่มือการใช้รูปแบบการประเมิน ผู้วิจัยพิจารณาแล้วพบว่า มีความคล้ายคลึงกับแนวคิดของ Fongsri (2008) กล่าวว่า เกณฑ์ (criteria) หมายถึง ระดับที่กำหนดไว้หรือมาตรฐานที่ควรจะเป็นเพื่อใช้ตัดสินสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ระดับพฤติกรรมของนักเรียน ระดับพฤติกรรมของบุคลากรทางการศึกษา สำหรับงานของผู้วิจัย ในกระบวนการประเมินสมรรถนะอาจารย์ฯ ประเด็นการกำหนดเกณฑ์มีความสอดคล้องกับ Stufflebeam (2003) เนื่องจากงานของผู้วิจัย คือ การศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์สอนแพทย์แผนไทยพบว่า สมรรถนะอาจารย์สอนแพทย์แผนไทย มีสมรรถนะหลัก คือ สมรรถนะทางด้านความรู้ ทางด้านทักษะ และทางด้านคุณลักษณะ ผู้วิจัยตั้งคำถามว่า ทำอย่างไร จึงจะรู้ว่ารายประเด็นของสมรรถนะทางด้านความรู้ ทางด้านทักษะ และทางด้านคุณลักษณะ ควรมีประเด็นอะไรบ้าง

ข้อเสนอแนะ

1. แพทย์แผนไทยในมหาวิทยาลัย ก่อนนำไปใช้ควรจะศึกษาคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินให้เข้าใจก่อน

2. เครื่องมือวัดสมรรถนะด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ ผู้นำไปใช้สามารถให้อาจารย์แพทย์แผนไทยประเมินตนเองได้ ซึ่งจะไม่ยุ่งยากและไม่เพิ่มภาระให้กับหัวหน้าสาขาการแพทย์แผนไทย

References

Andrade, H. (2008) Self-assessment through rubrics. *Educational Leadership, 65*(4), 60-63.

Arandorn, D. (2016). *Desirable competencies of the professionals of Thai traditional medicine*. Master's Thesis of Pharmacy (Social and Administrative Pharmacy), Prince of Songkla University. [In Thai]

Bardo, J. W., & Hartman, J. J. (1982). *Urban society: A systematic introduction*. F. E. Peacock.

Burstein, L., Oakes, J., & Guiton, G. (1992). Education indicators. In M. C. Alkin (Ed.), *Encyclopedia of educational research vol. 2* (pp. 410-418). Macmillan.

Chaiso, P., Sarnswang, S., Wongwanich Rumpagaporn, M., Meesuk, P., & Thanarachataphoom, T. (2018). *Monitoring and evaluation of educational management in Vocational Courses and Upper Secondary School (Twisuksa)*. Office of the Education Council. [In Thai]

Cruthaka, C. (2012). Desirable research competencies of university lecturers. *Ramkhamhaeng Research Journal of Humanities and Social Sciences, 15*(Special Issues), 21-37. [In Thai]

Fongsri, P. (2015). *Classroom research: Principles and practice techniques* (10th ed.). Darnsutha. [In Thai]

Jindarak, P. (2017). Competency development for academic staff in high education. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkron Rajabhat University, 11*(1), 221-233.

Keeves, J. P. (1988). *Educational research, methodology, and measurement: An international handbook*. Pergamon.

Kendra, C. (2020). *Just Noticeable Difference (JND) in Psychology*. Retrieved from https://www.verywellmind.com/what-is-the-just-noticeable-difference-2795306

Ketchararat, M., Buasuwan, P., & Wichitputchraporn, W. (2015). A Study of desirable competencies of Kasetsart University Lecturers. *Journal of Education Studies, 43*(1), 112-127. [In Thai]

King Mongkut's University of Technology North Bangkok. (2015). *Information, King Mongkut's University of Technology North Bangkok, academic year 2015*. Author. [In Thai]

Klenowski, V. (1995). Student self-evaluation processes in student-centred teaching and learning contexts of Australia and England. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice, 2*(2), 145-163.

Kongsat, S., & Thammawong, T. (2008). *Determination of questionnaire validity (IOC)*. Retrieved from https://www.mcu.ac.th/article/detail/14329 [In Thai]

Ministry of Education. (2012). *Announcement of the Ministry of Education on bachelor's degree qualification standards in applied Thai traditional medicine*. Retrieved from https://www.moe.go.th/backend/wp-content/uploads/2020/11/41.pdf [In Thai]

Office of the Civil Service Commission. (2010). *Handbook for determining competencies in the civil service: A guide to core competencies*. Author. [In Thai]

Ross, J. A. (2006). The reliability, validity, and utility of self-assessment. *Practical Assessment, Research, and Evaluation, 11*(10), 1-13.

Sekhahariddhi, V. (2016). *Competency-based personnel development*. Retrieved from https://president.su.ac.th/personnel/images/Project/Project59/Support-01/07-18022559.pdf [In Thai]

Srisaard, U. (2018). Self-evaluation. *Journal of Educational Measurement Mahasarakham University, 17*(2), 1-5. [In Thai]

Stufflebeam, D. L. (2003). The CIPP model of evaluation. In T. Kellaghan, D. Stufflebeam, & L. Wingate (Eds.), *International handbooks of education: Kluwer international handbook of educational evaluation* (pp. 31-62). Springer.

Thai Traditional Medical Council. (2014). *Regulations of the Thai Traditional Medical Council regarding criteria, methods and conditions for certifying institutions that provide degrees or certificates equivalent to degrees Thai Traditional Medicine or Applied Thai Traditional Medicine B.E. 2557*. Retrieved form https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/2029973.pdf [In Thai]

Thai Traditional Medical Council. (2015). *Accreditation of an institution or medical facility*. Retrieved from https://thaimed.or.th/home/?page_id=7733 [In Thai]

Thai Traditional Medical Professions Act, B.E. 2556. (2013). *Royal Thai Government Gazette, 130*(10 A), 1-20. [In Thai]

Thai traditional medicine teacher and student graduated from Thai traditional medicine or applied Thai traditional medicine program in Bangkok area. (2017). Interviews with Opinions on the Development of Instructional Guidelines, Transcribe Audio Tapes. [In Thai]

Thailand Innovation Administration Consultancy Institute. (2020). *Study and research on the improvement of the position classification system and compensation of local government officials (phase 2)*. Author. [In Thai]

Thongborisut, S. (2010). *Desired characteristic of veterinary instructors as perceived by students at Chulalongkorn University*. Master's Thesis of Education (Higher Education), Srinakharinwirot University. [In Thai]

Thongpanit, P. (2018). *The new curriculum evaluation: CIPPIEST model (Stufflebeam)*. Retrieved from http://yenruedeex42.blogspot.com/2018/11/stufflebeam.html [In Thai]

Tirakanant, S. (2010). *Nonparametric statistics*. Chulalongkorn University Press. [In Thai]

Vanichbuncha, K. (2012). *Using SPSS for windows to analyze data* (20th ed.). Chulalongkorn University, Faculty of Commerce and Accountancy. [In Thai]

Voratheppputipong, T. (1997). *Public policy formulation and analysis: Theory and application*. Semadham. [In Thai]

Wiratchai, N. (2002). *Development of indicators for administration and management assessment of educational service area*. Tharn-Aksorn. [In Thai]

Yodsongtrakul, S. (2019). Instructors: The key performance indicator in quality assurance. *Journal of Education Silpakorn University, 17*(2), 22-32. [In Thai]

DOI: 10.14456/phdssj.2023.31

Received:	September	1, 2022
Revised:	August	4, 2023
Accepted:	August	25, 2023

การพัฒนาระบบการเงินบัญชีขององค์กรชุมชนบ้านมั่นคง*

ลักษมี งามมีศรี[1] ปราณี ตปนียวรวงศ์[2]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทการเงินการบัญชีและการจัดทำบัญชีขององค์กรชุมชนบ้านมั่นคง 2) พัฒนาระบบการเงินการบัญชีให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลทางบัญชี และ 3) สร้างองค์ความรู้แก่ผู้นำและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรชุมชนบ้านมั่นคงในการบริหารจัดการด้านการเงินการบัญชี ใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการ สัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ แกนนำองค์กร/ตัวแทนองค์กรชุมชนบ้านมั่นคง จังหวัดนครสวรรค์ โดยวิธีการเจาะจงเลือก จำนวน 35 ราย รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ทำการวิเคราะห์เนื้อหา และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระบบการเงินการบัญชีขององค์กรฯในปัจจุบันมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางโดย พบว่า องค์กรชุมชนยังมีปัญหาอุปสรรคในการจัดทำบัญชีระดับมาก ผู้รับผิดชอบยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี และการบันทึกบัญชียังไม่เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองทั่วไป การจัดหมวดหมู่ของบัญชียังไม่ถูกต้อง โดยองค์กรมีการจัดทำรายงานทางการเงินเฉพาะงบกำไรขาดทุนเท่านั้น และสมาชิกจะนำข้อมูลทางการบัญชีมาใช้ในการรับรู้เกี่ยวกับเงินปันผลที่ตนเองได้รับ 2) การพัฒนาระบบบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งพบว่า การพัฒนาระบบการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านพัฒนาการรายงานทางการเงิน ด้านพัฒนาเอกสารแบบฟอร์มทางบัญชีอยู่ในระดับมาก 3) กลุ่มตัวอย่างได้รับความรู้มีความเข้าใจในระบบการเงินการบัญชีโดยการอบรมเชิงปฏิบัติการ หัวข้อ ระบบการเงินการบัญชีที่เหมาะสมสำหรับขององค์กรชุมชนบ้านมั่นคง ผู้นำองค์กรชุมชนได้รับความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล การรายงานทางการเงิน การใช้เอกสารแบบฟอร์มทางบัญชีมากขึ้น

คำสำคัญ: ระบบการเงินการบัญชี; องค์กรชุมชนบ้านมั่นคง; การจัดทำบัญชี
ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:
ลักษมี งามมีศรี และปราณี ตปนียวรวงศ์. (2566). การพัฒนาระบบการเงินบัญชีขององค์กรชุมชนบ้านมั่นคง. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 13*(2), 427-440.

[1] คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
398 หมู่ 9 ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ 60000, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: luxlek@hotmail.com
[2] ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
* ทุนวิจัยมุ่งเป้าและทุนวิจัยเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ประจำปีงบประมาณ 2564

The Development of Financial Accounting System of the Baan Mankong Community Organization*

Laksamee Ngammeesri[1] Pranee Tapaneeyaworawong[2]

Abstract

The research article aims to (1) study the context of finance, accounting and bookkeeping of the Baan Mankong Community Organization (2) develop financial and accounting innovations in accordance with the needs of users of accounting information (3) create Knowledge for leaders and stakeholders with the Ban Mankong Community Organization in financial and accounting management by using a participatory action research approach. Organize a workshop group interview. The sample group used was the organization's leader/representative of the community organization. By a specific method, 35 subjects were selected. Data were collected using a structured interview form, conduct a content analysis and use the questionnaire as a tool. The statistics used in the analysis were percentage, frequency, mean and standard deviation.

Findings are as follows: (1) The overall current financial, accounting and bookkeeping context was at a moderate level. It was found that the community organization had a high level of obstacles in accounting. Lack of knowledge and understanding of accounting does not yet follow an account category. Prepare financial reports for profit and loss statements only. Members will use the accounting information to recognize the dividends they have received. (2) Development of innovation in finance and accounting, the overall community organization accounting system development was at a high level, development of financial reporting and development of accounting form document is at a high level. (3) Knowledge creation for the sample group by a workshop on the topic of transferring innovations in finance and accounting of the Ban Mankong Community Organization for community organization leaders to gain knowledge understand data collection financial reporting More use of accounting forms documents.

Keywords: Innovation in Finance and Accounting; Baan Mankong Community Organization; Accounting

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Ngammeesri, L., & Tapaneeyaworawong, P. (2023). The development of financial accounting system of the Baan Mankong Community Organization. *Ph.D. in Social Sciences Journal, 13*(2), 427-440.

[1] Faculty of Management Science, Nakhon Sawan Rajabhat University
398 Moo 9, Nakhon Sawan Tok, Muang Nakhon Sawan, Nakhon Sawan 60000, Thailand
Corresponding Author Email: luxlek@hotmail.com
[2] Pensioned Official, Nakhon Sawan Rajabhat University

* Scholarship Support from Targeted Research Grants and Research Funding to Drive Strategies Nakhon Sawan Rajabhat University, Fiscal Year 2021

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบดำเนินโครงการบ้านมั่นคง ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้กับคนจนในชุมชนแออัด เป็นการแก้ปัญหาความไม่มั่นคงในด้านที่อยู่อาศัย สร้างชุมชนให้มีความน่าอยู่ตามนโยบายของรัฐบาลแนวทางการพัฒนาที่อยู่อาศัยของชาวชุมชนโดยเน้นให้คนจนมีส่วนสำคัญในการพัฒนาที่อยู่อาศัยและชุมชนของตนเองโดยหน่วยงานภาครัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุนเท่านั้น ซึ่งจะทำให้ชาวชุมชนได้มีที่อยู่อาศัยที่ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวชุมชนอย่างแท้จริง ทั้งนี้ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดย พอช. เป็นหน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการให้สามารถครอบคลุมคนจนที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัด กลุ่มผู้อยู่อาศัยที่จำเป็น ต้องบุกรุกที่ดิน ลำน้ำรวมไปถึงผู้ไร้ที่อยู่ คนเร่ร่อนได้อย่างทั่วถึงและสามารถสร้างที่อยู่อาศัยใหม่อันจะนำไปสู่การสร้างครอบครัวและสร้างชุมชนที่มั่นคงร่วมกัน โดยในแต่ละชุมชนจะมีระบบกองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่งเป็นกองทุนที่ริเริ่มจัดการโดยองค์กรชุมชน ตามวัฒนธรรมประเพณีและสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคมของแต่ละท้องถิ่น ดำเนินการและบริหารจัดการโดยองค์กรชุมชน ระเบียบข้อบังคับต่างๆ กำหนดขึ้นตามความเห็นพ้องต้องกันของสมาชิกกองทุน หน่วยงานภายนอกเป็นผู้สนับสนุน เน้นที่การจัดสวัสดิการให้สมาชิก ไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งขององค์กรการเงินอื่นๆ การดำเนินการของกองทุนอยู่ภายใต้หลักการสำคัญ ได้แก่ สมาชิกทุกคนจะบริจาคเงินสมทบเข้ากองทุนเท่ากันและมีสิทธิ์ที่จะได้รับความช่วยเหลือเมื่อยามจำเป็นเท่ากัน การช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างคนในชุมชน ความแข็งแกร่งของกองทุนต้องมาจากพลังความร่วมมือของคนภายในของชุมชนเอง ทั้งทางด้านการเงินและการบริหารจัดการ (Community Organization Development Institute, 2018)

แนวทางที่สำคัญของการดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคง คือต้องการให้คนภายในชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของโครงการ โดยมีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน เพื่อแก้ไขและพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกันของคนในชุมชน ให้การแก้ไขปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยของคนชุมชนได้ตรงตามความต้องการของชุมชนซึ่งจะทำให้คนจนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยอย่างเป็นรูปธรรม โดยเป้าหมายของการดำเนินงานขององค์กรชุมชนบ้านมั่นคง เป็นการสร้างความร่วมมือ การช่วยเหลือเกื้อกูล ความสามัคคีและการสร้างหลักประกันทางสังคมให้มวลหมู่สมาชิกในองค์กรชุมชน และองค์กรชุมชนนี้จะเกี่ยวข้องกับเรื่องการเงินการบัญชีเป็นหลัก ดังนั้นการที่องค์กรชุมชนจะมีระบบบัญชีและฐานข้อมูลขององค์กรที่ถูกต้อง มีระบบการเงินที่โปร่งใส มีการจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง สามารถตรวจสอบและรายงานผลการเงินได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งในการหนุนเสริมให้องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็ง ซึ่งในการปฏิบัติการดังกล่าวนั้นต้องเป็นการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ โดยการดำเนินงานต้องเชื่อถือได้ สำเร็จตามเวลาและถูกต้อง ดังนั้นการปฏิบัติงานทางการบัญชีที่ดี จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ผู้นำขององค์กรจะต้องมีการดูแล กำกับและควบคุม โดยควรเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นนวัตกรรมความรู้ทางบัญชี (accounting knowledge innovation) ที่ผ่านกระบวนการทางมาตรฐานบัญชี และเครื่องมือตรวจสอบทางการเงิน ทำให้เกิดนวัตกรรมการเงินการบัญชี (accounting financial innovation) อย่างไรก็ตามการสร้างนวัตกรรมดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องอาศัยการสร้างกระบวนการทางบัญชี (accounting process) ที่สามารถจับต้องได้และนำมาใช้ก่อให้เกิดเป็นรูปธรรม

ดังนั้น กระบวนการทางบัญชีที่นำมาสู่นวัตกรรมทางการเงินการบัญชี จะก่อให้เกิดระบบการจัดการของชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ตรวจสอบได้ สามารถเชื่อมโยง

การพัฒนาทั้งจากภายในองค์กรและภายนอกองค์กรให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขององค์กรชุมชน พร้อมเกิดบทบาทใหม่ของสถาบันการศึกษา และวิชาการโดยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับมหาวิทยาลัย ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ จึงมุ่งศึกษาบริบทการเงินการบัญชีและการจัดทำบัญชีขององค์กรชุมชนบ้านมั่นคง พัฒนานวัตกรรมการเงินการบัญชีให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลทางบัญชี พร้อมทั้งสร้างองค์ความรู้แก่ผู้นำองค์กรชุมชนบ้านมั่นคงในการบริหารจัดการ การเงินการบัญชี

ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า แนวทางสำคัญขององค์กรชุมชนคือต้องการให้คนในชุมชนร่วมกันในการแก้ไขปัญหาและจัดการด้วยตนเอง โดยมีภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่นให้การสนับสนุน ซึ่งแนวทางดังกล่าวนั้นองค์กรชุมชนจะต้องเผชิญกับปัญหาเรื่องกำลังคนและความสามารถของกำลังคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานที่เกี่ยวกับกิจกรรมหลักที่สำคัญที่องค์กรต้องจัดให้มีการดำเนินการ คือ เรื่องของการเงินการบัญชี ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวขององค์กรชุมชน จึงทำให้สนใจที่จะทำการศึกษาพัฒนานวัตกรรมทางการเงินการบัญชีขององค์กรชุมชน เพื่อถ่ายทอดความรู้สู่องค์กรชุมชน ให้สามารถแก้ไขปัญหาและจัดการดำเนินการด้วยตนเองได้ถูกต้อง ครบถ้วน ตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาบริบทการเงินการบัญชีและการจัดทำบัญชีขององค์กรชุมชนบ้านมั่นคงในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์

2. พัฒนาระบบการเงินการบัญชีขององค์กรฯให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลทางบัญชีและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

3. สร้างองค์ความรู้แก่ผู้นำและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรชุมชนบ้านมั่นคงในการบริหารจัดการด้านการเงินการบัญชี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ศึกษาจากสมาชิกผู้มีส่วนร่วมกับองค์กรชุมชนบ้านมั่นคง ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำองค์กร เจ้าหน้าที่จิตอาสาขององค์กร สมาชิก และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการประสานงานเครือข่ายชุมชนบ้านมั่นคง จำนวน 35 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาบริบทของการเงินการบัญชีและรูปแบบการจัดทำบัญชีของกลุ่มองค์กรชุมชนบ้านมั่นคง เพื่อวิเคราะห์ให้ได้ข้อมูลนำมากำหนดแนวทางการพัฒนานวัตกรรมด้านการเงินการบัญชี ให้ได้แนวทางและรูปแบบการเงินการบัญชีที่เหมาะสมกับกลุ่มองค์กรชุมชนบ้านมั่นคง ให้สามารถนำไปปรับใช้กับองค์กรชุมชนบ้านมั่นคงอื่นได้

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ทำการศึกษากลุ่มองค์กรชุมชนบ้านมั่นคงในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เนื่องจากองค์กรอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

4. ขอบเขตด้านเวลา ศึกษาตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2564 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2565

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ประโยชน์เชิงวิชาการ ตัวแทนองค์กรชุมชนบ้านมั่นคงสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอดไปใช้ในการบริหารจัดการด้านการเงินการบัญชีขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ องค์กรชุมชนบ้านมั่นคงมีระบบการบริหารการเงินการบัญชีโดยสามารถบริหารจัดการ การเงินการบัญชีขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความแข็งแกร่งเชิงเศรษฐกิจให้กับองค์กรได้

3. ประโยชน์เชิงสังคมและชุมชน สมาชิกขององค์กรชุมชนบ้านมั่นคง มีความมั่นใจในการบริหารจัดการขององค์กร ทำให้เกิดความร่วมมือกันในชุมชนมากขึ้น ผลที่ตามมาจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมีความรักสามัคคีกัน ร่วมมือร่วมใจทำประโยชน์ให้แก่

ชุมชน ซึ่งจะทำให้คุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของประชาชนในชุมชนดีขึ้น

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับระบบบัญชี

ระบบบัญชีเป็นระบบที่ถูกออกแบบมาเพื่อให้หน่วยงานสามารถทำการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางการเงินการบัญชีของหน่วยงาน ผู้ที่สามารถจัดวางระบบบัญชีได้ควรจะต้องมีความรู้ในด้านการจัดทำบัญชี จะเห็นได้ว่าระบบบัญชีเป็นขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล เอกสารทางการเงินที่เป็นหลักฐานในการบันทึกบัญชี ซึ่งการบันทึกบัญชีเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญในการดำเนินธุรกิจ ต้องมีความรู้ เข้าใจในกระบวนการจัดทำบัญชี เป็นกระบวนการที่เสร็จสิ้นภายในรอบระยะเวลาบัญชี ต้องมีการกระทำอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการวิเคราะห์รายการค้า การจดบันทึกรายการค้าในสมุดขั้นต้น ผ่านรายการบัญชีที่จดบันทึกไปยังบัญชีแยกประเภททั่วไป คำนวณยอดคงเหลือจัดทำงบทดลองก่อนรายการปรับปรุง ปรับปรุงรายการบัญชี จัดทำงบการเงิน และการปิดบัญชี (Tapaniworawong, 2005) ดังนั้น การที่องค์กรมีระบบบัญชีที่ดี ถูกต้อง และน่าเชื่อถือ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร เพราะทำให้สามารถบันทึกบัญชีและวางแผนการบริหารงานการเงินการบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาองค์กรให้เป็นที่น่าเชื่อถือของบุคคลทั่วไป การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาระบบบัญชี (นวัตกรรมทางบัญชี) ให้มีมาตรฐาน จะสามารถทำให้องค์กรประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ทั้งในด้านการจัดทำบัญชีและเพื่อติดตามผลการจัดทำบัญชีอีกด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับข้อมูลทางการบัญชี

ข้อมูลทางการบัญชี (accounting information) เป็นข้อมูลที่เกิดจากการรวบรวมเอกสารหรือหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์การที่เป็นตัวเงิน เพื่อให้ฝ่ายบริหารนำข้อมูลทางการบัญชีไปใช้ในกระบวนการบริหารโดยเฉพาะการตัดสินใจขององค์การ รูปแบบของข้อมูลที่นำเสนอจะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำไปใช้ และ Uruamsamphan (2010) ได้ศึกษาการพยากรณ์ความล้มเหลวของธุรกิจโดยใช้ข้อมูลทางการบัญชี พบว่า ข้อมูลทางบัญชีมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการกำหนดความเป็นไปได้ที่บริษัทจะประสบความล้มเหลวทางการเงิน ดังนั้น ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำข้อมูลทางการบัญชี และ van der Veeken and Wouters (2002) ได้ศึกษาการใช้ประโยชน์ของข้อมูลทางการบัญชีของผู้บริหาร พบว่า ข้อมูลทางการบัญชีไม่เพียงพอในการเป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจในการดำเนินงานให้แก่ผู้บริหาร แต่ก็มีส่วนในการส่งเสริมให้ผู้บริหารมีทักษะในการบริหารจัดการต้นทุนได้ เพราะความต้องการข้อมูลทางการบัญชีในแต่ละระดับของผู้บริหารมีความแตกต่างกัน โดยผู้บริหารระดับสูงจะให้ความสำคัญกับข้อมูลในการบริหารจัดการต้นทุน ในขณะที่ผู้บริหารระดับล่างจะให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ของโครงการที่ตนรับผิดชอบอยู่ เจ้าหนี้หรือผู้ให้กู้จะนำไปใช้เพื่อการตัดสินใจที่จะให้สินเชื่อที่ถูกต้องและเหมาะสม นักลงทุนจะหาข้อมูลเกี่ยวกับผลตอบแทนจากการลงทุน ความเสี่ยงและผลการดำเนินงานขององค์การ หน่วยงานของภาครัฐเป็นหน่วยงานที่ต้องการข้อมูลทางการบัญชีที่เกี่ยวกับผลการดำเนินงานของแต่ละองค์การ เพื่อนำมากำหนดโยบายด้านภาษีอากร และเป็นการควบคุมและกำหนดให้องค์กรได้มีการจัดทำบัญชีตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การจัดทำบัญชีเล่มเดียว (one account) พนักงานขององค์การจะสนใจต่อฐานะทางการเงินขององค์การ เพื่อความยั่งยืนหรือมั่นคงในอนาคตของตนเอง

แนวคิดและความสัมพันธ์ของการเงินการบัญชี

การจัดการทางการเงินเป็นการวางแผนทางการเงินและการจัดสรรเงินทุนในสินทรัพย์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดขององค์กร และวัตถุประสงค์ นโยบายขององค์กร เพื่อให้มีโครงสร้างทางการเงินที่เหมาะสมแก่องค์กร ดังนั้น การจัดการทางการเงินจึงมีขอบข่ายและความสัมพันธ์กับศาสตร์แขนงอื่นๆ ที่สำคัญอย่างเห็นได้ชัด คือ การบัญชี ซึ่งการบัญชีเป็นเรื่องเกี่ยวกับการบันทึก การรายงาน และการวัดผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นทางธุรกิจ การบัญชีจึงช่วยจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์การไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่ผ่านมาแล้วหรือข้อมูลที่เป็นการพยากรณ์การดำเนินงานในอนาคต ซึ่งโดยทั่วไปจะเรียกว่า ข้อมูลทางการบัญชี ซึ่งข้อมูลทางการบัญชีที่อยู่ภายใต้วงจรการบัญชีที่จัดทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับฐานะทางการเงิน ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสดขององค์กร ไม่เพียงเพื่อประโยชน์ของผู้ใช้และผู้ที่สนใจข้อมูลทางการเงินขององค์กรในการนำไปใช้เพื่อการตัดสินใจทางเศรษฐกิจเท่านั้น เพราะการตัดสินใจทางการเงินต้องอาศัยพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นจริง มีความแน่นอนจะคาดเดาเองไม่ได้ จึงจัดได้ว่าข้อมูลการเงินการบัญชีเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการทางการเงินการบัญชี (Ngammeesri, 2021)

แนวคิดของนวัตกรรมการเงินการบัญชี

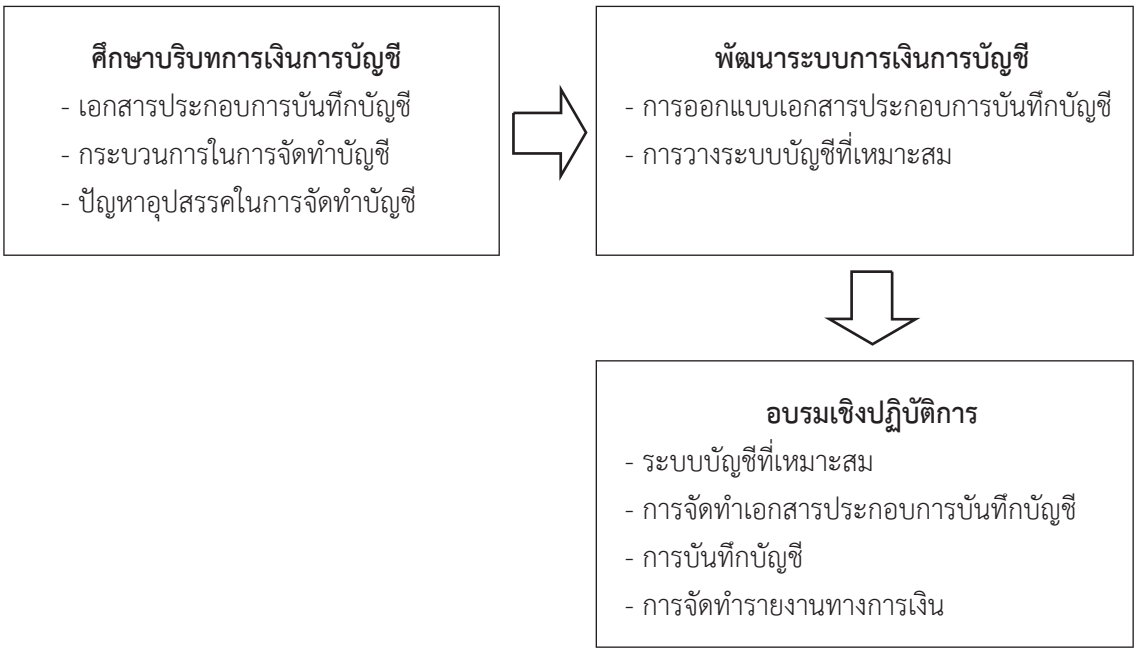
นวัตกรรมเป็นเรื่องของแนวคิด วิธีการปฏิบัติใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กร อาจเกิดจากการประยุกต์จากสิ่งเดิมหรือไม่ก็ได้ (Rogers, 2003) และนวัตกรรมยังมีอิทธิพลโดยตรงต่อความคิดสร้างสรรค์ระดับองค์กรของกลุ่มธุรกิจขนาดย่อม (Prasomtong, 2016) ดังนั้น นวัตกรรม หมายถึง การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นกับระบบ การออกแบบ การบันทึกข้อมูล กระบวนการทำงาน และแผนการทำงานขององค์กร นวัตกรรมการเงินการบัญชีเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าและทิศทางของการบัญชีบริหาร Horngren, Foster, and Datar (2001) กล่าวว่า นวัตกรรมทางการบัญชีเป็นเรื่องของการวัดและการรายงานข้อมูลทางการเงินและไม่ใช่ทางการเงิน ซึ่งช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจได้บรรลุเป้าหมาย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Sompuet, Buakhao, Whutti, and Pueng-sangwal (2018) ศึกษาพบว่า ปัญหา อุปสรรคในการจัดการด้านการเงินการบัญชีของสหกรณ์เคหสถานชุมชนริมคลองลาดพร้าว มาจากการที่เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์เคหสถานขาดความรู้พื้นฐานด้านระบบการเงินการบัญชี ทำให้ยังไม่สามารถจัดทำบัญชีได้เอง ยังต้องอาศัยบุคลากรจากภาครัฐ ภาคเอกชน เข้าให้ความช่วยเหลือเรื่องของการจัดทำบัญชี รวมถึงต้องได้รับคำปรึกษาและการช่วยเหลือจากคณะกรรมการของสหกรณ์ โดย Aiangoon, Akkasriworn, Saengchan, Chaiamkosit, Sornbundid, Singhad, and Pukanan (2020) พบว่า สภาพปัญหาในการจัดทำบัญชีของสหกรณ์ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการขาดการวางแผนการทำงานที่ดี การบันทึกบัญชีของสหกรณ์ไม่เป็นปัจจุบันและการนำส่งงบการเงินไม่ทันตามเวลาที่กฎหมายกำหนด เจ้าหน้าที่บัญชีของสหกรณ์ส่วนใหญ่ไม่ได้จบทางด้านการบัญชี และขาดประสบการณ์ในการทำงานด้านการบัญชี โดยบางสหกรณ์ก็ได้มีการใช้มีจิตอาสาของสมาชิก ร่วมกันทำบัญชีกันเอง เนื่องจากขาดงบประมาณในการว่าจ้างเจ้าหน้าที่โดยตรง หรือบางสหกรณ์ มีการจ่ายค่าจ้างต่ำกว่าที่ควร และ Chankaew (2015) พบว่า ระบบบัญชีของกลุ่มอาชีพมีการจดบันทึกบัญชีเงินสดรับ เงินสดจ่ายเฉพาะบางวัน และใช้สมุดจดบันทึกเล่มเดียวกัน ไม่ใส่ใจในการจัดเก็บเอกสารโดยใช้วิธีการหนีบกับสมุดบันทึกบัญชี ส่งผลให้ไม่ทราบถึงผลการดำเนินงานและไม่ทราบถึงฐานะทางการเงินขององค์กร ซึ่งกลุ่มอาชีพควรพัฒนาเอกสาร

ทางบัญชี สมุดบัญชี ทะเบียนคุมและรายการการเงินในระดับมาก และ Boonvut (2015) พบว่า ปัญหาหลักของวิสาหกิจชุมชน คือเรื่องของการจัดทำบัญชี เนื่องจากรูปแบบบัญชีที่กำหนดจากหน่วยงานภาครัฐมีการกำหนดใช้เอกสารหลายเล่ม ค่อนข้างยุ่งยากในการจัดทำและการควบคุม และเรื่องการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการดำเนินธุรกิจ กฎหมายข้อบังคับทางด้านบัญชี และภาษีที่ต้องปฏิบัติ

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แกนนำองค์กร/ตัวแทน ชุมชนบ้านมั่นคงที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการเงินการบัญชีของชุมชนบ้านมั่นคง ในพื้นที่เขตจังหวัดนครสวรรค์ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ใช้วิธีการเจาะจงเลือก (purposive) จากกรอบของประชากร โดยใช้ตัวอย่างในการศึกษารวม จำนวน 35 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด และแบบสอบถามมาตรประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิดใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี การใช้ข้อมูลทางบัญชีขององค์กรชุมชนที่เป็นเป้าหมายของการศึกษา รวมถึงปัญหา อุปสรรคในการจัดทำบัญชี การวิเคราะห์สถานการณ์ การจัดทำบัญชีขององค์กรชุมชนบ้านมั่นคง

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาระบบบัญชีขององค์กรชุมชนบ้านมั่นคง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(1) ข้อมูลทั่วไปของแกนนำองค์กร/ตัวแทนชุมชนบ้านมั่นคง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา บทบาทหน้าที่ในองค์กร และประสบการณ์การในการมีส่วนร่วมในองค์กร

(2) สถานการณ์การจัดทำบัญชีของชุมชนบ้านมั่นคง เป็นแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ

(3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาระบบบัญชีของชุมชนบ้านมั่นคง เป็นแบบแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนต่อไปนี้

(1) ประสานงานแกนนำองค์กรชุมชนบ้านมั่นคง เพื่อรวบรวมข้อมูลระบบบัญชีในปัจจุบัน ปัญหาในการจัดทำบัญชี การนำข้อมูลทางบัญชีในการบริหารเพื่อร่วมกันพัฒนาระบบบัญชีระหว่างผู้วิจัยกับชุมชนบ้านมั่นคง

(2) แจกแบบสอบถามเพื่อสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาระบบบัญชีของชุมชนบ้านมั่นคง จากผู้มีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนที่เป็นเป้าหมายของการศึกษา

(3) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการเงินการบัญชี ความสำคัญของระบบบัญชี โดยนำระบบบัญชีที่ได้จากการออกแบบร่วมกัน ให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้ลงมือปฏิบัติจริง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบและรวบรวมข้อมูล ทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้

(1) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วม ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของการจัดทำบัญชีในปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) สรุปผลการวิเคราะห์แบบความเรียง

(2) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของตัวอย่างในการศึกษา เพื่อบรรยายคุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) ในการอธิบายตัวแปรนามบัญญัติ (nominal) และตัวแปรจัดประเภท (categorical) โดยการคำนวณหาค่าร้อยละ (percent) และค่าความถี่ของตัวแปร และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของตารางผลการวิเคราะห์

(3) วิเคราะห์สถานการณ์การจัดทำบัญชีของชุมชนบ้านมั่นคง โดยนำคะแนนที่ได้จากการรวมรวบข้อมูลในแบบสอบถาม มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation--SD) โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของตารางผลการวิเคราะห์และการพรรณนา

(4) วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาระบบบัญชีของชุมชนบ้านมั่นคง โดยนำคะแนนที่ได้จากการรวมรวบข้อมูลในแบบสอบถาม มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation--SD) โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของตารางผลการวิเคราะห์และการพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาบริบทการเงินการบัญชีและการจัดทำบัญชีขององค์กรชุมชนบ้านมั่นคงในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์

1. ระดับสถานการณ์การจัดทำบัญชีของชุมชนบ้านมั่นคง สรุปผลของการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ตาราง 1

ระดับสถานการณ์การจัดทำบัญชีของชุมชนบ้านมั่นคง (*n* = 35)

สถานการณ์การจัดทำบัญชีของชุมชนบ้านมั่นคง	$\overline{X}$	*SD*	ระดับสถานการณ์
1. ความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีชุมชนบ้านมั่นคง	3.13	0.534	ปานกลาง
2. การจัดการเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี	3.34	0.668	ปานกลาง
3. การบันทึกบัญชีและสมุดบัญชี	2.96	0.680	ปานกลาง
4. การรายงานทางการเงิน	2.51	0.821	น้อย
5. ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำบัญชี	3.54	0.987	มาก
ผลค่าเฉลี่ยรวม	3.09	0.524	ปานกลาง

จากตาราง 1 ระดับสถานการณ์การจัดทำบัญชีของชุมชนบ้านมั่นคงโดยรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.09, *SD* = 0.524) เมื่อพิจารณารายด้านแล้ว พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำบัญชี ($\overline{X}$ = 3.54, *SD* = 0.987) รองลงมา คือ การจัดการเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี ($\overline{X}$ = 3.34, *SD* = 0.668) ความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีชุมชนบ้านมั่นคง ($\overline{X}$ = 3.13, *SD* = 0.534) การบันทึกบัญชีและสมุดบัญชี ($\overline{X}$ = 2.96, *SD* = 0.680) และ การรายงานทางการเงิน ($\overline{X}$ = 2.51, *SD* = 0.821) ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วม

2.1 การจัดการเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี

องค์กรชุมชนส่วนใหญ่มีเอกสารในการบันทึกบัญชี 3 เล่ม ได้แก่ (1) สมุดบันทึกบัญชีรายรับประจำเดือน (2) สมุดบันทึกบัญชีรายจ่ายประจำเดือน (3) สมุดบันทึกรายชื่อสมาชิกรวม และสมาชิกจะมีสมุดบัญชีเฉพาะของตนเองเก็บไว้ แต่บางองค์กรจะมีสมุดบันทึกบัญชีประจำเดือนที่บันทึกทั้งรายรับและรายจ่ายในเล่มเดียวกัน โดยสมาชิกขององค์กรจะมาฝากเงินออมทรัพย์ (เงินสัจจะ) เป็นรายเดือน พร้อมชำระค่ากองทุนสวัสดิการชุมชนและค่ากองทุนรักดินบ้าน (รักษาทรัพย์สิน) ตามวันที่กำหนดไว้ของแต่ละองค์กรชุมชน โดยเหรัญญิกจะออกใบเสร็จรับเงินให้ทุกครั้งเมื่อสมาชิกมาฝากเงินออมทรัพย์ และผู้ทำบัญชีจะบันทึกในสมุดบัญชีรายรับประจำเดือน หากมีสมาชิกมาขอกู้ยืมเงินจะบันทึกในสมุดบันทึกรายจ่าย แต่บางองค์กรจะบันทึกในสมุดบันทึกรายรับเล่มเดียวกัน เนื่องจากจำนวนรายการทางการเงินนั้นมีเฉพาะรายการที่ทำเป็นประจำทุกเดือนอีกทั้งจำนวนสมาชิกยังมีจำนวนไม่มากนัก จึงสรุปได้ว่า ผู้ทำบัญชีสามารถบันทึกข้อมูลในเอกสารทางการบัญชีได้ เนื่องจากมีเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีตามขั้นตอนที่เหมาะสมกับองค์กร

สามารถรับหรือส่งเอกสารทางบัญชีให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรได้และสามารถแยกเอกสารที่ใช้บันทึกบัญชีได้ถูกต้อง เพราะปฏิบัติหน้าที่นี้มาเป็นเวลานาน แต่การบันทึกบัญชียังไม่เป็นไปตามหมวดหมู่ของบัญชี เนื่องจากไม่ได้นำข้อมูลจากสมุดบันทึกบัญชีประจำเดือนไปบันทึกในสมุดบันทึกรายการขั้นต้นตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วไม่ได้นำไปยังสมุดบันทึกขั้นปลายเพื่อบันทึกบัญชีแยกประเภทหรือบัญชีย่อยที่เกี่ยวข้อง

2.2 การปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับการดำเนินงานในด้านต่างๆ (สินเชื่อ การจัดหาที่อยู่อาศัย เงินรับฝาก บัญชีทั่วไป)

องค์กรส่วนใหญ่ได้รวมตัวและจัดตั้งเป็นองค์กรชุมชนบ้านมั่นคงมาเป็นระยะเวลาระยะหนึ่ง จึงดำเนินงานปฏิบัติทางบัญชีในรูปแบบที่เหมือนกัน คือ (1) เงินฝากออมทรัพย์ ส่วนใหญ่สมาชิกจะฝากคนละ 100 บาทต่อเดือน โดยมีการเฉลี่ยจ่ายเงินปันผลให้ทุกวันสิ้นปี (2) กองทุนสวัสดิการชุมชน วันละ 1 วัน แต่จัดเก็บเป็นรายเดือน เป็นเงินที่สมาชิกสมทบมารวมเป็นก้อนเดียวกันเพื่อวัตถุประสงค์ในการดูแลสมาชิกที่ เช่น สมาชิกเจ็บป่วย นอนโรงพยาบาล คลอดบุตรหรือเสียชีวิต เป็นต้น (3) ค่ากองทุนรักดินบ้าน เก็บเป็นรายปีๆ ละ 360 บาท เป็นเงินที่สมาชิกสมทบมารวมเป็นก้อนเดียวกันเพื่อวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือสมาชิกที่ประสบภัยพิบัติ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ ต้นไม้ล้มทับบ้าน เป็นต้น และมีการดำเนินงานในการให้สินเชื่อเพื่อแก้ปัญหาหนี้นอกระบบ โดยสมาชิกสามารถกู้ยืมเงินได้ไม่เกิน 3 เท่าของเงินที่ตนฝากออมทรัพย์ไว้กับองค์กรและต้องจ่ายดอกเบี้ยตามอัตราที่กำหนดโดยมติของกรรมการองค์กรนั้นๆ (ปัจจุบันเฉลี่ยประมาณร้อยละ 2-3 บาท/ปี)

2.3 การปิดบัญชีและรายการปรับปรุง

การจัดทำรายการปรับปรุงบัญชีสำหรับรอบระยะเวลานั้น ส่วนใหญ่ไม่ได้จัดทำการปรับปรุงเพื่อบันทึกรายได้และค่าใช้จ่ายที่ควรต้องรับรู้ เนื่องจากส่วนใหญ่สมาชิกจะมาฝากเงินออมทรัพย์กันทุกเดือนครบทุกคน ถึงแม้ว่าจะมาชำระไม่ตรงวันที่กำหนดในแต่ละเดือนก็ตาม เหรัญญิก ผู้ทำบัญชีและสมาชิกในองค์กรนั้นๆ จะช่วยติดตามให้ชำระ ส่งผลให้องค์กรไม่มียอดรายได้ค้างรับในรอบปีที่ผ่านมา ส่วนการปิดบัญชีของแต่ละองค์กรจะมีการบันทึกรายการปิดบัญชีประจำปี เพื่อโอนบัญชีรายได้และค่าใช้จ่ายไปทำบัญชีกำไรขาดทุน และมีการจ่ายเงินปันผลสมาชิกทุกปี

2.4 การจัดทำรายงานทางการเงิน (งบการเงิน)

สหกรณ์บ้านมั่นคงจะมีการจัดทำรายงานทางการเงิน ได้แก่ งบกำไรขาดทุน งบแสดงฐานะทางการเงิน ส่วนชุมชนบ้านมั่นคงจะจัดทำงบกำไรขาดทุนเท่านั้น ไม่ได้จัดทำงบแสดงฐานะทางการเงิน เนื่องจากไม่มีความรู้ความเข้าใจในงบการเงิน เพียงแต่ทำตามความเข้าใจของตนเองและตามที่เคยปฏิบัติมาและคิดว่าให้สมาชิกรับรู้เพียงรายได้ รายจ่ายและกำไรที่เหลือนำมาจัดสรรอย่างไรบ้าง จ่ายเงินปันผลเท่าไร โดยผู้จัดทำงบการเงิน คือ ผู้ทำบัญชีที่เป็นสมาชิกขององค์กร ส่วนใหญ่จะไม่มีปัญหาในการจัดทำงบการเงิน เนื่องจากจัดทำตามข้อมูลเดิมที่เคยปฏิบัติมาในปีก่อน แต่บางองค์กรจะจัดทำงบการเงินโดยประธานชุมชน เนื่องจากผู้ทำบัญชียังขาดความเข้าใจในการจัดทำงบการเงินจึงไม่สามารถจัดทำรายงานทางการเงินได้

3. การนำข้อมูลทางการบัญชีไปใช้ในปัจจุบัน

องค์กรชุมชนส่วนใหญ่นำข้อมูลทางการบัญชีไปใช้ในปัจจุบัน ได้แก่ สมาชิกได้รับรู้ถึงผลการดำเนินงานขององค์กร โดยดูยอดรายรับ รายจ่าย ดอกเบี้ย เงินปันผล ซึ่งพิจารณาจากงบกำไรขาดทุนเท่านั้น และไม่ได้นำส่งหน่วยงานใดรับรู้ข้อมูลผลการดำเนินงาน ส่วนสหกรณ์บ้านมั่นคงได้นำข้อมูลทางการบัญชีไปใช้ในปัจจุบัน ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์นำข้อมูลผลการดำเนินงานทางการเงินมาเปรียบเทียบกับแผนงานที่ประมาณการไว้โดยเฉพาะแผนการให้สินเชื่อ

การจ่ายเงินกู้และการรับชำระหนี้คืนจากสมาชิก ซึ่งมักจะไม่เป็นไปตามแผนงาน ส่วนสมาชิกมักจะจ่ายชำระไม่เป็นไปตามกำหนดและเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้กับสหกรณ์ (NPL) ส่วนสมาชิกจะนำข้อมูลทางการบัญชีมาใช้ในการรับรู้ถึงเงินปันผลของตนเอง

4. ปัญหา อุปสรรคในการจัดทำบัญชี

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ทำบัญชีขององค์กรชุมชนบ้านมั่นคง ส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีเพียงแต่จัดทำบัญชีตามรูปแบบที่เคยปฏิบัติมา ไม่สามารถวิเคราะห์ถึงผลการดำเนินงานและสถานะทางการเงินขององค์กรตนเอง และองค์กรไม่เคยวางแผน หรือกำหนดนโยบายการดำเนินงานในแต่ละปี พร้อมทั้งขาดเอกสารหลักฐานประกอบงบการเงินที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อการนำไปยกระดับองค์กรชุมชนบ้านมั่นคงในอนาคตต่อไป

ผลการศึกษาพัฒนาระบบการเงินการบัญชีให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลทางบัญชี

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาระบบบัญชีให้มีความครอบคลุมธุรกรรมขององค์กรชุมชนบ้านมั่นคง โดยได้มีการสอบถามความต้องการของผู้ใช้ระบบบัญชี คือ ผู้รับผิดชอบงานขององค์กรชุมชนบ้านมั่นคงใน 4 ด้านหลักๆ ประกอบด้วย (1) การพัฒนาเอกสารแบบฟอร์มทางบัญชี (2) การพัฒนาระบบการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลบัญชี (3) การพัฒนาระบบรายการปรับปรุงและปิดบัญชี และ (4) การพัฒนาการรายงานทางการเงินระบบบัญชี (ดูตาราง 2)

ตาราง 2

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาระบบบัญชีชุมชนบ้านมั่นคง (*n* = 35)

การพัฒนาระบบบัญชีชุมชนบ้านมั่นคง	$\overline{X}$	*SD*	ระดับความคิดเห็น
1. พัฒนาเอกสารแบบฟอร์มทางบัญชี	3.57	0.492	มาก
2. พัฒนาระบบการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล	3.70	0.718	มาก
3. พัฒนารายการปรับปรุงและปิดบัญชี	2.85	0.673	ปานกลาง
4. พัฒนาการรายงานทางการเงิน	3.71	0.572	มาก
ผลค่าเฉลี่ยรวม	3.45	0.474	มาก

จากตาราง 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาระบบบัญชีชุมชนบ้านมั่นคงโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.45, *SD* = 0.474) เมื่อพิจารณารายด้านแล้ว พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พัฒนาการรายงานทางการเงิน ($\overline{X}$ = 3.71, *SD* = 0.572) รองลงมา คือ พัฒนาระบบการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ($\overline{X}$ = 3.70, *SD* = 0.718) พัฒนาเอกสารแบบ ฟอร์มทางบัญชี ($\overline{X}$ = 3.57, *SD* = 0.492) และพัฒนารายการปรับปรุงและปิดบัญชี ($\overline{X}$ = 2.85, *SD* = 0.673) ตามลำดับ

การสร้างองค์ความรู้แก่ผู้นำองค์กรชุมชนบ้านมั่นคงในการบริหารจัดการการเงินการบัญชี

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลบริบทการเงินการบัญชีและการจัดทำบัญชีขององค์กรชุมชนบ้านมั่นคง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหา อุปสรรคในการจัดทำบัญชีอยู่ในระดับมาก ส่วนการพัฒนานวัตกรรมการเงินการบัญชีให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลทางบัญชี พบว่า กลุ่มตัวอย่างต้องการพัฒนาระบบการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านพัฒนาการรายงานทางการเงิน ด้านพัฒนาเอกสารแบบฟอร์มทางบัญชี อยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยจึงได้ทำการอบรมสร้างองค์ความรู้แก่ผู้นำองค์กร

ชุมชนบ้านมั่นคง หัวข้อ ถ่ายทอดนวัตกรรมการเงินการบัญชีขององค์กรชุมชนบ้านมั่นคง เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยเน้นการฝึก ลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล เอกสารแบบฟอร์มทางบัญชีและการรายงานทางการเงิน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้ เข้าใจและเกิดทักษะในการจัดบัญชีมากขึ้น

ภาพ 2 การอบรมเชิงปฏิบัติการ หัวข้อ “ถ่ายทอดนวัตกรรมการเงินการบัญชีขององค์กรชุมชนบ้านมั่นคง”

การอภิปรายผล

การจัดทำบัญชีของชุมชนบ้านมั่นคงในปัจจุบัน พบว่า มีปัญหาอุปสรรคในการจัดทำบัญชี อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้ทำบัญชีส่วนใหญ่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาด้านบัญชี ไม่มีความรู้ด้านบัญชี ทำให้ขาดความสนใจในการเก็บเอกสาร องค์กรขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการบัญชี ผู้ทำบัญชีจะบันทึกบัญชีก็ต่อเมื่อว่างจากงานประจำ การบันทึกบัญชียังไม่เป็นไปตามหมวดหมู่ของบัญชี และไม่ได้จัดทำรายงานทางการเงินตามหลักการบัญชี สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sompuet et al. (2018) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการด้านการเงินและการบัญชีของสหกรณ์เคหสถานชุมชนริมคลองลาดพร้าว ได้แก่ เจ้าหน้าที่สหกรณ์เคหสถานขาดความรู้ด้านสหกรณ์ บทบาทหน้าที่ของตน และความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับระบบบัญชีเบื้องต้น ไม่มีเจ้าหน้าที่บัญชีในการจัดทำบัญชีเนื่องจากมีงบประมาณไม่เพียงพอ และคณะกรรมการสหกรณ์มีเวลาจำกัดเพราะต้องใช้เวลาประกอบอาชีพไม่มีรายได้ประจำ ส่งผลให้ไม่มีเวลาในการศึกษาหาความรู้ในเรื่องสหกรณ์ การเงินและบัญชีและสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Chankaew (2015) พบว่า ระบบบัญชีของกลุ่มอาชีพมีการจดบันทึกบัญชีเงินสดรับ เงินสดจ่ายเฉพาะบางวันและใช้สมุดจดบันทึกเล่มเดียวกัน ไม่ใส่ใจในการจัดเก็บเอกสารโดยใช้วิธีการหนีบกับสมุดบันทึกบัญชี ส่งผลให้ไม่ทราบถึงผลการดำเนินงานและไม่ทราบถึงฐานะทางการเงินขององค์กร ดังนั้น องค์กรชุมชนควรตระหนักถึงการปฏิบัติเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล เอกสารทางการเงินที่เป็นหลักฐานในการบันทึกบัญชี หากองค์กรมีระบบบัญชีที่ดี ถูกต้อง และน่าเชื่อถือ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร เพราะจะส่งผลให้องค์กรให้เป็นที่น่าเชื่อถือของบุคคลทั่วไป ฉะนั้น การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาระบบบัญชี (นวัตกรรมทางบัญชี) ให้มีมาตรฐาน จะสามารถทำให้องค์กรประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน

การพัฒนานวัตกรรมการเงินการบัญชีให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลทางบัญชี พบว่า การพัฒนาระบบการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล พัฒนาการรายงานทางการเงิน พัฒนาเอกสารแบบฟอร์ม

ทางบัญชีอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Chankaew (2015) พบว่า ผู้ใช้งานระบบบัญชีที่มีการพัฒนาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ พัฒนาระบบบัญชี พัฒนาเอกสารทางการบัญชี พัฒนาสมุดบัญชี พัฒนาทะเบียนคุมและพัฒนารูปแบบรายงานทางการเงิน และสอดคล้องกับ Aiangoon et al. (2020) พบว่า ความต้องการพัฒนาความรู้ในการจัดทำบัญชี ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของผู้ทำบัญชี ด้านเอกสารและวิธีการจัดเก็บ ด้านการบันทึกบัญชีและงบการเงิน ซึ่งนวัตกรรมเป็นเรื่องของแนวคิด วิธีการปฏิบัติใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กร อาจเกิดจากการประยุกต์จากสิ่งเดิมหรือไม่ก็ได้ (Rogers, 2003) นวัตกรรมการเงินการบัญชีเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าและทิศทางของการบัญชีบริหาร และเป็นเรื่องของการวัดและการรายงานข้อมูลทางการเงินและไม่ใช่ทางการเงิน ซึ่งช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจได้บรรลุเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการจัดการเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี การบันทึกบัญชีและสมุดบัญชี และด้านการรายงานทางการเงิน ควรทำการปรับปรุงแบบการบันทึกบัญชีที่สามารถใช้ประโยชน์ต่อเนื่องได้มากกว่านี้ โดยให้ผู้ทำบัญชีขององค์กรชุมชนสามารถจัดทำงบการเงินพร้อมทั้งสามารถรายงานทางการเงินและนำเสนอได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรชุมชนควรกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติสำหรับการนำส่งหรือเผยแพร่รายงานทางการเงินขององค์กรชุมชน ทั้งนี้หากมีปัญหาหรืออุปสรรคในการจัดทำบัญชี จะได้มีหน่วยงานดังกล่าวเข้ามาช่วยแก้ไขปรับปรุงให้ทันต่อเหตุการณ์

3. ควรมีการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่องในระยะยาว เพราะจะช่วยแก้ปัญหาการจัดทำงบการเงินรายปีพร้อมทั้งสามารถรายงานทางการเงินจากการปฏิบัติตามข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงได้

References

Aiangoon, W., Akkasriworn, W., Saengchan, M., Chaiamkosit, K., Sornbundid, W., Singhad, C., & Pukanan, Y. (2020). Guidelines for the knowledge development in the accounting of cooperative in Bann Mankong project, Chanthaburi province. *Santapol College Academic Journal, 6*(1), 48-57. [In Thai]

Boonvut, S. (2015). *The effectiveness of the system account to tax practice community enterprise: Case study Khawtaen product group at Ban Nong Line sub-district, Kao Kha district, Lampang province*. Lampang Rajabhat University, Faculty of Management Science. [In Thai]

Chankaew, Y. (2015). Development of accounting system of occupation group Ban Nongkahoo. Amphur Mueangtak. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal, 16*(2), 29-43. [In Thai]

Community Organization Development Institute. (2018). *Handbook for urban and rural security project management*. Author. [In Thai]

Horngren, C. T., Foster, G., & Datar, S. M. (2001). *Cost accounting: A managerial emphasis* (10th ed.). Pearson Education.

Ngammeesri, L. (2021). *Profit planning and control*. Nakhon Sawan Rajabhat University, Faculty of Management Science. [In Thai]

Sompuet, P., Buakhao, S., Whutti, W., & Puengsangwal, S. (2018). Media innovation in financial and accounting for cooperatives community fund. *Journal of Suvarnabhumi Institute of Technology (Humanities and Social Sciences), 4*(2), 80-93. [In Thai]

Prasomtong, N. (2016). The causal relationship model between creative individual's innovation and creativity into an innovative enterprise with empirical data. *Journal of Modern Management Science, 9*(2), 49-67. [In Thai]

Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations* (5thed.). Free Press.

Tapaniworawong, P. (2005). *Accounting principles*. Nakhon Sawan Rajabhat University, Faculty of Management Science. [In Thai]

Uruamsamphan, C. (2010). *Forecasting business failures using accounting data: Case study of companies listed on the stock exchange of Thailand*. Master's Thesis of Business Administration, Kasetsart University. [In Thai]

van der Veeken, H. J. M., & Wouters, M. J. F. (2002). Using accounting information systems by operations managers in a project company. *Management Accounting Research, 13,* 345-370.

DOI: 10.14456/phdssj.2023.32

Received:	January	12, 2023
Revised:	August	20, 2023
Accepted:	August	25, 2023

ยาเสพติดกับเยาวชน: สภาพปัญหา ความเสี่ยง ทั้งนอกสถานศึกษาและในสถานศึกษา ในพื้นที่ชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

วสันต์ ปวนปันวงศ์[1]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาและความเสี่ยงของปัญหายาเสพติดกับเยาวชนทั้งนอกสถานศึกษาและในสถานศึกษาในพื้นที่ชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยแบ่งออกเป็น (1) การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) การวิจัยภาคสนามที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และ กลุ่มเจ้าหน้าที่สถานศึกษา ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาเป็นกรอบในการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า (1) บริบทของพื้นที่มีปัญหาเรื่องยาเสพติดปรากฏออกมาในลักษณะของเส้นทางการขนส่งจากพื้นที่ชายแดนเข้าสู่เมืองซึ่งพื้นที่อำเภอแม่สอดถือได้ว่าเป็นพื้นที่เฝ้าระวังในการตรวจสอบและจับกุม (2) ปัจจุบันภายนอกสถานศึกษาอาจจะพบเห็นเยาวชนในพื้นที่มีการเข้าถึงกัญชาและพืชกระท่อมมากขึ้น สำหรับในสถานศึกษาพบค่านิยมในการใช้บุหรี่ไฟฟ้าแต่ไม่มีการพบยาเสพติดจำพวกยาบ้า และ (3) สถานศึกษาได้การดำเนินงานด้านการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดแก่เยาวชนผ่านกิจกรรมและโครงการของสถานศึกษา ข้อเสนอแนะในงานวิจัย คือ การดูแลและการเฝ้าระวังเยาวชนในประเด็นเกี่ยวกับยาเสพติดจะต้องมีความทันสมัยทั้งด้านนโยบายและมาตรการที่สอดรับกับพฤติกรรมของเยาวชนและมีบูรณาการในการแก้ไขปัญหาโดยมีทิศทางไปในทางเดียวกันบนฐานของการมีส่วนร่วมของภาครัฐและชุมชน

คำสำคัญ: ยาเสพติด; เยาวชน; สถานศึกษา; ชายแดน; อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:
วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2566). ยาเสพติดกับเยาวชน: สภาพปัญหา ความเสี่ยง ทั้งนอกสถานศึกษาและในสถานศึกษาในพื้นที่ชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 13*(2), 441-454.

[1] คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
156 หมู่ 5 ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก 65000, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: wasan.po@psru.ac.th

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยเรื่องสถานศึกษากับนโยบายและมาตรการป้องกันการใช้สารเสพติดของเยาวชนในพื้นที่ชายแดน กรณีศึกษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ทุนวิจัยจากศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด (ศศก.) ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Drug and Youth: The Problems and Risks both Outside and Within Schools in the Border Area of Mae Sod District, Tak Province

Wasan Pounpunwong[1]

Abstract

This research article aims to study the problems and risks of drug-related problems and youth both outside and within schools in the border area of Mae Sod district, Tak province. The researcher utilized qualitative research methodologies by dividing the research into the following sections: (1) Literature review and related research. (2) Field research used interview techniques with two sample groups, including government officials and school officials. The researcher applied the concepts of drug-related laws and policies as a framework for the study.

Findings are as follows: (1) The context of the area with drug-related problems appeared in the form of transportation routes from the border area to the city, which Mae Sod district is regarded as a surveillance area for inspection and arrest. (2) Currently, there is a growing accessibility of marijuana and kratom outside of schools for youth in the area. In addition, an increase in the usage of e-cigarettes was reported, although no amphetamine use was detected in schools. (3) The schools have been focusing on immunizations and drug prevention for youth through school activities and projects. Suggestions for future research: Monitoring and surveillance of youth on drug-related problems must be contemporary with a consideration to policies and measures that respond to youth behaviors. Moreover, resolutions with the same orientation should be integrated based on participation from both the government and communities.

Keywords: Drug; Youth; Schools; Border Area; Mae Sod District, Tak Province
Type of Article: Research Article

Cite this article as:
Pounpunwong, W. (2023). Drug and youth: The problems and risks both outside and within schools in the border area of Mae Sod district, Tak province. *Ph.D. in Social Sciences Journal, 13*(2), 441-454.

[1] Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University
156 Moo 5, Phlai Chumphon, Mueang Phitsanulok, Phitsanulok 65000, Thailand
Corresponding Author Email: wasan.po@psru.ac.th

* This research article is part of a research report on Educational Institutions, Policies and Preventive Pleasures Against Drug Use Among Youth in the Border Areas: A Case Study of Mae Sod District, Tak Province. Scholarship Support from Centre for Addiction Studies, Department of Psychiatry, Faculty of Medicine, Chulalongkorn University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสำคัญของบริบทพื้นที่ชายแดนแม่สอด จังหวัดตากที่นำไปสู่การเป็นพื้นที่ศึกษาในวิจัยฉบับนี้ โดยพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดในฐานะช่องทางของการลักลอบการขนย้ายยาเสพติดจากประเทศเพื่อนบ้านเข้าสู่ประเทศไทย กล่าวคือ ประเด็นปัญหายาเสพติดในพื้นที่แนวชายแดน พบว่า แนวโน้มสถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่แนวชายแดนและพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง จากการศึกษาของ Wai-Umpa (2018) พบว่า ผู้ผลิตยาเสพติดในพื้นที่ รัฐฉาน ของประเทศเมียนมาจะยังคงเพิ่มปริมาณการผลิตยาเสพติดโดยเฉพาะยาบ้าและเคตามีนมากขึ้น เพื่อทดแทนยาบ้าที่ถูกเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยจับกุม ส่วนเคตามีนเป็นยาเสพติดที่กำลังได้รับความนิยมในกลุ่มผู้เสพยาเสพติด นอกจากนี้ยังมีการลักลอบลำเลียงยาเสพติดข้ามเขตแดนจากประเทศเมียนมา การลักลอบลำเลียงยาเสพติดจากแหล่งพักคอยยาเสพติดตามแนวชายแดนไทยไปยังกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ด้วยเหตุนี้ประเด็นปัญหายาเสพติดในพื้นที่แนวชายแดนจึงมีโอกาสขยายตัวและส่งผลต่อความเสี่ยงของการแพร่ระบาดในไทย คือ การปลูกพืชเสพติดซึ่งปรากฏข้อมูลข่าวสารการลักลอบปลูกฝิ่นและกัญชา โดยเป็นการลักลอบปลูกเพื่อเสพหรือจำหน่ายให้กับผู้เสพในพื้นที่ โดยมีข่าวการลักลอบปลูกกัญชากระจายอยู่บางพื้นที่ และพบการลักลอบนำเข้าฝิ่นจากเมียนมา เพื่อใช้เสพในพื้นที่ ส่วนการปลูกฝิ่นพบในพื้นที่จังหวัดตาก และบางส่วนในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร ในห้วงเวลาที่ผ่านมาฝิ่นในพื้นที่จังหวัดตากหายาก และพื้นที่สำหรับการปลูกมีน้อย โดยพื้นที่ปลูกฝิ่นในจังหวัดตาก ในอำเภอแม่ระมาดและอำเภอท่าสองยาง อำเภอแม่สอด มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 120.62 ไร่ (Pounpunwong, 2020)

ความเสี่ยงในการเกิดปัญหายาเสพติดที่มีต่อเยาวชนในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า จังหวัดตากซึ่งติดกับประเทศเมียนมา ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เสี่ยงในการลักลอบลำเลียงยาเสพติดโดยเฉพาะพื้นที่เกาะกลางแม่น้ำเมย ซึ่งเป็นพื้นที่ Noman Land คือ ดินแดนที่ไม่มีเจ้าของ จึงไม่มีเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปควบคุมดูแล และเป็นพื้นที่แหล่งพักยาเสพติดก่อนลักลอบนำเข้าประเทศไทย ทั้งนี้ยังปรากฏข่าวสารจับกุมการลักลอบลำเลียงยาเสพติดจำนวนมากบริเวณใกล้บ่อนคาสิโน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก (Wai-Umpa, 2018) โดยอำพรางซุกซ่อนมากับสินค้าการเกษตรโดยเป็นพื้นที่ที่เป็นเส้นทางลำเลียงผ่านของยาเสพติดจากพื้นที่ภาคเหนือตอนบนไปสู่พื้นที่อื่นๆ ตัวอย่างสถานการณ์การจับกุมเกี่ยวกับคดียาเสพติด คือ สถานการณ์ยาเสพติดพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก ปรากฏข่าวสารตรวจยึดเฮโรอีนและฝิ่นดิบ ประเด็นที่น่าสนใจในสถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ถือว่าพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงในการแพร่ระบาดและเป็นพื้นที่ลักลอบการขนย้ายยาเสพติดเข้ามายังประเทศไทย ทั้งนี้ ยังพบกลุ่มผู้ใช้แรงงานชาวเมียนมาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เกาะกลางแม่น้ำเมย และกลุ่มผู้หนีภัยจากการสู้รบ ลักลอบลำเลียงยาเสพติดเข้ามาตามช่องทาง/ท่าข้ามตามแนวชายแดน เพื่อจำหน่ายให้กับผู้เสพ และผู้ค้ารายย่อยในพื้นที่ฝั่งไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นการแพร่ระบาดฝิ่น ยาบ้า ไอซ์ สอดคล้องกับ Office of the Narcotics Control Board Tak Province (2020) พบว่า สถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดตากเริ่มมีการตรวจพบจับกุมยาเสพติด ประเภทฝิ่นดิบในปริมาณมากคาดว่านำเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้าน สรุปสถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ส่วนใหญ่เป็นการจับกุมชาวเมียนมา ที่ลักลอบนำยาเสพติดเข้ามาเพื่อจำหน่ายให้กับกลุ่มผู้เสพในพื้นที่ตำบลแม่หละ อำเภอท่าสองยาง อำเภอแม่ระมาด และตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด โดยลักษณะการนำเข้าในปริมาณไม่มากนัก โดยสถานการณ์จังหวัดตากยังคงเพ่งเล็งพื้นที่บริเวณตลาดริมเมย บ้านริมเมย ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด และพื้นที่พักพิงบ้านแม่หละ

หมู่ 9 ตำบลแม่หละ อำเภอท่าสองยาง ซึ่งยังคงมีผลการจับกุมผู้เสพ/เด็กเดินยาชาวเมียนมาอย่างต่อเนื่อง (Phitsanulok Hot News, 2015)

ด้วยเหตุนี้ จากบริบทข้างต้นนำมาซึ่งประเด็นปัญหาของเยาวชนที่เข้าสู่วงจรของการใช้สารเสพติด อย่างไรก็ตามนั้นหากแต่งานวิจัยฉบับนี้มุ่งไปที่การใช้บริบทของพื้นที่ชายแดนเป็นพื้นที่ศึกษาซึ่งมีลักษณะความกำกวมของใช้ใช้อำนาจรัฐ ประกอบด้วยตัวแสดงอย่างหลากหลาย รวมถึงเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งมิติทางสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นบทบาทสำคัญต่อสถานศึกษาในฐานะเป็นสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เยาวชนและในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่ในการปกป้องและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนกับการหลีกห่างจากปัญหายาเสพติด สภาพการณ์ดังกล่าวจึงนำมาซึ่งประเด็นในการทำวิจัยในครั้งนี้เพื่อฉายภาพให้ถึงสถานการณ์ยาเสพติดกับเยาวชน: สภาพปัญหา ความเสี่ยง ทั้งนอกสถานศึกษาและในสถานศึกษาในพื้นที่ชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผลของการวิจัยจะนำไปสู่ประโยชน์ของการปกป้องคุ้มครองและสร้างความเข้าใจให้แก่เยาวชน และเป็นแนวทางให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและประชาชนที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงปัญหายาเสพติดดังกล่าวส่งผลต่อการสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริงในพื้นที่ดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาและความเสี่ยงของปัญหายาเสพติดกับเยาวชนทั้งนอกสถานศึกษาและในสถานศึกษาในพื้นที่ชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็น คือ

1. ขอบเขตพื้นที่การวิจัย พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยและเก็บข้อมูล ได้แก่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และโรงเรียน 6 โรงเรียน ในพื้นที่ 5 ตำบล คือ (1) โรงเรียน A ตำบลท่าสายลวด (2) โรงเรียน B ตำบลด่านแม่ละเมา (3) โรงเรียน C ตำบลแม่กุ (4) โรงเรียน D ตำบลแม่ปะ (5) โรงเรียน E และ (6) โรงเรียน F ตำบลแม่สอด

2. ขอบเขตประเด็นที่วิจัย อยู่ภายใต้วัตถุประสงค์ของงานวิจัย คือ แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชน ของสถานศึกษาในพื้นที่ชายแดนอำเภอแม่สอด จังหวัดตากภายใต้กรอบคิดของรัฐ

3. ขอบเขตช่วงเวลาที่ทำวิจัย บทความวิจัยนี้ดำเนินการภายใต้ปีงบประมาณ 2565

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ทราบถึงสภาพปัญหาและความเสี่ยงของปัญหายาเสพติดกับเยาวชนทั้งนอกสถานศึกษาและในสถานศึกษาในพื้นที่ชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จนนำไปสู่การดูและและการเฝ้าระวังเยาวชนในประเด็นเกี่ยวกับยาเสพติดทั้งด้านโยบายและมาตรการที่สอดรับกับพฤติกรรมของเยาวชน รวมถึงบูรณาการในการแก้ไขปัญหาโดยมีทิศทางไปในทางเดียวกันบนฐานของการมีส่วนร่วมของภาครัฐและชุมชน ได้แก่ สำนักงานจังหวัด อำเภอ ท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเยาวชน หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความมั่นคง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติด นักวิชาการ นักวิจัย นิสิตนักศึกษา มหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษาต่างๆ ผู้นำชุมชน ประชาชนในพื้นที่ชายแดน และพื้นที่อื่นๆ เป็นต้น

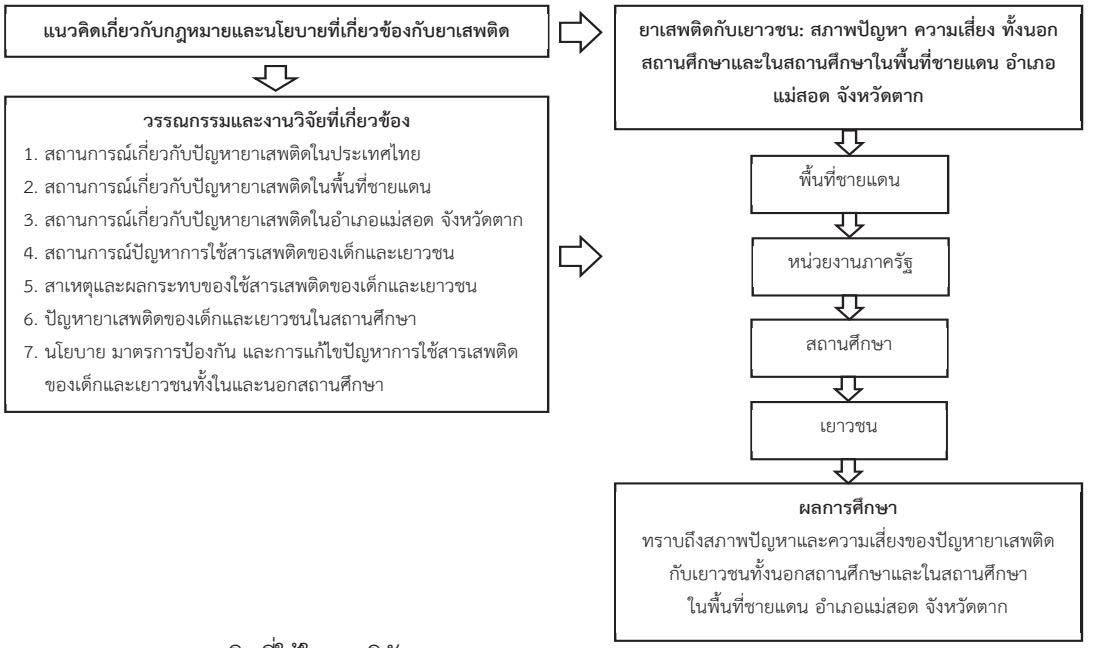
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด 5 ประเภท ได้แก่ (1) กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กับการควบคุมสารตามบัญชีอนุสัญญาระหว่างประเทศและที่ได้เพิ่มเติมขึ้น กำหนดความผิดและการลงโทษสำหรับผู้ที่ฝ่าฝืน ประกอบด้วย พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 และ พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 (2) กฎหมายเกี่ยวกับการสืบสวนพิเศษ การดำเนินคดี การรับฟังพยานหลักฐาน ประกอบด้วย พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2564 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545 (3) กฎหมายเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน ได้แก่ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 (4) กฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางเลือก เช่น มาตรการชะลอการฟ้องในพระราชบัญญัติ บัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด (5) กฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายระดับชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดฯ สาระสำคัญและเป้าหมายของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในประเทศไทยการกำหนดตัวบทกฎหมายยาเสพติดในประเทศไทยมีเป้าหมายหลัก 2 ประการ ได้แก่ เป้าหมายเพื่อการป้องกันและควบคุมยาเสพติด ประกอบด้วย พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกำหนดและควบคุมโดยกระทรวงสาธารณะสุข และเป้าหมายเพื่ออาชญากรรมยาเสพติด ประกอบด้วย พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 และ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2564 จากการจำแนกกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงสาระสำคัญในการนิยามข้างต้นที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยฉบับนี้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดว่าด้วยดังกล่าวเข้ามาเป็นกรอบในการอธิบายงานวิจัยฉบับนี้ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัยอธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของสถานการณ์ปัญหายาเสพติดในประเทศไทยโดยเฉพาะปัญหายาเสพติดในพื้นที่ชายแดนจนนำมาสู่สาเหตุและผลกระทบของใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน ภายใต้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้อาศัยบริบทของพื้นที่ชายแดนอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ฉายภาพให้เห็นของประเด็นปัญหาผ่านตัวแสดงหลักอยู่ 3 ตัวแสดง คือ หน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษา และเยาวชน ซึ่งบริบทของพื้นที่ชายแดนเป็นพื้นที่ศึกษาซึ่งมีลักษณะความกำกวมของการใช้อำนาจรัฐ ประกอบกับความหลากหลายในมิติของสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ สำหรับสถานศึกษาในฐานะเป็นสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เยาวชนและในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่ในการปกป้องและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนกับการหลีกห่างจากปัญหายาเสพติด ดังนั้น จากกรอบความคิดนี้จึงนำมาสู่อธิบายผลการศึกษาที่สะท้อนสภาพปัญหาและความเสี่ยงของปัญหายาเสพติดกับเยาวชนทั้งนอกสถานศึกษาและในสถานศึกษาในพื้นที่ชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม แบบเต็มรูปแบบ (full board) โครงการวิจัยรหัส PSRU-EC 2021/052 เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2564 สำหรับวิธีการศึกษาผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้ (Pounpunwong, 2022)

1. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ (1) กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐพิจารณาจากตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบซึ่งเป็นผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยฉบับนี้ วิธีการเลือกใช้แบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ เจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 6 (2) กลุ่มเจ้าหน้าที่สถานศึกษา พิจารณาจากตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบซึ่งเป็นผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน A ผู้อำนวยการโรงเรียน B ผู้อำนวยการโรงเรียน C ผู้อำนวยการโรงเรียน D ผู้อำนวยการโรงเรียน E และผู้อำนวยการโรงเรียน F รวมทั้งหมด 6 โรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ (interview form) และใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามกึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured interview) การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ใช้การตรวจสอบสามเส้า (triangulation) ผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญและเกี่ยวข้องในประเด็นที่ศึกษา จำนวน 3 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล (1) สร้างเครื่องมือการวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยออกแบบเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured interview) (2) กำหนดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและติดต่อประสานทางโทรศัพท์เพื่อชี้แจงและขอนัดสัมภาษณ์ (3) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือวิจัยโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured interview) ทำการสัมภาษณ์ทั้งหน่วยงานภาครัฐและสถานศึกษา และ (4) ประมวลผลจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เขียนรายงานวิจัยและเผยแพร่งานวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาตรวจสอบร่วมกันเพื่อที่จะจัดหมวดหมู่ข้อมูลและคัดเลือกข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นนำสู่การนำเสนอข้อมูลเชิงการพรรณนา

(descriptive) ซึ่งเป็นการเขียนอธิบายและให้ความละเอียดของเนื้อหาและสิ่งที่ได้ค้นพบในงานวิจัยจนนำไปสู่การอภิปรายผลในส่วนสุดท้ายของบทความวิจัยฉบับนี้

ผลการวิจัย

ยาเสพติดกับเยาวชน: สภาพปัญหา ความเสี่ยง ทั้งนอกสถานศึกษาและในสถานศึกษาในพื้นที่ชายแดนอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยสะท้อนให้เห็นว่าประเด็นบริบทของพื้นที่มีส่วนสำคัญอย่างมีนัยสำคัญต่อปัญหายาเสพติดของเยาวชน ดังนั้นจากความสอดคล้องของปัญหาในเชิงพื้นที่กับการดำรงอยู่ของเยาวชนที่เติบโตท่ามกลางความเสี่ยงในปัญหาดังกล่าวอาจมีแนวโน้มนำไปสู่ปัญหาในสังคมในวงกว้างอย่างคาดเดาได้ไม่อยาก ด้วยเหตุนี้ ในประเด็นยาเสพติดกับเยาวชน: สภาพปัญหา ความเสี่ยง ทั้งนอกสถานศึกษาและในสถานศึกษาในพื้นที่ชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผู้วิจัยจึงนำเสนอผลการวิจัยโดยชี้ให้เห็นบริบทของพื้นที่กับปัญหายาเสพติดของเยาวชนกล่าวคือ

ในบริบทของพื้นที่ที่มีลักษณะของความเป็นชายแดนปัญหาเรื่องยาเสพติดปรากฏออกมาในลักษณะของเส้นทางการขนส่งจากพื้นที่ชายแดนเข้าสู่เมือง ซึ่งพื้นที่อำเภอแม่สอดถือได้ว่าเป็นพื้นที่เฝ้าระวังในการตรวจสอบและจับกุม จากการสัมภาษณ์ Narcotics Control Office Region 6 (personal communication, May 15, 2022) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชี้ให้บริบทความเป็นชายแดนของอำเภอแม่สอดกับปัญหายาเสพติดกล่าวคือ

“ปัญหาสำคัญในพื้นที่แม่สอด จังหวัดตาก คือ ปัญหาการนำเข้ายาเสพติดจะมีเส้นทางมาจากประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนใหญ่เป็นยาเสพติดที่มีส่วนผสมของสารเคมี เช่น ยาไอซ์ ยาบ้า และสารตั้งต้นในการผลิตยาเสพติด ทั้งนี้อำเภอแม่สอด จังหวัดตากเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีความยาว ระยะทางกว่า 500 กิโลเมตร เป็นจุดอ่อนที่ทำให้เกิดการลำเลียงขนย้ายยาเสพติดผ่านช่องทางธรรมชาติเขตแดนไทย – เมียนมา ลักษณะของการขนย้ายยาเสพติดในแต่ละครั้งจะเป็นการขนย้ายในปริมาณมากๆ เช่น การจับกุมยาไอซ์ จำนวน 1.5 ตัน ใน ค.ศ 2020 นอกจากนี้ ยังมีการเฝ้าระวังในเครือข่ายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งโดยเฉพาะอย่างยิ่งในอำเภอพบพระที่มีพฤติกรรมในการเข้าร่วมในขบวนการลำเลียงยาเสพติด” (Narcotics Control Office Region 6, personal communication, May 15, 2022)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ของ Narcotics Control Office Region 6 (personal communication, May 15, 2022) จะเห็นได้ว่าสภาพปัญหาและความเสี่ยงของเยาวชนต่อปัญหายาเสพติดจะเป็นปัญหาในเชิงพื้นที่ในภาพกว้างที่ชี้ให้เห็นว่าพื้นที่แม่สอดเป็นเส้นทางในการขนและลำเลียงยาเสพติดจากประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้ยังมีการจับกุมในช่วงเวลาที่ผ่านมา แต่อย่างไรนั้นหากพินิจจากบริบทของการสัมภาษณ์จะไม่เห็นภาพของการซื้อขายหรือการแพร่ระบาดในระดับชุมชนหรือสถานศึกษา

สำหรับสภาพปัญหา ความเสี่ยง ทั้งนอกสถานศึกษาและในสถานศึกษาในพื้นที่ชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากการสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้สังเคราะห์และชี้ให้เห็นสภาพปัญหาแบ่งออกประเด็นต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ในปัจจุบันภายนอกโรงเรียนอาจพบเห็นเยาวชนในพื้นที่มีการเข้าถึงกัญชา พืชกระท่อมมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามยังไม่พบการใช้หรือการมียาเสพติดไว้ในครอบครองของนักเรียน ทั้งนี้โรงเรียนมีนโยบายให้ครูเข้าถึงและติดตามพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อเฝ้าระวังความเสี่ยงในการเข้าถึงยาเสพติด ทำให้นักเรียนไม่มีการใช้ยาเสพติดในโรงเรียน แต่เมื่ออยู่ภายนอกโรงเรียนซึ่งอยู่นอกเหนือการกำกับดูแลของครู

แล้ว นักเรียนบางรายก็มีพฤติกรรมที่ส่อเสี่ยงต่อปัญหายาเสพติด ซึ่งโรงเรียนจะมอบหมายให้ครูเข้าไปติดตามอย่างใกล้ชิดด้วย ทั้งนี้นักเรียนไม่มีการสูบบุหรี่ชนิดมวนภายในโรงเรียน แต่มีการลักลอบนำบุหรี่ไฟฟ้าเข้ามาใช้อย่างมากขึ้น ซึ่งทางโรงเรียนก็ได้ตักเตือนและห้ามนักเรียนที่ใช้บุหรี่ไฟฟ้าภายในโรงเรียน นักเรียนที่ลักลอบใช้บุหรี่ไฟฟ้ามีตั้งแต่ระดับชั้นประถมตอนปลายไปจนถึงระดับชั้นมัธยมตอนต้นและมีทั้งเพศชายและเพศหญิง (personal communication, October 27, 2022)

ประเด็นที่สอง ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และบุหรี่ แต่ยังไม่เคยพบยาเสพติดประเภทยาบ้า ประเด็นการเปิดให้มีการเข้าถึงพืชกัญชาและกระท่อมได้ง่ายขึ้นนั้นทางโรงเรียนก็ยังคงห้ามนักเรียนใช้หรือมีไว้ซึ่งกัญชาหรือกระท่อมในสถานศึกษา บริบทความรับผิดชอบในพื้นที่ความรับผิดชอบของโรงเรียนมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของนักเรียนที่เข้ามาศึกษา ตลอดจนความหลากหลายทางสังคมของบริเวณโดยรอบโรงเรียน ประชาชนทั่วไปในพื้นที่ มีพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และสูบบุหรี่เป็นเรื่องปกติทั่วไป ส่งผลให้บุตรหลานมักมีพฤติกรรมการเลียนแบบ คือ มีพฤติกรรมสูบบุหรี่และดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้วย ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติทั่วไปในบางชุมชน ทำให้การห้ามนักเรียนไม่ให้มีพฤติกรรมดังกล่าวเป็นไปได้ยากเพราะบางกรณีขาดความร่วมมือจากผู้ปกครอง (personal communication, October 27, 2022)

ทั้งนี้ โรงเรียนไม่สามารถควบคุมบริบทของสังคมได้ถึงแม้ใช้วิธีการออกกฎระเบียบ ห้ามนักเรียนใช้หรือมีไว้ซึ่งยาเสพติดภายในสถานศึกษา โรงเรียนได้มีความพยายามลดปริมาณปัญหานักเรียนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยการเรียกพบหรือเข้าหานักเรียนเพื่อพูดคุยในประเด็นข้อเสียของยาเสพติด เพราะหวังว่าจะโน้มน้าวให้เลิกพฤติกรรมดังกล่าวของนักเรียนได้ นอกจากนี้ นักเรียนบางคนที่ทางครอบครัวมีฐานะมักจะถูกส่งให้เข้าไปเรียนในเขตเมือง (ตัวอำเภอ หรือตัวจังหวัด หรือจังหวัดใกล้เคียง) แต่ไม่สามารถเรียนจบได้อาจจะเกี่ยวกับยาเสพติด หรือเหตุผลอื่นๆ จึงต้องกลับมาเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้ ซึ่งทางโรงเรียนก็ได้มีมาตรการติดตามและประเมินพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มนี้ อย่างใกล้ชิด เช่น การตรวจปัสสาวะเพื่อค้นหาสารเสพติด เพื่อป้องกันและเฝ้าระวังพฤติกรรมในด้านลบ และเพื่อให้นักเรียนได้เรียนจบครบตามหลักสูตร โรงเรียนมีพื้นที่ในความรับผิดชอบเพียง 2 ตำบล และมีสถานีตำรวจซึ่งมีพื้นที่รับผิดชอบ 2 ตำบลเช่นกัน ทำให้สามารถบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี ท้ายสุดนี้ โรงเรียนได้จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานการป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโดยขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ในการร่วมดำเนินการและให้ข้อมูล ทั้งนี้ หน่วยงานได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี (personal communication, October 27, 2022)

ประเด็นที่สาม ในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา มีปัญหาด้านยาเสพติดอยู่บ้าง แต่นักเรียนมีภูมิต้านทานต่อปัญหาสังคมค่อนข้างสูง ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้นักเรียนได้รับข้อมูลที่ดี และเข้าใจถึงปัญหาและหลีกเลี่ยงต่อความเสี่ยงปัญหายาเสพติด นอกจากนี้ โรงเรียนมีการแข่งขันค่อนข้างสูง ส่งผลให้นักเรียน ค่อนข้างที่จะเป็นนักเรียนที่มีความประพฤติที่ดี แต่ในขณะเดียวกัน ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีก็เป็นภัยที่ทำให้นักเรียนบางกลุ่มเกิดความอยากรู้อยากลองอาจจะใช้ Social Media ในทางที่ผิด เช่น การสั่งซื้อบุหรี่ไฟฟ้าผ่านช่องทางออนไลน์ โดยสั่งแล้วให้จัดส่งไปยังที่อยู่อื่นที่มิใช่บ้านของตนเอง ปัญหาเรื่องบุหรี่ไฟฟ้าเป็นปัญหาที่ต่อเนื่องและพบมากที่สุด ซึ่งทางโรงเรียนได้แก้ไขปัญหานี้โดยทางโรงเรียนจะมีกลุ่มเครือข่ายผู้ปกครองและโครงการเพื่อนช่วยเพื่อนที่จะคอยเฝ้าระวังพฤติกรรมที่เสี่ยงของนักเรียน (personal communication, October 27, 2022)

สรุป ประเด็นที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากการ

สัมภาษณ์ข้างต้นทั้งในประเด็นของสภาพปัญหายาเสพติดในฐานะพื้นที่ชายแดน สำหรับในทรรศนะของผู้วิจัยแบ่งเป็นประเด็นการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง ลักษณะพื้นที่ชายแดนอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นพื้นที่เฝ้าระวังของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องของปัญหายาเสพติด สำหรับปัญหาที่พบในบริบทของพื้นที่ในฐานะพื้นที่ขนส่งและลำเลียงยาเสพติดจากประเทศเพื่อนบ้านเข้าสู่แหล่งพักยาเสพติดเพื่อกระจายไปพื้นที่อื่นๆ ของไทย ในขณะเดียวกันปัญหายาเสพติดที่ปรากฏขึ้นเป็นสิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามและสถานศึกษาในพื้นที่ให้ความตระหนักและเฝ้าระวังอย่างเคร่งครัด อย่างไรนั้น จากข้อมูลการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอข้างต้น พบว่า ในระดับชุมชนมีการแพร่ระบาดไม่มากนักโดยเฉพาะในด้านการเสพและการขาย แต่ยังคงมีเฉพาะในบางพื้นที่ที่เป็นชุมชนแออัด แต่เมื่อเทียบกับบริบทของพื้นที่ที่อาจกล่าวได้ว่าอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นพื้นที่ขนส่งและลำเลียงยาเสพติดมากกว่าเป็นพื้นที่ของการแพร่ระบาดในลักษณะการเสพหรือจำหน่าย

ประการที่สอง สำหรับประเด็นสภาพปัญหา ความเสี่ยง ทั้งนอกสถานศึกษาและในสถานศึกษาในพื้นที่ชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากข้อมูลการสัมภาษณ์สถานศึกษาที่เป็นผู้ให้ข้อมูลพบว่า สิ่งที่น่าสนใจที่เป็นความเสี่ยงต่อการที่ทำให้เยาวชนเข้าสู่วงจรยาเสพติดก็คือ บุหรี่ไฟฟ้า และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นในข้างต้นจะเห็นว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นสถานศึกษามีแนวโน้มสะท้อนปัญหาของสภาพปัญหา ความเสี่ยง ทั้งนอกสถานศึกษาและในสถานศึกษาในพื้นที่ชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตากในทิศทางเดียวกัน คือ การที่นักเรียนในโรงเรียนมีความพยายามที่จะเข้าถึงการใช้และสูบบุหรี่ไฟฟ้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องบุหรี่ไฟฟ้า ที่มีนักเรียนนำเข้ามาในโรงเรียน และจากข้อมูลในการสัมภาษณ์ยิ่งสะท้อนให้เห็นว่าการได้มาซึ่งบุหรี่ไฟฟ้าทำการซื้อขายจากตลาดออนไลน์ ดังนั้นการกล่าวถึงปัญหายาเสพติดทั้งในและนอกสถานศึกษาในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ส่วนใหญ่จึงเป็นปัญหาเรื่องบุหรี่ไฟฟ้า และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งนี้มีประเด็นเพิ่มเติมโดยบางครั้งนักเรียนที่เป็นเยาวชนเหล่านี้ยังมีการใช้สารเสพติดชนิดอื่นที่หาซื้อได้ง่าย เช่น ยาเขียวเหลือง หรือที่เรียกว่า ยาทรามาดอล (Tramadol)

ประการที่สาม ในเรื่องความเสี่ยงและภาพรวมของปัญหายาเสพติดนอกสถานศึกษา ในที่นี้หมายถึงชุมชนและกลุ่มเพื่อนของเยาวชน จากการสังเคราะห์ข้อมูลในการสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่า ครอบครัว เพื่อน ชุมชน มีอิทธิพลอย่างมากต่อการทำให้เยาวชนที่เป็นนักเรียนในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เข้าสู่วิถีของการติดยาเสพติดเนื่องจากวัฒนธรรมท้องถิ่นและค่านิยมของครอบครัวและกลุ่มเพื่อนที่ให้เยาวชนเหล่านี้ตกอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่เต็มไปด้วยการใช้ยาเสพติด จากการสำรวจพื้นที่ในงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า ภายนอกสถานศึกษามีเยาวชนใช้ยาเสพติดจำพวก บุหรี่มวน บุหรี่ไฟฟ้า กระท่อม กัญชา ยาเขียวเหลือง หรือที่เรียกว่า ยาทรามาดอล และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น สาเหตุที่ทำให้เยาวชนเหล่านี้เข้าถึงได้ง่ายก็ คือ มีแหล่งลักลอบจำหน่ายที่ชัดเจน มีตัวอย่างจากกลุ่มเพื่อนและครอบครัว จากสภาพปัญหานี้นำไปสู่การบูรณาการแก้ไขปัญหาของสถานศึกษาร่วมมือกับชุมชนในการตรวจสอบและดูแลเยาวชนอย่างใกล้ชิดซึ่งเป็นเรื่องที่ท้าทายและยากต่อการควบคุมเนื่องจากกอยู่นอกสถานศึกษา

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า สถานศึกษาได้การดำเนินงานด้านการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดแก่เยาวชนผ่านกิจกรรมและโครงการของสถานศึกษาในพื้นที่ชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ข้อมูลของการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่าแนวโน้มหรือความสนใจของเยาวชนที่เป็นนักเรียนในสถานศึกษาของงาน

วิจัยฉบับนี้สะท้อนให้เห็นว่าโครงการหรือกิจกรรมของสถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาเรื่องยาเสพติดซึ่งถือว่าเป็นพันธะกิจที่สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา ดังนั้น ในประเด็นนี้จากการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเด็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดแก่เยาวชนผ่านกิจกรรมและโครงการของสถานศึกษาในพื้นที่ชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก (personal communication, October 27, 2022) ในการสัมภาษณ์ได้กล่าวได้สะท้อนให้เห็นผลการศึกษาดังนี้

“สถานศึกษาเป็นสถานที่นักเรียนใช้เวลาอยู่มากที่สุดในแต่ละวัน มากกว่าการที่นักเรียนอยู่กับครอบครัว ดังนั้น โรงเรียนจึงเป็นเหมือนจุดสำคัญที่จะช่วยในการอบรมบ่มนิสัยให้นักเรียนไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต โรงเรียนเป็นสถานที่ปลอดภัย ที่นักเรียนจะกล้าพูด กล้าแสดงออก ดังนั้นโรงเรียนจึงมีหน้าที่ในการจัดโครงการกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะประเด็นปัญหาและโทษของยาเสพติดผ่านโครงการและกิจกรรมรวมถึงการส่งเสริมสอดแทรกความรู้เรื่องยาเสพติดในสาระวิชาที่สอนด้วย ตัวอย่างกิจกรรม เช่น การแสดงในวันยาเสพติดโลก โครงการสายลับจิ๋ว โครการ Re-X-Ray โครงการ To BE NUMBER ONE โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดละอบายมุข เป็นต้น” (personal communication, October 27, 2022)

นอกจากทางสถานศึกษามีการจัดโครงการและกิจกรรมในประเด็นเรื่องยาเสพติดให้แก่นักเรียนแล้ว จากการสัมภาษณ์พบว่า สถานศึกษาในพื้นที่งานวิจัยฉบับนี้ยังมีการบูรณาการความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าให้ความรู้ความเข้าใจผ่านกิจกรรมและโครงการ กล่าวคือ

“โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลได้ให้การสนับสนุนวิทยากรมาให้ความรู้ถึงโทษของยาเสพติดให้กับนักเรียนได้รับทราบทั้งนี้รวมถึงสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้ให้การสนับสนุนชุดตรวจสารเสพติด เพื่อใช้ในการตรวจในนักเรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยง อีกทั้งได้รับการการฝึกอบรมด้านจิตวิทยาสำหรับการดูแลนักเรียนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก รวมถึงได้รับความอนุเคราะห์ในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนจากเรือนจำกลางตากและสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดตาก เป็นต้น (personal communication, October 27, 2022)

“นอกจากนี้ ครูในโรงเรียนยังสร้างเสริมภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดในรายวิชาสุขศึกษา และยังมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น การจัดกิจกรรมกีฬาต้านยาเสพติดการแสดงละครปัญหายาเสพติดและโทษยาเสพติด การเยี่ยมบ้านนักเรียน เพื่อติดตามพฤติกรรมเสี่ยงปัญหายาเสพติด การติดตั้งป้ายการต่อต้านยาเสพติด และกิจกรรมครูพบนักเรียน (โฮมรูม) เพื่อติดตามพฤติกรรมเสี่ยงปัญหายาเสพติด และการให้ความรู้ในโทษของยาเสพติด เป็นต้น” (personal communication, October 27, 2022)

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้นจะเห็นว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้และการรณรงค์เกี่ยวกับปัญหายาเสพติด ในขณะเดียวกันสถานศึกษายังให้ความสำคัญกับการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเข้ามาให้ความรู้และเฝ้าระวังในการเรื่องยาเสพติดของเยาวชนที่เป็นนักเรียนในสถานศึกษาด้วย

การอภิปรายผล

สำหรับประเด็นประเด็นยาเสพติดกับเยาวชน: สภาพปัญหา ความเสี่ยง ทั้งนอกสถานศึกษาและในสถานศึกษาในพื้นที่ชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด กล่าวคือ ในพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ 2519 กำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีหน้าที่ทำตามยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน และมาตรการในการสกัดกั้น ป้องกัน บำบัดรักษาและแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกพื้นที่ของประเทศไทย ซึ่งจากผลการศึกษาเป็นไปตามพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ 2519 ที่มีหน่วยงานดำเนินการการสกัดกั้น ป้องกัน ยาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรมอันเนื่องจากลักษณะพื้นที่ชายแดนอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นพื้นที่เฝ้าระวังของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องของปัญหายาเสพติดสำหรับปัญหาที่พบในบริบทของพื้นที่ในฐานะพื้นที่ขนส่งและลำเลียงยาเสพติดจากประเทศเพื่อนบ้านเข้าสู่แหล่งพักยาเสพติดเพื่อกระจายไปพื้นที่อื่นๆ ของไทย ซึ่งในพื้นที่ชายแดนอำเภอแม่สอด จังหวัดตากมีจำนวนคดีการจับกุมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผลการวิจัยในประเด็นของประเด็นยาเสพติดกับเยาวชน: สภาพปัญหาความเสี่ยง ทั้งนอกสถานศึกษาและในสถานศึกษาในพื้นที่ชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ในประเด็นยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดในสาระของแผนงานสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดให้เด็กและเยาวชนนอกสถานศึกษา ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กและเยาวชนนอกสถานศึกษา หรือกลุ่มเยาวชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาที่มีอายุระหว่าง 3-25 ปี ซึ่งแนวทางในการจัดทำแผนงานนี้ คือ การค้นหาและคัดกรองกลุ่มเป้าหมายเพื่อจัดทำฐานข้อมูลเยาวชนนอกสถานศึกษา วิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้อง เช่น แหล่งมั่วสุม สถานบันเทิง เพื่อนำไปดำเนินการจัดระเบียบสังคม และนำชุมชน ท้องถิ่นเข้ามาเป็นกลไกหลักในการสร้างภูมิคุ้มกันแก่กลุ่มเป้าหมายดังกล่าว นอกจากนี้ ยังกำหนดการให้ความช่วยเหลือด้านโอกาสในการพัฒนาชีวิต และส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมป้องกันยาเสพติดในชุมชน

ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ยังพบว่า ประเด็นเรื่องลักษณะพื้นที่ชายแดนอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นพื้นที่เฝ้าระวังของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องของปัญหายาเสพติดสำหรับปัญหาที่พบในบริบทของพื้นที่ในฐานะพื้นที่ขนส่งและลำเลียงยาเสพติดจากประเทศเพื่อนบ้านเข้าสู่แหล่งพักยาเสพติดเพื่อกระจายไปพื้นที่อื่นๆ สอดคล้องกับรายงานสถานการณ์ยาเสพติดของสำนักงานปราบปรามยาเสพติดในประเด็นประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหายาเสพติดในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ทางตอนเหนือของประเทศไทย บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ และพื้นที่แม่สอด จังหวัดตาก ทั้งนี้ การลักลอบนำเข้ามาในพื้นที่ดังกล่าวเป็นการลักลอบนำยาบ้า เฮโรอีน ไอซ์ และกัญชา ผลของงานวิจัยฉบับนี้ที่ชี้ให้เห็นว่าเยาวชนส่วนใหญ่มีการใช้บุหรี่ไฟฟ้าซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Jongsukklai (2012) ที่ชี้ให้เห็นว่าสถานการณ์ปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนนั้นพบอย่างแพร่หลาย โดยลักษณะการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดร้อยละ 90 ของเด็กและเยาวชนมักจะเสพ ครอบครองและจำหน่ายร้อยละ 50 แต่อาจมีความแตกต่างในเชิงจำนวนแต่อย่างไรนั้น ข้อมูลในงานวิจัยฉบับนี้และงานของ Jongsukklai (2012) ก็มีจุดร่วมกัน คือ มีเยาวชนใช้สารเสพติด

นอกจากนี้ สาเหตุที่เยาวชนหันมาพึ่งพายาเสพติดประกอบไปด้วยปัจจัยที่หลากหลายโดยข้อค้นพบในงานวิจัยฉบับนี้ชี้ให้เห็นว่าครอบครัว เพื่อน ชุมชน มีอิทธิพลอย่างมากต่อการทำให้เยาวชนที่เป็นนักเรียนในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เข้าสู่วิถีของการติดยาเสพติด เนื่องจากวัฒนธรรมท้องถิ่นและค่านิยมของครอบครัวและกลุ่มเพื่อน สาเหตุที่ทำให้เยาวชนเหล่านี้เข้าถึงได้

ง่ายก็คือ มีแหล่งลักลอบจำหน่ายที่ชัดเจน มีตัวอย่างจากกลุ่มเพื่อนและครอบครัวซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Poolsawat, Chantra, and Chairueang (2012) ซึ่งวิเคราะห์ให้เห็นว่าปัญหายาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษามีสาเหตุมาจากที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคมหรือสภาพสิ่งแวดล้อมรอบตัวของผู้เสพทั้งสิ้นปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหายาเสพติดประกอบด้วย ปัญหาครอบครัว ปัญหาด้านผลการเรียน ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความเสี่ยง กล่าวคือ สิ่งแวดล้อมที่แออัดของชุมชน อย่างไรก็ตามจากประเด็นเยาวชนกับสถานการณ์ปัญหาการใช้สารเสพติดทั้งในและนอกสถานศึกษาในพื้นที่ชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานศึกษาของ Puranapanya (2015) ได้ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยที่ทำให้เยาวชนมุ่งสู่เส้นทางการพึ่งพายาเสพติด ประกอบด้วยปัจจัยด้านการอยากรู้อยากลอง ทั้งการอยากรู้อยากลองยาเสพติด

ทรรศนะของผู้วิจัยต่อประเด็นเรื่องเยาวชนกับสถานการณ์ปัญหาการใช้สารเสพติดทั้งในและนอกสถานศึกษาในพื้นที่ชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และประเด็นของสถานศึกษาได้การดำเนินงานด้านการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดแก่เยาวชนผ่านกิจกรรมและโครงการของสถานศึกษาในพื้นที่ชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาเรื่องยาเสพติดยังคงเป็นปัญหาที่ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาตั้งแต่นโยบายจนถึงวิธีการปฏิบัติ สิ่งที่สะท้อนออกมาจากผลการศึกษาข้างต้นได้ยืนยันให้เห็นว่าเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษามีความเสี่ยงในการเป็นผู้เสพและที่น่าสนใจในประเด็นที่เกี่ยวกับมาตรการในเชิงนโยบายในการป้องกันควบคุม คือ การที่มีบุหรี่ไฟฟ้าระบาดอย่างมากในกลุ่มเยาวชน ซึ่งปัจจุบันถึงแม้ว่ายังไม่กฎหมายหรือนโยบายที่มีสภาพบังคับอย่างชัดเจนในทางปฏิบัติ แต่สถานศึกษาเองก็มีการเฝ้าระวังอย่างเข้มงวดตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเห็นด้วยกับผลการวิจัยและข้อมูลในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่ว่าสภาพแวดล้อมและชุมชนยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เยาวชนเข้าสู่วงจรของยาเสพติด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. ประเด็นเกี่ยวกับองค์ความรู้เรื่องยาเสพติดของสถานศึกษาให้สอดรับต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดโดยเฉพาะปัญหายาเสพติดที่มาพร้อมกับการเข้าถึงข้อมูลทั้งการสั่งซื้อในรูปแบบออนไลน์โดยเฉพาะบุหรี่ไฟฟ้า

2. ประเด็นการดูแล และการเฝ้าระวังเยาวชนของสถานศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับยาเสพติดจะต้องมีความทันสมัยทั้งด้านนโยบายและมาตรการที่สอดรับกับพฤติกรรมของเยาวชนในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ จะต้องร่วมมือและบูรณาการในการแก้ไขปัญหาโดยมีทิศทางไปในทางเดียวกันบนฐานของการมีส่วนร่วมและหลักการกระจายอำนาจ

3. ประเด็นปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่เกิดจากปัจจัยหลายๆ ปัจจัย ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ปัจจัยเหล่านี้ในทางปฏิบัติในการสร้างมาตรการการป้องกันและแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องเรียนรู้และเข้าใจบริบทของปัญหาซึ่งจะนำไปสู่ผลของการออกแบบวิธีการรับมือต่อสภาพปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

1. ควรเพิ่มจำนวนของทีมสหวิชาชีพในการดูแลเยาวชนที่เป็นนักเรียนทั้งในและนอกสถานศึกษาเพื่อให้ความรู้และแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เยาวชนกลุ่มเสี่ยงอาจเผชิญอยู่

2. ควรเพิ่มประสิทธิภาพของกฎหมายและแนว

ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

3. ควรกระจายอำนาจให้ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเรื่องยาเสพติดในและนอกสถานศึกษา

4. กฎหมายและนโยบายที่ตราขึ้นสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่โดยเฉพาะควรทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้เกิดการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการตรากฎหมายและดำเนินการภายใต้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5. หามาตรการในการป้องการการซื้อขายบุหรี่ไฟฟ้าในแก่เยาวชนโดยเฉพาะนโยบายและมาตรการที่เข้มงวดมากขึ้น

6. จัดการงบสนับสนุนอย่างอย่างเท่าเทียมโดยเฉพาะโรงเรียนที่เป็นเอกชนในการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและให้ความรู้แก่เยาวชน

References

Jongsukklai, K. (2012). *Situation of drug problems, epidemic and impacts on children and youth in tourist areas: A case study of Pattaya City and Koh Larn, Bang Lamung district, Chonburi province*. Chulalongkorn University, Social Research Institute. [In Thai]

Office of the Narcotics Control Board Tak Province. (2020). *Minutes of the NCMC meeting, Tak province*. Author. [In Thai]

Phitsanulok Hot News. (2015). *Amphetamine in Phitsanulok province continues to spread severely. Narcotics Control Board Region 6 mobilizes prevention agencies for a period of 5 years*. Retrieved from https://www.phitsanulokhotnews.com/2016/02/18/81525 [In Thai]

Poolsawat, M., Chantra, M., & Chairueang, N. (2012). Guideline the best practice prevent anti-drug in school: Case study Secondary school in Phatthalung province. *Nakbutrparitat Journal, 4*(2), 41-57. [In Thai]

Pounpunwong, W. (2020). *The state, society and community: Risk situations of youth against drug problems in community areas in the municipalities of the lower northern region*. Prince of Songkla University, Faculty of Medicine, Centre for Addiction Studies. [In Thai]

Pounpunwong, W. (2022). *Educational institutions, policies and preventive pleasures against drug use among youth in the border areas: A case study of Mae Sod district, Tak province*. Chulalongkorn University, Faculty of Medicine, Department of Psychiatry, Centre for Addiction Studies. [In Thai]

Puranapanya, N. (2015). *Factors affecting drug-related offenses of children and youth in Buriram province*. Master's Independent Study of Public Administration (Criminology and Justice Administration), Rangsit University. [In Thai]

Wai-Umpa, M. (2018). Development of alternatives to prevent and solve drug problems. *ONCB Journal, 34*(2), 14-17. [In Thai]

DOI: 10.14456/phdssj.2023.33

Received:	July	31, 2022
Revised:	August	20, 2023
Accepted:	August	25, 2023

มาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนสถานะของการประปาส่วนภูมิภาค ให้เป็น บริษัท มหาชน จำกัด

พานิช มีเพียร[1] สุขสมัย สุทธิบดี[2] สุเมธ รอยกุลเจริญ[3]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) แนวคิดทฤษฎีในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (2) ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนสถานะของรัฐวิสาหกิจให้เป็น บริษัท มหาชน จำกัด ของประเทศไทย (3) เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนสถานะของรัฐวิสาหกิจให้เป็น บริษัท มหาชน จำกัด ของไทยกับต่างประเทศ และ (4) ยกร่างมาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนสถานะของการประปาส่วนภูมิภาคให้เป็น บริษัท มหาชน จำกัด ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและแปลความหมายจากการเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย พบว่า แม้ว่าที่ผ่านมาประเทศไทยเคยมีแนวคิดที่จะมีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจสมัยที่เป็นหนี้กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ปี พ.ศ. 2540 ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใต้ข้อตกลงของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) แต่เนื่องจากติดปัญหาข้อกฎหมายหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 และโดยเฉพาะพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 ดังนั้น หากการประปาส่วนภูมิภาคสามารถที่จะร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนสถานะดังกล่าวได้แล้ว จะสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ลดค่าใช้จ่ายและภาระหนี้สินของภาครัฐที่เกิดขึ้นได้ รวมทั้งช่วยยกระดับประสิทธิภาพในการดำเนินงานและการมีรายได้จากการแปรรูปการประปาส่วนภูมิภาคมาใช้ในการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานของประเทศได้อีกด้วย

คำสำคัญ: การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ; การประปาส่วนภูมิภาค; พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542
ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:
พานิช มีเพียร, สุขสมัย สุทธิบดี และสุเมธ รอยกุลเจริญ. (2566). มาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนสถานะของการประปาส่วนภูมิภาคให้เป็น บริษัท มหาชน จำกัด. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 13*(2), 455-469.

[1] หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: plateen.samui@hotmail.com
[2] คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
[3] ศาลปกครองสูงสุด

Legal Measures in the Change of Status of Provincial Waterworks Authority to Be a Public Limited Company

Phanit Meepian[1] Suksami Sutthibodee[2] Sumate Roykulcharoen[3]

Abstract

This research article aims to study (1) concepts and theories on privatization of state enterprises; (2) problems of legal measures for changing state enterprises to be public limited companies of Thailand; (3) compare legal measures for changing state enterprises to be to be a public limited company of Thai and foreign countries; and (4) drafting legal measures to change the status of the Provincial Waterworks Authority to be a public company limited according to the State Enterprise Capital Act, B.E. 2542 by using a qualitative research method and collecting data through documentary research, in-depth interviews and focus group discussion and analyzed the data by using content analysis techniques and comparison interpretation.

Findings are as follows: Although in the past Thailand used to have the idea of privatizing state-owned enterprises in the period that owed the International Monetary Fund (IMF) in 1997, the Provincial Waterworks Authority was one of the state-owned enterprises that the government at that time must be completed under the agreement of the International Monetary Fund (IMF), but due to several legal problems. Whether it is the Provincial Waterworks Authority Act, B.E. 2522 and especially the State Enterprise Capital Act, B.E. 2542 that is the main law that prevents the Provincial Waterworks from converting. Therefore, if the Provincial Waterworks Authority is able to draft the State Enterprise Capital Act (Only for the Provincial Waterworks Authority Public Company Limited) B.E. . . . which is a specific law used to solve the problem of changing such status. It can help increase economic efficiency, reduce costs and the burden of government debt that arises. As well as helping to raise the efficiency of operations and earning income from the privatization of the Provincial Waterworks Authority to be used in the country's infrastructure investment.

Keywords: Privatization of State Enterprises; Provincial Waterworks Authority; State Enterprise Capital Act, B.E. 2542

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Meepian, P., Sutthibodee, S., & Roykulcharoen, S. (2023). Legal measures in the change of status of Provincial Waterworks Authority to be a Public Limited Company. *Ph.D. in Social Sciences Journal, 13*(2), 455-469.

[1] Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Haumark, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Corresponding Author Email: plateen.samui@hotmail.com
[2] Faculty of Law, Ramkhamhaeng University
[3] Supreme Administrative Court

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การแปรรูปรัฐวิสาหกิจในประเทศไทย ทางรัฐบาลได้พยายามที่จะพัฒนารัฐวิสาหกิจมานานแล้วในหลายช่วงระยะเวลา เป็นเวลามากกว่า 30 ปี จนมาถึงช่วงปี พ.ศ. 2540 ที่ประเทศไทยได้ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจอย่างรุนแรงมาก จะต้องพาประเทศเข้าไปพึ่งกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ซึ่งกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ได้ศึกษาวิเคราะห์ว่าประเทศไทยประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงได้เพราะเหตุใด หนึ่งในนั้นที่สำคัญมากๆ คือ รัฐวิสาหกิจซึ่งเป็นเครื่องมือในการทำธุรกิจหารายได้มาพัฒนาประเทศแทนที่จะเป็นเครื่องมือในการหารายได้มาพัฒนาประเทศ แต่รัฐวิสาหกิจของไทยนั้น บางรัฐวิสาหกิจหาได้เป็นเช่นวัตถุประสงค์นั้นไม่ กลับเป็นภาระของรัฐบาลในการหาเงินงบประมาณแผ่นดินเข้าไปพยุงสถานะของรัฐวิสาหกิจนั้น กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) เห็นว่า จำเป็นต้องมีการพัฒนารัฐวิสาหกิจดังกล่าว โดยเร่งด่วน เพื่อให้รัฐบาลนั้นกลับมาหารายได้ที่ได้ผลกำไรส่งคืนรัฐได้ดั่งเดิม และสามารถนำเงินที่ช่วยนั้น กลับคืนกองทุนการเงินระหว่างประเทศภายในระยะเวลาสัญญาโดยผูกมัดด้วยสัญญาข้อตกลงที่ทางรัฐบาลไทยทำไว้กับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ทางรัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 ที่เป็นกฎหมายกลางในการพัฒนารัฐวิสาหกิจต่างๆ โดยเลือกรัฐวิสาหกิจที่มีความพร้อมแล้วที่จะดำเนินการพัฒนารัฐวิสาหกิจ หลายๆ ฉบับ การประปาส่วนภูมิภาคเป็น 1 ใน 16 รัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลในขณะนั้น ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใต้ข้อตกลงของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) แต่เนื่องจากติดปัญหาในปัญหาข้อกฎหมายหลายประการไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง และโดยเฉพาะพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 ที่จะเป็นกฎหมายหลักในการวิจัยเรื่องนี้ที่ยังขาดความชัดเจนในปัญหาหลักกฎหมายหลายประการ จึงไม่สามารถแปรสภาพได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษามาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนสถานะของการประปาส่วนภูมิภาคให้เป็น บริษัท มหาชน จำกัด เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเสนอเป็นแนวทางในการแก้ไขและพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนสถานะการประปาส่วนภูมิภาคที่ยังบกพร่องอยู่ให้สมบูรณ์ยิ่งๆ ขึ้นไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ
2. เพื่อศึกษาปัญหามาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนสถานะของรัฐวิสาหกิจให้เป็น บริษัท มหาชน จำกัด ของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนสถานะของรัฐวิสาหกิจให้เป็น บริษัท มหาชน จำกัด ของไทยกับต่างประเทศ
4. เพื่อยกร่างมาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนสถานะของการประปาส่วนภูมิภาคให้เป็น บริษัท มหาชน จำกัด ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดการบริการสาธารณะ แนวคิดรัฐวิสาหกิจ แนวคิดการแปรรูปรัฐวิสาหกิจและมาตรการทางกฎหมายการแปรรูปการประปาของของต่างประเทศ ได้แก่ อังกฤษและสาธารณรัฐฝรั่งเศส และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารระดับสูง กลุ่มบังคับใช้นโยบายและกฎหมาย กลุ่มผู้ใช้น้ำประปา และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ รวมจำนวน 50 คน ส่วนการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยเลือก

ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย จำนวน 7 คน และประชาชนทั่วไป จำนวน 1 คน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบแนวคิดทฤษฎีในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ

2. ทำให้ทราบปัญหามาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนสถานะของรัฐวิสาหกิจให้เป็น บริษัท มหาชน จำกัด ของประเทศไทย

3. ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนสถานะของรัฐวิสาหกิจให้เป็นบริษัท มหาชน จำกัด ของไทยกับต่างประเทศ

4. ทำให้สามารถยกร่างมาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนสถานะของการประปาส่วนภูมิภาคให้เป็นบริษัท มหาชน จำกัด ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการบริการสาธารณะ

Jean Rivero et Jean Waline (2002) อธิบายว่า “บริการสาธารณะ” (service public) คือ การตอบสนองความต้องการของสังคมและปัจเจกชนที่เป็นสมาชิกของสังคมในอันที่จะได้รับบริการจากรัฐในเรื่องที่เอกชนหรือวิสาหกิจเอกชนไม่อาจตอบสนองได้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดให้มีบริการสาธารณะในด้านให้ความคุ้มครองปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภคต่างๆ ฯลฯ (Sawangsak, 2020) ทั้งนี้ บริการสาธารณะไม่ว่าจะเป็นประเภทใดหรือที่จัดทำโดยผู้ใดย่อมต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ หลักว่าด้วยความเสมอภาค หลักว่าด้วยความต่อเนื่อง และหลักว่าด้วยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง (Bormanan, 2013)

แนวคิดรัฐวิสาหกิจ

รัฐวิสาหกิจ (state enterprise, public enterprise, government enterprise) คือ กิจการของรัฐหรือธุรกิจของรัฐ คือ เป็นกิจการทางเศรษฐกิจซึ่งรัฐควบคุมและเป็นเจ้าของ (Bannock, Baxter, & Davis, 1983) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงภาวะเศรษฐกิจของประเทศให้มั่นคง และยกระดับฐานะความเป็นอยู่ตลอดจนสวัสดิการของประชาชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตสินค้าและหรือบริการให้แก่ชุมชน ส่วนหนึ่งส่วนใดของชุมชนโดยมีการจ่ายค่าตอบแทนในการใช้สินค้าและบริการนั้น

กิจการของรัฐวิสาหกิจนั้น บางครั้งในภาษาอังกฤษ เรียกว่า “อุตสาหกรรมซึ่งถูกทำให้เป็นของชาติ หรืออุตสาหกรรมซึ่งได้รับโอนเข้ามาเป็นของรัฐ” (nationalized industries) (Bannock et al., 1983) ดังนั้น รัฐวิสาหกิจจึงเป็นหน่วยงานทางธุรกิจหรือกิจการของรัฐที่มีภารกิจในการให้บริการสาธารณะ ด้านอุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม รวมถึงเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานทางเศรษฐกิจให้แก่รัฐบาลจากภารกิจของรัฐวิสาหกิจข้างต้น จึงทำให้รัฐวิสาหกิจมี ลักษณะองค์การและการดำเนินงานที่มีลักษณะผสมระหว่างกิจการเอกชนต้องมีความคล่องตัว ในการดำเนินงาน และมีเป้าหมายคือกำไรในการดำเนินงานอันเป็นเป้าหมายทางเศรษฐกิจกับการเป็นหน่วยงานของรัฐแบบมหาชนซึ่งเป็นเครื่องมือของรัฐที่ต้องดำเนินการต่างๆ ภายใต้ระเบียบกฎเกณฑ์ของกฎหมายและมีเป้าหมาย คือ ผลประโยชน์ต่อส่วนรวมอันเป็นเป้าหมายทางสังคม

แนวคิดการแปรรูปรัฐวิสาหกิจและมาตรการทางกฎหมายการแปรรูปการประปาของอังกฤษและสาธารณรัฐฝรั่งเศส

การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ โดยทั่วไปแล้วมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ให้ภาวะเศรษฐกิจดำเนินได้โดยเสรี (2) ให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งการ

ปล่อยให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างเสรี จะก่อให้เกิดการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจ ทำให้มีประสิทธิภาพในด้านการผลิตด้านการบริการ ทำให้ต้นทุนการผลิตการบริการลดลง (3) ลดภาระหนี้ของรัฐบาล (4) ลดปัญหาด้านงบประมาณรายจ่ายภาครัฐบาล เมื่อแปรรูปรัฐวิสาหกิจนั้นๆ แล้วรัฐบาลก็ไม่ต้องคอยดูแลเรื่องงบประมาณมาอุดหนุนรัฐวิสาหกิจนั้นอีกต่อไป และ (5) เพื่อปฏิบัติตามข้อกำหนดในการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินระหว่างประเทศ (Thaiarry, 1988)

การแปรรูปรัฐวิสาหกิจในแต่ละประเทศนั้นจะมีวัตถุประสงค์หรือสาเหตุที่แตกต่างกันไป เช่น ความแตกต่างของการแปรรูปน้ำของอังกฤษและสาธารณรัฐฝรั่งเศส พบว่า ในฝรั่งเศส โครงสร้างสถาบันและวัฒนธรรมทางการเมืองนั้นแตกต่างจากของอังกฤษอย่างแน่นอน นี่ไม่ได้หมายความว่าไม่มีการเปรียบเทียบโดยตรงที่เป็นไปได้ อันที่จริงไม่มีสองประเทศใดที่มีวัฒนธรรมสถาบันและการเมืองเหมือนกัน ในฝรั่งเศสการแปรรูปเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่หน่วยงานท้องถิ่นไม่สามารถบำรุงรักษาและขยายเครือข่ายน้ำและท่อน้ำทิ้งในทางเทคนิคหรือทางการเงินเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานยุโรป น้ำและสิ่งปฏิกูลแตกต่างจากการแปรรูปของอังกฤษระบบน้ำและสิ่งปฏิกูลในฝรั่งเศสเป็นของสาธารณะ แต่ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยเอกชนโดยสัญญาของภาคเอกชนที่หลากหลาย โดยทั่วไปในประเทศฝรั่งเศสการบำบัดน้ำเสียถือเป็นความรับผิดชอบของชุมชนประมาณ 36,500 แห่ง (เทศบาลท้องถิ่น) ซึ่งจะเป็นผู้กำหนดว่าควรดำเนินการบำบัดน้ำและสิ่งปฏิกูลโดยสาธารณะหรือโดยส่วนตัว (Dore, Kushner, & Zumer, 2004)

กระบวนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ถูกจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ประมาณช่วงต้นศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมาตามความจำเป็น และตามสถานการณ์ในแต่ละช่วงเวลา ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการสาธารณะเป็นสำคัญ อาจกล่าวสรุปได้ว่า รัฐวิสาหกิจตามกฎหมายฝรั่งเศส ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ การมีสถานะเป็นนิติบุคคล การดำเนินกิจกรรมผลิตสินค้าหรือการให้บริการเพื่อขายแลกกับราคา และการอยู่ภายในอำนาจชี้ขาดของรัฐหรือนิติบุคคลมหาชนอื่นๆ นอกจากนี้ รัฐวิสาหกิจในฝรั่งเศสอาจเกิดขึ้นได้ใน 2 รูปแบบ กล่าวคือ การจัดตั้งรัฐวิสาหกิจใหม่ขึ้น การเปลี่ยนสถานภาพของการบริการสาธารณะในรูปแบบ “ Regie” (หมายถึง หน่วยงานที่จัดการโดยตรงโดยองค์กรฝ่ายปกครองแก่หน่วยงานประเภทนี้ ไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคล) ที่ดำเนินการโดยภาครัฐ หรือการเปลี่ยนสภาพของรัฐวิสาหกิจ และการโอนวิสาหกิจเอกชนมาเป็นของรัฐไม่ว่าจะได้กระทำโดยข้อตกลงระหว่างรัฐกับผู้เป็นเจ้าของวิสาหกิจนั้นหรือโดยการตัดสินใจของภาคมหาชนแต่เพียงฝ่ายเดียว (Bormanan, 2007)

ส่วนกระบวนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจในอังกฤษ ได้กำหนดขอบเขตแนวทางการแปรรูป โดยเสนอให้แยกกิจการออกเป็นกิจการย่อยๆ เพราะจะทำให้มีโอกาสในการแปรรูปได้ง่าย และเป็นการถ่วงกว่าการที่จะขายกิจการทั้งหมดขณะเดียวกันก็จัดลำดับความน่าจะเป็นไปได้ในการแปรรูปไว้ 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มที่มีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุด คือ กิจการถ่านหิน การต่อเรือ อู่ต่อเรือ การท่าอากาศยาน การประกอบรถยนต์รถโดยสารประจำทางและการขนส่ง ส่วนกิจการที่มีโอกาสเป็นไปได้น้อย คือ กิจการประเภทสาธารณูปโภค เช่น แก๊ส ไฟฟ้า รถไฟ น้ำประปา ท่าเรือ และโทรศัพท์ เป็นต้น การทำงานแปรรูปรัฐวิสาหกิจของรัฐมนตรีเจ้ากระทรวงจะอยู่ภายในการกำกับดูแลโดยรัฐสภาผ่านคณะกรรมาธิการ และต้องคำนึงถึงการดำเนินการให้ได้ผลตอบแทนตามเป้าหมายดังกล่าว ซึ่งรวมถึง (1) การขายโดยวิธีการประมูลราคา (2) การเสนอขายให้แก่ผู้ลงทุนซึ่งมีศักยภาพทางการเงินเพียงพอ (3) การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมและโครงสร้างการทำงานเดิม และ (4) การปรับเปลี่ยนโครงสร้างอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ส่วนวิธีการที่จะนำมาใช้ในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ แบ่งออกได้ดังนี้ (1) การกระจายหุ้น (2) การขายทรัพย์สิน

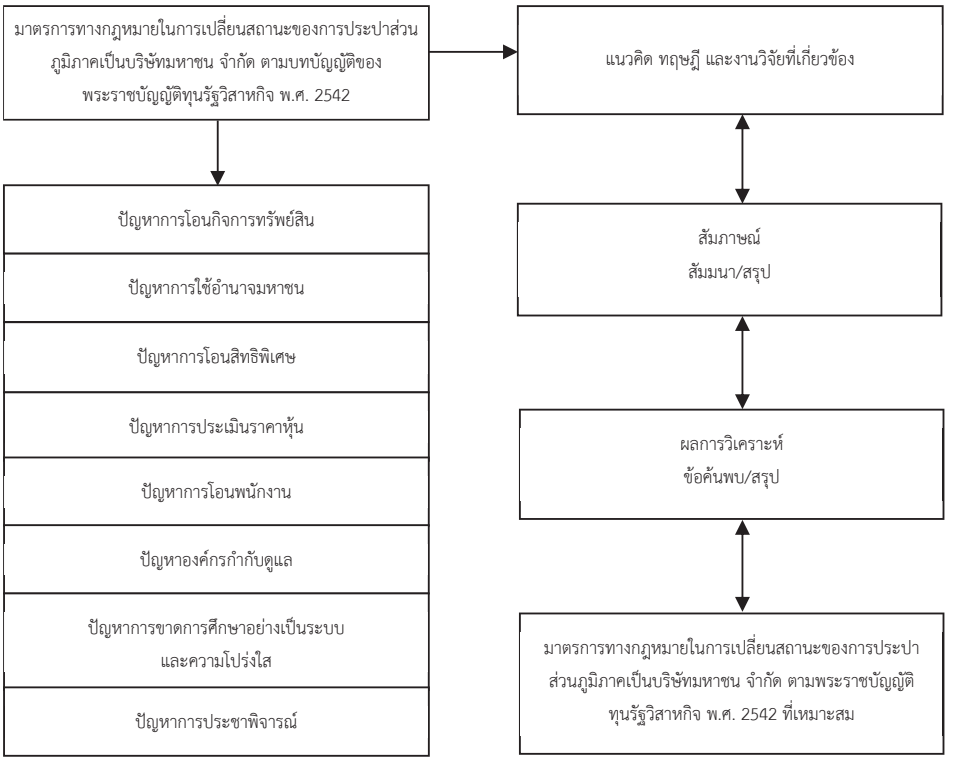
(3) การทำคำเสนอซื้อโดยผู้บริการเดิม (4) การเสนอขายหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้นโดยเฉพาะเจาะจง (Bormanan, 2007)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Intaratood (2012) ได้ศึกษาเรื่อง “Privatization of the Waterworks Authority” พบว่า การบริหารของการประปาส่วนภูมิภาคยังเป็นการบริหารที่อิงระบบราชการ ซึ่งถึงแม้ว่ามีการปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ แต่ก็ยังล้าหลังเมื่อเทียบกับระบบการบริหารแบบเอกชน และ ด้านความชอบธรรมของกระบวนการโอนกิจการของรัฐเป็นของเอกชน การประปาส่วนภูมิภาคขาดความชอบธรรมของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียหลัก อันได้แก่ พนักงานองค์กร และประชาชนผู้ใช้บริการ

Estache and Rossi (2002) ศึกษาพบว่า ในประเทศกำลังพัฒนาหันมาใช้การแปรรูปน้ำ (Water Privatization) โดยใช้ข้อมูล ปี ค.ศ. 1995 จากตัวอย่างบริษัทน้ำ 50 แห่งใน 29 ประเทศในเอเชียและแปซิฟิก ผู้เขียนเหล่านี้พบว่า ประสิทธิภาพไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในบริษัทเอกชนและบริษัทมหาชน อีกทั้งผลจากการศึกษาของ “Krungsri Research” (Lohsuwannakul, 2019) พบว่า แปรรูปรัฐวิสาหกิจ คือกุญแจสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจของเวียดนาม การส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีบทบาทมากขึ้นในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจผ่าน “การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ” จากปัจจุบันที่มีจำนวนกิจการรัฐวิสาหกิจมากกว่า 2,000 แห่ง และมีมูลค่าสินทรัพย์คิดเป็นสัดส่วนราว 1 ใน 3 ของ GDP

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมุติฐานของการวิจัย

การเปลี่ยนสถานะของการประปาส่วนภูมิภาค ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 ยังมีปัญหาข้อกฎหมายในหลายประการ ใน 8 ประเด็นด้วยกัน คือ ปัญหาการโอนกิจการทรัพย์สิน ปัญหาการใช้อำนาจมหาชน ปัญหาการโอนสิทธิพิเศษ ปัญหาการประเมินราคาหุ้น ปัญหาการโอนพนักงาน ปัญหาองค์กรกำกับดูแลหลังเปลี่ยนสถานะ ปัญหาการขาดการศึกษาอย่างเป็นระบบ และความโปร่งใส และปัญหาการประชาพิจารณ์ จึงจำต้องพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติโดยรวม

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยทำการศึกษาทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนสถานะของการประปาส่วนภูมิภาคให้เป็น บริษัท มหาชน จำกัด และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ทั้งเอกสารของไทยและต่างประเทศ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2. การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interviews) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารมาสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารระดับสูง กลุ่มบังคับใช้นโยบายและกฎหมาย กลุ่มผู้ใช้น้ำประปา และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งสิ้น 50 คน

3. การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เมื่อได้ข้อมูลจากการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึกดังกล่าวแล้ว นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาจัดทำเป็นร่างมาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนสถานะของการประปาส่วนภูมิภาคให้เป็น บริษัท มหาชน จำกัด ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ จำนวน 7 คน และประชาชนทั่วไป จำนวน 1 คน ร่วมแสดงความคิดเห็นในร่างกฎหมายดังกล่าว

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและแปลความหมายจากการเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนสถานะของการประปาส่วนภูมิภาคให้เป็น บริษัท มหาชน จำกัด ผู้วิจัยได้ผลการวิจัยดังนี้

1. ปัญหาการโอนกิจการและทรัพย์สิน พบว่า ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 ในวันจดทะเบียนเป็นบริษัทตามมาตรา 22 ให้บรรดากิจการ และทรัพย์สิน ให้โอนเป็นของบริษัทมหาชนจำกัด เมื่อได้พิจารณาบทบัญญัติในมาตรานี้แล้ว ในวันจดทะเบียนเปลี่ยนสถานะการประปาส่วนภูมิภาคเป็นบริษัทมหาชนจำกัดนั้น กิจการและทรัพย์สินให้โอนเป็นของบริษัท จากการได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแนวคิดและทฤษฎี ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1305 ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องที่ 250/2550 เรื่องที่ 786/2546 คำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด ที่ ฟ. 35/2550 หลักกฎหมายของฝรั่งเศส อังกฤษต่างๆ เหล่านั้นได้แยกแยะประเภทของทรัพย์สินไว้ เพราะทรัพย์สินในส่วนที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้นไม่สามารถโอนกันได้ กับทรัพย์สินที่ไม่ใช่สาธารณสมบัติของแผ่นดินที่สามารถโอนกันได้ ส่วนที่ไม่สามารถโอนกันได้นั้น รัฐก็ต้องออกกฎหมายมารองรับ ให้ชัดเจนว่าทรัพย์สินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น จะให้ทำอย่างไร เช่น ระบบการผลิต ท่อประปา สิทธิเหนือ

พื้นดินต่างๆ ที่ได้มาจากการใช้อำนาจมหาชน เพื่อให้สามารถดำเนินกิจการประปา ดำเนินการไปได้ในวันที่เป็นสถานะเป็นบริษัทมหาชนจำกัด ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ก็เห็นสอดคล้องไปทำนองเดียวกัน เพื่อไม่ให้การดำเนินกิจการมีปัญหาติดขัดในวันจดทะเบียนเป็นบริษัทมหาชนจำกัด ให้ทรัพย์สินส่วนนี้อยู่ในความดูแลของรัฐ โดยให้หน่วยงานใดๆ ของรัฐรับผิดชอบไป อีกทั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่มเสียงส่วนมากเห็นตาม

2. ปัญหาเกี่ยวกับใช้อำนาจมหาชน พบว่า ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 ในวันจดทะเบียนบริษัทตามมาตรา 22 ให้บรรดากิจการ สิทธิ หนี้ ความรับผิด และสินทรัพย์ ของรัฐวิสาหกิจทั้งนี้ ตามที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติโอนไปเป็นของประชาชน หรือกระทรวงการคลังแล้วแต่กรณี เป็นสิทธิที่การประปาส่วนภูมิภาคได้มาตามพระราชบัญญัติ เช่น อำนาจในการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ เข้าไปในที่ดินของบุคคลอื่น ใช้สอย วางท่อ ผ่านที่ดินของเอกชนต่างๆ ใช้สอยทรัพย์ หรือ ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลอื่นเหล่านี้ เมื่อถ้าพิจารณาแล้ว จากการวิเคราะห์แนวคิดในการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจโดยพระราชบัญญัติ จะได้อำนาจมหาชนมา เมื่อเปลี่ยนสถานะไปเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน อำนาจมหาชนนี้ย่อมไม่โอนตามไปด้วย และจากการวิเคราะห์ คำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดที่ ฟ. 5/2549, ฟ. 35/2550 ก็ทำนองเดียวกัน วินิจฉัยไว้ว่าไม่โอนไปด้วย อำนาจมหาชนโอนกลับไปให้รัฐหน่วยงานกำกับดูแล และเมื่อได้วิเคราะห์หลักการของฝรั่งเศส อังกฤษ ก็วางหลักไว้อย่างเดียวกัน ให้อยู่ในความกำกับดูแลของหน่วยงานรัฐ หรือรัฐ ในขณะเดียวกันข้อมูลจากการสัมภาษณ์ก็เห็นไปทำนองสอดคล้องกันว่า เมื่อเปลี่ยนสถานะไปเป็นบริษัทมหาชนจำกัดแล้ว อำนาจมหาชนย่อมสิ้นสุดลง ให้อยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ องค์กรของรัฐ อีกทั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่มเสียงส่วนมากเห็นตาม

3. ปัญหาเกี่ยวกับการโอนสิทธิพิเศษที่การประปาส่วนภูมิภาคมีอยู่ตามกฎหมายอื่น พบว่า ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 ระบุว่าในวันจดทะเบียนบริษัท ตามมาตรา 22 ให้บรรดากิจการ สิทธิ หนี้ ความรับผิด และสินทรัพย์ของรัฐวิสาหกิจ ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีอนุมัติโอนไปเป็นของบริษัท หรือของกระทรวงการคลังแล้วแต่กรณี เช่น สิทธิในทางการเงิน ไม่ต้องเสียภาษี สิทธิตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน สิทธิในการกู้เงินต่างประเทศ โดยกระทรวงการคลังค้ำประกัน สิทธิในการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมอาคาร จากการวิเคราะห์แนวคิดในการจัดทำบริการสาธารณะ สิทธิต่างๆ ที่การประปาส่วนภูมิภาคได้มาโดยกฎหมายมหาชน เมื่อเปลี่ยนสถานะไปเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนแล้วย่อมไม่โอนสิทธิไปด้วย และเมื่อได้วิเคราะห์หลักการของประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ ก็ย่อมไม่ได้รับสิทธิพิเศษนี้ไปด้วย แต่ให้อยู่ในการกำกับหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานรัฐ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ก็สอดคล้องกัน คือให้บังคับตามกฎหมายเอกชน สิทธิพิเศษต่างๆ ย่อมไม่โอนไปด้วย แต่เพื่อไม่ให้การดำเนินกิจการธุรกิจติดขัดก็ควรให้มีกฎหมายออกมารองรับ เช่น พระราชกฤษฎีกา หรือพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ เฉพาะบริษัท การประปาส่วนภูมิภาค จำกัด มหาชน เป็นต้น ทั้งนี้ ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่มเสียงส่วนมากเห็นตาม

4. ปัญหาเกี่ยวกับการประเมินราคาหุ้น พบว่า ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 มาตรา 21 ระบุให้คณะกรรมการจัดตั้งบริษัทพิจารณาอนุมัติให้เปลี่ยนทุนของรัฐบาลนั้นเป็นหุ้น และจัดตั้งบริษัทต่อไป เมื่อวิเคราะห์กฎหมายมาตรานี้ ไม่ได้กำหนดว่าใช้เกณฑ์อะไรในการประเมินราคาหุ้น อีกทั้งจากการวิเคราะห์ แนวความคิด ทฤษฎี หลักกฎหมายมหาชนที่ใช้กันทั่วโลกในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจำหน่ายกิจการ หรือหุ้นที่

ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจเป็นเจ้าของ พ.ศ. 2504 หลักการแปรรูปคุ้มครองประโยชน์มหาชน และเมื่อได้ศึกษาวิเคราะห์เกณฑ์การกำหนดราคาหุ้นของประเทศฝรั่งเศส และอังกฤษได้กำหนดเกณฑ์ในการกำหนดราคาหุ้นไว้อย่างชัดเจน โดยเกณฑ์ในการกำหนดราคาหุ้นควรใช้เกณฑ์มูลค่าในตลาดหลักทรัพย์ มูลค่าทรัพย์ กำไรที่หามาได้ ตลอดจนแนวโน้มกิจการในอนาคต บัญชีงบดุล ผลกำไรขาดทุน และจัดให้มีบริษัทประกันการขายหุ้น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ก็เห็นด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่มก็เห็นด้วยกับแนวทางที่ผู้วิจัยเสนอ เพราะผ่านการวิเคราะห์มาแล้ว

5. ปัญหาในการโอนพนักงาน พบว่า ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 ระบุว่าในวันจดทะเบียน บริษัทตามมาตรา 22 ให้บรรดาพนักงานตามที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติเป็นลูกจ้างของบริษัทที่จัดตั้งขึ้นให้พนักงานตามวรรคหนึ่ง ได้รับเงินเดือน ค่าจ้าง และสิทธิประโยชน์ต่างๆ ไม่น้อยกว่าที่เคยได้รับอยู่เดิม กับให้ถือว่า เวลาการทำงานของพนักงานดังกล่าวในรัฐวิสาหกิจเดิม เป็นเวลาทำงานในบริษัท โดยไม่ถือว่าการเปลี่ยนจากรัฐวิสาหกิจเดิมนั้นเป็นการเลิกจ้าง ให้กองทุนเลี้ยงชีพสำหรับพนักงานรัฐวิสาหกิจเดิมที่เปลี่ยนสภาพเป็นบริษัทยังคงอยู่ต่อไป โดยให้บริษัทเป็นนายจ้างร่วมกับรัฐวิสาหกิจเดิม หรือแทนรัฐวิสาหกิจเดิมแล้วแต่กรณี

จากการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ เงินกองทุนต่างๆ จะมีฐานะเป็นนิติบุคคล ดังนั้น กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนสงเคราะห์เงินฌาปนกิจ เงินสงเคราะห์เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล เงินสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติการในการคลอด เงินสงเคราะห์เกี่ยวกับการศึกษา เงินสงเคราะห์เมื่อผู้ปฏิบัติงานถึงแก่ความตาย เงินต่างๆ เหล่านี้ควรมีกฎหมายรองรับให้โอนไปด้วยอีกทีหนึ่ง

เงินสวัสดิการต่างๆ ของพนักงานการประปาส่วนภูมิภาคนั้น ได้แก่ เงินค่าเช่าบ้าน เงินช่วยเหลือการศึกษาบุตร ค่าเบี้ยกันดาร ไม่ถือเป็นเงินประเมินที่ต้องเสียภาษี แต่เมื่อแปรสภาพไปเป็นบริษัทมหาชนจำกัดเหล่านี้ ต้องเสียภาษีตามสภาพการจ้าง

การโอนพนักงาน กรณีไม่ยินยอมโอนไปเป็นพนักงานบริษัทมหาชนจำกัด ตามสภาพการจ้างไม่ถือเป็นเป็นการเลิกจ้าง ไม่มีสิทธิได้รับเงินค่าชดเชย

การคุ้มครองตามพระราชบัญญัติละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2535 จะไม่ได้รับการคุ้มครองต่อไป

จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์เสียงส่วนใหญ่เห็นว่า เพื่อไม่ให้เกิดการต่อต้าน สิทธิต่างๆ คงไว้เดิม และควรออกกฎหมายบังคับรองรับสิทธิต่างๆ นี้อีกทีหนึ่งเพื่อไม่ให้เป็นปัญหา ผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่มเสียงส่วนมากเห็นตาม

6. ปัญหาเกี่ยวกับองค์กรกำกับดูแลภายหลังเปลี่ยนสถานะ พบว่า ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 มาตรา 21 กำหนดช่วงในการดูแลไว้ ในช่วงที่กำลังจะเปลี่ยนสถานะ แต่หลังจากการเปลี่ยนสถานะแล้ว ไม่ได้กำหนดองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐในการดูแล ผู้วิจัยเห็นว่า ให้อยู่ในความดูแลของรัฐมนตรีที่นายกแต่งตั้งขึ้นมาตามมาตรา 5 ดูแลชั่วคราวไปก่อน ไม่ได้ระบุว่าหลักจากแปรสภาพไปเป็นบริษัทมหาชนจำกัดแล้ว ใครหรือองค์กรไหนของรัฐเป็นผู้กำกับดูแล

จากการวิเคราะห์ แนวความคิดและทฤษฎีแล้วนั้น รัฐวิสาหกิจการประปาส่วนภูมิภาค เป็นรัฐวิสาหกิจที่สำคัญของประเทศ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ มีฐานะเป็นนิติบุคคลต่างหากจากรัฐ เมื่อเปลี่ยนสถานะไปก็ต้องอยู่ในการกำกับดูแลโดยรัฐหรือองค์กรของรัฐ ในการใช้อำนาจมหาชนต่างๆ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เสียงส่วนมากเห็นว่า ควรอยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานรัฐ ในการกำหนดอัตราค่าน้ำประปา ไม่ให้กระทบต่อประชาชน ในการใช้ชีวิตประจำวัน อีกทั้งข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่มเสียงส่วนมาก เห็นทำนองเดียวกัน

7. ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำกฎหมายทุน

รัฐวิสาหกิจที่ขาดการศึกษาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและความโปร่งใส พบว่า ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 ไม่มีมาตราใดระบุไว้เลยว่าให้ศึกษา หรือได้ศึกษาถึงผลดี ผลเสีย และผลกระทบต่อสังคมไว้แต่อย่างใด

จากการวิเคราะห์แนวคิด และวิเคราะห์ต่างประเทศ ฝรั่งเศส อังกฤษ จะต้องจัดให้มีการศึกษาให้ละเอียด ถึงผลได้ ผลเสีย ก่อนที่จะเปลี่ยนสถานะ ว่าจะสามารถแปรสภาพไปได้หรือไม่ มีการวิจัยเปรียบเทียบของต่างประเทศ อย่างเป็นระบบด้วยเหตุผล ความจำเป็นต่างๆ ให้ตกผลึกแล้วจึงดำเนินการแปรสภาพได้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลเสียงส่วนมาก จำต้องศึกษาความเป็นไปได้ ผลกระทบต่างๆ ก่อน จึงจะดำเนินการได้ และข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่มเห็นไปทำนองเดียวกัน

8. ปัญหาเกี่ยวกับประชาพิจารณ์ พบว่า พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 ไม่ได้ระบุเรื่องการจัดทำประชาพิจารณ์ไว้แต่อย่างใด จากการวิเคราะห์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แนวคิด และทฤษฎีแล้ว รัฐวิสาหกิจการประปาส่วนภูมิภาคเป็นรัฐวิสาหกิจด้านสาธารณูปโภค เมื่อเปลี่ยนสถานะไปเป็นบริษัทมหาชนจำกัด เป็นการเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรที่สำคัญ จึงต้องจัดให้มีการประชาพิจารณ์ถึงวิธีการ ขั้นตอน และผลกระทบก่อนจึงจะดำเนินการได้ เหตุผลต่างๆ ได้วิเคราะห์อย่างมีเหตุผล จึงจะดำเนินการได้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เสียงส่วนใหญ่ เห็นควรจัดให้มีการประชาพิจารณ์ ถึงวิธีการ ขั้นตอน ผลกระทบต่างๆ อีกทั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่มเสียงส่วนมากมีความเห็นไปในทำนองเดียวกัน

9. ร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ (เฉพาะบริษัท การประปาส่วนภูมิภาค จำกัด มหาชน) พ.ศ. . . . ตามความเห็นข้อ 1-8 มีสาระสำคัญดังนี้

มาตรา 3 หมวด 1 การโอนกิจการและทรัพย์สิน

ในวันที่การประปาส่วนภูมิภาคจดทะเบียนบริษัทไปเป็นบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายแล้วให้บรรดากิจการและทรัพย์สินของรัฐวิสาหกิจการประปาส่วนภูมิภาคโอนไปเป็นของบริษัทหรือเป็นของกระทรวงการคลังตามที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติ

ทรัพย์สินของการประปาส่วนภูมิภาคในส่วนที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน เช่น ท่อประปา สิทธิเหนือพื้นดินในที่ดินของเอกชน รวมถึงทรัพย์สินที่ใช้หรือได้มาเพื่อประโยชน์สาธารณะต่างๆ ในทางกฎหมายแล้วนั้น ไม่สามารถโอนกันได้ ให้อยู่ในความดูแลของรัฐหรือหน่วยงานรัฐตามที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติ

หากมีความจำเป็นต้องใช้ทรัพย์สินที่เป็นสาธารณประโยชน์ ให้กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาหรือเวนคืนโดยพระราชกฤษฎีกาให้เสร็จสิ้นก่อนแปรสภาพ

มาตรา 4 หมวด 2 การใช้อำนาจมหาชน

ในวันที่การประปาส่วนภูมิภาคจดทะเบียนบริษัทไปเป็นบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายแล้ว ให้การใช้อำนาจมหาชนต่างๆ การควบคุมดูแลการดำเนินกิจการอัตราค่าน้ำประปา การหาแหล่งเงินทุน แหล่งวัตถุดิบที่สำคัญๆ แหล่งน้ำดิบต่างๆ ให้อยู่ในการกำกับดูแลของหน่วยงานรัฐตามที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติ

มาตรา 5 หมวด 3 การโอนสิทธิพิเศษที่การประปาส่วนภูมิภาคมีอยู่ตามกฎหมายอื่น

ในวันที่การประปาส่วนภูมิภาคจดทะเบียนบริษัทไปเป็นบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายแล้ว สิทธิพิเศษที่การประปาส่วนภูมิภาคมีอยู่ตามกฎหมายอื่น เช่น สิทธิในการยกเว้นภาษี สิทธิพิเศษตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน สิทธิในการกู้เงินจากต่างประเทศ โดยกระทรวงการคลังค้ำประกัน และสิทธิที่ได้รับการยกเว้นตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร

ให้สิทธิพิเศษดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ไม่สามารถโอนไปสู่หรือเป็นของนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนได้ ทั้งนี้ ให้สิทธิพิเศษดังกล่าวอยู่ในการกำกับดูแลของ

หน่วยงานรัฐตามที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติ

มาตรา 6 หมวด 1 การประเมินราคาหุ้น

เกณฑ์การกำหนดราคาหุ้นของการประปาส่วนภูมิภาค ให้ใช้มูลค่าในตลาดหลักทรัพย์ มูลค่าของทรัพย์สินของการประปาส่วนภูมิภาค กำไรที่หามาได้ แนวโน้มกิจการในอนาคต บัญชีงบดุล สถานะการดำเนินกิจการ สิทธิความรับผิดชอบตามสัญญา หรือข้อผูกพันต่างๆ สถานะในการดำเนินกิจการ โดยมีผู้ตรวจสอบบัญชี ที่ปรึกษาธนาคารเข้ามาช่วยวิเคราะห์บัญชีงบดุลและสถานะทางการเงิน ตลอดจนสินทรัพย์ โดยอาศัยความชำนาญโดยเฉพาะเป็นกิจการขนาดใหญ่ และจัดให้มีบริษัทประกันราคาขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์

มาตรา 7 หมวด 5 การโอนพนักงาน

ในวันที่การประปาส่วนภูมิภาคจดทะเบียนบริษัทไปเป็นบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายแล้ว ให้บรรดาพนักงานตามที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติเป็นลูกจ้างของบริษัทที่จัดตั้งขึ้นโดยการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้นของบริษัทนั้น

ให้พนักงานตามวรรคหนึ่งได้รับเงินเดือน ค่าจ้าง สวัสดิการและสิทธิประโยชน์ต่างๆ ไม่น้อยกว่าที่เคยได้รับอยู่เดิม กับให้ถือว่าเวลาการทำงานของพนักงานดังกล่าวในรัฐวิสาหกิจเดิมเป็นเวลาการทำงานในบริษัทโดยไม่ถือว่าการเปลี่ยนสภาพจากรัฐวิสาหกิจเดิมเป็นบริษัทนั้นเป็นการเลิกจ้าง

ให้กองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับพนักงานของรัฐวิสาหกิจเดิมที่เปลี่ยนสภาพเป็นบริษัทยังคงอยู่ต่อไป โดยให้บริษัทมีฐานะเป็นนายจ้างร่วมกับรัฐวิสาหกิจเดิมหรือแทนรัฐวิสาหกิจเดิม แล้วแต่กรณี

สิทธิพิเศษต่างๆ ที่ไม่ตกอยู่ภายใต้รายได้พึงประเมิน สามารถออกเป็นพระราชกฤษฎีกาได้ตามที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติ

คณะรัฐมนตรีอาจกำหนดช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งในการได้สิทธิพิเศษดังกล่าวก็ได้

มาตรา 8 หมวด 6 องค์กรกำกับดูแล

ในวันที่การประปาส่วนภูมิภาคจดทะเบียนบริษัทไปเป็นบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายแล้ว ให้อยู่ในการกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐตามที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติ

มาตรา 9 หมวด 7 กระบวนการจัดทำกฎหมายด้วยทุนรัฐวิสาหกิจและการประชาพิจารณ์

เพื่อความเป็นระบบและความโปร่งใสในกระบวนการจัดทำกฎหมายนี้ ก่อนผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีในการจดทะเบียนการประปาส่วนภูมิภาคไปเป็นบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมาย ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนดจะต้องดำเนินการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับขั้นตอน วิธีการ ผลกระทบ ผลได้และผลเสีย หรือตามที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควร อีกทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องดำเนินการจัดทำประชาพิจารณ์ เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาชน

การอภิปรายผล

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น จะเห็นว่า ในประเทศกำลังพัฒนา จากตัวอย่างบริษัทน้ำ 50 แห่งใน 29 ประเทศในเอเชียและแปซิฟิกที่ได้หันมาใช้การแปรรูปน้ำ (water privatization) โดยมองว่าประสิทธิภาพไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในบริษัทเอกชนและบริษัทมหาชน แม้กระทั่งขณะนี้ เวียดนามเองก็ได้เล็งเห็นความสำคัญของการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ โดยมองว่าการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ คือกุญแจสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ปัจจัยแวดล้อมทางเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ผนวกกับแรงผลักดันจากภายในประเทศที่ต้องเผชิญภาวะขาดดุลงบประมาณและมีภาระหนี้ภาครัฐในระดับสูง ส่วนหนึ่งเป็นผลจากค่าใช้จ่ายและหนี้ของรัฐวิสาหกิจ ทางการเวียดนามจึงจำเป็นต้องออกกฎระเบียบใหม่เพื่อกำหนดเป้าหมาย แนวทางและกระบวนการแปรรูป และปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ

ให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ซึ่งแนวทางสำคัญคือการส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีบทบาทมากขึ้นในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจผ่าน “การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ” จากปัจจุบันที่มีจำนวนกิจการรัฐวิสาหกิจมากกว่า 2,000 แห่ง และมีมูลค่าสินทรัพย์คิดเป็นสัดส่วนราว 1 ใน 3 ของ GDP ซึ่งสามารถประเมินได้ว่าการแปรรูปรัฐวิสาหกิจตามแผนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจปี 2016-2020 จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจของเวียดนามผ่านผลเชิงบวกต่างๆ ทั้งการลดค่าใช้จ่ายและภาระหนี้ของภาครัฐ การยกระดับประสิทธิภาพในการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ และการมีรายได้จากการแปรรูปมาใช้ในการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ นอกจากนี้ยังมีผลทางอ้อมจากการดึงดูดการลงทุนต่างชาติเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในสาขาธุรกิจการผลิต พลังงาน ก่อสร้าง ค้าปลีก-ค้าส่ง การขนส่ง และธุรกิจในภาคเกษตรกรรม ซึ่งจะยกระดับขีดความสามารถของเวียดนามให้สูงขึ้นตามลำดับ แม้การแปรรูปรัฐวิสาหกิจในปัจจุบันต้องอาศัยระยะเวลามากตามความซับซ้อนของโครงสร้างองค์กร แต่คาดว่าความสำเร็จจากการแปรรูปครั้งนี้ จะช่วยให้เวียดนามมีโครงสร้างเศรษฐกิจที่เข้มแข็งขึ้น ปูทางสู่การเติบโตอย่างยั่งยืนในระยะยาว

แม้ว่าที่ผ่านมา ประเทศไทยเคยมีแนวคิดที่จะมีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจสมัยที่เป็นหนี้กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ปี พ.ศ. 2540 ซึ่งการประปาส่วนภูมิภาคเป็น 1 ใน 16 รัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลในขณะนั้น ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใต้ข้อตกลงของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) แต่เนื่องจากติดปัญหาในปัญหาข้อกฎหมายหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง และโดยเฉพาะพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 ที่จะเป็นกฎหมายหลักที่ยังขาดความชัดเจนในปัญหาหลักกฎหมายหลายประการ เช่น ปัญหาการโอนกิจการทรัพย์สิน การใช้อำนาจมหาชน การโอนสิทธิพิเศษ การประเมินราคาหุ้น การโอนพนักงาน องค์กรกำกับดูแลหลังเปลี่ยนสถานะ การขาดการศึกษาอย่างเป็นระบบและความโปร่งใส และปัญหาการประชาพิจารณ์ รวมทั้งยังพบว่าการบริหารของการประปาส่วนภูมิภาคของไทยยังเป็นการบริหารที่อิงระบบราชการ ซึ่งถึงแม้ว่ามีการปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ แต่ก็ยังล้าหลังเมื่อเทียบกับระบบการบริหารแบบเอกชน ที่ทำให้การประปาส่วนภูมิภาคไม่สามารถแปรสภาพได้

ดังนั้น หากการประปาส่วนภูมิภาคของไทยสามารถที่ร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ (เฉพาะบริษัท การประปาส่วนภูมิภาค จำกัด มหาชน) พ.ศ. . . . ดังกล่าว มาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนสถานะดังกล่าวได้แล้ว ผู้วิจัยเชื่อว่าจะสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจของไทยผ่านผลเชิงบวกต่างๆ ทั้งการลดค่าใช้จ่ายและภาระหนี้ของภาครัฐที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะหนี้สินในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่รัฐบาลมีโครงการเงินกู้ 1,00,000 ล้านบาท เพื่อแก้ไขปัญหา เยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาด ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อีกทั้งช่วยยกระดับประสิทธิภาพในการดำเนินงานและการมีรายได้จากการแปรรูปการประปาส่วนภูมิภาคมาใช้ในการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานของประเทศได้อีกด้วย รวมทั้งยังมีผลทางอ้อมจากการดึงดูดการลงทุนต่างชาติเพิ่มขึ้นอันเป็นการยกระดับขีดความสามารถของไทยให้สูงขึ้น และส่งผลให้โครงสร้างเศรษฐกิจเข้มแข็งขึ้น ตามลำดับ เช่นเดียวกับประเทศเวียดนามเองที่ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการแปรรูปรัฐวิสาหกิจในขณะนี้

ข้อเสนอแนะ

1. การโอนกิจการและทรัพย์สิน ควรตราพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ เฉพาะบริษัท การประปาส่วนภูมิภาค จำกัด มหาชน กำหนดให้ในวันที่การประปาส่วนภูมิภาคจดทะเบียนบริษัทไปเป็นบริษัทมหาชน

จำกัดตามกฎหมายแล้วให้บรรดากิจการและทรัพย์สินของรัฐวิสาหกิจการประปาส่วนภูมิภาคโอนไปเป็นของบริษัทหรือเป็นของกระทรวงการคลังตามที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติ

ทรัพย์สินของการประปาส่วนภูมิภาคในส่วนที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน เช่น ท่อประปา สิทธิเหนือพื้นดินในที่ดินของเอกชน รวมถึงทรัพย์สินที่ใช้หรือได้มาเพื่อประโยชน์สาธารณะต่างๆ ในทางกฎหมายแล้วนั้น ไม่สามารถโอนกันได้ให้อยู่ในความดูแลของรัฐหรือหน่วยงานรัฐตามที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติ

หากมีความจำเป็นต้องใช้ทรัพย์สินที่เป็นสาธารณประโยชน์ ให้กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาหรือเวนคืนโดยพระราชกฤษฎีกาให้เสร็จสิ้นก่อนแปรสภาพ

2. การใช้อำนาจมหาชน ควรตราพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ เฉพาะบริษัท การประปาส่วนภูมิภาค จำกัด มหาชน กำหนดให้ในวันที่การประปาส่วนภูมิภาคจดทะเบียนบริษัทไปเป็นบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายแล้ว ให้การใช้อำนาจมหาชนต่างๆ การควบคุมดูแลการดำเนินกิจการ อัตราค่าน้ำประปา การหาแหล่งเงินทุน แหล่งวัตถุดิบที่สำคัญๆ แหล่งน้ำดิบต่างๆ ให้อยู่ในการกำกับดูแลของหน่วยงานรัฐตามที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติ

3. การโอนสิทธิพิเศษที่การประปาส่วนภูมิภาคมีอยู่ตามกฎหมายอื่น ควรตราพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ เฉพาะบริษัท การประปาส่วนภูมิภาค จำกัด มหาชน กำหนดให้ในวันที่การประปาส่วนภูมิภาคจดทะเบียนบริษัทไปเป็นบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายแล้ว สิทธิพิเศษที่การประปาส่วนภูมิภาคมีอยู่ตามกฎหมายอื่น เช่น สิทธิในการยกเว้นภาษี สิทธิพิเศษตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน สิทธิในการกู้เงินจากต่างประเทศ โดยกระทรวงการคลังค้ำประกัน และสิทธิที่ได้รับการยกเว้นตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคารต่างๆ ดังกล่าวนี้ ให้กำหนดช่วงระยะเวลาไว้ตามความจำเป็นให้ชัดเจน โดยให้คณะรัฐมนตรีออกเป็นพระราชกฤษฎีกา

4. การประเมินราคาหุ้น ควรตราพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ เฉพาะบริษัท การประปาส่วนภูมิภาค จำกัด มหาชน กำหนดให้เกณฑ์การกำหนดราคาหุ้นของการประปาส่วนภูมิภาค ให้ใช้มูลค่าในตลาดหลักทรัพย์ มูลค่าของทรัพย์สินของการประปาส่วนภูมิภาค กำไรที่หามาได้ แนวโน้มกิจการในอนาคต บัญชีงบดุล สถานะการดำเนินกิจการ สิทธิความรับผิดชอบตามสัญญา หรือข้อผูกพันต่างๆ สถานะในการดำเนินกิจการ โดยมีผู้ตรวจสอบบัญชี ที่ปรึกษาธนาคารเข้ามาช่วยวิเคราะห์บัญชีงบดุล และสถานะทางการเงิน ตลอดจนสินทรัพย์โดยอาศัยความชำนาญโดยเฉพาะเป็นกิจการขนาดใหญ่และจัดให้มีบริษัทประกันราคาขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์

5. การโอนพนักงาน ควรตราพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ เฉพาะบริษัท การประปาส่วนภูมิภาค จำกัด มหาชน กำหนดให้ในวันที่การประปาส่วนภูมิภาคจดทะเบียนบริษัทไปเป็นบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายแล้ว ให้บรรดาพนักงานตามที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติเป็นลูกจ้างของบริษัทที่จัดตั้งขึ้นโดยการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้นของบริษัทนั้น

ให้พนักงานข้างต้นได้รับเงินเดือน ค่าจ้าง สวัสดิการและสิทธิประโยชน์ต่างๆ ไม่น้อยกว่าที่เคยได้รับอยู่เดิม กับให้ถือว่าเวลาการทำงานของพนักงานดังกล่าว ในรัฐวิสาหกิจเดิมเป็นเวลาการทำงานในบริษัทโดยไม่ถือว่าการเปลี่ยนสภาพจากรัฐวิสาหกิจเดิมเป็นบริษัทนั้นเป็นการเลิกจ้าง

ให้กองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับพนักงานของรัฐวิสาหกิจเดิมที่เปลี่ยนสภาพเป็นบริษัทยังคงอยู่ต่อไป โดยให้บริษัทมีฐานะเป็นนายจ้างร่วมกับรัฐวิสาหกิจเดิมหรือแทนรัฐวิสาหกิจเดิม แล้วแต่กรณี

สิทธิพิเศษต่างๆ ที่ไม่ตกอยู่ภายใต้รายได้พึงประเมิน สามารถออกเป็นพระราชกฤษฎีกาได้ตามที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติ

คณะรัฐมนตรีอาจกำหนดช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งในการได้สิทธิพิเศษดังกล่าวก็ได้

6. องค์กรกำกับดูแลภายหลังเปลี่ยนสถานะ ควรตราพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ เฉพาะบริษัท การประปาส่วนภูมิภาค จำกัด มหาชน กำหนดให้ในวันที่การประปาส่วนภูมิภาคจดทะเบียนบริษัทไปเป็นบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายแล้ว ให้อยู่ในการกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐตามที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติ

7. กระบวนการจัดทำกฎหมายด้วยทุนรัฐวิสาหกิจที่ขาดการศึกษาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและความโปร่งใส ควรตราพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ เฉพาะบริษัท การประปาส่วนภูมิภาค จำกัด มหาชน กำหนดให้เพื่อความเป็นระบบและความโปร่งใสในกระบวนการจัดทำกฎหมายนี้ ก่อนผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีในการจดทะเบียนการประปาส่วนภูมิภาคไปเป็นบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมาย ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด จะต้องดำเนินการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับขั้นตอน วิธีการ ผลกระทบ ผลได้และผลเสีย หรือตามที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควร อีกทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องดำเนินการจัดทำประชาพิจารณ์ เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาชน

8. การประชาพิจารณ์ ควรตราพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ เฉพาะบริษัท การประปาส่วนภูมิภาค จำกัด มหาชน กำหนดให้ก่อนผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีในการจดทะเบียนการประปาส่วนภูมิภาคไปเป็นบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมาย ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนดจะต้องดำเนินการจัดทำประชาพิจารณ์ เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาชน

References

Bannock, G., Baxter, R. E., & Davis, E. (1983). *The Penguin Dictionary of economics* (6th ed). Penguin Books.

Bormanan, N. (2007). *Privatization of state enterprises* (5th ed). Winyuchon. [In Thai]

Bormanan, N. (2013). *Administrative contract* (5th ed). Winyuchon. [In Thai]

Dore, M. H. I., Kushner, J., & Zumer, K. (2004). Privatization of water in the UK and France—What can we learn?. *Utilities Policy, 12*(1), 41-50.

Estache, A., Rossi, M. A. (2002). How different is the efficiency of public and private water companies in Asia?. *The World Bank Economic Review, 16*(1), 139-147.

Intaratood. (2012). *Privatization of the waterworks authority*. Doctoral Dissertation of Philosophy (Public Administration), Ramkhamhaeng University. [In Thai]

Jean Rivero et Jean Waline. (2002). *Droit administrative*. Dalloz Coll.

Lohsuwannakul, S. (2019). *Privatization of state enterprises...the key to increasing economics efficiency of Vietnam*. Retrieved from https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/soes-reform-in-vietnam [In Thai]

Sawangsak, C. (2020). *Explanation of administrative law* (29th ed). Winyuchon. [In Thai]

Thaiarry, P. (1988). *Principles of privatization of Thai state enterprises*. Chulalongkorn University Press. [In Thai]

DOI: 10.14456/phdssj.2023.34

Received:	July	11, 2022
Revised:	August	20, 2023
Accepted:	August	25, 2023

อิทธิพลการรับรู้ความเสี่ยง ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ทัศนคติที่มีต่อการซื้อสินค้าและบริการผ่านออนไลน์ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภคกลุ่มคนรุ่นวายในประเทศไทย

ธวัฒชัย รามคงเมือง[1] ปิยะฉัตร จารุธีรศานต์[2] ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร[3]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาถึงอิทธิพลของการรับรู้ความเสี่ยงที่มีต่อความน่าเชื่อถือไว้วางใจและทัศนคติที่มีต่อการซื้อผ่านออนไลน์ (2) ศึกษาถึงอิทธิพลของความน่าเชื่อถือไว้วางใจที่มีต่อทัศนคติต่อการซื้อออนไลน์และความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม และ (3) ศึกษาถึงอิทธิพลของทัศนคติที่มีต่อการซื้อผ่านออนไลน์ที่มีต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ คือ ผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอร์เรชั่นวายที่ซื้อสินค้าและบริการผ่านออนไลน์ ตัวอย่าง จำนวน 420 คน ใช้แบบสอบถามทางออนไลน์ในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง SEM

ผลการวิจัย พบว่า มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผ่านเกณฑ์ยอมรับ คือ ค่าดัชนี χ^2 เท่ากับ 129.18, χ^2/df เท่ากับ 1.14, *p*-value เท่ากับ 0.14, RMSEA เท่ากับ 0.01, CFI เท่ากับ 1.00, NFI เท่ากับ 1.00 และ SRMR เท่ากับ 0.01 และ พบว่า การรับรู้ความเสี่ยงมีอิทธิพลทางตรงต่อความน่าเชื่อถือไว้วางใจมีค่ามากที่สุด เท่ากับ 0.97 รองลงมา การรับรู้ความเสี่ยงมีอิทธิพลทางตรงทัศนคติที่มีต่อการซื้อออนไลน์มีค่าเท่ากับ 0.58 และ ความน่าเชื่อถือไว้วางใจมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม มีค่าเท่ากับ 0.54 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ ขณะที่ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า การรับรู้ความเสี่ยง มีอิทธิพลต่อความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ทัศนคติในการซื้อสินค้าออนไลน์ และความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอร์เรชั่นวาย โดยผู้ขายต้องให้ความมั่นใจหรือสร้างการตลาดเชิงความสัมพันธ์กับลูกค้า

คำสำคัญ: การรับรู้ความเสี่ยง; ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ; ทัศนคติที่มีต่อการซื้อสินค้าผ่านออนไลน์; ความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

ธวัฒชัย รามคงเมือง, ปิยะฉัตร จารุธีรศานต์ และชนงกรณ์ กุณฑลบุตร. (2566). อิทธิพลการรับรู้ความเสี่ยง ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ทัศนคติที่มีต่อการซื้อสินค้าและบริการผ่านออนไลน์ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภคกลุ่มคนรุ่นวายในประเทศไทย. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 13*(2), 470-485.

[1] หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: internet2553@gmail.com
[2,3] คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

The Influence of Perceived Risk, Trust and Attitude Toward Online Purchasing on Behavior Purchasing Intention of Generation Y Consumers in Thailand

Tawatchai Ramkongmuang[1] Piyachat Jarutirasarn[2] Chanongkorn Kuntonbutr[3]

Abstract

This research article aims to study (1) the influence of perceived risk on trustworthiness and attitude toward online purchases; (2) the influence of trustworthiness on attitudes toward online purchases; and (3) the influence of online purchasing attitudes on behavioral purchase intent. It's mixed research. Both quantitatively and qualitatively, they are generation Y consumers who buy goods and services online. A sample of 420 people used an online questionnaire to collect data. Data were analyzed by content analysis and SEM structural equation analysis.

Findings are as follows: It can be concluded that the results of this analysis are consistent with the empirical data. Index value χ^2 = 129.18, χ^2/df = 1.14, *p*-value = 0.14, RMSEA = 0.01, CFI = 1.00, NFI = 1.00 and SRMR = 0.01. The highest was 0.97, followed by risk perception had a direct influence on attitude towards online buying was 0.58 and trustworthiness had a direct influence on behavioral purchase intent was 0.54 with statistical significance at the level of .01 respectively. In the qualitative research findings, risk perception influencing trust credibility online shopping attitudes and behavioral purchase intentions of generation Y consumers. The seller must reassure or create relationship marketing with customers.

Keywords: Perceived Risk: Trust; Attitude Towards Online Purchasing; Behavior Purchasing Intention

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Ramkongmuang, T., Jarutirasarn, P., & Kuntonbutr, C. (2023). The influence of perceived risk, trust and attitude toward online purchasing on behavior purchasing intention of Generation Y consumers in Thailand. *Ph.D. in Social Sciences Journal, 13*(2), 470-485.

[1] Doctor of Philosophy Program in Social Sciences, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Haumark, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Corresponding Author Email: internet2553@gmail.com
[2,3] Faculty of Business Administration, Ramkhamhaeng University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคในอดีตช่องทางการค้าปลีกต่างๆ ที่มีตัวอาคาร หน้าร้าน สำหรับดำเนินงานธุรกิจ ในการจัดแสดงสินค้าและนำเสนอบริการ ซึ่งผู้บริโภคสามารถติดต่อกับพนักงานขาย และสามารถสัมผัส จับต้องสินค้า และบริการได้ โดยลักษณะการซื้อขายที่เกิดขึ้นจะเป็นแบบออฟไลน์ (off line) (Bilgihan, 2016) ปัจจุบันการพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นไปอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะด้านไอที (information technology) ได้เข้ามามีบทบาทต่อรูปแบบการดำรงชีวิตของผู้บริโภคในสังคมสมัยใหม่ มีสินค้าและบริการด้านไอที โดยเฉพาะด้านการซื้อสินค้า ทำให้พฤติกรรมการซื้อสินค้าเปลี่ยนไปจากเดิม ทั้งผู้ขายสินค้าและผู้บริโภค จากเดิมที่นิยมซื้อสินค้าที่หน้าร้านแบบดั้งเดิมและร้านค้าปลีกสมัยใหม่ สู่การเลือกซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น จนเกิดความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการซื้อสินค้าผ่านทางออนไลน์ และมีแนวโน้มในการขยายตัวอย่างต่อเนื่องข้อมูลสำรวจพฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศได้ต่อเนื่องเป็นเวลา 9 ปี นับตั้งแต่ปี 2556 พบว่า ภาพรวมของการใช้งานอินเทอร์เน็ตในวันทำงานหรือวันเรียนหนังสือเฉลี่ยวันละ 10 ชั่วโมง 55 นาที วันหยุดเฉลี่ยวันละ 9 ชั่วโมง 49 นาที โดยผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอร์เรชั่นวาย มีการใช้งานอินเทอร์เน็ตเฉลี่ยวันละ 11 ชั่วโมง 52 นาที (Ministry of Digital Economy and Society, 2021)

จากปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตที่ทำให้มีระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ หรืออีคอมเมิร์ซ (e-Commerce) เกิดขึ้น เนื่องจากนักการตลาดและแม้แต่ผู้บริโภคที่ต้องการผันตัวไปเป็นผู้ประกอบการจะสามารถควบคุมการดำเนินการธุรกิจอีคอมเมิร์ซได้โดยการผ่านอุปกรณ์ไอทีและเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลาง ซึ่งกล่าวได้ว่า อีคอมเมิร์ซ คือ การค้าขายทางตรงผ่านอินเทอร์เน็ต โดยที่รูปแบบการทำธุรกิจนั้นมีทั้งการทำธุรกิจกับผู้ซื้อปลีกหรือการทำธุรกิจกับธุรกิจ (Belch & Belch, 2004) รายงานผลการสำรวจมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศ ปี 2564 ของกระทรวงดิจิทัล พบว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้เกิดรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไป โดยพบว่ามี การเปลี่ยนไปบริโภคคอนเทนต์ออนไลน์มากขึ้น และการซื้อขายและการบริโภค การซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น มูลค่า e-Commerce ในปี 2564 จำนวน 4,013,399 ล้านบาท มีอัตราการเติบโตที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 6.11 ซึ่งถ้าทำการเทียบในช่วงระหว่างปี 2560 ถึงปี 2564 จะมีอัตราเฉลี่ยสะสมต่อปีที่ร้อยละ 9.79 ในด้านของผู้ประกอบการ SMEs มีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่องอยู่ที่จำนวน 1,906,109 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 13.94 เนื่องจากผู้ประกอบการรายย่อยเพิ่มช่องทางการขายออนไลน์มากขึ้นโดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (Electronic Transactions Development Agency, 2020)

พฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยี ผู้บริโภคสามารถเชื่อมต่อกับคนบนโลกภายในเวลาไม่กี่วินาทีและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ต้องการได้ตลอดเวลา ดังนั้น ในด้านการตลาดจึงต้องมีการปรับตัวให้เข้าถึงเทคโนโลยีด้วยเช่นกัน ส่งผลให้เกิดกลยุทธ์ทางการตลาด การตลาดในสื่อสังคม การตลาดดิจิทัล และ การตลาดออนไลน์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญของการตลาดทั้งหมดที่กล่าวมาคือ การเข้าใจพฤติกรรมเชิงลึกของผู้บริโภค (Kotler & Armstrong, 2010) การซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์นั้นกำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก จากข้อมูลรายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตของกระทรวงดิจิทัล ปี พ.ศ. 2564 พบว่า มีประเด็นที่สอดคล้องกับงานวิจัย 3 ด้าน ปัญหาจากการซื้อสินค้าและบริการออนไลน์ ปัญหาในการทำธุรกรรมการเงินออนไลน์ ปัญหาในการค้นหาข้อมูลออนไลน์ ด้านที่ 1 ปัญหาจากการซื้อสินค้า

และบริการออนไลน์ สินค้าไม่ตรงกับที่สั่งซื้อร้อยละ 80.8 ด้านที่ 2 ปัญหาในการทำธุรกรรมการเงินออนไลน์ ไม่เชื่อในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ร้อยละ 76.6 ด้านที่ 3 ปัญหาในการค้นหาข้อมูลออนไลน์ ความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของข้อมูล ร้อยละ 66.8 ในขณะที่ ผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอร์เรชั่นวาย มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญคือ ต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน จึงชอบการเลือกซื้อสินค้าพร้อมกันเป็นกลุ่ม และมักจะใช้คำแนะนำของเพื่อนในการเลือกซื้อสินค้า อีกทั้งยังมีปริมาณในการใช้งานอินเทอร์เน็ตในระดับสูง โดยจะใช้อีเมล์ เว็บไซต์ โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต และการส่งข้อความเป็นวิธีในการสื่อสารระหว่างกัน ทำให้ผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอร์เรชั่นวาย เป็นกลุ่มที่มีอัตราการออนไลน์สูงเมื่อเทียบกับเจนเนอร์เรชั่นอื่น (Van den Bergh & Behrer, 2016) ทั้งนี้ ยังพบว่า การรับรู้ความเสี่ยง เป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผู้บริโภคในเจนเนอร์เรชั่นวายเกิดความกังวลเมื่อต้องตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์และจะส่งผลให้มีความตั้งใจซื้อสินค้าและบริการในช่องทางนี้ลดน้อยลง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญในการศึกษา การซื้อสินค้าทางออนไลน์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำวิจัยเรื่องอิทธิพลการรับรู้ความเสี่ยง ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ทัศนคติที่มีต่อการซื้อสินค้าและบริการผ่านออนไลน์ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอร์เรชั่นวายในประเทศไทย เพื่อค้นหาอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมของ การรับรู้ความเสี่ยง ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ทัศนคติที่มีต่อการซื้อผ่านออนไลน์ และ ความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการตลาดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงอิทธิพลของการรับรู้ความเสี่ยงที่มีต่อความน่าเชื่อถือไว้วางใจและทัศนคติที่มีต่อการซื้อผ่านออนไลน์

2. เพื่อศึกษาถึงอิทธิพลของความน่าเชื่อถือไว้วางใจที่มีต่อทัศนคติต่อการซื้อออนไลน์ และความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม

3. เพื่อศึกษาถึงอิทธิพลของทัศนคติที่มีต่อการซื้อผ่านออนไลน์ที่มีต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ การรับรู้ความเสี่ยง (perceived risk) ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ (trust) ทัศนคติที่มีต่อการซื้อสินค้าและบริการผ่านออนไลน์ (attitude toward online purchasing) ความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม (behavior purchasing intention) แนวคิดการซื้อสินค้าและบริการออนไลน์ ทฤษฎีการกระทำตามหลักเหตุผล ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค และแนวคิดเกี่ยวกับเจนเนอร์เรชั่นวาย

2. ขอบเขตประชากรและตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณ คือ ผู้ที่เคยใช้บริการหรือซื้อสินค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ตทั่วประเทศไทย โดยพิจารณาประชากรในกลุ่มเจนเนอร์เรชั่นวายจำนวน 15,318,335 คน (Official Statistics Registration Systems, 2021) ตัวอย่างจำนวน 420 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ อาจารย์มหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน ตัวอย่าง จำนวน 4 คน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษา เป็นการศึกษาระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2565

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ด้านองค์กรธุรกิจ: การเสริมสร้างกลยุทธ์ทางการตลาด การสื่อสารการตลาด วางแผนการตลาดและออกแบบกลยุทธ์เพื่อลดระดับการรับรู้ความเสี่ยงในการซื้อสินค้าออนไลน์

2. ด้านวิชาการ: ใช้เป็นแนวทางในการวิจัยในเรื่องอิทธิพลในด้านต่างๆ ที่มีต่อความเชื่อมั่นไว้วางใจ ทัศนคติต่อการซื้อสินค้าและบริการผ่านออนไลน์ หรือเว็บไซต์ รวมถึงอิทธิพลที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม โดยการต่อยอดองค์ความรู้แบบบูรณาการและทางการตลาด

3. ด้านผู้บริโภค: นำไปสู่การสร้างระบบและกลไกการคุ้มครองผู้บริโภคที่ใช้ธุรกรรมออนไลน์ และส่งเสริมผลักดันให้หน่วยงานหลักของภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีความพร้อมและรองรับในเรื่องดังกล่าวได้

4. ด้านสังคม: สร้างความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศและการสื่อสาร การใช้งานธุรกรรมออนไลน์ การซื้อขายผ่านเว็บไซต์ ให้มีประสิทธิภาพและความเชื่อมั่นไว้วางใจ

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการกระทำตามหลักเหตุผล

Ajzen (1991) ได้อธิบายไว้ว่า ทฤษฎีพื้นฐานที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายที่นำมาใช้ในการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ ตามทฤษฎีได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและทัศนคติต่อพฤติกรรมว่าการเปลี่ยนแปลงความเชื่อจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล โดยบุคคลจะคำนึงถึงเหตุผลก่อน ถ้าบุคคลมีความเห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำ บุคคลจะแสดงพฤติกรรม ทฤษฎีการกระทำตามหลักเหตุผล (Theory of Reasoned Action--TRA) ได้อธิบายว่าปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการแสดงพฤติกรรมของบุคคลโดยตรง คือ เจตนาแสดงพฤติกรรม (behavior intention) ซึ่งมีปัจจัย 2 ประการที่ก่อให้เกิดเจตนาแสดงพฤติกรรม ขึ้นมา ได้แก่ ทัศนคติต่อพฤติกรรม (attitude.) และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (subjective norm)

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแบบแผน

Ajzen (2002) ได้ทำการพัฒนาจากทฤษฎีการกระทำตามเหตุและผล (Theory of Reasoned Action--TRA) โดยเพิ่มปัจจัยการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเองในการแสดงพฤติกรรมนั้นได้อย่างเหมาะสม (perceived behavioral control) เพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้อธิบายการแสดงพฤติกรรมได้อย่างหลากหลาย รวมถึงช่วยสร้างความเข้าใจในการยอมรับการใช้เทคโนโลยีของบุคคลได้มากยิ่งขึ้น โดยอธิบายว่าหากบุคคลเชื่อว่าตนมีความสามารถเพียงพอที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นและควบคุมให้เกิดผลที่คาดหวังได้ บุคคลจะมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมนั้น ดังนั้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรม จึงประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ ทัศนคติต่อพฤติกรรม บรรทัดฐานที่อยู่โดยรอบต่อการแสดงพฤติกรรม และการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเองในการแสดงพฤติกรรมนั้นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแบบแผน

ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค

Kotler and Armstrong (2010) ได้กล่าวว่า การพิจารณาโมเดลพฤติกรรมผู้บริโภค (consumer behavior model) เป็นการศึกษาถึงเหตุจูงใจที่ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์โดยมีจุดเริ่มต้นจากการเกิดสิ่งกระตุ้น (stimulus) ทำให้เกิดความต้องการเมื่อสิ่งกระตุ้นนั้นผ่านเข้ามาในความ รู้สึกนึกคิดของผู้บริโภค (buying's black box) ซึ่งเปรียบเสมือนกล่องดำที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่สามารถคาดคะเนได้ซึ่งความรู้สึกนึกคิดต่างๆ จะได้รับอิทธิพลต่างๆ ภายในใจผู้บริโภคและมีการตอบสนองของผู้บริโภค (buyer's response) หรือ การตัดสินใจของผู้บริโภค (buyer's purchase decision) โดยการซื้อหรือไม่ซื้อ ทั้งนี้ รูปแบบพฤติกรรมผู้บริโภค เป็นการศึกษาถึงเหตุจูงใจที่ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์โดยมีจุดเริ่มต้น

จากการเกิดสิ่งกระตุ้นที่ทำให้เกิดความต้องการสิ่งที่กระตุ้นผ่านเข้ามาในความรู้สึกของผู้ซื้อ ซึ่งเปรียบเสมือนกล่องดำ และผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่สามารถคาดคะเนได้ว่าความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อจะได้รับอิทธิพลจากลักษณะต่างๆ ของผู้ซื้อแล้วจะมีการตอบสนองของผู้ซื้อหรือการตัดสินใจของผู้ซื้อ

แนวคิดเกี่ยวกับการซื้อสินค้าและบริการออนไลน์

Mozes and Weimann (2010) ได้กล่าวถึง การซื้อสินค้าทางออนไลน์เริ่มจากการที่อินเทอร์เน็ตเข้ามาเป็นศูนย์กลางในการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบันที่ทำให้ชีวิตในเกือบทุกด้านมีความทันสมัย ทั้งในด้านการสื่อสาร ความบันเทิง การศึกษา การพาณิชย์ และอื่นๆ อีกมากมายล้วนใช้อินเทอร์เน็ตในการดำเนินการ แนวโน้มการใช้อินเทอร์เน็ตที่แพร่หลายนี้ได้ถูกตั้งข้อสังเกตและนำมาพัฒนาโดยนักการตลาดในการที่นำเสนอการขาย การส่งเสริมการตลาด การโฆษณาสินค้าและบริการทางเว็บไซต์ การซื้อสินค้าทางออนไลน์มีวัตถุประสงค์การใช้งานผ่านเทคโนโลยีและการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตสามารถนำมาใช้เพื่อสนับสนุนเป้าหมายงานในด้านธุรกิจได้หลายด้านและครอบคลุมการซื้อขายสินค้าและบริการ นอกจากนี้ Muryjas and Muryjas (2013) ได้อธิบายการซื้อสินค้าทางออนไลน์ได้เปลี่ยนวิธีคิดเกี่ยวกับการทำธุรกิจเทคโนโลยีใหม่ๆ ช่วยในการสร้างโอกาสสำหรับผู้ประกอบการเป็นอย่างดีในการหาลูกค้า ซึ่งปัจจุบันการขายผลิตภัณฑ์และบริการในออนไลน์เป็นที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น ผู้บริโภคมักจะซื้อสินค้าผ่านออนไลน์และยังมีแนวโน้มว่าจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยลูกค้ายังมีความตระหนักว่าพวกเขาสามารถหาข้อมูลทั้งหมดที่จำเป็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการในเครือข่ายทั่วโลกเมื่อมีการใช้งานการซื้อสินค้าทางออนไลน์

การรับรู้ความเสี่ยง

ในปัจจุบันผู้บริโภคจะคุ้นเคย และมีประสบการณ์กับร้านค้าออนไลน์ต่างๆ มากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตามประเด็นเรื่องการรับรู้ความเสี่ยงนั้นเว้นวรรคก็ยังคงเป็นเรื่องที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ ซึ่งหัวข้อเกี่ยวกับการรับรู้ความเสี่ยงนั้น (perceived risk) เป็นเรื่องที่มีผู้วิจัยค้นคว้าอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 1960 นับตั้งแต่ Bauer (1960) ได้นำเสนอผลงานชิ้นแรกเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องการรับรู้ความเสี่ยง โดยงานวิจัยชิ้นนี้กล่าวว่าพฤติกรรมการยอมรับความเสี่ยงของผู้บริโภค (risk-taking behavior) สามารถใช้เป็นมาตรวัดทัศนคติของผู้บริโภคต่อการซื้อสินค้าได้ หลังจากนั้นจึงมีผู้วิจัยศึกษาในประเด็นนี้อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นผลของการรับรู้ความเสี่ยงต่อทัศนคติในการซื้อสินค้าออนไลน์ หรือผลของการรับรู้ความเสี่ยงต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ (Pi & Sangruang, 2011)

ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ

ความไว้วางใจในผู้ขายหรือผู้ให้บริการเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ความไว้วางใจเป็นความมั่นใจในผู้อื่นหรือผู้เกี่ยวข้องว่าจะดำเนินการตามที่ให้คำมั่นสัญญา มีความซื่อสัตย์ และน่าเชื่อถือ ในบริบทของการซื้อขายสินค้าออนไลน์ ผู้ซื้อและผู้ขายไม่เห็นหน้าและไม่รู้จักกัน ความหมายของความไว้วางใจของผู้บริโภคได้ถูกขยายความออกไป ความไว้วางใจ เป็นปัจจัยสำคัญในการซื้อหรือใช้บริการบนระบบออนไลน์ ซึ่งผู้ซื้ออาจถูกทำลายความไว้วางใจในผู้ขายออนไลน์ได้ง่ายกว่า มีการกำหนดความหมายของความไว้วางใจในมุมมองของความเชื่อ (attitude.) ว่าความไว้วางใจเป็นความเชื่อที่ผู้หนึ่งเชื่อในอีกผู้หนึ่งในเรื่องความ สามารถ (competency) ความซื่อสัตย์ (integrity) และความเต็มใจช่วยเหลือ (benevolence)

นอกจากนี้ความไว้วางใจในผู้ขายออนไลน์ที่ทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวข้องกับความสามารถ (ability) ความซื่อสัตย์ (honesty) และความเต็มใจช่วยเหลือ (benevolence) (Pavlou, 2003)

ทัศนคติที่มีต่อการซื้อผ่านออนไลน์

ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ ได้ทำการศึกษาซึ่งได้ให้ความหมายและนิยามเฉพาะที่แตกต่างกัน ซึ่งได้กล่าวว่า ทัศนคติเกิดจากความรู้สึกหรือความเชื่อและความผูกพันกับการกระทำ หรือมีแนวโน้มของการกระทำอย่างไร และมีพฤติกรรมอย่างไร (Newstrom & Davis, 2002) ทัศนคติเป็นสิ่งที่ยึดติดกับบุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งบุคคลจะมีทัศนคติเป็นโครงสร้างทางความรู้สึก ความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบหนึ่งทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในอีกองค์ประกอบหนึ่ง ซึ่งจะบ่งบอกถึงการแสดงพฤติกรรมของแต่ละบุคคลไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง หรือส่งผลต่อการตอบสนองของบุคคลในเชิงบวกหรือเชิงลบต่อบุคคล สิ่งของ และสถานการณ์ในสภาวะแวดล้อมของบุคคลนั้น ซึ่งทัศนคติถือเป็นโครงสร้างหลักทางจิตวิทยาสังคมที่ซับซ้อนและมีแรงจูงใจที่ทำให้ส่งผลต่อความคิดและพฤติกรรมทางสังคม โดยการดำเนินชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคลมีอิทธิพลอย่างมากต่อรูปแบบการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนอีกทั้งสังคมและทัศนคติยังถูกจำแนกและส่งผลให้แสดงพฤติกรรมออกมาด้วยความเป็นเหตุเป็นผล (Crano & Prislin, 2011)

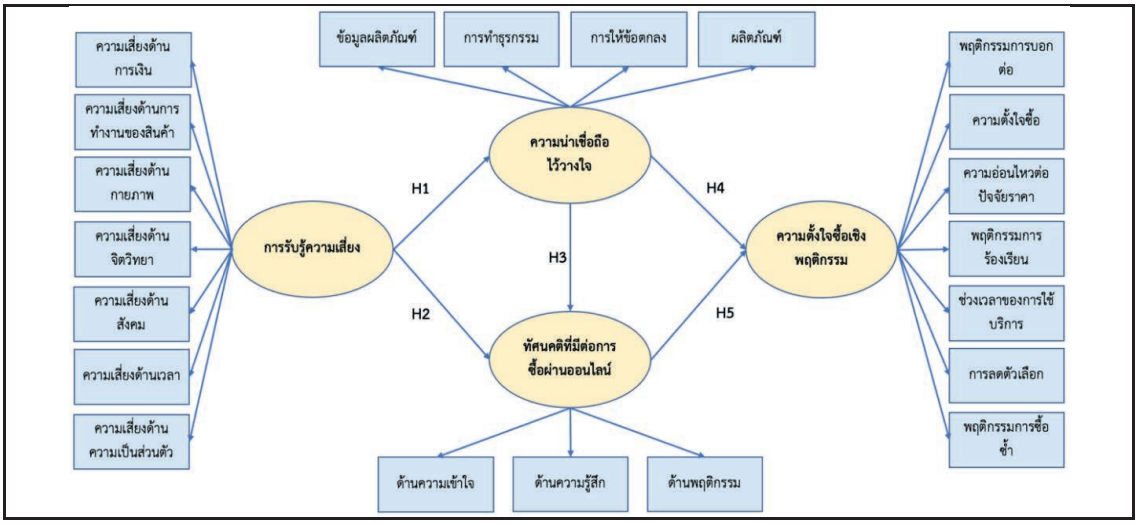
ความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม

ความตั้งใจเป็นกระบวนการภายในจิตใจว่าผู้บริโภคที่จะซื้อตราสินค้าหนึ่งในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งความตั้งใจจะเกิดจากทัศนคติที่มีต่อตราสินค้าของผู้บริโภคและความมั่นใจของผู้บริโภค (confidence) ในการประเมินสินค้าที่ผ่านมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านทัศนคติที่มีการยอมรับค่อนข้างมากที่มีอิทธิพลในการตั้งใจซื้อของผู้บริโภค ขณะที่ความตั้งใจซื้อเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทัศนคติ ซึ่งความตั้งใจซื้อไม่ใช่ทัศนคติต่อราคาสินค้าแต่เป็นทัศนคติต่อการซื้อตราสินค้าและทำนายพฤติกรรมได้ดีกว่าความเชื่อ (beliefs) และความรู้สึก (affective) นอกจากนี้แนวคิดของ เป็นการอธิบายแบบจำลองของการตัดสินใจกล่าวคือ ความตั้งใจเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการพฤติกรรมการซื้อและมีส่วนในการกลับมาซื้อซ้ำอีกครั้ง อีกทั้งยังมีปัจจัยที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจซื้อและพฤติกรรมด้วย (Engel, Blackwell, & Miniard, 1995)

แนวคิดเกี่ยวกับเจนเนอร์เรชั่นวาย

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค จะช่วยให้สามารถอธิบายความรู้ ความเข้าใจของผู้บริโภคเป็นอย่างดี ในแง่มุมของแรงจูงใจและพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งต่อความสำเร็จในการดำเนินงานการตลาด ซึ่งมีความจำเป็นในการวิเคราะห์ถึงความต้องการ ทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้บริโภค เพื่อหาข้อมูลในส่วนต่างๆ มากำหนดช่องทางการจำหน่าย การโฆษณา การกำหนดราคาและเครื่องมือทางการตลาด ให้มีความสอดคล้องกัน แนวคิดเกี่ยวกับเจเนอเรชั่น เชื่อว่า บุคคลที่เกิดในช่วงเวลาเดียวกันนั้นมีประสบการณ์ร่วมกันทางสังคมและพบเจอปรากฏการณ์ต่างๆ ในทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน จึงทำให้บุคคลในเจเนอเรชั่นเดียวกันมีค่านิยมร่วมกัน (common value) โดยปกติแล้วระยะเวลาการแบ่งระหว่างเจเนอเรชั่นประมาณ 20 ปี (Dimock, 2018)

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมุติฐานของการวิจัย

สมมุติฐานที่ 1 การรับรู้ความเสี่ยงมีอิทธิพลทางตรงต่อความน่าเชื่อถือไว้วางใจ

สมมุติฐานที่ 2 การรับรู้ความเสี่ยงมีอิทธิพลทางตรงต่อทัศนคติที่มีต่อการซื้อผ่านออนไลน์

สมมุติฐานที่ 3 ความน่าเชื่อถือไว้วางใจมีอิทธิพลทางตรงต่อทัศนคติที่มีต่อการซื้อผ่านออนไลน์

สมมุติฐานที่ 4 ความน่าเชื่อถือไว้วางใจมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม

สมมุติฐานที่ 5 ทัศนคติที่มีต่อการซื้อผ่านออนไลน์มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed research method) (Creswell, 1999) โดยส่วนแรกศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในเชิงประจักษ์ข้อมูลและการวิเคราะห์ให้ทราบถึงเหตุผล และส่วนที่สองศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ในรูปแบบ explanatory sequential design เพื่อยืนยันผลจากการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ประชากรและตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้กฎแห่งความชัดเจน (rule of thumb) (Kochanski, 2006) ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งมีตัวแปรพหุ คือ จำนวน 10-20 เท่า ในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 21 ตัวแปร ผู้วิจัยเลือกขนาดตัวอย่างจำนวน 20 เท่าของตัวแปร จึงได้จำนวนตัวอย่างที่เหมาะสม จำนวน 420 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ กำหนดขนาดตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (questionnaire) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเป็นรายข้อในระบบเอกสาร “Microsoft word” มาสร้างแบบสอบถามออนไลน์จากระบบกูเกิลฟอร์ม ผ่านลิงค์ https://docs.google.com/forms/d/1oZcBmlpkbViZNwv8qYJADuvv0m4ffq5FzZ79yIBLCKs/edit

(Google Forms, 2022) โดยโพสต์ลิงค์ในช่องทางออนไลน์ Facebook, Instagram และ Twitter ในการโพสต์ลิงค์แบบสอบถาม โดยได้จัดทำแหล่งเก็บข้อมูลในแต่ละลิงค์แยกตามประเภทช่องทางออนไลน์เพื่อทำให้ทราบจำนวนที่มาของแบบสอบถามว่ามาจากช่องทางใด ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) ทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.70 ขึ้นไป และค่าอำนาจจำแนก (discrimination) ระหว่าง 0.25-0.68 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ สัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) แบบมีโครงสร้างจากผลการวิจัยเชิงปริมาณ ตามตัวแปรและกรอบแนวคิด โดยเป็นแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดตามตัวแปรสังเกตและตัวแปรแฝงที่ส่งผลโดยใช้คำถามเหมือนกันทุกคน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มี 4 ส่วนดังนี้ (1) สถิติการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (2) สถิติการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (3) สถิติการวิเคราะห์ความเที่ยงขององค์ประกอบและค่าเฉลี่ยความแปรปรวน และ (4) การวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (path analysis) และโมเดลสมการโครงสร้าง (SEM)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 273 คน คิดเป็นร้อยละ 65 มีอายุระหว่าง 34-39 ปี จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 54.3 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 405 คน คิดเป็นร้อยละ 96.4 อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 378 คน คิดเป็นร้อยละ 90 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวน 10,001-20,000 บาท จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 51 มีค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการทางออนไลน์ต่อเดือน จำนวน 1,001-2,000 บาท จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 39.3 ความถี่ในการซื้อสินค้าและบริการทางออนไลน์ จำนวนการซื้อ 2 ครั้ง/เดือน จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 41.4 และ ช่วงเวลาในการซื้อสินค้าและบริการทางออนไลน์ ใช้ช่วงเวลา 20:00-23:59 น. จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 60

ตาราง 1

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของการรับรู้ความเสี่ยง

ตัวแปรสังเกต	$\bar{X}$	*SD*	แปลผล	อันดับ
ความเสี่ยงด้านการเงิน	3.67	.78	มาก	4
ความเสี่ยงด้านการทำงานของสินค้า	3.61	.72	มาก	6
ความเสี่ยงด้านกายภาพ	3.68	.73	มาก	3
ความเสี่ยงด้านจิตวิทยา	3.69	.72	มาก	2
ความเสี่ยงด้านสังคม	3.74	.73	มาก	1
ความเสี่ยงด้านเวลา	3.63	.71	มาก	5
ความเสี่ยงด้านความเป็นส่วนตัว	3.56	.76	มาก	7

จากตาราง 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเสี่ยงด้านสังคมระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 3.74) รองลงมาคือ ความเสี่ยงด้านจิตวิทยาระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.69) ความเสี่ยงด้านกายภาพ ระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.68) และ ความเสี่ยงด้านการเงิน ระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.67) ตามลำดับ

ตาราง 2

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นความน่าเชื่อถือไว้วางใจ

ตัวแปรสังเกต	$\overline{X}$	*SD*	แปลผล	อันดับ
ข้อมูลผลิตภัณฑ์	3.48	.90	ปานกลาง	4
การทำธุรกรรม	3.55	.83	มาก	3
การให้ข้อตกลง	3.66	.80	มาก	1
ผลิตภัณฑ์	3.63	.84	มาก	2

จากตาราง 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การให้ข้อตกลง ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 3.66) รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์ ระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.63) และการทำธุรกรรม ระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.55) ตามลำดับ

ตาราง 3

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นทัศนคติที่มีต่อการซื้อผ่านออนไลน์

ตัวแปรสังเกต	$\overline{X}$	*SD*	แปลผล	อันดับ
ด้านความเข้าใจ	3.59	.92	มาก	1
ด้านความรู้สึก	3.40	.95	ปานกลาง	3
ด้านพฤติกรรม	3.51	.92	มาก	2

จากตาราง 3 พบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเข้าใจ ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 3.59) รองลงมาคือ ด้านพฤติกรรม ระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.51) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ความรู้สึก ระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.40)ตามลำดับ

ตาราง 4

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม

ตัวแปรสังเกต	$\overline{X}$	*SD*	แปลผล	อันดับ
พฤติกรรมการบอกต่อ	3.43	.94	ปานกลาง	7
ความตั้งใจซื้อ	3.55	.88	มาก	5

ตาราง 4

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม (ต่อ)

ตัวแปรสังเกต	$\overline{X}$	*SD*	แปลผล	อันดับ
ความอ่อนไหวต่อปัจจัยราคา	3.57	.89	มาก	2
พฤติกรรมการร้องเรียน	3.57	.98	มาก	3
ช่วงเวลาของการใช้บริการ	3.56	.90	มาก	4
การลดตัวเลือก	3.57	.88	มาก	1
พฤติกรรมการซื้อซ้ำ	3.54	.99	มาก	6

จากตาราง 4 พบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การลดตัวเลือก ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 3.57) รองลงมาคือ ความอ่อนไหวต่อปัจจัยราคา ระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.57) พฤติกรรมการร้องเรียน ระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.57) และช่วงเวลาการให้บริการ ระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.56) ตามลำดับ

การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

โมเดลความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี มีค่าดัชนี χ^2 เท่ากับ 129.18 ค่าดัชนี χ^2/df เท่ากับ 1.14 ค่าดัชนี RMSEA เท่ากับ 0.01 ค่าดัชนี CFI เท่ากับ 1.00 ค่าดัชนี NFI เท่ากับ 1.00 และ ค่าดัชนี SRMR เท่ากับ 0.01 (Diamantopoulos & Siguaw, 2006; Joreskog, Sorbom, Du Toit, & Du Toit, 1999) ค่าสัดส่วนของความผิดพลาด ที่เกิดขึ้นจากการปฏิเสธสมมุติฐานและเป็นค่าที่คำนวณได้จากข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ *p*-value เท่ากับ 0.14 โมเดลจึงมีความสอดคล้องกลมกลืนกันกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตาราง 5

ตาราง 5

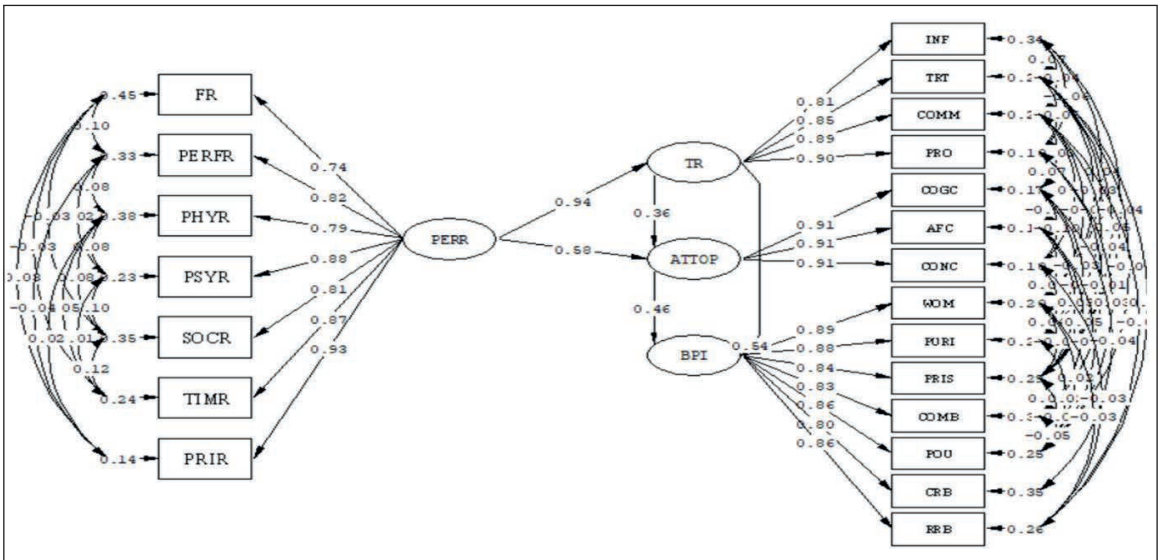
ค่าสถิติก่อนปรับแบบจำลองเทียบกับหลังปรับแบบจำลอง

ดัชนีความสอดคล้อง	ค่าที่ยอมรับได้ว่ามีความสอดคล้อง	ค่าสถิติก่อนปรับแบบจำลอง	ผลการพิจารณา	ค่าสถิติหลังปรับแบบจำลอง	ผลการพิจารณา
χ^2					
เข้าใกล้ 0	941.17	ไม่ผ่านเกณฑ์	129.18	ผ่านเกณฑ์	
p-value	-	0.00	-	0.14	-
df	-	184.00	-	113.00	-
χ^2/df	$2 < \chi^2/df \leq 2$	5.12	ไม่ผ่านเกณฑ์	1.14	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0.08$	0.09	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.01	ผ่านเกณฑ์
CFI	$0.90 \leq RMSEA \leq 1.00$	0.98	ผ่านเกณฑ์	1.00	ผ่านเกณฑ์
NFI	$0.90 \leq RMSEA \leq 1.00$	0.98	ผ่านเกณฑ์	1.00	ผ่านเกณฑ์
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0.08$	0.03	ผ่านเกณฑ์	0.01	ผ่านเกณฑ์

การวิเคราะห์เส้นทาง

ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้ความเสี่ยงมีอิทธิพลทางตรงต่อความน่าเชื่อถือไว้วางใจ มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.94 การรับรู้ความเสี่ยงมีอิทธิพลทางตรงทัศนคติที่มีต่อการซื้อออนไลน์ มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.58 การรับรู้ความเสี่ยงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อทัศนคติที่มีต่อการซื้อออนไลน์ผ่านความน่าเชื่อถือไว้วางใจ มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.33 และ การรับรู้ความเสี่ยงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรมผ่านความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ทัศนคติที่มีต่อการซื้อออนไลน์ มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.92 ขณะที่ ความน่าเชื่อ ถือไว้วางใจมีอิทธิพลทางตรงทัศนคติที่มีต่อการซื้อออนไลน์ มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.36 ความน่าเชื่อถือไว้วางใจมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.54 และ ความน่าเชื่อ ถือไว้วางใจมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรมผ่านทัศนคติที่มีต่อการซื้อออนไลน์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.16 นอกจากนี้ ทัศนคติที่มีต่อการซื้อออนไลน์มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.46 โดยทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (t-value ≥ 2.576)

ในขณะที่ การรับรู้ความเสี่ยงสามารถอธิบายความแปรปรวนของความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ได้ร้อยละ 88 การรับรู้ความเสี่ยง ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ สามารถอธิบายความแปรปรวนของทัศนคติที่มีต่อการซื้อผ่านออนไลน์ ร้อยละ 84 และการรับรู้ความเสี่ยง ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ทัศนคติที่มีต่อการซื้อผ่านออนไลน์ สามารถอธิบายความแปรปรวนของ ความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรมได้ ร้อยละ 94

χ^2 = 129.18, *p*-value = 0.14, *df* = 113.00, χ^2/df =1.14, RMSEA = 0.01, CFI = 1.00, NFI = 1.00, SRMR = 0.01

ภาพ 2 แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง

ตาราง 6

ผลการทดสอบสมมุติฐานการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบ
สมมุติฐานที่ 1: การรับรู้ความเสี่ยงมีอิทธิพลทางตรงต่อความน่าเชื่อถือไว้วางใจ	ยอมรับ
สมมุติฐานที่ 2: การรับรู้ความเสี่ยงมีอิทธิพลทางตรงต่อทัศนคติที่มีต่อการซื้อผ่านออนไลน์	ยอมรับ
สมมุติฐานที่ 3: ความน่าเชื่อถือไว้วางใจมีอิทธิพลทางตรงต่อทัศนคติที่มีต่อการซื้อผ่านออนไลน์	ยอมรับ
สมมุติฐานที่ 4: ความน่าเชื่อถือไว้วางใจมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม	ยอมรับ
สมมุติฐานที่ 5: ทัศนคติที่มีต่อการซื้อผ่านออนไลน์มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม	ยอมรับ

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การรับรู้ความเสี่ยงด้านความเป็นส่วนตัว ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดเมื่อเทียบกับการรับรู้ความเสี่ยงด้านการเงิน ความเสี่ยงด้านการทำงานของสินค้า ความเสี่ยงด้านกายภาพ ความเสี่ยงด้านจิตวิทยา ความเสี่ยงด้านสังคม และความเสี่ยงด้านเวลา

2. ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าออนไลน์ ส่วนใหญ่และภายในจิตใจยอมรับแล้วกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะในด้านใด โดยพิจารณาว่าหากต้องการซื้อสินค้าออนไลน์

3. การรับรู้ความเสี่ยง นับว่ามีอิทธิพลต่อความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคเป็นอย่างมาก เนื่องจากการซื้อสินค้าออนไลน์เป็นการซื้อที่ผู้บริโภคมิได้สัมผัสจับต้องสินค้า แต่เป็นการเห็นในรูปแบบออนไลน์

4. ผู้ซื้อแต่ละคนจะมีทัศนคติที่แตกต่างกันซึ่งอาจจะมาจากสภาพแวดล้อมที่หล่อหลอมบุคคลนั้นให้คิดและรู้สึกต่างกันหรืออาจจะมาจากประสบการณ์ในอดีต บุคลิกภาพหรือพฤติกรรมของบุคคล การเปิดรับข่าวสารจากสื่อที่แตกต่างกัน

5. การที่ความน่าเชื่อถือไว้วางใจของผู้ซื้อสินค้าออนไลน์จะเกิดขึ้นได้นั้นตัวผลิตภัณฑ์ที่นำมาขายเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาและให้ความสำคัญก่อนเป็นอันดับแรก ก็คือ เรื่องคุณสมบัติสินค้า

6. ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจมีอิทธิพลต่อทัศนคติที่มีต่อการซื้อผ่านออนไลน์ของผู้บริโภค การซื้อสินค้าออนไลน์ จึงต้องอาศัยความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจของลูกค้า โดยผู้ขายต้องให้ความมั่นใจหรือสร้างการตลาดเชิงความสัมพันธ์กับลูกค้า

7. ความน่าเชื่อถือไว้วางในมีผลต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรมนั้นถือได้ว่ามีความเชื่อมโยงกันและมีความสัมพันธ์กัน

8. ทัศนคติต่อการซื้อผ่านออนไลน์ มีการส่งผลในระดับสูงต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม ซึ่งการเกิดทัศนคติต่อการซื้อผ่านออนไลน์

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า การรับรู้ความเสี่ยงมีอิทธิพลทางตรงต่อความน่าเชื่อถือไว้วางใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhu, Chih, Neal, and Chen (2011) ที่กล่าวว่า ความตั้งใจซื้อสินค้าออน ไลน์ของผู้บริโภคใช้ปัจจัย 2 ด้าน คือ ความน่าเชื่อถือไว้วางใจและการรับรู้ความเสี่ยง ความน่าเชื่อถือไว้วางใจมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ความเสี่ยง กล่าวคือ เมื่อผู้บริโภคมีความไว้วางใจต่อช่องทางหรือร้านค้าออนไลน์ ก็จะทำให้ผู้บริโภคมีระดับการรับรู้ความเสี่ยงที่เพิ่มสูงขึ้นจะส่งผลให้มีทัศนคติต่อการซื้อสินค้าจากเว็บไซต์นั้นลดลงด้วย และการรับรู้ความเสี่ยง

มีอิทธิพลทางตรงทัศนคติที่มีต่อการซื้อออนไลน์ สอดคล้องกับ Kim and Park (1999) ที่กล่าวว่า การรับรู้ความเสี่ยงในการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จะส่งผลต่อทัศนคติต่อการซื้อสินค้า การรับรู้ความเสี่ยงด้านความเป็นส่วนตัว มีค่าน้ำหนักมากที่สุด ซึ่งเป็นตัวที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม นอกจากนี้ ความน่าเชื่อถือไว้วางใจมีอิทธิพลทางตรงต่อทัศนคติที่มีต่อการซื้อผ่านออนไลน์ สอดคล้องกับ Lin , Hou, Wang, and Chang (2013) ที่กล่าวว่า เมื่อผู้บริโภคมีความไว้วางใจต่อช่องทางหรือร้านค้าออนไลน์ จะทำให้ผู้บริโภคมีระดับการรับรู้ความเสี่ยงที่เพิ่มสูงขึ้นจะส่งผลให้มีทัศนคติต่อการซื้อสินค้าจากเว็บไซต์นั้นลดลงด้วย และความน่าเชื่อถือไว้วางใจมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม สอดคล้องกับ Đkudienë, Èertokas, McCorkle, and Reardon (2015) ที่กล่าวว่า ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยเจ้าของร้านค้าออนไลน์และนักพัฒนาระบบจำเป็นจะต้องมีการลงทุนในการปรับปรุงปัจจัยเหล่านี้ เพื่อให้เกิดความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม อีกทั้งเป็นการเพิ่มรายได้ของธุรกิจออนไลน์ได้ ในขณะที่ ทัศนคติที่มีต่อการซื้อผ่านออนไลน์มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม สอดคล้องกับ Gopi and Ramayah (2007) ที่กล่าวทัศนคติมีโครงสร้างที่จะเป็นแนวทางถึงพฤติกรรมในอนาคตหรือเป็นสาเหตุของความตั้งใจที่จะนำไปสู่พฤติกรรม

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดการความเสี่ยงในด้านข้อมูลส่วนตัว ควรกำหนดแนวทางการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเข้าถึงข้อมูลส่วนตัว และการจัดการความน่าเชื่อถือไว้วางใจในด้านผลิตภัณฑ์ โดยการแสดงรายละเอียดของสินค้าที่จำหน่าย

2. เจ้าของร้านค้าออนไลน์จะต้องทำการตลาดให้สอดคล้องกับทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริโภคทำให้เกิดความเชื่อมั่นและการลดระดับความเสี่ยงลงในการทำ e-Commerce ซึ่งสามารถนำรูปแบบทฤษฎีความเชื่อมั่น

3. หน่วยงานรัฐทุกภาคส่วน ควรกำหนดมาตรการต่างๆ ทั้งในเชิงนโยบาย และการปฏิบัติให้สอดคล้องกับการสร้างความเชื่อมั่นและลดความเสี่ยงให้แก่ผู้ซื้อผู้ขาย

4. ในส่วนของภาคเอกชน อย่างแพลตฟอร์มผู้ให้บริการเองยังมีการคิดค้นวิธีการต่างๆ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือให้แก่ร้านค้าของตน ทั้งการให้เรตติ้งร้านค้า การให้เครดิตร้านค้า และการติดป้ายร้านค้าแนะนำ

5. การคุ้มครองผู้บริโภค หน่วยงานภาครัฐ ควรจัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียนการกระทำผิดการค้าออนไลน์แบบบูรณาการทุกภาคส่วนแบบออนไลน์ ผ่านแอพพลิเคชัน ในการติดตามและจัดการเรื่องได้ตลอด 24 ชั่วโมง

6. แนวทางการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การทำธุรกรรมออนไลน์ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ จำเป็นจะต้องมีแนวทางและสามารถเลือกใช้วิธีลงลายมืออิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมกับธุรกรรม

References

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational behavior and human decision processes*, *50*(2), 179-211.

Ajzen, I. (2002). Perceived behavioral control, self-efficacy, locus of control, and the theory of planned behavior 1. *Journal of applied social psychology*, *32*(4), 665-683.

Bauer, R. A. (1960). Consumer behavior as risk taking. In R. S. Hancock (Ed.), *Dynamic marketing for a changing world* (pp. 389-398). Proceedings of the 43rd. Conference of the American Marketing Association.

Belch, G. E., & Belch, M. A. (2004). *Advertising and promotion: An integrated marketing communications perspective* (6th ed.). McGraw-Hill.

Bilgihan, A. (2016). Gen Y customer loyalty in online shopping: An integrated model of trust, user experience and branding. *Computers in Human Behavior, 61,* 103-113.

Crano, W. D., & Prislin, R. (2011). *Attitudes and attitude change*. Psychology Press.

Creswell, J. W. (1999). Mixed-method research: Introduction and application. In *Handbook of educational policy* (pp. 455-472). Elsevier.

Diamantopoulos, A., & Siguaw, J. A. (2006). Formative versus reflective indicators in organizational measure development: A comparison and empirical illustration. *British Journal of Management*, *17*(4), 263-282.

Dimock, M. (2018). *Defining generations: Where millennials end and post-millennials begin*. Pew Research Center.

Đkudienë, V., Èertokas, Đ., McCorkle, D., & Reardon, J. (2015). The effect of e-shops' service quality on lithuanian consumers' purchase intentions. *International Journal of Business, Marketing, and Decision Science, 8*(1), 43-60.

Engel, J. F., Blackwell, R. D., & Miniard, P. W. (1995). *Consumer behavior* (8th ed.). Dryden.

Electronic Transactions Development Agency. (2020). *Thrive in the new normal & GO Digital*. Retrived form https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/documents-for-download.aspx [In Thai]

Google Forms. (2022). *Influence of perceived risks, trust and attitude towards online product and service purchase on behavioral intention to purchase of Generation Y consumers in Thailand.* Retrived from https://docs.google.com/forms/d/1oZcBmlpkbViZNwv8qYJADuvv0m4ffq5FzZ79yIBLCKs/edit [In Thai]

Gopi, M., & Ramayah, T. (2007). Applicability of theory of planned behavior in predicting intention to trade online: Some evidence from a developing country. *International Journal of Emerging Markets, 2*(4), 348-360.

Joreskog, K. G., Sorbom, D., Du Toit, S., & Du Toit, M. (1999). *LISREL 8: New statistical features*. Scientific Software International.

Kim, S. Y., & Park, S. Y. (1999). A study of decision factors for purchase intention at the electronic commerce. *Journal of Consumer Studies, 10*(3), 45-66.

Kochanski, G. (2006). *Doing statistics by Rule-of-Thumb*. Retrived from https://kochanski.org/gpk/teaching/0601Oxford/Rule_of_Thumb.pdf

Kotler, P., & Armstrong, G. (2010). *Principles of marketing*. Pearson Education.

Lin, P.-C., Hou, H.-T., Wang, S.-M., & Chang, K.-E. (2013). Analyzing knowledge dimensions and cognitive process of a project-based online discussion instructional activity using Facebook in an adult and continuing education course. *Computers & Education, 60*(1), 110-121.

Ministry of Digital Economy and Society. (2021). *Building trust in e-Commerce*. Retrived from https://www.mdes.go.th/service?a=31 [In Thai]

Mozes, T., & Weimann, G. (2010). The e-marketing strategy of Hamas. *Studies in Conflict & Terrorism*, *33*(3), 211-225.

Muryjas, P., & Muryjas, M. (2013). Usage of IT tools in e-marketing campaign design and management in small and medium-sized enterprises. *Studies and Proceedings Polish Association for Knowledge Management, 67,* 70-83.

Newstrom, J. W., & Davis, K. (2002). *Organizational behavior*. McGrawHill.

Official Statistics Registration Systems. (2021). *Demographic information B.E.2564* (demographic information, issue). Retrived from https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMenu/newStat/home.php [In Thai]

Pavlou, P. A. (2003). Consumer acceptance of electronic commerce: Integrating trust and risk with the technology acceptance model. *International Journal of Electronic Commerce*, *7*(3), 101-134.

Pi, S.-M., & Sangruang, J. (2011). The perceived risks of online shopping in Taiwan. *Social Behavior and Personality: an international journal*, *39*(2), 275-286.

Van den Bergh, J., & Behrer, M. (2016). *How cool brands stay hot: Branding to Generations Y and Z*. Kogan Page.

Zhu, D. S., Chih, Z., O'Neal, G. S., & Chen, Y. H. (2011). Mr. Risk! please trust me: Trust antecedents that increase online consumer purchase intention. *Journal of Internet Banking and Commerce, 16*(3), 1-23.

Ph.D. in Social Sciences Journal Vol. 13 No. 2 (May - August 2023)

DOI: 10.14456/phdssj.2023.35

Received:	July	5, 2022
Revised:	August	20, 2023
Accepted:	August	25, 2023

การปฏิรูปพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไทยภายใต้หลักพระธรรมวินัย

เทอดศักดิ์ ปฏิภาณวัฒน์[1] สุขสมัย สุทธิบดี[2] อำนาจ บัวศิริ[3]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัญหากฎหมายในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำละเมิดพระธรรมวินัย (2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา (3) วิเคราะห์และเปรียบเทียบพระธรรมวินัยของศาสนาพุทธในประเทศไทยเปรียบเทียบมาตรการลงโทษทางพระธรรมวินัยของพระภิกษุของศาสนาพุทธกับในศาสนาคริสต์ (ศาสนจักร) และในศาสนาอิสลาม และ (4) ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายคณะสงฆ์ภายใต้หลักพระธรรมวินัยของไทย โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและแปลความหมายจากการเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย พบว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ไม่มีบทลงโทษทางกฎหมายต่อพระภิกษุที่ไม่ยอมรับคำตัดสินตามกฎนิคหกรรม รวมทั้งไม่มีบทลงโทษต่อฝ่ายหญิงหรือบุคคลอื่นที่มีส่วนร่วมกันละเมิดหลักพระธรรมวินัยในการเสพเมถุนและพระภิกษุที่เบียดบังทรัพย์สินของวัดมาเป็นของตน รวมถึงการเรี่ยไรทรัพย์สินและการอวดอ้างอุตริมนุสธรรมด้วย ดังนั้น จะต้องมีการกำหนดบทลงโทษดังกล่าวให้ชัดเจน และมีมาตรการทางปกครองในการควบคุมตรวจสอบพระภิกษุที่จะมาบวชในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เป็นมาตรการทางกฎหมายบังคับใช้และควบคุมพระภิกษุให้อยู่ภายใต้พระธรรมวินัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: หลักพระธรรมวินัย; กฎนิคหกรรม; คณะสงฆ์ไทย

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

เทอดศักดิ์ ปฏิภาณวัฒน์, สุขสมัย สุทธิบดี และอำนาจ บัวศิริ. (2566). การปฏิรูปพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไทยภายใต้หลักพระธรรมวินัย. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 13*(2), 486-500.

[1] หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: terdsakclinic@gmail.com
[2] คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
[3] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

The Reform of the Thai Sangha Act Under the Code of Monastic Discipline (Vinaya)

Terdsak Patipanavat[1] Suksamai Sutthibodee[2] Aumnaj Buasiri[3]

Abstract

This research article aims to (1) study legal problems in the enforcement of the Sangha Act, B.E. 2505 related to wrongdoing in the code of monastic discipline (Vinaya); (2) study concepts and related theories concerning Buddhism; (3) analyze and compare the code of monastic discipline (Vinaya) in Thailand comparing the measures of punishment in the code of monastic discipline (Vinaya) of Buddhist Monks with those in Christianity (Church) and in Islam; and (4) improve and revise the Sangha law under the code of monastic discipline (Vinaya) of Thailand by using a qualitative research method and collecting data through documentary research, in-depth interviews and focus group discussion and analyzed the data by using content analysis techniques and comparison interpretation.

Findings are as follows: The Sangha Act, B.E. 2505 does not have legal punishment for monks who do not accept the judgment of the Suppression Law. Including no punishment for females or other individuals participating in the violation of the code of monastic discipline by having sexual intercourse and monks who misappropriate possessions of the temple as well as solicit valuable belongings from members of the general public and boast as having attained the rank of a noble one. Therefore, such penalties must be clearly defined and there are administrative measures to control and inspect the monks who will be ordained in Buddhism. These will be legal measures to enforce and control monks to be under the code of monastic discipline in a more efficient manner.

Keywords: Code of Monastic Discipline (Vinaya); Suppression Law; Thai Sangha
Type of Article: Research Article

Cite this article as:
Patipanavat, T., Sutthibodee, S., & Buasiri, A. (2023). The reform of the Thai Sangha Act under the code of monastic discipline (Vinaya). *Ph.D. in Social Sciences Journal, 13*(2), 486-500.

[1] Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Haumark, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Corresponding Author Email: terdsakclinic@gmail.com
[2] Faculty of Law, Ramkhamhaeng University
[3] Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลายาวนานมากว่า 2,500 ปีกำเนิดขึ้นในประเทศอินเดีย และมีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระศาสดา ประเทศไทยมีประชากรนับถือศาสนาพุทธมากที่สุด จากข้อมูลแห่งชาติ National Statistical Office (2018) พบว่า คนไทยนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 93.5 รองลงมานับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 5.4 และนับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ 1.1 ตามลำดับ ก่อนที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระภิกษุจำนวนหนึ่งกระทำในสิ่งที่ควรหรือไม่ควรทำ หรือสิ่งที่พระภิกษุควรปฏิบัติและควรงดเว้น มีพฤติกรรมก่อให้เกิดความหมองมัว ความเสื่อม ความไม่เรียบร้อยขึ้น จึงได้แสดงปาติโมกข์ เพื่อวางระเบียบกฎเกณฑ์ กติกาที่สามารถควบคุมความประพฤติของพระภิกษุให้เป็นอย่างเดียวกัน ผู้ที่ละเมิดจะได้รับโทษเป็นอาบัติ โทษหนักขาดจากความเป็นพระภิกษุ โทษอย่างกลางต้องอยู่ปริวาสกรรมประจานความชั่วตัวเองต่อสงฆ์ ส่วนโทษอย่างเบาต้องประจานตนต่อพระภิกษุด้วยกัน (Chotthayangkun, 2016) หลังจากที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเสด็จดับขันธปรินิพพาน ได้มีการบัญญัติพระธรรมวินัยซึ่งเป็นข้อห้ามและข้อปฏิบัติแก่พระภิกษุ สำหรับพระธรรมวินัยเป็นกฎข้อห้ามและข้อปฏิบัติที่ได้บัญญัติขึ้นสำหรับพระภิกษุทั้งหลาย เปรียบเสมือนประมวลกฎหมายเพื่อให้พระภิกษุทั้งหลายอยู่ร่วมกันต่อมาในสมัยกรุงสุโขทัย พบว่าพระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจเป็นกฎหมายต่อพระภิกษุที่ประพฤติทุศีล และในสมัยกรุงศรีอยุธยา กฎหมายบ้านเมืองมีสภาพบังคับใช้กับการกระทำความผิดของพระภิกษุ สามเณรด้วย ซึ่งกิจพระวินัยถึงขั้นปรับโทษอาบัติปาราชิกนั้น ถือว่าเป็นความผิดทางอาญาจนกระทั่งในยุคเริ่มต้นของกรุงรัตนโกสินทร์ ก็มีการกำหนดโทษทางอาญาเพื่อลงโทษแก่ผู้ที่ประพฤตินอกรีต หรือประพฤตินอกธรรมวินัยและผู้ทำลายพระพุทธศาสนาอย่างเข้มงวด พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชำระกฎหมายเก่าแล้วรวบรวมเป็นประมวลกฎหมายขึ้นเมื่อ จุลศักราช 1166 ห้ามมิให้พระภิกษุกระทำการหรือละเว้นการที่ควรทำอันไม่ถูกต้องตามพระวินัย ผู้ฝ่าฝืนจะถูกลงโทษทางอาญา โดยกฎหมายนี้มีชื่อว่า “กฎพระสงฆ์” ซึ่งรวมอยู่ในกฎหมายตราสามดวง มีการกำหนดโทษของพระสงฆ์ที่ต้องอาบัติปาราชิกไว้สถานหนัก เช่น กำหนดโทษสักหน้าว่าเป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก แล้วลงโทษเฆี่ยน จากนั้นนำไปตระเวนน้ำ ตระเวนบก ประจานไม่ให้คนทั้งหลายเอาเป็นเยี่ยงอย่าง และเพื่อไม่ให้ปลอมเข้ามา อุปสมบทอีกปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนวัดที่มีพระภิกษุจำวัดอาศัยมีอยู่ 41,310 วัด และมีจำนวนพระภิกษุ และสามเณรมากกว่า 300,000 รูป (Royal Thai Government, 2020) กฎหมายที่ใช้บังคับกับพระสงฆ์ในปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะสำหรับพระสงฆ์ไทย มีการกำหนดบทลงโทษสำหรับพระภิกษุสงฆ์ที่ต้องอาบัติปาราชิกไว้ชัดเจนในมาตรา 44 แต่ยังไม่มีความเข้มงวดอย่างเพียงพอ และยังพบมีพระภิกษุสงฆ์กระทำการละเมิดพระวินัยอย่างไม่ละอายใจ โดยเฉพาะความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด การทุจริตเงินอุดหนุนบำรุงพระพุทธศาสนา การเรี่ยไรทำบุญโดยไม่รับอนุญาต และการเสพเมถุน โดยแบ่งสภาพปัญหาเกี่ยวกับการกระทำความผิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาของไทยได้ 3 ประการ ประการแรกปัญหาการบังคับใช้กฎนิคหกรรมกับพระภิกษุสงฆ์ที่กระทำผิดพระธรรมวินัย ประการที่สองปัญหาการกำหนดความรับผิดทางอาญาในกรณีการสละสมณเพศของพระภิกษุที่ต้องปาราชิกตามพระธรรมวินัย และประการที่สามปัญหามาตรการตรวจสอบผู้ที่มาบวชเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนา

จากสภาพปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น กฎหมายระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับพระสงฆ์ของประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องมีอยู่หลายฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 รวมทั้งกฎมหาเถรสมาคม แต่เมื่อได้พิจารณาถึงบทบัญญัติของกฎหมายต่างๆ เหล่านี้แล้วจะพบว่าไม่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ที่ละเมิดพระธรรมวินัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งกฎหมายแต่ละฉบับที่มีอยู่นั้นก็มีวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้ที่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมในสถานการณ์ปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายของคณะสงฆ์ภายใต้หลักพระธรรมวินัยเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหากฎหมายในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำละเมิดพระธรรมวินัย
2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา
3. เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบพระธรรมวินัยของศาสนาพุทธในประเทศไทยเปรียบเทียบมาตรการลงโทษทางพระธรรมวินัยของพระภิกษุของศาสนาพุทธกับในศาสนาคริสต์ (ศาสนจักร) และในศาสนาอิสลาม
4. เพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมายคณะสงฆ์ภายใต้หลักพระธรรมวินัยของไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยทำการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 รวมทั้งกฎมหาเถรสมาคม และกระบวนการพิจารณาและวินิจฉัยการกระทำผิดทางวินัยของสงฆ์ กฎหมายกับศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลามที่เกี่ยวกับมาตรการลงโทษทางวินัยของนักบวชหรือผู้นำทางศาสนา และศึกษาพระธรรมวินัยในศาสนาพุทธที่เกี่ยวข้อง

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 กลุ่ม ได้แก่ พระภิกษุที่มีตำแหน่งปกครองพระภิกษุ พระภิกษุภายใต้ปกครองดูแล นักวิชาการ นักกฎหมายด้านศาสนา เจ้าหน้าที่ของรัฐ พุทธศาสนิกชน และการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าว จำนวน 8 คน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อทำให้ทราบถึงสภาพปัญหากฎหมายในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดพระธรรมวินัย
2. เพื่อทำให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา
3. เพื่อทำให้ทราบถึงพระธรรมวินัยของศาสนาพุทธในประเทศไทยเพื่อเปรียบเทียบกับ มาตรการลงโทษทางพระธรรมวินัยของพระภิกษุของศาสนาพุทธกับในศาสนาคริสต์ (ศาสนจักร) และในศาสนาอิสลาม
4. เพื่อร่างกฎหมายคณะสงฆ์ภายใต้หลักพระธรรมวินัยของไทย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการปกครองสงฆ์ในประเทศไทย

แนวคิดการปกครองพระสงฆ์ภายใต้กฎหมายกฎหมายไทย เริ่มตั้งแต่กฎหมายลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 การออกกฎหมายสำหรับสงฆ์ก็เพื่อให้ศาสนจักรอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรหรือควบคุมองค์กรสงฆ์ทั้งประเทศนั้นเอง ดังจะเห็นได้จาก

ก่อนการพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ สมเด็จสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงนิพนธ์ไว้ในตอนท้ายของการแถลงการณ์คณะสงฆ์ว่า “ภิกษุสงฆ์ แม้มีพระวินัยเป็นกฎหมายสำหรับตัวส่วนหนึ่งแล้ว ก็ยังจะต้องอยู่ในใต้อำนาจแห่งกฎหมายฝ่ายอาณาจักรอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งตราไว้เฉพาะหรือเพื่อคนทั่วไป และยังคงควรอนุวัตจารีตของบ้านเมืองที่ไม่ขัดต่อกฎหมายทั้ง 2 ประเภท” สรุปความก็คือ ภิกษุสงฆ์มีกฎหมายอันพึงปฏิบัติอยู่ด้วยกัน 3 ประเภท นั้นคือ (1) กฎหมายแผ่นดิน (2) พระวินัย และ (3) จารีต พระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายแผ่นดินจึงควรจะรู้จักเข้าใจและปฏิบัติให้ถูกต้อง

แนวคิดและหลักการปกครองสงฆ์ด้วยข้อบังคับทางกฎหมายโดยรัฐ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ได้ตราให้การปกครองทั้ง 3 ส่วน (สังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธร) รวมเป็นหนึ่งเดียวกันตามรูปแบบเดิมของกฎหมายลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ที่อำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์เป็นของมหาเถรสมาคม และอำนาจสูงสุดในการบังคับบัญชาคณะสงฆ์เป็นของสมเด็จพระสังฆราช ผู้ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ใน 2 ตำแหน่ง คือ ตำแหน่งสกลมหาสังฆปรินายกทรงบัญชาการคณะสงฆ์เอง และตำแหน่งประธานกรรมการมหาเถรสมาคมทรงบัญชาการคณะสงฆ์ร่วมกับมหาเถรสมาคม ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

แนวคิดการปกครองสงฆ์ด้วยกฎมหาเถรสมาคมเป็นอำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่รัฐให้อำนาจมหาเถรสมาคมในการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ให้อำนาจในการแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค จัดตำแหน่งผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค และมีอำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอนผู้ปกครองคณะสงฆ์ อีกทั้งจะมีคณะอนุกรรมการที่มหาเถรสมาคมแต่งตั้งอีกหลายคณะ คือ คณะกรรมการการศึกษาของสงฆ์ คณะกรรมการอำนวยการพระธรรมฑูต, คณะกรรมการร่างกฎนิคหกรรม (นิคหกรรม คือ การข่มหรือวิธีการลงโทษสงฆ์ที่ทำความเสื่อมเสียต้องเป็นไปตามพระธรรมวินัยเท่านั้น) คณะกรรมการจัดตั้งทุนสาธารณสงเคราะห์และศึกษาสงเคราะห์ ตลอดจนคณะกรรมการควบคุมพระภิกษุสามเณรไปยังต่างประเทศ (ศ.ต.ภ.) และมีองค์สมเด็จพระสังฆราชเป็นประมุขแห่งสงฆ์ ทั้งนี้ เพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ ซึ่งในแง่ของความเป็นจริงการปกครองของคณะสงฆ์นั้นมีรูปแบบการปกครองที่เป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมากกว่า ซึ่งจะแตกต่างจากการปกครองของฝ่ายรัฐที่เป็นระบอบประชิปไตย

ในการพระราชทานสมณศักดิ์ชั้นปกครองหรือการแต่งตั้งประมุขแห่งสงฆ์ พระเจ้าแผ่นดินจะทรงแต่งตั้งพระมหาเถระที่เป็นพระอุปัชฌาย์อาจารย์ของพระองค์ขึ้นดำรงตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราช หรือพระเถระที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ถ้าไม่มีก็ไม่ทรงแต่งตั้ง เช่น ในรัชกาลที่ 4 ทรงตั้งกรมสมเด็จพระปรมานุชิตฯ เพราะทรงนับถือเป็นพระอาจารย์ เมื่อกรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรสสิ้นพระชนม์แล้ว ไม่ได้ทรงแต่งตั้งอีกเลยตลอดรัชกาลและในรัชสมัยรัชกาลที่ 5 จะทรงแต่งตั้งกรมสมเด็จพระปวเรศฯ พระอุปัชฌาย์ของพระองค์แต่กรมสมเด็จฯ ทรงขอผัดให้ไหว้พระสวดมนต์ไปก่อนจนจวนจะสิ้นพระชนม์จึงทรงรับมหาสมณุตมาภิเษก (มหาสมณุตมาภิเษก คือการสถาปนาพระบรมวงศานุวงศ์ขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราช) และเมื่อสิ้นพระชนม์รัชกาลที่ 5 ทรงตั้งสมเด็จพระสังฆราชสาซึ่งเป็นพระกรรมวาจาจารย์จนสมเด็จพระสังฆราชสาสิ้นพระชนม์ลงอีก เมื่อสมเด็จพระสังฆราชสาสิ้นพระชนม์แล้วก็ไม่ได้ทรงแต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราชอีกตลอดรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 เป็นต้น ส่วนสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรสได้ทรงรับมหาสมณุตมาภิเษกในรัชกาลที่ 6 เพราะทรงเป็นพระอุปัชฌาย์ในรัชกาลที่ 6

ทฤษฎีการลงโทษผู้กระทำความผิดในทางอาญา

มาตรการลงโทษทางอาญานั้นมีทั้งโทษที่บังคับเอากับชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด การลงโทษทางอาญานั้นเป็นการลงโทษที่รุนแรง และกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด จึงเป็นที่ยอมรับกัน Packer (1968) แห่งมหาวิทยาลัยแสตมฟอร์ด เสนอหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญาซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางไว้ดังนี้

1. คนส่วนใหญ่ในสังคมเห็นว่าการกระทำนั้นคุกคามหรือเป็นอันตรายร้ายแรงต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม โดยมีลักษณะเป็นอาชญากรรมร้ายแรงที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยของ บุคคลและสังคม เช่น การฆ่าผู้อื่น การข่มขืน การใช้กำลังประทุษร้าย การชิงทรัพย์ เป็นต้น

2. การลงโทษทางอาญาต้องทำให้กระทำความผิดนั้นๆ ลดน้อยลง

3. การลงโทษทางอาญาต้องไม่ทำให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคมต้องลดน้อยลง

4. หากเป็นความผิดอาญาแล้วจะสามารถบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันทั้งโดยต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพในการสืบหาและจับกุมผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ

5. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องมีประสิทธิภาพในการพิสูจน์ความผิดและลงโทษผู้กระทำความผิดโดยไม่ก่อให้เกิดภาระแก่การดำเนินกระบวนการจนเกินขอบเขตทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ

6. ไม่มีทางเลือกอื่นที่เหมาะสมกว่าการลงโทษทางอาญา ปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยได้บัญญัติในเรื่องโทษทางอาญาไว้ใน มาตรา 18 ซึ่งโทษทางอาญาออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ (1) โทษประหารชีวิต (2) โทษจำคุก (3) โทษกักขัง (4) โทษปรับ และ (5) โทษริบทรัพย์สิน

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดพระธรรมวินัย

1. กฎนิคหกรรม หมายถึง กรรมหรือกิจที่พึงทำหรือวิธีการ คือ การลงโทษพระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย (Chotthayangkun, 1995) เป็นมาตรการที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สงฆ์ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับลงโทษพระภิกษุผู้ละเมิดพระธรรมวินัย ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการลงโทษขั้นที่ 2 หลังจากที่ปรับอาบัติที่ได้กระทำผิดแล้วพระภิกษุผู้ละเมิดสิกขาบทแล้วแต่หากพระภิกษุรูปนั้นไม่ยอมรับ และไม่แก้ไขให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย จึงต้องลงนิคหกรรมเป็นการลงโทษอีกตามแก่ความผิด ซึ่งการลงนิคหกรรมมีลักษณะเป็นการข่มหรือกำราบให้มีความเข็ดหลาบ เกิดสำนึกที่ดีขึ้นมา โดยมีการวางกฎเกณฑ์การลงโทษในลักษณะต่างๆ ตามแก่กรณีความผิด อันกฎหมายพึงพิงมีอยู่ 3 ประเภท คือ (1) กฎหมายแผ่นดิน (2) พระวินัย (3) จารีต (Phra Methidhammapon (Prayun Dhammachitto), 1993) นอกจากจะเป็นมาตรการลงโทษสำหรับพระภิกษุผู้ละเมิดพระธรรมวินัยแล้ว มาตรการตามนิคหกรรมยังสามารถใช้กับคฤหัสถ์ผู้ล่วงเกินต่อพระรัตนตรัยได้อีกด้วย และเมื่อมีการลงโทษตามนิคหกรรมแล้ว ผู้กระทำผิดได้กลับตัวความประพฤติเสียใหม่ก็ย่อมได้รับโอกาสปล่อยให้พ้นโทษ ซึ่งกระบวนการเรียกว่า กระบวนการขั้นตอนระงับนิคหกรรม แต่ปัจจุบันในประเทศไทยระบบนิคหกรรมดั้งเดิมนั้นได้พัฒนารูปแบบทางกฎหมายโดยไม่ได้มุ่งเจตนาการบังคับใช้สำหรับลงโทษพระภิกษุผู้กระทำผิดพระวินัย หากเป็นเพียงกฎหรือระเบียบที่มหาเถรสมาคมตราขึ้นมา เพื่อใช้ดำเนินกระบวนการไต่สวนหาพระภิกษุผู้กระทำผิด หรือเพื่ออำนวยความยุติธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้เกี่ยวข้องในอธิกรณ์ หรือเป็นแต่เพียงกระบวนการทางศาลเท่านั้น ซึ่งระบบนิคหกรรมที่เกิดขึ้นภายหลังนี้เองเรียกว่า กฎนิคหกรรมของมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2521 ว่าด้วยการลงนิคหกรรมตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม

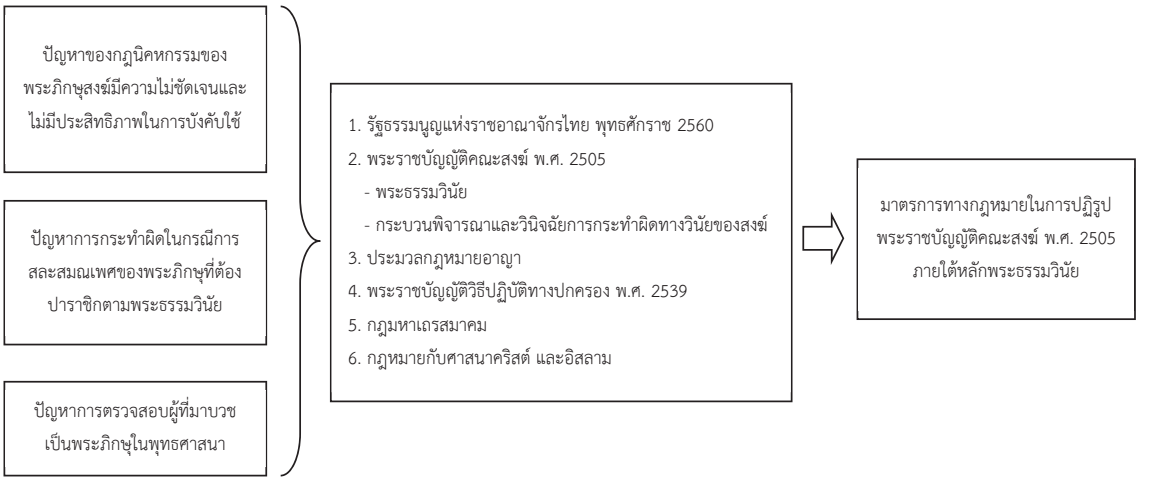
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และเมื่อพิจารณาโดยอำนาจตามเจตนารมณ์แห่งบทบัญญัติแล้ว จะเห็นได้ว่าการลงนิคหกรรมหรือการลงโทษผู้กระทำผิดนั้น เป็นเรื่องของกฎหมายภายใต้อำนาจของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เป็นหลักดังนั้น วัตถุประสงค์ในการนำกฎนิคหกรรมของมหาเถรสมาคมมาใช้ก็เพื่อที่จะเป็นกรอบวิธีการในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในคณะสงฆ์ให้มีความกระชับรวดเร็ว สอดคล้องกับกระบวนการยุติธรรมของรัฐรวมทั้งเพื่อให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาภายในคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย อีกทั้งยังสอดคล้องกับระบบการบริหารของคณะสงฆ์ที่เป็นแบบระบบราชการ

2. มาตรการทางกฎหมายตามกฎนิคหกรรมสำหรับพระภิกษุที่กระทำผิดพระวินัย ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 การศึกษาพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้นั้น แบ่งได้ 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ ลักษณะของการห้ามมิให้ประพฤติปฏิบัติ และลักษณะของการอนุญาตหรือสั่งให้ประพฤติ (Yussayotha, 1988) การดำเนินมาตรการดังกล่าว ถือเป็นพัฒนาการของการใช้กฎนิคหกรรมในความหมายและรูปแบบกระบวนการดำเนินการแก้ไขปัญหาในมิติเชิงกฎหมาย ซึ่งเริ่มต้นขึ้นภายหลังจากที่ได้มีการประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 แล้วก็ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับใหม่ขึ้นมาแทน คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มีการกำหนดถึงการให้อำนาจมหาเถรสมาคมในการออกกฎหรือระเบียบว่าด้วยการลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้กระทำผิดต่อพระธรรมวินัยและขั้นตอนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลงนิคหกรรม ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าการลงนิคหกรรมหรือการลงโทษผู้กระทำผิดนั้น เมื่อพิจารณาโดยอำนาจแล้วเป็นเรื่องของกฎหมายภายใต้อำนาจของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เป็นหลักในการพิจารณา อย่างไรก็ตาม มีกรณีปัญหาหรือความผิดที่เกิดขึ้นเพราะเหตุละเมิดอาบัติหนักเท่านั้น ที่มีการนำเข้าพิจารณาตามกระบวนการของกฎนิคหกรรม แต่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้มีการระบุถึงลักษณะความผิดที่จะต้องลงนิคหกรรมตามกฎหมายไว้ทั้งอาบัติหนัก (ให้สึก) และอาบัติเบา (ไม่ถึงให้สึก) และในกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 ว่าด้วยการลงนิคหกรรมนั้น ผู้มีอำนาจลงนิคหกรรมจะเป็นพระสังฆาธิการตั้งแต่เจ้าอาวาสขึ้นไปโดยจะมีตำแหน่งเพิ่มขึ้นโดยไม่ต้องแต่งตั้ง กล่าวคือ ตำแหน่งผู้พิจารณาและตำแหน่งคณะผู้พิจารณา ซึ่งเทียบได้กับตำแหน่งหน้าที่ของพระวินัยธรและคณะวินัยธรตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 หรือเทียบกับตำแหน่งผู้พิพากษาและคณะผู้พิพากษาของศาลฝ่ายบ้านเมืองตลอดจนทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการวินิจฉัยได้อีกด้วย

3. มาตรการทางกฎหมายสำหรับพระภิกษุที่กระทำผิดพระวินัย ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มีการกระทำความผิด 2 อย่าง คือ การลงมือทำสิ่งที่ผิดพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมืองบัญญัติห้ามไว้ กับการละเว้นการอันพระวินัยและกฎหมายบังคับให้ปฏิบัติ ดังนั้น การละเว้นไม่กระทำการ ก็เป็นความผิดได้ตามหลักของพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง (Chotthayangkun, 2007) การใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อเป็นแนวทางสำหรับลงโทษพระภิกษุที่กระทำผิดพระวินัย ถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่จำเป็นจะต้องให้ความอุปถัมภ์กิจการคณะสงฆ์ โดยเฉพาะในส่วนของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมให้มีความชัดเจนเป็นระบบ การเข้ามาแทรกแซงกิจการทางศาสนาของรัฐในส่วนนี้จึงมิได้เป็นไปโดยอำเภอใจ หากแต่เป็นการที่รัฐใช้อำนาจเข้ามาเพื่อช่วยปรับปรุงโครงสร้างการบริหารกิจการงานพระพุทธศาสนาบนหลักการของพระธรรมวินัย ให้มีความเท่าทันกับสถานการณ์ของยุคสมัยมาก

ยิ่งขึ้น เพราะการลงโทษทางกฎหมายแก่พระภิกษุที่กระทำผิดพระวินัยบางอย่างนั้น ถือเป็นการปฏิบัติในฐานะที่พระภิกษุเป็นพลเมืองของรัฐ และเป็นการปฏิบัติที่อยู่ภายใต้กรอบธรรมนูญของสงฆ์ด้วย ดังนั้น เมื่อพระภิกษุกระทำความผิด พระภิกษุก็อาจต้องรับโทษตามบทบัญญัติที่กฎหมายได้กำหนดเอาไว้โดยขั้นตอนหรือกระบวนการลงโทษพระภิกษุนั้น ก็ต้องดำเนินการตามขั้นตอนทั่วไปในฐานะประชาชนคนหนึ่งที่ทำผิดกฎหมาย โดยนำกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาปรับใช้เพื่อลงโทษพระภิกษุที่กระทำความผิด แต่มีบางขั้นตอนในส่วนของการดำเนินคดีที่แตกต่างไปจากบุคคลโดยทั่วไป เพราะพระภิกษุนั้นมีฐานะที่ต้องตกอยู่ภายใต้ข้อบังคับแห่งระเบียบว่าด้วยพระธรรมวินัยเป็นสำคัญอีกชั้นหนึ่ง การดำเนินกระบวนการทางอาญาบางขั้นตอนจึงอาจจะไม่เหมาะสมกับความเป็นสมณเพศ แต่ว่าในประมวลกฎหมายอาญาเองก็ไม่ได้มีการบัญญัติความผิดที่เกี่ยวกับการกระทำของพระภิกษุไว้โดยตรง เป็นแต่เพียงการบัญญัติความผิดที่เกี่ยวข้องกับศาสนาโดยมีลักษณะเป็นหลักการกว้างๆ เอาไว้เท่านั้น เว้นเสียแต่ความผิดฐานแต่งกายเลียนแบบพระภิกษุ ที่เป็นความผิดเกี่ยวกับพระภิกษุโดยตรงดังนั้น การบัญญัติความผิดที่เป็นการกระทำอันเกี่ยวแก่การละเมิดสิกขาบทของพระภิกษุจะอยู่ในกฎหมายพิเศษฉบับอื่นๆ เป็นต้นว่า กฎที่ออกโดยมหาเถรสมาคมหรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และตามสภาพการณ์ของความเป็นจริง พระภิกษุสามารถกระทำความผิดได้ทั้งที่เป็นความผิดตามพระธรรมวินัยและความผิดที่ขัดต่อกฎหมายบ้านเมือง แต่เมื่อความผิดใดที่เป็นการไปละเมิดต่อกฎหมายบ้านเมือง ก็จำเป็นที่จะต้องดำเนินคดีกับพระภิกษุผู้นั้นตามกฎหมายในฐานะพลเมืองของรัฐในทางพระวินัยนั้นโดยลักษณะแห่งความผิดแล้วมี 2 ประเภท คือ โลกวัชชะ และปัณณัติวัชชะ ส่วนฝ่ายกฎหมายบ้านเมืองแบ่งน้ำหนักความผิดตามการรับรู้ของสาธารณะเป็น 2 ประเภท คือ ความผิดที่มีความชั่วร้ายในตัวเอง และความผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าเป็นความผิดความผิดโลกวัชชะ สอดคล้องกับประเภทความผิดที่มีความชั่วร้ายในตัวเอง แต่ความผิดบางประเภทในโลกวัชชะจะกว้างกว่า เช่น การเสพเมถุน การดื่มเหล้าความผิดปัณณัติวัชชะ ความสอดคล้องกับประเภทความผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าเป็นความผิดโลกวัชชะหรือความผิดที่มีความชั่วร้ายในตัวเองได้แก่ ความผิดต่อชีวิต ร่างกาย และความผิดต่อทรัพย์เป็นความผิดที่มีโทษทางโลกและชาวโลกติเตียน ความผิดที่มีโทษทางโลก คือความผิดที่มีความชั่วร้ายผิดศีลธรรมอยู่ในตัวเอง เช่น ฆ่าคน ลักทรัพย์ ส่วนความผิดที่ชาวโลกติเตียน เช่นความผิดทางเพศที่บัญญัติไว้ในปาราชิก สังฆาทิเสส การดื่มเหล้า ฉันในยามวิกาล ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่มีความผิดในตัวมันเอง สำหรับประชาชนธรรมดาหรือชาวบ้านนั้นสามารถที่จะกระทำได้ แต่ถ้าพระภิกษุกระทำจะถูกติเตียนเพราะเป็นผู้ทรงศีลจะประพฤติตนดังกล่าวเยี่ยงชาวบ้านนั้นจะไม่เหมาะสม ส่วนปัณณัติวัชชะหรือความผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าเป็นความผิด ได้แก่ความผิดที่ไม่มีโทษในตัวเอง แต่เป็นความผิดเพราะพระวินัยบัญญัติไว้หรือกฎหมายห้ามไว้ ทำให้ผู้ที่ฝ่าฝืนมีความผิด เช่น พระภิกษุฉันอาหารที่เขายังไม่ได้ให้ (ยังไม่ได้ประเคน) พระภิกษุเข้าไปในบ้านเวลาวิกาลโดยไม่บอกลาพระภิกษุที่มีอยู่และไม่มีกิจรีบด่วน เป็นอาบัติ เหตุที่บัญญัติก็เพราะเพื่อวางข้อปฏิบัติให้เหมาะสมกับสมณะหรือเพื่อความผาสุกเป็นระบบระเบียบ เอื้อต่อการดำรงชีวิตประจำวัน และป้องกันการนำไปสู่การละเมิดกฎหมายที่หนักกว่าในเรื่องของขั้นตอนการลงโทษพระภิกษุตามกฎหมายบ้านเมืองนั้น ดังนั้นการที่จะสึกพระภิกษุหรือดำเนินคดีกับพระภิกษุ จะต้องใช้วิธีการตามที่กฎหมายได้บัญญัติหลักเกณฑ์เอาไว้ส่วนการที่จะกำหนดความรับผิดในทางอาญาต่อการกระทำของพระภิกษุนั้น สมควรจะต้องพิจารณาว่าการกระทำดังกล่าว

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมุติฐานของการวิจัย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามมาตรการกฎหมายที่บังคับใช้กับพระสงฆ์ที่ละเมิดพระธรรมวินัยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ยังไม่สามารถควบคุมพระภิกษุในพระพุทธศาสนาให้อยู่ในพระวินัยอย่างเคร่งครัด ขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากรูปแบบกฎนิคหกรรมที่เป็นคำสั่งทางปกครองไม่มีบทลงโทษทางปกครองหรืออาญา รวมถึงลักษณะข้อห้ามละเมิดพระธรรมวินัยที่ไม่เป็นความผิดตามกฎหมายบ้านเมือง และกระบวนการตรวจสอบบุคคลที่จะเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุขาดมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจน ทำให้พระภิกษุในพระพุทธศาสนาไม่ยึดถือปฏิบัติพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ทำให้พระพุทธศาสนาเกิดความเสื่อมศรัทธา ซึ่งหากมีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมาย ตลอดจนนำมาตรการทางปกครองมาใช้บังคับเพิ่มเติมก็จะสามารถนำมาแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องการละเมิดพระธรรมวินัยกับพระภิกษุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยทำการศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (พระธรรมวินัย และกระบวนพิจารณาและวินิจฉัยการกระทำผิดทางวินัยของสงฆ์) ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติทางปกครอง พ.ศ. 2539 กฎมหาเถรสมาคม กฎหมายกับศาสนาคริสต์และอิสลาม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2. การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interviews) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารมาสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องทั้ง 6 กลุ่ม ได้แก่ พระภิกษุที่มีตำแหน่งปกครองพระภิกษุ พระภิกษุภายใต้ปกครองดูแล นักวิชาการ นักกฎหมายด้านศาสนา เจ้าหน้าที่ของรัฐ พุทธศาสนิกชน

3. การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เมื่อได้ข้อมูลจากการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกล่าวแล้ว นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายคณะสงฆ์ภายใต้หลักพระธรรมวินัยของไทย โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ จำนวน 8 คน ร่วมแสดงความคิดเห็นในร่างกฎหมายดังกล่าว

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและแปลความหมายจากการเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการปฏิรูปคณะสงฆ์ภายใต้หลักพระวินัย เป็นการศึกษาสภาพปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการลงโทษทางพระธรรมวินัยของศาสนาพุทธในประเทศไทย เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายในการลงโทษของศาสนาคริสต์ (ศาสนจักร) และในศาสนาอิสลาม ตลอดจนปัญหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาในการบังคับใช้กฎนิคหกรรมกับพระภิกษุสงฆ์ที่กระทำผิดพระธรรมวินัย การกำหนดความรับผิดทางอาญาในกรณีการสละสมณเพศของพระภิกษุที่ต้องปาราชิกตามพระธรรมวินัย การตรวจสอบผู้ที่มาบวชเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนา เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการปฏิรูปคณะสงฆ์ภายใต้หลักพระวินัย โดยการวิจัยมีขอบเขตการศึกษากฎหมาย ระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับพระสงฆ์ของประเทศไทย ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 รวมทั้งกฎมหาเถรสมาคม ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและจากการประชุมเสวนากลุ่ม สามารถวิเคราะห์ปัญหาออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) ปัญหาการบังคับใช้กฎนิคหกรรมกับพระภิกษุสงฆ์ที่กระทำผิดพระธรรมวินัย 2) ปัญหาการกำหนดความรับผิดทางอาญาในกรณีการสละสมณเพศของพระภิกษุที่ต้องปาราชิกตามพระธรรมวินัย 3) ปัญหาการตรวจสอบผู้ที่มาบวชเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนา ซึ่งมีรายละเอียดที่สามารถสรุปได้ ดังนี้

จากการศึกษา พบว่า ระบบนิคหกรรมเป็นเพียงกฎหรือระเบียบที่มหาเถรสมาคมตราขึ้นมาเพื่อใช้ดำเนินกระบวนการไต่สวนพระภิกษุผู้กระทำผิด หรือเพื่ออำนวยความยุติธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้เกี่ยวข้องในอธิกรณ์ นิคหกรรมจึงเป็นมาตรการสำหรับลงโทษพระภิกษุผู้ละเมิดพระธรรมวินัยและจัดเป็นสังฆกรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งถือว่าการลงนิคหกรรมดังกล่าวเป็นมาตรการลงโทษขั้นที่ 2 หลังจากที่ปรับอาบัติพระภิกษุผู้ละเมิดสิกขาบทตามสมควรแก่กรณีแล้ว แต่หากพระภิกษุรูปนั้นไม่ยอมรับ และไม่แก้ไขให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย จึงจำเป็นต้องลงนิคหกรรมเพื่อเป็นการลงโทษอีกตามสมควรแก่ความผิด ซึ่งการลงนิคหกรรมนั้นมีลักษณะเป็นการกำราบให้มีความเข็ดหลาบ เกิดสำนึกที่ดีขึ้นมา โดยมีการวางกฎเกณฑ์การลงโทษในลักษณะต่างๆ เอาไว้ตามสมควรแก่กรณีความผิด เมื่อมีขั้นตอนกระบวนการลงโทษตามนิคหกรรมแล้ว ผู้กระทำผิดที่ได้กลับความประพฤติเสียใหม่ ก็ย่อมได้รับโอกาสปล่อยให้พ้นโทษ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้เองเรียกว่ากระบวนการขั้นตอนระงับนิคหกรรม ระบบนิคหกรรมที่เกิดขึ้นภายหลังนี้เองเรียกว่ากฎนิคหกรรมของมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2521 ว่าด้วยการลงนิคหกรรม ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และเมื่อพิจารณาโดยอำนาจตามเจตนารมณ์แห่งบทบัญญัติแล้ว จะเห็นได้ว่าการลงนิคหกรรมหรือการลงโทษผู้กระทำผิดนั้นเป็นเรื่องของกฎหมายภายใต้อำนาจของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เป็นหลัก มีวัตถุประสงค์ในการนำกฎนิคหกรรม

ของมหาเถรสมาคมมาใช้ก็เพื่อที่จะเป็นกรอบวิธีในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นยังขาดความชัดเจน และไม่มีบทบัญญัติกำหนดความหมายให้สอดคล้องกับรูปแบบวิธีทางกระบวนการยุติธรรม

สำหรับการกำหนดโทษลักษณะการกระทำผิดในกรณีการสละสมณเพศของพระภิกษุที่ต้องปาราชิกตามพระธรรมวินัย พบว่า พระภิกษุผู้กระทำความผิดตามความผิดอาญา โดยการบัญญัติโทษไว้ในมาตราต่างๆ นั้นไม่ว่าจะเป็นโทษปรับหรือโทษจำคุก ต้องพิจารณาว่าการใช้โทษดังกล่าวจะเหมาะสมแก่การกระทำความผิดที่กระทำโดยพระภิกษุ และยังต้องคำนึงถึงเหตุผลในการลงโทษบุคคลที่มีการก่อให้เกิด หรือร่วมกระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ในกรณีการสละสมณเพศของพระภิกษุที่ต้องปาราชิกตามพระธรรมวินัย รวมทั้งการกำหนดเพิ่มโทษให้หนักและกว้างมากขึ้น เนื่องจากพระภิกษุสงฆ์เป็นบุคคลที่มีฐานะสูงกว่าบุคคลธรรมดา เป็นบุคคลที่ควรเคารพกราบไหว้ของคนทั่วไป เมื่อกระทำความผิดเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อศีลธรรมอันดีงามของสังคมมากกว่าบุคคลธรรมดากระทำความผิด ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะการกระทำผิดในกรณีการสละสมณเพศของพระภิกษุที่ต้องปาราชิกตามพระธรรมวินัย ได้ดังนี้

1. การกระทำผิดในกรณีฝ่ายหญิงที่ร่วมกันประพฤติละเมิดพระวินัยในการเสพเมถุน ทั้งๆ ที่รู้ว่าเป็นพระภิกษุ มีการร่วมละเมิดอย่างต่อเนื่อง ร่วมปิดบังสถานะความเป็นพระภิกษุ ซึ่งเป็นการร่วมกันกระทำความผิดหรือเป็นตัวการกระทำความผิดร่วมกัน หรือผู้ร่วมสนับสนุน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 มาตรา 86 ในการกระทำดังกล่าว โดยมีส่วนร่วมในการกระทำตั้งแต่ต้นหรือมีลักษณะเจตนาร่วมกันกับพระภิกษุ ก็เป็นตัวการร่วม หากรับรู้น้อยแต่มีเจตนาในลักษณะให้ความสะดวกแก่พระภิกษุนั้นในการเสพเมถุนก็เป็นผู้สนับสนุนได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น ควรมีบทลงโทษต่อฝ่ายหญิงที่ร่วมกระทำความผิดในการละเมิดพระวินัยการเสพเมถุนด้วย

2. การกระทำผิดในกรณีพระภิกษุที่ทำการเรี่ยไรทรัพย์จากชาวบ้านซึ่งไม่ใช่กิจของสงฆ์ การเรี่ยไรไม่ได้รับอนุญาตมากกว่า ซึ่งผลของการฝ่าฝืนมีเพียงถูกไล่ออกจากวัดตามคำสั่งมหาเถรสมาคม และต้องโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับตามพระราชบัญญัติควบคุมการเรี่ยไรเท่านั้น ซึ่งนับว่าเป็นโทษที่เบามากเมื่อเทียบกับจำนวนเงินที่ภิกษุสามารถทำการเรี่ยไรได้ ภิกษุอาจไปตั้งหลักแหล่งที่วัดอื่นทำการเรี่ยไรต่อไปได้ และการเรี่ยไรบางกรณีจะเข้าองค์ประกอบเป็นความผิดฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาได้ แต่ในทางปฏิบัติการจะตรวจสอบว่ามีการกระทำที่เป็นการเรี่ยไร โดยไม่ได้รับอนุญาต หรือเป็นการหลอกลวงให้มอบซึ่งทรัพย์สินอันจะเป็นความผิดฐานฉ้อโกงหรือไม่นั้น อาจตรวจให้พบการกระทำความผิดยาก เพราะไม่มีผู้ใดคอยตรวจสอบ และโดยสภาพของภิกษุทั้งหลายก็อยู่ตามวัด ป่าเขา หรือภิกษุบางรูปก็ปลีกวิเวกปฏิบัติธรรมในถิ่นห่างไกล การที่จะไปตรวจสอบก็ยิ่งเป็นการยาก กอปรกับพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่มีศรัทธาแรงกล้า ยิ่งเป็นการง่ายที่จะพูดจาหลอกลวงให้มอบ บริจาคทรัพย์สินให้ และคงไม่มีใครติดตามว่าทรัพย์สินที่ตนเองบริจาคไปจะใช้ในกิจการของวัดดังได้กล่าวอ้างไว้หรือไม่ ยังอาจส่งผลให้บุคคลผู้ไม่หวังดีทั้งหลายอาศัยศาสนาเป็นเครื่องมือในการฟอกเงินก็เป็นได้ เพราะการดำเนินการเกี่ยวกับเงินบริจาคในศาสนกิจนั้นตรวจสอบได้ยาก และอาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อพระพุทธศาสนา และกลายเป็นองค์กรอาชญากรรมที่ใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือก็ย่อมเป็นได้ ดังนั้นควรมีการกำหนดบทลงโทษแก่ภิกษุที่ทำการเรี่ยไรทรัพย์จากชาวบ้านซึ่งไม่ใช่กิจของสงฆ์ ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3. การกระทำผิดในกรณีพระภิกษุเกี่ยวกับการฆ่ามนุษย์ ถือว่าเป็นความผิดที่ร้ายแรงต่อพระธรรมวินัย และต้องอาบัติปาราชิกขาดจากความเป็นพระภิกษุทันที

และย่อมจะเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาด้วย ทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่พุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่ให้ความเคารพนับถือซึ่งหากพระภิกษุกระทำความผิดในขณะที่เป็นนักบวช และได้สึกจากความเป็นพระภิกษุแล้ว จำเป็นต้องกำหนดข้อห้ามคุณลักษณะมิให้บรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาได้อีก

4. การกระทำผิดในกรณีพระภิกษุที่อวดอ้างในเรื่องไสยศาสตร์ ให้โชคลาภ เครื่องรางของขลัง การอยู่ยงคงกระพัน อันจะนำมาซึ่งทรัพย์สินหรือเป็นการโฆษณาเชิงพุทธพาณิชย์ ความผิดฐานอวดอ้างอุตริมนุสธรรมที่ไม่มีอยู่ในตนของพระภิกษุรูปนั้นย่อมอาบัติปาราชิกขาดจากความเป็นภิกษุ ความผิดนี้ไม่ได้มีการบัญญัติโทษไว้ชัดเจน จึงต้องมาพิจารณาว่า ควรจะกำหนดอัตราโทษในกรณีดังกล่าวไว้เท่าใด ซึ่งผู้วิจัยสามารถอาศัยเทียบเคียงจากบทกำหนดโทษของมาตรา 342 (3) ซึ่งเป็นเหตุฉกรรจ์ของการฉ้อโกง เนื่องจากการกำหนดโทษแก่ผู้มีอาชีพ คือ นักบวช ย่อมเป็นที่ไว้วางใจแก่ประชาชน ให้มีโทษที่หนักขึ้นนั้น เพื่อคุ้มครองความไว้เนื้อเชื่อใจของผู้เสียหายที่มีต่อผู้กระทำเช่นเดียวกัน ซึ่งในกรณีเช่น ภิกษุผู้กระทำผิดก็จะต้องระวางโทษจำคุกหรือปรับให้มากกว่าการฉ้อโกงธรรมดา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสมในการกำหนดโทษแก่ผู้กระทำที่มีเหตุพิเศษให้ได้รับโทษที่หนักขึ้น

สุดท้าย มาตรการตรวจสอบผู้ที่มาบวชเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนา พบว่า การบวชในพระพุทธศาสนามีวัตถุประสงค์ที่ไปสู่จุดหมายเดียวกัน คือการพาตัวให้พ้นไปจากความทุกข์ แต่เป็นการพ้นจากความทุกข์ในระดับที่แตกต่างกัน การตรวจสอบคัดกรองบุคคลที่จะเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะหากคนที่เข้ามาบวชยังไม่สามารถตัดกิเลส สิ่งยั่วยุ ก็มีโอกาสที่จะได้รับคนเข้าบวชมาเป็นพระภิกษุที่มีคุณภาพด้อยและทำให้พระพุทธศาสนาเกิดความเสื่อมศรัทธามากขึ้น ตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 17 (พ.ศ. 2536) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์ มหาเถรสมาคมได้กำหนดคุณลักษณะของกุลบุตรที่สามารถรับให้บรรพชาอุปสมบทได้ไว้ในข้อ 13 และ 14 ได้กำหนดลักษณะของคนต้องห้ามที่ให้งดเว้นจากการบรรพชาอุปสมบทไว้ การใช้วิธีตรวจสอบคัดกรองผู้ขอบวชแบบเดิมในสมัยพุทธกาล ที่อาศัยความเชื่อถือในสัจจะวาจา ความซื่อสัตย์สุจริตของคนในสมัยนั้นที่ยังมีความละอายและความเกรงกลัวต่อบาป มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง อาจใช้ไม่ได้ผลกับคนในสมัยปัจจุบัน การกำหนดมาตรการกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ขอบวชหรือผู้รับรองที่ให้ข้อมูลอันเป็นเท็จแก่พระอุปัชฌาย์ รวมไปถึงผู้ที่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดนี้ที่เจตนาให้ข้อมูลความประพฤติที่เป็นเท็จ นอกจากนี้ การตรวจสอบคุณลักษณะต้องห้ามของผู้ขอบวชแล้ว ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการตรวจสอบข้อมูลในการตรวจสอบประวัติอาชญากรรม ให้แพทย์ช่วยพระอุปัชฌาย์ในการตรวจสอบประวัติสุขภาพ ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติช่วยพระอุปัชฌาย์ในการตรวจสอบประวัติการบวช

การอภิปรายผล

กฎนิคหกรรมเป็นมาตรการในการสืบสวนสอบสวนพระภิกษุที่ละเมิดพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา แต่พระภิกษุไม่ยอมรับปฏิบัติตามหลักนิคหกรรมเมื่อมีคำตัดสินลงโทษ การกำหนดนิยามและกำหนดบทลงโทษทางอาญากับพระภิกษุหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องที่ไม่ยอมรับนิคหกรรมตามพระธรรมวินัย ทำให้พระภิกษุเกิดความเกรงกลัวต่อกฎนิคหกรรมมากขึ้น และการกระทำละเมิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุในกรณีเสพเมถุนไม่มีการกำหนดบทลงโทษผู้กระทำผิด ผู้ที่ร่วมกระทำหรือสนับสนุนจึงต้องมีการบัญญัติบทลงโทษต่อฝ่ายหญิงหรือบุคคลอื่นที่มีส่วนร่วมกันละเมิดพระธรรมวินัย ในกรณีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือการเรี่ยไรทรัพย์สินจากประชาชนโดยอาศัยความเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนากระทำความผิดและ

พระภิกษุที่อวดอุตริในทางไสยศาสตร์ ทำเครื่องรางของขลัง อันได้มาซึ่งทรัพย์สิน และการโฆษณาเชิงพุทธพาณิชย์ ต้องดำเนินการกำหนดบทลงโทษความรับผิดทางอาญาเพื่อให้สามารถดำเนินการลงโทษกับพระภิกษุที่กระทำละเมิดพระธรรมวินัยได้ รวมถึงการคัดกรองผู้ที่จะเข้ามาบวชต้องกำหนดอำนาจให้พระอุปัชฌาย์ดำเนินการตรวจสอบประวัติบุคคลและทรัพย์สินของอนุปสัมบันก่อนเข้าบรรพชาอุปสมบทและหลังลาสิขาบทได้

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 ภายใต้หลักพระธรรมวินัย ดังนี้

1. การบังคับใช้กฎนิคหกรรมกับพระภิกษุสงฆ์ที่กระทำผิดพระธรรมวินัย

แนวทางเสนอแก้ไข

(1) บัญญัติเพิ่มเติมคำว่า “กฎนิคหกรรม” ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ให้มีความชัดเจนและครอบคลุมลักษณะการกระทำละเมิดพระธรรมวินัย เมื่อพิจารณาจากลักษณะในปัญหาความผิดในกฎนิคหกรรมที่หมายถึงเฉพาะอาบัติปาราชิก โดยเสนอแนวทางให้เพิ่มเติมในมาตรา 24 วรรคสอง ว่าในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ดังนี้

“กฎนิคหกรรม หมายถึง กฎ ระเบียบ กฎข้อบังคับของมหาเถรสมาคม ในการลงโทษพระภิกษุที่ละเมิดพระธรรมวินัย”

(2) บัญญัติการกำหนดวิธีการลงโทษที่ถูกต้องเพื่อที่จะดำเนินคดีกับพระสงฆ์ที่กระทำความผิดตามพระวินัยที่เป็นโทษอาบัติอเตกิจฉาให้มีความชัดเจนขึ้น ต้องรับโทษทางอาญาด้วย โดยเสนอแนวทางให้เพิ่มเติมในมาตรา 24/1 ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ดังนี้

“พระภิกษุจะต้องรับนิคหกรรมก็ต่อเมื่อกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยและนิคกรรมที่จะลงแก่พระภิกษุก็ต้องเป็นนิคหกรรมตามพระธรรมวินัย เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้การล่วงละเมิดพระธรรมวินัยนั้น ต้องรับผิดทางอาญาเมื่อกระทำเป็นความผิดตามกฎหมายบัญญัติ”

2. การกำหนดลักษณะการกระทำผิดในกรณีการสละสมณเพศของพระภิกษุที่ต้องปาราชิกตามพระธรรมวินัย

แนวทางเสนอแก้ไข

(1) บัญญัติเพิ่มเติมบทลงโทษต่อฝ่ายหญิงที่ร่วมกันประพฤติละเมิดพระวินัยในการเสพเมถุน ทั้งๆ ที่ว่ารู้ว่าเป็นพระภิกษุมีการร่วมละเมิดอย่างต่อเนื่อง ร่วมปิดบังสถานะความเป็นพระภิกษุ และขยายความรับผิดบุคคลที่มีส่วนร่วมในการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยให้มีโทษหนักขึ้น โดยเสนอแนวทางเพิ่มเติมใน มาตรา 44 จัตวา ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ในหมวด 7 บทกำหนดโทษ ดังนี้

“ผู้ใดรู้แล้วว่าพระภิกษุจะล่วงละเมิดพระวินัยอาบัติปาราชิกเมถุนธรรม หรือมีส่วนร่วมในการล่วงละเมิดพระวินัยนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

(2) บัญญัติเพิ่มเติมการให้อำนาจพระอุปัชฌาย์ตรวจสอบประวัติและทรัพย์สินของอนุปสัมบันก่อนและหลังบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาอย่างเข้มงวด โดยเสนอแนวทางเพิ่มเติมใน มาตรา 44 เบญจ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 44 เบญจ ในหมวด 7 บทกำหนดโทษ ดังนี้

“ผู้ใดเมื่อเป็นพระภิกษุได้กระทำความผิดล่วงละเมิดพระวินัย เบียดบังเอาทรัพย์ของวัดมาเป็นของตนหรือบุคคลที่สามโดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงหนึ่งปี หรือตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

(3) บัญญัติเพิ่มเติมกำหนดบทลงโทษต่อพระภิกษุที่ทำการเรี่ยไรทรัพย์จากชาวบ้านแล้วนำมาเป็น

ของตนซึ่งไม่ใช่กิจของสงฆ์ โดยเสนอแนวทางเพิ่มเติมใน มาตรา 44 ฉ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ในหมวด 7 บทกำหนดโทษ ดังนี้

"ผู้ใดเมื่อเป็นพระภิกษุได้กระทำความผิดล่วงละเมิดพระวินัย ทำการเรี่ยไรทรัพย์ แล้วนำทรัพย์มาเป็นของตน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสามปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

(4) บัญญัติเพิ่มเติมการกำหนดบทลงโทษที่หนักขึ้นสำหรับพระภิกษุที่อวดอ้างในเรื่องไสยศาสตร์ให้โชคลาภ เครื่องรางของขลัง การอยู่ยงคงกระพันอันจะนำมาซึ่งทรัพย์สินหรือเป็นการโฆษณาเชิงพุทธพาณิชย์ โดยเสนอแนวทางเพิ่มเติมใน มาตรา 44 สัตต ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ในหมวด 7 บทกำหนดโทษ ดังนี้

"ผู้ใดเมื่อเป็นพระภิกษุได้กระทำความผิดล่วงละเมิดพระวินัย อวดอุตริ มนุสธรรมที่ไม่มีอยู่ในตน หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยหลอกลวงดังว่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสามปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

3. การกำหนดลักษณะการกระทำผิดในกรณีการสละสมณเพศของพระภิกษุที่ต้องปาราชิกตามพระธรรมวินัย

แนวทางเสนอแก้ไข

(1) บัญญัติให้แก้ไขเพิ่มเติมพระภิกษุที่ต้องปาราชิกนั้น ต้องมีการกำหนดโทษให้กว้างและหนักขึ้นเพื่อป้องกันและกำราบพฤติกรรมล่วงละเมิดพระวินัยของพระภิกษุ เพิ่มโทษค่าปรับ โดยเสนอแนวทางเพิ่มเติมในมาตรา 44 ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ในหมวด 7 บทกำหนดโทษ ดังนี้

"ผู้ใดพ้นจากความเป็นพระภิกษุเพราะต้องอาบัติปาราชิกแล้ว ไม่ว่าจะมีคำวินิจฉัยตามมาตรา 25 หรือไม่ก็ตาม แต่มารับบรรพชาอุปสมบทใหม่ โดยกล่าวเท็จหรือปิดบังความจริงต่อพระอุปัชฌาย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

References

Chotthayangkun, P. (1995). Punishment and renouncing the monkhood. In S. Chaiyawongkhot (Ed.), *Mahachulalongkornrajavidyalaya University education: Buddhist and social sciences* (pp. 145-152). Mahachulalongkornrajavidyalaya Press. [In Thai]

Chotthayangkun, P. (2007). *Lectures on the Sangha law*. Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press. [In Thai]

Chotthayangkun, P. (2016). *Lectures on the Sangha law* (3rd ed.). Mahachulalongkorn rajavidyalaya University Press. [In Thai]

National Statistical Office. (2018). *Statistical Office reveals the survey results of social, cultural and mental health conditions in 2018*. Retrieved from http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/News/2561/N21-09-61-1.aspx [In Thai]

Packer, H. L. (1968). *The limits of the criminal sanction*. Stanford University Press.

Phra Methidhammapon (Prayun Dhammachitto). (1993). *Regulations of the Thai Sangha administration* (7th ed.). Buddhadhamma Foundation. [In Thai]

Royal Thai Government. (2020). *Management of some Buddhist monks who have inappropriate behavior*. Retrieved from https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/32976 [In Thai]

Yussayotha, A. (1988). *The process of punishment in the criminal code with Thai Sangha discipline, comparative studies*. Songkhla Teachers College, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Philosophy and Religions. [In Thai]

DOI: 10.14456/phdssj.2023.36

Received:	July	5, 2022
Revised:	August	20, 2023
Accepted:	August	25, 2023

รูปแบบเชิงอนาคตภาพการจัดการศึกษาภาษาจีนของโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษาในประเทศไทย

นงลักษณ์ เดชดำเกิงชัย[1] ธงชัย สมบูรณ์[2] จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์[3]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนในประเทศไทย (2) สร้างรูปแบบเชิงอนาคตภาพการจัดการศึกษาภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในประเทศไทยและ (3) ประเมินรูปแบบเชิงอนาคตภาพการจัดการศึกษาภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและดำเนินการวิจัยแบบ EDFR เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามเชิงลึกโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน

ผลการวิจัย พบว่า (1) สภาพการจัดการศึกษาภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย มีการจัดการศึกษาสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แต่มีปัญหาบางประเด็น เช่น ขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะ ตำราขาดความทันสมัยและงบประมาณไม่เพียงพอ (2) รูปแบบเชิงอนาคตภาพการจัดการศึกษาภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย ได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านจุดมุ่งหมายการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านแบบเรียนและสื่อการสอน ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านสภาพแวดล้อม ด้านวัดและประเมินผล และด้านเครือข่ายความร่วมมือ และ (3) ด้านการประเมินรูปแบบเชิงอนาคตภาพการจัดการศึกษาภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย ควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: รูปแบบอนาคตภาพ; การจัดการศึกษาภาษาจีน; โรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีน; ระดับประถมศึกษา
ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:
นงลักษณ์ เดชดำเกิงชัย, ธงชัย สมบูรณ์ และจารุวรรณ พลอยดวงรัตน์. (2566). รูปแบบเชิงอนาคตภาพการจัดการศึกษาภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 13*(2), 501-513.

[1] หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: nong891@yahoo.com
[2] คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
[3] คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

The Scenario Model for Chinese Language Education in Private Schools at the Primary Level in Thailand

Nongluck Dejdamkerngchai[1] Thongchai Somboon[2] Charuwan Ployduangrat[3]

Abstract

This research article aims to study (1) the conditions of Chinese language education in private schools in Thailand; (2) constructs a scenario model for Chinese language education in private schools at the primary level in Thailand; and (3) evaluates the constructed model. The key informants were seventeen experts. Using the technique of Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR), the research instrument was a structured in-depth interview form. The key informants were seventeen experts.

Findings are as follows: (1) The conditions of Chinese language education in private schools at the primary level in Thailand are in accordance with the National Education Act. However, certain problems exist such as a lack of personnel with specific skills; outdated textbooks; and insufficient budget. (2) The scenario model for Chinese language education in private schools at the primary level in Thailand is as follows; the aspect of policy, the aspect of educational goals, the aspect of curriculum, the aspect of instruction and study, the aspect of textbooks and instructional media, the aspect of teachers, the aspect of students, the aspect of environment, the aspect of measurement and evaluation, and the aspect of cooperation networks. (3) The aspect of an evaluation of the scenario model for Chinese language education in private schools at the primary level in Thailand should be developed in a continuous manner.

Keywords: The Scenario Model; Chinese Language Education Management; Private Schools; Primary Level

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Dejdamkerngchai, N., Somboon, T., & Ployduangrat, C. (2023). The scenario model for Chinese language education in private schools at the primary level in Thailand. *Ph.D. in Social Sciences Journal, 13*(2), 501-513.

[1] Doctor of Philosophy Program in Social Sciences, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Haumark, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Corresponding Author Email: nong891@yahoo.com
[2] Faculty of Education, Ramkhamhaeng University
[3] School of Industrial Education and Technology, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเป็นโลกาภิวัตน์ (globalization) ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างประเทศทั่วโลกเข้าด้วยกันโดยมีเทคโนโลยีและการสื่อสาร ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทุกมิติมากขึ้น ทั้งนี้จะเห็นได้ว่ามิติทางด้านภาษาทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างกว้างขวางและเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ภาษาจีนเป็นหนึ่งในหกภาษาที่องค์การสหประชาชาติใช้เป็นภาษาราชการ และยังเป็นภาษาที่มีการใช้ติดต่อสื่อสารกันเป็นจำนวนมาก ไม่เพียงแต่เพราะจำนวนประชากรของประเทศจีนที่มีมากที่สุด แต่บทบาทของประเทศจีนในยุคปัจจุบันยังมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนของโลก โดยเฉพาะการพัฒนาบริบทพื้นฐานในกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN) หากมองย้อนประวัติศาสตร์จะเห็นว่า ประเทศจีนมีประวัติศาสตร์ความเป็นชาติที่ยาวนาน มีภาษาที่เก่าแก่ ทั้งนี้อักษรจีนได้มีการใช้มามากกว่า 5,000 ปี ภาษาจีนจะมีอัตลักษณ์ที่สะท้อนถึงวัฒนธรรม ปรัชญาและประวัติศาสตร์ของชาติอย่างชัดเจน สำหรับประเทศไทยมีสัมพันธไมตรีกับประเทศจีนมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงปัจจุบัน วิถีชีวิตชาวจีนมีความผูกพันกับวิถีชีวิตคนไทยมากขึ้นตามลำดับ ทำให้การใช้ภาษาจีนได้รับความนิยมจนทำให้มีการเปิดสอนในโรงเรียนเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการศึกษาเรื่อง รูปแบบเชิงอนาคตภาพการจัดการศึกษาภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา ในประเทศไทย จึงมีความสำคัญต่อการวางแผนทางการศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนที่สอนภาษาจีนเป็นอย่างยิ่ง

จากประวัติการจัดการศึกษาในประเทศไทยพบว่ามีการสอนภาษาจีนตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน การจัดการเรียนการสอนจะมีทั้งช่วงเจริญรุ่งเรืองและช่วงประสบปัญหาการบริหารจัดการ อนึ่งตามรายงานของ Chulalongkorn University, Institute of Asian Studies, Chinese Studies Center (2008) และ Office of the Education Council (2010) พบว่าปัญหาส่วนมากมาจาก (1) ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดความรู้ภาษาจีน กระแสความนิยมทำให้โรงเรียนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ต้องการครูสอนภาษาจีนเป็นจำนวนมากและครูอาสาสมัครจากประเทศจีนที่มาช่วยสอนยังคงขาดประสิทธิภาพ (2) ปัญหาด้านหลักสูตร ตำรา เวลาและวิธีการเรียนการสอน การสอนภาษาจีนมีลักษณะหลากหลาย ชั่วโมงในการสอน การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการกำหนดของแต่ละโรงเรียน จึงเกิดปัญหาด้านหลักเกณฑ์ที่ไม่แน่นอน ทำให้การวัดและประเมินผลคุณภาพทางการเรียนรู้ไม่ได้มาตรฐาน (3) ปัญหาโรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีน ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจัง ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมไม่มีความชัดเจน การกำหนดกลุ่มเป้าหมายของผู้เรียน การกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอน ยังมีลักษณะคลุมเครือ (4) ปัญหาด้านงบประมาณ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐไม่เพียงพอ งบประมาณที่สนับสนุนจากองค์กรภายในประเทศและต่างประเทศได้รับอย่างจำกัด โรงเรียนมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนสนับสนุน จึงส่งผลให้โรงเรียนบางส่วนประสบปัญหาการเรียนการสอนที่ต่ำกว่ามาตรฐานและการยุบเลิก (5) ปัญหาด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการ โรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีนส่วนใหญ่มีการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการ ซึ่งผลัดเปลี่ยนตามวาระการดำรงตำแหน่ง ประธานและคณะกรรมการที่เข้ามาเป็นผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นนักธุรกิจ ที่ไม่มีความชำนาญด้านการบริหารการศึกษา จึงทำให้การกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การศึกษาขาดความต่อเนื่อง (6) ปัญหาด้านความร่วมมือระหว่างเครือข่าย ขาดความร่วมมือทางวิชาการ การสนับสนุนช่วยเหลือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระบบการสอน ระบบการบริหารและการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาระหว่างโรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีนด้วยกัน โดยทั่วไปพบว่า โรงเรียน

เอกชนสอนภาษาจีนส่วนใหญ่จะมุ่งแข่งขันมากกว่าการร่วมมือกัน ในการกำหนดมาตรฐานการเรียนการสอนที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน (Office of the Education Council, 2010, p. 90) (7) ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนอยู่ในระดับต่ำ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากผู้ปกครองของนักเรียนมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างไม่ดีและปัญหาการเข้ามามีส่วนร่วม ในการรับรู้ รับผิดชอบหรือการแสดงความเห็นต่อการบริหารการศึกษา ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐาน ที่จะทำให้เกิดการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น (Office of the Education Council, 2010, pp. 81-82)

นอกจากนี้ ยังพบว่า มีปัญหาด้านอื่น เช่น การขาดสื่อและอุปกรณ์ช่วยในการสอน ความไม่พร้อมของผู้เรียน จำนวนผู้เรียนในชั้นที่ไม่เหมาะสม ความต้องการและพื้นฐานความรู้ของผู้เรียนที่มีหลากหลายระดับ แต่การเรียนการสอนมีรูปแบบที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งทำให้การเรียนการสอนภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนในประเทศไทยไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมาโดยตลอด

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าว จึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบอนาคตภาพของจัดการศึกษาภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย
2. เพื่อสร้างรูปแบบเชิงอนาคตภาพการจัดการศึกษาภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย
3. เพื่อประเมินรูปแบบเชิงอนาคตภาพการจัดการศึกษาภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ทำการศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านบริหารวิชาการ ด้านบริหารบุคลากร ด้านบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป ของโรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีนที่สังกัดกลุ่มงานโรงเรียนนโยบายพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ

2. ขอบเขตด้านประชากร คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลที่สำคัญ (key informants) จำนวน 17 คน และกลุ่มผู้ทรงวุฒิ จำนวน 16 คน ทั้งนี้ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมีคุณสมบัติในด้านการบริหารสถานศึกษาและการสอนภาษาจีนที่สื่อสารภาษาจีนได้อย่างคล่องแคล่ว ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายซึ่งเป็นผู้บริหารและครูสอนภาษาจีนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษามีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาภาษาจีนอย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป รวมถึงเป็นตัวแทนจากเครือข่ายผู้บริหารจากเครือข่ายของโรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีนในสังกัดกลุ่มงานโรงเรียนนโยบายพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ คัดเลือกโดยใช้เทคนิคสโนว์บอล

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ข้อมูลที่ได้ทำให้ทราบถึงสภาพการจัดการศึกษาภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย สามารถนำไปวางแผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนให้ดีขึ้นได้

2. มีรูปแบบการจัดการศึกษาภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในประเทศไทยที่มีความเหมาะสม

3. มีข้อมูลพื้นฐานให้กับผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับ

สภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างของแบบจำลองที่มีการเชื่อมต่อกันอย่างมีเหตุมีผลจนสามารถคาดคะเนผลลัพธ์หรือเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น การเชื่อมโยงจะแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เป็นสาเหตุและปัจจัยที่เป็นผลลัพธ์จนเกิดเป็นชุดโครงสร้างที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ซึ่ง Keeves (1988, pp. 561-565) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบออกเป็น 4 ประเภท กล่าวคือ (1) Analogue Model เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปมัยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน ซึ่งอนุมานแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบเปรียบเทียบได้กับน้ำที่เปิดออกจากถัง ดังนั้น นักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยนักเรียนที่ออกจากระบบ (2) Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ เช่น รูปแบบการสอนของ Joyce and Weil (1985 p. 41) (3) Mathematical Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย (4) Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่างๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เช่น The Standard Deprivation Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบิดามารดา สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่บ้าน และระดับสติปัญญาของเด็ก

นอกจากนี้ Keeves (1988, p. 560) กล่าวว่า รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ควรจะมีข้อกำหนด (requirement) 4 ประการ ได้แก่ (1) รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันแบบรวมๆ (associative relationship) (2) รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น สามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ (3) รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย และ (4) รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาอนาคตภาพ

การศึกษาอนาคตภาพเป็นเรื่องสำคัญและมีความจำเป็นที่สามารถทำให้เกิดความมั่นใจในสิ่งที่จะดำเนินการต่อไปในอนาคต นอกจากนี้อนาคตภาพจะช่วยเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย วิธีการปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์แก่บุคลากรที่มีหน้าที่วางแผนในด้านต่างๆ ได้อย่างมั่นใจมากขึ้น ทำให้เตรียมการเพื่อการป้องกันปัญหาและส่งเสริมต่อโอกาสที่พึงปรารถนาได้เป็นอย่างดี

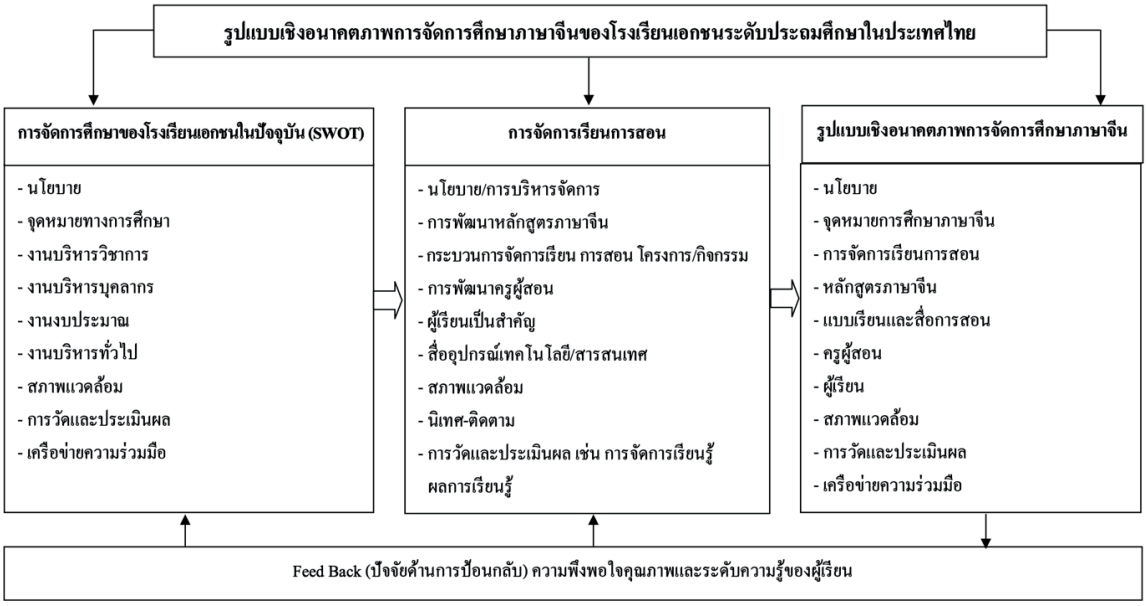
การวิจัยอนาคตด้วย Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) เป็นการวิจัยเชิงอนาคต (futures research) มีความเชื่อพื้นฐานที่ว่า อนาคตเป็นเรื่องที่สามารถทำการศึกษาได้อย่างมีระบบระเบียบ ความเชื่อของมนุษย์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในอนาคต มนุษย์จึงสามารถสร้างอนาคตได้ ทั้งนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัยในอนาคตมิใช่การทำนายที่ถูกต้อง แต่เป็นการสำรวจเพื่อศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ เพื่อที่จะหาทางทำแนวโน้มที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นและขจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดไปหรือลดน้อยลง การวิจัยอนาคตจึงมีประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจในการปฏิบัติที่จะนำไปสู่การสร้างอนาคตอันพึงประสงค์

เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) ซึ่ง Poolpatarachewin (2003) เป็นผู้พัฒนาขึ้นในปี พ.ศ. 2522 โดยเป็นการผสมผสานระหว่างเทคนิคการวิจัยแบบ Ethnographic Futures Research (EFR) และ Delphi เข้าด้วยกัน โดยรวมเอาจุดเด่นหรือข้อดีของเทคนิค EFR และเทคนิค Delphi เข้าด้วยกัน ซึ่งทั้งสองเทคนิคช่วยแก้จุดอ่อนของแต่ละเทคนิคได้เป็นอย่างดี การวิจัยแบบเทคนิค Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) เป็นเทคนิควิธีการวิจัยอนาคตที่ตอบสนองจุดมุ่งหมายและความเชื่อพื้นฐานของการวิจัยอนาคตมากที่สุดวิธีหนึ่ง ในปัจจุบันเทคนิค EDFR มีหลักการคล้ายกับเทคนิคเดลฟาย (Delphi) เพียงแต่มีการปรับปรุงวิธีให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมมากขึ้น

Poolpatarachewin (2003) ได้สรุปการดำเนินการวิจัยตามรูปแบบของเทคนิคเดลฟาย (Delphi) ดังนี้ (1) กำหนดปัญหาที่จะศึกษา ปัญหาที่จะวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย (Delphi) ควรเป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบที่ถูกต้องแน่นอนและสามารถวิจัยปัญหาได้จากการให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ เป็นผู้ตัดสิน ซึ่งประเด็นปัญหาควรจะนำไปสู่การวางแผนนโยบายหรือการคาดการณ์ในอนาคต (2) การเลือกกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมากเนื่องจากลักษณะเฉพาะของการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย (Delphi) คือ การอาศัยข้อคิดเห็นจากการตอบของผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยจะน่าเชื่อถือหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เลือกมานั้น สามารถให้ข้อมูลที่มีประโยชน์มากเพียงใด ดังนั้น สิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องคำนึงถึงในการเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ความสามารถของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญและวิธีการเลือกสรรผู้เชี่ยวชาญ (3) การทำแบบสอบถามในกระบวนการวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi) ผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 รอบ ทั้งนี้ เทคนิคเดลฟาย (Delphi) มีข้อดี คือ การไม่เปิดเผยชื่อของผู้ตอบทำให้ผู้ตอบมีอิสรภาพทางความคิด สามารถได้ความเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวนมาก ซึ่งอาจสูงเป็นร้อยเป็นพันได้และการใช้วิธีการทางสถิติเพื่อประมวลผลเป็นการลดอคติ (bias) ทำให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ รวมถึงเหมาะสำหรับคำถามยากที่มีหลายมิติที่ต้องประเมินทั้งข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์และคุณค่าทางสังคม หรือคำถามในเรื่องที่ยังขาดองค์ความรู้อย่างเพียงพอเพื่อหาคำตอบในขณะที่จำเป็นต้องมีการตัดสินใจ ด้านข้อเสียของเทคนิค เดลฟาย (Delphi) คือ มีการใช้เวลานานและการลงทุนสูง จึงนิยมทำการสำรวจเพียงสองรอบ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เชี่ยวชาญผ่านแบบสำรวจไม่เข้มข้นเหมือนการเผชิญหน้า จึงถูกกล่าวหาว่าการสำรวจได้เพียงความเห็นเฉลี่ยซึ่งอาจไม่ใช่ความเห็นที่ดีที่สุด

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. การออกแบบการวิจัย (research design) ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยใช้การวิจัยเอกสาร (documentary research) ด้วยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (literature review)

2. ตัวแปรที่ศึกษาเป็นการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ตัวแปรที่ศึกษามี 10 ด้าน ได้แก่ (1) นโยบาย (2) จุดมุ่งหมายทางการศึกษา (3) หลักสูตร (4) การจัดการเรียนการสอน (5) แบบเรียนและสื่อการสอน (6) ผู้สอน (7) ผู้เรียน (8) สภาพแวดล้อม (9) การวัดและประเมินผล และ (10) เครือข่ายความร่วมมือ

3. ผู้ที่ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีน จำนวน 17 คน คัดเลือกโดยใช้เทคนิคสโนว์บอล มีคุณลักษณะ ดังนี้

(1) ผู้ทรงวุฒิในด้านการบริหารสถานศึกษาและการสอนในระดับอุดมศึกษาที่สื่อสารภาษาจีนได้อย่างคล่องแคล่ว จำนวน 6 คน

(2) ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายซึ่งเป็นผู้บริหารระดับกระทรวงศึกษาธิการและระดับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มนโยบายพิเศษ จำนวน 3 คน

(3) ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนที่สอนภาษาจีน จำนวน 3 คน

(4) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาเชิงวิชาการซึ่งเป็นนักวิชาการในการประเมินสถานศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา) (องค์การมหาชน) จำนวน 2 คน

(5) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาจีนในโรงเรียนเอกชนที่มีประสบการณ์มากกว่า 20 ปี จำนวน 3 คน

4. ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมประเมินในกระบวนการสนทนากลุ่ม (focusgroup discussion) เป็นนักวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนภาษาจีนที่มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาภาษาจีน อย่างน้อย 20 ปีขึ้นไป รวมถึงเป็นตัวแทนจากเครือข่ายผู้บริหารจากเครือข่ายของโรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีนในสังกัด กลุ่มงานโรงเรียนนโยบายพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 16 คน คัดเลือกโดยใช้เทคนิคสโนว์บอล (snowball technic)

ผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการศึกษาภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย

1.1 ด้านการจัดการศึกษาภาษาจีน ในภาพรวมโรงเรียนมีจุดเริ่มต้นมาจากการเป็นโรงเรียนขององค์กรการกุศล ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานชาวจีน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีนยังไม่ขยายทั่วประเทศ ยังคงรวมตัวอยู่ในเมืองใหญ่และเขตธุรกิจที่มีชุมชนชาวจีนอาศัยอยู่ โรงเรียนมีการบริหารจัดการเป็นรูปแบบคณะกรรมการ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองที่ต้องการให้บุตรหลานได้เรียนรู้ภาษาจีนดีขึ้น มีสภาวะการแข่งขันเพื่อให้มีจำนวนผู้เรียนเพิ่มขึ้น มีการแสวงหาแหล่งทุนอย่างต่อเนื่อง

1.2 ด้านการบริหารวิชาการ โรงเรียนส่วนใหญ่มีจุดเด่นในการสอนภาษาและวัฒนธรรมจีน เพื่อถ่ายทอดและดำรงไว้ทางด้านอัตลักษณ์ของบรรพบุรุษ โรงเรียนมีการออกแบบหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาจีนที่มีประสิทธิภาพ ปัจจุบันมีการบริหารวิชาการให้สอดคล้องกับงานวิชาการของโรงเรียนทั่วไป

1.3 ด้านการบริหารบุคลากร มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานบุคคลอย่างชัดเจน โดยมีผู้อำนวยการและครูผู้สอนปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ครูผู้สอนที่เป็นชาวต่างชาติจะต้องมีใบอนุญาตการทำงาน (work permit)

1.4 ด้านการบริหารงบประมาณ มีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ ทั้งในระยะสั้น ระยะยาวซึ่งงบประมาณส่วนมาก ได้มาจากการสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการ มูลนิธิและผู้ปกครอง

1.5 ด้านการบริหารทั่วไป มีลักษณะคล้ายคลึงกับโรงเรียนรัฐบาล

2. อนาคตภาพการจัดการศึกษาภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย

2.1 ด้านนโยบาย รัฐต้องมีการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาภาษาจีนอย่างชัดเจน นโยบายสามารถยืดหยุ่นได้ สอดคล้องกับแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ

2.2 ด้านจุดมุ่งหมายการศึกษา โรงเรียนมีจุดมุ่งหมายพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐาน 4 ด้าน คือ ด้านการสื่อสาร ด้านวัฒนธรรม ด้านการเชื่อมโยงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและด้านสัมพันธ์กับบริบทการใช้งาน

2.3 ด้านหลักสูตรภาษาจีน มีการกำหนดหลักสูตรแกนกลางของแต่ละช่วงชั้น เพื่อเป็นจุดร่วมให้ผู้เรียนแต่ละระดับได้เรียนรู้ร่วมกัน

2.4 ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาจีนในอนาคตต้องสอนจากง่ายไปหายาก การสอนต้องให้ผู้เรียนเริ่มเรียนรู้จากคำศัพท์คำเดียวไปสู่คำศัพท์คู่ คำศัพท์ในชีวิตประจำวัน การสร้างประโยคจนถึงการเขียนเรียงความ

2.5 ด้านแบบเรียนและสื่อการเรียนการสอน มีการจัดทำตำราแบบเรียนภาษาจีนสำหรับทุกระดับชั้น แบบเรียนมีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างเข้าใจในความเหมือนความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมไทย

2.6 ด้านครูผู้สอนภาษาจีน ผู้สอนต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทางวิชาการที่ทันสมัย มีทักษะการสอน

สอดแทรกคุณธรรมและบูรณาการการสอนกับวิชาอื่นได้ สนใจใฝ่รู้เพื่อปรับปรุงทักษะของตนเอง มีเจตคติที่ดีต่อการสอนภาษาจีน สามารถใช้เทคโนโลยีและสื่ออุปกรณ์ มีเทคนิคและวิธีการสอนที่ดี

2.7 ด้านผู้เรียน ผู้เรียนต้องมีเจตคติที่ดี สนใจศึกษาค้นคว้า เรียนรู้ด้วยตนเอง มีความกระตือรือร้นและมีความสุขในการเรียนภาษาจีน มีวินัยการเรียนรู้ หมั่นฝึกฝน เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.8 ด้านสภาพแวดล้อม การจัดการศึกษาภาษาจีนมีการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อสร้างศูนย์การเรียนรู้ภาษาจีน ห้องเรียนภาษาและวัฒนธรรมจีน มีการเสริมสร้างประสบการณ์และบรรยากาศ การเรียนรู้นอกห้องเรียน และจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน

2.9 ด้านการวัดผลประเมินผล การศึกษาภาษาจีนมีการวัดและประเมินผลด้านความรู้ ทักษะการใช้ภาษาจีน โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินตามสภาพความเป็นจริง

2.10 ด้านเครือข่ายความร่วมมือ มีการจัดตั้งคณะกรรมการประสานระหว่างกลุ่มเครือข่ายในระดับภูมิภาค มีการสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาโรงเรียนในด้านต่างๆ รวมทั้งขยายความร่วมมือทางการศึกษาภาษาจีนไปยังระดับนานาชาติด้วย

3. ด้านการประเมินรูปแบบเชิงอนาคตภาพการจัดการศึกษาภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในประเทศไทยควรมีการพัฒนางานด้านนโยบาย ครูผู้สอน การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

การอภิปรายผล

1. ด้านนโยบาย นโยบายการจัดการศึกษาการสอนภาษาจีนในระดับประถมศึกษามีความสอดคล้องนโยบายการศึกษาของชาติ ดังจะเห็นได้จาก ในปี พ.ศ. 2557 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและโรงเรียนนำไปสู่การปฏิบัติ ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและเพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน (Ministry of Education, 2014) นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีนโยบายสนับสนุนพัฒนาการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจหลักตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ 20 (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งมีการขับเคลื่อนทุกแผนย่อยในประเด็น 12 การพัฒนาการเรียนรู้และแผนย่อยที่ 3 ในประเด็น 11 ศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต รวมทั้งแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาและนโยบายรัฐบาล ทั้งในส่วนนโยบายด้านการปฏิรูปการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัยและนโยบายเร่งด่วนเตรียมบุคคลเข้าสู่ศตวรรษที่ 21

2. ด้านจุดมุ่งหมายการศึกษา โรงเรียนสอนภาษาจีนต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม ซึ่งจุดมุ่งหมายจะสามารถบอกทิศทางการจัดการศึกษาได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ เพราะการกำหนดจุดมุ่งหมายการศึกษามีความสำคัญเปรียบเสมือนการกำหนดทิศทางเป้าหมาย เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน (Sinlarat, 2019, p. 106) การจัดการศึกษาภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย มีจุดมุ่งหมายในการสืบสานการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีนด้วยการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีขีดความสามารถในการใช้ภาษาจีน ได้ตามบริบทการใช้งานและบรรลุเกณฑ์การประเมินผล ตามหลักมาตรฐานสากลตั้งแต่ระดับพื้นฐาน สามารถนำไปต่อยอดการศึกษาในระดับสูง สร้างอาชีพและเข้าถึงโอกาสทางธุรกิจในระดับนานาชาติได้ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่องค์กรยูเนสโกได้กำหนด

ไว้ในเป้าหมายที่ 1 คือ การสร้างหลักประกันให้เด็กหญิงชายทุกคน สำเร็จประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่มีคุณภาพและไม่มีค่าใช้จ่าย นำสู่ผลลัพธ์การเรียนที่มีประสิทธิภาพ (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2018)

3. ด้านหลักสูตรภาษาจีน การจัดหลักสูตรมีความสำคัญต่อการกำหนดกรอบแนวทางการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับความรู้ ประสบการณ์ ทักษะที่จำเป็นต่อเรื่องที่ศึกษา นอกจากนั้นยังช่วยถ่ายทอดวัฒนธรรม ปลูกฝังแนวคิดและค่านิยม การสร้างความเจริญเติบโต ความสมบูรณ์ทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับ ความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้และยังเป็นการกำหนดเค้าโครงสร้างทั่วไปของเนื้อหา กลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์ หรือสิ่งเฉพาะที่จะจำเป็นต่อการเรียนการสอน ซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็ก เพื่อให้สำเร็จการศึกษาและสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น หรือเข้าสู่เส้นทางอาชีพได้ต่อไป (Good, 1973, p. 157)

4. ด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในโรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีนให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (child center) หมายถึง การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความแตกต่างของบุคคล (Kitroongrueng, 2002, p. 10) ทั้งนี้ ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้มีการปฏิบัติจริง และสามารถเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายจนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (Somboon, 2019, p. 92)

5. แบบเรียนและสื่อการเรียนการสอน โรงเรียนสอนภาษาจีนต้องมีการผลิตแบบเรียนที่มีเนื้อหาถูกต้องบรรจุไว้ในเล่ม รวมทั้งมีความน่าสนใจ ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Sawatpanich (2002) ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับแบบเรียนที่ดีต้องมีความถูกต้องและเที่ยงตรงในเรื่องของเนื้อหาและข้อเท็จจริง สามารถนำไปใช้อ้างอิงในการค้นคว้าหาความจริงของแต่ละคนได้ และมีความยากง่ายในการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ถ้อยคำที่ใช้ต้องเป็นถ้อยคำที่เด็กใช้ในชีวิตประจำวันและเป็นประโยคสั้น

6. ด้านครูผู้สอนภาษาจีน สำหรับครูผู้สอนในโรงเรียนสอนภาษาจีนจะต้องมีคุณลักษณะเป็นผู้ที่มีความรู้ทันสมัยและมีทักษะการสอน สามารถบูรณาการการสอนกับวิชาอื่นได้ ครูผู้สอนต้องเป็นผู้มีเจตคติที่ดีต่อการสอนภาษาจีน มีคุณธรรมจริยธรรม สามารถใช้เทคโนโลยีและสื่ออุปกรณ์ในการสอน มีเทคนิคการสอนที่ดี สามารถกระตุ้นเร้าผู้เรียนให้ฝึกฝน สนทนาโต้ตอบและสื่อสารแปลความได้ ครูผู้สอนต้องเป็นผู้ที่ขยันเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ สอดคล้องกับ Teachers Professional Promotion Subcommittee of the Teachers Council of Thailand (1990, pp. 9-11) คุณลักษณะของครูที่ดีมี 4 ประการดังนี้ (1) รอบรู้ คือ จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการที่เกิดขึ้นในสังคมของตนและของโลก มีความรอบรู้ในวิชาชีพของตนและมีความเชี่ยวชาญ ในหลักสูตรวิธีสอนและวิธีประเมินผลการศึกษาในวิชาชีพหรือกิจการที่ตนรับผิดชอบ (2) สอนดี คือ จะต้องทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนา การสอนให้สอดคล้องกับความสามารถ และความสนใจของนักเรียน อีกทั้งสามารถให้บริการแนะแนวในด้านการเรียน การครองตนและการรักษาสุขภาพอนามัย จัดทำและใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถปรับการเรียนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของบ้านเมือง (3) มีคุณธรรมจรรยาบรรณ คือ มีศรัทธาในวิชาชีพครู

ตั้งใจใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพเพื่อให้บริการแก่นักเรียนและสังคม มีความซื่อสัตย์ต่อหลักการของอาชีพครู มีความรับผิดชอบในด้านการศึกษาต่อสังคม ชุมชนและนักเรียน มีความรัก ความเมตตาและความปรารถนาดีต่อนักเรียน อุทิศตนและเวลาเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้รับความเจริญเติบโตและพัฒนาการในทุกด้าน และ (4) มุ่งมั่นพัฒนา คือ รู้จักสำรวจและปรับปรุงตนเอง สนใจใฝ่รู้และศึกษาหาความรู้ต่างๆ รู้จักเพิ่มพูนวิทยฐานะของตน คิดค้นและทดลองใช้วิธีการใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนด้วย

7. ด้านผู้เรียน ลักษณะของผู้เรียนโรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับทักษะที่สำคัญในการใช้ชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศสื่อเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพ เช่น ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ประกอบด้วย คิดสร้างสรรค์ ใส่ใจนวัตกรรม มีวิจารณญาณ แก้ปัญหาเป็น สื่อสารดีและเต็มใจร่วมมือ ทักษะสารสนเทศสื่อเทคโนโลยี ประกอบด้วย ความรู้ด้านสารสนเทศของข้อมูลข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับการรับสื่ออย่างสร้างสรรค์ และทักษะชีวิตและอาชีพ และการนำมาปรับใช้ ประกอบด้วย ใส่ใจดูแลตนเอง รู้จักเข้าสังคม เรียนรู้วัฒนธรรม รู้จักปรับตัว ริเริ่มสิ่งใหม่ มีความยืดหยุ่น รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความเป็นผู้นำ พัฒนาอาชีพ หมั่นหาความรู้รอบด้าน

8. ด้านสภาพแวดล้อมการจัดการศึกษาภาษาจีน สภาพแวดล้อมทางการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับอาคาร สถานที่ บริเวณโดยรอบ รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ที่อยู่รอบตัวผู้เรียนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ตามสภาพแวดล้อมของตนได้

9. ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษาภาษาจีน การวัดและประเมินผลการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมการวัดและการประเมินทำให้ครูผู้สอนได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ ในการออกแบบการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมต่อไป นอกจากนี้ยังสามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนา การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งสถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาจะต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติ ในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกันและเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตการศึกษาและระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอกเพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียน ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา (Ministry of Education, 2008, p. 24)

10.ด้านเครือข่ายความร่วมมือ โรงเรียนสอนภาษาจีนได้มีการจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชนตามสังกัดแต่ละภูมิภาค ได้แก่ กลุ่มโรงเรียนเอกชนภาคเหนือ กลุ่มโรงเรียนเอกชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มโรงเรียนเอกชน ภาคกลาง กลุ่มโรงเรียนเอกชนกรุงเทพมหานคร กลุ่มโรงเรียนเอกชนภาคตะวันออก กลุ่มโรงเรียนเอกชนภาคตะวันตกและกลุ่มโรงเรียนเอกชนภาคใต้ เพื่อให้แต่ละกลุ่มมีความร่วมมือในการพัฒนาการเรียน การสอนภาษาจีน ตลอดจนจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะภาษาจีน ทั้งนี้ สอดคล้องกับ Mongkol-sit (2019) ที่ศึกษาพบว่า องค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษามี 6 องค์ประกอบ คือ หลักการของเครือข่าย ภาระหน้าที่ในการพัฒนาการจัดการศึกษา แนวทางการปฏิบัติงานเครือข่าย กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน คุณลักษณะที่ดีของผู้นำเครือข่าย และเทคนิคการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย

ทั้งนี้ โรงเรียนสอนภาษาจีนในอนาคต ต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนการสอน การพัฒนาและการสร้างนวัตกรรมการศึกษาภาษาจีนร่วมกัน มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อสร้างหลักสูตรภาษาจีนที่ใช้ร่วมกันในลักษณะของหลักสูตรท้องถิ่น รวมทั้งมีการกำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ในการบริหารจัดการโรงเรียนร่วมกันเพื่อให้มีมาตรฐานเดียวกัน อนึ่งโรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีน ต้องสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาภาษาจีนระหว่างโรงเรียนเอกชนเครือข่ายในต่างประเทศด้วย มีการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ดีเช่น การสนับสนุนทุนฝึกอบรม ทุนศึกษาต่อ การสนับสนุนบุคลากรทางการศึกษา เทคโนโลยีการสอนและการพัฒนาองค์ความรู้ที่ทันสมัยเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านนโยบาย โรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีนควรกำหนดนโยบายการพัฒนาโรงเรียนได้อย่างเป็นอิสระ ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ด้านครูผู้สอน โรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีนควรมีการจัดฝึกอบรมภาษาจีนอย่างต่อเนื่องและการศึกษาดูงานในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

3. ด้านการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีนควรจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภาษาจีนและกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อสร้างทักษะวิชาชีพและวิชาการให้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

4. ด้านเครือข่ายและชุมชนสัมพันธ์ โรงเรียนควรสร้างเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชนด้วยกัน

References

Chulalongkorn University, Institute of Asian Studies, Chinese Studies Center. (2008). *Teaching Chinese in Thailand primary level*. Author. [In Thai]

Good, C. (1973). *Dictionary of education*. McGraw-Hill.

Joyce, B., & Weil, M. (1985). *Models of teaching* (2nd ed.). Prentice-Hall.

Keeves, P. J. (1988). *Educational research, methodology, and measurements: An international handbook*. Pergamum.

Kitroongrueng, N. (2002). *Learners are important and write a learning management plan of professional teachers*. Satapornbooks. [In Thai]

Ministry of Education. (2008). *Guidelines and learning outcome measures*. Author. [In Thai]

Ministry of Education. (2014). *Announcement of the Ministry of Education on the reform policy for Chinese language teaching*. Author. [In Thai]

Mongkolsit, S. (2019). The strategy of collaboration network for the development of educational management of private schools in Chonburi. *Journal of MCU Nakhondhat, 6*(1), 5843-5859. [In Thai]

Office of the Education Council. (2010). *Research report for the development of a Chinese language teaching management system in Thailand overview*. Author. [In Thai]

Poolpatarachewin, C. (2003). Future Research Practices with EDFR. *Journal of Education Studies, 32*(1), 1-39. [In Thai]

Sawatpanich, K. (2002). *Teaching reading in primary school*. Kurusapa Printing Ladphrao. [In Thai]

Sinlarat, P. (2019). *General education courses: Principles and procedures* (4th ed.). Chulalongkorn University Press. [In Thai]

Somboon, T. (2019). *Teacher professional* (2nd ed.). Ramkhamhaeng University Press. [In Thai]

Teachers Professional Promotion Subcommittee of the Teachers Council of Thailand. (1990). *Good teacher traits*. Author. [In Thai]

The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2018). *Issues and trends in education for sustainable development*. Retrieved from https://en.unesco.org/sites/default/files/issues_0.pdf

DOI: 10.14456/phdssj.2023.37

Received:	July	23, 2022
Revised:	August	20, 2023
Accepted:	August	25, 2023

การพัฒนากฎหมายประกันสังคมสำหรับแรงงานต่างด้าว ซึ่งเข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย

เรืองเดช นวสันติ[1] ณฐ สันตาสว่าง[2]
ภูมิ โชคเหมาะ[3] ไพศิษฐ์ พิพัฒนกุล[4]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกฎหมายประกันสังคม (2) สภาพปัญหาเกี่ยวกับสิทธิตามกฎหมายประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย (3) วิเคราะห์และเปรียบเทียบกฎหมายและสิทธิในระบบประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวซึ่งเข้ามาทำงานโดยชอบด้วยกฎหมายของไทยกับต่างประเทศ และ (4) หาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนากฎหมายประกันสังคมให้ได้รับการคุ้มครองตามหลักประกันสังคม สำหรับแรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและแปลความหมายจากการเปรียบเทียบ

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากฎหมายประกันสังคมสำหรับแรงงานต่างด้าวซึ่งเข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย จะต้องแก้ไขพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 กำหนดให้มีคำนิยาม “ลูกจ้างแรงงานต่างด้าว” และ “แรงงานต่างด้าวจดทะเบียน” เพื่อความชัดเจนในการตีความ และมีมาตรการทางกฎหมายในการใช้สิทธิประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานโดยชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทย (กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องมาจากการทำงาน คลอดบุตร สงเคราะห์บุตร ว่างงาน และชราภาพ) รวมทั้งแรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งเดินทางออกนอกราชอาณาจักรมีสิทธิประกันสังคมคุ้มครองอย่างต่อเนื่อง แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่ลูกจ้างแรงงานจ่ายเงินสมทบครั้งสุดท้าย และกำหนดโทษทางกฎหมายในกรณีนายจ้างที่หลีกเลี่ยงการไม่ขึ้นทะเบียนลูกจ้างหรือไม่นำส่งเงินสบทบประกันสังคมให้หนักขึ้น

คำสำคัญ: ประกันสังคม; แรงงานต่างด้าว; พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533
ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:
เรืองเดช นวสันติ, ณฐ สันตาสว่าง, ภูมิ โชคเหมาะ และไพศิษฐ์ พิพัฒนกุล. (2566). การพัฒนากฎหมายประกันสังคมสำหรับแรงงานต่างด้าวซึ่งเข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 13*(2), 514-528.

[1] หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: ruengdaj_boy@hotmail.com
[2] คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
[3,4] คณะนิติศาสตร์ ปรีดีพนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

The Development of Social Security Law for Foreign Workers Legally Working in Thailand

Ruengdaj Navasanti[1] Nut Santaswang[2]
Poom Chokmoh[3] Phaisith Phipatanatkul[4]

Abstract

This research article aims to study (1) the concepts and theories related to social security law; (2) problem regarding the rights under the social security law of foreign workers who are legally allowed to work in Thailand; (3) analyze and compare the laws and rights in the social security system of migrant workers who come to work legally in Thailand and abroad; and (4) find appropriate ways to develop social security laws to provide social security protection for foreign workers who are legally permitted to work in Thailand by using a qualitative research method and collecting data through documentary research, in-depth interviews and focus group discussion and analyzed the data by using content analysis techniques and comparison interpretation.

Findings are as follows: The development of social security law for foreign workers legally working in Thailand. The Social Security Act, B.E. 2533 must be amended to have a definition that "foreign employee" and "registered foreign worker" for clarity in interpretation and legal measures in exercising the social security rights of foreign workers who come to work legally in Thailand. (in case of encountering danger or sickness not due to work, childbirth, child support, unemployment and old age) Including foreign workers who are legally allowed to work in Thailand who travel out of the Kingdom have the right to social security protection continuously, but must not exceed one year from the last payment of contributions by the workers. And the penalty for employers avoiding registration of employees or not sending social security contributions is to have imprisonment and a more severe fine.

Keywords: Social Security; Foreign Workers; Social Security Act, B.E. 2533
Type of Article: Research Article

Cite this article as:
Navasanti, R., Santaswang, N., Chokmoh, P., & Phipatanatkul, P. (2023). The development of social security law for foreign workers legally working in Thailand. *Ph.D. in Social Sciences Journal, 13*(2), 514-528.

[1] Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Haumark, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Corresponding Author Email: ruengdaj_boy@hotmail.com
[2] Faculty of Law, Ramkhamhaeng University
[3,4] Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีความตกลงร่วมมือในด้านเศรษฐกิจ การลงทุน และแรงงานฝีมืออย่างเสรีร่วมกันในสมาชิกอาเซียน ทำให้รัฐบาลปรับนโยบายอนุญาตให้มีการจ้างแรงงานต่างด้าวจากสหภาพเมียนมา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ที่ตามบันทึกความเข้าใจ (Memorandum Of Understanding--MOU) และแรงงานประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกำหนดระเบียบ กฎเกณฑ์ในการเข้ามาทำงานของแรงงานต่างด้าวให้ถูกต้องตามกฎหมาย ในปี พ.ศ. 2561 มีแรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้ทำงานทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 3,805,827 คน (Ministry of Labour, 2018) ซึ่งเป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นที่รัฐบาลกำหนดมาตรการให้แรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย ได้รับการคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชนอย่างเท่าเทียมกันในมิติประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community--AEC) และตามหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights) และสิทธิการคุ้มครองประกันสังคมตามองค์การแรงงานระหว่างประเทศ มีสภาพปัญหา ดังนี้ (Suriya, 2012)

1. ปัญหาการกำหนดนิยาม “แรงงานต่างด้าว” ยังไม่มีการกำหนดนิยามความหมายเป็นการเฉพาะ ทำให้เกิดปัญหาการตีความ

2. ปัญหากำหนดมาตรการทางกฎหมายในการใช้สิทธิประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานโดยชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทย (1) กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องมาจากการทำงาน (2) กรณีคลอดบุตร (3) กรณีสงเคราะห์บุตร (4) กรณีว่างงาน และ (5) กรณีชราภาพ ซึ่งทั้ง 5 กรณียังไม่ได้รับความคุ้มครองตามสิทธิประโยชน์อย่างเท่าเทียมและเสมอภาค

3. ปัญหาการคุ้มครองสิทธิประกันสังคมในกรณีแรงงานต่างด้าวเปลี่ยนงานหรือเปลี่ยนนายจ้าง แรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายเมื่อเปลี่ยนย้ายสถานที่ทำงาน นายจ้างเดิมไม่แจ้งออกและนายจ้างใหม่ก็ไม่สามารถขึ้นทะเบียนประกันสังคมได้ ทำให้แรงงานต่างด้าวกลุ่มนี้กลายเป็นแรงงานหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและขาดสภาพการเป็นผู้ประกันตน

4. ปัญหากำหนดโทษในทางกฎหมายในกรณีนายจ้างที่หลีกเลี่ยงการไม่ขึ้นทะเบียนลูกจ้าง หรือไม่นำส่งเงินสมทบประกันสังคม ให้มีการกำหนดโทษทางอาญาและทางปกครองให้เหมาะสม

จากสภาพปัญหาดังกล่าว การกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้แรงงานต่างด้าวได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายประกันสังคมที่มีอยู่ให้ได้รับสิทธิประโยชน์อย่างครบถ้วน จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขกฎหมายประกันสังคมที่มีอยู่ในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความเป็นธรรมและมีความเสมอภาค ดังนั้น จึงควรพัฒนาปรับปรุงกฎหมายประกันสังคมสำหรับแรงงานต่างด้าวที่เข้าทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมายให้เหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกฎหมายประกันสังคม

2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับสิทธิตามกฎหมายประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบกฎหมายและสิทธิในระบบประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวซึ่งเข้ามาทำงานโดยชอบด้วยกฎหมายของไทยกับต่างประเทศ

4. เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนากฎหมายประกันสังคมให้ได้รับการคุ้มครองตามหลักประกันสังคม สำหรับแรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาต

ให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยทำการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 แนวคิดหลักสิทธิมนุษยชนของแรงงานต่างด้าวระหว่างประเทศ อนุสัญญาว่าด้วยประกันสังคมตามองค์การแรงงานระหว่างประเทศ และกฎหมายประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานโดยชอบด้วยกฎหมายของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐเกาหลี สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 กลุ่ม จำนวน 35 คน ได้แก่ ผู้ประกอบการ (นายจ้าง) แรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานโดยชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทย ตัวแทนสหภาพแรงงานต่างด้าว นักวิชาการและนักสิทธิมนุษยชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ใช้บริการบริษัทรักษาความปลอดภัย และนักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกฎหมาย และการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าว จำนวน 8 คน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกฎหมายประกันสังคม

2. ทำให้ทราบสภาพปัญหาเกี่ยวกับสิทธิตามกฎหมายประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย

3. ทำให้ทราบถึงการวิเคราะห์และเปรียบเทียบกฎหมายและสิทธิในระบบประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวซึ่งเข้ามาทำงานโดยชอบด้วยกฎหมายของไทยกับต่างประเทศ

4. ทำให้ทราบถึงแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนากฎหมายประกันสังคมให้ได้รับการคุ้มครองตามหลักประกันสังคม สำหรับแรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดหลักสิทธิมนุษยชนของแรงงานต่างด้าว

การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของแรงงานต่างด้าวโดยการส่งเสริมสวัสดิการและศักดิ์ศรีของแรงงานต่างด้าว และมีมาตรการที่ชัดเจนในการจัดการกับการลักลอบขนย้ายและการค้ามนุษย์ มีการนำบทลงโทษขั้นรุนแรงมาใช้กับผู้กระทำความผิด รวมทั้งประเทศที่ว่าจ้างแรงงานต่างด้าวต้องให้ความช่วยเหลือแรงงานต่างด้าวที่ถูกแสวงหาประโยชน์และละเมิดสิทธิเนื้อหาปฏิญญาประกอบด้วย 4 ส่วน คือ หลักการทั่วไป พันธกิจของประเทศผู้รับ พันธกิจของประเทศผู้ส่ง และพันธกิจของอาเซียน (Sajjanan, Uiyanon, Wanaset, & Buasawan, 2014)

1. อนุสัญญาองค์การสหประชาชาติ ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยความเป็นทาส อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของคนงานอพยพและสมาชิกครอบครัว ซึ่งมุ่งคุ้มครองทั้งแรงงานถูกต้องตามกฎหมายและแรงงานนอกระบบให้มีสิทธิเท่าเทียมกับแรงงานในประเทศ และพิธีสารเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก สนธิสัญญาและข้อตกลงองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยการอพยพเพื่อหางานทำ (Siripreecha, 2009) ข้อแนะว่าด้วยแรงงานอพยพ ซึ่งมุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิของแรงงาน 3 ด้าน คือ ความเท่าเทียมในด้านโอกาสและการรักษาพยาบาล ด้านนโยบายสังคม และด้านการจ้างงานและที่พักอาศัย อนุสัญญาว่าด้วย

แรงงานอพยพ ค.ศ 2518 ซึ่งมุ่งเน้นในการจัดการแรงงานอพยพผิดกฎหมาย และมิได้ระบุให้แรงงานผิดกฎหมายได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกับแรงงานชอบด้วยกฎหมาย ปฏิญญาว่าด้วยหลักการและสิทธิขั้นพื้นฐานในการทำงานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ซึ่งมีหลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการสมาคมและการยอมรับอย่างมีประสิทธิผลในสิทธิที่จะร่วมเจรจาต่อรอง การขจัดแรงงานบังคับหรือการเกณฑ์แรงงานทุกรูปแบบ การเลิกล้มการใช้แรงงานเด็กอย่างได้ผล และการยุติการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานและการทำงาน กรอบพหุภาคีว่าด้วยการย้ายถิ่นฐานแรงงานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ซึ่งได้รวบรวมหลักการและแนวทางปฏิบัติต่างๆ ที่ตั้งอยู่บนบรรทัดฐานระหว่างประเทศ โดยมิได้มีผลผูกมัดสมาชิกผู้ร่วมลงนามตามกฎหมาย

2. กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ได้แก่ ร่างตราสารสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ประกอบด้วย ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ เป็นข้อตกลงใช้ร่วมกันเป็นแนวทางไปสู่เสรีภาพและความเท่าเทียมโดยการปกป้องสิทธิมนุษยชนของทุกคนในทุกแห่งหน ปฏิญญานี้มีบทบัญญัติที่ให้การรับรองสิทธิของแรงงาน รวมถึงแรงงานอพยพ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง การขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Rights and Liberties Protection Department, 2014) ซึ่งมีเนื้อหาระบุว่าภาคีสมาชิกขอให้คำมั่นว่าจะเคารพสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของบุคคล รวมถึงสิทธิในชีวิต เสรีภาพในศาสนา เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการชุมนุม สิทธิเลือกตั้ง และสิทธิในการได้รับการพิจารณาความอย่างยุติธรรม โดยยังมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการห้ามค้าทาส และรับรองสิทธิที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เช่น สิทธิในการเข้าร่วมสหภาพแรงงาน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งมีผลผูกมัดภาคีสมาชิกให้ทำงานเพื่อมุ่งสู่การให้สิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง แก่ปัจเจกบุคคล รวมถึงสิทธิแรงงานและสิทธิในสุขภาพอนามัย สิทธิในการศึกษา ตลอดจนสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่พอเพียงโดยกติการะหว่างประเทศฉบับนี้มีบทบัญญัติในการรับรองสิทธิในการทำงาน และสิทธิในการมีสภาพในการทำงานที่เหมาะสม

กฎหมายเกี่ยวกับประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานโดยชอบด้วยกฎหมายของไทย

การประกันสังคมเป็นหลักในการสร้างความมั่นคงทางสังคม โดยการบังคับเก็บเงินสมทบ 3 ฝ่าย จากลูกจ้าง นายจ้าง และรัฐบาล ให้สิทธิประโยชน์ 4 เรื่องหลักๆ ได้แก่ การประกันสุขภาพ การประกันการเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน การประกันชราภาพ และการประกันทุพพลภาพ (Loypimai, 2009) พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และแก้ไข พ.ศ. 2558 ให้คำนิยามตามมาตรา 5 “ลูกจ้าง” หมายความว่า ผู้ซึ่งทำงานให้นายจ้างโดยรับค่าจ้าง และ “ผู้ประกันตน” หมายความว่า ผู้ซึ่งจ่ายเงินสมทบอันก่อให้เกิดสิทธิได้รับประโยชน์ ทดแทนตามพระราชบัญญัตินี้ โดยไม่มีการกำหนดนิยามความหมายที่เป็นการเฉพาะสำหรับแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย สำหรับการเป็นผู้ประกันตนให้ลูกจ้างซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปีบริบูรณ์และไม่เกินหกสิบปีบริบูรณ์เป็นผู้ประกันตน ลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ประกันตนอยู่แล้วตามวรรคหนึ่งเมื่อมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์และยังเป็นลูกจ้างของนายจ้างซึ่งอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ให้ถือว่าลูกจ้างนั้นเป็นผู้ประกันตนต่อไป

สำหรับกรณีประโยชน์ทดแทนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 กำหนดไว้ ได้แก่

1. กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย ผู้ประกันตน

มีสิทธิได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ในอัตราร้อยละห้าสิบของค่าจ้างตามมาตรา 57 สำหรับการที่ผู้ประกันตนต้องหยุดงานเพื่อการรักษาพยาบาลตามคำสั่งของแพทย์ครั้งหนึ่งไม่เกินเก้าสิบวัน และในระยะเวลาหนึ่งปีปฏิทินต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน เว้นแต่การเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังตามที่กำหนดในกฎกระทรวงก็ให้มีสิทธิได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน แต่ไม่เกินสามร้อยหกสิบห้าวัน ระยะเวลาได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ ให้เริ่มนับแต่วันแรกที่ต้องหยุดงานตามคำสั่งของแพทย์จนถึงวันสุดท้ายที่แพทย์กำหนดให้หยุดงาน หรือจนถึงวันสุดท้ายที่หยุดงานในกรณีผู้ประกันตนกลับเข้าทำงานก่อนครบกำหนดเวลาตามคำสั่งของแพทย์แต่ไม่เกินระยะเวลาที่กำหนดในวรรคหนึ่ง

ในกรณีที่ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับค่าจ้างจากนายจ้างในระหว่างหยุดงาน เพื่อการรักษาพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานหรือมีสิทธิตามระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงาน สัญญาจ้างแรงงาน หรือข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง แล้วแต่กรณี ผู้ประกันตนไม่มีสิทธิได้รับเงินทดแทนตามวรรคหนึ่งจนกว่าสิทธิได้รับเงินค่าจ้างนั้นได้สิ้นสุดลง จึงจะมีสิทธิได้รับเงินทดแทนดังกล่าวเท่าระยะเวลาที่คงเหลือ และถ้าเงินค่าจ้างที่ได้รับจากนายจ้างในกรณีใดน้อยกว่าเงินทดแทนการขาดรายได้จากกองทุน ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับเงินทดแทนจากกองทุนในส่วนที่ขาดด้วย ตามมาตรา 64

2. กรณีคลอดบุตร ผู้ประกันตนแต่ละคนมีสิทธิได้รับสำหรับการคลอดบุตรไม่จำกัดจำนวนครั้ง และในกรณีที่ผู้ประกันตนหยุดงานเพื่อการคลอดบุตร ให้ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์การหยุดงานเพื่อการคลอดบุตรไม่เกินสองครั้งเป็นการเหมาจ่ายในอัตราครั้งละร้อยละห้าสิบของค่าจ้างตามมาตรา 57 เป็นเวลาเก้าสิบวัน

3. กรณีทุพพลภาพ ผู้ประกันตนทุพพลภาพอันมิใช่เนื่องจากการทำงานให้มีสิทธิได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ในอัตราร้อยละห้าสิบของค่าจ้างตามมาตรา 57 ตลอดชีวิต และในกรณีที่คณะกรรมการการแพทย์วินิจฉัยว่าการทุพพลภาพของผู้ประกันตนได้รับการฟื้นฟูตามมาตรา 70 (6) จนมีสภาพดีขึ้นแล้ว ให้เลขาธิการหรือผู้ซึ่งเลขาธิการมอบหมายพิจารณาสั่งลดเงินทดแทนการขาดรายได้เนื่องจากการทุพพลภาพได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการแพทย์กำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

ในกรณีที่ได้มีการลดเงินทดแทนการขาดรายได้ตามวรรคหนึ่งไปแล้ว ต่อมาในภายหลังปรากฏว่าเหตุทุพพลภาพนั้นมีสภาพเสื่อมลง ถ้าคณะกรรมการการแพทย์วินิจฉัยว่าการทุพพลภาพนั้นเสื่อมลงไปจากที่เคยวินิจฉัยไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้เลขาธิการพิจารณาเพิ่มเงินทดแทนการขาดรายได้นั้นได้ ตามมาตรา 72

4. กรณีตาย ประโยชน์ทดแทนกรณีตาย ดังนี้

(1) เงินค่าทำศพตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยเท่าของอัตราสูงสุดของค่าจ้างขั้นต่ำรายวัน ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน ให้จ่ายให้แก่บุคคลตามลำดับ ดังนี้

(ก) บุคคลซึ่งผู้ประกันตนทำหนังสือระบุให้เป็นผู้จัดการศพ และได้เป็นผู้จัดการศพผู้ประกันตน

(ข) สามีภริยา บิดามารดา หรือบุตรของผู้ประกันตนซึ่งมีหลักฐานแสดงว่าเป็นผู้จัดการศพผู้ประกันตน

(ค) บุคคลอื่นซึ่งมีหลักฐานแสดงว่าเป็นผู้จัดการศพผู้ประกันตน

(2) เงินสงเคราะห์กรณีที่ผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย ให้จ่ายแก่บุคคลซึ่งผู้ประกันตนทำหนังสือระบุให้เป็นผู้มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์นั้น แต่ถ้าผู้ประกันตนมิได้มีหนังสือระบุไว้ก็ให้นำมาเฉลี่ยจ่ายให้แก่สามีภริยา บิดามารดา หรือบุตรของผู้ประกันตนในจำนวนที่เท่ากัน ดังนี้

(ก) ถ้าก่อนถึงแก่ความตาย ผู้ประกันตน

ได้ส่งเงินสมทบมาแล้วตั้งแต่สามสิบหกเดือนขึ้นไป แต่ไม่ถึงหนึ่งร้อยยี่สิบเดือน ให้จ่ายเงินสงเคราะห์เป็นจำนวนเท่ากับร้อยละห้าสิบของค่าจ้างรายเดือนที่คำนวณได้ตามมาตรา 57 คูณด้วยสี่

(ข) ถ้าก่อนถึงแก่ความตาย ผู้ประกันตนได้ส่งเงินสมทบมาแล้วตั้งแต่หนึ่งร้อยยี่สิบเดือนขึ้นไป ให้จ่ายเงินสงเคราะห์เป็นจำนวนเท่ากับร้อยละห้าสิบของค่าจ้างรายเดือนที่คำนวณได้ตามมาตรา 57 คูณด้วยสิบสอง

ในกรณีที่ผู้ประกันตนที่ทุพพลภาพตามมาตรา 71 ถึงแก่ความตายให้นำความในมาตรา 73 มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้นำเงินทดแทนการขาดรายได้ที่ผู้ประกันตนได้รับในเดือนสุดท้ายก่อนถึงแก่ความตายมาเป็นเกณฑ์ในการคำนวณ

ในกรณีที่ผู้ประกันตนที่ทุพพลภาพนั้นอยู่ในข่ายที่จะได้รับเงินค่าทำศพ และเงินสงเคราะห์กรณีที่ผู้ประกันตนถึงแก่ความตายในฐานะที่เป็นผู้ประกันตนและในฐานะที่เป็นผู้ประกันตนที่ทุพพลภาพตามวรรคหนึ่งในเวลาเดียวกัน ให้มีสิทธิได้รับเงินค่าทำศพและเงินสงเคราะห์กรณีที่ผู้ประกันตนถึงแก่ความตายตามมาตรา 73 เพียงทางเดียว

5. กรณีสงเคราะห์บุตร ประโยชน์ทดแทนกรณีสงเคราะห์บุตร (1) ค่าสงเคราะห์ความเป็นอยู่ของบุตร (2) ค่าเล่าเรียนบุตร (3) ค่ารักษาพยาบาลบุตร และ (4) ค่าสงเคราะห์อื่นที่จำเป็น และให้ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีสงเคราะห์บุตรสำหรับบุตรชอบด้วยกฎหมายซึ่งมีอายุตามที่กำหนดในกฎกระทรวงแต่ต้องไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์ จำนวนคราวละไม่เกินสามคน บุตรชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวไม่รวมถึงบุตรบุญธรรมหรือบุตรซึ่งได้ยกให้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่น ตามมาตรา 75 ตรี

6. กรณีชราภาพ ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพ ได้แก่ เงินเลี้ยงชีพรายเดือน เรียกว่า “เงินบำนาญชราภาพ” หรือเงินบำเหน็จที่จ่ายให้ครั้งเดียว เรียกว่า “เงินบำเหน็จชราภาพ” ในกรณีที่ผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบเดือน ให้มีสิทธิได้รับเงินบำนาญชราภาพตั้งแต่เดือนถัดจากเดือนที่อายุครบห้าสิบห้าปีบริบูรณ์ เว้นแต่เมื่อมีอายุครบห้าสิบห้าปีบริบูรณ์และความเป็นผู้ประกันตนยังไม่สิ้นสุดลงตามมาตรา 38 ให้ผู้นั้นมีสิทธิได้รับตั้งแต่เดือนถัดจากเดือนที่ความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลง

ในกรณีที่ผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบเดือนให้มีสิทธิได้รับเงินบำนาญชราภาพตั้งแต่เดือนถัดจากเดือนที่อายุครบห้าสิบห้าปีบริบูรณ์ เว้นแต่เมื่อมีอายุครบห้าสิบห้าปีบริบูรณ์และความเป็นผู้ประกันตนยังไม่สิ้นสุดลงตามมาตรา 38 หรือมาตรา 41 ให้ผู้นั้นมีสิทธิได้รับตั้งแต่เดือนถัดจากเดือนที่ความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลง ในกรณีที่ผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบไม่ครบหนึ่งร้อยแปดสิบเดือนและความเป็นผู้ประกันตนได้สิ้นสุดลงตามมาตรา 38 หรือมาตรา 41 ให้ผู้นั้นมีสิทธิได้รับเงินบำเหน็จชราภาพ

ผู้ประกันตนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย เมื่อความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลงไม่ว่าจะส่งเงินสมทบครบหนึ่งร้อยแปดสิบเดือนหรือไม่ก็ตาม และประสงค์ที่จะไม่พำนักอยู่ในประเทศไทย ให้มีสิทธิได้รับเงินบำเหน็จชราภาพ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

7. กรณีว่างงาน ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงานตั้งแต่วันที่แปดนับแต่วันว่างงานจากการทำงานกับนายจ้างรายสุดท้าย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง การจ่ายเงินสมทบให้รัฐบาลนายจ้างและผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ออกเงินสมทบเข้ากองทุนเพื่อการจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย กรณีทุพพลภาพ กรณีตาย และกรณีคลอดบุตร ฝ่ายละเท่ากันตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ต้องไม่เกินอัตราเงินสมทบท้ายพระราชบัญญัตินี้ ให้รัฐบาล

นายจ้าง และผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ออกเงินสมทบเข้ากองทุนเพื่อการจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีสงเคราะห์บุตร กรณีชราภาพ และกรณีว่างงานตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ต้องไม่เกินอัตราเงินสมทบท้ายพระราชบัญญัตินี้

การกำหนดอัตราเงินสมทบ ให้กำหนดโดยคำนึงถึงประโยชน์ทดแทนและค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงานตามมาตรา 24

(1) กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน ผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าสามเดือน ภายในระยะเวลาสิบห้าเดือนก่อนวันรับบริการทางการแพทย์

(2) กรณีคลอดบุตร ผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าเจ็ดเดือนภายในระยะเวลาสิบห้าเดือนก่อนวันรับบริการทางการแพทย์

(3) กรณีทุพพลภาพ ผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าสามเดือนภายในระยะเวลาสิบห้าเดือนก่อนทุพพลภาพ

(4) กรณีตาย กรณีที่ผู้ประกันตนถึงแก่ความตายโดยมิใช่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน ถ้าภายในระยะเวลาหกเดือนก่อนถึงแก่ความตายผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งเดือน

(5) กรณีสงเคราะห์บุตร ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีสงเคราะห์บุตรต่อเมื่อภายในระยะเวลาสามสิบหกเดือนก่อนเดือนที่มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทน ผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบสองเดือน

(6) กรณีชราภาพ ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพต่อเมื่อผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบเดือน ไม่ว่าระยะเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบเดือนจะติดต่อกันหรือไม่ก็ตาม

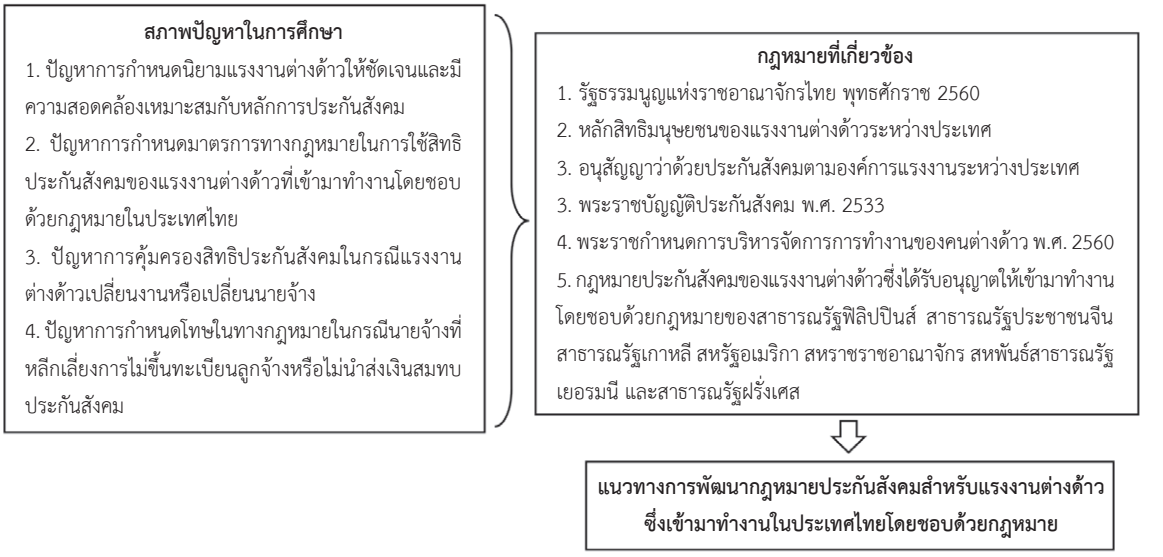
(7) กรณีว่างงาน ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงานต่อเมื่อผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือน และต้องอยู่ภายในระยะเวลาสิบห้าเดือนก่อนการว่างงาน

8. การส่งเงินประกันสังคมของแรงงานต่างด้าว มีดังนี้

(1) กองทุนประกันสังคม แรงงานต่างด้าวต้องขึ้นทะเบียนกับสำนักงานประกันสังคมและจ่ายเงินสมทบกองทุนประกันสังคมในอัตราร้อยละ 5 ของค่าจ้าง นายจ้างจ่ายสมทบร้อยละ 5 รัฐบาลร้อยละ 2.75 ได้รับสิทธิประโยชน์ 7 กรณี คือ กรณีเจ็บป่วยหรือประสบอันตราย ทุพพลภาพ ตายซึ่งไม่เนื่องจากการทำงาน รวมทั้งคลอดบุตร สงเคราะห์บุตร ชราภาพ และว่างงาน

(2) กองทุนเงินทดแทน นายจ้างของแรงงานต่างด้าวเป็นผู้จ่ายสมทบฝ่ายเดียวในอัตรา 0.2-1% ของค่าจ้างตามความเสี่ยงของประเภทกิจการ โดยได้รับสิทธิประโยชน์ในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย ทุพพลภาพ สูญหายหรือตายเนื่องจากการทำงาน

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมุติฐานของการวิจัย

กฎหมายประกันสังคมที่มีอยู่ในปัจจุบันยังมีปัญหาการจำแนกกลุ่มแรงงานต่างด้าวในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคมและการไม่สามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์ในระบบประกันสังคมโดยทันทีและไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจนในการคุ้มครองตามสิทธิมนุษยชนได้อย่างครบถ้วน กอรปกับบทกำหนดโทษทางอาญาและทางปกครองสำหรับนายจ้างเกี่ยวกับการไม่ส่งเงินหรือนำส่งเงินไม่ครบยังไม่เพียงพอที่จะดำเนินการบังคับทางกฎหมายให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายประกันสังคมปัจจุบัน หรือพัฒนากฎหมายประกันสังคมสำหรับแรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมายขึ้นมาใหม่ เพื่อให้แรงงานต่างด้าวได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมตามหลักสิทธิมนุษยชน

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยทำการศึกษาทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากฎหมายประกันสังคมสำหรับแรงงานต่างด้าวซึ่งเข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งเอกสารของไทยและต่างประเทศ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2. การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interviews) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารมาสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องทั้ง 5 กลุ่ม จำนวน 35 คน ได้แก่ ผู้ประกอบการ (นายจ้าง) แรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานโดยชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทย ตัวแทนสหภาพแรงงานต่างด้าว นักวิชาการและนักสิทธิมนุษยชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ใช้บริการบริษัทรักษาความปลอดภัย และนักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกฎหมาย

3. การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เมื่อได้ข้อมูลจากการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกดังกล่าวแล้ว นำข้อมูลที่ได้มาหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนากฎหมายประกันสังคมให้ได้รับการคุ้มครองตามหลักประกันสังคม สำหรับแรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ จำนวน 8 คน ร่วมแสดงความคิดเห็น

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและแปลความหมายจากการเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย

การศึกษากฎหมายประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นการศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับสิทธิตามกฎหมายประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบกฎหมายและสิทธิประโยชน์ในระบบประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานโดยชอบด้วยกฎหมายของไทยกับต่างประเทศ ตลอดจนหลักกฎหมายประกันสังคมในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการใช้สิทธิประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานโดยชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทย สิทธิในการเปลี่ยนงานหรือเปลี่ยนนายจ้าง และบทลงโทษในกรณีนายจ้างที่หลีกเลี่ยงการไม่ขึ้นทะเบียนลูกจ้างหรือไม่นำส่งเงินสมทบประกันสังคม เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมายให้มีความเหมาะสม โดยการวิจัยมีขอบเขตการศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 กฎหมายอื่นๆ และระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและจากการสนทนากลุ่ม สามารถนำมาวิเคราะห์ปัญหาแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ (1) การกำหนดนิยาม “แรงงานต่างด้าว” ให้ชัดเจนและมีความสอดคล้องเหมาะสมกับหลักการประกันสังคม (2) การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการใช้สิทธิประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานโดยชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทย (3) การคุ้มครองสิทธิประกันสังคมในกรณีแรงงานต่างด้าวเปลี่ยนงานหรือเปลี่ยนนายจ้าง และ (4) การกำหนดโทษในทางกฎหมายในกรณีนายจ้างที่หลีกเลี่ยงการไม่ขึ้นทะเบียนลูกจ้างหรือไม่นำส่งเงินสมทบประกันสังคม ซึ่งมีรายละเอียด โดยสรุปดังนี้

จากการศึกษา พบว่า พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ไม่มีกำหนดนิยาม “แรงงานต่างด้าว” ไว้เพื่อเป็นบทบัญญัติบังคับใช้ทางกฎหมาย ซึ่งหากมีการกำหนดนิยามความหมายไว้เฉพาะก็จะทำให้มีความชัดเจนและสามารถตีความหมายได้อย่างถูกต้องตามเจตนาของกฎหมายที่ถูกบัญญัติ สอดคล้องกับนิยามความหมายขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization--ILO) ที่กำหนดไว้ จึงควรที่จะต้องกำหนดนิยามของแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมายให้ชัดเจน

สำหรับการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการใช้สิทธิประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานโดยชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทย พบว่า สิทธิประโยชน์อันเกิดจากการเป็นผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ในการใช้สิทธิประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานโดยชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทยยังมีความไม่เหมาะสมอยู่หลายประการ โดยแยกพิจารณาดังนี้

1. กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องมาจากการทำงาน พบว่า การเกิดสิทธิประโยชน์กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องมาจากการทำงาน ผู้ประกันตนจะต้องจ่ายเงินสบทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 เดือน ภายใน 15 เดือน ก่อนวันเข้ารับบริการ เป็นการขัดต่อสิทธิการรักษาพยาบาล ซึ่งแตกต่างกับระบบประกันสังคมของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ที่กำหนดให้ผู้ประกันตนจะได้รับการประกันสุขภาพในกรณีเจ็บป่วยโดยอัตโนมัติ ทำให้สามารถรับการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ และไม่มีกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำสุดของการเป็นผู้ประกันตน

2. กรณีคลอดบุตร พบว่า พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 กำหนดให้ลูกจ้างผู้ประกันตนที่เป็นหญิงมีสิทธิในกรณีคลอดบุตรไม่เกิน 2 ครั้ง ในอัตราเหมาจ่าย 13,000 บาท และหยุดงานเพื่อการคลอดบุตรในอัตราครั้งละร้อยละ 50 ของค่าจ้างเป็นเวลา 90 วันนั้น ยังไม่สอดคล้องตามหลักการองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) และยังพบว่ากลุ่มแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานภายใต้บันทึกความเข้าใจ (MOU) ว่าด้วยการจ้างแรงงานระหว่างรัฐ 3 สัญชาติ ลาว เมียนมา และกัมพูชา ส่วนมากเป็นประเภทแรงงานไร้ฝีมือที่ต้องใช้กำลังในการทำงาน เมื่อมีการตั้งครรภ์เกิดขึ้นจะถูกนายจ้างบีบให้ออกจากงานหรือถูกเลิกจ้าง ทำให้พ้นจากสภาพการเป็นผู้ประกันตน ซึ่งหากแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานโดยถูกกฎหมายคลอดบุตรหลังจากเมื่อพ้นกำหนด 6 เดือน นับแต่พ้นจากการเป็นผู้ประกันตนแล้ว แรงงานต่างด้าวกลุ่มนี้ก็จะเสียซึ่งสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายไม่ได้รับเงินค่าคลอดบุตรและเงินเลี้ยงดูบุตร และในบางกรณีที่แรงงานต่างด้าวต้องเดินทางกลับประเทศต้นทาง ก็จะทำให้ถูกตัดสิทธิประโยชน์ในส่วนนี้ไป ย่อมขัดต่อหลักความเป็นธรรมและไม่เป็นไปตามหลักกฎหมายองค์การแรงงานระหว่างประเทศที่กำหนดไว้

3. กรณีสงเคราะห์บุตร พบว่า แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานโดยชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทยที่อยู่ในระหว่างที่รอผลักดันให้ถูกส่งตัวกลับประเทศต้นทาง เมื่อส่งตัวกลับไปแล้วก็จะเสียสิทธิประโยชน์ในส่วนนี้ไป เนื่องจากประเทศไทยไม่มีกำหนดความร่วมมือระหว่างประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวกับความเชื่อมโยงข้อตกลงประกันสังคมหรือข้อตกลง SSA (Social Security Agreement) ที่จะสามารถขอรับเงินตามสิทธิประโยชน์จากประเทศปลายทางได้

4. กรณีว่างงาน พบว่า แรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยมีสิทธิได้รับเงินชดเชยกรณีว่างงานสูงสุดถึง 6 เดือน แต่มีข้อกำหนดว่าจะต้องหานายจ้างใหม่ภายใน 30 วัน เพื่อให้สามารถอยู่ทำงานในประเทศไทยต่อไปได้ ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วการที่จะได้รับเงินชดเชยในกรณีว่างงานนั้นต้องรอถึงในวันที่แปดนับจากวันที่ว่างงานวันแรก ซึ่งทำให้ได้รับเงินชดเชยได้สูงสุดเพียง 23 วัน เท่านั้น โดยแรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยส่วนใหญ่ จึงไม่ได้รับเงินชดเชยในกรณีว่างงานครบถ้วน และถ้าหากหานายจ้างใหม่ไม่ได้ภายใน 30 วัน ก็จะต้องถูกส่งกลับตามกระบวนการทางแรงงานระหว่างประเทศ เงินชดเชยในกรณีว่างงานก็ไม่สามารถติดตามขอรับเงินชดเชยดังกล่าวได้

5. กรณีชราภาพ พบว่า แรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมายเมื่อสิ้นสภาพการเป็นลูกจ้าง จะต้องเดินทางออกนอกราชอาณาจักรกลับไปยังประเทศต้นทาง ไม่มีสิทธิรับบำเหน็จชราภาพจนกว่า แรงงานต่างด้าวนั้นจะอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ ซึ่งทางปฏิบัติเป็นไปได้ยากยิ่ง นอกจากนี้ สำนักงานประกันสังคมไม่มีหลักประกันใดๆ ว่าเมื่อครบกำหนดแรงงานต่างด้าวจะได้รับเงินจำนวนดังกล่าวครบถ้วน โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานภายใต้บันทึกความเข้าใจ (MOU) ว่าด้วยการจ้างแรงงานระหว่างรัฐ 3 สัญชาติ ลาว เมียนมา และกัมพูชา ก็จะไม่ได้รับสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพ คงมีสิทธิรับเงินบำนาญแต่มีความยุ่งยาก

ในขั้นตอนการขอรับเงิน เนื่องจากประเทศไทยไม่มีความร่วมมือระหว่างประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวกับความเชื่อมโยงข้อตกลงประกันสังคมหรือข้อตกลง SSA สามารถที่จะรับเงินบำเหน็จในประเทศของแรงงานต่างด้าว ประเทศต้นทางได้เมื่อกลับไปยังประเทศของตน

นอกจากนี้ การคุ้มครองสิทธิประกันสังคมในกรณีแรงงานต่างด้าวเปลี่ยนงานหรือเปลี่ยนนายจ้าง แรงงานต่างด้าวสามารถเปลี่ยนนายจ้างได้ โดยต้องใช้ใบแจ้งออกจากงาน และหากใบแจ้งออกเกิน 15 วัน จะต้องดำเนินการทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) ใหม่ และนายจ้างเดิมยังคงมีหน้าที่ต้องแจ้งต่อนายทะเบียนภายใน 15 วัน นับแต่วันที่แรงงานต่างด้าวออกจากงาน ไม่ว่าด้วยเหตุใด หากไม่แจ้งจะมีความผิดตามกฎหมาย ทำให้ไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงระบุชื่อนายจ้างใหม่ได้ เป็นเหตุให้นายจ้างใหม่ก็ไม่สามารถลงทะเบียนประกันสังคมให้ได้รับสิทธิประโยชน์คุ้มครองอย่างต่อเนื่องได้เช่นกัน

สุดท้าย การกำหนดโทษในทางกฎหมายในกรณีนายจ้างที่หลีกเลี่ยงการไม่ขึ้นทะเบียนลูกจ้างหรือไม่นำส่งเงินสมทบประกันสังคม บทลงโทษในกรณีนายจ้างที่หลีกเลี่ยงการไม่ขึ้นทะเบียนลูกจ้างหรือไม่นำส่งเงินสมทบประกันสังคมนั้น ยังไม่มีความเข้มงวดทำให้นายจ้างเกิดความไม่เกรงกลัวต่อบทลงโทษตามกฎหมาย การกำหนดมาตรการลงโทษอาญาและค่าปรับให้หนักขึ้นเพื่อเป็นการให้นายจ้างเกิดความยำเกรงต่อกฎหมายและเคารพปฏิบัติตามกฎหมายให้มากขึ้น จึงควรกำหนดบทลงโทษให้หนักขึ้นกว่าเดิม

การอภิปรายผล

การกำหนดนิยาม “แรงงานต่างด้าว” พบว่า ในพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ไม่มีการบัญญัติความหมายให้ชัดเจน และไม่สามารถตีความหมายทางกฎหมายได้อย่างถูกต้องตามเจตนาของกฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้นมาใช้บังคับ ซึ่งนิยาม “แรงงานต่างด้าว” สอดคล้องกับนิยามความหมายตามองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) กำหนดนิยามของแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในต่างประเทศโดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อทำให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น ดังนั้น การนิยามคำว่า “แรงงานต่างด้าว” ให้หมายถึง “บุคคลที่เข้าทำงานหรือได้เข้าทำกิจกรรมที่ได้รับค่าตอบแทนในรัฐที่ตนไม่ได้เป็นคนในชาตินั้น” จึงเป็นการเหมาะสมและยังสอดคล้องกับอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิแรงงานต่างด้าวและสมาชิกในครอบครัวนี้ซึ่งครอบคลุมสิทธิตามกฎหมาย และเพื่อเป็นหลักการประกันสังคมของลูกจ้างที่เป็นแรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย

การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการใช้สิทธิประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานโดยชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทย พบว่า กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องมาจากการทำงาน แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานโดยชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทย หากมีการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องมาจากการทำงานย่อมได้รับความเดือดร้อนอย่างแสนสาหัส ไม่ควรกำหนดเงื่อนเวลาการส่งเงินสมทบเป็นเงื่อนไขการเกิดสิทธิ ย่อมเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ทดแทนเมื่อพิจารณาการเกิดสิทธิประโยชน์ในกรณีผู้ประกันตนได้รับการประกันสุขภาพในกรณีเจ็บป่วย ควรกำหนดการเกิดสิทธิประโยชน์ทดแทนได้โดยอัตโนมัติทันทีเมื่อเข้าสู่ระบบประกันสังคมอันทำให้สามารถรับการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ โดยไม่มีกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำสุดของการเป็นสมาชิก อันแนวทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานโดยชอบด้วยกฎหมายสอดคล้องกับระบบประกันสังคมสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ระบบประกันสังคมที่ได้กำหนดให้แรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายที่ทำงานเป็นลูกจ้างและมีรายได้

เกิน 450 ยูโรต่อเดือน และมีการจ่ายเงินสมทบเข้าตามที่กฎหมายกำหนด ได้รับการประกันสุขภาพในกรณีเจ็บป่วย ทำให้สามารถรับการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ โดยไม่มีกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำสุดของการเป็นสมาชิก ทำให้ได้รับความคุ้มครองอย่างเต็มที่ ในกรณีคลอดบุตร และเงินสงเคราะห์บุตร พบว่า แรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย ถูกเลิกจ้างก่อนครบสัญญา หากลูกจ้างแรงงานต่างด้าวที่เป็นหญิงตั้งครรภ์ เนื่องจากมีข้อกำหนดทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานที่เป็นหญิงตั้งครรภ์กำหนดไว้อย่างชัดเจน และหากฝ่าฝืนจะมีบทกำหนดโทษที่รุนแรง ทำให้นายจ้างปฏิเสธการทำงานและถูกเลิกจ้างงานอย่างไม่เป็นธรรม ซึ่งไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ฉบับที่ 183 ว่าด้วยสิทธิความคุ้มครองความเป็นมารดาที่กำหนดคุ้มครองไว้ และเมื่อพ้นสภาพผู้ประกันตนตามกฎหมายประกันสังคม ถูกจำกัดสิทธิประโยชน์ในการคลอดบุตรต่อเนื่องได้อีกเพียง 6 เดือน นับแต่ออกจากงาน และเสียสิทธิที่จะได้รับเงินสงเคราะห์การหยุดงานเพื่อคลอดบุตรและเสียสิทธิที่จะได้รับค่าคลอดบุตรอย่างที่ควรจะได้รับตามสิทธิ ในกรณีว่างงานแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย ถูกจำกัดสิทธิในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ทดแทนในกรณีการว่างงาน เนื่องจากเมื่อสิ้นสุดสัญญาจ้าง ซึ่งในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรน่า 2019 มีสถานประกอบการปิดกิจการชั่วคราวจำนวนมาก ทำให้แรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายถูกนายจ้างเลิกจ้างและต้องเดินทางกลับประเทศต้นทางตนเอง ซึ่งแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายกลุ่มนี้จะไม่สามารถหางานทำได้ เมื่อไปติดต่อสำนักงานประกันสังคมเพื่อยื่นขอสิทธิประโยชน์ในกรณีว่างงาน เจ้าหน้าที่ของรัฐตรวจสอบขั้นตอนเอกสารทำให้เกิดความยุ่งยากยิ่งขึ้นทำให้ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคมอย่างครบถ้วน ในกรณีชราภาพ พบว่า เมื่อสิ้นสุดสัญญาจ้างตามข้อตกลงแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยจะต้องถูกส่งตัวกลับยังประเทศของตน เงื่อนไขสิทธิประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการได้รับในกรณีชราภาพ จึงไม่สามารถเกิดขึ้นได้ และย่อมไม่เป็นธรรมต่อแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยที่ได้ส่งเงินสมทบมาตลอดระยะเวลาตามสัญญาจ้าง แนวทางในการแก้ไขโดยการทำข้อตกลงความเชื่อมโยงข้อตกลงประกันสังคมหรือข้อตกลง SSA โดยมีการกำหนดให้ออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดเงื่อนไขขึ้นมารองรับน่าจะเกิดผลที่เป็นรูปธรรม

การคุ้มครองสิทธิประกันสังคมในกรณีแรงงานต่างด้าวเปลี่ยนงานหรือเปลี่ยนนายจ้าง พบว่า แรงงานต่างด้าวไม่สามารถแจ้งย้ายออกได้ด้วยเหตุผลนายจ้างเอารัดเอาเปรียบใช้แรงงานหนักหรือกดขี่ข่มเหงแรงงานต่างด้าว ทำให้ต้องหนีไปรับจ้างทำงานกับนายจ้างใหม่โดยไม่มีการแจ้งการย้ายออกและย้ายเข้าให้ถูกต้อง ทำให้ไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงระบุชื่อนายจ้างใหม่ได้ เป็นเหตุให้นายจ้างใหม่ก็ไม่สามารถลงทะเบียนประกันสังคมให้ได้รับสิทธิประโยชน์คุ้มครองอย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องมีการออกระเบียบข้อบังคับเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้สอดคล้องกับการบังคับทำให้นายจ้างต้องปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด

การกำหนดโทษในทางกฎหมายในกรณีนายจ้างที่หลีกเลี่ยงการไม่ขึ้นทะเบียนลูกจ้างหรือไม่นำส่งเงินสมทบประกันสังคม พบว่า นายจ้างไม่แจ้งขึ้นทะเบียนลูกจ้างและไม่นำส่งเงินสมทบกองทุนประกันสังคม ทำให้รัฐบาลและลูกจ้างได้รับความเสียหาย การกำหนดลงโทษนายจ้างโดยมาตรการทางอาญามาใช้บังคับลงโทษ เพื่อเป็นการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการลงโทษเพื่อที่เหมาะสมเพื่อให้นายจ้างมีความรับผิดชอบต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนากฎหมายประกันสังคมสำหรับแรงงานต่างด้าวซึ่งเข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย ได้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในปัญหาการกำหนดนิยาม “แรงงานต่างด้าว” ให้ชัดเจนและมีความสอดคล้องเหมาะสมกับหลักการประกันสังคม ควรกำหนดนิยามความหมายขึ้นให้เหมาะสมและเป็นการเฉพาะเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประกันสังคมของลูกจ้างที่เป็นแรงงานต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตทำงานในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยกำหนดนิยามความหมายดังนี้

“ลูกจ้างแรงงานต่างด้าว” หมายถึง บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยมีการจ้างแรงงานตามกฎหมายในประเทศไทย โดยให้หมายความรวมถึงผู้ที่จดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียน

“แรงงานต่างด้าวจดทะเบียน” หมายถึง แรงงานต่างด้าวที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายไทยในระยะเวลาที่ให้จดทะเบียนแรงงาน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้สิทธิให้อยู่อาศัยและทำงานอย่างถูกกฎหมายในประเทศไทย

2. ข้อเสนอแนะในปัญหากำหนดมาตรการทางกฎหมายในการใช้สิทธิประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานโดยชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทย

2.1 กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องมาจากการทำงาน ควรบัญญัติให้ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย หรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องจากการทำงานต่อเมื่อนายจ้างลงทะเบียนเป็นผู้ประกันตนภายในสิบห้าวันนับแต่วันส่งเงินสมทบให้แก่สำนักงานประกันสังคม

2.2 กรณีคลอดบุตร ควรบัญญัติให้สิทธิลูกจ้างแรงงานต่างด้าวที่เป็นหญิงมีครรภ์ หากต้องครบกำหนดระยะเวลาการทำงานหรือครบกำหนดต้องเดินทางออกนอกราชอาณาจักร ให้มีสิทธิขออนุญาตอยู่ในราชอาณาจักรได้เป็นการชั่วคราวเพื่อการคลอดบุตร

2.3 กรณีสงเคราะห์บุตร ควรบัญญัติให้ควรให้สำนักงานประกันสังคมยกเลิกข้อจำกัดหรือเงื่อนไขเกี่ยวกับเอกสารที่สร้างภาระเกินจำเป็น

2.4 กรณีว่างงาน ควรบัญญัติให้สิทธิแรงงานต่างด้าวที่ทำงานครบกำหนดตามสัญญาจ้างและต้องเดินทางกลับประเทศต้นทางสามารถได้รับเงินสบทบในส่วนการว่างงานคืนได้

2.5 กรณีชราภาพ ควรบัญญัติให้ตรากฎกระทรวง เพื่อกำหนดวิธีการและหลักเกณฑ์ในการจ่ายบำเหน็จชราภาพให้ชัดเจน โดยให้ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวจะต้องเดินทางกลับประเทศต้นทางไม่น้อยกว่า 2 ปี จึงมีสิทธิยื่นขอรับเงินบำเหน็จชราภาพได้ โดยไม่จำต้องรอให้ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์

3. ข้อเสนอแนะในปัญหาการคุ้มครองสิทธิประกันสังคมในกรณีแรงงานต่างด้าวเปลี่ยนงานหรือเปลี่ยนนายจ้าง ควรบัญญัติให้ในกรณีที่ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวมีความจำเป็นต้องเดินทางกลับไปยังประเทศต้นทางเพราะเหตุครบระยะเวลาการอนุญาตให้ทำงานหรือมีเหตุจำเป็นอื่น ให้ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวยื่นความจำนงและเหตุผลต่อสำนักงานประกันสังคมในเขตพื้นที่ภายในเจ็ดวันก่อนวันเดินทางกลับประเทศต้นทาง และในกรณีลูกจ้างแรงงานต่างด้าวมีความประสงค์เดินทางกลับเข้ามาทำงานในราชอาณาจักรอีก ให้ถือว่าความเป็นผู้ประกันตนสะดุดลงจนกว่าลูกจ้างแรงงานต่างด้าวจะเข้ามาทำงานและจ่ายเงินสบทบอีกครั้ง แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวจ่ายเงินสบทบครั้งสุดท้าย และให้ถือว่าลูกจ้างแรงงานต่างด้าวได้เดินทางกลับเข้ามาในราชอาณาจักรและจ่ายเงินสมทบภายในระยะเวลาที่กำหนดแล้ว ให้ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวนั้นได้รับสิทธิตามกฎหมายฉบับนี้ ต่อเนื่องเสมือนได้ส่งเงินสมทบไม่ขาดช่วง

4. ข้อเสนอแนะในปัญหากำหนดโทษในทางกฎหมายในกรณีนายจ้างที่หลีกเลี่ยงการไม่ขึ้นทะเบียน

ลูกจ้างหรือไม่นำส่งเงินสมทบประกันสังคม ควรบัญญัติให้นายจ้างคนใดไม่ส่งเงินสมทบผู้ประกันตนตามมาตรา 47 หรือมาตรา 47 ทวิ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ เพื่อให้นายจ้างเกรงกลัวต่อกฎหมาย

ในกรณีที่นายจ้างคนใดหักค่าจ้างเกินกว่าจำนวนเงินที่ต้องนำส่งเป็นเงินสมทบในส่วนของผู้ประกันตนตามที่กฎหมายกำหนด ต้องระวางโทษต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

References

Loypimai, T. (2009). Social security abroad: The origin of social security. *Social Security Journal, 15*(5), 18-19. [In Thai]

Ministry of Labour. (2018). *Guidelines for the management of foreign workers according to the cabinet resolution on 16 January 2018.* Author. [In Thai]

Rights and Liberties Protection Department. (2014). *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (CERD).* Author. [In Thai]

Sajjanan, S., Uiyanon, P., Wanaset, A., & Buasawan, P. (2014). *Protection of migrant workers in Thailand: A case study of Nonthaburi province.* Sukhothai Thammathirat Open University, School of Economics. [In Thai]

Suriya, N. (2012). *Handbook of international law for the people.* October Printing. [In Thai]

Siripreecha, B. (2009). *Convention No. 97 on migration for employment (revised) 1949.* Department of Labour Protection and Welfare, Labour Standard Development Bureau. [In Thai]

DOI: 10.14456/phdssj.2023.38

Received:	July	10, 2022
Revised:	August	20, 2023
Accepted:	August	25, 2023

แนวทางการพัฒนาองค์กรเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันขององค์กรโลจิสติกส์ขนาดกลางในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ชานนท์ ทนงค์[1] นุจรี ภาคาสัตย์[2]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวพัฒนาองค์กรเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันขององค์กรโลจิสติกส์ขนาดกลางในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ (1) กลุ่มผู้ประกอบการให้บริการด้านโลจิสติกส์ขนาดกลางจำนวน 3 คน และองค์กรขนาดใหญ่ 4 คน ซึ่งมีพื้นที่ประกอบการตั้งอยู่ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก รวมทั้งสิ้น 7 คน (2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญนักวิชาการด้านโลจิสติกส์และด้านการพัฒนาองค์กร จำนวน 2 คน จำนวนทั้งสิ้น 9 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า ความสามารถทางการแข่งขันและความยั่งยืน 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการจัดโครงสร้างองค์กร ด้านเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ ด้านสมรรถนะปฏิบัติงาน ด้านเครือข่ายธุรกิจ ด้านกลยุทธ์องค์กรและแผนธุรกิจ ด้านนวัตกรรม และแนวทางการพัฒนาเชิงนโยบายภาครัฐตามการรับรู้ของผู้ประกอบการ โลจิสติกส์ ได้แก่ ภาครัฐควรส่งเสริมนโยบายการเชื่อมโยงเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ด้านการนำเข้า ส่งออกครบวงจร ภาครัฐควรส่งเสริมโดยการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายและระบบระเบียบที่ไม่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ ภาครัฐควรพิจารณาสิทธิพิเศษต่าง ๆ แก่องค์กรขนาดเล็กและขนาดกลางที่เกี่ยวกับการมีที่ตั้งแน่นอนรวมถึงธุรกิจด้านการขนส่งที่อาจยังไม่ได้รับสิทธิประโยชน์เท่าใด ภาครัฐควรมีการส่งเสริมแหล่งเงินทุนหรือภาษี ภาครัฐควรเชื่อมหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้เป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จสำหรับธุรกิจโลจิสติกส์ และภาครัฐควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์/เข้าถึงกลุ่มองค์กรโลจิสติกส์ขนาดกลาง ในเรื่องการส่งเสริม/สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง

คำสำคัญ: ความสามารถทางการแข่งขัน; ความยั่งยืนขององค์กร; เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก; โลจิสติกส์
ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:
ชานนท์ ทนงค์ และนุจรี ภาคาสัตย์. (2566). แนวทางการพัฒนาองค์กรเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันขององค์กรโลจิสติกส์ขนาดกลางในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 13*(2), 529-541.

[1] หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาองค์การและการจัดการสมรรถนะของมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา 169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20131, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: chanon261979@gmail.com
[2] วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Organizational Development Guidelines to Enhance the Competitiveness of Medium-Sized Logistics Companies in the Eastern Economic Corridor

Chanon Tanong[1] Nucharee Pakasat[2]

Abstract

This research article aims to provide organizational development guidelines to enhance the competitiveness of medium-sized logistics companies in the Eastern Economic Corridor by employing a qualitative research approach. The sample group was made up of two groups: (1) A group of 3 business owners from medium-sized logistics service providers and 4 business owners from large organizations that were situated in the Eastern Economic Corridor Zone, for a total of 7 people. (2) A group of 2 experts in logistics and organizational development, so the total sample group was 9 people. As research methods, focus groups and semi-structured interviews were both employed content analysis was used to analyze the data.

Findings are as follows: Competitiveness and sustainability in 6 aspects, consisting of organizational structure, technology and social media, performance business network, organizational strategies and business plans, innovation. The government policy development guidelines according to the perceptions of logistics operators, for example, the government should promote a policy to link electronic documents on imports comprehensive export, amend and improve laws and regulations that are unfavorable to business operations, support logistics companies for small and medium-sized firms with regard to fixed locations, including transportation companies that might not be qualified for benefits. In addition to the government ought to promote the usage of revenue or funding sources, develop one-stop service hubs for the logistics sector, public relations widely known and have access to logistics companies of medium-sized in terms of promotion/privileges thoroughly.

Keywords: Competitive Advantage; Sustainability of the Organization; Eastern Economic Corridor; Logistics

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Tanong, C., & Pakasat, N. (2023). Organizational development guidelines to enhance the competitiveness of medium-sized logistics companies in the Eastern Economic Corridor. *Ph.D. in Social Sciences Journal, 13*(2), 529-541.

[1] Doctor of Philosophy Program in Organization Development and Human Capability Management, Burapha University
169 Long Hard-Bangsaen Road, Saensuk, Muang, Chonburi 20131, Thailand
Corresponding Author Email: chanon261979@gmail.com
[2] Graduate School of Commerce, Burapha University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมโลจิสติกส์ในประเทศไทยเป็นเป้าหมายหลักต่อการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ ฉบับที่ 4 เป็นต้นมาจนถึงฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) และภายใต้กรอบแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในมิติยุทธศาสตร์ด้านความสามารถทางการแข่งขันของประเทศให้แข็งแกร่งและกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2556-2560) และต่อเนื่องถึงฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งมีเป้าหมายให้ประเทศไทยสามารถยกระดับระบบโลจิสติกส์ของประเทศไปสู่การเป็นศูนย์กลางทางการค้า การบริการและการลงทุนในภูมิภาค ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ (1) การพัฒนาเพิ่มมูลค่าระบบห่วงโซ่อุปทาน (2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (3) การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนด้านโลจิสติกส์เพื่อสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันของประเทศและลักษณะบูรณาการระหว่างหน่วยงานและภาคีการพัฒนาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ให้มีผลในทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ (Office of the National Economics and Social Development Council, 2017) นอกจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังสะท้อนถึงมูลค่าเศรษฐกิจที่บ่งชี้ถึงการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันในเวทีระดับโลก หากเมื่อพิจารณาถึงจำนวนองค์กรนิติบุคคลที่จดทะเบียนในธุรกิจโลจิสติกส์ที่เป็นแรงผลักและขับเคลื่อนการเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันสู่การพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืนนั้น พบว่าในปี 2559 มีจดทะเบียนนิติบุคคลกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์มีจำนวน 24,928 องค์กร แบ่งออกเป็น 1.บริษัทมหาชน 20 องค์กร 2. บริษัทจำกัด 14,086 องค์กร 3. ห้างหุ้นส่วน 10,822 องค์กร และแบ่งตามขนาดของธุรกิจขนาดเล็ก (S) 20,683 องค์กร, ขนาดกลาง (M) 631 องค์กร และขนาดใหญ่ (L) 289 องค์กร โดยมีการกระจายตัวในจังหวัดชลบุรี 3,560 องค์กร, จังหวัดระยอง 933 องค์กร และจังหวัดฉะเชิงเทรา 522 องค์กร (Department of Business Development, 2016)

นอกจากการจดทะเบียนและรูปแบบการดำเนินธุรกิจรวมถึงการแบ่งขนาดธุรกิจ และการกระจายตัวในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก แต่สำหรับในส่วนลักษณะของการถือหุ้นของธุรกิจโลจิสติกส์ พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ประเทศไทยได้เปิดเสรีในประเภทธุรกิจโลจิสติกส์ โดยเพิ่มสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติร้อยละ 49 เป็นร้อยละ 70 ส่งผลให้ในปัจจุบันธุรกิจโลจิสติกส์ที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นมีสัญชาติไทยแค่เพียง ร้อยละ 20-30 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่น้อย (Athikomrattanakul, 2017) โดยภาครัฐจึงได้ตระหนักต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงมีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบกิจการด้านโลจิสติกส์ในประเทศไทยเข้าไปลงทุนด้านการบริหารจัดการกระบวนการโลจิสติกส์และห่วงโซ่คุณค่ากับกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ศูนย์วิจัยกสิกรไทยได้นำเสนอมุมมองเกี่ยวกับธุรกิจ โลจิสติกส์ของไทยว่ามีแนวโน้มในการขยายตัว ตั้งแต่ปี พ.ศ 2560-2564 จากนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก แต่อยู่ในรูปแบบการบริการด้านโลจิสติกส์ในลำดับที่ 3 (Third Party Logistics--3PL) จึงทำให้รูปแบบทางธุรกิจเปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งคู่แข่งขันรายใหญ่จากต่างชาติสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยสามารถบริหารจัดการต้นทุนได้ดีกว่าส่งผลต่อการแข่งขันมีความรุนแรงขึ้น สอดคล้องกับ Evangelista, McKinnon, and Sweeney (2013) ได้กล่าวถึงผลการวิจัยว่าผู้ประกอบธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง จึงต้องปรับตัวเองเป็นผู้ให้บริการรับช่วง ให้กับองค์กรธุรกิจข้ามชาติที่เป็นขนาดใหญ่แทน เนื่องจากผู้ให้บริการโลจิสติกส์ขนาดกลางและขนาดเล็กมีข้อจำกัดด้าน

เงินทุน และต้องใช้ความร่วมมือระดับที่สูงในการทำธุรกิจ อีกทั้งยังขาดการเชื่อมโยงข้อมูลขนาดใหญ่ (big data)

ดังนั้น หากองค์กรธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กต้องการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างไรนั้น การศึกษาในครั้งนี้จะเป็นการนำข้อเท็จจริงที่ได้รับมาสนับสนุนจำเป็นต้องปรับตัว เนื่องจากการเผยแพร่จากสื่อ บทความ งานวิจัยต่างๆ ที่เผยแพร่อาจยังไม่ครอบคลุมทั้งหมดและเป็นที่รับรู้ว่าบางองค์กรแนวทาง/รูปแบบต่างๆ ของธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลางยังมีรูปแบบอย่างไม่เป็นทางการ ดังนั้นผลลัพธ์การวิจัยในครั้งนี้เป็นการได้รับข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงของผู้บริหารขององค์กรในฐานะเป็นผู้ประกอบการในธุรกิจโลจิกติกส์ที่ประสบความสำเร็จและผ่านการบริหารจัดการเปลี่ยนแปลงองค์กรมีความรู้ความเข้าใจถึงปัจจัยใดสามารถสร้างโอกาสแก่องค์กรขนาดกลางและนำมาใช้ในการพัฒนาองค์กรจะช่วยยกระดับองค์กรให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น และการขจัดปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามพลวัตรการเปลี่ยนแปลงรวมถึงสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นและต้องการในการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในด้านใดบ้าง เพื่อสร้างโอกาสและลดอุปสรรคทำให้การพัฒนาองค์กรโลจิสติกส์ให้มีขีดความสามารถเพิ่มขึ้นเป็นไปตามทิศทางของแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ Bryan Cave (Thailand) Co., Ltd. (2013) ได้กล่าวถึงในส่วนของปัญหาอุปสรรคขององค์กรโลจิสติกส์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย โดยสรุปไว้ว่า (1) ด้านประสิทธิภาพการให้บริการของระบบโลจิสติกส์ (2) ปัญหาขององค์กรด้านโลจิสติกส์ (3) ปัญหาด้านกฎระเบียบ และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า (4) ปัญหาด้านกำลังคน เนื่องจากองค์กรส่วนใหญ่เป็นองค์การขนาดเล็ก เน้นการให้บริการกลุ่มงานเดียว มีการลงทุนในสินทรัพย์ค่อนข้างมาก และต้องแข่งขันมากขึ้นจากการบริการที่เปิดเสรี ทำให้ความสามารถด้านการแข่งขันต่ำ เนื่องจากไม่มีอำนาจต่อรองและพันธมิตรทางธุรกิจ ทำให้ต้องแข่งขันด้านราคา ต้องรับความเสี่ยงในการดำเนินการทางธุรกิจที่สูง ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า องค์กรโลจิสติกส์ในประเทศไทยต้องต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงและมีอุปสรรคมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะบางองค์กรยังขาดรูปแบบที่ชัดเจน แนวทางในการศึกษาครั้งนี้สามารถสนับสนุนทั้งธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กสามารถพัฒนาองค์กรอย่างมีรูปแบบการบริหารจัดการในด้านต่างๆ เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันให้เพิ่มขึ้นได้ในอนาคต

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาต้นแบบความสำเร็จของผู้ประกอบการโลจิสติกส์ที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย ทั้งในกลุ่มโลจิสติกส์ขนาดใหญ่และขนาดกลาง เพื่อตอบคำถามในการวิจัยในครั้งนี้ที่ว่า “แนวพัฒนาองค์กรเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันขององค์กรโลจิสติกส์ขนาดกลางในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกมีแนวคิดปัจจัยใดบ้างที่เกี่ยวข้อง” โดยสามารถประยุกต์กับองค์กรขนาดเล็ก และขนาดกลางให้สามารถแข่งขันและเติบโตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวพัฒนาองค์กรเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันขององค์กรโลจิสติกส์ขนาดกลางในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาแนวทางการพัฒนาองค์กรเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันและความยั่งยืน

2. ขอบเขตด้านประชากร คือ องค์กรที่ประกอบธุรกิจด้านโลจิสติกส์ขนาดกลาง ที่ให้บริการหรือมีสาขาตามประกาศพระราชบัญญัติเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก ตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงอุตสาหกรรม พิจารณาตามหลักเกณฑ์ด้านทรัพย์สินถาวรตั้งแต่ 50

ล้านบาท และไม่เกิน 200 ล้านบาท ไม่รวมที่ดิน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ศึกษาระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2563 ถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 รวม 5 เดือน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรขนาดกลางด้านโลจิสติกส์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กร เสริมสร้างความสามารถด้านการแข่งขัน และก่อให้เกิดความยั่งยืน

2. เพื่อหน่วยงานรัฐที่สนใจนำไปปรับใช้เชิงนโยบาย และส่งเสริม สนับสนุน ผลักดัน การขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ให้เกิดความสามารถทางการแข่งขัน

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงองค์กร

การเปลี่ยนแปลงองค์กร (Organizational Change--OC) เป็นการเปลี่ยนรูปแบบแนวความคิดที่อยู่ในปัจจุบันขององค์กร “New State of Things” ที่เป็นรากฐานทางทฤษฎี French, Bell, and Zawacki (1978) ให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร ไม่ได้กำหนดว่าองค์กรจะเป็นอย่างไร แต่เป็นการเปรียบเทียบองค์กรกับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงองค์กรเป็นการพัฒนาองค์กร ซึ่งมีช่วงเวลาที่เกิดขึ้นระหว่างปี ค.ศ. 1957 ถึงปี ค.ศ. 2000 มีแต่ละช่วงที่สำคัญ ดังนี้

ช่วงที่ 1 ระหว่างปี ค.ศ. 1957 ถึง ค.ศ. 1978 มองรูปแบบการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการรากฐานทางทฤษฎี Lewin (1951) ได้แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การละลายพฤติกรรมเดิม (unfreezing) เนื่องจากเกิดปัญหา ขั้นตอนที่ 2 การเปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบใหม่ (changing) ทำให้เกิดพฤติกรรมใหม่ และขั้นตอนที่ 3 การกลับคงตัวอย่างเดิมและถาวร (refreezing) ต่อมาเป็นวิวัฒนาการทางทฤษฎีของ Lippitt, Watson, Westley, and Spalding (1958) ได้ดัดแปลงให้กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงขององค์กร เป็น 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) การเกิดขึ้นและความต้องการในการเปลี่ยนแปลง (2) กำหนดกรอบและความสัมพันธ์ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร (3) วินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้นขององค์กร (4) ตรวจสอบทางเลือกและเป้าหมายการกำหนดเป้าหมายเพื่อให้สอดคล้องกับแผนการปฏิบัติการ (5) มุ่งมั่นในการเปลี่ยนแปลงองค์กร (6) สร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดความถาวร (7) สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าหรือองค์กร ต่อทฤษีมีวิวัฒนาการต่อมาโดย Larry (1978) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างทฤษฎีวิวัฒนาการ และทฤษฎีการปฏิวัติอดีต เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงองค์กรเป็นขั้นตอนที่ช้า ที่เกิดจากแรงต้านด้านสิ่งแวดล้อม การแทรกแซงที่น้อยของด้านการจัดการน้อยลง เกิดแนวความคิดการปฏิวัติองค์กรเริ่มต้นด้วยสมมุติฐานที่ว่าสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วดังนั้นองค์กรจึงอยู่กับแรงกดดันและความท้าทายส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงที่ความสำคัญและรวดเร็ว

ช่วงที่ 2 ระหว่างปี ค.ศ. 1979 ถึงปี ค.ศ. 2000 เกิดแนวคิดด้านความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนองค์กรกับสภาพแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ Pettigrew (1985) มองการเปลี่ยนแปลงเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างความคิดเกี่ยวกับบริบทกระบวนการและเนื้อหาของการเปลี่ยนแปลง ในมุมมองของ Porras and Robertson (1992) นำเสนอว่าการเปลี่ยนแปลงขององค์กรเกิดจากบุคคลปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อแก้ไขพฤติกรรมของแต่ละบุคคลด้วยการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและวิธีการทำงานของสภาพแวดล้อมการทำงาน การศึกษาได้นำ 4 ปัจจัย ประกอบด้วย การจัดองค์กร ปัจจัยทางสังคม สภาพแวดล้อม และเทคโนโลยี และในมุมมองแนวคิดของ Burke (1994) ได้เสนอแนวคิดองค์ประกอบต่างๆ ของการเปลี่ยนแปลง อาทิ

เช่น โครงสร้างการบริหาร การจัดการนโยบาย และกระบวนการต่างๆ โดยมีมุมมองว่า การเปลี่ยนแปลงถือเป็นการพัฒนาองค์กร ที่ให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการที่ดีระหว่างองค์กรและสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้ว่าวิวัฒนาการนำมาซึ่งการทำให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งในด้านวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลงตามระดับขององค์กรที่ต้องการซึ่งที่เป็นไปตามเกณฑ์ การพัฒนาองค์กรเพื่อสร้างความสำเร็จในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องมีองค์ประกอบต่างๆ ที่เหมาะสม ร่วมกับการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง

แนวคิดเกี่ยวกับของการพัฒนาองค์กรธุรกิจโลจิสติกส์

แนวทางการพัฒนาองค์กรด้านโลจิสติกส์มีรูปแบบที่หลากหลายทั้งในรูปแบบขององค์กร และรูปแบบการบริการ รวมถึงรูปแบบของการบริหารและจัดการ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

Cianni and Steckler (2017) ได้นำเสนอองค์กรโลจิสติกส์เป็น 4 รูปแบบ (1) องค์กรอยู่ระหว่างการเริ่มต้นและขยายตัว (initial expansion) รูปแบบองค์กรที่เน้นการตลาดและมีลูกจ้างเป็นชาวต่างชาติ (2) องค์กรที่ทำธุรกิจข้ามชาติ (international) เน้นความเข้าใจในลูกค้าและความต้องการของลูกค้า (market-driven) แบ่งธุรกิจเป็นธุรกิจภายประเทศและต่างประเทศ เน้นการใช้แผนการพัฒนาผู้บริหารร่วมกัน และต้องการบุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานในต่างประเทศ (3) องค์กรธุรกิจแบบนานาชาติ (multinational) เน้นรูปแบบการบริหารเป็นภูมิภาค (regional) มีการปรับตัวตามพื้นที่การเติบโตที่เป็น Organic และ Inorganic (4) องค์กรระดับโลก (global company) มีธรรมภิบาลระดับโลกและการบริหารแบบ Multinational หรือองค์กรปรับไปตามความเหมาะสมแต่ละภูมิภาค มีมาตรฐานระดับโลกและการเคลื่อนย้ายบุคลากรไปทั่วโลก

Sun, Liang, de Kong (2018) ได้นำเสนอรูปแบบของโครงสร้างด้านกลยุทธ์ในธุรกิจโลจิสติกส์ประเภทรับฝากที่เป็นสินค้าห้องเย็นในประเทศจีนได้กล่าวว่าองค์กรที่มีประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์ จำเป็นต้องประกอบด้วย 4 โครงสร้าง คือ การบริหารงานบุคคล การบริหารองค์กร เทคโนโลยีของเครื่องมือที่ใช้ในการให้บริการและความสามารถในการให้บริการ

Theppitak (2016) นำเสนอธุรกิจด้านโลจิสติกส์เป็น 4 กลุ่มกิจกรรมบริการ ได้แก่ (1) บริหารการจัดเก็บและรับฝาก (keep) (2) ขนส่งและเคลื่อนย้ายสินค้า (move) (3) พิธีการนำเข้าและส่งออก (import, export process) (4) ที่ปรึกษาด้านโลจิสติกส์ (consult) ส่วนใหญ่พบว่าผู้ ให้บริการด้านโลจิสติกส์ส่วนใหญ่เป็นขนาดกลางและขนาดย่อมให้บริการเฉพาะหนึ่งกิจกรรมเท่านั้น

Evangelista, Santoro, and Thomas (2018) ได้นำเสนอแนวคิดการแบ่งระดับผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์เป็น 4 ระดับ ได้แก่ (1) ผู้ให้บริการเป็นผู้รับเหมา (subcontractor) (2) ผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์ (Logistics Service Provider--LSP) หรือ (Asset Based Logistics--2PL) (3) ผู้ให้บริการโลจิสติกส์บุคคลที่ 4 (Third Party Logistics Provider--3PL) ผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์ต้องอาศัยทักษะ/เครือข่ายระดับโลก (global network) (4) ผู้ให้บริการบุคคลที่ 4 (Fourth Party Logistics Provider--4PL) ผู้ให้บริการด้านโลจิติกส์เชิงบูรณาการขั้นสูงเป็นผู้ทำหน้าที่ควบคุมและกำกับ 3PL ให้ปฏิบัติตามข้อตกลงซึ่งมีสัญญาไว้กับผู้ใช้บริการ

ผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์ของไทยส่วนใหญ่เป็นกิจการขนาดกลางและขนาดเล็กที่เป็นผู้รับเหมาและผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์ที่เป็นเจ้าของสินทรัพย์เท่านั้นยังไม่สามารถพัฒนาสู่การเป็นผู้ให้บริการในระดับที่สูงขึ้น ด้านการแข่งขันจึงเป็นการแข่งขันด้านราคา และต้นทุนเป็นหลักเท่านั้น ซึ่งยังขาดความสามารถด้าน

การแข่งขันในด้านอื่นๆ การมีส่วนร่วม (collaborative management) การโยกย้ายความรู้ (knowledge migration) ทำให้เกิดการจัดการความรู้ทางวิศวกรรมเกิดขึ้น “knowledge engineering” และความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบที่อยู่ในตัวคน เป็นการบูรณาการ (knowledge application สอดคล้องกับ Wu and Hu (2018) นำเสนอแนวคิดการจัดการความรู้จากนวัตกรรมแบบเปิด (open innovation) ในบทบาทของการออกแบบการจัดการนำสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ขององค์กร มุ่งการให้ความสำคัญภายในและภายนอกองค์กรรวมถึงการอาศัยความร่วมมือในรูปแบบต่างๆ เพื่อใช้ในการปรับปรุงให้เกิดนวัตกรรมในองค์กร “นวัตกรรมต้องอาศัยความอยู่รอดของความร่วมมือรวมถึงการแลกเปลี่ยนเพื่อยกระดับขีดความสามารถขององค์กร (Evangelista et al., 2018)

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาองค์กรเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันและความยั่งยืนขององค์กรโลจิสติกส์ขนาดกลางในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก นำทฤษฎีการพัฒนาองค์กร (organization development) การบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กร (change management) และการค้นคว้าเอกสารด้านวิชาการด้วยการสังเคราะห์พบทั้งหมด 6 องค์ประกอบคือ ความสามารถด้านการแข่งขัน (competitive capability) ประกอบด้วย กลยุทธ์องค์กรและการวางแผนธุรกิจ (business plan and strategies) เทคโนโลยีและการสื่อสังคมออนไลน์ (technology and social networks) สมรรถนะผู้บริหาร (competency) นวัตกรรม (innovation) เครือข่ายธุรกิจ (networking) โครงสร้างองค์กร (organizational structure) โดยมุ่งเน้นองค์ประกอบในการพัฒนาองค์กรเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่องค์กรและสร้างความสามารถด้านการแข่งขันขององค์กรและความยั่งยืนเป็นกรอบในการวิจัยครั้งนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative method) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนาเชิงกลุ่ม (focus group) โดยมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วยตัวแทนบริษัทโดยผ่านผู้ประกอบการระดับบริหารซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับสร้างการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันขององค์กรโลจิสติกส์ขนาดกลางในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จำนวน 7 องค์กรๆ ละ 1 คน โดยแบ่งเป็นองค์กรขนาดใหญ่ 4 องค์กร และขนาดกลาง 3 องค์กร โดยเลือกองค์กรที่ประกอบกิจการในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่ประสบความสำเร็จ และผู้เชี่ยวชาญที่อยู่ในภาควิชาการ คือ นักวิชาการที่ทำการวิจัยและสำเร็จการศึกษาในสาขาโลจิกติกส์ จำนวน 1 คน และนักวิชาการด้านการพัฒนาองค์กร 1 ท่าน โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูล และได้รับการตอบรับสัมภาษณ์ ทั้งสิ้น 9 คน

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง มีขั้นตอน ดังนี้ (1) ค้นคว้าจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสังเคราะห์การก่อให้เกิดการจัดการนวัตกรรม (2) สร้างแบบสัมภาษณ์ (3) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พิจารณานิยามของตัวแปร ขอบเขต และองค์ประกอบของเนื้อหา โดยใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) จำนวน 5 ราย 4) ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา มีขั้นตอน ดังนี้ (1) ข้อมูลที่ได้จากการ

สัมภาษณ์มาถอดเทป (2) ดึงข้อมูลและระบุรหัส (3) จัดหมวดหมู่ข้อมูล (4) ตีความข้อมูลตามประเด็น (5) การเขียนสรุปแนวทางการสร้างความสามารถทางการแข่งขันขององค์กรโลจิสติกส์

ผลการวิจัย

1. แนวทางการจัดโครงสร้างองค์กรของผู้ประกอบการในองค์กรโลจิสติกส์ขนาดกลาง

การจัดโครงสร้างองค์กร ควรมีความยืดหยุ่น ต้องปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้ ยกตัวอย่างเช่นผลกระทบในช่วงโควิดที่ผ่านมาสิ่งที่องค์กรจะสามารถอยู่ในตลาดได้ คือ ความยืดหยุ่นขององค์กรที่มีความสำคัญ นอกจากนั้นโครงสร้างองค์กรขนาดกลางต้องเน้นให้เกิด Multi Skill คนทำงานได้หลายอย่าง และเป็นโครงสร้างองค์กรที่แบนราบ เพื่อตอบสนองในเรื่องความยืดหยุ่น และองค์กรมีความคล่องตัว

2. แนวทางการสร้างคุณภาพการให้บริการของผู้ประกอบการในองค์กรโลจิสติกส์ขนาดกลาง

การบริการด้านโลจิสติกส์ เน้นเรื่องการประกันคุณภาพ และโลจิสติกส์เป็นเรื่องของการบริการ ไม่ใช่สายการผลิต ดังนั้น ผู้ให้บริการ Third Party Logistics ต้องมองการประกันคุณภาพให้กับลูกค้า การประกันคุณภาพที่ดี คือบริการที่เป็นเอกลักษณ์ คุณภาพการส่งมอบ และราคาที่ต่ำกว่าคู่แข่ง โดยเน้นการมีส่วนร่วมทั้งกับองค์กรและลูกค้า

3. แนวทางการสร้างเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ของผู้ประกอบการในองค์กรโลจิสติกส์กลาง

องค์กรจะประสบความสำเร็จได้ องค์กรจำเป็นต้องมีระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร เทคโนโลยีที่เหมาะสมในเรื่องของเทคโนโลยีและสังคมออนไลน์ ควรจะเป็นแชร์เซอร์วิส เนื่องจากการลงทุนด้านเทคโนโลยีเป็นการลงทุนที่สูง ยกเว้นองค์กรที่มีต้นทุน หรือองค์ความรู้ ซึ่งในปัจจุบันองค์กรโลจิสติกส์ขนาดกลางจุดอ่อนไม่สามารถนำข้อมูล (Data) เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ต่อได้ และข้อมูลต่างๆ ไม่ได้เชื่อมโยงกัน

4. แนวทางการสร้างสมรรถนะปฏิบัติงานของผู้ประกอบการในองค์กรโลจิสติกส์ขนาดกลาง

สมรรถนะการปฏิบัติงานผู้บริหาร ในอนาคตในเรื่องแอพพลิเคชั่น ที่นำมาใช้แทนคน และรองรับเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น สมรรถนะผู้บริหารส่งผลต่อการแข่งขัน หากผู้บริหารไม่สามารถแข่งขันได้ สิ่งอื่นองค์กรก็ไม่สามารถบรรลุได้ ดังนั้นสิ่งที่สำคัญและต้องรู้ว่าในอนาคตต้องพัฒนาความรู้ในด้านใดบ้างในสายงานรองรับการปรับเปลี่ยนขององค์กร

5. แนวทางการสร้างเครือข่ายธุรกิจของผู้ประกอบการในองค์กรโลจิสติกส์ขนาดกลาง

การสร้างเครือข่ายมีความสำคัญ อุปสรรคที่สำคัญที่ไม่สามารถสร้างเครือข่าย เกิดจากข้อตกลงไม่เป็นธรรม ความโปร่งใสในสัญญา ดังนั้นการสร้างเครือข่ายควรมีลักษณะการแข่งขันแบบร่วมมือ เพราะสิ่งที่ได้จากเครือข่ายไม่ได้แค่กำไร สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือการแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อนำมาสนับสนุนในการวิเคราะห์ ในภาพรวมของอุตสาหกรรม

6. แนวทางการสร้างกลยุทธ์องค์กรและแผนธุรกิจของผู้ประกอบการในองค์กรโลจิสติกส์ขนาดกลาง

กลยุทธ์องค์กรและแผนธุรกิจ เป็นจุดสำคัญของแต่ละองค์กรที่สะท้อนให้เห็นว่ามีแนวทางการเปลี่ยนผ่านจากแผนงานสู่แนวทางการปฏิบัติอย่างไร และมีเทคนิคในการเปลี่ยนผ่านกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติเป็นอย่างไร เพราะกลยุทธ์ที่เขียนไว้ดีอย่างไร หากเมื่อเข้าสู่การดำเนินการ นำไปใช้ติดขัดก็จะกลับมาเป็นงานประจำเหมือนเดิม

7. แนวทางการสร้างนวัตกรรมของผู้ประกอบการในองค์กรโลจิสติกส์ขนาดกลาง

นวัตกรรมในองค์กรโลจิสติกส์ขนาดกลาง ไม่ควรเสียเวลาในการประดิษฐ์ คิดค้น คงจะใช้เป็นการประยุกต์ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ หรือการซื้อนวัตกรรม มากกว่าการสร้างนวัตกรรมจะสอดคล้องกับ

ธุรกิจ และบางครั้งในเรื่องการสร้างนวัตกรรม การปรับกระบวนการที่เป็นคอขวดของการทำงาน ก็คือนวัตกรรมขององค์กรเช่นกัน

8. นโยบายที่ส่งเสริมการสร้างความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการในองค์กรโลจิสติกส์ขนาดกลางในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ในด้านนโยบายส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก คือต้องหาคนมาลงทุนในเขตนี้ โดยส่งเสริมนโยบายการเชื่อมโยงเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ด้านการนำเข้า ส่งออกครบวงจร หากนโยบายเกิดความล่าช้าหรือใช้ไม่ได้จริง ก็จะส่งผลต่อภาคการตลาด ทำให้ผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์มีแหล่งรายได้ที่เข้ามาน้อย ไม่มีการขยายตัว ส่วนประเด็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เกิดขึ้นมาหลายปี โดยทางภาครัฐส่งเสริมเรื่องสิทธิประโยชน์ และการส่งเสริมการลงทุนต่าง ช่วงหลังการชักชวนต่างๆ น้อยลง จากการรับรู้ของผู้ประกอบการมองว่ายังขาดความจริงจังที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม

การอภิปรายผล

1. แนวทางการจัดโครงสร้างองค์กรของผู้ประกอบการโลจิสติกส์ขนาดกลาง

โครงสร้างองค์กรส่งผลต่อความสามารถด้านการแข่งขันซึ่งการออกแบบโครงสร้างองค์กรต้องสอดคล้องกับกลยุทธ์ขององค์กรและรูปแบบการให้บริการให้เกิดความเหมาะสมกับองค์กร สอดคล้องกับ Xavier and Martins (2011) โครงสร้างองค์กรที่ดีประกอบด้วยโครงสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพ (organizational effectiveness) สร้างความพึงพอใจในงาน (job satisfaction) และเกิดเป็นประสิทธิผลในระดับบุคคล (individual effectiveness) จะทำให้องค์กรได้เปรียบคู่แข่งขัน

ดังนั้น โครงสร้างขององค์กร ต้องสะท้อนกระบวนการขององค์กร ที่ประกอบด้วย สะท้อนการสื่อสารภายในขององค์กร สะท้อนกระบวนการทำงานของ คนในองค์กร กระบวนการด้านเอกสารที่เกี่ยวข้อง โครงสร้างองค์กรเป็นจุดเริ่มต้นของความสำเร็จ โครงสร้างองค์กรที่ดีต้องมีความยืดหยุ่น ทั้งนี้โครงสร้างองค์กรเป็นพื้นฐาน ขององค์กรที่จะนำไปสู่ความสำเร็จและความสามารถด้านการแข่งขัน

2. แนวทางการสร้างสมรรถนะปฏิบัติงานของผู้ประกอบการโลจิสติกส์ขนาดกลาง

สมรรถนะสะท้อนผลลัพธ์ไปสู่ความได้เปรียบด้านการแข่งขันที่ไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ และการค้นพบของ García-Sánchez, Guerrero-Villegas, and Aguilera-Caracuel (2018) ความรู้ความสามารถของพนักงานระดับบริหาร ขณะที่สมรรถนะด้านปฏิบัติงานส่งผลต่อความสามารถด้านการแข่งขัน เนื่องจากการปฏิบัติเป็นกิจกรรมหลักของธุรกิจด้านโลจิสติกส์ ไม่ว่าจะเป็นการขนส่งสินค้า การบริหารการจัดเก็บที่จะต้องออกแบบกระบวนการตามความต้องการของลูกค้า

สมรรถนะการปฏิบัติงาน ขององค์กรโลจิสติกส์ระดับกลาง ต้องเป็นลักษณะของผู้นำแบบร่วมมือ หรือผู้นำแบบการยอมรับของการทำงานร่วมกัน เพื่อให้ได้ใจในการปฏิบัติงาน รวมถึงจะต้องมี Continuous Learning and Improvement คือการเรียนรู้ พัฒนา อย่างต่อเนื่อง อยู่ตลอดเวลา ที่จะส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันขององค์กร ปัญหาที่เกิดขึ้นคือองค์กรขนาดกลางไม่กล้าลงทุนใน Human Resource หรือการจ้างงานคนที่มี Skill สูงๆ เข้าไปทำงาน ดังนั้นการพัฒนาคนโลจิสติกส์เพื่อให้มี Technical และ Advanced Skills สถาบันการศึกษาจึงต้องผลิตบุคลากรทางด้านโลจิสติกส์ที่มีสมรรถนะตามความต้องการให้มากขึ้น

3. แนวทางการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจของผู้ประกอบการโลจิสติกส์ขนาดกลาง

การสร้างเครือข่ายของธุรกิจ คือการสร้างความประทับใจให้เกิดขึ้นกับผู้ที่มีส่วนเสียกับองค์กรทั้งจาก

ภายในหรือภายนอกองค์กร และการสร้างเครือข่ายทางสังคมนำมาเป็นกลยุทธ์ขององค์กรเพื่อความได้เปรียบด้านการแข่งขันจากปัจจัยภายนอก และสอดคล้องกับ Malecki and Veldhoen (1993) พบว่าการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่กว้างขวางคือทรัพย์สินที่มีค่าอย่างหนึ่งขององค์กรที่ทำให้องค์กรได้เปรียบด้านการแข่งขัน

การสร้างเครือข่าย เริ่มต้นจากองค์กรควรมีสัญญาที่เป็นธรรมและโปร่งใสของข้อมูล เพื่อสามารถสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นโดยมีลักษณะการแข่งขันแบบร่วมมือ และสิ่งหนึ่งที่เราจะได้จากเครือข่ายนอกจากผลกำไร คือ Big Data และผลลัพธ์ของการวิเคราะห์ร่วมกันของข้อมูลในภาพรวมของอุตสาหกรรม

4. แนวทางการสร้างเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ของผู้ประกอบการโลจิสติกส์ขนาดกลาง

ในปัจจุบัน พบว่า องค์กรต่างๆ ล้วนนำเทคโนโลยีและสังคมออนไลน์เข้ามาใช้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม (value creation) การดำเนินขององค์กร (business performance) และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้มากขึ้น (resources performance) ที่สร้างความสามารถด้านการแข่งขันให้กับองค์กร สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Evangelista et al. (2013) พบว่า การลงทุนในเทคโนโลยี (technology investment) การเชื่อมต่อกับลูกค้าและพันธมิตร (integration of logistics operation) สร้างสร้างมูลค่า (value added customized logistics service) ที่มุ่งให้ความสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีสำหรับธุรกิจโลจิกติกส์ขนาดเล็กและขนาดกลาง รวมถึงเพิ่มทักษะด้านเทคโนโลยีของผู้ปฏิบัติงาน (technology skills) ส่งผลต่อความสามารถด้านการแข่งขันขององค์กร

เทคโนโลยีและสังคมออนไลน์ ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับองค์กรระดับกลางเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาในรอบคอบเนื่องจากเทคโนโลยีมีมูลค่าลงทุนที่สูง ดังนั้น เทคโนโลยีในปัจจุบันสำหรับองค์กรขนาดกลางควรจะเป็น Share Service ที่สามารถนำมาพัฒนาองค์กรได้อย่างเหมาะสม ไม่ใช่เทคโนโลยีแบบ Investment ยกเว้นองค์กรมีต้นทุนหรือองค์ความรู้รวมถึงการมีทรัพยากรที่เพียงพอเกี่ยวกับเทคโนโลยี

5. แนวทางการสร้างกลยุทธ์องค์กรและแผนธุรกิจของผู้ประกอบการโลจิสติกส์ขนาดกลาง

กลยุทธ์องค์กรและการวางแผนทางธุรกิจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านต่างๆ ขององค์กรและส่งผลต่อประสิทธิภาพด้านผลงานขององค์กรสอดคล้องกับแนวคิด Sweeney, Grant, and Mangan (2018), Vlachos (2016) ที่มองว่า กลยุทธ์ขององค์กร ส่งผลต่อผลการดำเนินการงานขององค์กร ต้นทุนขององค์กรที่เป็นความสามารถด้านการแข่งขันขององค์กร

กลยุทธ์และแผนธุรกิจ คือ การเพิ่มรายได้ ลดต้นทุน และรักษาเครือข่ายลูกค้า แต่สิ่งสำคัญยิ่งกว่าคือการนำไปสู่การปฏิบัติ องค์กรมีเทคนิคในเรื่องการเปลี่ยนผ่านกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติแผนเป็นอย่างไร การเปลี่ยนผ่าน Transformation Plan ไปสู่ Strategy Plan เป็นอย่างไรของธุรกิจขนาดกลาง” ดังนั้น “กลยุทธ์และแผนธุรกิจที่เหมาะสมขององค์กรขนาดกลาง คือ การพัฒนางานที่ทำอยู่ปัจจุบัน ให้กระชับและดีขึ้น และไม่ทำแบบเดิม การนำงานประจำที่เราทำอยู่มาพัฒนา (develop) ให้เป็นแผนกลยุทธ์และแผนธุรกิจ ไม่ทำแบบเดิมเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขัน

6. แนวทางการสร้างนวัตกรรมของผู้ประกอบการโลจิสติกส์ขนาดกลาง

องค์กรที่มีนวัตกรรมส่งผลต่อความสามารถด้านการแข่งขันขององค์กร และทำให้ผลการดำเนินงานด้านการตลาดเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ Kolade, Obembe, and Salia (2018) ที่พบว่า นวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสามารถด้านการแข่งขัน คือรูปแบบใหม่ของการบริการด้านโลจิสติกส์ กระบวนการ รูปแบบการดำเนินธุรกิจขององค์กร และสอดคล้องกับ Evangelista, Colicchia, and Creazza (2017) ได้เสนอแนวคิดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยนวัตกรรม การลดของเสีย การลดใช้พลังงาน หรือการนำกลับมาใช้ใหม่ที่เป็นผลจาก

กระบวนการด้านโลจิสติกส์ที่ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้องค์กร

นวัตกรรม สำหรับองค์กรระดับกลาง ใช้รูปแบบการปรับมาใช้ (applying) แทนการประดิษฐ์คิดค้นโดยใช้รูปแบบการซื้อ (buy) มากกว่าการสร้าง (build) สอดคล้องกับธุรกิจที่เราจะทำ เนื่องจากการระดมสมองเพื่อสร้างนวัตกรรมให้องค์กรคงไม่ทันเวลา ดังนั้นองค์กรคงจะมองในเรื่องการ Transform มาใช้กับองค์กรให้เหมาะสม และสร้างความสามารถด้านการแข่งขันในที่สุด

7. แนวทางการสนับสนุนผลักดันการขับเคลื่อนผู้ประกอบการโลจิสติกส์ หน่วยงานภาครัฐควรมีนโยบายส่งเสริมจากปัจจัยภายนอกที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงร่วมสร้างความสำเร็จ มีดังต่อไปนี้

7.1 ภาครัฐควรส่งเสริมนโยบายการลงทุนที่สำคัญของภาครัฐ คือเร่งนโยบาย National Single Window ถ้าเร่งดำเนินการได้จะช่วยลดปัญหามันเป็นปัญหาคอขวดของประเทศไทยในการสร้างรายได้ (Revenue Stream) เข้ามาในประเทศ และสร้างขนาดของตลาดให้ใหญ่ขึ้น

7.2 ภาครัฐควรส่งเสริมโดยการแก้ไข กฎหมายและระบบระเบียบต่างๆ ที่เป็นปัญหาและทำให้เกิดเพื่อสร้างความสามารถด้านการแข่งขันขององค์กรโลจิสติกส์ในประเทศ

7.3 ภาครัฐควรให้สิทธิพิเศษต่างๆ ของภาครัฐ ทั้งนี้องค์กรด้านโลจิสติกส์ยังไม่ได้รับการส่งเสริมด้านการลงทุนทางตรงเท่าที่ควร ปัจจุบันมีเฉพาะบริษัทใหญ่ที่มีลักษณะการส่งเสริมจากภาครัฐในการลงทุนใหม่เพื่อการพัฒนาและการเพิ่มประสิทธิภาพ ขณะที่องค์กรขนาดเล็กและขนาดกลางไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจากการส่งเสริมต้องมีที่ตั้งแน่นอน โดยเฉพาะธุรกิจด้านการขนส่งไม่ได้รับสิทธิประโยชน์เท่าใดนัก

7.4 ภาครัฐควรมีการส่งเสริมโดยการส่งเสริมแหล่งเงินทุน หรือภาษี และเชื่อมหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (one stop service) สำหรับธุรกิจโลจิสติกส์ หรือหากเป็นสิทธิที่ได้รับการส่งเสริมให้องค์กรขนาดกลางได้รับควรมีการประชาสัมพันธ์สิทธิประโยชน์ดังกล่าวในทั่วถึง

ข้อเสนอแนะ

1. แนวทางในการพัฒนาองค์กรเพื่อทำให้องค์กรเกิดความสามารถด้านการแข่งขัน ประกอบด้วย 8 ปัจจัย คือ โครงสร้างองค์กร คุณภาพการให้บริการ เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ สมรรถนะปฏิบัติงานผู้บริหาร เครือข่ายธุรกิจ กลยุทธ์องค์กรและแผนธุรกิจ นวัตกรรม และความยั่งยืน ต้องมีความกลมกลืน มีความสอดคล้องกันและเสริมแรงให้กัน การปรับเปลี่ยนปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งก็จะกระทบกับปัจจัยทั้งหมด จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารต้องปรับเปลี่ยนองค์กรต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เนื่องจากเป็นองค์กรในระดับกลางในเรื่องความสามารถทางการแข่งขัน (competitive) ในการนำมาประยุกต์ใช้องค์กรอาจจะต้องพิจารณาถึงมาตรฐานขององค์กรกับมาตรของอุตสาหกรรม (benchmark industrial) และปรับปรุงส่วนที่ต่ำกว่ามาตรฐานที่มีอยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดขององค์กร

2. ภาครัฐควรส่งเสริมนโยบายการลงทุน โดยการชักชวนนักลงทุนด้วยการให้สิทธิประโยชน์ต่างๆ โดยอาจจำเป็นต้องพิจารณาสิทธิประโยชน์ในปัจจุบันและความคาดหวังของนักลงทุนว่ามีทิศทางเดียวกันหรือไม่ สำหรับในส่วนของนโยบายที่สำคัญของภาครัฐ เช่น เร่งนโยบาย National Single Window เป็นการขยายขนาดของตลาดโลจิกติกส์ รวมถึงการทบทวนกฎหมายและระบบระเบียบต่างๆ ที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ เพื่อขจัดปัญหาและสนับสนุนองค์กรโลจิกติกส์ให้เติบโตเพิ่มขึ้น เพื่อสร้างความสามารถด้านการแข่งขันขององค์กรโลจิสติกส์ในประเทศได้อย่างยั่งยืนในฐานะการเป็นศูนย์กลางภูมิภาคอาเซียนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านโลจิกติกส์กับความมั่นคงของชาติ

References

Athikomrattanakul, P. (2017). *10 years: Thai National Logistics Agenda*. Retrieved from https://www.logisticstime.net/archives/4137 [In Thai]

Bryan Cave (Thailand) Co., Ltd. (2013). *Opportunities, impacts and supporting measures for Thai logistics service businesses from the preparation of free trade area*. Ministry of Commerce, Department of Business Development. [In Thai]

Burke, W. W. (1994). *Organization development* (2nd ed). Addison-Wesley.

Cianni, M., & Steckler, S. (2017). Transforming organizations to a digital world. *People & Strategy*, *40*(2), 14-19.

Department of Business Development (2016). *Statistics of registration and registered capital*. Retrieved from https://www.dbd.go.th/news_view.php?nid=469412355. [In Thai]

Evangelista, P., Colicchia, C., & Creazza, A. (2017). Is environmental sustainability a strategic priority for logistics service providers?. *Journal of environmental management, 198*(1), 353-362.

Evangelista, P., McKinnon, A., & Sweeney, E. (2013). Technology adoption in small and medium-sized logistics providers. *Industrial Management & Data Systems, 113*(7), 967-989.

Evangelista, P., Santoro, L., & Thomas, A. (2018). Environmental sustainability in Third-Party logistics service providers: A systematic literature review from 2000-2016. *Sustainability, 10*(5), 1627.

French, W. L., Bell, C. H. Jr., & Zawacki, R. A. (1978). *Organization development: Theory, practice, and research*. Business Publications.

García-Sánchez, E., Guerrero-Villegas, J., & Aguilera-Caracuel, J. (2018). How do technological skills improve reverse logistics?: The moderating role of top management support in information technology use and innovativeness. *Sustainability, 11*(1), 58.

Kolade, O., Obembe, D., & Salia, S. (2018). Technological constraints to firm performance: The moderating effects of firm linkages and cooperation. *Journal of Small Business and Enterprise Development, 26*(1), 85-104.

Larry, B. G. (1978). *Patterns of organization change, in classics of organizational behavior*. Cengage.

Lewin, K. (1951). *Field theory in social science: Selected theoretical papers*. Harper & Row.

Lippitt, R., Watson, J., Westley, B., & Spalding, W. B. (1958). *The dynamics of planned change: A comparative study of principles and techniques*. Harcourt Bruce & World.

Malecki, E. J., & Veldhoen, M. E. (1993). Network activities, information and competitiveness in small firms. *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography, 75*(3), 131-147.

Office of the National Economics and Social Development Council. (2017). *Thailand logistics system development strategic plan No. 3 (2017-2021)*. Author. [In Thai].

Pettigrew, A. M. (1985). *The awakening giant: Continuity and change in imperial chemical industries*. Blackwell.

Porras, J. I., & Robertson, P. J. (1992). Organizational development: Theory, practice, and research. In M. D. Dunnette & L. M. Hough (Eds.), *Handbook of industrial and organizational psychology* (pp. 719-822). Consulting Psychologists Press.

Sweeney, E., Grant, D., & Mangan, D. J. (2018). Strategic adoption of logistics and supply chain management. *International Journal of Operations & Production Management, 38*(3), 852-873.

Sun, X., Liang, Y., & de Kong, F. (2018). Construction and development strategy of Third-Party cold chain logistics system in Jilin province based on financial risk. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering, 452*(3), 1-6.

Theppitak, T. (2016). *The study on readiness and adaptation of Thai logistics services for opening free trade in service sectors*. Retrieved from http://dspace.lib.buu.ac.th [In Thai]

Vlachos, I. P. (2016). Reverse logistics capabilities and firm performance: The mediating role of business strategy. *International Journal of Logistics Research and Applications: A Leading Journal of Supply Chain Management, 19*(5), 424-442.

Wu, I., & Hu, Y. (2018). Open innovation-based knowledge management implementation: A mediating role of knowledge management design. *Journal of Knowledge Management, 22*(8), 1736-1756.

Xavier, W., & Martins, R. (2011). Logistic strategy and organizational structure in Brazilian Small and Medium-Sized Enterprises (SMES). *Organizations and Markets in Emerging Economies, 2*(2), 91-116.

DOI: 10.14456/phdssj.2023.39

Received:	May	31, 2023
Revised:	August	23, 2023
Accepted:	August	25, 2023

ความตั้งใจซื้อและบุพปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation ในเขตกรุงเทพมหานคร*

ประพันธ์ วงศ์บางโพ[1]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรู้เท่าทันดิจิทัล ความกังวลในดิจิทัล การรับรู้ความสามารถของตนเอง การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ถึงประโยชน์ ความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ ที่มีผลต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์จากกลุ่มเป้าหมายที่เคยมีประสบการณ์ซื้อสินค้าออนไลน์ จำนวน 500 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และทดสอบสมมุติฐานการวิจัยด้วยการใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม AMOS

ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation มีความรู้เท่าทันดิจิทัล รับรู้ความสามารถของตนเอง รับรู้ความง่ายในการใช้งาน รับรู้ถึงประโยชน์ และตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ในระดับมาก โดยมีความกังวลในดิจิทัลในระดับปานกลาง และมีการซื้อสินค้าออนไลน์ในระดับปานกลางเช่นกัน โดยการซื้อสินค้าออนไลน์ขึ้นอยู่กับความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ ขณะที่ตัวแปรการรู้เท่าทันดิจิทัล ความกังวลในดิจิทัล การรับรู้ความสามารถของตนเอง การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ถึงประโยชน์ ส่งผลทางอ้อมต่อการซื้อสินค้าออนไลน์โดยผ่านความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ ผลการวิจัยบ่งชี้ว่าผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation เริ่มปรับตัวยอมรับเทคโนโลยี รวมถึงการซื้อสินค้าออนไลน์ และจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ในท้ายที่สุด

คำสำคัญ: ความตั้งใจซื้อ; การซื้อสินค้าออนไลน์; ผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation
ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:
ประพันธ์ วงศ์บางโพ. (2566). ความตั้งใจซื้อและบุพปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 13*(2), 542-556.

[1] คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: coolfin9@gmail.com
* ทุนวิจัยมหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

Buying Intentions and Antecedents Affecting Online Shopping of the Silver Generation Consumers in Bangkok*

Praphan Wongbangpo[1]

Abstract

This research article aims to study the impact of digital literacy, digital anxiety, self-efficacy, perceived ease of use, perceived usefulness, and the intention to shop online on the online shopping of the silver generation consumers in Bangkok. As a quantitative research, online questionnaires were employed to gather data from 500 silver age consumers who had experience on the online shopping. Then the data were analyzed by the descriptive analysis and then the hypotheses defined by the Structural Equation Model were tested and analyzed by the AMOS software program.

Findings are as follows: The silver generation consumers observed high level of the digital literacy, self-efficacy, perceived ease of use, perceived usefulness, and the intention to shop online, while their anxiety about the digital were at the medium level. These silver generation consumers were also at moderate level regarding the online shopping. Also, the intention to shop online had direct impact on the actual online shopping. Moreover, the digital literacy, digital anxiety, self-efficacy, perceived ease of use, and perceived usefulness had indirect effect on the actual online shopping behavior through the intention to shop online. The result of this study implied that silver generation consumers had begun to accept technology, as well as online shopping. This would result in online shopping behavior eventually.

Keywords: Buying Intention; Online Shopping; Silver Generation Consumers
Type of Article: Research Article

Cite this article as:
Wongbangpo, P. (2023). Buying intentions and antecedents affecting online shopping of the silver generation consumers in Bangkok. *Ph.D. in Social Sciences Journal, 13*(2), 542-556.

[1] Faculty of Business Administration, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Haumark, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Corresponding Author Email: coolfin9@gmail.com
* Scholarship Support from Ramkhamhaeng University Research Fellowships 2021

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความกังวลต่อการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่หรือโควิด-19 นำไปสู่มาตรการการรักษาระยะห่างทางสังคม การจำกัดการเดินทาง หรือแม้แต่ยกเลิกกิจกรรมในที่สาธารณะ ทำให้วิถีชีวิตของผู้บริโภคต้องเปลี่ยนไปจากเดิม แม้สถานการณ์จะคลี่คลายลงบ้าง แต่ผู้บริโภคบางส่วนยังตระหนักถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ส่งผลให้ยอดซื้อสินค้าออนไลน์ได้เพิ่มขึ้นอย่างมากในหลายหมวดสินค้า เนื่องจากความกังวลต่อการแพร่ระบาดของโควิด-19

จากรายงานของ We Are Social (2020) พบว่าผู้บริโภคกลุ่มผู้สูงวัยในช่วงอายุ 45-54 ปี และช่วงอายุ 55-64 ปี มีแนวโน้มที่จะซื้อสินค้าออนไลน์ถึงร้อยละ 46 และร้อยละ 37 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลพฤติกรรมของผู้บริโภคคนไทย (Line Thailand, 2020) ที่ระบุว่า ผู้สูงอายุนิยมซื้อสินค้าออนไลน์มากขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุกำลังมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในฐานะผู้บริโภคผ่านช่องทางออนไลน์

จากงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ พบว่า Ha (2020), Sondakh (2017) ได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model--TAM) ของ Davis (1985, 1993) เพื่ออธิบายถึงพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ นอกจากนี้ ผู้บริโภคจำเป็นต้องรู้เท่าทันดิจิทัล (digital literacy) คือ สามารถทำความเข้าใจและใช้งานเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Gilster & Gilster, 1997) และตระหนักถึงความสามารถของตนเอง (self-efficacy) ในการควบคุมเทคโนโลยีต่างๆ ให้สามารถใช้งานได้ตามความตั้งใจ (Bandura, 1977) ทั้งนี้ การใช้งานเทคโนโลยีที่ทันสมัยอาจสร้างความกังวลใจให้กับผู้ใช้ (digital anxiety) ซึ่งถือเป็นทัศนคติด้านลบ และเป็นปัจจัยยับยั้งการเรียนรู้ที่จะใช้งานเทคโนโลยีใหม่ๆ ด้วย (Sun, Tsai, Finger, Chen, & Yeh, 2008)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation ในเขตกรุงเทพมหานคร ว่าจะสามารถปรับตัวเรียนรู้ด้านดิจิทัลและยอมรับเทคโนโลยีใหม่ได้มากน้อยเพียงใด เพื่อสร้างความเข้าใจที่เกี่ยวกับการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยสามารถนำผลการศึกษาที่ได้มากำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด และพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรู้เท่าทันดิจิทัล ความกังวลในดิจิทัล การรับรู้ความสามารถของตนเอง การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ถึงประโยชน์ ความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ ที่มีผลต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation ในเขตกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา มีดังนี้ (1) การรู้เท่าทันดิจิทัล (2) ความกังวลในดิจิทัล (3) การรับรู้ความสามารถของตนเอง (4) การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (5) การรับรู้ถึงประโยชน์ (6) ความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ และ (7) การซื้อสินค้าออนไลน์

2. ขอบเขตด้านประชากรและตัวอย่าง คือ ผู้สูงวัยกลุ่ม Silver Generation ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป (Probst, Frideres, Pedersen, Bolanowska, Marchive, 2015) ที่เคยซื้อสินค้าออนไลน์ โดยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่ชัด ได้ตัวอย่าง จำนวน 500 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ทำการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในช่วงเดือนมกราคม-สิงหาคม พ.ศ. 2564

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้จะช่วยเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation ในเขตกรุงเทพมหานคร อันจะเป็นประโยชน์ต่อภาคธุรกิจในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดและพัฒนาแนวทางหรือวางแผนการบริหารจัดการธุรกิจในระบบออนไลน์สำหรับลูกค้ากลุ่มผู้สูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่กำลังมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในฐานะผู้บริโภคสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ เพิ่มโอกาสในทางแข่งขันให้กับผู้ประกอบการ ที่ต้องปรับจากระบบออฟไลน์เป็นระบบออนไลน์ อีกทั้งภาครัฐสามารถนำแนวคิดไปใช้กระตุ้นเศรษฐกิจในระบบออนไลน์ ส่งเสริมให้ภาคเอกชนกำหนดแนวทางกลยุทธ์การตลาด ให้สามารถเข้าถึงและตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation ได้เพิ่มมากขึ้น

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันดิจิทัล

การรู้เท่าทันดิจิทัล (digital literacy) หมายถึงความสามารถในการทำความเข้าใจและใช้งานข้อมูลสารสนเทศรูปแบบต่างๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ที่ต่างกัน (Gilster & Glister, 1997) ขณะที่ Gee (2012) ระบุว่า การรู้เท่าทันดิจิทัลหมายรวมถึงความสามารถในการอ่านและแปลผลข้อความบนสื่อดิจิทัลต่างๆ การรู้เท่าทันดิจิทัลจึงมีส่วนสำคัญต่อการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ของผู้ใช้ (Mac Callum, Jeffrey, & Kinshuk, 2014; Hasan & Ahmed, 2010) โดยผู้ใช้ที่มีระดับการรู้เท่าทันดิจิทัลสูง จะมีความเชื่อมั่นว่าสามารถผสานเทคโนโลยีต่างๆ เข้ากับชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี (Mac Callum et al., 2014) โดยการรู้เท่าทันดิจิทัลมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ถึงประโยชน์จากการใช้งานเทคโนโลยี (Feriady, Nurkhin, Mahmud, Setiani, & Astuti, 2020; Mac Callum et al., 2014)

แนวคิดเกี่ยวกับความกังวลในดิจิทัล

ความกังวลในดิจิทัล (digital anxiety) หมายถึงความรู้สึกกระวนกระวายหรือการตอบสนองทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลนั้นต้องใช้งานคอมพิวเตอร์หรือเทคโนโลยีใดๆ โดยในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึงความรู้สึกกระวนกระวายหรือการตอบสนองทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลต้องซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านอุปกรณ์ดิจิทัลต่างๆ ความกังวลในดิจิทัล จึงเป็นความรู้สึกเชิงลบที่บุคคลมีต่อเทคโนโลยีใดเทคโนโลยีหนึ่งหรือความรู้สึกไม่แน่ใจว่า เทคโนโลยีนั้นจะใช้งานยากง่ายเพียงใด (Mac Callum et al., 2014; Parayitam, Desai, Desai, & Eason, 2010)

แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง

การรับรู้ความสามารถของตนเอง (self-efficacy) Zhao and Cziko (2001) ได้อธิบายว่า เป็นทัศนคติเชิงบวกที่ช่วยให้ผู้ใช้เกิดการยอมรับเทคโนโลยีต่างๆ รวมถึงช่วยพัฒนาทักษะการใช้งานเทคโนโลยีนั้นในอีกทางหนึ่งด้วย การรับรู้ความสามารถของตนเองได้รับการประยุกต์ใช้ในหลายบริบท เช่น การเรียนการสอนออนไลน์ (Chang, Hajiyev, & Su, 2017; Downey & Kher, 2015; Hanif, Jamal, & Imran, 2018) และการใช้งานเทคโนโลยี Mobile Learning (Mac Callum et al., 2014) เป็นต้น โดยพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองมีอิทธิพลต่อการรับรู้ความง่ายในการใช้งานและประโยชน์จากการใช้งานเทคโนโลยี (Chang et al., 2017; Mac Callum et al., 2014)

ทฤษฎีแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี

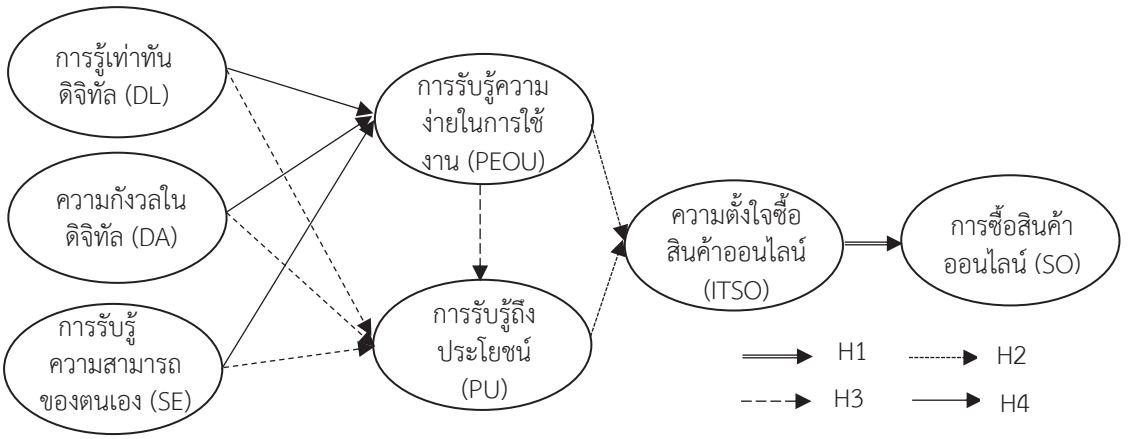
แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model--TAM) (Davis, 1993) เป็นแบบแผนในการทำนายการยอมรับด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเชื่อมโยงระหว่างการรับรู้ถึงประโยชน์และการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน แล้วส่งผลต่อ

ทัศนคติต่อการใช้ พฤติกรรมความตั้งใจในการใช้ และนำไปสู่การใช้จริง ทฤษฎี TAM ถูกใช้ในบริบทการศึกษาที่ต่างกัน เช่น การจองที่พักผ่านระบบออนไลน์ (Abdullah, Kamal, Azmi, Lahap, Bahari, & Din, 2019) การทำธุรกรรมผ่านธนาคารออนไลน์ (Nasri & Charfeddine, 2012) การซื้อสินค้าผ่านระบบออนไลน์ (Ha, 2020) โดยได้ผลการศึกษาสอดคล้องกันว่า การรับรู้ความง่ายในการใช้งานมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์จากการใช้งานเทคโนโลยี และยังมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจใช้งานเทคโนโลยี (Ha, 2020; Sheppard & Vibert, 2019)

แนวคิดเกี่ยวกับการซื้อสินค้าออนไลน์

การซื้อสินค้าออนไลน์ (shop online) เป็นการแสดงถึงพฤติกรรมการใช้ (หรือไม่ใช้) เทคโนโลยีใดๆ เพื่อซื้อสินค้าออนไลน์ โดยเป็นการสะท้อนถึงการยอมรับหรือไม่ยอมรับเทคโนโลยีนั้นของผู้ใช้ ทั้งนี้ การซื้อสินค้าออนไลน์นั้นสามารถอ้างถึงการซื้อผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (internet/online shopping) ทำให้ผู้บริโภคสามารถดูสินค้า รายละเอียดของสินค้า และเปรียบเทียบความเหมาะสมระหว่างสินค้าต่างๆ ได้ ด้วยเหตุนี้ ช่องทางออนไลน์ จึงเป็นช่องทางสำคัญที่ช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้บริโภคในการซื้อสินค้าหรือบริการ

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมุติฐานของการวิจัย

H1: การซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้รับอิทธิพลจากความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์

H2: ความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้รับอิทธิพลจากการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ถึงประโยชน์

H3: การรับรู้ถึงประโยชน์ของผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้รับอิทธิพลจากการรู้เท่าทันดิจิทัล ความกังวลในดิจิทัล การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน

H4: การรับรู้ความง่ายในการใช้งานของผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation ในเขตกรุงเทพมหานคร

ได้รับอิทธิพลจากการรู้เท่าทันดิจิทัล ความกังวลในดิจิทัล และการรับรู้ความสามารถของตนเอง

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคที่อายุ 50 ปีขึ้นไป เคยซื้อสินค้าออนไลน์ และอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่ชัด กำหนดขนาดตัวอย่างที่ จำนวน 500 คน ซึ่งมากกว่า 20 เท่าของตัวแปรที่สังเกตได้ จำนวน 21 ตัวแปร (Kline, 2005) และเป็นขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมต่อการวิเคราะห์ข้อมูลในระดับดีมาก (Comrey & Lee, 1992) โดยได้สร้างแบบสอบถามโดยใช้ Google Form สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ด้วยการกำหนดคำถามคัดกรองว่าเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และเก็บข้อมูลแบบสมัครใจ (voluntary sampling) โดยส่งลิงค์แบบสอบถามให้กลุ่มเป้าหมายผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์

การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามมาตราส่วน (rating scale) 5 ระดับ (Likert, 1932) โดยการรู้เท่าทันดิจิทัล ความกังวลด้านดิจิทัล การรับรู้ความสามารถของตนเอง ประยุกต์จาก Feriady et al. (2020), Rizun and Strzelecki (2020) ส่วนการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ถึงประโยชน์ ความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ และการซื้อสินค้าออนไลน์ ประยุกต์จาก Abdullah et al. (2019), Marafon, Basso, Espartel, de Barcellos, and Rech (2018) ทดสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) ของแบบสอบถาม ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 จากนั้นตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) จากกลุ่มคล้ายตัวอย่าง จำนวน 50 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach’s alpha รายด้านที่ระหว่าง 0.627-0.955 แสดงว่า แบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ (Nunnally & Bernstein, 1994)

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา แล้วตอบโจทย์การวิจัยด้วยสถิติเชิงอนุมาน โดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป AMOS เพื่อหาอิทธิพลของการรู้เท่าทันดิจิทัล ความกังวลในดิจิทัล การรับรู้ความสามารถของตนเอง การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ถึงประโยชน์ ความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ ที่มีผลต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 62.8 มีอายุระหว่าง 50-60 ปี ร้อยละ70 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 46.6 รองลงมาคือ ปริญญาโทหรือสูงกว่า ร้อยละ 45.0 เกือบ 1 ใน 3 ประกอบอาชีพอิสระ/ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 30.2 รองลงมาเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 26.4 และร้อยละ 54.6 มีรายได้เกินกว่า จำนวน 40,001 บาท

การวิเคราะห์ความตั้งใจซื้อและบุพปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ ผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation โดยการรับรู้ถึงประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เท่ากับ 4.04 (SD เท่ากับ 0.639) รองลงมาการรู้เท่าทันดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เท่ากับ 3.98 (SD เท่ากับ 0.756) การรับรู้ความยากง่ายในการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เท่ากับ 3.77 (SD เท่ากับ 0.715) และการซื้อสินค้าออนไลน์มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.08 (SD เท่ากับ 0.857) ความกังวลในดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง เท่ากับ 2.71 (SD เท่ากับ 0.570) ตามลำดับ (ดูตาราง 1)

ตาราง 1

ความตั้งใจซื้อและบุพปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าออนไลน์

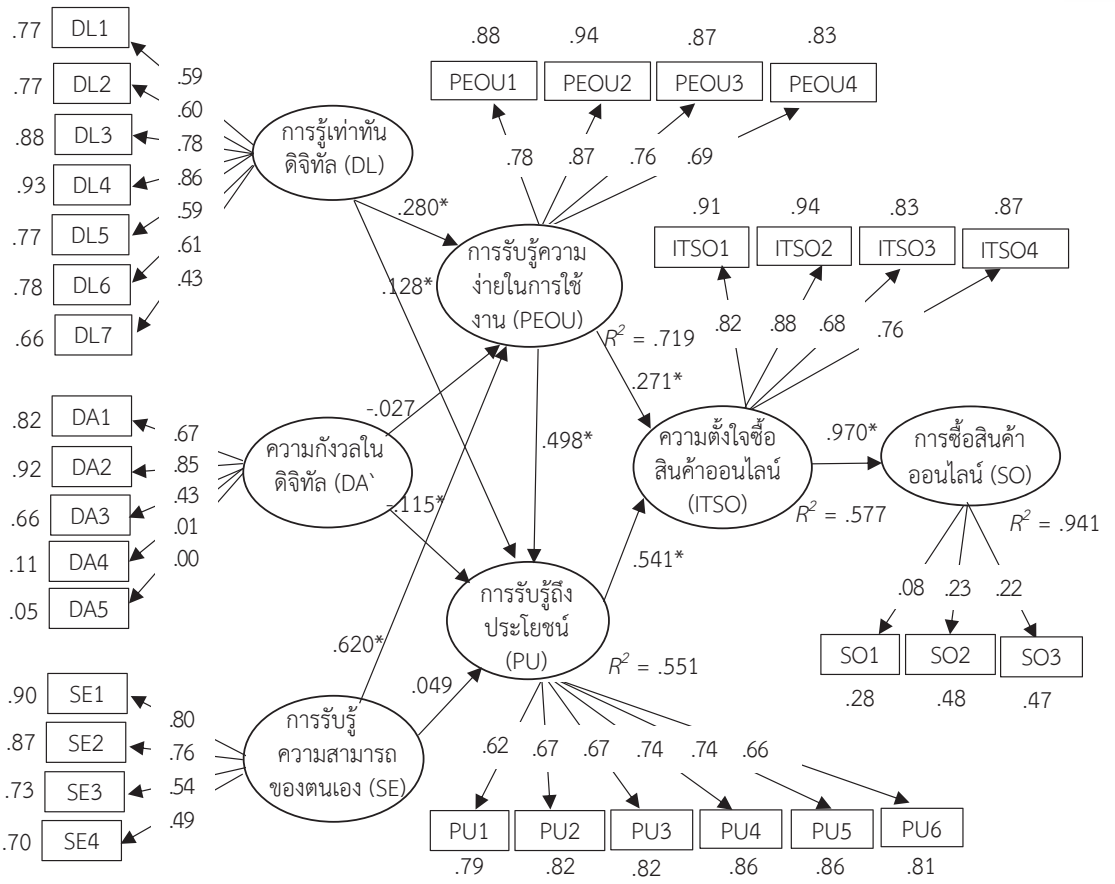
รายการ	$\bar{X}$	*SD*	แปลผล
การรู้เท่าทันดิจิทัล (DL)	3.98	0.756	มาก
ความกังวลในดิจิทัล (DA)	2.71	0.570	ปานกลาง
การรับรู้ความสามารถของตนเอง (SE)	3.59	0.686	มาก
การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (PEOU)	3.77	0.715	มาก
การรับรู้ถึงประโยชน์ (PU)	4.04	0.639	มาก
ความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ (ITSO)	3.70	0.771	มาก
การซื้อสินค้าออนไลน์ (SO)	3.08	0.857	ปานกลาง

อิทธิพลของความตั้งใจซื้อสินค้าและบุพปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าออนไลน์

ผู้วิจัยได้เริ่มจากแบบจำลองที่จัดเรียงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วปรับเปลี่ยนเส้นทางความสัมพันธ์ของแบบจำลองตามค่าดัชนีการปรับเปลี่ยนแบบจำลอง (modification indices) ทำให้ได้แบบจำลองที่มีตัวชี้วัดการเข้าได้ดีกับข้อมูล เป็นไปตามเกณฑ์ของอัตราเข้าได้ดีกับข้อมูล หมายความว่าข้อมูลเชิงประจักษ์กับแบบจำลองเข้ากันได้ดี (good fit) (Angsuchot, Wichitwanna, & Pinyopanuwat, 2011) จึงได้นำเสนอผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง ดังแสดงในภาพ 2

เมื่อพิจารณาถึงเส้นทางอิทธิพลของตัวแปรแฝงตามสมมุติฐานที่กำหนด พบว่า H1: การซื้อสินค้าออนไลน์ (SO) ขึ้นอยู่กับความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ (ITSO) (.970) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ H2: ความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ (ITSO) ขึ้นอยู่กับการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (PEOU) (.271) และการรับรู้ถึงประโยชน์ (PU) (.541) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ H3: การรับรู้ถึงประโยชน์ (PU) ขึ้นอยู่กับการรู้เท่าทันดิจิทัล (DL) (.128) ความกังวลในดิจิทัล (DA) (-.115) และการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (PEOU) (.498) แต่ไม่ขึ้นอยู่กับการรับรู้ความสามารถของตนเอง (SE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ H4: การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (PEOU) ขึ้นอยู่กับการรู้เท่าทันดิจิทัล (DL) (.280) และการรับรู้ความสามารถของตนเอง (SE) (.620) แต่ไม่ขึ้นอยู่กับความกังวลในดิจิทัล (DA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อวิเคราะห์ค่าอิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และผลรวมของตัวแปรแฝงทุกตัวที่มีผลต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ ดังแสดงในตาราง 2 พบว่า ความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์มีอิทธิพลทางตรงต่อการซื้อสินค้าออนไลน์มากที่สุด (0.970) และเป็นอิทธิพลทางบวก ขณะที่การซื้อสินค้าออนไลน์ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการรับรู้ถึงประโยชน์ (0.525) การรับรู้ความสามารถของตนเอง (0.325) การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (0.263) การรู้เท่าทันดิจิทัล (0.214) สุดท้ายคือ ความกังวลในดิจิทัล (-0.060) ซึ่งมีอิทธิพลทางลบต่อการซื้อสินค้าออนไลน์

X^2/df = 1.98, RMSEA = 0.05, RMR = 0.04, GFI = 0.91, CFI = 0.97, PGFI = 0.73

ภาพ 2 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างบุพปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าออนไลน์

ตาราง 2

ผลรวมอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของบุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อสินค้าออนไลน์

อิทธิพลของตัวแปรต่อการซื้อสินค้าออนไลน์	ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ		
	ทางตรง	ทางอ้อม	ผลรวม
การรู้เท่าทันดิจิทัล (DL)	-	0.214	0.214
ความกังวลในดิจิทัล (DA)	-	-0.060	-0.060
การรับรู้ความสามารถของตนเอง (SE)	-	0.325	0.325
การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (PEOU)	-	0.263	0.263
การรับรู้ถึงประโยชน์ (PU)	-	0.525	0.525
ความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ (ITSO)	0.970*	-	0.970

หมายเหตุ: *อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตัวอย่างการคำนวณอิทธิพลทางอ้อม SE = (0.620*0.271*0.970)+(0.620*0.498*0.541*0.970) = 0.325

การอภิปรายผล

1. จากการทดสอบสมมุติฐาน ผลการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้างสนับสนุนสมมุติฐาน โดยสามารถอภิปรายอิทธิพลของการรู้เท่ากันดิจิทัล (DL) ความกังวลในดิจิทัล (DA) การรับรู้ความสามารถของตนเอง (SE) ที่มีต่อการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (PEOU) การรับรู้ถึงประโยชน์ (PU) และไปสู่การซื้อสินค้าออนไลน์ (SO) ได้ดังนี้

1.1 การรู้เท่าทันดิจิทัล (DL) เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางอ้อมต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation ในเขตกรุงเทพมหานคร และเป็นปัจจัยพื้นฐานในการยอมรับเทคโนโลยีใดๆ ของผู้บริโภค สอดคล้องกับสถานการณ์โควิด-19 ที่ผู้คนหันมาทำกิจกรรมออนไลน์เพิ่มมากขึ้น ดังที่ผลการวิจัยของ Ipsos แสดงให้เห็นถึง Insights ของผู้สูงวัย ที่เปิดใจและมีการปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้ยอดซื้อของออนไลน์ของคนกลุ่มนี้เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากเมื่อเทียบกับผู้บริโภคในช่วงวัยอื่น (Branded Content, 2020) สะท้อนถึงทักษะการใช้เทคโนโลยีของผู้สูงอายุในปัจจุบันที่รู้เท่าทันเทคโนโลยีเป็นอย่างดี

การวิจัยในอดีต พบว่า การรู้เท่าทันดิจิทัลมีส่วนสำคัญต่อการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ของผู้ใช้ (Hasan & Ahmed, 2010; Mac Callum et al., 2014) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัมพันธ์กับการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ประโยชน์จากการใช้งานเทคโนโลยี (Feriady et al., 2020; Mac Callum et al., 2014) นำไปสู่ความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ และการซื้อสินค้าออนไลน์ในที่สุด บ่งชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมของกลุ่ม Silver Generation ที่จะกลายเป็นลูกค้ากลุ่มสำคัญในการใช้จ่ายออนไลน์ของประเทศไทยในอนาคต (Branded Content, 2020)

1.2 ความกังวลในดิจิทัล (DA) เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางอ้อมในเชิงลบต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยความกังวลใจถือเป็นปัจจัยที่ยับยั้งการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค เนื่องจากความรู้สึกอึดอัดใจหรือไม่สบายใจเมื่อต้องซื้อสินค้าผ่านระบบออนไลน์ อย่างไรก็ดี ผู้บริโภคตัวอย่างมีความกังวลในดิจิทัลในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่า พวกเขายังพร้อมที่จะเรียนรู้และเปิดรับประสบการณ์ในการใช้งานเทคโนโลยีที่ทันสมัยแม้ว่าจะมีความกังวลใจในการใช้งานอยู่บ้างก็ตาม

ทั้งนี้ Doleck, Bazelais, and Lemay (2018) พบว่า ความรู้สึกกังวลในการใช้งานเทคโนโลยีส่งผลเชิงลบต่อการรับรู้ประสิทธิภาพของเทคโนโลยี เช่นเดียวกับ Fayossy (2017) ที่รายงานว่า ผู้บริโภคเกือบ 3 ใน 4 ที่เข้าเว็บซื้อสินค้าออนไลน์ กลับไม่ยอมจ่ายเงินซื้อสินค้า แม้ว่าจะหยิบสินค้าเหล่านั้นลงตะกร้าไปแล้วก็ตาม เพราะรู้สึกกังวลใจต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ในด้านต่างๆ เช่น การจัดส่ง การเปรียบเทียบราคาสินค้า ไม่มีช่องทางการชำระเงินที่ต้องการ รวมถึงเจอปัญหาด้านเทคนิคขณะซื้อสินค้า จึงทำให้พวกเขาเหล่านี้เลือกที่จะไม่ซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ นอกจากนี้ความกังวลใจด้านอื่นๆ เช่น กลัวโดนหลอก ได้ยินประสบการณ์ร้ายๆ จากคนอื่น หรือไม่มีโอกาสได้ลองใช้หรือสัมผัสสินค้าก่อนซื้อ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนยับยั้งความตั้งใจและการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคทั้งสิ้น (Boxme, 2020) โดยการศึกษายังพบอีกว่า ความกังวลในดิจิทัลไม่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความง่ายในการใช้งานแต่อย่างใด อาจเป็นเพราะผู้บริโภคตัวอย่างมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับสูง จึงเชื่อมั่นว่า ตนเองจะสามารถเรียนรู้และควบคุมผลลัพธ์จากการซื้อสินค้าออนไลน์ได้เป็นอย่างดี จนทำให้ความกังวลในดิจิทัลนั้นไม่ส่งผลต่อการรับรู้ความง่ายในการใช้งานแต่อย่างใด

1.3 การรับรู้ความสามารถของตนเอง (SE) ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่า ตัวอย่างมีความมั่นใจ

ว่าตนเองสามารถค้นหาและควบคุมกระบวนการซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์หรือสื่อสังคมออนไลน์ได้เป็นอย่างดี จึงนำไปสู่ความตั้งใจซื้อและการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ในที่สุด สอดคล้องกับทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเอง (self-efficacy) ของ Bandura (1977) ที่ระบุว่า ถ้าบุคคลมีการรับรู้หรือมีความเชื่อในความสามารถตนเองสูงว่าเมื่อทำพฤติกรรมใดแล้วจะได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้ บุคคลนั้นย่อมมีแนวโน้มที่จะแสดงออกพฤติกรรมนั้นมากขึ้นตามไปด้วย หรืออาจกล่าวได้ว่า การที่ผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation สามารถรับรู้ได้ถึงแนวทางการใช้งานและผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการซื้อสินค้าออนไลน์ได้ในระดับสูงย่อมส่งผลให้เกิดความตั้งใจ และการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์นั่นเอง อย่างไรก็ตามจะสังเกตได้ว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองนั้นไม่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ถึงประโยชน์แต่อย่างใด เป็นไปได้ว่าความเชื่อมั่นในตนเองเพียงอย่างเดียวอาจไม่ทำให้เกิดผลลัพธ์จากการซื้อสินค้าออนไลน์ได้ตามที่คาดหวัง จึงจำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน หรือสื่อสังคมออนไลน์ที่ง่ายต่อการใช้งานร่วมด้วย

2. ผลการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้างสนับสนุนสมมุติฐานข้อ 2 โดยสามารถอภิปรายอิทธิพลของการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (PEOU) และการรับรู้ถึงประโยชน์ (PU) ที่มีต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ (ITSO) ได้ดังนี้

2.1 การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (PEOU) ผลการศึกษา พบว่า ผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation ประเมินว่าสามารถเรียนรู้การใช้งานระบบการซื้อสินค้าออนไลน์ได้โดยง่าย เท่ากับสามารถเรียนรู้กระบวนการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ทั้งการค้นหาสินค้า การซื้อสินค้า รวมถึงการชำระเงินผ่านช่องทางออนไลน์ได้อย่างง่ายดาย จึงทำให้สามารถใช้งานแอปพลิเคชัน เว็บไซต์ หรือสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสนองตอบต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาในอดีตที่พบว่า การรับรู้ความง่ายในการใช้งานเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้ถึงประโยชน์จากการใช้งานเทคโนโลยี (Abdullah et al., 2019; Erasmus, Rothmann, & Van Eeden, 2015; Fathema, Shannon, & Ross, 2015) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสภาพบริบททางสังคมในปัจจุบันที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงและใช้งานอินเทอร์เน็ตเพื่อการจับจ่ายหรือค้นหาข้อมูลต่างๆ ได้ง่ายขึ้น (Positioningmag, 2016) และมีแนวโน้มที่จะซื้อสินค้าและบริการออนไลน์เพิ่มขึ้น แม้ว่าโควิด-19 จะจบลงแล้วก็ตาม เนื่องจากลูกค้ากลุ่มนี้รู้สึกติดใจในความสะดวกสบายที่ได้รับจากการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์นั่นเอง (Droidsans Channel, 2021)

2.2 การรับรู้ถึงประโยชน์ (PU) มีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ โดยอ้อมผ่านความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการรับรู้ถึงประโยชน์เกิดจากการที่บุคคลเชื่อมั่นว่าเทคโนโลยีนั้นจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานหรือการใช้ชีวิตประจำวันของตนให้ดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับทางเลือกอื่นๆ (Abdullah, Ward, & Ahmed, 2016) สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ที่พบว่า การซื้อสินค้าออนไลน์ช่วยให้ผู้บริโภคประหยัดเวลาในซื้อสินค้าและบริการในแต่ละวัน เนื่องจากทำให้พวกเขาสามารถเข้าถึง และเปรียบเทียบข้อมูลของสินค้าและบริการต่างๆ ได้อย่างหลากหลายและรวดเร็ว ซึ่งเมื่อผู้บริโภครับรู้ได้ถึงประโยชน์ดังกล่าวจึงนำไปสู่ความตั้งใจซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ และการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ในที่สุด ขณะเดียวกันอิทธิพลจากสถานการณ์โควิด-19 ยังมีส่วนเร่งรัดให้ผู้คนซื้อสินค้าผ่านระบบออนไลน์เพิ่มสูงขึ้น (Droidsans Channel, 2021) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้บริโภคตัวอย่างส่วนหนึ่งมีโอกาสในการซื้อสินค้าออนไลน์เพิ่มสูงขึ้น จนสามารถรับรู้ได้ถึงประโยชน์และข้อดีต่างๆ ของการซื้อสินค้าออนไลน์ดังที่ได้กล่าวข้างต้น

3. ผลการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้างสนับสนุนสมมุติฐานข้อ 1 โดย

3.1 ความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ (ITSO) เป็นตัวแปรที่มีผลโดยตรงและมีอิทธิพลรวมต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคกลุ่ม Silver generation ในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุด หรืออาจกล่าวได้ว่าความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์นั้นเป็นตัวแปรสำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคตัวอย่าง สอดคล้องกับผลการศึกษาในอดีตที่พบว่า ความตั้งใจเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการใช้งานเทคโนโลยีใดๆ ของตัวอย่าง (Feriady et al., 2020; Fishbein & Ajzen, 1975) โดยผลการศึกษาของวันเดอร์แมน ธอมสัน เน้นย้ำให้เห็นว่าความคุ้นเคยมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวไทย (Wunderman Thompson Thailand, 2021)

3.2 การซื้อสินค้าออนไลน์ (SO) จากการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation มีการซื้อสินค้าผ่านตลาดออนไลน์ อย่าง Lazada หรือ Shopee รวมถึงช่องทางสื่อสังคมออนไลน์อยู่เป็นประจำ สอดรับกับผลการสำรวจของบริษัท ไพรซ์ซ่า จำกัด และวันเดอร์แมน ธอมสัน ที่พบว่า คนไทยมีพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าผ่านช่องทางตลาดออนไลน์ (e-market-place) มากที่สุด รองลงมา คือผ่านเว็บไซต์ของผู้ค้าปลีกและสื่อสังคมออนไลน์ (Eukeik.ee, 2020; Wunderman Thompson Thailand, 2021) ผลการศึกษายังพบว่า ผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation มีการซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์ในระดับปานกลาง ซึ่งน้อยกว่าช่องทางออนไลน์อื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะช่องทางตลาดออนไลน์ และสื่อสังคมออนไลน์นั้น มีความสะดวกสบายในการใช้งาน ไม่ยุ่งยาก และสร้างความคุ้นเคยได้ง่าย เมื่อเทียบกับการใช้งานเว็บไซต์ ที่มักมีหัวข้อหรือส่วนเชื่อมต่อกับผู้ใช้ ที่ซับซ้อนและมีรายละเอียดปลีกย่อยมากกว่า เมื่อผู้ใช้เกิดความคุ้นชิน และได้รับประสบการณ์การซื้อสินค้าที่ยอดเยี่ยม ได้รับสินค้าด้วยความรวดเร็วและไม่ยุ่งยาก จึงกลายเป็นปัจจัยเสริมให้ผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation ตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ที่พวกเขาชื่นชอบมากยิ่งขึ้น

โดยสรุปแล้ว ผลการศึกษานี้ เป็นไปตามที่ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) ได้กล่าวไว้ กล่าวคือ ผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation แม้จะมีความกังวลในการใช้งานระบบออนไลน์ แต่การปรับตัวที่จะเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ของคนกลุ่มนี้ ทำให้รับรู้ถึงประโยชน์และความง่ายในการซื้อสินค้าออนไลน์ นำไปสู่ความตั้งใจซื้อ ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ในท้ายที่สุด นอกจากนี้ ผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นเป็นเชิงประจักษ์แล้วว่าผู้บริโภคกลุ่ม Silver Generation ที่ยอมรับในแนวคิดการซื้อสินค้าออนไลน์ จะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ในท้ายที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ผลการศึกษา พบว่าความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์มีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้าออนไลน์มากที่สุด โดยเกิดจากอิทธิพลของการรับรู้ความง่าย และการรับรู้ถึงประโยชน์ของการซื้อสินค้าออนไลน์ ด้วยเหตุนี้ ผู้ประกอบการ รวมถึงผู้พัฒนาเว็บไซต์และแอปพลิเคชันต่างๆ ควรให้ความสำคัญกับการออกแบบส่วนเชื่อมต่อกับผู้ใช้ (User Interface--UI) ให้ง่ายต่อการใช้งาน ลดความซับซ้อนและยุ่งยากของหน้าจอหลัก (home page) ให้เหลือเพียงรายละเอียดที่จำเป็น เช่น ช่องค้นหาสินค้า/สินค้ายอดฮิต สินค้าแนะนำ หรือสินค้าขายดี เพื่อให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสินค้าและบริการต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ อาจอาศัยตัวแบบจากเว็บไซต์/แอปพลิเคชันตลาดออนไลน์ (e-Marketplace) ยอดนิยม อย่าง Lazada หรือ Shopee ที่ผู้บริโภคมีความคุ้นเคยใน UI ของตลาดออนไลน์เหล่านี้อยู่แล้ว

2. ความกังวลในดิจิทัลเป็นเพียงตัวแปรเดียวที่ส่งผลทางลบต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ เนื่องจากความ

อึดอัดและไม่สบายใจเมื่อต้องซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ ด้วยเหตุนี้ ผู้ประกอบการ และผู้ออกแบบเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน ควรให้ความสำคัญกับการออกแบบและพัฒนาฟังก์ชันการเปรียบเทียบสินค้า การชำระเงิน และการขนส่งให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และมีความโปร่งใส ตลอดจนรับฟังความเห็นของผู้ใช้เพื่อทำการปรับปรุงเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ต่อไป

นอกจากนี้ ภาครัฐและเอกชนจะต้องสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค โดยการประชาสัมพันธ์ถึงระบบความปลอดภัย และมาตรการรักษาข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้ ในการซื้อขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ ตลอดจนนำเสนอให้เห็นถึงความรวดเร็วและจริงจังของผู้บังคับใช้กฎหมายในการจับและปรับผู้กระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์เพื่อลดความกังวลให้กับผู้ใช้ในอีกทางหนึ่งด้วย

3. การรู้เท่าทันดิจิทัล และการรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน ด้วยเหตุนี้ ภาครัฐและเอกชน ควรมีการพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ต เครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ ตลอดจน Mobile device ต่างๆ เช่น สมาร์ทโฟน หรือแทปเล็ต ที่มีฟังก์ชันในการตอบสนองความต้องการของผู้สูงวัย เช่น การปรับขยายขนาดตัวอักษร ขนาดหน้าจอที่ใหญ่และคมชัดมากขึ้น เป็นต้น เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกและยกระดับประสบการณ์ที่ดีในการซื้อสินค้าออนไลน์ให้กับผู้บริโภคกลุ่มนี้ในอีกทางหนึ่งด้วย

References

Abdullah, D., Kamal, S. B. M., Azmi, A., Lahap, J., Bahari, K. A., & Din, N. (2019). Perceived website interactivity, perceived usefulness and online hotel booking intention: A structural model. *Malaysian Journal of Consumer and Family Economics, 21*(S1), 45-57.

Abdullah, F., Ward, R., & Ahmed, E. (2016). Investigating the influence of the most commonly used external variables of TAM on students' Perceived Ease of Use (PEOU) and Perceived Usefulness (PU) of e-portfolios. *Computers in Human Behavior, 63*(2), 75-90.

Angsuchot, S., Wichitwanna, S., & Pinyopanuwat, R. (2011). *Statistical analysis for social and behavioral science research: Technique for LISRELL programming*. Charoendeemunkhong Printing. [In Thai]

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review, 84*(2), 191-215.

Boxme. (2020). *8 Reasons Why customers do not shop online*. Retrieved from https://blog.boxme.asia/th/2020/10/21/reasons-customers-shoppingonline [In Thai]

Branded Content. (2020). *The 1 insight revealed behavior of elderly, spending for health, dressing up, and not afraid of online shopping*. Retrieved from https://brandinside.asia/the-1-insight-aging-consumer-shopping-online [In Thai]

Chang, C. T., Hajiyev, J., & Su, C. R. (2017). Examining the students' behavioral intention to use e-learning in Azerbaijan? The general extended technology acceptance model for e-learning approach. *Computers & Education, 111*(1), 128-143.

Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum.

Davis, F. D. (1985). *A Technology Acceptance Model for empirically testing new end-User information systems: Theory and results*. Unpublished Doctoral Dissertation, Massachusetts Institute of Technology.

Davis, F. D. (1993). User acceptance of information technology: System characteristics, user perceptions and behavioral impacts. *International Journal of Man-Machine Studies, 38*(3), 475-487.

Doleck, T., Bazelais, P., & Lemay, D. J. (2018). Is a general extended technology acceptance model for e-learning generalizable?. *Knowledge Management & E-Learning: An International Journal, 10*(2), 133-147.

Downey, J. P., & Kher, H. V. (2015). A longitudinal examination of the effects of computer self-efficacy growth on performance during technology training. *Journal of Information Technology Education, 14*(1), 91-111.

Droidsans Channel. (2021). *Seniors addicted to shopping online, trying a lot of apps for the first time-data from ASEAN consumer research*. Retrieved from https://droidsans.com/covid-19-changing-sea-consumer-to-ecommerce [In Thai]

Erasmus, E., Rothmann, S., & Van Eeden, C. (2015). A structural model of technology acceptance. *SA Journal of Industrial Psychology, 41*(1), 1-12.

Eukeik.ee. (2020). *Online shopping in 2020 growing up under unusual circumstance.* Retrieved from https://marketeeronline.co/archives/165701 [In Thai]

Fathema, N., Shannon, D., & Ross, M. (2015). Expanding the Technology Acceptance Model (TAM) to examine faculty use of Learning Management Systems (LMSs) in higher education institutions. *MERLOT Journal of Online Learning & Teaching, 11*(2), 210-232.

Fayossy. (2017). *Revealing statistics when online shoppers like to look, but do not buy*. Retrieved from https://www.marketingoops.com/reports/behaviors/why-people-abandon-online-shopping-carts [In Thai]

Feriady, M., Nurkhin, A., Mahmud, N., Setiani, R., & Astuti, D. P. (2020). Influence of organizational support and digital literacy on lecturer acceptance of e-learning in Indonesia: A modification of technology acceptance model. *International Journal of Scientific and Technology Research, 9*(1), 2229-2233.

Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention and behavior: An introduction to theory and research*. Addison-Wesley.

Gee, J. P. (2012). The old and the new in the new digital literacies. *The Educational Forum*, 76(4), 418-420.

Gilster, P., & Glister, P. (1997). *Digital literacy*. Wiley Computer.

Ha, N. (2020). The impact of perceived risk on consumers' online shopping intention: An integration of TAM and TPB. *Management Science Letters, 10*(9), 2029-2036.

Hanif, A., Jamal, F. Q., & Imran, M. (2018). Extending the technology acceptance model for use of e-learning systems by digital learners. *IEEE Access, 6,* 73395-73404.

Hasan, B., & Ahmed, M. U. (2010). A path analysis of the impact of application-specific perceptions of computer self-efficacy and anxiety on technology acceptance. *Journal of Organizational and End User Computing, 22*(3), 82-95.

Kline, R. B. (2005). *Principle and practice of structural equation modeling*. Guilford.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology, 22*(140), 5-55.

Line Thailand. (2020). *LINE recommend Thai business to speed up adapting to changing consumer behavior from the COVID-19 crisis, continue to arm entrepreneurs with ready-to-Use online platforms and Tools*. Retrieved from https://linecorp.com/th/pr/news/th/2020/3276 [In Thai]

Mac Callum, K., Jeffrey, L., & Kinshuk. (2014). Factors impacting teachers' adoption of mobile learning. *Journal of Information Technology Education, 13,* 141-162.

Marafon, D. L., Basso, K., Espartel, L. B., de Barcellos, M. D., & Rech, E. (2018). Perceived risk and intention to use internet banking. *International Journal of Bank Marketing, 36*(2), 277-289.

Nasri, W., & Charfeddine, L. (2012). Factors affecting the adoption of internet banking in Tunisia: An integration theory of acceptance model and theory of planned behavior. *The Journal of High Technology Management Research, 23*(1), 1-14.

Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). The assessment of reliability. *Psychometric Theory, 3,* 248-292.

Parayitam, S., Desai, K. J., Desai, M. S., & Eason, M. K. (2010). Computer attitude as a moderator in the relationship between computer anxiety, satisfaction, and stress. *Computers in Human Behavior, 26*(3), 345-352.

Positioningmag. (2016). *"Elderly" Strong customer trend! yet why marketers still overlook*. Retrieved from https://positioningmag.com/1100674 [In Thai]

Probst, L., Frideres, L., Pedersen, B., Bolanowska, J., & Marchive, C. (2015). *Silver Economy, Active aging, Business Innovation Observatory, PwC Luxembourg.* European Union

Droidsans Channel. (2021). *Seniors addicted to shopping online, trying a lot of apps for the first time-data from ASEAN consumer research*. Retrieved from https://droidsans.com/covid-19-changing-sea-consumer-to-ecommerce [In Thai]

Rizun, M., & Strzelecki, A. (2020). Students' acceptance of the Covid-19 impact on shifting higher education to distance learning in Poland. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 17*(18), 6468-6487.

Sheppard, M., & Vibert, C. (2019). Re-examining the relationship between ease of use and usefulness for the net generation. *Education and Information Technologies, 24*(5), 3205-3218.

Sondakh, J. J. (2017). Behavioral intention to use e-tax service system: An application of technology acceptance model. *European Research Studies Journal, 20*(2A), 48-64.

Sun, P. C., Tsai, R. J., Finger, G., Chen, Y. Y., & Yeh, D. (2008). What drives a successful e-Learning? An empirical investigation of the critical factors influencing learner satisfaction. *Computers & Education, 50*(4), 1183-1202.

We Are Social. (2020). *Digital use around the world in July 2020*. Retrieved from https://wearesocial.com/uk/blog/2020/07/digital-use-around-the-world-in-july-2020

Wunderman Thompson Thailand (2021). *13 Trends in Thai shopping behavior and sale channel balance brand strategy "online-physical shop-D2C".* Retrieved from https://www.brandbuffet.in.th/2021/06/thailand-future-shopper-2021-online-physical-shop-d2c-trends [In Thai]

Zhao, Y., & Cziko, G. A. (2001). Teacher adoption of technology: A perceptual control theory perspective. *Journal of Technology and Teacher Education, 9*(1), 5-30.

DOI: 10.14456/phdssj.2023.40

Received:	July	5, 2022
Revised:	August	23, 2023
Accepted:	August	25, 2023

การพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัย

ชิษณุพงศ์ พรมมีเดช[1] สุขสมัย สุทธิบดี[2] อุทัย อาทิเวช[3]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัยในประเทศไทย (2) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัย (3) วิเคราะห์และเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัยระหว่างกฎหมายของไทยกับกฎหมายต่างประเทศ และ (4) พัฒนาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัยในประเทศไทยให้เหมาะสม โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและแปลความหมายจากการเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย พบว่า (1) สัญชาติของพนักงานรักษาความปลอดภัยตามพระราชบัญญัติรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 มาตรา 34 กำหนดผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตต้องมีสัญชาติไทยเท่านั้น ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการขาดแคลนแรงงานพนักงานรักษาความปลอดภัย และเป็นการส่งเสริมการพัฒนานโยบายและข้อกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการรับแรงงานข้ามชาติ (2) การคุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับการจ้างงานพนักงานรักษาความปลอดภัยของแรงงานข้ามชาติเกี่ยวกับสัญญาจ้างแรงงานยังไม่มีบทบัญญัติ รวมทั้งคุณภาพมาตรฐานเกี่ยวกับการฝึกอบรม และการกำหนดเวลาทำงานปกติและค่าตอบแทนทำงานในเวลาทำงานปกติยังไม่เหมาะสมและเป็นธรรม และ (3) การควบคุมดูแลองค์กรธุรกิจรักษาความปลอดภัย ยังขาดผู้เชี่ยวชาญและการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาส่งเสริมธุรกิจรักษาความปลอดภัยที่ชัดเจน ทำให้ขาดการส่งเสริมและดูแลเรื่องจรรยาบรรณของบริษัทและพนักงานรักษาความปลอดภัย

คำสำคัญ: ธุรกิจรักษาความปลอดภัย; แรงงานข้ามชาติ; พนักงานรักษาความปลอดภัย; พระราชบัญญัติรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

ชิษณุพงศ์ พรมมีเดช, สุขสมัย สุทธิบดี และอุทัย อาทิเวช. (2566). การพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัย. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 13*(2), 557-570.

[1] หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: chit2512@hotmail.com
[2] คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
[3] สำนักงานอัยการสูงสุด

The Development of Legal Measures Related to Security Business

Chitsanupong Pormmeedech[1] Suksamai Suthibodee[2] Utai Artiwate[3]

Abstract

This research article aims to study (1) legal problems related to security business in Thailand; (2) concepts and theories related to the security business; (3) analyze and compare legal measures related to security business between Thai and foreign laws; and (4) develop and improve the law on legal measures related to security business in Thailand to be appropriate by using a qualitative research method and collecting data through documentary research, in-depth interviews and focus group discussion and analyzed the data by using content analysis techniques and comparison interpretation.

Findings are as follows: (1) The nationality of security guards: The Security Act, B.E. 2558, Section 34 designates that applicants for security guard licenses must have Thai nationality only. This affects business operators. There is a lack of labor for security guards. It also deters the development of policy and regulations regarding the employment of migrant workers. (2) The protection of the rights regarding the employment of migrant workers as security guards: There is no provision regarding employment contracts as well as training quality and standards. The determination of regular working hours and compensation for overtime is not appropriate and fair. (3) The supervision of security business organizations: There is a lack of personnel with knowledge, ability, and expertise. The determination of authority and duties in the development of security business is not clear. This results in the lack of support and standards in regard to the ethics of companies and security guards.

Keywords: Security Business; Migrant Workers; Security Guard; Security Act, B.E. 2558
Type of Article: Research Article

Cite this article as:
Pormmeedech, C., Sutthibodee, S., & Artiwate, U. (2023). The development of legal measures related to security business. *Ph.D. in Social Sciences Journal, 13*(2), 557-570.

[1] Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Haumark, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Corresponding Author Email: chit2512@hotmail.com
[2] Faculty of Law, Ramkhamhaeng University
[3] Office of the Attorney-General

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ธุรกิจรักษาความปลอดภัยเป็นอาชีพที่ต้องดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง จึงมีการจัดตั้งบริษัทรักษาความปลอดภัยเอกชนขึ้น ในปี พ.ศ. 2562 แรงงานที่อยู่ในธุรกิจรักษาความปลอดภัยมีอยู่ประมาณ 110,850 คน (Security Business: Growing Against the Economic Trend, 2006) โดยบริษัทรักษาความปลอดภัยประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่จะสรรหามาเพื่อรองรับกับความต้องการของผู้ใช้บริการในการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและป้องกันทรัพย์สินที่มากขึ้น ไม่เพียงพอรองรับกับความต้องการของประชาชน ประกอบกับประเทศไทยเป็นสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community--AEC) ซึ่งมีส่วนในการส่งเสริมพัฒนานโยบายมุ่งออกกฎเกณฑ์การรับบุคคลที่เป็นแรงงานข้ามชาติเข้าทำงาน โดยอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization--ILO) กำหนดเกณฑ์มาตรฐานให้หน่วยงานด้านแรงงานนำไปใช้ องค์กรต่างๆ โดยสมาชิกกลุ่มประเทศอาเซียนได้มีฉันทามติอาเซียนว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมสิทธิของแรงงานข้ามชาติ (ASEAN Consensus on the Protection and Promotion of the Rights of Migrant Workers) ปัจจุบันผู้ประกอบธุรกิจการให้บริการรักษาความปลอดภัยเป็นจำนวนมาก แต่มีมาตรฐานในการประกอบธุรกิจที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดสภาพปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการกำหนดสัญชาติของพนักงานรักษาความปลอดภัย เนื่องจากพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 มาตรา 34 กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครขอรับใบอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยให้เฉพาะบุคคลที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น และห้ามแรงงานข้ามชาติประกอบอาชีพเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย (Department of Employment, 2020) ทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้ประกอบการธุรกิจรักษาความปลอดภัย ขาดแคลนแรงงานในด้านรักษาความปลอดภัยอย่างมาก ในปัจจุบันยังมีการแอบลักลอบรับสมัครพนักงานรักษาความปลอดภัยที่เป็นแรงงานข้ามชาติ เข้ามาทำงานทำให้เกิดปัญหาในการควบคุมกำกับดูแลพนักงานรักษาความปลอดภัย และส่งผลต่อความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน ทำให้ประชาชนที่ใช้บริการธุรกิจรักษาความปลอดภัย รวมทั้งข้อกำหนดงานห้ามคนต่างด้าวตามพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพ และความไม่เสมอภาคในการประกอบอาชีพ

2. ปัญหาการคุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับการจ้างงานพนักงานรักษาความปลอดภัย หลักเกณฑ์การจ้างพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัทส่วนใหญ่ยังไม่มีมาตรฐานและเหมาะสม รวมถึงการฝึกอบรม และมาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานเป็นที่ยอมรับและเพิ่มศักยภาพในการทำงานให้มากยิ่งขึ้น และค่าตอบแทนการทำงานที่เป็นธรรมตามกฎหมายแรงงาน จึงจำเป็นต้องกำหนดในข้อสัญญาจ้างพนักงานรักษาความปลอดภัยให้มีลักษณะเดียวกันเพื่อคุ้มครองสิทธิแก่พนักงานรักษาความปลอดภัย

3. ปัญหาการควบคุมดูแลองค์กรธุรกิจรักษาความปลอดภัย บริษัทธุรกิจรักษาความปลอดภัย หรือพนักงานรักษาความปลอดภัย อาจการเปิดเผยข้อมูลหรือไม่รักษาความลับของผู้ว่าจ้าง ก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น จึงต้องการควบคุมจรรยาบรรณและจริยธรรมวิชาชีพของธุรกิจงานรักษาความปลอดภัย

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมา ถือว่าเป็นปัญหาที่มีส่วนสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจรักษาความปลอดภัยของบริษัทที่ให้บริการงานรักษาความปลอดภัยและพนักงานรักษาความปลอดภัยที่ขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพื่อให้ธุรกิจรักษาความปลอดภัยเป็นองค์กรเอกชนที่มีศักยภาพในการปฏิบัติงานต่อผู้ใช้บริการและปฏิบัติหน้าที่ให้ได้มาตรฐานสากล จึงจำเป็น

ต้องพัฒนาปรับปรุงกฎหมายธุรกิจรักษาความปลอดภัยให้เหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัยในประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัย

3. เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัยระหว่างกฎหมายของไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

4. เพื่อศึกษาพัฒนาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัยในประเทศไทยให้เหมาะสม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยทำการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจรักษาความปลอดภัยของต่างประเทศ ประกอบด้วยประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (common law) ได้แก่ สหราชอาณาจักร สิงคโปร์ แคนาดา และประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (civil law) ได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐเกาหลี

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 กลุ่ม จำนวน 25 คน ได้แก่ บริษัทรักษาความปลอดภัย พนักงานรักษาความปลอดภัย เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย ผู้ใช้บริการบริษัทรักษาความปลอดภัย และนักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกฎหมาย และการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าว จำนวน 10 คน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบสภาพปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัยในประเทศไทย

2. ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัย

3. ทำให้ทราบการวิเคราะห์และเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัยระหว่างกฎหมายของไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

4. ทำให้ทราบแนวทางพัฒนาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัยในประเทศไทยให้เหมาะสม

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย

การรักษาความปลอดภัย (private security) มีการพัฒนาการรักษาความปลอดภัยให้หน่วยงาน องค์กร มีความเชี่ยวชาญมากขึ้น และธุรกิจรักษาความปลอดภัยมีการขยายตัวอย่างมาก มีแนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัย ดังนี้

1. การป้องกันอาชญากรรม คือ การป้องกันมิให้สุจริตชนถูกละเมิดกฎหมาย และป้องกันมิให้คนที่เคยกระทำความผิดมาแล้วต้องกลับมากระทำผิดซ้ำอีก ประมวลกฎหมายฮัมบูราบี ได้บัญญัติไว้ว่า ผู้ใดก่อสร้างเคหสถานสำหรับบุคคลอยู่อาศัยมีลักษณะไม่มั่นคงแข็งแรง และเคหสถานที่สร้างเกิดพังทลายเป็นสาเหตุให้เจ้าของบ้านถึงแก่ความตาย ผู้ก่อสร้างต้องระวางโทษประหารชีวิต ถือได้ว่ากฎหมายดังกล่าว เป็นต้นกำเนิดของทฤษฎีป้องกันอาชญากรรม และซีซาร์ เบคคาเรีย นักอาชญาวิทยาชาวอิตาลี ได้กล่าวสนับสนุนแนวความคิดดังกล่าวไว้ (Piamsomboon, 1983) รวมทั้ง

ต้องมีการบัญญัติกฎหมายที่เที่ยงธรรม การป้องกันอาชญากรรมต้องอาศัยผู้รักษากฎหมายและตีความกฎหมายที่เที่ยงตรง การป้องกันอาชญากรรมต้องครอบคลุมถึงการสนับสนุนคุณงามความดีในสังคม โดยยกย่องสรรเสริญ และให้รางวัลแก่ผู้ประพฤติดี การป้องกันอาชญากรรมต้องเน้นความสำคัญในการส่งเสริมปรับปรุงการศึกษาให้สมบูรณ์ (Choobamroong & Lerdtomornsakul, 2012)

2. ทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ (community relation theory) มีลักษณะเป็นการจัดการสภาพทั่วไป ในระดับเมือง ชุมชน หรือละแวกบ้าน เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทำให้ง่ายต่อการควบคุมและสังเกตตรวจตรา โดยไม่ทำให้ล่วงล้ำสิทธิเสรีภาพของบุคคล รวมทั้งยังเป็นการสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของตนเองและผู้อื่นให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม

3. ทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม (crime control through environmental design) มีการผสมผสานกันระหว่างแนวความคิดทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย และทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ ทำให้คุณประโยชน์ทั้งในทางปฏิบัติ และการบริหารสถานการณ์ตามสภาพพื้นที่ที่ต่างกันได้เป็นอย่างดี

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัยของประเทศไทย

ประเทศไทยมีกฎหมายที่ใช้ควบคุมผู้ประกอบธุรกิจรักษาความปลอดภัย คือ พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 โดยเจตนามุ่งหมายของพระราชบัญญัตินี้เพื่อกำหนดมาตรฐานของธุรกิจรักษาความปลอดภัย กำหนดมาตรฐานของพนักงานรักษาความปลอดภัย และเป็นการยกระดับมาตรฐานธุรกิจรักษาความปลอดภัยและเสริมสร้างศักยภาพของพนักงานรักษาความปลอดภัยอันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้บริการและช่วยเสริมสร้างความสงบเรียบร้อยของสังคม (Intaraamnuay, 2017)

มาตรา 3 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ธุรกิจรักษาความปลอดภัย” หมายความว่า ธุรกิจการให้บริการรักษาความปลอดภัยโดยจัดให้มีพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตทำหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคล โดยได้รับเงินหรือประโยชน์ตอบแทนอื่นใด แต่ไม่รวมถึงการให้บริการรักษาความปลอดภัย โดยหน่วยงานของรัฐตามที่นายกรัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา ดังนั้น ผู้ใดก็ตามที่ประสงค์จะเป็นผู้ประกอบธุรกิจรักษาความปลอดภัยจึงต้องเป็นบริษัทและได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจรักษาความปลอดภัยจากนายทะเบียน (มาตรา 16) และผู้ใดประสงค์จะทำหน้าที่เป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาต ต้องได้รับใบอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตจากนายทะเบียน (มาตรา 33) นั่นหมายความว่า ใครจะเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยจะต้องไปขึ้นทะเบียนเพื่อขอรับใบอนุญาตกับทางสถานีตำรวจทั่วประเทศ ให้เรียบร้อยภายใน 60 วัน ทั้งนี้ พนักงานรักษาความปลอดภัยทุกคนต้องมีใบอนุญาตและผ่านการอบรม หากพ้นกำหนดจะไม่ได้รับความคุ้มครองตามบทเฉพาะกาลของกฎหมายฉบับนี้ โดยต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหน้าที่เป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย โดยไม่ได้รับอนุญาตมีโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 5,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 63) และกรณีผู้ประกอบการผู้ใดประกอบธุรกิจรักษาความปลอดภัยโดยไม่ได้รับอนุญาตมีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปีหรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 55) รวมทั้งยังต้องมีระบบการแจ้งเหตุและแจ้งรายชื่อพนักงานรักษาความปลอดภัยให้แก่ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับทราบ เพื่อสามารถตรวจสอบและติดตามตัวได้

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 มาตรา 34 วรรคแรก ยังได้ระบุถึง

การทำหน้าที่พนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาต โดยผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ (1) มีสัญชาติไทย (2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ (3) สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับที่ใช้อยู่ในขณะที่สำเร็จการศึกษา (4) ได้รับหนังสือรับรองว่าได้ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการรักษาความปลอดภัยจากสถานฝึกอบรมที่นายทะเบียนกลางรับรอง โดยการรับรองสถานฝึกอบรมให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และเมื่อนายทะเบียนกลางได้รับคำขอรับการรับรองให้มีหนังสือแจ้งคำสั่งรับรองหรือไม่รับรองไปยังผู้ยื่นคำขอทราบภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับคำขอ และผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังนี้ (1) เป็นโรคพิษสุราเรื้อรังหรือติดยาเสพติดให้โทษหรือเป็นโรคติดต่อที่คณะกรรมการกำหนด (2) เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ คนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ (3) เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกสำหรับความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ หรือความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน หรือความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หรือพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปีก่อนวันขอรับใบอนุญาต และมิใช่ความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา และ (4) เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตมาแล้ว ยังไม่ถึง 2 ปีนับถึงวันยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาต

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัยของต่างประเทศ

กฎหมายบริการรักษาความปลอดภัยภาคเอกชนในต่างประเทศ ผู้วิจัยได้เลือกสหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แคนาดา และสาธารณรัฐสิงคโปร์ โดยทั้ง 4 ประเทศดังกล่าว มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจรักษาความปลอดภัย ดังนี้

1. การกำหนดคุณสมบัติสัญชาติพนักงานรักษาความปลอดภัยที่เป็นแรงงานข้ามชาติ พบว่า (1) สหราชอาณาจักร มีพระราชบัญญัติอุตสาหกรรมการรักษาความปลอดภัยของเอกชน ค.ศ. 2001 (Private Security Industry Act 2001) กำหนดคุณสมบัติจะต้องมีถิ่นพำนักและสิทธิในการทำงานประเทศสหราชอาณาจักร ไม่ว่าบุคคลผู้ขอรับใบอนุญาตจะมีสัญชาติใดก็ตาม (2) แคนาดา ไม่ได้จำกัดคุณสมบัติเฉพาะบุคคลที่มีสัญชาติเดียวกันในประเทศนั้นๆ แต่ต้องมีที่พำนักในประเทศหรือมีสิทธิทำงานในประเทศจึงจะสิทธิเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยได้ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้แรงงานข้ามชาติมีสิทธิเลือกทำงานได้อย่างเสรี นอกจากนี้ยังต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบคุณสมบัติไว้อย่างเข้มงวด (3) สาธารณรัฐสิงคโปร์ มีกฎหมายว่าด้วยอุตสาหกรรมรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ค.ศ. 2007 (Private Security Industry Act 2007) แต่เป็นการจำกัดสัญชาติแรงงานข้ามชาติไว้ โดยกำหนดให้เฉพาะผู้มีที่พำนักถาวรในสิงคโปร์ หรือเป็นพลเมืองชาวมาเลเซียที่ได้รับหนังสือรับรองความประพฤติที่ดี (certificate of good conduct) ที่ออกโดยรัฐบาลมาเลเซีย และได้รับใบอนุญาตการทำงานที่ออกโดยรัฐบาลสิงคโปร์โดยอนุญาตให้ทำงานเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยได้และต้องผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมตามที่กำหนด และ (4) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีพระราชบัญญัติอุตสาหกรรมการรักษาความปลอดภัยของเอกชน ค.ศ. 2003 (Private Security Industry Act 2003) กำหนด

ให้เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยต้องเป็นพลเมืองในประเทศ มีการตรวจสอบประวัติ ความประพฤติและต้องได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตร

2. การคุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับการจ้างแรงงานพนักงานรักษาความปลอดภัย

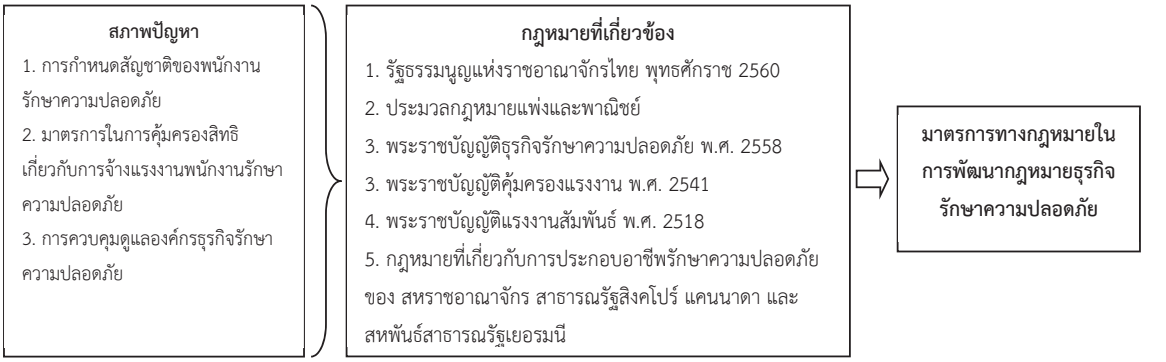
2.1 การจัดทำสัญญาจ้างแรงงานพนักงานรักษาความปลอดภัย พบว่า สหราชอาณาจักร สาธารณรัฐสิงคโปร์ แคนาดา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีการทำสัญญารูปแบบจ้างเหมาบริการตามแบบที่กำหนด

2.2 การกำหนดหลักเกณฑ์การจ้างพนักงานรักษาความปลอดภัย พบว่า (1) สหราชอาณาจักร มีกฎหมายพระราชบัญญัติอุตสาหกรรมการรักษาความปลอดภัยของเอกชน ค.ศ. 2001 มาใช้บังคับกับการรักษาความปลอดภัยของเอกชนขึ้นมาควบคุมโดยเฉพาะ และมีหน่วยงานของรัฐบาล เรียกว่า “หน่วยงานด้านอุตสาหกรรมการรักษาความปลอดภัย” (The Security Industry Authority--SIA) เพื่อกำกับดูแลเกี่ยวกับใบอนุญาตและกำหนดรูปแบบบริการรักษาความปลอดภัยของผู้ประกอบธุรกิจและบุคคลผู้ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย และมีหน้าที่รับผิดชอบในการอนุญาต ต่ออายุใบอนุญาต เพิกถอนใบอนุญาต และเป็นผู้เก็บรักษาทะเบียนแห่งชาติของบุคคลและบริษัทต่างๆ ที่ได้รับใบอนุญาต (2) สาธารณรัฐสิงคโปร์มีกฎหมายว่าด้วยอุตสาหกรรมรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ค.ศ.2007 (Private Security Industry Act 2007) เพื่อควบคุมการสืบสวนและการรักษาความปลอดภัยในด้านต่างๆ ของเอกชนที่เป็นการให้บริการแก่บุคคลในประเทศ (3) แคนาดามีการตราบทบัญญัติมาบังคับใช้เฉพาะในระดับจังหวัด (province) และเขต (territory) เท่านั้น โดยบทบัญญัติการรักษาความปลอดภัยเอกชนของในระดับจังหวัด Ontario มีการออกกฎหมายพระราชบัญญัตินักสืบเอกชนและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย R.S.O. ค.ศ. 1990 (Private Investigators and Security Guards Act, R.S.O. 1990) มาใช้บังคับ และ (4) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีพระราชบัญญัติอุตสาหกรรมการรักษาความปลอดภัยของเอกชน ค.ศ. 1927 เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับและมีสถาบัน The Brandburg Institute for Society and Security (BIGS) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัยของเอกชน

2.3 การคุ้มครองสวัสดิภาพแรงงานพนักงานรักษาความปลอดภัย พบว่า สหราชอาณาจักร สาธารณรัฐสิงคโปร์ แคนาดา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีบทบัญญัติเรื่องการจ่ายค่าตอบแทนการทำงาน ค่าตอบแทนการทำงานล่วงเวลา เงินรางวัลพิเศษต่างๆ ของพนักงานรักษาความปลอดภัยไว้อย่างชัดเจน

3. การควบคุมดูแลองค์กรธุรกิจรักษาความปลอดภัย พบว่า สหราชอาณาจักร สาธารณรัฐสิงคโปร์ แคนาดา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีการกำหนดแนวทางในการบริหารการรักษาความปลอดภัยเอกชนโดยมีการควบคุมตั้งแต่ระดับผู้ปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยไปจนถึงระดับผู้ประกอบธุรกิจให้บริการรักษาความปลอดภัย และจัดรูปแบบบริการรักษาความปลอดภัยเอกชนอย่างชัดเจน ที่รองรับกับรูปแบบบริการรักษาความปลอดภัยตามที่เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติของบริบทสังคมประเทศนั้นๆ เช่น บริการรักษาความปลอดภัยทั่วไป บริการคุ้มกันแก่บุคคล บริการดูแลเงินสดและของมีค่าระหว่างการขนส่ง และบริการดูแลทางเข้าออกและควบคุมความปลอดภัยภายในสถานที่บริการโดยเฉพาะสถานบันเทิง

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมุติฐานของการวิจัย

มาตรการทางกฎหมายในธุรกิจรักษาความปลอดภัยที่ใช้ปัจจุบัน ยังไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินการทางกฎหมายไม่สอดคล้องตามกฎหมายแรงงาน ทำให้มีผลกระทบต่อการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชน จึงจำเป็นต้องศึกษาพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศให้เกิดการพัฒนามาตรการรักษาความปลอดภัยเพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิแก่ประชาชนในการดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตร่างกาย และทรัพย์สินและยังไม่มีประสิทธิภาพในการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชน เพื่อหามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยทำการศึกษาทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัย และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งเอกสารของไทยและต่างประเทศ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2. การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interviews) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารมาสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องทั้ง 5 กลุ่ม จำนวน 25 คน ได้แก่ บริษัทรักษาความปลอดภัย พนักงานรักษาความปลอดภัย เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย ผู้ใช้บริการบริษัทรักษาความปลอดภัย และนักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกฎหมาย

3. การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เมื่อได้ข้อมูลจากการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกดังกล่าวแล้ว นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาหาแนวทางพัฒนาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัยในประเทศไทยให้เหมาะสม โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ จำนวน 10 คน ร่วมแสดงความคิดเห็นในร่างกฎหมายดังกล่าว

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและแปลความหมายจากการเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย

การศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัยในประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ตลอดจนปัญหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรักษาความปลอดภัยการกำหนดสัญชาติพนักงานรักษาความปลอดภัย การคุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับการจ้างงานพนักงานรักษาความปลอดภัย การควบคุมดูแลองค์กรธุรกิจรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสม เพื่อใช้ในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาความปลอดภัยและพนักงานรักษาความปลอดภัย โดยการวิจัยมีขอบเขตการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับกฎหมายไทย ประกอบด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 6 ว่าด้วยการจ้างแรงงาน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 รวมทั้งกฎ ระเบียบข้อบังคับอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกและจากการประชุมสนทนากลุ่ม สามารถวิเคราะห์ปัญหาออกเป็น 3 ประเด็น คือ ปัญหาการกำหนดสัญชาติพนักงานรักษาความปลอดภัย ปัญหาการคุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับการจ้างงานพนักงานรักษาความปลอดภัย และปัญหาการควบคุมดูแลองค์กรธุรกิจรักษาความปลอดภัย ซึ่งมีรายละเอียดที่สามารถสรุปได้ดังนี้

จากการศึกษา พบว่า การกำหนดสัญชาติพนักงานรักษาความปลอดภัย ตามพระราชบัญญัติรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 มาตรา 34 กำหนดผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตต้องมีสัญชาติไทยการกำหนดคุณสมบัติที่เคร่งครัดด้านสัญชาติและวุฒิการศึกษา โดยเฉพาะคุณสมบัติด้านสัญชาติ มีการกำหนดให้บุคคลที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการ เพราะเนื่องจากความต้องการแรงงานพนักงานรักษาความปลอดภัยยังขาดแคลน ในการกำหนดคุณสมบัติของพนักงานรักษาความปลอดภัยที่จะต้องเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทย ไม่สอดคล้องกับความต้องการตลาดแรงงานในด้านรักษาความปลอดภัย ในปัจจุบันแรงงานข้ามชาติมีการเคลื่อนย้ายถิ่นอพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทย อันเป็นผลมาจากสภาพปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองภายในประเทศต้นทาง โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับมาตรฐานการดำรงชีวิตให้ดีขึ้น การกำหนดกรอบแนวทางสิทธิในการทำงานและสิทธิประกอบอาชีพที่เลือกหรือยอมรับได้อย่างเสรีไว้ ตามฉันทามติอาเซียนว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมสิทธิของแรงงานข้ามชาติ (ASEAN Consensus on the Protection and Promotion of the Rights of Migrant Workers) และตามอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ย่อมมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการพัฒนานโยบายและข้อกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับกระบวนการรับบุคคลเข้าทำงาน ที่สามารถนำไปใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานในการพัฒนาธุรกิจรักษาความปลอดภัย

สำหรับการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานพนักงานรักษาความปลอดภัย พบว่า พระราชบัญญัติรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 กำหนดห้ามแรงงานข้ามชาติมิให้ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยที่เมื่อพิจารณาประกอบกับพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 และประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง การอนุญาตให้แรงงานต่างด้าวทำงานในราชอาณาจักร

กำหนดงานห้ามคนต่างด้าวทำอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย เป็นอาชีพที่ห้ามแรงงานข้ามชาติทำและถูกสงวนไว้เฉพาะผู้ที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพ และไม่เสมอภาค ในการประกอบอาชีพ ตามอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิแรงงานข้ามชาติและสมาชิกในครอบครัว (The International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families-ICRMW) อนุสัญญาฉบับที่ 97 ว่าด้วยการจ้างแรงงานอพยพ ค.ศ. 1989 (Convention Concerning Migration for Employment) อนุสัญญาฉบับที่ 111 ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานและอาชีพ ค.ศ.1958 (Convention concerning Discrimnation in Respect of Employment and Occupation) และอนุสัญญาฉบับที่ 143 ว่าด้วยความเสมอภาคของโอกาสและการปฏิบัติแรงงานอพยพ ค.ศ. 1975 (Convention concerning Migration in Abusive Condations and The Promotion of Equality of Opportunity and Treatment of Migrant Workers) ซึ่งมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานให้หน่วยงานด้านแรงงานนำไปใช้ องค์กรต่างๆ ดังนั้น ประเทศไทยในฐานะเป็นสมาชิกกลุ่มประเทศอาเซียนมีฉันทามติอาเซียนว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมสิทธิของแรงงานข้ามชาติ (ASEAN Consensus on the Protection and Promotion of the Rights of Migrant Workers) ระบุรับรองสิทธิของแรงงานข้ามชาติในการได้รับสัญญาจ้างแรงงาน ดังนั้น จึงเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นมาตรการทางกฎหมายในพระราชบัญญัติรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 ให้สอดคล้องกับหลักการกฎหมายระหว่างประเทศและฉันทามติอาเซียน โดยเพิ่มเติมคุณสมบัติพนักงานรักษาความปลอดภัยเป็นบุคคลสัญชาติอื่นได้

ในส่วนของการคุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับการจ้างงานพนักงานรักษาความปลอดภัย ในการทำสัญญาจ้างพนักงานรักษาความปลอดภัย ในฐานะลูกจ้างไม่ว่าจะมีสัญชาติไทยหรือเป็นแรงงานข้ามชาติ ต้องทำความตกลงกันในสัญญาจ้างเป็นหนังสือ ในเรื่องเกี่ยวกับเงื่อนไขการจ้าง การทำงาน ระยะเวลาการจ้าง รวมทั้งการระงับของสัญญาจ้างแรงงานได้อย่างเป็นธรรม แต่จะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 และพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 สำหรับแรงงานข้ามชาติควรจะต้องพิจารณาถึงข้อกำหนดตามพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2561 ในการทำสัญญาจ้างแรงงานจะต้องเป็นลายลักษณ์อักษร สัญญาจ้างพนักงานรักษาความปลอดภัยจะต้องเป็นมาตรฐาน ดังนั้น จึงเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นมาตรการทางกฎหมายในพระราชบัญญัติรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 ให้มีความชัดเจน โดยสัญญาว่าจ้างระหว่างบริษัทรักษาความปลอดภัยกับพนักงานรักษาความปลอดภัยกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือ และในส่วนการคุ้มครองสวัสดิภาพแรงงานพนักงานรักษาความปลอดภัย ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ได้วางหลักการกำหนดเวลาทำงานปกติและค่าตอบแทนการทำงาน ในเวลาทำงานปกติที่เกินกว่าวันละ 8 ชั่วโมงสำหรับลูกจ้างซึ่งไม่ได้รับค่าจ้างเป็นรายเดือนไว้ในทำนองเดียวกัน แต่ในการทำหน้าที่พนักงานรักษาความปลอดภัยมีการกำหนดการทำงานรับจ้างเป็นรายวัน ทำงานสัปดาห์ละ 6 วัน วันละ 12 ชั่วโมง การตกลงทำงานวันละ 12 ชั่วโมง จึงถือว่าเป็นเวลาทำงานปกติ ควรมีสิทธิได้รับค่าจ้างสำหรับการทำงาน 8 ชั่วโมง และค่าตอบแทนเพิ่มเติมอีก 4 ชั่วโมง ซึ่งตามพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 ไม่มีบทบัญญัติเรื่องการจ่ายค่าตอบแทนการ

ทำงาน ค่าตอบแทนการทำงานล่วงเวลา เงินรางวัลพิเศษต่างๆ ไว้ พนักงานรักษาความปลอดภัย จึงได้รับผลกระทบ ดังนั้น จึงเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นมาตรการทางกฎหมายในพระราชบัญญัติรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 ให้มีความชัดเจน กำหนดขอบเขตของงานและระยะเวลาให้บริการรักษาความปลอดภัย โดยให้มีระยะเวลาการทำงานไม่เกิน 8 ชั่วโมง และมีการเข้าเวรผลัดเปลี่ยนกัน และกำหนดอัตราการจ่ายต้องให้ค่าแรงพนักงานรักษาความปลอดภัยตามประเภทงานที่ปฏิบัติ ซึ่งให้เป็นไปตามประกาศกำหนด และหากทำงานเกินระยะเวลาที่กำหนดให้พนักงานได้รับค่าล่วงเวลาในการทำงาน แต่ต้องทำงานล่วงเวลาไม่เกิน 2 ชั่วโมง

สุดท้ายเป็นการควบคุมดูแลองค์กรธุรกิจรักษาความปลอดภัย องค์กรที่เข้ามาควบคุมธุรกิจรักษาความปลอดภัย ตามพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 มาตรา 3 กำหนดให้มีคณะกรรมการที่กำกับดูแลธุรกิจรักษาความปลอดภัย แต่คณะกรรมการดังกล่าวตามกฎหมายมีหน้าที่กำหนดนโยบาย แผนงาน และมาตรการเกี่ยวกับการส่งเสริมและกำกับดูแลธุรกิจรักษาความปลอดภัยเพื่อให้นายทะเบียนรับไปปฏิบัติ แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการที่มีอยู่มีหน้าที่กำหนดนโยบายเท่านั้น แต่คณะกรรมการที่ปรากฏตามกฎหมายไม่มีหน้าที่ในการพัฒนาส่งเสริมธุรกิจรักษาความปลอดภัย ส่งผลให้การดำเนินธุรกิจรักษาความปลอดภัยขาดการส่งเสริม และดูแลเรื่องจรรยาบรรณของบริษัทและพนักงานรักษาความปลอดภัย ดังนั้น จึงเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นมาตรการทางกฎหมายในพระราชบัญญัติรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 ให้มีคณะกรรมการที่กำกับดูแลธุรกิจรักษาความปลอดภัยให้มีอำนาจในการออกข้อกำหนดหลักจรรยาบรรณปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจรักษาความปลอดภัย

การอภิปรายผล

พนักงานรักษาความปลอดภัยตามพระราชบัญญัติรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 มาตรา 34 กำหนดผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตต้องมีสัญชาติไทยเท่านั้น ทำให้เกิดการขาดแคลนพนักงานรักษาความปลอดภัย ดังนั้น การกำหนดให้เพิ่มบุคคลสัญชาติอื่นสามารถเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยได้ส่งอันจะส่งผลต่อเศรษฐกิจและอัตราเจริญเติบโตของประเทศ ยังสอดคล้องกับการส่งเสริมการพัฒนานโยบายและข้อกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการรับแรงงานข้ามชาติ สำหรับการคุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับการจ้างงานพนักงานรักษาความปลอดภัยของแรงงานข้ามชาติเกี่ยวกับสัญญาจ้างแรงงานยังไม่มีการกำหนดให้จัดสัญญาเกิดการเอาเปรียบในการทำงาน รวมทั้งคุณภาพมาตรฐานเกี่ยวกับการฝึกอบรม และการกำหนดเวลาทำงานปกติและค่าตอบแทนการทำงานในเวลาทำงาน จึงต้องกำหนดให้สัญญาว่าจ้างพนักงานรักษาความปลอดภัยต้องทำเป็นหนังสือ และกำหนดหลักสูตรการจัดการธุรกิจให้บริการรักษาความปลอดภัย กำหนดประเภทของลักษณะการรักษาความปลอดภัยให้สอดคล้องกับรูปแบบการฝึกอบรม และกำหนดเวลาทำงานปกติและค่าตอบแทนการทำงานในเวลาทำงานปกติที่เป็นธรรมแก่พนักงานรักษาความปลอดภัย และอัตราจ่ายค่าแรงตามประเภทงานที่ปฏิบัติ ซึ่งให้เป็นไปตามประกาศและหากทำงานเกินระยะเวลาที่กำหนดให้ได้รับค่าล่วงเวลาในการทำงาน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 สุดท้ายการควบคุมดูแลองค์กรธุรกิจรักษาความปลอดภัย ยังขาดผู้เชี่ยวชาญและการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาส่งเสริมธุรกิจรักษาความปลอดภัยที่ชัดเจน ทำให้การกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมธุรกิจรักษาความปลอดภัยเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการบริหารธุรกิจ โดยเพิ่มอำนาจเพิ่มเติมคณะกรรมการส่งเสริมธุรกิจรักษาความปลอดภัยในด้านกำกับและพัฒนาการกำหนดหลัก

จรรยาบรรณในธุรกิจรักษาความปลอดภัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดสัญชาติของพนักงานรักษาความปลอดภัย

เนื่องจากการศึกษา พบว่า การกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครขอรับใบอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยให้เฉพาะบุคคลที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น ไม่เพียงพอต่อความต้องการกับธุรกิจรักษาความปลอดภัย และเมื่อพิจารณาตามพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 ประกอบกับประกาศ กระทรวงแรงงาน เรื่องการอนุญาตให้แรงงานต่างด้าวทำงานในราชอาณาจักร เพื่อให้สอดคล้องกับอาชีพ ตามอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิแรงงานข้ามชาติและสมาชิกในครอบครัว (The International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families-ICRMW) อนุสัญญาฉบับที่ 97 ว่าด้วยการจ้างแรงงานอพยพ ค.ศ.1989 (Convention Concerning Migration for Employment) อนุสัญญาฉบับที่ 111 ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานและอาชีพ ค.ศ.1958 (Convention concerning Discrimnation in Respect of Employment and Occupation) และอนุสัญญาฉบับที่ 143 ว่าด้วยความเสมอภาคของโอกาสและการปฏิบัติแรงงานอพยพ ค.ศ.1975 (Convention concerning Migration in Abusive Condations and The Promotion of Equality of Opportunity and Treatment of Migrant Workers) และหลักการทางกฎหมายว่าด้วยการเคลื่อนย้ายแรงงานโดยเสรีของกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ให้สิทธิในการรับรองการทำงานของแรงงานข้ามชาติในการประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะได้แก่ กำหนดให้เพิ่มคุณสมบัติพนักงานรักษาความปลอดภัยเป็นบุคคลสัญชาติอื่นได้ ทั้งนี้ เพื่อรองรับความต้องการของแรงงานพนักงานรักษาความปลอดภัยที่เพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากมีอาคาร หมู่บ้าน หน่วยงานราชการและห้างสรรพสินค้าปลูกสร้างขึ้นมาอยู่ตลอด อีกทั้งประชาชนต้องการการรักษาความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สินเพราะเป็นสิ่งที่ไม่สามารถกระทำการเองได้ และให้สิทธิในการรับรองการทำงานของแรงงานข้ามชาติในการประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย ตามฉันทามติกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) และหลักกฎหมายระหว่างประเทศ

2. ข้อเสนอแนะในปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานในการจ้างแรงงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย

เนื่องจากในการทำสัญญาจ้างพนักงานรักษาความปลอดภัยระหว่างผู้ประกอบธุรกิจรักษาความปลอดภัย ตามพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 กฎหมายไม่ได้กำหนด ต้องทำความตกลงกันในสัญญาจ้างเป็นหนังสืออย่างชัดแจ้ง และในเรื่องเกี่ยวกับเงื่อนไขการจ้าง การทำงานระยะเวลาการจ้าง รวมทั้งการระงับของสัญญาจ้างแรงงานได้อย่างเป็นธรรม แต่สำหรับแรงงานข้ามชาติมีข้อกำหนดตามพระราชกำหนดการบริหารจัดการ การทำงานของคนต่างด้าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ในการทำสัญญาจ้างแรงงานระบุไว้ชัดเจนจะต้องเป็นลายลักษณ์อักษร สัญญาจ้างพนักงานรักษาความปลอดภัยจึงต้องเป็นหนังสืออย่างชัดเจนและต้องมีมาตรฐานเกี่ยวกับคุณภาพการฝึกอบรม ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ได้แก่

2.1 กำหนดให้สัญญาว่าจ้างต้องทำเป็นหนังสือระหว่างบริษัทรักษาความปลอดภัยกับพนักงานรักษาความปลอดภัย เพื่อเป็นการปกป้องสิทธิของลูกจ้างพนักงานรักษาความปลอดภัย ในกรณีแรงงานข้ามชาติมีแนวทางปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อกำหนดตาม

พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ที่กำหนดให้สัญญาจ้างแรงงานข้ามชาติต้องทำเป็นหนังสืออย่างชัดเจน

2.2 กำหนดให้มีการฝึกอบรมหลักสูตรภาคบังคับพื้นฐานครบ การให้บริการรักษาความปลอดภัยและการลาดตระเวน และการให้บริการจัดการต่อเหตุการณ์ หรือการจัดการดูแลเหตุการณ์ด้านความปลอดภัย โดยกำหนดชั่วโมงการฝึกอบรม หลักสูตรละ 40 ชั่วโมง แต่เป็นหลักสูตรพนักงานรักษาความปลอดภัยที่ต้องอารักขาบุคคลเป็นการส่วนตัว ต้องฝึกอบรมเกี่ยวกับการคุ้มกันบุคคลเพิ่มเติมอีก 80 ชั่วโมง เพื่อเพิ่มทักษะและกำหนดประเภทของลักษณะการรักษาความปลอดภัยให้สอดคล้องกับรูปแบบการฝึกอบรม

2.3 กำหนดให้บริษัทที่ประกอบธุรกิจรักษาความปลอดภัยต้องผ่านการอบรมหลักสูตรการจัดการธุรกิจให้บริการรักษาความปลอดภัย เพื่อให้ทราบถึงหลักการแนวทางในการประกอบธุรกิจรักษาความปลอดภัย ภายใต้กรอบของกฎหมายที่กำหนด

2.4 กำหนดเวลาทำงานปกติและค่าตอบแทนการทำงานในเวลาทำงานปกติที่แก่พนักงานรักษาความปลอดภัยทำงานไม่เกินกว่าวันละ 8 ชั่วโมง และมีการเข้าเวรผลัดเปลี่ยนกัน และกำหนดอัตราค่าจ่ายต้องให้ค่าแรงพนักงานรักษาความปลอดภัยตามประเภทงานที่ปฏิบัติ ซึ่งให้เป็นไปตามประกาศกำหนดและหากทำงานเกินระยะเวลาที่กำหนดให้พนักงานได้รับค่าล่วงเวลาในการทำงาน แต่ต้องทำงานล่วงเวลาไม่เกิน 2 ชั่วโมง เพื่อเป็นการคุ้มครองสวัสดิภาพแรงงานพนักงานรักษาความปลอดภัย

3. ข้อเสนอแนะในปัญหาเกี่ยวกับการกำกับดูแลองค์กรธุรกิจรักษาความปลอดภัย

เนื่องจากคณะกรรมการเพื่อส่งเสริมให้ธุรกิจรักษาความปลอดภัย ไม่มีหน้าที่ในการพัฒนาส่งเสริมธุรกิจรักษาความปลอดภัย ส่งผลให้การดำเนินธุรกิจรักษาความปลอดภัยขาดการส่งเสริม และดูแลเรื่องจรรยาบรรณของบริษัทและพนักงานรักษาความปลอดภัย ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ได้แก่

3.1 กำหนดให้แก้ไขเพิ่มเติมคำนิยามคำว่า “คณะกรรมการ” ให้มีความหมายถึงคณะกรรมการกำกับธุรกิจรักษาความปลอดภัย เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมให้ธุรกิจรักษาความปลอดภัยสามารถดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 กำหนดให้แก้ไขเพิ่มเติมคำนิยามคำว่า “คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจรักษาความปลอดภัย” เพื่อให้มีคณะกรรมการส่งเสริมให้ธุรกิจรักษาความปลอดภัยสามารถดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและประชาชนได้รับประโยชน์จากธุรกิจรักษาความปลอดภัย

3.3 กำหนดให้เพิ่มเติมคณะกรรมการที่เป็นฝ่ายส่งเสริมธุรกิจรักษาความปลอดภัย เพื่อให้มีคณะกรรมการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการบริหารธุรกิจ ในพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย

3.4 กำหนดให้เพิ่มเติมอำนาจหน้าที่คณะกรรมการส่งเสริมธุรกิจรักษาความปลอดภัย เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่คณะกรรมการส่งเสริมธุรกิจรักษาความปลอดภัย ตามพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 ในด้านกำกับและพัฒนาธุรกิจรักษาความปลอดภัยให้มีความเข้มแข็งมั่นคง การส่งเสริมสนับสนุนให้ธุรกิจรักษาความปลอดภัยมีบทบาทสร้างเสริมความแข็งแกร่งให้ ระบบเศรษฐกิจ สังคมของประเทศ และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน การคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของประชาชนด้านการธุรกิจรักษาความปลอดภัย และการกำหนดหลักจรรยาบรรณในธุรกิจรักษาความปลอดภัย

References

Choobamroong, A., & Lerdtomornsakul, U. (2012). *Crime and criminology.* Chulalongkorn University Press. [In Thai]

Department of Employment. (2020). *Department of Employment inspects intensive aliens, snatching careers for Thai people.* Retrieved from https://www.doe.go.th/prd/main/news/param/site/1/cat/7/sub/0/pull/detail/view/detail/object_id/36936 [In Thai]

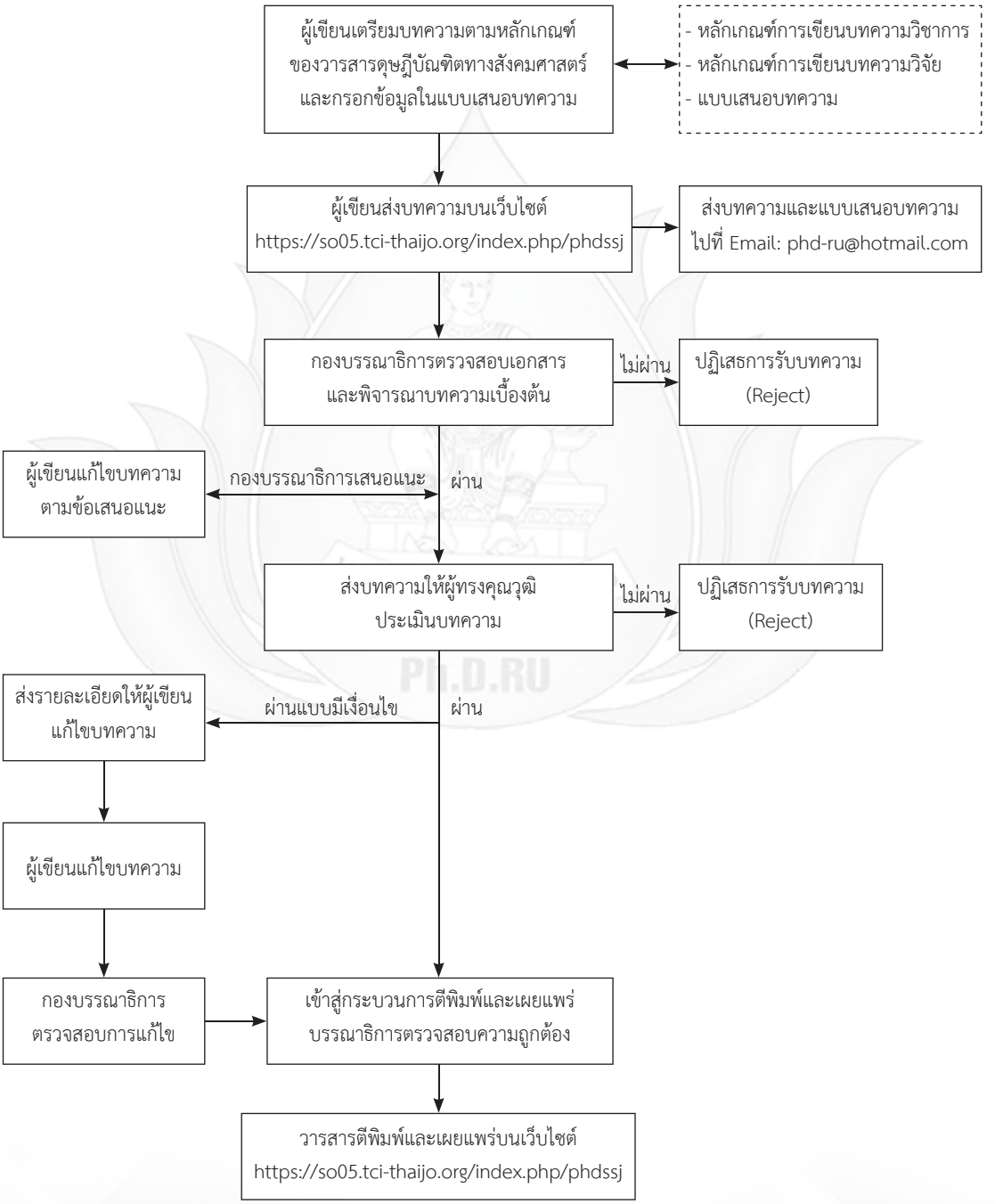
Intaraamnuay, W. (2017). *Law on business security.* Retrieved from https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=1756 [In Thai]

Piamsomboon, P. (1983). *Controlling crime from the environment: Theory and measures.* Odeon Store. [In Thai]

Security Business: Growing Against the Economic Trend. (2006). Retrieved from https://positioningmag.com/30539 [In Thai]

Doctor of Philosophy in Social Sciences Association
Ramkhamhaeng University

ขั้นตอนการส่งบทความตีพิมพ์
วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

จริยธรรมการตีพิมพ์วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

บทบาท หน้าที่ และจริยธรรมของผู้เขียน

1. ผู้เขียนต้องรับรองว่าบทความที่ส่งตีพิมพ์เป็นบทความใหม่ ไม่เคยได้รับการตีพิมพ์มาก่อนแล้ว หรืออยู่ในระหว่างขั้นตอนการพิจารณาจากวารสารอื่นหรือสิ่งพิมพ์อื่นๆ
2. ผู้เขียนบทความต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่วารสารกำหนด
3. ผู้เขียนต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่นและต้องอ้างอิงทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมาเสนอโดยอ้างอิงในเนื้อหาบทความของตน และจัดทำเอกสารอ้างอิงไว้ท้ายบทความให้ชัดเจน
4. ผู้เขียนทุกคนที่มีรายชื่อในบทความต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยจริง
5. ผู้เขียนบทความที่คัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) หรือละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่น ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความโดยตรง
6. หากเป็นการวิจัยในมนุษย์ หรือสัตว์ทดลอง ผู้เขียนต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการใช้สัตว์ทดลองตามแต่กรณี และต้องระบุในบทความด้วย
7. ในกรณีที่ผู้เขียนทำผิดจริยธรรมจะถูกตัดสิทธิ์การตีพิมพ์เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 3 ปีโดยแจ้งผู้เขียนและหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน
8. บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารถือเป็นผลงานของผู้เขียน ผู้เขียนและคณะต้องรับผิดชอบต่อบทความของตน
9. การพิจารณาอนุญาตให้ลงตีพิมพ์ในวารสารขึ้นอยู่กับการพิจารณาจากบรรณาธิการและให้ถือเป็นที่สิ้นสุด

บทบาท หน้าที่ และจริยธรรมของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของผลงานทางวิชาการที่ประเมินอย่างแท้จริง
2. ผู้ประเมินบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก พิจารณาบทความภายใต้หลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติ หรือความคิดเห็นส่วนตัว
3. ผู้ประเมินบทความควรให้ข้อเสนอแนะที่สอดคล้องและเป็นประโยชน์แก่ผู้เขียนบทความ
4. ผู้ประเมินบทความจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนใดๆ กับวารสาร บรรณาธิการ และผู้เขียน
5. ผู้ประเมินบทความจะต้องรักษาความลับ ไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง
6. ผู้ประเมินบทความ เมื่อตรวจพบว่าบทความที่พิจารณาอยู่มีความเหมือนหรือความซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ
7. ผู้ประเมินบทความจะต้องส่งผลประเมินตรงตามกำหนดเวลาที่วารสารกำหนดไว้

บทบาท หน้าที่ และจริยธรรมของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณากลั่นกรองคุณภาพของบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารโดยคัดเลือกผลงานที่มีการควบคุมคุณภาพ ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในด้านนั้นๆ รวมถึงผลงานต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร

2. บรรณาธิการมีหน้าที่ในการตรวจสอบการตีพิมพ์ซ้ำ (Duplications) หรือการคัดลอกผลงาน (Plagiarism) อย่างเคร่งครัดหากตรวจพบว่า บทความมีการคัดลอก ลอกเลียนแบบจากบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียน ซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

3. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน ผู้ประเมิน และต้องมีความรับผิดชอบในการรักษาข้อมูลได้เป็นอย่างดี

4. บรรณาธิการต้องปฏิบัติโดยใช้เหตุผลทางวิชาการ ในการพิจารณาบทความทุกครั้งด้วยความเป็นธรรม ปราศจากอคติหรือความลำเอียงต่อบทความและผู้เขียน ทั้งในด้านเชื้อชาติ ศาสนา เพศ วัฒนธรรม การเมือง อุดมคติ และสังกัดของผู้เขียน

5. บรรณาธิการมีหน้าที่ตรวจสอบหลักฐานเพื่อให้มีความมั่นใจได้ว่างานวิจัยทุกชนิดที่จะตีพิมพ์หากเป็นการวิจัยในมนุษย์ หรือสัตว์ทดลอง ผู้เขียนต้องแสดงหลักฐานการได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการใช้สัตว์ทดลองตามแต่กรณี และต้องระบุในบทความด้วย

6. บรรณาธิการต้องไม่ร้องขอให้มีการอ้างอิงผลงานใดเพื่อเพิ่มจำนวนการอ้างอิง (Citation) หรือค่า Impact Factor ของวารสาร หรือเพื่อเพิ่มจำนวนการอ้างอิงของผลงานของตนหรือพวกพ้อง

7. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน หรือผู้ประเมิน และต้องไม่นำบทความหรือวารสารไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ หรือนำไปเป็นผลงานของตน

8. บรรณาธิการไม่ควรเขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารของตน

Doctor of Philosophy in Social Sciences Association
Ramkhamhaeng University

หลักเกณฑ์การเขียนบทความวิชาการ
วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มีนโยบายจัดพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน, ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม และ ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริม เผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการด้านสังคมศาสตร์

ข้อกำหนดในการส่งบทความ

บทความจัดทำขึ้นโดยใช้ภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษเท่านั้น บทความที่นำมาลงในวารสารต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างตีพิมพ์ในหนังสือหรือวารสารใดมาก่อนกระบวนการคัดเลือกบทความโดยใช้วิธีการประเมินแบบ Double-Blind Review บทความจะถูกส่งไปยังนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นๆ จำนวน 3 คน เพื่อเป็นผู้ประเมินบทความ

แนวทางการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

- มีประเด็นหรือความแนวคิดที่ชัดเจน มีเนื้อหาทางวิชาการที่ถูกต้อง สมบูรณ์ และทันสมัย
- วิเคราะห์ประเด็นตามหลักวิชาการ มีการสังเคราะห์ความรู้จากแหล่งต่างๆ และเสนอความรู้ หรือวิธีการที่เป็นประโยชน์
- สอดแทรกความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ หรือแสดงทัศนะทางวิชาการของผู้เขียนอย่างชัดเจนและเที่ยงตรง
- มีการค้นคว้าอ้างอิงจากแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้ ทันสมัย และครอบคลุม
- มีการนำเสนอข้อมูลที่เข้าใจง่ายและเป็นระบบ ใช้ภาษาทางวิชาการอย่างเหมาะสม

การส่งต้นฉบับ

1. การตั้งค่าหน้ากระดาษ ใช้แบบอักษร TH Sarabun New พิมพ์แบบหน้าเดียวในกระดาษขนาด A4 ตั้งขอบกระดาษทุกด้าน 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร) ใส่เลขหน้ากำกับทุกหน้าที่มุมขวาด้านบน ความยาวของบทความ 12-15 หน้า

2. ชื่อเรื่อง (Title) ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3. ชื่อผู้เขียน (Author) ประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล หน่วยงานที่สังกัด ที่อยู่ และอีเมลที่ติดต่อได้

4. เนื้อหา (Text) ควรใช้ภาษาแบบทางการที่ผู้อ่านเข้าใจง่ายและมีความชัดเจน ประกอบด้วย

4.1 บทคัดย่อ (Abstract) ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สรุปสาระสำคัญของบทความไว้อย่างครบถ้วน

4.2 คำสำคัญ (Keywords) จำนวน 3-5 คำ

4.3 บทนำ (Introduction) อธิบายที่มาและความสำคัญ โดยเขียนให้สอดคล้องกับชื่อเรื่อง

4.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Concept and Theory) อธิบายแนวคิดและทฤษฎีเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

4.5 กรอบในการวิเคราะห์ (Analysis Framework) นำเสนอกรอบสำหรับใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.6 ผลการวิเคราะห์ (Result) เป็นการอภิปรายผลตามกรอบในการวิเคราะห์ โดยเขียนข้อมูลให้มีความถูกต้อง สมบูรณ์ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้อ่านได้

4.7 บทสรุป (Conclusion) เป็นการสรุปเชิงอภิปรายและมีการนำเสนอแนวคิดของผู้เขียนด้วย

4.8 ข้อเสนอแนะ (Recommendation) เป็นข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ และข้อเสนอแนะสำหรับนำไปใช้ประโยชน์

4.9 การอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบ APA Style(7th ed.) ดังนี้

4.9.1 การเรียงลำดับ ให้เรียงลำดับจากภาษาไทยก่อนภาษาอังกฤษ ก-ฮ และ A-Z

4.9.2 ชื่อผู้เขียน เอกสารภาษาไทยใช้ชื่อ นามสกุล เอกสารภาษาอังกฤษใช้นามสกุล และอักษรย่อตัวแรกของชื่อ

4.9.3 ปีที่พิมพ์ เอกสารภาษาไทยใช้ปี พ.ศ. เอกสารภาษาอังกฤษใช้ปี ค.ศ. ใส่ในวงเล็บ หากผู้เขียนคนเดียวกันเขียนเอกสารหลายเล่ม ให้เรียงลำดับปีที่พิมพ์จากน้อยไปหามาก

4.9.4 ชื่อเรื่อง ให้ใช้ตัวเอน กรณีเป็นเรื่องย่อยในหนังสือให้ระบุ “ใน หรือ In” ตามด้วยผู้แต่งและชื่อหนังสือ

4.9.5 สถานที่พิมพ์และสำนักพิมพ์ เป็นรูปแบบของเอกสารประเภทหนังสือ หรือตำรา กรณีประเภทบทความในวารสาร ให้ระบุชื่อบทความ ชื่อวารสาร ปีที่ ฉบับที่ และหมายเลขหน้าของบทความตั้งแต่หน้าแรกถึงหน้าสุดท้าย (การอ้างอิงในเนื้อหาให้ระบุเฉพาะหน้าที่ใช้อ้างอิง)

4.9.6 การอ้างอิง Website ให้ระบุชื่อผู้เขียน ชื่อเรื่อง วัน เดือน ปีที่ค้น และ Website

5. การส่งบทความ ให้ผู้เขียนส่งต้นฉบับบทความ (Original Manuscript) บนระบบออนไลน์ (ไฟล์ Word) ไปที่ https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phdssj

6. ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ กรณีที่บทความได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ (Acceptance) ให้ผู้เขียนชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความละ 5,000 บาท (ห้าพันบาทถ้วน) โดยการโอนเงินไปที่ชื่อบัญชี สมาคมปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เลขที่บัญชี 020036297552 ธนาคารออมสิน สาขารามคำแหง

หมายเหตุ:

(1) บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่ของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ความรับผิดชอบของสมาคมปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

(2) วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ ขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาตีพิมพ์

Doctor of Philosophy in Social Sciences Association
Ramkhamhaeng University

ตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

1 นิ้ว | 1 นิ้ว | 1 นิ้ว

TH Sarabun New 18 Point Bold → **ชื่อเรื่อง**

ชื่อและนามสกุลของผู้เขียน[1]
กรณีมีผู้เขียนหลายคนให้ใส่ชื่อและนามสกุลทุกคน[2]

16 Point Bold → **บทคัดย่อ**

16 Point

.....

.....

.....

.....

- นำเสนอให้กระชับ เน้นประเด็นสำคัญที่ต้องการนำเสนอ โดยสรุปสาระสำคัญของบทความตามวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับชื่อเรื่องเพื่อดึงดูดให้ผู้อ่านอยากอ่านเนื้อหาฉบับเต็ม
- ใช้ภาษาแบบทางการ แสดงเฉพาะเนื้อหา ไม่แสดงความรู้สึก อารมณ์หรืออคติ ไม่ใช้คำฟุ่มเฟือย ควรใช้ “เทคนิคของการใช้คำ” เพื่อประโยชน์ในการค้นหาบทคัดย่อให้พบได้ง่ายที่สุด
- ความยาวประมาณ 250 คำ

ภาษาไทย

16 Point Bold → **คำสำคัญ:** .....

.....

16 Point

- นำเสนอโดยเลือกใช้คำที่มีอยู่ในวัตถุประสงค์ของบทความที่เกี่ยวโยงกันหัวข้อเรื่องของบทความและเป็นคำที่นิยมใช้ เพื่อต้องการให้ผู้อ่านที่สนใจค้นพบบทความ จำนวน 3-5 คำ

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

---

12 Point

[1] [กรณีที่เป็นนักศึกษา] ระบุชื่อหลักสูตร สาขาวิชา คณะ สถาบันการศึกษา ที่อยู่และอีเมลที่ติดต่อได้
[2] [กรณีที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหรือบุคคลทั่วไป] ระบุหน่วยงานที่สังกัด ที่อยู่ และอีเมลที่ติดต่อได้

1 นิ้ว

ตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

1 นิ้ว | 1 นิ้ว | 1 นิ้ว

TH Sarabun New 18 Point Bold → **Title**

ชื่อและนามสกุลของผู้เขียน[1]
กรณีมีผู้เขียนหลายคนให้ใส่ชื่อและนามสกุลทุกคน[2]

16 Point Bold → **Abstract**

16 Point

.....

.....

.....

.....

- นำเสนอให้กระชับ เน้นประเด็นสำคัญที่ต้องการนำเสนอ โดยสรุปสาระสำคัญของบทความตามวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับชื่อเรื่องเพื่อดึงดูดให้ผู้อ่านอยากอ่านเนื้อหาฉบับเต็ม
- ใช้ภาษาแบบทางการ แสดงเฉพาะเนื้อหา ไม่แสดงความรู้สึก อารมณ์หรืออคติ ไม่ใช้คำฟุ่มเฟือย ควรใช้ “เทคนิคของการใช้คำ” เพื่อประโยชน์ในการค้นหาบทคัดย่อให้พบได้ง่ายที่สุด
- ความยาวประมาณ 250 คำ

ภาษาอังกฤษ

16 Point Bold → **Keywords :** .....

.....

16 Point

- นำเสนอโดยเลือกใช้คำที่มีอยู่ในวัตถุประสงค์ของบทความที่เกี่ยวโยงกันหัวข้อเรื่องของบทความ และเป็นคำที่นิยมใช้ เพื่อต้องการให้ผู้อ่านที่สนใจค้นพบบทความ จำนวน 3-5 คำ

Type of Article: Academic Article

---

12 Point

[3] [กรณีที่เป็นนักศึกษา] ระบุชื่อหลักสูตร สาขาวิชา คณะ สถาบันการศึกษา ที่อยู่ และอีเมลที่ติดต่อได้
[4] [กรณีที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหรือบุคคลทั่วไป] ระบุหน่วยงานที่สังกัด ที่อยู่ และอีเมลที่ติดต่อได้

1 นิ้ว

Doctor of Philosophy in Social Sciences Association
Ramkhamhaeng University

ตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

16 Point Bold → **บทนำ**

16 Point

.....

.....

.....

.....

นำเสนอเนื้อหาเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่านสู่เนื้อเรื่อง ให้เห็นความสำคัญ และสร้างบรรยากาศให้น่าติดตามต่อไป ควรเขียนให้กระชับตรงประเด็น ไม่ยืดเยื้อ สอดคล้องกับชื่อเรื่อง โดยจับประเด็นจากชื่อเรื่องแล้วนำสู่บริบท เนื้อหา ในส่วนนี้สามารถกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของบทความ ที่มาของบทความ ขอบเขตของบทความ อาจมีคำจำกัดความหรือนิยามที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน

16 Point Bold → **แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง**

16 Point

.....

.....

.....

.....

นำเสนอให้สอดคล้องกับชื่อเรื่องหรือประเด็นที่เขียน จัดวางโครงสร้างเนื้อหาและจัดลำดับให้เหมาะสม เนื้อหาสาระควรมีความต่อเนื่องกัน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูล และอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้

16 Point Bold → **กรอบในการวิเคราะห์**

16 Point

.....

.....

.....

.....

นำเสนอกรอบในการวิเคราะห์ที่ได้จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในรูปแบบภาพ หรือข้อความอันเป็นใจความสำคัญที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูล

16 Point Bold → **ผลการวิเคราะห์**

16 Point

.....

.....

.....

.....

นำเสนอให้เป็นไปตามหลักการ ทฤษฎี ตามกรอบในการวิเคราะห์ มีหลักฐานการอ้างอิงอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ มีความเป็นเหตุเป็นผล

ตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

16 Point Bold → **บทสรุป**

16 Point

.....

.....

.....

.....

นำเสนอสรุปประเด็นสำคัญๆของบทความ โดยการเลือกประเด็นสำคัญๆของบทความนั้นมาเขียนรวมไว้อย่างสั้นๆท้ายบท หรืออาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่า สิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดมีความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรือ อาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปแสวงหาความรู้เพื่อคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป

16 Point Bold → **ข้อเสนอแนะ**

16 Point

.....

.....

.....

.....

นำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิเคราะห์สำหรับนำไปใช้ในเชิงทฤษฎีและการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

16 Point Bold → **References**

เอกสารอ้างอิงใช้ภาษาอังกฤษตามรูปแบบ APA Style (7th ed.) มีวิธีการ ดังนี้

- การเรียงลำดับ ให้เรียงลำดับตามตัวอักษร ตั้งแต่ ก-ฮ แล้วตามด้วย A-Z
- การเขียนอ้างอิงประเภทหนังสือ (Book)

  ชื่อ นามสกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). *ชื่อเรื่อง*. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
- การเขียนอ้างอิงประเภทวารสาร (Journal)

  ชื่อ นามสกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). ชื่อเรื่อง. *ชื่อวารสาร, ปีที่*(ฉบับที่), หน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของบทความ.
- การเขียนอ้างอิงประเภท ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์ (Dissertation/Thesis)

  ชื่อ นามสกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). *ชื่อเรื่อง*. หลักสูตรปริญญา, มหาวิทยาลัย.

<u>ตัวอย่างการแปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ</u>

ชัยฤทธิ์ ทองรอด และวราภรณ์ สารอินมูล. (2559). พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าในตลาดนัดกลางคืนของผู้บริโภคเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารสมาคมนักวิจัย, 21*(3), 197-210.

Thongrawd, C., & Saninmool, V. (2016). Consumers' buying behaviors of products in night markets in Bangkok Metropolitan. *Journal of the Association of Researchers, 21*(3), 197-210. [In Thai]

Doctor of Philosophy in Social Sciences Association
Ramkhamhaeng University

หลักเกณฑ์การเขียนบทความวิจัย
วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มีนโยบายจัดพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน, ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม และ ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริม เผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการด้านสังคมศาสตร์

ข้อกำหนดในการส่งบทความ

บทความจัดทำขึ้นโดยใช้ภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษเท่านั้น บทความที่นำมาลงในวารสารต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างตีพิมพ์ในหนังสือหรือวารสารใดมาก่อนกระบวนการคัดเลือกบทความโดยใช้วิธีการประเมินแบบ Double-Blind Review บทความจะถูกส่งไปยังนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นๆ จำนวน 3 คน เพื่อเป็นผู้ประเมินบทความ

การส่งต้นฉบับ

1. การตั้งค่าหน้ากระดาษ ใช้แบบอักษร TH Sarabun New พิมพ์แบบหน้าเดียวในกระดาษขนาด A4 ตั้งขอบกระดาษทุกด้าน 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร) ใส่เลขหน้ากำกับทุกหน้าที่มุมขวาด้านบน ความยาวของบทความ 12-15 หน้า

2. ชื่อเรื่อง (Title) ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3. ชื่อผู้เขียน (Author) ประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล หน่วยงานที่สังกัด ที่อยู่ และอีเมลที่ติดต่อได้

4. เนื้อหา (Text) ควรใช้ภาษาแบบทางการที่ผู้อ่านเข้าใจง่ายและมีความชัดเจน ประกอบด้วย

4.1 บทคัดย่อ (Abstract) ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สรุปสาระสำคัญของบทความไว้อย่างครบถ้วน

4.2 คำสำคัญ (Keywords) จำนวน 3-5 คำ

4.3 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Background and Significance of the Problems) นำเสนอโดยใช้ภาษาแบบทางการ เป็นแบบแผน เลือกใช้คำที่ถูกต้องตามหลักภาษาและความนิยมของคำ ใช้คำให้เกิดความหมายตรงประเด็น และไม่ซับซ้อน เพื่อให้สามารถอ่านแล้วเข้าใจทันที

4.4 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) นำเสนอให้สอดคล้องกับชื่อเรื่องและเนื้อหาเพื่อเป็นแนวทางในการหาคำตอบของการวิจัย

4.5 ขอบเขตของการวิจัย (Scope of the Research) นำเสนอให้ครอบคลุมเนื้อหา ลักษณะประชากร จำนวนประชากร ขนาดตัวอย่าง และตัวแปรที่ศึกษา โดยอาจจะระบุช่วงระยะเวลาที่ศึกษาด้วย

4.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย (Research Benefits) นำเสนอประโยชน์ที่ได้รับตามวัตถุประสงค์และแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการและการนำไปปฏิบัติ

4.7 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Concepts, Theories, and Related Literatures) นำเสนอให้มีความสัมพันธ์กันของตัวแปรทุกตัวและต้องอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ เพื่อนำไปสู่กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

4.8 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย (Conceptual Framework) นำเสนอให้ครอบคลุมและครบถ้วนทุกตัวแปรเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย โดยอาจนำเสนอเป็นรูปภาพเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย

4.9 สมมุติฐานของการวิจัย (Hypotheses of the Rescarch (if any) นำเสนอถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้กับคำตอบที่ผู้วิจัยคาดคะเน โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายสามารถสื่อความหมายได้โดยตรง

4.10 ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) อธิบายวิธีดำเนินการวิจัย ประชากรและตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

4.11 ผลการวิจัย (Result) นำเสนอผลที่ได้จากการวิจัยเป็นขั้นตอนโดยสรุป

4.12 การอภิปรายผล (Discussion) เป็นการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ หรือสมมุติฐานที่ตั้งไว้

4.13 ข้อเสนอแนะ (Recommendation) เป็นข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ และข้อเสนอแนะสำหรับนำไปใช้ประโยชน์

4.14 การอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบ APA Style (7th ed.) ดังนี้

4.14.1 การเรียงลำดับ ให้เรียงลำดับจากภาษาไทยก่อนภาษาอังกฤษ ก-ฮ และ A-Z

4.14.2 ชื่อผู้เขียน เอกสารภาษาไทยใช้ชื่อ นามสกุล เอกสารภาษาอังกฤษใช้นามสกุล และอักษรย่อตัวแรกของชื่อ

4.14.3 ปีที่พิมพ์ เอกสารภาษาไทยใช้ปี พ.ศ. เอกสารภาษาอังกฤษใช้ปี ค.ศ. ใส่ในวงเล็บ หากผู้เขียนคนเดียวกันเขียนเอกสารหลายเล่ม ให้เรียงลำดับปีที่พิมพ์จากน้อยไปหามาก

4.14.4 ชื่อเรื่อง ให้ใช้ตัวเอน กรณีเป็นเรื่องย่อยในหนังสือให้ระบุ “ใน หรือ In” ตามด้วยผู้แต่งและชื่อหนังสือ

4.14.5 สถานที่พิมพ์และสำนักพิมพ์ เป็นรูปแบบของเอกสารประเภทหนังสือ หรือตำรา กรณีประเภทบทความในวารสาร ให้ระบุชื่อบทความ ชื่อวารสาร ปีที่ ฉบับที่ และหมายเลขหน้าของบทความตั้งแต่หน้าแรกถึงหน้าสุดท้าย (การอ้างอิงในเนื้อหาให้ระบุเฉพาะหน้าที่ใช้อ้างอิง)

4.14.6 การอ้างอิง Website ให้ระบุชื่อผู้เขียน ชื่อเรื่อง และค้นจาก Website

5. การส่งบทความ ให้ผู้เขียนส่งต้นฉบับบทความ (Original Manuscript) บนระบบออนไลน์ (ไฟล์ Word) ไปที่ https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phdssj

6. ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ กรณีที่บทความได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ (Acceptance) ให้ผู้เขียนชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความละ 5,000 บาท (ห้าพันบาทถ้วน) โดยการโอนเงินไปที่ชื่อบัญชี สมาคมปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เลขที่บัญชี 020036297552 ธนาคารออมสิน สาขารามคำแหง

หมายเหตุ:

(1) บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่ของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ความรับผิดชอบของสมาคมปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

(2) วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ ขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาตีพิมพ์

ตัวอย่างการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

1 นิ้ว | 1 นิ้ว | 1 นิ้ว

TH Sarabun New 18 Point Bold → **ชื่อเรื่อง**

ชื่อและนามสกุลของผู้เขียน[1]
กรณีมีผู้เขียนหลายคนให้ใส่ชื่อและนามสกุลทุกคน[2]

16 Point Bold → **บทคัดย่อ**

16 Point → .....

- นำเสนอภาพรวมของเนื้อหางานทั้งหมด ครอบคลุมสาระสำคัญของผลการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการอ้างอิง และดึงดูดให้ผู้อ่านอยากอ่านเนื้อหาฉบับเต็ม ใช้ข้อเท็จจริง ไม่ใช้เนื้อหาเกินจริงหรือไม่อยู่ในเนื้อหาการวิจัย
- ระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัยและคุณค่าของการวิจัย
- ใช้ภาษาแบบทางการ แสดงเฉพาะเนื้อหา ไม่แสดงความรู้สึก อารมณ์หรืออคติ ไม่ใช้คำฟุ่มเฟือย ควรใช้ “เทคนิคของการใช้คำ” เพื่อประโยชน์ในการค้นหาบทคัดย่อให้พบได้ง่ายที่สุด
- ความยาวประมาณ 250 คำ

ภาษาไทย

16 Point Bold → **คำสำคัญ:** .....

16 Point → .....

- นำเสนอโดยเลือกใช้ตัวแปรที่ศึกษาที่เกี่ยวโยงกันกับงานวิจัย หรือคำที่เป็นชื่อเรื่องการวิจัย เป็นคำที่นิยมใช้ เพื่อให้ผู้สนใจงานวิจัยสืบค้นเจอจำนวน 3-5 คำ

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

12 Point

[1] [กรณีที่เป็นนักศึกษา] ระบุชื่อหลักสูตร สาขาวิชา คณะ สถาบันการศึกษา ที่อยู่และอีเมลที่ติดต่อได้
[2] [กรณีที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหรือบุคคลทั่วไป] ระบุหน่วยงานที่สังกัด ที่อยู่ และอีเมลที่ติดต่อได้

1 นิ้ว

ตัวอย่างการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

1 นิ้ว | 1 นิ้ว | 1 นิ้ว

TH Sarabun New 18 Point Bold → **Title**

ชื่อและนามสกุลของผู้เขียน[1]
กรณีมีผู้เขียนหลายคนให้ใส่ชื่อและนามสกุลทุกคน[2]

16 Point Bold → **Abstract**

16 Point

.....
.....
.....
.....

- นำเสนอภาพรวมของเนื้อหางานทั้งหมด ครอบคลุมสาระสำคัญของผลการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการอ้างอิง และดึงดูดให้ผู้อ่านอยากอ่านเนื้อหาฉบับเต็ม ใช้ข้อเท็จจริง ไม่ใช้เนื้อหาเกินจริงหรือไม่อยู่ในเนื้อหาการวิจัย
- ระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัยและคุณค่าของการวิจัย
- ใช้ภาษาแบบทางการ แสดงเฉพาะเนื้อหา ไม่แสดงความรู้สึก อารมณ์หรืออคติ ไม่ใช้คำฟุ่มเฟือย ควรใช้ “เทคนิคของการใช้คำ” เพื่อประโยชน์ในการค้นหาบทคัดย่อให้พบได้ง่ายที่สุด
- ความยาวประมาณ 250 คำ

ภาษาอังกฤษ

16 Point Bold → **Keywords :** .....
.....

16 Point

- นำเสนอโดยเลือกใช้ตัวแปรที่ศึกษาที่เกี่ยวโยงกันกับงานวิจัย หรือคำที่เป็นชื่อเรื่องการวิจัย เป็นคำที่นิยมใช้ เพื่อให้ผู้สนใจงานวิจัยสืบค้นเจอจำนวน 3-5 คำ

Type of Article: Research Article

12 Point

[3] [กรณีที่เป็นนักศึกษา] ระบุชื่อหลักสูตร สาขาวิชา คณะ สถาบันการศึกษา ที่อยู่ และอีเมลที่ติดต่อได้
[4] [กรณีที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหรือบุคคลทั่วไป] ระบุหน่วยงานที่สังกัด ที่อยู่ และอีเมลที่ติดต่อได้

1 นิ้ว

Doctor of Philosophy in Social Sciences Association
Ramkhamhaeng University

ตัวอย่างการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

16 Point Bold → **ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา**

16 Point

.....

.....

.....

.....

นำเสนอโดยใช้ภาษาแบบทางการ เป็นแบบแผน เลือกใช้คำที่ถูกต้องตามหลักภาษาและความนิยมของคำ ใช้คำให้เกิดความหมายตรงประเด็น ไม่ซับซ้อน อ่านแล้วเข้าใจทันที การแปลคำศัพท์จากต่างประเทศควรตรวจสอบความนิยมและใช้ความหมายเดียวกันตลอดบทความ เช่น Organization พบแปลเป็นไทยว่าองค์กรหรือองค์การ เป็นต้น และภายในหนึ่งย่อหน้าควรมีใจความสำคัญประเด็นเดียวเป็นเอกภาพ และต้องอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้

16 Point Bold → **วัตถุประสงค์ของการวิจัย**

16 Point

.....

.....

.....

.....

16 Point Bold → **ขอบเขตของการวิจัย**

16 Point

.....

.....

.....

.....

นำเสนอให้ครอบคลุมเนื้อหา ลักษณะประชากร จำนวนประชากร การเลือกตัวอย่าง วิธีเลือกตัวอย่าง ขนาดตัวอย่าง และตัวแปรที่ศึกษา โดยอาจจะระบุช่วงระยะเวลาที่ศึกษาด้วย

16 Point Bold → **ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย**

16 Point

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

16 Point Bold → **แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**

16 Point

.....

.....

.....

.....

- นำเสนอแนวคิดและทฤษฎีให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยพอสังเขปของตัวแปรทุกตัว และจำเป็นต้องอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ หลีกเลี่ยงการ"อ้างอิงใน" หรือหลีกเลี่ยงการอ้างอิงต่อๆกันมา ควรใช้ต้นฉบับมาอ้างอิง
- นำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการอภิปรายผล
- นำเสนอให้มีความสัมพันธ์กันทั้งแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

16 Point Bold → **กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย**

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

16 Point Bold → **สมมุติฐานของการวิจัย (ถ้ามี)**

16 Point

.....

.....

.....

.....

16 Point Bold → **ระเบียบวิธีวิจัย**

16 Point

.....

.....

.....

.....

นำเสนอโดยอธิบายวิธีดำเนินการวิจัย ประชากรและตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล ควรอ้างอิงเจ้าของทฤษฎีที่ผู้เขียนอ้างถึงโดยตรง หลีกเลี่ยงการอ้างอิงต่อๆกันมา เขียนให้กระชับ นำเสนอเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของบทความ

ตัวอย่างการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

16 Point Bold → **ผลการวิจัย**

16 Point

.....

.....

.....

.....

นำเสนอข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิเคราะห์ และผลการวิเคราะห์โดยอาจจะมีการนำเสนอในรูปแบบตารางและการแปลความหมายอย่างกะทัดรัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ตัวอย่างการนำเสนอในรูปแบบตาราง

ตาราง 1

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ข้อความ	$\overline{X}$	*SD*	แปลความหมาย

16 Point Bold → **การอภิปรายผล**

16 Point

.....

.....

.....

.....

- สรุปสาระประเด็นสำคัญ และอภิปรายผลในแง่มุมต่างๆที่เกี่ยวกับงานวิจัยให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ หากมีสมมุติฐานของการวิจัยควรอภิปรายรายข้อ ข้อค้นพบที่ขัดแย้งหรือสอดคล้องกับงานวิจัยของงาน
- อภิปรายข้อจำกัดและข้อบกพร่องในการวิจัย รวมถึงการอภิปรายคุณประโยชน์ของงานวิจัย

16 Point Bold → **ข้อเสนอแนะ**

16 Point

.....

.....

.....

.....

นำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิเคราะห์สำหรับนำไปใช้ในเชิงทฤษฎีและการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

ตัวอย่างการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

16 Point Bold

References

เอกสารอ้างอิงใช้ภาษาอังกฤษตามรูปแบบ APA Style (7th ed.) มีวิธีการ ดังนี้

- การเรียงลำดับ ให้เรียงลำดับตามตัวอักษร ตั้งแต่ ก-ฮ แล้วตามด้วย A-Z
- การเขียนอ้างอิงประเภทหนังสือ (Book)

  ชื่อ นามสกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). *ชื่อเรื่อง.* สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
- การเขียนอ้างอิงประเภทวารสาร (Journal)

  ชื่อ นามสกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). ชื่อเรื่อง. *ชื่อวารสาร, ปีที่*(ฉบับที่), หน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของบทความ
- การเขียนอ้างอิงประเภท ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์ (Dissertation/Thesis)

  ชื่อ นามสกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). *ชื่อเรื่อง.* หลักสูตรปริญญา, มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่างการแปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ

ชัยฤทธิ์ ทองรอด และวราภรณ์ สารอินมูล. (2559). พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าในตลาดนัดกลางคืนของผู้บริโภคเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารสมาคมนักวิจัย, 21*(3), 197-210.

Thongrawd, C., & Saninmool, V. (2016). Consumers' buying behaviors of products in night markets in Bangkok Metropolitan. *Journal of the Association of Researchers, 21*(3), 197-210. [In Thai]

Doctor of Philosophy in Social Sciences Association
Ramkhamhaeng University

แบบเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

เรียน บรรณาธิการวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

ข้าพเจ้า ☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย).....

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) .....

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน.....

หน่วยงานที่สังกัด.....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.....

หมายเลขโทรศัพท์.....Email.....

มีความประสงค์ขอส่งบทความ เรื่อง :

ชื่อบทความ (ภาษาไทย).....

.....

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ).....

.....

ประเภทของบทความ ☐ บทความวิชาการ ☐ บทความวิจัย ☐ บทวิจารณ์หนังสือ

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ ☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้า ☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ที่ระบุชื่อในผลงาน

บทความนี้ยังไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และจะไม่นำส่งไปเพื่อพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสารอื่นอีก นับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งผลงานต้นฉบับนี้มายังบรรณาธิการวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่งเอกสารต่างๆ ให้บรรณาธิการวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ ดังต่อไปนี้

☑ ต้นฉบับบทความออนไลน์ (ไฟล์ Word) ส่งไปที่ https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phdssj

☑ สำเนาต้นฉบับ (ไฟล์ Word) ส่งไปที่ Email: phd-ru@hotmail.com

☑ แบบเสนอบทความส่งไปที่ Email: phd-ru@hotmail.com

ลงชื่อ.....เจ้าของบทความ

(.....)

วันที่.....เดือน.....ปี.....

กรณีบทความวิจัยของนักศึกษา ต้องผ่านการพิจารณาจากประธานที่ปรึกษาว่าถูกต้องตามหลักวิชาการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และยินดีให้ตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ได้

ลงชื่อ.....

(.....)

ประธานที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์

วันที่.....เดือน.....ปี.....

Doctor of Philosophy in Social Sciences Association
Ramkhamhaeng University

ผู้จัดพิมพ์ สมาคมปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง